

ส่งเสริม เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการวิจัย
ระหว่าง คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป

สถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
1 หมู่ 20 กม.48 ถนนพหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 13180
โทรศัพท์ : 0-2909-3036 โทรสาร : 0-2909-3036
<http://rd.vru.ac.th>

วารสารวิจัยและพัฒนา
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

VRU Research and Development Journal // ISSN 2351-0374 (Print)
Humanities and Social Science

ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 (เดือนกันยายน – เดือนธันวาคม 2561)
Volume 13 Number 3 (September – December 2018)

วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ISSN 2351-0374 (Print) ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – เดือนธันวาคม 2561

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานบทความวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์การศึกษา บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยวและการบริการ และสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้องสู่นักวิจัยและผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และผลงานทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยวและการบริการ และสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้องรวมไปถึงประสบการณ์ในการวิจัยระหว่างสถาบัน

เจ้าของ

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

กำหนดออกเผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน)
ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม)
ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม)

บรรณาธิการอำนวยการ

อ.ดร.สุพจน์ ทราญแก้ว
รศ.ดร.กรินทร์ กาญจนานนท์

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.มนัญญา คำชะริะพิทักษ์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อ.ปิยะ กล้าประเสริฐ
ผศ.กานต์มณี ไวยครุฑ
อาจารย์กนกนาฏ พรหมนคร
นางวารุณี จันทพงษ์
น.ส.กัญญาวิรี์ กุลพิพัฒน์เตชนาถ
นายชูศักดิ์ ชันธชาติ
น.ส.ชนาพร ้วยทอง
น.ส.หทัยชนก ทองนพคุณ
นายณพลสิทธิ์ เหมือนสังข์
น.ส.ปรียา ยอดจันทร์

กองบรรณาธิการ

1.ศ.ดร.สมภาร พรหมทา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2.ศ.ดร.เดือน คำดี	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3.ศ.ดร.ไพฑูรย์ สีนลารัตน์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
4.ศ.ดร.ฐานา บุญหล้า	บริษัทแอตวันบิซิเนสเวลลอปเม้นท์จำกัด
5.รศ.ดร.กาญจนา วัฒนสุนทร	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
6.รศ.อรรถพร ฤทธิเกิด	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
7.พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้

กองบรรณาธิการวารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน กม.48 ปนจ.ประตูน้ำพระอินทร์ ตำบลคลองหนึ่งอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ 13180
โทรศัพท์/โทรสาร 0 2909 3036

E-mail: rdi_published@vru.ac.th

Website: <http://rd.vru.ac.th>

โรงพิมพ์

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
เลขที่1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน กม.48 ปนจ.ประตูน้ำพระอินทร์
ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ 13180
โทรศัพท์ 0 2529 0674 7, 0 2909 1633

Website: www.vru.ac.th

จำนวน 80 เล่ม

อัตราค่าธรรมเนียมบำรุงวารสาร

บทความละ 2,500 บาท

ข้อความและบทความในวารสารนี้
เป็นความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะ
กองบรรณาธิการไม่มีส่วนรับผิดชอบในเนื้อหา
และข้อคิดเห็นอื่นๆ แต่อย่างใด

วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
VRU Research and Development Journal
Humanities and Social Science

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานบทความวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สู่นักวิจัยและผู้สนใจทั่วไป และเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และประสบการณ์ในการวิจัยระหว่างสถาบัน ซึ่งได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการจากศูนย์อ้างอิงดัชนีวารสารไทย (TCI) โดยถูกจัดให้เป็น วารสารกลุ่มที่ 2 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีกำหนดออกเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม – เดือนเมษายน) ฉบับที่ 2 (เดือนพฤษภาคม – เดือนสิงหาคม) ฉบับที่ 3 (เดือนกันยายน – เดือนธันวาคม) สำหรับนักวิจัยที่มีความประสงค์จะส่งต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิจัยและพัฒนา สามารถส่งบทความวิจัยดังกล่าวมายังกองบรรณาธิการได้โดยตรง ทั้งนี้บทความวิจัยที่เสนอขอตีพิมพ์จะต้องไม่เคยหรือได้อยู่ในระหว่างขอเสนอลงตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน ซึ่งบทความวิจัยดังกล่าวจะต้องได้รับการอ่านและประเมินคุณภาพพร้อมได้รับความเห็นชอบให้ตีพิมพ์เผยแพร่จากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชานั้น ๆ ของวารสารวิจัยและพัฒนา อย่างน้อย 2 ท่านก่อนลงตีพิมพ์ บทความวิจัยที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิจัยและพัฒนา ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมีการอ้างอิงอย่างถูกต้องชัดเจน โดยเนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารวิจัยและพัฒนา เป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์บทความวิจัยเอง ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

ปัจจุบันวารสารวิจัยและพัฒนา ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 (เดือนกันยายน– เดือนธันวาคม 2561) ฉบับนี้ได้รวบรวมบทความวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 31 เรื่อง เผยแพร่ผ่าน 3 ช่องทางได้แก่ การจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มวารสาร การเผยแพร่ออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ <http://rd.vru.ac.th> และเว็บไซต์ <http://www.tci-thaijo.org/index.php/vrurdistjournal/issue/archive>

สุดท้ายนี้ ทางกองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและส่งผลงานบทความวิจัยเข้าร่วมลงตีพิมพ์ในวารสารวิจัยและพัฒนา อย่างดีตลอดมา

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
❧ ความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยเอกชน ในจังหวัด ปทุมธานี สุจิตรา แนนใหม่	1
❧ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒน านคร จังหวัดสระแก้ว กานต์มณี ไวยครุฑ	12
❧ ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของการจัดการคนเก่งที่มีอิทธิพลต่อองค์การประสิทธิภาพ สูงในประเทศไทย พฤกษ์ สุพรรณาลัย จิราวรรณ คงคล้าย วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์	21
❧ การสำรวจความต้องการการเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาพและภาวะการณ ช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ นันทิมา นาคาพงศ์	31
❧ การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง มุมกล้อง การเคลื่อนกล้องและขนาด ภาพในการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี กิตติพงษ์ เขียวแก้ว พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ ภูเบศ เลื่อมใส	41
❧ การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การติดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการ เปลี่ยนภาพในการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี ภูริชญ์ ผลพิทักษ์ศิริ พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ ภูเบศ เลื่อมใส	49
❧ การบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่มีประสิทธิผลของโรงเรียน ในเขตสำนักงาน ศึกษาธิการภาค 2 กระทรวงศึกษาธิการ ฐานวัฒน์ โชติจิรณาคศักดิ์ จินต์ วิภาตะกลัศ สุทธนู ศรีไสย	57
❧ การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของ ผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก กฤษเชาว์ นันทสุดแสง	72
❧ แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาค ตะวันออก กฤษเชาว์ นันทสุดแสง	79
❧ การนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวใน จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ ภรภัทร บัวพันธ์ นิพนธ์ โชะเฮง ณัฐพงศ์ บุญเหลือ	86
❧ PROJECT-BASED LEARNING (PBL) IN EFL CLASSES OF AN ENGLISH PROGRAM AT A THAI SECONDARY SCHOOL: STUDENT AND TEACHER VIEWS Ratanawalee Wimolmas	99
❧ จากระบบนโยบายสู่การปฏิบัติ : กรณีศึกษาการส่งออกยาเสพติดผ่านสมุนไพรไทยที่พำนักใน ประเทศไทยในจังหวัด ถนัญรักษ์ แสนสุข	109

สารบัญ

	หน้า
๑๔ การรับรู้จินตภาพเมืองในสถาบันการศึกษาที่มีรูปแบบการใช้ที่ดินแบบกระชับ : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พุ่มพัฒน์นิณ คำวชิระพิทักษ์	119
๑๔ การสร้างสรรค์ชุดหุ่นคนตะลุงโนรา สุกฤตาวัฒน์ บำรุงพานิช	129
๑๔ การศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษากรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สักรินทร์ อยู่ผ่อง อัครรัตน์ พูลกระจ่าง	140
๑๔ การพัฒนาหนังสือเสียง เรื่อง สุภาษิตสอนหญิง เพื่อส่งเสริมคุณค่าในตัวเองของ หญิงไทยแบบร่วมสมัย กุลกนิษฐ์ ทองเงา	153
๑๔ นักการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี ณัฐพงศ์ บุญเหลือ สุวิชา วรวิเชียรวงษ์	163
๑๔ การแสวงหาและการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประภาส พาวินันท์ กันยารัตน์ ทองแก้ว	174
๑๔ การสื่อสารธรรมะเพื่อลดภาวะโลกร้อน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เรืองฤทธิ์ กิตติวิทยาพงศ์	186
๑๔ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เรืองฤทธิ์ กิตติวิทยาพงศ์	198
๑๔ บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 รังสรรค์ มังกรงาม พจนีย์ มั่งคั่ง วิจิต แสงสว่าง	210
๑๔ ภาวะสุขภาพของเกษตรกรที่ทำข้าวอินทรีย์ ในจังหวัดนครปฐม ธีรนนท์ วรรณศิริ บำเพ็ญ พงศ์เพชรดิถ จิรียา อินทนา	218
๑๔ รูปแบบการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ เด็ก ศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี บุษบา อรรถาวิริ์ บำเพ็ญ พงศ์เพชรดิถ	229
๑๔ สภาพการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และ จังหวัดสิงห์บุรี วรวิทย์ เกิดสวัสดิ์	243
๑๔ การศึกษารูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการ เชิงระบบของโรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพรบิ่งวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ ศึก ลูกอินทร์	252

สารบัญ

	หน้า
❧ รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสู่โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ยิ่งยง นันทวิชชากร	267
❧ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษากรณีเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร สัณห์รัฐ จักรภัทรวงศ์ กীরติวรรณ กัลยาณมิตร สิริมาส หมั่นสาย สุปรีชา หิรัญบุรณะ	283
❧ สระแก้ว Model ตัวแบบการนํานโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการ สิริมาส หมั่นสาย อนุสุนทร สว่างสาลี อีรภัทร กิจจารักษ์ สุปรีชา หิรัญบุรณะ	296
❧ การส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้กับผู้พิการสายตาด้อยโอกาสในจังหวัดเพชรบูรณ์ : การประสานและการนํานโยบายไปปฏิบัติ อีรภัทร กิจจารักษ์	309
❧ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ สุทธิชัย โล่ห์นารายณ์ สุพจน์ ทรายแก้ว สาธิต วงศ์อนันต์นันท์	321
❧ การเมืองในการกำหนดนโยบายพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดน:จุดผ่านแดนถาวรช่องสง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ทิพย์สุดา ธรรมมาลากุล วสันต์ เหลืองประภัสร์	332

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ
ประจำวารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 13 ฉบับที่ 3

รองศาสตราจารย์ ดร.จรรุวรรณ วงษ์ทะเนตร

รองศาสตราจารย์ ดร.จิณวัฒน์ ปะโคทั้ง

รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรสุตา ภูมิพันธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ฝอยพิกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดุรงค์เดช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.อรสา จรูญธรรม

รองศาสตราจารย์ ดร.อภัย จันทร์พานิชย์

รองศาสตราจารย์วรุณี เขาวนสุขุม

รองศาสตราจารย์ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี

รองศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา ความคั่นเคย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลดา พิงรำพรรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ทัย คลังพล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ช่อเพชร เป้าเงิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดร.อัฉริย์ พิมพิมูล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ไหมเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รสสุคนธ์ ศุนาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงศ์ธีรา สุวรรณิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณทิชา เสวตบวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ ชินศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีณยา สุจริตกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันหวัช ไชยวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาทิพย์ จันทร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรรัตน์ เยี่ยมตระกูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา จุ้ยทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา กริณยาธิกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉราพร ขำโสภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุปผาชาติ อุบลมณีนรากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พนิดา ซาตยาภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิภาวดี ทุปยะ
อาจารย์ ดร.จุฑามาศ มณีวงศ์
อาจารย์ ดร.ณัฏฐภัทรศญา เศรษฐโชติสมบัติ
อาจารย์ ดร.ทศพร ชูศักดิ์
อาจารย์ ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์
อาจารย์ ดร.พรรณราย เทียมทัน
อาจารย์ ดร.เฟื่องฟ้า เป็นศิริ
อาจารย์ ดร.เลอลักษณ์ โอทกานนท์
อาจารย์ ดร.วิรัช กิตติธนาจรุจน์
อาจารย์ ดร.วิลาสินี ยนต์วิทย์
อาจารย์ ดร.สาธิต วงศ์อนันต์นนท์
อาจารย์ ดร.เสาวคนธ์ ชูบัว
อาจารย์ ดร.อัจฉราวรรณ เพ็ญวันศุกร์

**การส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานวิจัยตามยุทธศาสตร์องค์กร:
กรณีศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล**

ยุทธพล ผ่องพลีศาล^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิจัยตามยุทธศาสตร์องค์กรให้มีประสิทธิภาพโดยวิธีการศึกษา ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำการวิจัยผู้บริหารแหล่งทุนวิจัยจากหน่วยงานภายนอก และจัดสนทนากลุ่มผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเฉพาะทาง รวมทั้งการใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นจากคณาจารย์ นักวิจัยและผู้ประสานงานวิจัยภายในองค์กร

ผลการศึกษา ด้านการพัฒนานักวิจัย พบว่าองค์กรประสบปัญหาด้านเวลาทำวิจัย ความรู้และประสบการณ์ ระบบนักวิจัยที่เลื่อง และงบประมาณอุดหนุนนักวิจัยไม่เพียงพอ จึงควรส่งเสริมการเชื่อมโยงการวิจัยกับการเรียนการสอน การคัดเลือกนักวิจัยที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมระบบนักวิจัยที่เลื่อง สนับสนุนทุนวิจัยเริ่มต้น และฝึกอบรมทักษะนักวิจัยให้มีคุณภาพ ด้านการพัฒนาศูนย์วิจัยเฉพาะทาง พบว่าองค์กรประสบปัญหาความไม่ชัดเจนของเกณฑ์การจัดตั้ง โครงสร้างการบริหารงานงบประมาณสนับสนุนและการประเมินผลงานประจำปี จึงควรส่งเสริมให้มีโครงสร้างสนับสนุนการบริหารงาน เกณฑ์การจัดตั้ง งบประมาณสนับสนุนและการประเมินผลงานประจำปีที่ชัดเจนและตอบสนองพันธกิจการวิจัยเป็นหลัก ด้านการสร้างเครือข่ายวิจัย พบว่าองค์กรประสบปัญหาการบริหารเครือข่ายวิจัยที่จัดตั้งแล้ว และปัญหาการสร้างเครือข่ายใหม่ จึงควรสนับสนุนการร่วมหรือแสวงหาทุนวิจัย สนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือทรัพยากรร่วมกันสำหรับเครือข่ายที่จัดตั้งแล้ว และสร้างประเภทเครือข่ายให้หลากหลาย ส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกับสถาบันอื่น สำหรับการสร้างเครือข่ายใหม่ ด้านการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ พบว่าองค์กรประสบปัญหาด้านงบประมาณและการพัฒนาบุคลากร จึงควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมจากรายได้การวิจัยและบริการวิชาการเป็นงบประมาณสมทบ ด้านการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ พบว่าองค์กรประสบปัญหาความไม่ชัดเจนในนโยบายและลำดับความสำคัญของการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และไม่มีกลไกขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมโดยกำหนดนโยบายและลำดับความสำคัญของการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับประสบการณ์ ผลงาน และศักยภาพของนักวิจัยและสร้างกลไกขับเคลื่อนร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษาหรือผู้ได้รับผลประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อผลักดันให้เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : การบริหารงานวิจัย ยุทธศาสตร์ การพัฒนาองค์กร

¹เจ้าหน้าที่วิจัย งานวิจัยและบริการวิชาการ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดนครปฐม

E-mail: yutthapol.pon@mahidol.ac.th

*ผู้พิมพ์หลัก E-mail: yutthapol.pon@mahidol.ac.th

PROMOTION FOR EFFECTIVE RESEARCH MANAGEMENT FOLLOWING THE ORGANIZATION
STRATEGY: A CASE STUDY OF FACULTY OF ENVIRONMENT AND RESOURCE STUDIES,
MAHIDOL UNIVERSITY

Yutthaphon Phongphisan^{1*}

Abstract

The purpose of this study was to analyze the problem and propose the effective guidelines to promote research management system according to the organization strategy. The research methods consist of: the in-depth interviews with outside research leaders, research fund resources administrators, and focus group discussions for Directors of Specialized Research Center, and the investigation for opinions from affiliated instructors, researchers, and research coordinators.

The results found that the Researcher development is still a problem at the time of research, knowledge and experience, research mentor system, and research grants. These should be encouraged; education to research, effective researcher selection, and mentor researcher system, initial research funding, and qualitative researcher training. The Specialized Research Center development found that the problem about ambiguity of management criteria, management structure, budget support, and annual evaluation should be assessed and improved. In case of, the Research Cooperation network development should support for sharing information or research resources, create a variety of research network, promote joint research with other institutions, and creating a new research network. The scientific laboratory development faced budget problems and self-development. The constant income generation and recruiting support staff should be supported. Finally, the Research Utilization; the organization should be encouraged to set policy, to priorities for research, and to create a driving mechanism with stakeholders from research. It can also be used to research the benefits are substantial.

Keyword : Research Management / Strategic/ Organization Development

¹Research Technical Officer, Research and Academic Services, Faculty of Environment and Resource Studies, Mahidol University, NakhonPathom, E-mail: yutthapol.pon@mahidol.ac.th

*Corresponding author, E-mail: yutthapol.pon@mahidol.ac.th

บทนำ

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มีพันธกิจหลักในการพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษ การวิจัย และบริการวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรตามวิสัยทัศน์ขององค์กรที่มุ่งสู่การเป็นสถาบันชั้นนำด้าน การศึกษา การวิจัยและการบริการวิชาการด้วยสหสัมพันธ์วิทยาอย่างบูรณาการเพื่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และทรัพยากร ดังนั้นพันธกิจด้านการวิจัยนับเป็นพันธกิจสำคัญ และมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยที่มุ่งสู่การสร้างความเป็นเลิศด้านการวิจัยในระดับโลก โดยมีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการ บริหารงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพและผลิตผลงานวิจัยหรือนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ตอบสนอง ความต้องการของสังคมส่งเสริมให้มีความเป็นเลิศในการให้บริการวิชาการและ/หรือวิชาชีพที่ได้มาตรฐานสากล รวมทั้งสามารถตอบโจทย์การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามความต้องการของสังคมอย่างมีส่วนร่วม

ดังนั้น คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ จึงกำหนดแนวทางหรือกลยุทธ์ที่จะขับเคลื่อน พันธกิจการวิจัยให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว ได้แก่ การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ส่งเสริมและสนับสนุนการ วิจัย การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้ผลิตผลงานวิจัยและ/หรือนวัตกรรมที่มีคุณภาพ สร้างคุณค่าและเกิด ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ การสร้างเครือข่ายงานวิจัยเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือทั้ง ภายในประเทศและต่างประเทศ และการส่งเสริมระบบการให้บริการทางวิชาการให้มีมาตรฐานในระดับสากลที่ สร้างชื่อเสียงและผลตอบแทนต่อคณะซึ่งทั้งหมดมีความเกี่ยวข้องกับบริบทของการบริหารงานวิจัย ได้แก่ การ พัฒนานักวิจัย เครือข่ายการวิจัย สิ่งอำนวยความสะดวกทางการวิจัย การบริหารโครงการพิเศษด้านการวิจัย และการส่งเสริมการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ แต่จากการที่คณะยังไม่มีการศึกษาถึง แนวทางและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิจัย รวมทั้งการสำรวจข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายที่ เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยในระดับองค์กร จึงอาจส่งผลให้การดำเนินการตามแนวทางหรือกลยุทธ์ด้านการ บริหารงานวิจัยไม่บรรลุเป้าประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์องค์กรได้

ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์ปัญหาของการบริหารงานวิจัย โดยการศึกษาความคิดเห็นจาก กลุ่มเป้าหมายในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย ทั้งภายในและภายนอกองค์กรจะเป็นข้อมูลที่มี ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานวิจัยของคณะสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าประสงค์ตามยุทธศาสตร์องค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานวิจัยของคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
2. เพื่อเสนอแนวทางและปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารงานวิจัยของคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกวิธีการศึกษาเป็นแบบผสมผสานวิธีการ (Mixed Methods) ประกอบด้วย การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Study) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) กลุ่มเป้าหมายประชากร ได้แก่ คณาจารย์ นักวิจัย และผู้ประสานงานวิจัยภายในองค์กร รวมทั้งสิ้น 69 คน เพื่อสำรวจความคิดเห็นด้านการพัฒนานักวิจัย การสร้างเครือข่ายวิจัย การพัฒนาห้องปฏิบัติการ วิทยาศาสตร์ และการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ รวบรวมข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน

แบบจำแนกทางเดียว (One Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่โดยใช้การวิเคราะห์ Post Hoc แบบ Duncan's multiple-range test จากโปรแกรม SPSS เพื่อทดสอบความแปรปรวนของข้อมูลด้านปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานวิจัยตามยุทธศาสตร์องค์กร

การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยระดับองค์กร ทั้งหน่วยงานภายในคณะ ได้แก่ ผู้นำการวิจัยขององค์กร จำนวน 1 คน และผู้บริหารหน่วยงานภายนอกที่สนับสนุนทุนวิจัยแก่องค์กร จำนวน 3 คน เพื่อเก็บข้อมูลตามแนวคิดบริบทของการบริหารงานวิจัย ได้แก่ ด้านการพัฒนานักวิจัย การสร้างเครือข่ายการวิจัย การพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ และการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเฉพาะทาง (Research Center) มีจำนวน 5 คน ใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้น และแนวทางการพัฒนาศูนย์วิจัยที่เหมาะสม มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการอุปมาน (Induction) ปัญหาการบริหารงานวิจัยที่พบ อธิบายหรือพรรณนา (Descriptive) สภาพปัญหา เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิจัยให้เหมาะสมกับสถานการณ์การวิจัยในปัจจุบัน

ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลแบบผสมผสานวิธีการดังกล่าว จะมีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลัก ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาการบริหารงานวิจัยในปัจจุบันขององค์กร และสังเคราะห์เป็นแนวทางการแก้ปัญหา ส่งเสริม พัฒนา และปรับปรุงการบริหารงานวิจัย รวมทั้งเสนอปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนการบริหารงานวิจัยให้บรรลุเป้าประสงค์

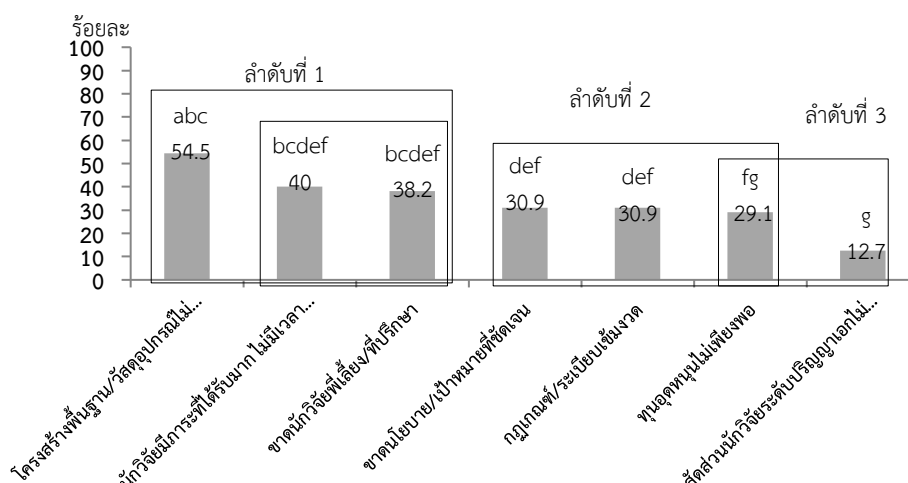
ผลการวิจัย

การศึกษาเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จัดสนทนากลุ่มผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเฉพาะทาง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75 การศึกษาเชิงปริมาณโดยเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 80 แบ่งเป็นอาจารย์ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 20.7 นักวิจัย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 และ ผู้ประสานงานวิจัย จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 มีผลการวิจัย จากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการพัฒนานักวิจัย มีสภาพปัญหา จากการศึกษาเชิงปริมาณ และคุณภาพดังนี้

การศึกษาเชิงปริมาณ : เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูลด้านปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนานักวิจัย จำนวน 7 ปัจจัย พบว่าปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยด้านนักวิจัยมีภาระงานสอนมากไม่มีเวลาทำวิจัย และปัจจัยด้านการขาดนักวิจัยที่เลี้ยง เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อพัฒนานักวิจัยมากที่สุด ซึ่งไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P>0.05$) ทั้งนี้สามารถจัดลำดับความสำคัญปัจจัยที่กลุ่มเป้าหมายเห็นว่ามีความสำคัญเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยในปัจจุบัน ได้จำนวน 3 ลำดับ ดังภาพที่ 1

การศึกษาเชิงคุณภาพ: ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนานักวิจัยมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านเวลาในการทำวิจัยไม่เพียงพอ เนื่องจากมีภาระงานสอนมาก รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านการขาดนักวิจัยที่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาแก่นักวิจัยรุ่นใหม่ทำให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา และปัจจัยด้านงบประมาณอุดหนุนการวิจัยไม่เพียงพอ

ภาพที่ 1: ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินการพัฒนานักวิจัย

แนวทางส่งเสริม : จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานวิธีการข้างต้นพบว่า ปัจจัยด้านนักวิจัยไม่มีเวลาทำวิจัย ปัจจัยด้านการขาดระบบนักวิจัยที่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาแก่นักวิจัยรุ่นใหม่ และปัจจัยด้านงบประมาณอุดหนุนนักวิจัยไม่เพียงพอ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนานักวิจัย จึงมีแนวทางการพัฒนานักวิจัยที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบัน โดยเน้นลำดับที่ 1 และ 2 เป็นหลัก ได้แก่

1. ปรับระยะเวลาการวิจัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยเน้นการวิจัยในชั่วโมงการเรียนการสอนให้มากขึ้นในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งต้องมีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การปรับภาระสัดส่วนการเรียนการสอนและการวิจัยให้มีอัตราที่เหมาะสม จัดให้มีระบบผู้ช่วยสอน รวมทั้งจัดระบบนักวิจัยที่เลี้ยงหรือที่ปรึกษา ให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ ซึ่งต้องมีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การสร้างความต่อเนื่องของการผลิตบุคลากรทดแทน มีระบบคัดเลือกนักวิจัยรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้นักวิจัยที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์อย่างแท้จริง

2. สนับสนุนงบประมาณทุนวิจัยเริ่มต้น และฝึกอบรมทักษะการวิจัย เพื่อส่งเสริมให้นักวิจัยสามารถขอทุนอุดหนุนการวิจัยจากแหล่งทุนระดับชาติ หรือนานาชาติ ซึ่งมีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ กำหนดนโยบายเป้าหมายการพัฒนาบุคลากรให้ชัดเจน เพื่อจะสามารถจัดสรรงบประมาณ ระยะเวลาการพัฒนาได้เหมาะสม

2. ด้านการพัฒนาศูนย์วิจัยเฉพาะทาง มีสภาพปัญหา จากการศึกษางานเชิงคุณภาพ ดังนี้

การศึกษาเชิงคุณภาพ: กลุ่มเป้าหมายมีความเห็นว่าการพัฒนาศูนย์วิจัยเฉพาะทางมีปัญหา ได้แก่

1) เกณฑ์การพิจารณาจัดตั้งไม่ชัดเจน ทั้งวัตถุประสงค์การจัดตั้ง คุณสมบัติผู้อำนวยการศูนย์ และการมุ่งตอบสนองพันธกิจที่สำคัญขององค์กร 2) ไม่มีโครงสร้างการสนับสนุนการดำเนินงานแก่ศูนย์วิจัยเฉพาะทางทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกแก่การดำเนินการต่าง ๆ อาทิ การทำบัญชีการเงิน การของบประมาณ และประสานงานทั่วไป 3) เกณฑ์การประเมินผลงานประจำปีไม่ชัดเจน และไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน 4) องค์กรไม่มีการจัดสรรงบประมาณสมทบแก่การดำเนินงานประจำปีของศูนย์วิจัย

แนวทางส่งเสริม : จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น พบว่าการพัฒนาศูนย์วิจัยเฉพาะทางมีปัญหา ด้านการกำหนดเกณฑ์การจัดตั้ง การสนับสนุนการบริหารงาน งบประมาณสมทบ และเกณฑ์การประเมินผลงาน ประจำปีจากส่วนกลาง จึงมีแนวทางการพัฒนาศูนย์วิจัยเฉพาะทางที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน ได้แก่

1) เกณฑ์การจัดตั้งต้องมีความชัดเจน โดยเฉพาะเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติผู้อำนวยการศูนย์ วาระดำรงตำแหน่งคณะกรรมการบริหารศูนย์ และวัตถุประสงค์การจัดตั้งต้องมุ่งตอบสนองพันธกิจด้านการเรียน การสอน การผลิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และพันธกิจด้านวิจัยเป็นหลัก มากกว่าการมุ่งให้บริการวิชาการ

2) มีโครงสร้างสนับสนุนการบริหารงานแก่ศูนย์วิจัยเฉพาะทาง เพื่อให้ได้รับการอำนวยความสะดวกแก่การดำเนินการต่าง ๆ อาทิ การเงิน บุคลากร และการประสานงานเชิงกายภาพทั่วไป

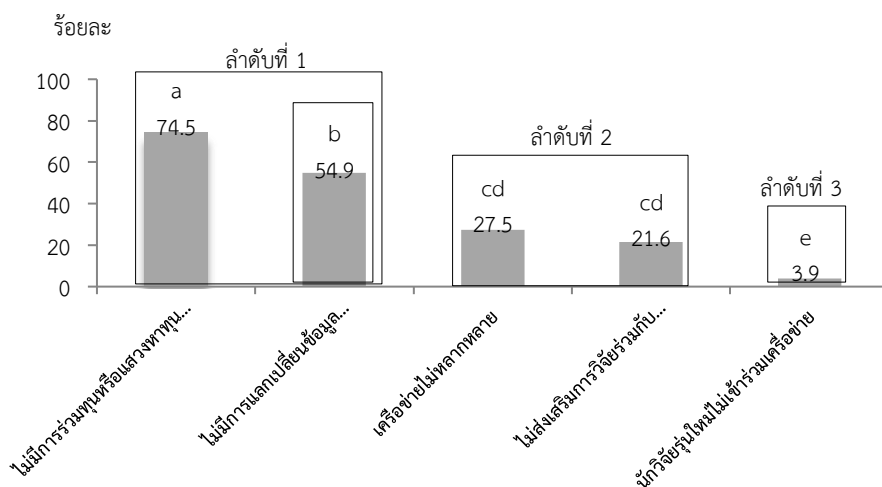
3) กำหนดเกณฑ์การประเมินผลงานประจำปีที่ตอบสนองการเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย (Research University) เป็นหลัก อาทิ การวิจัยเพื่อตอบสนองความต้องการของภาครัฐ / เอกชน / ชุมชน / ประชาสังคม การเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับนานาชาติ การเพิ่มทรัพยากรทางปัญญา และการสร้างเครือข่ายการวิจัย

4) มีการสนับสนุนงบประมาณสมทบประจำปีเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา สนับสนุนโครงการวิจัย การเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยตั้งเกณฑ์การสมทบให้เหมาะสมกับผลงานที่เกิดขึ้น

3. ด้านการสร้างเครือข่ายการวิจัยมีสภาพปัญหา จากการศึกษาเชิงปริมาณ และคุณภาพ ดังนี้

การศึกษาเชิงปริมาณ: เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูลด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้าง เครือข่ายการวิจัย จำนวน 5 ปัจจัย พบว่าปัจจัยด้านเครือข่ายไม่มีการร่วมหรือแสวงหาทุนวิจัยร่วมกัน เป็นปัจจัย ที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการวิจัย ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กับทุกปัจจัย ทั้งนี้ สามารถจัดลำดับความสำคัญปัจจัยที่กลุ่มเป้าหมายเห็นว่ามีสภาพปัญหาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยในปัจจุบัน ได้จำนวน 3 ลำดับ ดังภาพที่ 2

การศึกษาเชิงคุณภาพ: กลุ่มเป้าหมายเห็นว่านักวิจัยยังไม่เปิดรับทัศนคติในการทำงานหรือสร้าง เครือข่ายวิจัยร่วมกับนักวิจัยต่างสถาบันอย่างเพียงพอ รองลงมา ได้แก่ ไม่มีการแสวงหาทุนหรือทำวิจัยร่วมกัน กับเครือข่ายวิจัยที่มีอยู่ และขาดกิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลและองค์ความรู้เชิงวิชาการร่วมกับเครือข่ายวิจัยที่มีอยู่

ภาพที่ 2: ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการสร้างเครือข่ายการวิจัย

แนวทางส่งเสริม: จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานวิธีการข้างต้นพบว่า ปัญหาการบริหารเครือข่ายวิจัยแบ่งเป็นความไม่ต่อเนื่องในกิจกรรมของเครือข่ายที่จัดตั้งแล้ว รองลงมาคือ การสร้างเครือข่ายวิจัยใหม่ จึงมีแนวทางการพัฒนาเครือข่ายวิจัยในปัจจุบัน ตั้งแต่ลำดับที่ 1-2 ประกอบด้วย

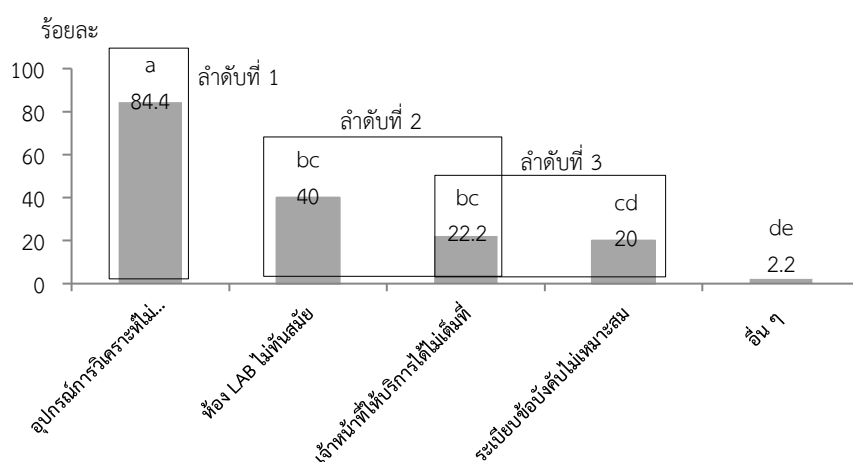
1) สนับสนุนการร่วมทุนวิจัย แสวงหาทุนวิจัย มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือทรัพยากรการวิจัย อาทิ ข้อมูลปฐมภูมิ/ข้อมูลทุติยภูมิเชิงพื้นที่ บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ สำหรับเครือข่ายวิจัยที่จัดตั้งแล้ว ซึ่งต้องมีปัจจัยสนับสนุนโดยสร้างระบบรองรับเป็นรูปธรรม อาทิ การกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดเชิงปริมาณ และคุณภาพ และระยะเวลาที่ชัดเจนด้านการผลิตผลงาน การประชุมวิชาการ และเผยแพร่ผลงานวิจัย

2) สร้างประเภทเครือข่ายให้มีความหลากหลายครอบคลุมสาขาการวิจัยต่าง ๆ มากขึ้น มีนโยบายกระตุ้นให้ทำวิจัยร่วมกับสถาบันอื่น สำหรับการสร้างเครือข่ายวิจัยใหม่ ซึ่งต้องมีปัจจัยสนับสนุนได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีในการทำงานร่วมกับนักวิจัยต่างสถาบัน มีการประชุมสัมมนานักวิจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กร

4. ด้านการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ มีสภาพปัญหา จากการศึกษาเชิงปริมาณ และคุณภาพ ดังนี้

การศึกษาเชิงปริมาณ: เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูลด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 ปัจจัย พบว่าปัจจัยด้านอุปกรณ์การวิเคราะห์ไม่เพียงพอเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กับทุกปัจจัย โดยสามารถจัดลำดับความสำคัญปัจจัยที่กลุ่มเป้าหมายเห็นว่ามีความสำคัญเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยในปัจจุบัน ได้จำนวน 3 ลำดับ ดังภาพที่ 3

การศึกษาเชิงคุณภาพ: กลุ่มเป้าหมายเห็นว่าการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ จะพบปัญหาความไม่เพียงพอของงบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อการจัดซื้ออุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และเครื่องมือวิเคราะห์ต่าง ๆ ในห้องปฏิบัติการให้เพียงพอและทันสมัย รองลงมา คือ การขอรับรองมาตรฐานสากล

ภาพที่ 3: ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

แนวทางส่งเสริม : จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานวิธีการข้างต้นพบว่า ปัญหาการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์เกิดจากความไม่เพียงพอของงบประมาณ และการพัฒนาบุคลากรประจำห้องปฏิบัติการ จึงมีแนวทางการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ตั้งแต่ลำดับที่ 1-3 ได้แก่

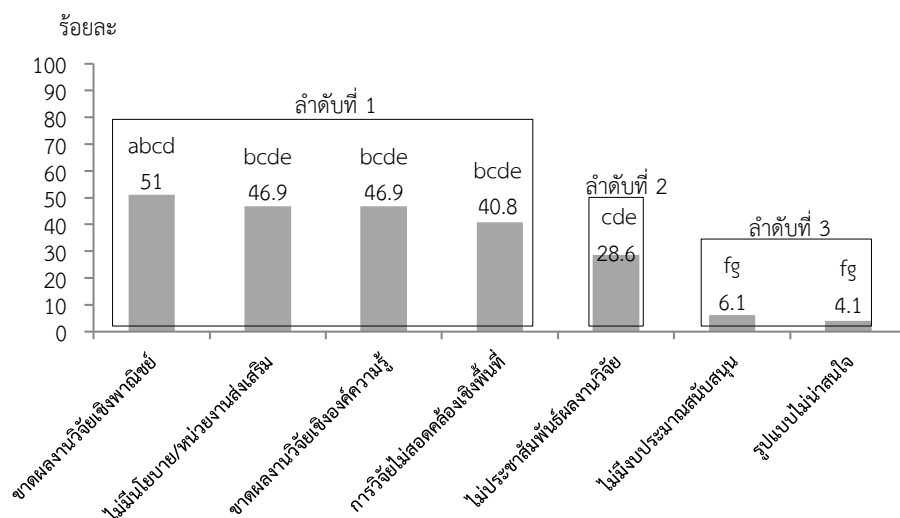
1) จัดสรรรายได้จากค่าธรรมเนียมการวิจัยและบริการวิชาการเป็นงบประมาณเพิ่มเติมในการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ให้ทันสมัย โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากการสร้างเครือข่ายความร่วมมือการวิจัยและบริการวิชาการร่วมกับหน่วยงานภายนอกเพื่อยกระดับการให้บริการวิชาการที่หลากหลายแก่ผู้รับบริการ

2) ส่งเสริมการพัฒนาศูนย์กลางประจำห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ โดยจัดให้มีบุคลากรอำนวยความสะดวกที่เพียงพอแก่นักวิจัย ฝึกอบรมทักษะการให้บริการและการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากการมีนโยบาย/แผนกลยุทธ์การพัฒนาที่ชัดเจน ผลักดันให้เกิดการรับรองมาตรฐานสากล สร้างระเบียบข้อบังคับการใช้ห้องปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม และสร้างเครือข่ายร่วมกับห้องปฏิบัติการภายนอก

5. ด้านการส่งเสริมการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีสภาพปัญหา จากการศึกษาเชิงปริมาณ และคุณภาพ ดังนี้

การศึกษาเชิงปริมาณ: เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูลด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ จำนวน 7 ปัจจัย พบว่าปัจจัยด้านการขาดผลงานวิจัยเชิงพาณิชย์ ปัจจัยด้านไม่มีนโยบาย/หน่วยงานส่งเสริมการนำไปใช้ประโยชน์ ปัจจัยด้านการขาดผลงานวิจัยเชิงองค์ความรู้ และปัจจัยด้านการวิจัยไม่สอดคล้องกับความต้องการเชิงพื้นที่ เป็นกลุ่มปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างไม่มี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) โดยสามารถจัดลำดับความสำคัญปัจจัยที่กลุ่มเป้าหมายเห็นว่ามีความสำคัญเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้จำนวน 3 ลำดับ ดังภาพที่ 4

การศึกษาเชิงคุณภาพ: กลุ่มเป้าหมายเห็นว่าการที่องค์กรไม่กำหนดนโยบายและลำดับความสำคัญของการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้ชัดเจนและไม่มีกลไกขับเคลื่อนทั้งภายในและภายนอกองค์กรให้เกิดการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลต่อการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ

ภาพที่ 4: ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

แนวทางส่งเสริม: จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานวิธีการข้างต้น พบว่าปัญหาการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ขององค์กรเกิดจากความไม่ชัดเจนในการกำหนดนโยบายและลำดับความสำคัญของการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และไม่มีกลไกขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เห็นผลลัพธ์เป็นรูปธรรม จึงมีแนวทางส่งเสริม โดยควรสร้างหน่วยงานภายในและกลไกขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ มีกลไกส่งเสริมการวิจัยร่วมกับภาคเอกชนเพื่อสร้างงานวิจัยเชิงพาณิชย์ สร้างระบบความสัมพันธ์กับภาคชุมชนและประชาสังคมเพื่อพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่ และจัดสรรรูปแบบการนำผลงานวิจัยมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนางานวิจัยเชิงองค์ความรู้ ติดตามจัดเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และกำหนดนโยบายและลำดับความสำคัญการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เป็นรูปธรรม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาด้านการพัฒนานักวิจัย พบว่าองค์กรควรจัดสรรเวลาทำวิจัยให้เพียงพอ ส่งเสริมระบบนักวิจัยที่เลี้ยง สนับสนุนการฝึกอบรมนักวิจัยเพื่อขอทุนระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับที่จินตนาภา ไสภณ และ ธเนศ ต่วนชะเอม (2547) และ โรจน์จรรย์ย์ ด้านสวัสดิ์ และคณะ (2550) ที่พบว่าองค์กรด้านการวิจัยภายในประเทศต้องพัฒนานักวิจัยในประเด็นต่างๆ ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ทำนองเดียวกับ Barthel (1948) และ Beerkens (2013) ที่พบว่าการบริหารนักวิจัยเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มผลผลิตงานวิจัยได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้านการพัฒนาศูนย์วิจัยเฉพาะทาง พบว่าองค์กรควรจัดให้มีเกณฑ์มาตรฐานการจัดตั้งศูนย์วิจัย โครงสร้างสนับสนุนการบริหารงาน งบประมาณสมทบ เกณฑ์การประเมินผลงานประจำปีที่ชัดเจนและตอบสนองพันธกิจการวิจัยเป็นหลัก สอดคล้องกับชาติยา กรรณสูตร และ วิชัย รูปชาติ (2530) ที่เสนอว่าองค์กรต้องบริหารจัดการศูนย์วิจัยเฉพาะทางให้แตกต่างจากงานประจำ ก้าน จันทรพรหมา และ คณะ (2550) ที่พบว่าการบริหารศูนย์วิจัยของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์มีโครงสร้างพันธกิจ งบประมาณ และตัวชี้วัดที่ชัดเจน และวิจารณ์ พานิช (2553) ที่เสนอแนวคิดให้ศูนย์วิจัยมุ่งผลิตผลงานวิจัยเฉพาะทางเป็นหลัก ด้านการพัฒนาเครือข่ายการวิจัย พบว่าองค์กรควรส่งเสริมการร่วมหรือแสวงหาทุนวิจัย แลกเปลี่ยนข้อมูลหรือทรัพยากรการวิจัยสำหรับเครือข่ายวิจัยที่จัดตั้งแล้ว และสร้างประเภทเครือข่ายให้หลากหลาย กระตุ้นให้ทำวิจัยร่วมกับนักวิจัยสถาบันอื่นสำหรับการสร้างเครือข่ายวิจัยใหม่ สอดคล้องกับโรจน์จรรย์ย์ ด้านสวัสดิ์ และคณะ (2550) ที่พบว่ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีการส่งเสริมให้นักวิจัยทำวิจัยร่วมกับสถาบันอื่นทั้งในและต่างประเทศ แลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากรการวิจัย และจัดประชุมวิชาการร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการงานวิจัย ด้านการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ พบว่าองค์กรควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมจากรายได้การวิจัยและบริการวิชาการเป็นงบประมาณสมทบเพื่อจัดหาเครื่องมือให้เพียงพอและทันสมัย และเพิ่มการฝึกอบรมบุคลากรประจำห้องปฏิบัติการ และด้านการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ พบว่าองค์กรต้องสร้างนโยบาย/หน่วยงานภายในและ มีกลไกขับเคลื่อนร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับจินตนาภา ไสภณ และธเนศ ต่วนชะเอม (2547) ที่เสนอให้หน่วยงานวิจัยจัดตั้งหน่วยงานทำหน้าที่เผยแพร่ถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และโรจน์จรรย์ย์ ด้านสวัสดิ์ และคณะ (2550) ที่พบว่ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีกลไกสนับสนุนงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในชุมชน/เอกชน/สังคม ร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษาเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของการบริหารงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ควรนำผลที่ได้รับจากการศึกษาไปพัฒนาต่อยอดในการบริหารงานวิจัยซึ่งเป็นพันธกิจหลักขององค์กร โดยประยุกต์บริบทการบริหารงานวิจัยและแนวทางส่งเสริมให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และระยะเวลาดำเนินการในแผนปฏิบัติการภายใต้แผนแม่บทงานวิจัยระยะ 5 ปี* ขององค์กร ตามลำดับ ดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 1: แสดงการประยุกต์การขับเคลื่อนแนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิจัยกับแผนแม่บทงานวิจัยระยะ 5 ปี

การบริหารงานวิจัย	การขับเคลื่อนแนวทางส่งเสริม	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
1. การพัฒนานักวิจัย	แนวทางที่ 1 และ 2	●				●
2. การพัฒนาศูนย์วิจัยเฉพาะทาง	แนวทางที่ 1 2 และ 3	●		●		
	แนวทางที่ 4				●	●
3. การสร้างเครือข่ายการวิจัย	แนวทางที่ 1	●		●		
	แนวทางที่ 2				●	●
4. การพัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์	แนวทางที่ 1 และ 2			●		●
5. การส่งเสริมการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	แนวทางที่ 1	●				●

หมายเหตุ: * เข้าถึงได้ที่ http://www.en.mahidol.ac.th/new/images/other/research_masterplan.pdf

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนสนับสนุนการวิจัยและบริหารวิชาการแก่สังคมของคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณบดีคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ ผู้อำนวยการกองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดล รองผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) รวมทั้งกลุ่มผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเฉพาะทาง นักวิจัย และผู้ประสานงานวิจัยทุกท่านที่แสดงความคิดเห็นในแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

- ก้าน จันทรพรหมมา แก้วใจ สุขสะอาด, และนุสนธ์ สงเอียด. (2550). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.(เอกสารอัดสำเนา).ม.ป.ท.: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชัตติยา วรรณสุต และวิชัย รูปขำดี. (บรรณาธิการ). (2530). การบริหารงานวิจัย.กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พรินติ้งเฮ้าส์.
- จินตนา โสภณ และธเนศ ต่วนชะเอม. (2547).โครงการวิจัยเชิงนโยบายการปฏิรูประบบการบริหารการวิจัยของไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- โรจน์จรรย์ย์ ด่านสวัสดิ์ และคณะ.(2550). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ : กรณีศึกษากลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (เอกสารอัดสำเนา). ม.ป.ท.: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2553). การบริหารงานวิจัย แนวคิดจากประสบการณ์.(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Barthel, C. E. Jr. (1948). **Personnel Administration in Research and Development Organizations**. Chicago, Illinois. (Proceedings of National Electronics Conference, November 5, 1948).accessed 13 June 2014.available from <http://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=1698007>
- Beerens, M. (2013).Facts and fads in academic research management: The effect of management practices on research productivity in Australia. **Research Policy**, 42 (2013): 1679– 1693. accessed20 June 2014.
available from www.elsevier.com/locate/respol
- Philbin, S. P. (2011). **Management System for Multidisciplinary University Research Institutes**.(Proceedings of IEEE Int'l Technology Management Conference).accessed 13 June 2014.
available from <http://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=5996040>

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

กานต์มณี ไวยครุฑ^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเยาวชนในชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการจัดเวทีประชาคม โดยมีผู้เข้าร่วม 95 คน ประกอบด้วย นักเรียน ครู ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ผลการศึกษาพบว่า

ผลจากการศึกษาสภาพปัญหาและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่าเยาวชนมีปัญหาเรื่องการติดเทคโนโลยี ปัญหาการใช้ความรุนแรง ปัญหายาเสพติด และปัญหาไม่รักเรียน นอกจากนี้ผลการศึกษายังได้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาเยาวชนจะต้องมีการมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ด้วยกระบวนการ 5 กระบวนการ กระบวนการที่ 1 การละลายพฤติกรรมโดยผ่านกิจกรรม กระบวนการที่ 2 การสร้างการรับรู้ร่วมกันจากทุกภาคส่วนในชุมชน กระบวนการที่ 3 ร่วมกันระดมความคิดจากทุกภาคส่วนในชุมชนถึง ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบจากปัญหาเยาวชน กระบวนการที่ 4 ร่วมกันระดมความคิดหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาเยาวชน และกระบวนการที่ 5 การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเยาวชน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม เยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก

¹ อาจารย์หมวดวิชาศึกษาทั่วไป งานวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: kanmanee_som1@hotmail.co.th

THE PARTICIPATION OF YOUTH DEVELOPMENT IN BAN NONJIG COMMUNITY,
WATTANANAKORN DISTRICT, SA-KAEW PROVINCE

Kanmanee Waiyakrut^{1*}

Abstract

The research was “The Participation of Youth Development in Ban Nonjig Community, Wattananakorn District, Sa-kaew Province, Thailand” The objectives of this study were 1) to study the problem of youth in Ban Nonjig Community, Wattananakorn District, Sa-kaew Province, and 2) to study the participation of youth development in Ban Nonjig Community, Wattananakorn District, Sa-kaew Province. The qualitative research method was used for this research. There were 95 participants such as students, teachers, parents and community leaders.

The results of the study were found that the problems of youth in community are technology addiction, violence and drug. It also included the skipping class. Moreover, the results further revealed that the people in the community should join the responsibility through five processes. As such, the 1st process was to break the ice by using activities. The 2nd process was to create the perceptions from the stakeholder in community. The 3rd process was to barnstorm from the stakeholder in community regarding to the youth’s cause and effect. The 4th process was to barnstorm in order to find the solutions. The 5th process was to organize the Youth Development committees.

Keywords : participation, youth, Ban Nonjig

¹ Lecturer in General Education Program, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal of Patronage, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author, e-mail: kanmanee_som1@hotmail.co.th

บทนำ

จากสภาพสังคมปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้วัฒนธรรมต่างประเทศได้เข้ามามีอิทธิพลต่อ สังคมไทย เด็กเยาวชนซึมซับแนวคิดและกระแสนิยมบางอย่างเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต ซึ่งบางอย่าง เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ทำให้เกิดปัญหาต่างๆจากการศึกษาติดตามของ รศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ เรื่องเด็กและเยาวชนมาประมาณ 30 ปียอมรับว่า ปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนจากเดิมที่มีประมาณ 5-6 เรื่อง เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กยากจน แรงงานเด็ก โสเภณีเด็ก แต่ในระยะเวลาประมาณ 20 ปี ที่ผ่านมาระดับพบว่ามีเด็กกลุ่มเด็กที่มีประมาณ 5-6 กลุ่ม กลายเป็นเด็กมีปัญหา 15-16 กลุ่ม เพิ่มขึ้นอย่างน่าตกใจ เด็กที่เราค้นพบคือ คุณแม่วัยใส สังคมเราไม่เคยมีเราไม่เคยมีพวกเด็กที่ไม่นอน ที่นครปฐมตามคลับต่างๆ เด็กไม่นอน เราเริ่มพบเด็กที่กลาย เป็นตัวสร้างสถานการณ์ให้เกิดขึ้นในชุมชน เด็กแว้นส์ เด็กสก็อตส์ เกิดนักเรียนนักเลงขึ้นตามป้ายรถเมล์ เรื่องเด็กติดยา เรื่องเด็กติดคุก เราจะเห็นว่าทั้งในเชิงชนิดและจำนวนของเด็กที่เป็นปัญหาในสังคมไทยขณะนี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สภาพปัญหาซับซ้อนมากขึ้น ถ้าเรามองไปข้างหน้า อีกสักระยะหนึ่งจะเห็นว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใน 6-7 ปี ก็คือเยาวชน กระทำกับเด็ก คือเยาวชนที่อายุประมาณ 16-17 ปี เขาจะกระทำกับเด็ก ซึ่งเราเริ่มเห็นเด็กใหญ่โตบทรพย์เด็กเล็ก คือเอาทรัพย์สินบางอย่างจากเด็กเล็ก เราเริ่มเห็นเด็กกระทำกับเด็กด้วยกันเรื่องละเมิดทางเพศ เราเริ่ม เห็นเด็กขายยาเสพติดให้กับเด็ก หากเป็นเช่นนี้ต่อไปอีก 5-6 ปีในอนาคต เราอาจจะมีอาชญากรที่เรียกว่า “ยุวอาชญากร” เต็มบ้านเต็มเมือง (สุมาลี ประทุมพันธ์ และคณะ, 2555 : 13)

ปัญหาเยาวชนที่กล่าวมาข้างต้นกำลังเป็นปัญหานักของสังคมไทยและความรุนแรงของปัญหาก็เพิ่มมากขึ้นทุกขณะ การแก้ปัญหาให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของคนในทุกภาคส่วนของสังคมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในชุมชนที่ควรเข้ามาร่วมด้วยช่วยกันในการหาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชนมีความจำเป็นอย่างมากและจะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เยาวชน ครอบครัว และสังคมเกิดภูมิคุ้มกันที่แข็งแรงเพื่ออนาคตของประเทศต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยการเริ่มลงพื้นที่หาข้อมูลด้วยวิธีการประชุมกลุ่ม (Focus Group) เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2560 กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ผู้ปกครอง ตัวแทนหน่วยงานราชการ จำนวน 18 คน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลพัฒนานคร อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว ในประเด็นที่เกี่ยวกับการปัญหาเด็กและเยาวชน โดยปัญหาที่พบคือ ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งปัญหานี้เริ่มส่งผลกระทบต่อครอบครัวและชุมชน โดยปัญหาที่พบคือเด็กส่วนใหญ่ติดโทรศัพท์ ติดเกมส์ มีพฤติกรรมก้าวร้าว และติดยาเสพติด (ยาบ้า เหล้า บุหรี่) ท้องก่อนวัยอันควร เรียนไม่จบ และเด็กแว้น

ดังนั้นหลังจากที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวแล้วนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรผู้ให้ข้อมูล

ประชากรผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน จำนวน 95 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การจัดเวทีประชาคม โดยมีผู้เข้าร่วม 95 คน ประกอบด้วย นักเรียน ครู ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน
ขั้นตอนในการวิจัย

วิธีการสนทนากลุ่ม ดำเนินการ ดังนี้

1. การเริ่มต้นสนทนากลุ่ม ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator) ได้เริ่มต้นด้วยการทักทายผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างไม่เป็นทางการ พูดคุยเกี่ยวกับภาระหน้าที่โดยทั่วไปเพื่อสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง จะได้
สนใจให้ผู้ร่วมการสนทนาได้แสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้มากที่สุด

2. การสนทนาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มเริ่มจากการชี้แจงวัตถุประสงค์ในการ
เก็บรวบรวมข้อมูลและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ร่วมสนทนาได้ให้ข้อมูลที่เกิดประโยชน์ในการ
นำไปใช้แปรผลรวมกับข้อมูลเชิงปริมาณต่อไป

3. ผู้ดำเนินการเริ่มสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลเรียงลำดับประเด็นคำถามการสนทนาตามขอบเขตการ
วิจัยและวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยใช้ประเด็นคำถามเดียวกันทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ความคิดเห็นจากทุกกลุ่ม
ผู้ให้ข้อมูลไม่มีความเห็นประเด็นใดประเด็นหนึ่งก็ได้ เพื่อให้มีอิสระทางความคิดและป้องกันไม่ให้เกิดความยุ่งยากใน
การวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนการนำเสนอผลการวิจัย

4. การสนทนากลุ่มดำเนินการครบทุกประเด็นคำถามตามที่กำหนด คณะทำงานการสนทนากลุ่มได้
บันทึกและบันทึกเสียงผู้ให้ข้อมูลประเด็นต่างๆอย่างละเอียดทุกขั้นตอนโดยการจดบันทึกข้อมูล (Take note)
จำนวน 2 คน และการบันทึกเสียง (Take record) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล และบรรยากาศของการสนทนา
ได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์ เพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์และสรุปผลการสนทนาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. ผู้จดบันทึกการสนทนา (Note taker) หรือบุคลากรผู้ช่วย (Assistant) ได้ร่วมซักถามหรือสนทนาใน
กรณีที่ผู้ดำเนินการสนทนาอาจจะตกหล่นบางประเด็นที่สำคัญเพื่อเป็นการเติมเต็มข้อมูลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. ผู้ดำเนินการสนทนาสังเกตกิริยาอาการ น้ำเสียง การแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของสมาชิก
ในกลุ่ม เช่น การใช้ภาษา ท่าทางและสีหน้าแวตา เพื่อรวบรวมข้อสังเกตเหล่านี้ไว้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล
โดยไม่ได้แสดงความคิดเห็นหรือชี้แนะใดๆในระหว่างการสนทนา แต่มีการกระตุ้น เร่งเร้าความสนใจและคอย
ควบคุมให้สมาชิกได้อภิปราย แสดงความคิดเห็นในประเด็นคำถามอย่างครบถ้วนทั่วถึงทุกคนอย่างเหมาะสม

7. การยุติการสนทนากลุ่ม เมื่อการสนทนากลุ่มเก็บรวบรวมข้อมูลครบทุกประเด็นคำถามตามที่
กำหนดแล้ว ผู้ดำเนินการให้ผู้เข้าร่วมการสนทนาเพิ่มเติมความคิดเห็นของตนในประเด็นที่คิดว่าตกหล่น หรือคิด
ว่าน่าจะเป็นประโยชน์อีกครั้ง หลังจากนั้นจึงขอบคุณผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มและยุติการสนทนากลุ่มเก็บรวบรวม
ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. นำข้อมูลที่ได้อาจจากการสนทนากลุ่มมาสรุปและจำแนกเป็นรายด้าน

2. นำข้อมูลที่สรุปและจำแนกไว้หลังจากนั้นนำมาตรวจสอบและวิเคราะห์เนื้อหา (Content
analysis) เป็นภาพรวมรายด้าน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ คือการศึกษาสภาพปัญหาและการมีส่วนร่วมของในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว อธิบายผลการศึกษาได้ดังนี้

การศึกษาสภาพปัญหาและการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโนนจิก อำเภอพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการเปิดเวทีประชาคมประชาคม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำชุมชน จำนวน 95 คน สรุปผลการเปิดเวทีประชาคม ในวันที่ 9 มีนาคม 2561 ณ หอประชุมโรงเรียนชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ได้ดังนี้

กระบวนการที่ 1 กระบวนการละลายพฤติกรรม ด้วยกิจกรรม

กระบวนการที่ 2 การสร้างการรับรู้และยอมรับจากทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมกัน

โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ กับกลุ่มผู้นำชุมชน ครู นักเรียนและผู้ปกครอง โดยการให้ร่วมกันระดมความคิดในกระบวนการที่ 3

กระบวนการที่ 3 ร่วมกันระดมความคิดจากทุกคน ทุกภาคส่วน วิทยากรกระบวนการแบ่งผู้เข้าร่วมออกเป็น กลุ่มๆ กลุ่มละประมาณ 10 คน หลังจากนั้นวิทยากรกระบวนการตั้งคำถามแล้วให้ผู้เข้าร่วมตอบคำถาม โดยวิทยากรกระบวนการทำการแจกการ์ดให้ผู้เข้าร่วมได้ระดมความคิด โดยตอบคำถามทีละประเด็น ซึ่งคำถามประกอบด้วย

ประเด็นที่ 1 ปัญหาของเยาวชนในชุมชนบ้านโนนจิกมีอะไรบ้าง

ประเด็นที่ 2 สาเหตุของปัญหามาจากอะไร

ประเด็นที่ 3 ผลกระทบจากปัญหา

ผลจากการระดมความคิดเห็นสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ปัญหาของเยาวชน สาเหตุของปัญหา และผลกระทบของปัญหาที่พบในชุมชนบ้านโนนจิก อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ปัญหาของเยาวชน	สาเหตุของปัญหา	ผลกระทบ
ปัญหาดิจิทัลเทคโนโลยี	สาเหตุของปัญหา	ผลกระทบทางสุขภาพและสติปัญญา
เด็กติดเกมส์ ติดโทรศัพท์ เข้าร้านเกมส์ หนีโรงเรียนไปเล่นเกมส์ ติดทีวี	1. เด็กขาดความอบอุ่น 2. ครอบครัวทะเลาะวิวาท 3. ผู้ปกครองไม่ใส่ใจ 4. เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ที่แท้จริง	- สายตาเสีย - สุขภาพไม่แข็งแรง - ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์
ปัญหาความรุนแรง	5. ขาดคนดูแล	ผลกระทบทางสังคม - ครอบครัวไม่มีความสุขเพราะลูกมีปัญหา
ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ เลียนกับพ่อแม่ ใช้คำพูดหยาบคาย รังแกเพื่อน	6. คนในครอบครัวชุมชนติดสารเสพติด	
รังแกน้อง ทุบตีพ่อแม่ ทะเลาะ	7. อยู่ในช่วงวัยอยากทดลอง	
	8. เด็กมีเวลาว่างมากเกินไป	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัญหาของเยาวชน	สาเหตุของปัญหา	ผลกระทบ
วิวาทเล่นการพนัน ไม่มีสัมมาคารวะกับผู้ใหญ่ในชุมชน	9. คนในครอบครัวพูดจาหยาบคาย 10. ไม่มีแรงจูงใจในการเรียน	- ชุมชนมีเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงมากขึ้น - เกิดความไม่สามัคคีในครอบครัวในชุมชน
ปัญหายาเสพติด มีพฤติกรรมเสี่ยงกับสารเสพติด เริ่มทดลองสูบบุหรี่	เพราะครอบครัวยากจน 11. ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในการส่งเสริมความสามารถพิเศษหรือทุนทรัพย์ในการเรียน	- ขาดการมีส่วนร่วม - ขาดการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน - ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา
ปัญหาการเรียน ขี้เกียจ ไม่รักเรียน	12. ไม่ชอบออกกำลังกาย 13. ขาดกิจกรรมสร้างสรรค์	- ใช้เทคโนโลยีไปในทางที่ผิด
		ผลกระทบทางเศรษฐกิจ - มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น - ค่ารักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น - ใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์ - เป็นบ่อเกิดแห่งหนี้

กระบวนการที่ 4 ร่วมกันระดมความคิดหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาเยาวชน

วิทยากรกระบวนการเชิญชวนผู้เข้าร่วม ร่วมแสดงความคิดเห็นว่าจากปัญหาดังกล่าวใน ในฐานะครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและนักเรียนคิดว่าจะทำอย่างไรให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไข ผลการร่วมแสดงความคิดเห็นสรุปได้ดังนี้

ผู้นำชุมชนแสดงความคิดเห็นว่าควรมีการจัดตั้งคณะดำเนินงานในการพัฒนาเยาวชนและสร้างกิจกรรมขึ้นมาเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงและเป็นการป้องปรามการเข้าใกล้ยาเสพติด

ครู แสดงความคิดเห็นว่าหลังจากมีคณะกรรมการดำเนินงานแล้ว ควรสร้างแกนนำเด็กในแต่ละกลุ่มตามความสนใจและควรมีการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมต่างที่จัดทำขึ้นด้วยเพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงในการดำเนินงานครั้งต่อไป ส่วนกิจกรรมที่คิดเห็นว่ามีคือ กลุ่มกีฬา กลุ่มดนตรี เพราะปัจจุบันนี้เด็กมีความสนใจแต่เนื่องจากโรงเรียนไม่มีครูพละ ส่วนดนตรีที่โรงเรียนมีเครื่องดนตรีแต่ไม่มีครูสอนเนื่องจากครูคนเก่าลาออกไปแล้ว และอีกกลุ่มที่อยากให้คือกลุ่มอาชีพเพื่อในอนาคตหากเขาไม่ได้เรียนต่อจะได้มีอาชีพติดตัว เพราะเด็กส่วนใหญ่ฐานะทางครอบครัวยากจนโอกาสที่จะได้เรียนต่อหรือเรียนไม่จบระดับชั้นมัธยมนั้นมีมาก นอกจากนั้นแล้วยังอยากให้มีการรวมพลังของคนในชุมชนร่วมกันตั้งกองทุนส่งเสริมเด็กให้ไปถึงฝันเพราะมีเด็กหลายคนที่ยังดีแต่ไม่มีทุนทรัพย์ที่จะเรียนต่อในระดับสูง

ผู้ปกครอง แสดงความคิดเห็นว่าอยากให้มีการให้ความรู้เด็กเกี่ยวกับโทษของยาเสพติดและวิธีการปฏิเสธการใช้สารเสพติด หรือจัดค่ายธรรมะเพื่อให้เด็กมีจิตสำนึกที่รู้จักบาปบุญคุณโทษอาจส่งผลให้ไม่เถียงพ่อแม่และไม่ก้าวร้าวเพราะปัจจุบันนี้พ่อแม่ยุคใหม่ไม่ค่อยฟัง อยากให้มีกิจกรรมพาเด็กออกไปศึกษาชุมชน

เพื่อให้รู้จักชุมชน รู้จักคนในชุมชนเพราะทุกวันนี้เด็กกับผู้ใหญ่ในชุมชนแทบจะไม่รู้จักกันแล้วนอกจากนั้นยังอยากให้กิจกรรมส่งเสริมการไหว้ การทักทายกันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในชุมชน สุดท้ายหากจะจัดกิจกรรมโดยอยากให้มีการสำรวจความต้องการของเด็กก่อนเพื่อจะได้ตรงกับความต้องการ

นักเรียน แสดงความคิดเห็นอยากให้กิจกรรมกีฬา กิจกรรมเต้น กิจกรรมร้องเพลงหรือกิจกรรมอะไรก็ได้

กระบวนการที่ 5 การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเยาวชน

โดยให้ผู้เข้าร่วม จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเยาวชน โดยคณะทำงานจะมีหน้าที่รับผิดชอบ ในการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และการปรับปรุงแผนจนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีวาระการทำงาน 1 ปี นอกจากนั้นแล้วนำผลจากการระดมความคิดเห็น สรุปเป็นกิจกรรมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาเยาวชน ประกอบด้วยกิจกรรมป้องกันยาเสพติด กิจกรรมเรียนรู้ชุมชน กิจกรรมส่งเสริมสัมมาชีพ กิจกรรมส่งเสริมการไหว้ กิจกรรมค่ายธรรมะ กิจกรรมกีฬา และกิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาสภาพปัญหาเยาวชนทำให้ทราบว่าเยาวชนชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่าเยาวชนมีปัญหาเรื่องการติดเทคโนโลยี ปัญหาการใช้ความรุนแรง ปัญหายาเสพติด และปัญหาไม่รักเรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของศุภชัย ทองจันทร์และเสน่ห์ บุญกำเนิด (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน ในการแก้ไขปัญหาเยาวชน ในเขตเทศบาลตำบลพนม อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่พบในชุมชนได้แก่ ปัญหาด้านยาเสพติด พบว่า เด็กและเยาวชนมีการเสพยาบ้า สารระเหย กัญชา และ 4X100 ปัญหาด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความฟุ้งเฟ้อ การแต่งกาย ติดเกม ขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ ไม่รู้จักหน้าที่ของตนเอง ขาดความร่วมมือกับชุมชน ไม่มีพลังเยาวชน และขาดจิตสำนึกปัญหาด้านการศึกษา พบว่า เด็กและเยาวชนขาดเรียน ออกกลางคัน หนีเรียน ไม่เรียนต่อในระดับสูง ยากจน ไม่มีทุนศึกษาต่อ เรียนจบแล้ว ไม่มีงานทำปัญหาทางเพศการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร พบว่า มีการค้าประเวณี เกิดปัญหาท้องไม่มีพ่อ ปัญหา คุณธรรม จริยธรรม พบว่า เด็กและเยาวชนมีนิสัย กิริยามารยาทก้าวร้าว ขาดความเคารพเชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติตาม วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ปัญหาการใช้เวลาว่าง เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างในการเล่นเกมส์ ติดเพื่อน มั่วสุม เล่นการพนัน ดื่มสุรา ติดบุหรี่ และอื่นๆปัญหาการก่ออาชญากรรม มีการทะเลาะเบาะแว้ง ยกพวกตีกัน ลักขโมย ปล้นจนถึงขั้นการข่มขืน ปัญหาครอบครัว พบว่า ครอบครัวไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน ครอบครัวเปราะบาง แยกแยกขาดความอบอุ่น

ผลจากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชนชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่าการพัฒนาจะต้องมีการร่วมกันรับผิดชอบโดยจะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการ และมีกิจกรรมในการพัฒนาเยาวชนและควรมีการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่จัดทำขึ้นด้วยเพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงในการดำเนินงานครั้งต่อไปซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปรีวีวัฒน์ ช่างคิด (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือรูปแบบการดำเนินงานตามหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสร้างความเข้าใจ 2) ขั้นวางแผน 3) ขั้นประชาสัมพันธ์ 4) ขั้นดำเนินงาน 5) ขั้นประเมินผล 6) ขั้นปรับปรุง/พัฒนา โดยปัญหาและความต้องการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าครอบคลุมทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม

และสติปัญญา โดยมี เงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนา คือ ต้องมีผู้ประสานและส่งเสริมงานด้านการพัฒนาเด็ก และ เยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชนอย่างเพียงพอ ต้องเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนนอกระบบ การศึกษา แสดงความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ผู้ปกครองต้องให้ความสำคัญและส่งเสริม โดยให้โรงเรียน/สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานและผลการศึกษาของ วิไลรัตน์ แยมจ่อหอ และคณะ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของกลุ่มแกนนำเยาวชนตำบลลำสินธุ์ จังหวัดพัทลุง พบว่ากระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของเยาวชน 2) การเตรียมกลุ่มแกนนำเยาวชน 3) การวางแผนและเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 5) การสรุปผล การประเมิน และติดตามผล จากการศึกษาพบปัจจัยเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ ทุนชุมชน การมีส่วนร่วม ของทีมวิจัยและภาคีและความสามารถของวิทยากร ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการวิจัย คือ ภาระหน้าที่ของแกนนำเยาวชน บุคลิกภาพ ภาษา การสื่อสารของผู้วิจัย กระแสสังคมและความ เป็นเมือง

ผลการศึกษาพบว่ากิจกรรมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาเยาวชนควรประกอบด้วย กิจกรรมป้องกันยาเสพติด กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กิจกรรมค่ายธรรมะ กิจกรรมเรียนรู้ชุมชนและกิจกรรมกีฬา ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นฤมล สมิตะ (2551 : 90 -114) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพเด็กและ เยาวชนชุมชนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร พบว่า สภาพการพัฒนาเด็กและเยาวชน ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพและการป้องกัน มีการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายโดยการแข่งขัน กีฬาตามเทศกาล และกิจกรรมการออกกำลังกายทุกเช้าก่อนเข้าเรียน กิจกรรมแข่งขันกีฬาระหว่าง โรงเรียน 2) ด้านสติปัญญาและความสามารถ มีการพัฒนาจิตใจตามวันสำคัญทางศาสนา 3) ด้านอารมณ์และความรับผิดชอบตามวัย มีการจัดกิจกรรมงานวิชาการและงาน กิจกรรมพัฒนาสังคม 4) ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น มีการส่งเสริมให้เด็กเยาวชนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ที่ได้จากงานวิจัยในครั้งนี้เกิดจากการให้ทุกภาคส่วนของชุมชนเข้ามาร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาเยาวชนและใช้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ดังนั้นการนำงานวิจัยฉบับนี้ไปจึงมั่นใจในระดับหนึ่งถึงความสมบูรณ์ของงานวิจัย เพราะนอกจากผู้วิจัยนำเสนอผลที่เกิดจากการวิจัยแล้วยังนำเสนอเหตุผลเชิงยืนยันซึ่งได้จากเอกสาร รายงาน การให้เหตุผลผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้องค์ความรู้ด้านการพัฒนาเยาวชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นควรมีการศึกษาถึงผลสำเร็จของการพัฒนาเยาวชนด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่นำมาใช้ว่าก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมอย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจิก ตำบลพัฒนานคร อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.ดรณศักดิ์ ตติยะลาภะ และ ดร.ไชยา กุฎาการ ที่ให้คำแนะนำปรึกษา ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ปรีวัฒน์ ช่างคิด.(2554). รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- วิไลรัตน์ แยมจ่อหอ และคณะ. (2553). กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของ กลุ่มแกนนำเยาวชนตำบลลำสินธุ์ กิ่งอำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง, **สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. 16(3) : 489 – 511.
- นฤมล สมิตถะ. (2551). **แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนชุมชนตำบลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร**, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุมาลี ประทุมรัตน์ และคณะ. (2555). **การสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว**.บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.กรุงเทพฯ.
- ศุภชัย ทองจันทร์และ เสน่ห์ บุญกำเนิด. (2560). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน ในการแก้ไขปัญหาเยาวชน ในเขตเทศบาลตำบลพนม อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี.บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. 9 (2) :161.

ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของการจัดการคนเก่งที่มีอิทธิพลต่อองค์กรประสิทธิภาพสูง ในประเทศไทย

พฤกษ์ สุพรรณาลัย^{1*} จิราวรรณ คงคล้าย² วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในระดับองค์กรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของการจัดการคนเก่งที่มีอิทธิพลต่อองค์กรประสิทธิภาพสูงในประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณจากการเก็บข้อมูลกับผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ 580 คน และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวัดการจัดการคนเก่ง ประกอบด้วย การจัดหาคนเก่ง การพัฒนาคนเก่ง การรักษาคนเก่ง และการวางแผนผู้สืบทอดอำนาจตำแหน่งคนเก่ง โมเดลการวัดองค์กรประสิทธิภาพสูงประกอบด้วย คุณภาพการบริหาร และ คุณภาพพนักงานนอกจากนี้ยังมีปัจจัยเสริมภายนอกซึ่งประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์ การจัดสรรการจูงใจ และ การจัดการความหลากหลาย ซึ่งโมเดลการจัดการคนเก่งที่มีอิทธิพลต่อองค์กรประสิทธิภาพสูงในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=123.418$, $\chi^2/df= 2.683$, $df= 46$, $p= .000$, $GFI= .972$, $TLI= .964$, $CFI= .984$, $NFI= .975$, $RMSEA= .055$) และมีอิทธิพลต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อมในเชิงบวก

คำสำคัญ : การจัดการคนเก่ง วัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์ การจัดสรรการจูงใจ การจัดการความหลากหลาย องค์กรประสิทธิภาพสูง โมเดลสมการโครงสร้าง ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² รองศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*ผู้นิพนธ์หลัก pruk.suphanalai@gmail.com

THE ANTECEDENCE AND CONSEQUENCE OF TALENTED MANAGEMENT INFLUENCED TO HIGH PERFORMANCE ORGANIZATION IN THAILAND

Pruk Suphanalai^{1*} Jirawan Kongklay² Viroj Jadesadalug³

Abstract

The objective of research is investigating an antecedence and consequence of talent management influenced to high performance organization in Thailand, collecting data from 560 HRs leadership by using qualitative methodologies include testing by confirmatory factor analysis (CFA) order and structural equation modelling (SEM). The finding display talent management model feature talent acquisition, talent development, keeping talent and talent succession planning, high performance organization model feature management quality and workforce quality, there are also has exogenous latent variables feature cultural initiative, motivation arrangement and diversity management, the develop a talent management to brings to high performance organization's model in Thailand has relevant to empirical data (Chi-square=123.418, Chi-square/df= 2.683, df= 46, p= .000, GFI= .972, TLI= .964, CFI= .984, NFI= .975, RMSEA= .055) and has positives direct and indirect influence among all variables.

Keywords : Talent management, Cultural initiative, Motivation arrangement, Diversity management, High performance organization, Structural equation modeling and Antecedence and consequence.

¹ Ph.D Candidate, Management Faculty, Silapakorn University, Email: pruk.suphanalai@gmail.com

² Asso. Prof. Dr., Management Faculty, Silapakorn University, Email: kongklai_c@su.ac.th

³ Assist. Prof. Dr., Management Faculty, Silapakorn University, Email: Viroj.jade@hotmail.com

*Correspondence email: pruk.suphanalai@gmail.com

บทนำ

การจัดการคนเก่ง (Talent management) เริ่มเป็นที่สนใจมากขึ้นเริ่มตั้งแต่สถาบัน McKinsey and Company ได้สร้างวาทะกรรม “สงครามการแย่งชิงคนเก่ง” (The War for Talent) ในปี 1990 ที่สะท้อนถึงความสำคัญของบุคลากรที่จะนำความสำเร็จมาสู่องค์กร (Michaels et al., 2001) ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจสมัยใหม่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ความต้องการบุคลากรที่มีความสามารถสูงหรือคนเก่งเป็นที่ต้องการขององค์กรทั่วโลก ในขณะที่จำนวนคนเก่งที่มีอยู่ในตลาดแรงงานที่ไม่เพียงพอ (Oltra and López, 2013) ยิ่งทำให้องค์กรต้องหันมาให้ความสำคัญกับสงครามการแย่งชิงคนเก่งทั้งในด้านการสร้างแรงดึงดูดและการรักษาคนที่มีความสามารถพิเศษที่องค์กรต้องการ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในปี 2010 พบว่า ร้อยละ 87 ขององค์กรที่มีการจัดการคนเก่งยังคงไม่สามารถให้คำจำกัดความแนวทางการจัดการคนเก่งที่ชัดเจนได้ อาจเป็นเพราะการได้รับความนิยมน้อยอย่างรวดเร็วทั้งในโลกของนักวิชาการและโลกของผู้ปฏิบัติงาน (Iles et al., 2010) จึงทำให้นิยามและนิยามของการจัดการคนเก่งยังมีความแตกต่างกันในบางประเด็น จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการคนเก่งพบองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. การสรรหาคนเก่ง (Talent Acquisition) (Sparrow, Hird and Balain 2011) 2. การพัฒนาคนเก่ง (Talent Development) (Brent and Barbara, 2010) 3. การธำรงรักษาคนเก่ง (Keeping Talent) (Julia Christensen Hughes Evelina Rog, 2008) และ 4. การวางแผนผู้สืบทอดตำแหน่ง (Succession planning) (Stahl et al., 2012)

นอกจากองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ยังพบปัจจัยเสริมภายนอกอื่น ๆ ที่สนับสนุนให้การคนเก่งมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 1) กิจกรรมทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Cultural initiative) ที่มีหน้าที่สร้างบริบทอัตลักษณ์ขององค์กรให้ดึงดูดและรักษาคนเก่ง (Florida and Mellander, 2015) 2) การจัดสรรรางวัลใจ (Motivation arrangement) พบว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยเสริมการจัดการคนเก่งและไม่ใช่เพียงการจูงใจที่เป็นตัวเงิน (Financial motivation) แต่ยังหมายถึงการจูงใจที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non- Financial motivation) เช่น การมอบเกียรติบัตร (Sturman et al., 2003) องค์กรต้องพิจารณาอย่างเหมาะสม สมดุล ตลอดจนสอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมขององค์กร (ชลธิชา ทิพย์ประทุม, จิราวรรณ คงคล้าย และเฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, 2560) และยังมีรางวัลใจภายใน (Intrinsic motivation) ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการเพิ่มศักยภาพในการทำงานของพนักงานได้ในระยะยาว (Tippratum, 2016) และ 3) การจัดการความหลากหลาย (Diversity management) เช่นด้านเพศสภาพ ด้านเชื้อชาติและด้านรสนิยมทางเพศ จากรายงานของ Workplace Employment Relations Survey (WERS) พบว่าในองค์กรภาคเอกชนในอังกฤษให้ความสำคัญกับการจัดการความเท่าเทียมมากขึ้นจาก 74% เป็น 98% ทำให้ผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศความเท่าเทียมในองค์กร เช่น ความเท่าเทียมด้านโอกาสสู่การเป็นคนเก่งในองค์กร (Harris Carley Foster, 2010)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการศึกษาด้านการจัดการคนเก่งที่มีผลต่อองค์กรมีประสิทธิภาพสูงยังมีอยู่อย่างจำกัด รวมถึงมีอัตลักษณ์และความแตกต่างจากบริบทขององค์กรต่างประเทศ ดังนั้นการทบทวนวรรณกรรมเพียงอย่างเดียวจึงไม่อาจอธิบายปรากฏการณ์ในประเทศไทยได้ในทุกมิติ และหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ผู้ค้นพบจากการวิจัยในต่างประเทศนั้นอาจไม่สามารถอนุมานได้กลุ่มเล็กเพียงพอ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของจัดการคนเก่งที่มีอิทธิพลต่อองค์กรประสิทธิภาพสูงในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางบูรณาการการจัดการคนเก่งที่มีอิทธิพลต่อองค์กรประสิทธิภาพสูงให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นรูปแบบธรรมและเป็นแนวทางให้องค์กรที่ต้องการยกระดับประสิทธิภาพองค์กรใช้เป็นแนวทางต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในระดับองค์กรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของการจัดการคนเก่งที่มีอิทธิพลต่อองค์กรประสิทธิภาพสูงในประเทศไทย 2. ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลและระดับการเป็นตัวแทนของปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของการจัดการคนเก่งที่มีอิทธิพลต่อองค์กรประสิทธิภาพสูงในประเทศไทย และ 3. ศึกษาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบการจัดการคนเก่งที่มีอิทธิพลต่อองค์กรประสิทธิภาพสูงในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal research) ผ่านการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงสาเหตุและตัวแปรผลลัพธ์ตามกรอบแนวคิดการวิจัย และพิสูจน์สมมติฐานด้วยวิธีการทางสถิติและยืนยันผลลัพธ์ภายใต้ความสอดคล้องกับองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเชิงประจักษ์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารในสายงานทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมค้าปลีกและเป็นสมาชิกสมาคมค้าปลีกไทย โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดตัวอย่าง คือ ตัวอย่าง 20 หน่วย ต่อ 1 พารามิเตอร์หรือ 1 ตัวแปรสังเกต (Kline, 2011) โดยการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกต 28 ตัวแปร คูณด้วย 20 หน่วย จึงได้ตัวอย่างจำนวน 560 บริษัท

เครื่องมือสำหรับการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยพบว่ามีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 ขึ้นไป จึงถือว่ายอมรับได้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) การตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามากกว่า 0.75 ขึ้นไป โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.977 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.75 ขึ้นไป จึงถือว่ายอมรับได้ (Crano, Brewer and Lac: 2015) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination power) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.40 ขึ้นไป โดยค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.663 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.40 ขึ้นไป จึงถือว่ายอมรับได้ (ประจักษ์ ปฏิทัศน์, 2559) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาและค่าอำนาจจำแนกของตัวแปร

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient)	ค่าอำนาจจำแนก (discrimination power)
วัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์	0.974	0.616
การจัดสรรรางวัลใจ	0.973	0.612
การจัดการความหลากหลาย	0.974	0.626
การจัดการคนเก่ง	0.973	0.712
องค์ประสิทธิภาพสูง	0.811	0.556
รวม	0.941	0.630

ตัวแปรที่ศึกษา เกิดจากการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย โดยสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่ 1.1) วัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์

(CI) 1.2.) การจัดการสรรการงูใจ (MA) และ 1.3) การจัดการความหลากหลาย (DSM) และ 2) ตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่ 2.1 การจัดการคนเก่ง (TM) ประกอบด้วย การจัดหาคนเก่ง (TA) การพัฒนาคนเก่ง (TD) การรักษาคนเก่ง (RT) และ การวางแผนผู้สืบทอดตำแหน่งคนเก่ง (TSP) และ 2.2 องค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง (HPO) ประกอบด้วย คุณภาพการบริหาร (MMQ) และคุณภาพพนักงาน (WFQ)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทดสอบเงื่อนไขพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) โดยการวิเคราะห์การแจกแจงข้อมูลแบบปกติ โดยใช้การทดสอบค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) (ยูทธี ไกยวรรณ, 2556) ตลอดจนวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อทดสอบภาวะที่ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสูงเกินไป (Multicollinearity) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อทดสอบและยืนยันว่าตัวแปรสังเกตมีความสามารถในการวัดตัวแปรแฝง โดยการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model fit) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของตัวแปรแฝง (Construct reliability: PC) ความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (Average variance extracted: PV) และค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Standardized factor loading)

ผลการวิจัย

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ค่าความเบ้อยู่ระหว่าง -1.324 ถึง 0.885 และค่าความโด่งอยู่ระหว่าง -0.832 ถึง 1.556 ซึ่งค่าความเบ้ (skewness) อยู่ระหว่าง -3 ถึง +3 และค่าความโด่ง (kurtosis) อยู่ระหว่าง -10 ถึง +10 แสดงว่าตัวแปรมีการแจกแจงข้อมูลแบบปกติ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550)

2. ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต 28 ตัว จำนวน 378 คู่ พบว่า มีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางบวกทุกคู่ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.047 - 0.771 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรไม่เกิน 0.80 ทำให้ไม่มีภาวะที่ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสูงเกินไป (multicollinearity) (ยูทธี ไกยวรรณ, 2556)

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัด สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

3.1 โมเดลการวัดวัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์ (CI) พบว่า มีค่า Chi-square= 1.916 , Chi-square/df= 1.916, df= 1, p= .000, GFI= .998, TLI= .991, CFI= .999, NFI= .997, RMSEA= .040 ซึ่งมีเพียงค่าสถิติไคสแควร์ (p-value of chi-square) เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ทำให้ไม่ผ่านเกณฑ์ ซึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่จึงมีโอกาสทำให้เกิดนัยสำคัญทางสถิติได้มาก โดยวิธีการที่แนะนำคือ การพิจารณาค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ พบว่ามีค่าน้อยกว่า 3 จึงถือว่าผ่านเกณฑ์ นอกจากนี้พบว่ามีค่า PC= 0.75, PV= 0.50 ตลอดจนผู้วิจัยได้ทำการปรับโมเดลโดยเน้นที่ข้อตกลงเบื้องต้นจากการกำหนดความสัมพันธ์ให้ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกต โดยการปรับรูปแบบความสัมพันธ์จากการพิจารณาค่าเสนอแนะจากโปรแกรม (Model Modification Indices) ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าโมเดลการวัดวัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และเชื่อถือได้

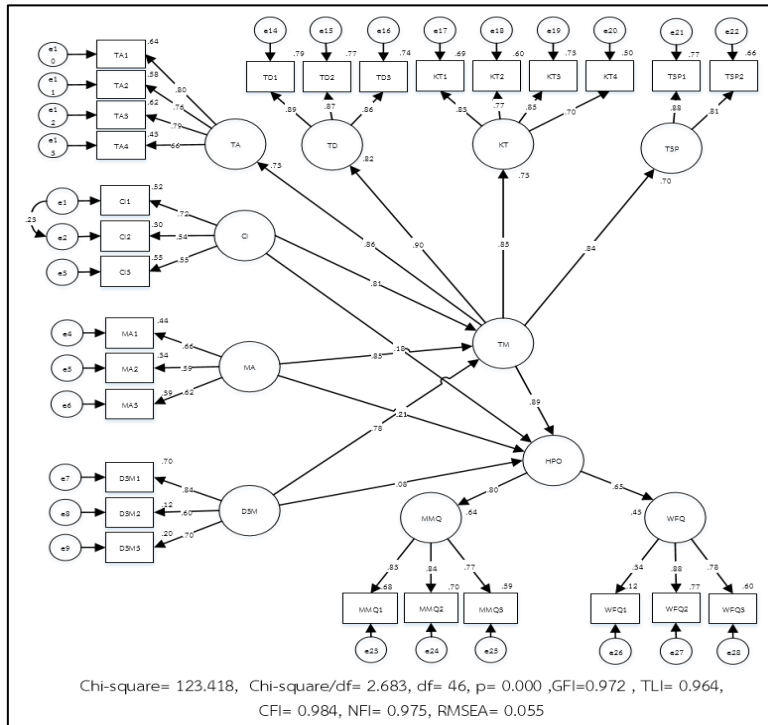
3.2 โมเดลการวัดการจัดการสรรการงูใจ (MA) พบว่า มีค่า Chi-square= 3.613, Chi-square/df= 1.807, df= 2, p= .164, GFI= .997, TLI= .989, CFI= .991, NFI= .992, RMSEA= .038 และมีค่า PC= 0.750, PV= 0.500 ซึ่งค่าทุกตัวผ่านเกณฑ์จึงสามารถสรุปได้ว่าโมเดลการจัดการสรรการงูใจมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีความเชื่อถือได้

3.3 โมเดลการวัดการจัดการความหลากหลาย (DSM) พบว่า มีค่า Chi-square= 5.258, Chi-square/df= 2.629, df= 02, p= .072, GFI= .995, TLI= .972, CFI= .991, NFI= .985, RMSEA= .054 และมีค่า PC= 0.820, PV= 0.600 ซึ่งค่าทุกตัวผ่านเกณฑ์จึงสามารถสรุปได้ว่าโมเดลการวัดการจัดการความหลากหลายมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีความเชื่อถือได้

3.4 โมเดลการวัดการจัดการคนเก่ง (TM) พบว่า มีค่า Chi-square= 14.940., Chi-square/df= 2.988, df= 5, p= .02, GFI= .986, TLI= .987, CFI= .993, NFI= .991, RMSEA= .071 และค่า PC= 0.748, PV= 0.500 จะเห็นได้ว่าค่าดัชนีทุกตัวมีค่าผ่านเกณฑ์ยกเว้นค่า สถิติไคสแควร์ (p-value of chi-square) เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ที่ทำให้ไม่ผ่านเกณฑ์ แต่ในขณะที่ความจริงมีความกลมกลืน วิธีการที่แนะนำคือ พิจารณาค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (relative chi-square) ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าโมเดลการวัดการจัดการคนเก่งมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีความเชื่อถือได้

3.5 โมเดลการวัดองค์กรประสิทธิภาพสูง (HPO) พบว่า มีค่า Chi-square= 9.569., Chi-square/df= 2.392, df= 4, p= .048, GFI= .993, TLI= .993, CFI= .997, NFI= .995, RMSEA= .050 และค่า PC= 0.660, PV= 0.500 จะเห็นได้ว่าค่าดัชนีทุกตัวมีค่าผ่านเกณฑ์ จึงสามารถสรุปได้ว่าโมเดลการวัดการจัดการความหลากหลาย มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีความเชื่อถือได้

4. ผลการวิเคราะห์โมเดลการโมเดลรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์ การจัดการงาน การจัดการความหลากหลาย และการจัดการคนเก่ง ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูงในประเทศไทย พบว่าพบว่ามีค่า Chi-square=123.418 , Chi-square/df= 2.683, df= 46, p= .000, GFI= .972, TLI= .964, CFI= .984, NFI= .975, RMSEA= .055 และค่า PC= 0.750, PV= 0.500 จะเห็นได้ว่าค่าดัชนีทุกตัวมีค่าผ่านเกณฑ์ ยกเว้นค่าสถิติไคสแควร์ (p-value of chi-square) เท่ากับ 0.010 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ที่ทำให้ไม่ผ่านเกณฑ์ ซึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่จึงมีโอกาสทำให้เกิดนัยสำคัญทางสถิติได้มาก โดยวิธีการที่แนะนำคือ การพิจารณาค่าไคสแควร์สัมพัทธ์พบว่ามีความเท่ากับ 2.683 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 3 จึงถือว่าผ่านเกณฑ์ตลอดจนมีค่า PC= 0.750; PV= 0.500 ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลที่ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของการจัดการคนเก่ง
ที่มีอิทธิพลต่อองค์กรประสิทธิภาพสูงในประเทศไทย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์โมเดลการจัดการคนเก่งที่มีอิทธิพลต่อองค์กรประสิทธิภาพสูงสามารถสรุปได้ว่าโมเดลการวัดการจัดการคนเก่งจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ผลการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของโมเดลการวัดการจัดการคนเก่งจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า การจัดการคนเก่ง (TM) มีความเที่ยงตรงของตัวแปรแฝง (PC) เท่ากับ 0.80 ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (PV) เท่ากับ 0.50 และมีความน่าหน่วงองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตมีค่าอยู่ระหว่าง 0.84-0.90 เมื่อพิจารณาค่าสถิติความเที่ยงตรงของตัวแปรแฝง (PC) มีค่ามากกว่า 0.60 ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (PV) มีค่ามากกว่า 0.50 ค่าความน่าหน่วงองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตมีค่ามากกว่า 0.50 ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าตัวแปรทุกตัวของโมเดลการวัดการจัดการคนเก่งมีความเชื่อถือได้ ทั้งนี้ โมเดลการวัดการจัดการคนเก่ง ประกอบด้วย การจัดหาคนเก่ง การพัฒนาคนเก่ง การรักษาคคนเก่ง และการวางแผนผู้สืบทอดตำแหน่งคนเก่ง สอดคล้องกับ McCauley & Wakefield, (2006) ที่ระบุว่าการจัดการคนเก่งประกอบด้วย การสรรหาคนเก่ง การพัฒนาคนเก่ง การรักษาคคนเก่งและการวางแผนผู้สืบทอดตำแหน่งคนเก่ง และสอดคล้องกับ ผลการศึกษา ของ Lewis, R.E., and Heckman, R.J. (2006) ที่ระบุพบว่าการวางแผนผู้สืบทอดตำแหน่งคนเก่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการคนเก่งเพื่อไม่ให้เกิดภาวะขาดแคลนคนเก่ง (Talented shortage) ในยามจำเป็น ด้านการเป็นองค์กรประสิทธิภาพสูงมีองค์ประกอบ 2 ด้านคือ 1. คุณภาพการบริหาร และ 2. คุณภาพพนักงาน ทั้งสองด้านนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่องค์กรประสิทธิภาพสูงต้องรักษาระดับคุณภาพให้เสถียรหรือเพิ่ม

ระดับให้สูงขึ้นไปเพื่อประสิทธิภาพองค์กรที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ de Waal, A.A. (2012b) ที่พบว่าคุณภาพการบริหารและคุณภาพของพนักงานเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการนำสู่การเป็นองค์กรประสิทธิภาพสูง และยังสอดคล้องกับ André de Waal, (2017) ที่ศึกษาด้านองค์กรประสิทธิภาพสูงพบว่า หากขาดคุณภาพการบริหารและคุณภาพพนักงาน องค์กรจะไม่สามารถเป็นองค์กรประสิทธิภาพสูงได้ ปัจจัยเสริมด้านวัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์ การจัดสรรการจูงใจและการจัดการความหลากหลายจะเสริมแรงให้การจัดการคนเก่งมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพราะวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์จะสร้างความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างคนในองค์กร และสอดคล้องกับ Waite, (2007) พบว่าองค์กรที่มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีสนับสนุนให้สมาชิกในองค์กรเกิดการมีส่วนร่วมมากกว่าองค์กรที่มีสภาพแวดล้อมไม่ดี นอกจากนี้การจัดสรรการจูงใจที่เหมาะสมจะสนับสนุนให้พนักงานเกิดความมุ่งมั่นในการส่งมอบความคาดหวังของผู้บริหารให้สำเร็จ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พฤกษ์ สุพรรณาลัย และพิทักษ์ ศิริวงศ์, (2559) ที่ศึกษาและพบว่าหากองค์กรสามารถจัดสรรสวัสดิการได้ตรงกับความต้องการ พนักงานจะเกิดแรงจูงใจในการทำงานอย่างเต็มที่และก่อให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงาน สุดท้ายด้านการจัดการความหลากหลายเป็นการสร้างความกลมกลืนในความแตกต่าง (Inclusion) เพื่อหล่อหลอมความแตกต่างที่มีให้นำไปสู่การได้เปรียบขององค์กร ดังงานวิจัยของ Brunila and Ylöstalo, (2015) ที่พบว่าทำให้ความเท่าเทียมด้านเพศสภาพเป็นปัจจัยหลักในการจัดการความหลากหลาย จากการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างที่แยกเพศชายและเพศหญิงออกจากกันพบว่า การรับรู้และผลงานที่ส่งมอบไม่มีความแตกต่างกันและมีผลงานอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ

เห็นได้ว่าปัจจัยหลักและปัจจัยเสริมทุกด้านที่ได้มาจากพัฒนาโมเดลการจัดการคนเก่งที่มีอิทธิพลต่อองค์กรประสิทธิภาพสูงนั้น มีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์เพื่อขับเคลื่อนและส่งเสริมกลยุทธ์การจัดการคนเก่งสู่การเป็นองค์กรประสิทธิภาพสูง เพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงก่อให้เกิดคุณประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎี (theoretical contributions) ที่มุ่งเน้นการนำแนวคิด ทฤษฎี และหลักฐานเชิงประจักษ์ทั้งในไทยและต่างประเทศมาบูรณาการร่วมกันเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และประโยชน์เชิงการจัดการ (Managerial contributions) โดยการนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการค้นพบภายใต้กระบวนการค้นคว้าวิจัยและยืนยันความน่าเชื่อถืออย่างเป็นระบบ จนสามารถนำไปเป็นแบบแผนสำหรับการประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรด้านทรัพยากรมนุษย์โดยมีข้อเสนอดังนี้

1. สามารถนำโมเดลการวิจัยที่พัฒนาขึ้นมาศึกษาและต่อยอดในเชิงลึก (In-depth) ด้วยวิธีวิจัยวิทยาเชิงคุณภาพรูปแบบอื่น ๆ เช่น การสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) เพื่ออธิบายอย่างเฉพาะเจาะจงกับบริบทที่ต้องการศึกษา โดยมุ่งเน้นความสอดคล้องกับสถานการณ์การปฏิบัติจริงและสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มนั้น ๆ ได้ครอบคลุมทุกมิติ หรือใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) แทนการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาที่ถูกเลือกมาอย่างเฉพาะเจาะจงมีโอกาสโต้ตอบ ถกปัญหา อภิปราย แลกเปลี่ยนทัศนะร่วมกันกันอย่างกว้างขวางในประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนด

2. สามารถนำโมเดลการวิจัยไปศึกษากับกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น เช่น อุตสาหกรรมรับจ้างผลิต (Original Equipment Manufacturing) หรืออุตสาหกรรมลอจิสติกส์ เนื่องจากทั้งสองอุตสาหกรรมมีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่ออุตสาหกรรมค้าปลีก ดังนั้น จึงช่วยให้อุตสาหกรรมที่มีการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทานเดียวกันมีการพัฒนาองค์กรไปในทิศทางเดียวกัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้สำเร็จลงด้วยดีด้วยได้รับความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. จีราวรรณ คงคล้าย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิโรจน์ เกษภูมิลักษณ์ รวมไปถึงเจ้าของ ตำรา งานวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณทั้งหมดและขออุทิศ ผลประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยให้ผู้ที่ให้ความกรุณาทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา (2550). **Statistical analysis: Statistic for management and research**, (Ed. 10th) Bangkok: faculty of commerce and accountancy, Chulalongkorn University.
- ชลธิชา ทิพย์ประทุม, จีราวรรณ คงคล้าย และเฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน. (2560). “บทบาทของรางวัลในการ บริหารทรัพยากรมนุษย์.” **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรม ราชูปถัมภ์** 11,1: 190-201.
- ประจักษ์ ปฏิทัศน์ (2559). **เอกสารประกอบการฝึกอบรมสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่: การตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือวิจัย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- พฤกษ์ สุพรรณาลัย และ พัทธกษ ศิริวงศ์ (2559) “การจัดการคนเก่งในองค์การภาคเอกชนธุรกิจข้ามชาติใน ประเทศไทย” **วารสารจันทร์เกษมสาร มหาวิทยาลัยจันทร์เกษม**, 4
- ยุทธิ โกยวรรณ (2556). **การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- André de Waal, (2017) "A longitudinal study into the effectiveness of the HPO Framework: The case of a social care and rehabilitation organization", **Journal of Advances in Management Research**, Vol. 14 Issue: 3, pp.352-374,
- Brent Davies and Barbara J. Davies, 2010 , "The Nature and Dimensions of Strategic Leadership" , **International Studies in Educational Administration (ISEA)** , Volume 38, Number 1, p5
- Brunila, K. and Ylöstalo, H. (2015), "Challenging gender inequalities in education and in working life – a mission possible?", **Journal of Education and Work**, Vol. 28 No. 5, pp. 443-460.
- Crano, William. D., Brewer, Marilyn. B. and Lac, Alvaro. (2015). **Principles and Methods of social research**. 3rd ed. New York: Routledge
- de Waal, A.A. (2012b), "Characteristics of high performance organizations", pp. 39-71. **Journal of Management Research**, Vol. 4 No. 4
- Florida, Richard, and Charlotta Mellander. (2015). "Talent, Cities and Competitiveness." *The Oxford Handbook of Local Competitiveness*, pp. 34–53,
- Herring, C. (2009). "Does diversity pay?" **Race, gender, and the business case**.
- Iles, P., Chuai, X. and Preece, D.A. (2010) "Talent Management and HRM in Multinational companies in Beijing: Definitions, differences and drivers", **Journal of World Business**, 46: 2

- Julia Christensen Hughes, Evelina Rog. (2008), "Talent management- A strategy for improving employee recruitment, retention and engagement within hospitality organizations". **International Journal of Contemporary Hospitality Management** Vol. 20 No. 7, 2008 pp. 743 757
- Kline, Rex B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. 3rd ed. New York: The Guilford Press.
- Lewis, R.E., and Heckman, R.J. (2006), "Talent Management: A Critical Review," **Human Resource Management Review**, 16, 139–154
- McCauley, C., & Wakefield, M. (2006). "Talent Management in the 21st Century: Help Your Company Find, Develop, and Keep its Strongest Workers." **The Journal for Quality and Participation**, 29(4), 4-7,39.
- Michaels, Ed, Helen Handfield-Jones, and Beth Axelrod (2001). **"The War for Talent."** Boston, Mass: Harvard Business School Press,
- Oltra, V. and Vivas-López, S. (2013), "Boosting organizational learning through team-based talent management: what is the evidence from large Spanish firms", **The International Journal of Human Resource Management**, Vol. 24 No. 9, pp. 1853-1871
- Sparrow P, Hird M, Balain S (2011), **Talent Management: Time to Question the Tablets of Stone?** Lancaster University Management School Centre for Performance-Led HR
- Stahl, G., Bjorkman, I., Farndale, E., Morris, S., Paauwe, J., Stiles, P., Trevor, J., Wright, P., (2007). **"Global talent management: how leading multinationals build and sustain their talent pipeline:"** INSEAD Working Paper Series
- Sturman, M.C., Trevor, C.O., Boudreau, J.W. and Gerhart, B. (2003), "Is it worth it to win the talent war? Evaluating the utility of performance-based pay" **Personnel Psychology**, Vol. 56 No. 4, pp. 997-1035.
- Tippratum, Chonticha. (2016). "Intrinsic reward of retirees: study for grounded theory." **Proceeding The 41st National and 5th International Graduate Research Conference Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage.** 45-56.
- Waite, S. (2007a) "Teaching and learning outside the classroom: opportunities and challenges for alternative pedagogy." **Paper presented at Affective Education in Action, Cukorova University, Adana, Turkey, 28-30 June 2007.**

การสำรวจความต้องการการเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาพ และภาวะการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา

เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ^{1*} นันทิมา นาคาพงศ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความฉลาดทางสุขภาพของผู้สูงอายุ และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความฉลาดทางสุขภาพกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคของผู้สูงอายุ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิง อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ ไม่มีภาวะความจำบกพร่อง โดยได้รับการทดสอบด้วยเครื่องมือ MMSE ยินดีให้การสัมภาษณ์และเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

กลุ่มผู้ตัวอย่างมีความฉลาดทางสุขภาพในระดับปานกลาง มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเอง การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง และด้านความต่อเนื่องสม่ำเสมอในการรับประทานยา โดยมีการปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ พฤติกรรมส่วนใหญ่ปฏิบัติไม่ถึงร้อยละ 80 และจากข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีความฉลาดทางสุขภาพอยู่ในระดับพื้นฐาน ส่วนน้อยที่มีความฉลาดทางสุขภาพขั้นการมีปฏิสัมพันธ์ และขั้นวิจารณ์ญาณ

ข้อเสนอแนะควรมีการกำหนดตัวชี้วัดระดับพื้นที่ในเรื่องอัตราการรู้หนังสือ การเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ กำหนดให้มียุทธศาสตร์พัฒนาความฉลาดทางสุขภาพอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ และกำหนดให้หน่วยงานทางด้านการศึกษาและหน่วยงานทางด้านส่งเสริมสุขภาพ จัดทำหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ การวิเคราะห์ ประเมินสื่อ การเฝ้าระวังสื่อ แก่ประชากรทุกระดับ

คำสำคัญ : ความฉลาดทางสุขภาพ/ผู้สูงอายุ/พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ/การป้องกันโรคของผู้สูงอายุ

¹ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา e-mail: bunthi_ta@hotmail.com

² อาจารย์ประจำ สาขาวิชาวิจัย วัดและการประเมินผลทางการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา e-mail:

nanabo@hotmail.com

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: bunthi_ta@hotmail.com

THE SURVEYS ON STRENGTHENING INTELLIGENCE NEEDS AND SELF-HELP OF THE ELDERLIES IN PHAYAO PROVINCE

Ketsaraphan Punsrigate Khongjaroen^{1*} Nanthima Nakaphong²

Abstract

The purposes of this study were as follows: 1) to study the level of the older adults's health literacy quotient 2) to study the relationship between health literacy and health promotion behaviors and disease prevention. The research was done with 400 older adults, both male and female. Living in Ampur Mueang, Phayao Province can communicate in Thai. No memory impaired, samples tested with MMSE. Instrument used in the research were questionnaires and interviews. Statistics used in data analysis are frequency, percentage, mean, standard deviation. The results revealed that the overall level of the older adults's health literacy was moderate, Most behaviors, self-care behaviors, avoided risk behavior, take medicine regularly, are less than 80%. Based on qualitative data, the sample of health literacy was mostly at the functional health Literacy level, minority was interactive health literacy and critical health literacy.

From the findings, suggested that should be set for literacy rates, increased access to accurate and reliable sources of health information. Create a health literacy policy from childhood, adolescence, adulthood and the older adults and establishment of education and health promotion department prepare media literacy courses, media analysis, media monitor to the population at all levels.

Keywords : Health Intelligence / Elderly / Health Promotion Behaviors / Disease Prevention of the Elderly

¹ *lecturer of Curriculum and Instruction. School of Education University of Phayao.*
e-mail: bunthi_ta@hotmail.com

² *lecturer of Research Measurement and Evaluation of Education. School of Education University of Phayao.*
e-mail: nanabo@hotmail.com

**Corresponding author, e-mail: bunthi_ta@hotmail.com*

บทนำ

จากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับความซับซ้อนของระบบบริการสุขภาพ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลในการทำความเข้าใจและใช้ข้อมูลทางด้านสุขภาพ การให้บริการสุขภาพใน

ปัจจุบันเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยและญาติเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษามากขึ้น ข้อมูลทางด้านสุขภาพเป็นข้อมูลทางเทคนิคที่มีความซับซ้อน ยากต่อการทำความเข้าใจ เช่น ขั้นตอนในการรักษา คำอธิบายเกี่ยวกับทางเลือกในการรักษา การเซ็นใบยินยอมก่อนผ่าตัด การบริหารยาที่มีผลข้างเคียงสูง หนังสือแสดงเจตจำนงเกี่ยวกับการดูแลในระยะสุดท้ายผู้ที่มีความฉลาดทางสุขภาพจะสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพ ปฏิบัติตามคำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพได้อย่างถูกต้อง เข้าใจปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ สามารถประเมินความถูกต้องและ ความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านสุขภาพที่ได้รับจากสื่อต่าง ๆ มีความเข้าใจในระบบสุขภาพ สามารถซักถามหรือร้องขอข้อมูล ทางด้านสุขภาพ รู้สึกมั่นใจและมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความฉลาดทางสุขภาพจึงเป็นระดับความสามารถของการได้มาซึ่งข้อมูลทางด้านสุขภาพผ่านกระบวนการและทำความเข้าใจการจำแนกระดับของความฉลาดทางสุขภาพแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (Nutbeam D.; 2000, 2008) คือ ระดับ 1 ความฉลาดทางสุขภาพขั้นพื้นฐาน หรือ functional health literacy ได้แก่ ทักษะพื้นฐานด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนที่ จำเป็นต่อความเข้าใจและการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดย Kickbusch (Kickbusch, 2001: 292) ระดับ 2 ความฉลาดทางสุขภาพขั้นการมีปฏิสัมพันธ์ หรือ communicative/interactive health literacy ได้แก่ ทักษะพื้นฐานและการมีพหุปัญญา (cognitive) รวมทั้งทักษะทางสังคม (social skill) ที่ใช้ ในการเข้าร่วมกิจกรรม รู้จักเลือกใช้ข้อมูลข่าวสาร แยกแยะลักษณะการสื่อสาร ที่แตกต่างกัน รวมทั้งประยุกต์ใช้ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ เพื่อการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมสุขภาพ ระดับ 3 ความฉลาดทางสุขภาพขั้นวิจรณ์ญาณ หรือ critical health literacy ได้แก่ ทักษะทางปัญญาและสังคมที่สูงขึ้น สามารถประยุกต์ ใช้ ข้อมูลข่าวสารในการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ และควบคุมจัดการ สถานการณ์ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ ความฉลาดทางสุขภาพระดับวิจรณ์ญาณเน้นการกระทำของปัจเจกบุคคล (individual action) และ การมีส่วนร่วมผลักดันสังคมการเมืองไปพร้อมกัน จึงเป็นการเชื่อมโยงประโยชน์ ของบุคคลกับสังคมและสุขภาพของประชาชนทั่วไป (กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2554)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานด้านพัฒนาชุมชน จึงต้องการศึกษาความฉลาดทางสุขภาพของผู้สูงอายุในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในพื้นที่ที่ศึกษา และนำไปพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบสุขภาพของพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางสุขภาพของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความฉลาดทางสุขภาพกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค

ของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความต้องการการเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาพของผู้สูงอายุ และเพื่อศึกษาภาวะการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพะเยา

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 20,404 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย, 2559) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายและหญิง อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ ไม่มีภาวะความจำบกพร่อง โดยได้รับการทดสอบด้วยเครื่องมือ MMSE ยินดีให้การสัมภาษณ์และเป็นกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในเทศบาลที่สังกัดในอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ได้แก่ เทศบาลเมืองพะเยา เทศบาลตำบลท่าวังทอง, เทศบาลตำบลแม่กา, เทศบาลตำบลแม่ปืม, เทศบาลตำบลบ้านต๋อม, เทศบาลตำบลบ้านต้า, เทศบาลตำบลบ้านสา, เทศบาลตำบลบ้านใหม่, เทศบาลตำบลท่าจำปี, เทศบาลตำบลสันป่าม่วง จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างอิงใน ฉัตรสมุน พดุมิภิญโญ, 2553, หน้า 190)

พื้นที่วิจัย

เทศบาลเมืองพะเยา เทศบาลตำบลท่าวังทอง, เทศบาลตำบลแม่กา, เทศบาลตำบลแม่ปืม, เทศบาลตำบลบ้านต๋อม, เทศบาลตำบลบ้านต้า, เทศบาลตำบลบ้านสา, เทศบาลตำบลบ้านใหม่, เทศบาลตำบลท่าจำปี, เทศบาลตำบลสันป่าม่วง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ศาสนา อาชีพ รายได้ ความเพียงพอของรายได้ โรคประจำตัว

2. แบบประเมินความฉลาดทางสุขภาพ โดยใช้แนวคิดของ (Nutbeam, 2008) โดยแบ่งระดับความฉลาดทางสุขภาพออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับการมีปฏิสัมพันธ์ และระดับขั้นวิจารณ์ญาณ ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีคำถามทั้งหมด 18 ข้อ มีค่าคะแนนระหว่าง 14-70 คะแนน

3. แบบประเมินความรู้เรื่องโรคและการดูแลตนเอง พฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ การไปตรวจสุขภาพ และการไปพบแพทย์ และความต่อเนื่องสม่ำเสมอในการรับประทาน ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีคำถามทั้งหมด 20 ข้อ มีค่าคะแนนระหว่าง 20-100 คะแนน

4. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาพในผู้สูงอายุ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างปลายเปิด (Semi Structure Interview Questionnaires) ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 1-1.30 ชั่วโมง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 30 คน

5. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาพในผู้สูงอายุ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างปลายเปิด (Semi Structure Interview Questionnaires) ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 1-1.30 ชั่วโมง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย สาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด ผู้อำนวยการโรงพยาบาล

ส่งเสริมสุขภาพตำบล เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล เทศบาล สำนักงานพัฒนาความมั่นคงและสังคม การศึกษานอกระบบ จำนวน 15 คน

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาพในผู้สูงอายุ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างปลายเปิด (Semi Structure Interview Questionnaires) ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 1-1.30 ชั่วโมง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองพะเยา เทศบาลตำบลท่าวังทอง เทศบาลตำบลแม่กา เทศบาลตำบลแม่ปืม เทศบาลตำบลบ้านต๋อม เทศบาลตำบลบ้านต้า, เทศบาลตำบลบ้านสาว เทศบาลตำบลบ้านใหม่ เทศบาลตำบลท่าจำปี เทศบาลตำบลสันป่าม่วง จำนวน 30 คนโดยมาจากแต่ละเทศบาลฯละ 3 คน

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาพในผู้สูงอายุ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างปลายเปิด (Semi Structure Interview Questionnaires) ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 1-1.30 ชั่วโมง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยสาธารณสุขอำเภอ/จังหวัด ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล เทศบาล สำนักงานพัฒนาความมั่นคงและสังคม การศึกษานอกระบบ รวม 15 คน

3. การทำประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อหาข้อเท็จจริง กระบวนการขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การบันทึกข้อมูลและการวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows การนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เพื่อหาความต้องการการเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาพและศึกษาภาวะการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 61.50 มีอายุระหว่าง 60-70 ปี มากที่สุด ระดับการศึกษาสูงสุด คือ ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 68.80 มีสถานภาพอยู่เป็นคู่ คิดเป็นร้อยละ 59.00 นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 100 การประกอบอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ตอบว่าไม่มีอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 48.30 รองลงมาคือ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 28.80 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 600-1,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.00 โดยมีรายได้ต่ำสุด คือ 600 บาท และมีรายได้สูงสุด คือ 30,400 บาท รายได้ที่ได้มาส่วนใหญ่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 75.80 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว ซึ่งได้แก่ ความดันโลหิตสูง ไขมัน เบาหวาน หัวใจ ไต เกาต์ ข้อเสื่อม และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 59.50

ตอนที่ 2 ระดับความฉลาดทางสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา

พบว่า โดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความฉลาดทางสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการตนเอง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะการตัดสินใจ การเข้าถึงข้อมูล การสื่อสาร ส่วนด้านการรู้เท่าทันสื่อ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ตอนที่ 3 ภาวะการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา

พบว่า ภาวะการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการดูแลสุขภาพของตนเอง รองลงมา คือ ด้านการไปตรวจสุขภาพและการไปพบแพทย์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย และด้านความต่อเนื่องสม่ำเสมอในการรับประทานยา เช่น หยดยาเอง เมื่ออาการดีขึ้น และยืมยาของบุคคลอื่นมารับประทาน มีการปฏิบัติน้อยที่สุด/ไม่ปฏิบัติเลย

ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ของความฉลาดทางสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ

1. ความสัมพันธ์ของความฉลาดทางสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ การมีโรคประจำตัว พบว่า อายุ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ รายได้ และการมีโรคประจำตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางสุขภาพ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสุขภาพ กับความฉลาดทางสุขภาพ พบว่า พฤติกรรมสุขภาพด้านการไปตรวจสุขภาพและการไปพบแพทย์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความฉลาดทางสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการดูแลสุขภาพของตนเอง ด้านพฤติกรรมเสี่ยง และด้านความต่อเนื่องสม่ำเสมอในการรับประทานยาไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางสุขภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางสุขภาพในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาถึงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ร้อยละ 42.8 มีอายุมากกว่า 70 ปีขึ้นไป ร้อยละ 19.00 ไม่ได้เรียนหนังสือและร้อยละ 68.81 มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลายการศึกษาที่ผ่านมา แนวโน้มของผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูงจะมีความฉลาดทางสุขภาพมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าเนื่องจากคนที่รู้หนังสือน้อยหรือมีระดับการรู้หนังสือต่ำ (Low Literacy) จะมีผลต่อการใช้ข้อมูล ข่าวสาร การเข้ารับบริการสุขภาพ ทำให้ขาดความสามารถในการดูแลสุขภาพของตนเอง (Health Canada, 2002; เบญจมาศ สุมิตรไมตรี, 2556) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (Parker, et al., 1995) พบว่า ประชาชนที่รู้หนังสือน้อยหรือมีระดับการรู้หนังสือต่ำ (low literacy) จะส่งผลโดยตรง และทางอ้อมต่อสถานะสุขภาพ เนื่องมาจากการอ่านออกเขียนได้ ทำให้คนนั้นสามารถเข้าถึงข้อมูล ได้ดีขึ้น สามารถที่จะค้นหาหรือแสวงหาข้อมูล ทำให้สามารถเข้าถึง เข้าใจ ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ ส่งผลให้มีความสามารถในการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ และการใช้บริการและผลิตภัณฑ์สุขภาพ เนื่องจาก การรู้หนังสือ (literacy) เป็นความสามารถในการอ่าน เขียน พูดภาษาหลัก การคำนวณ และคิดแก้ปัญหาการงานหรือการดำรงชีวิตในสังคมเพื่อให้ บรรลุเป้าหมายในชีวิตของตนเองและพัฒนาตนเองได้ (National Literacy Act, 1991)

เมื่อพิจารณาความฉลาดทางสุขภาพใน 3 ระดับ ทั้งระดับพื้นฐาน (functional health literacy) คือทักษะที่จำเป็นต้องมีเพื่อให้สามารถนำข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพระดับปฏิสัมพันธ์ (Interactive health literacy) คือความสามารถเลือกใช้แยกแยะ และประยุกต์ใช้ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงภาวะสุขภาพของตนเอง และระดับวิจารณ์ญาณ (critical health literacy) คือ ความสามารถวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ประเมิน และนำข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพไปใช้เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพได้อย่างเหมาะสม ใน 6 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านความรู้ความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.41, S.D. = 1.05) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ (access) และด้านการจัดการตนเอง (self-management) (ค่าเฉลี่ย 3.31, S.D. = 1.03, 1.06) ส่วนด้านทักษะการสื่อสาร (communication skill) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.10, S.D. = 1.10) การที่กลุ่มตัวอย่างประเมินว่าตนเองมีความฉลาดทางสุขภาพในทุกด้านอยู่ระดับปานกลางก็เนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในข้อมูลข่าวสารไปใช้ในชีวิตประจำวันได้แต่ยังขาดความสามารถในการประเมินความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลสุขภาพที่ได้รับจากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อบุคคล สื่อมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์) สื่อฉะฉาง (เอกสารแผ่นพับเฉพาะโรค กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่กล้าซักถามหรือร้องขอข้อมูลทางด้านสุขภาพ ความรู้สึกไม่มั่นใจ ขาดอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพของตนเอง เนื่องจากปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความซับซ้อนของระบบบริการสุขภาพที่เพิ่มขึ้น ทำให้ประชาชนถูกคาดหวังให้มีความรับผิดชอบต่อสุขภาพตนเองมากขึ้น มีข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพมากมายที่ควรทราบเพื่อสร้างเสริมสุขภาพตนเองให้แข็งแรง รู้วิธีป้องกันโรคร้ายต่าง ๆ แต่เนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่าง

2. จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความฉลาดทางสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า พฤติกรรมสุขภาพ ด้านการไปตรวจสุขภาพและการไปพบแพทย์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความฉลาดทางสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการดูแลสุขภาพของตนเอง ด้านพฤติกรรมเสี่ยง และด้านความต่อเนื่องสม่ำเสมอในการรับประทานยา ไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางสุขภาพ เมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียดข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางสุขภาพต่ำและปานกลางมีการดูแลสุขภาพไม่ดี ร้อยละ 28.0 มีพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ ร้อยละ 15.5 ขาดความต่อเนื่องสม่ำเสมอในการรับประทานยา 22.3 ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานของ Agency for Healthcare Research and Quality (2007) พบว่า ความฉลาดทางสุขภาพส่งผลต่อผลลัพธ์ด้านสุขภาพของบุคคล ความฉลาดทางสุขภาพที่ต่ำ ทำให้ไม่เข้าใจกระบวนการเกิดโรค ไม่สามารถจดจำหรือเข้าใจคำแนะนำในการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับโรคที่เป็น มีความเชื่อทางสุขภาพที่ขัดต่อการดูแลรักษา ผู้ที่มีระดับความฉลาดทางสุขภาพที่จำกัด มักมีปัญหาเกี่ยวกับความผิดพลาดในการใช้ยา มีทักษะการตัดสินใจและทักษะการจัดการตนเองไม่ดี มีอัตราการเกิดโรคเรื้อรัง อัตราการรับบริการที่ห้องฉุกเฉินและต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสูงขึ้น (Sander et al, 2002 cited in Breach et al, 2012) ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มสูงขึ้น (WHO, 2009) ต้องพึ่งพาบริการทางการแพทย์และยารักษาโรคที่มีราคาแพง

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ปัจจุบันระบบบริการสุขภาพมีความสลับซับซ้อน การใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาช่วยในการดูแลผู้รับบริการ ประกอบกับการให้บริการสุขภาพในปัจจุบันเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยและญาติเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษา ซึ่งข้อมูลทางด้านสุขภาพมักเป็นข้อมูลทางที่มีความซับซ้อนยากต่อการทำความเข้าใจ เช่น การอธิบายเกี่ยวกับทางเลือกในการรักษา การยินยอมให้รักษาด้วยยาที่มีความเสี่ยงสูง การเซ็นใบยินยอมก่อนผ่าตัด ฯลฯ ซึ่งงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของผู้ป่วยในการทำความเข้าใจกับคำศัพท์ที่แพทย์และพยาบาลใช้พบว่า ถึงแม้ผู้ป่วยเข้าใจว่าแพทย์และพยาบาลกำลังพูดถึง

เรื่องอะไร แต่มักเข้าใจได้ไม่ทั้งหมด หรือเข้าใจไม่ถูกต้อง (McCray, 2005) โดยเฉพาะการสื่อสารในสถานการณ์ที่มีความวิตกกังวล ไม่แน่นอน หรือมีความรีบเร่ง เช่น ในภาวะที่มีความเจ็บป่วย กลัว หรือความสามารถในการดูแลตนเองลดลง จะส่งผลให้การทำความเข้าใจหรือรับข้อมูลข่าวสารมีความยากลำบากมากขึ้น (อภิญา อินทรรัตน์, 2557) อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่งผลให้ความสามารถในการเรียนรู้และการจดจำในสิ่งใหม่ลดลง เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในระบบประสาทในผู้สูงอายุ พบว่า น้ำหนักของสมองจะสูงสุทธราว 1400 กรัม ที่อายุ 20 ปี และคงที่จนถึงอายุประมาณ 40 – 50 ปี จากนั้นลดลงราว 2 – 3 % ต่อ 10 ปี จนกระทั่งอายุ 80 ปี น้ำหนักสมองจะลดลงราว 10 % จากในวัยหนุ่มสาว เนื่องจากเซลล์ประสาทลดจำนวนลง ทำให้ขนาดของสมองที่เยื่อหุ้ม ช่องว่างระหว่างกลีบสมองกว้างออก สมองบางส่วนจะฝ่อตัวมากกว่าส่วนอื่น เช่นส่วนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับความคิดอ่าน สติปัญญาที่กลีบสมองส่วนหน้า หรือส่วนซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับความจำที่ temporal cortex จะมีการสูญเสียเซลล์ประสาทมากกว่าส่วนอื่น โดยเฉพาะความจำระยะสั้น ต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นในการนึกบทวน ส่วนความสามารถในการเรียนรู้จะลดลงเมื่ออายุ 70 ปี ขึ้นไป (ประเสริฐ อัสสันตชัย, 2552)

การศึกษาค้นคว้าพบว่ากลุ่มผู้ตัวอย่างมีความฉลาดทางสุขภาพในระดับปานกลาง และมีพฤติกรรม การดูแลสุขภาพของตนเอง การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง และด้านความต่อเนื่องสม่ำเสมอในการรับประทาน ยา โดยปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ พฤติกรรมส่วนใหญ่ปฏิบัติไม่ถึงร้อยละ 80 เมื่อพิจารณาจากข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ความฉลาดทางสุขภาพส่วนใหญ่อยู่ในระดับพื้นฐาน คือ ทักษะพื้นฐานในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ที่จำเป็นต่อความเข้าใจและการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ความเข้าใจต่อรูปแบบการให้ข้อมูลทั้งข้อความเขียนและ วาจาจากแพทย์ พยาบาล เภสัชกร รวมทั้งการปฏิบัติตัวตามคำแนะนำ ได้แก่ การรับประทานยา กำหนดการนัดหมาย แต่ยังมีส่วนน้อยที่มีความฉลาดทางสุขภาพขั้นการมีปฏิสัมพันธ์ และขั้นวิจารณ์ญาณ เนื่องจากยังมีข้อจำกัดในการรู้จักเลือกใช้ข้อมูลข่าวสาร แยกแยะลักษณะการสื่อสารที่แตกต่างกัน รวมทั้งประยุกต์ใช้ข้อมูล ข่าวสารใหม่ ๆ เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเชิงเปรียบเทียบ เพื่อสามารถเลือกทางเลือกที่จะส่งผลดีต่อสุขภาพได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม จึงสอดคล้องกับการศึกษาของ European Health Literacy Consortium (2012) ที่พบว่าความฉลาดทางสุขภาพ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำ ให้ผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ไม่สามารถจัดการตนเองด้านสุขภาพได้ (self-Management) หรือไม่สามารถ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อสุขภาพที่เหมาะสมได้ จากการศึกษาพบอีกว่า กลุ่มที่ความฉลาดทางสุขภาพต่ำ จะมี ร้อยละการไม่ออกกำลังกายต่ำด้วย เนื่องจากการออกกำลังกายสัมพันธ์กับโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ทำให้กลุ่มที่รอบรู้ ด้านสุขภาพต่ำจะส่งผลต่อการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. การให้ข้อมูลทางสุขภาพควรมีการใช้สื่อทางสุขภาพที่หลากหลาย เช่น รูปภาพ วีดิโอ สาธิต วิธีการปฏิบัติเป็นภาษาที่อ่านที่เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เทคนิคและศัพท์ทางการแพทย์
2. สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูลทางสุขภาพ การบริการทางสุขภาพ เช่น บอร์ดให้ความรู้ ป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ต่างๆ รวมทั้งการประยุกต์ใช้เครื่องมือสื่อสารที่ผู้รับบริการเข้าถึงได้ง่าย เช่น โทรศัพท์ การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ข้อความสั้น ให้มาบริการตามนัด หรือให้ข้อมูลผู้ป่วยต้องปฏิบัติก่อน มาตรวจตามนัด

3.การจัดหาอาสาสมัครหรือผู้ช่วยเหลือในการให้ข้อมูลการตรวจรักษา สิทธิการรักษา การตรวจพิเศษต่างๆการมาตรวจตามนัดในครั้งต่อไปแก่ผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้บริการสุขภาพทุกระดับ

4. พัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสารกับผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านสุขภาพโดยให้คำนึงถึงความแตกต่างของผู้มารับบริการสุขภาพ ทั้งทางด้านการศึกษา วัฒนธรรม และความฉลาดทางสุขภาพ

5. พัฒนาทักษะความฉลาดทางสุขภาพ เพื่อยกระดับความฉลาดทางสุขภาพทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน

6. สถานบริการสุขภาพ ควรมีการพัฒนากระบวนการสื่อสารข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความฉลาดทางสุขภาพต่ำ และมีการประเมินประสิทธิผลของการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การกำหนดตัวชี้วัดระดับพื้นที่ ในเรื่องอัตราการรู้หนังสือ (Literacy rate)

2. การเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางสุขภาพที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

3. กำหนดให้มีนโยบายการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาพอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ

4. กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานทางด้านส่งเสริมสุขภาพ จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เท่าทันสื่อ การวิเคราะห์และประเมินสื่อ การเฝ้าระวังสื่อ แก่ประชากรทุกระดับ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลความฉลาดทางสุขภาพที่เหมาะสมกับบริบทสังคม วัฒนธรรม

2. การวิจัยติดตามความฉลาดทางสุขภาพในกลุ่มประชากรที่มีความฉลาดทางสุขภาพต่ำ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ ผู้ที่มีรายได้ต่ำ กลุ่มที่มีฐานะทางสุขภาพไม่ดี/มีโรคเรื้อรัง ชนกลุ่มน้อยในสังคม

3. การวิจัยและพัฒนา ตามองค์ประกอบต่างๆของความฉลาดทางสุขภาพโดยเฉพาะระดับปฏิสัมพันธ์ (Interactive health Literacy) และระดับวิจารณ์ญาณ (critical health literacy)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง การสำรวจความต้องการการเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาพและภาวะการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา เป็นงานวิจัยที่ศึกษาถึงระดับความฉลาดทางสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพะเยา โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยพะเยา (Area-Based Collaborative Research) โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่ : ABC การวิจัยรูปแบบใหม่เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ประจำปีงบประมาณ 2559

ขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกหน่วยงานทางการบริการสุขภาพ และโรงเรียนผู้สูงอายุ ในจังหวัดพะเยา ที่เอื้อเพื่อข้อมูลและสถานที่ในการศึกษาวิจัย

ท้ายสุดขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนทุนการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2554). *ความฉลาดทางสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: นิเวศมตาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.

- ฉัตรสมน พฤทธิบุญ. (2553). **หลักการวิจัยทางสังคม**. กรุงเทพฯ: เจริญติ่มมั่งคงการพิมพ์.
- เบญจมาศ สุรมิตรโมตรี. (2556). **การศึกษาความฉลาดทางสุขภาพ (Health Literacy) และสถานการณ์การดำเนินงานสร้างความฉลาดทางสุขภาพของคนไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ.
- ประเสริฐ อัสสันตชัย. (2552). **ปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุและการป้องกัน**. กรุงเทพฯ: ยูเนี่ยน
- ศรีเอช. สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย. (2559). **ข้อมูลสถิติผู้สูงอายุ ปี 2559**. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทย.
- อภิญา อินทรรัตน์. (2557). **ความฉลาดทางสุขภาพของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ**. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(3), 174-178.
- Agency for Healthcare Research and Quality. (2007). **CAHPS health literacy item set**. Available from www.cahps.ahrq.gov/content/products/HL/PROD_HL_Intro.asp [November 15, 2014]
- Kickbusch, I.S. (2001). **Health Literacy: addressing the health and education divide**. Yale University School of Public Health. New Haven, CT, USA.
- European Health Literacy Consortium. (2012). **Comparative report on Health literacy in eight EU member states. The European Health literacy Project 2009-2012**. <https://academic.oup.com/eurpub/article/25/6/1053/2467145>
- Health Canada. (2002). **What determines health**. Available from: http://www.phac-aspc.gc.ca/ph-sp/phdd/determinants/deter_biblio.html [June 13, 2007]
- McCray, A.T. (2005). Promoting health literacy. **Journal of American Medical Informatics Association**. 12(2), 152-163.
- Nutbeam, D. (2000). Health Literacy as a public health goal: a challenge for contemporary Health education and communication strategies into health 21st century. **Health Promotion International**. 15(8)
- Nutbeam, D. (2008). The evolving concept of health literacy. **Social Science & Medicine**. 67: 2072-2078.
- World Health Organization (WHO). (2009). **Health Literacy and Health Promotion. Individual Empowerment conference Working Document. 7th Global Conference on Health Promotion Promoting Health and Development**. Nairobi: Kenya.

การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง มุมกล้อง การเคลื่อนกล้องและขนาดภาพ ในการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี

กิตติพงษ์ เชี่ยวแก้ว^{1*} พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ² ภูเบศ เลื่อมใส³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุมกล้อง การเคลื่อนกล้อง และขนาดภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/ 90 2) เพื่อเปรียบเทียบคะแนน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุมกล้อง การเคลื่อนกล้อง และขนาดภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์ เพื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 40 คนได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง มุมกล้อง การเคลื่อนกล้องและขนาดภาพ, แบบทดสอบเรื่อง มุมกล้อง การเคลื่อนกล้อง และขนาดภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุมกล้อง การเคลื่อนกล้อง และขนาดภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อศึกษามีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.08/ 90.00 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/ 90 2) การเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของ นิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุมกล้อง การเคลื่อนกล้อง และขนาดภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน / มุมกล้อง / การเคลื่อนกล้อง / ขนาดภาพ

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²⁻³ รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: rdi_published@vru.ac.th

DEVELOPMENT OF COMPUTER ASSISTED INSTRUCTION ON CAMERA ANGLES,
CAMERA MOVEMENT AND IMAGE SIZE FOR EDUCATIONAL TELEVISION/VIDEO PROGRAM
FOR UNDER GRADUATE STUDENTS.

Kittipong Keawkaew^{1*} Phonprasert Hoksuan² Phubet Lermsai³

Abstract

The purposes of this research were to develop computer assisted instruction on camera angles, camera movement and image size for educational television/ video program for under graduate student have the 90/ 90 standard and comparison of test scores before and after learn with computer assisted instruction. The sample consisted of 40 graduate student that studying in educational television/ video program by purposive sampling. The research instruments included a computer assisted instruction on camera angles, camera movement and image size and practical test.

The results found that the efficiency of computer assisted instruction on camera angles, camera movement and image size were 90.08/ 90.00 that meet the 90/ 90 standard criterion and comparison of test scores before and after learn computer assisted instruction shown that after learn with computer assisted instruction the posttest results were higher than that pretest in the significance level of .05 according to the hypothesis.

Keywords : Computer Assisted Instruction / Camera Angles / Camera Movement / Image Size ³

¹ Graduated Student in Department of Education Technology, Faculty of Education, Burapha University.

^{2, 3} Lecturer, Faculty of Education, Burapha University

* Corresponding author, e-mail: rdi_published@vru.ac.th

บทนำ

การถ่ายภาพด้วยกล้องผลิตรายการโทรทัศน์นั้นมีการบวนการและเทคนิคในการถ่ายทำที่ละเอียดช่างภาพที่ถ่ายกล้องโทรทัศน์นั้นจึงจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ระบบของกล้องโทรทัศน์ อุปกรณ์ เสริมที่ใช้กับกล้องโทรทัศน์ไม่ว่าจะเป็นขาตั้งกล้อง เลนส์ หรืออุปกรณ์เสริมอื่น ๆ รวมไปถึงการจัดองค์ประกอบภาพ และมุมกล้องที่ใช้ในการถ่ายทำถึงแม้ในปัจจุบันนี้กล้องโทรทัศน์ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและระบบให้มีการใช้งานได้ง่ายขึ้นมีขนาดที่เล็กลงช่างภาพใช้งานได้คล่อง แต่หลักการถ่ายภาพที่ถูกต้องและการใช้ที่ถูกวิธียังจำเป็นต้องมีการเรียนการสอนตามหลักวิชาการ โดยการเรียนรู้ในเรื่องการใช้กล้องถ่ายโทรทัศน์นั้น จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์กล้องที่มีราคาแพง ใช้เวลาในการสอนมากและต้องใช้บุคลากรมาก ซึ่งการเรียนการสอน ส่วนมากเป็นลักษณะการสาธิตและการทดลองปฏิบัติ โดยนิสิตที่เรียนเรื่องการผลิตรายการโทรทัศน์โดยเฉพาะในหน่วยเรื่องของการใช้กล้องนั้น นิสิตต้องเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ คือ ระบบการทำงานของกล้องผลิตรายการโทรทัศน์ อุปกรณ์เสริมสำหรับกล้องผลิตรายการโทรทัศน์ มุมภาพการเคลื่อนไหวกล้องและองค์ประกอบสำหรับการถ่ายภาพด้วยกล้องผลิตรายการโทรทัศน์ และการบำรุงรักษาอุปกรณ์กล้องผลิตรายการโทรทัศน์ (ณัฐวุฒิ ปล้ำปลิว, 2557)

โทรทัศน์ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในวงการศึกษาอย่างแพร่หลาย ทั้งในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย การผลิตรายการโทรทัศน์เป็นการทำงานเป็นทีม รายการโทรทัศน์ทุกรายการล้วนมีเบื้องหลังการผลิตยุ่งยากกว่าที่ผู้ชมได้รับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ยิ่งต้องการทีมงานที่มีความรู้ ความสามารถ และความละเอียดรอบคอบในการผลิตรายการมากกว่ารายการโทรทัศน์ทั่วไป (พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ, 2552)

จากการศึกษาปัญหาการเรียนวิชา การผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ที่จบวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษาจำนวนมากยังขาดความรู้เรื่องของมุมกล้อง การเคลื่อนไหวกล้อง และขนาดภาพในการถ่ายทำรายการต่างๆ รวมไปถึงการใช้สัญลักษณ์หรือตัวย่อต่างๆของมุมกล้อง การเคลื่อนไหวกล้อง และขนาดภาพ (โสภณ สมรรถวิทยาวะ, 2558)

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นเทคโนโลยีที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในปัจจุบัน เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีทักษะในการเรียนที่ไม่เหมือนกัน บางคนเรียนรู้ และทำความเข้าใจได้รวดเร็ว บางคนเรียนรู้ได้ช้า ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถอธิบายให้ผู้เรียนแต่ละคนอย่างละเอียดได้ วิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา เป็นวิชาที่เน้นให้นิสิตสามารถอธิบาย อภิปรายและปฏิบัติ ซึ่งวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษานั้น นิสิตยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง ของมุมกล้องและขนาดภาพในการถ่ายทำรายการต่างๆ การใช้สัญลักษณ์หรือตัวย่อต่างๆของขนาดภาพ รวมถึงการเคลื่อนไหวกล้อง เพื่อให้ให้นิสิตสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง ในเรื่องที่ไม่เข้าใจได้ตลอดเวลา และศึกษได้ด้วยตนเองได้ทุกที่ รวมไปถึงการทบทวนเนื้อหาเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่มากขึ้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสมควรที่จะพัฒนาบทเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง วิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา เรื่องมุมกล้อง การเคลื่อนไหวกล้อง และขนาดภาพ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียน และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุล่ง การเคลื่อนล่ง และขนาดภาพ สำหรับนิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยทัศน์เพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90

2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุล่ง การเคลื่อนล่ง และขนาดภาพ สำหรับนิตระดับปริญญาตรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยทัศน์ เพื่อการศึกษา

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิตระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยทัศน์ เพื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 40 คนได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยทัศน์ เพื่อการศึกษา สำหรับนิตระดับปริญญาตรี

2. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน วิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยทัศน์ เพื่อการศึกษา สำหรับนิตระดับปริญญาตรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาค้นนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยทัศน์เพื่อการศึกษาจำนวน 40 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โดยดำเนินการดังนี้

1. นำแบบทดสอบทดสอบก่อนเรียน มาทดสอบกับนิตทั้งหมดก่อนทำการเรียน (Pre test) แล้วบันทึกคะแนนเป็นรายบุคคลไว้ เพื่อเปรียบเทียบกับคะแนนหลังเรียน (Post test)

2. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิตระดับปริญญาตรีที่เรียนตามขั้นตอนและวิธีการที่ได้ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้

3. บันทึกคะแนนจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนและบันทึกคะแนน ในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

4. ทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบหลังเรียนมาทดสอบนักเรียนทั้งหมดหลังจากเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยทัศน์เพื่อการศึกษา ซึ่งดำเนินการวัดและประเมินผลหลังเรียนเนื้อหาจบแล้ว (Post test)

5. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. หาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 วิเคราะห์หาคุณภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิดีโอทัศน์เพื่อการศึกษา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

2. การหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิดีโอทัศน์เพื่อการศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี และการเปรียบเทียบคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียน/หลังเรียน ของนักศึกษา

2.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิดีโอทัศน์เพื่อการศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในแต่ละหน่วยให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 (เปรี๊ญง กุมุท, 2519, หน้า129)

2.2 เปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน/หลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุกกล้อง การเคลื่อนกล้อง และขนาดภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิดีโอทัศน์เพื่อการศึกษา เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน ได้ผลดังแสดงในตาราง 1 และ 2

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยของการทดลองหลังเรียนทั้งกลุ่ม (90 ตัวแรก)

	จำนวนผู้เรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
คะแนนทั้งกลุ่ม	40	30	1,081	27.03	90.08

ตารางที่ 2 ร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์ทุกวัตถุประสงค์ (90 ตัวหลัง)

	จำนวนผู้เรียน	จำนวนนักเรียนที่ผ่านทุกวัตถุประสงค์	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่สามารถผ่านเกณฑ์วัตถุประสงค์	40	37	90.00

ผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนของนิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุมกลิ้ง การเคลื่อนกลิ้ง และขนาดภาพ

เครื่องมือที่ใช้วัด	จำนวนผู้เรียน	$\bar{x}$	S.D.	t-test
แบบทดสอบก่อนเรียน	40	17.10	4.27	15.76
แบบทดสอบหลังเรียน	40	27.03	1.44	

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุมกลิ้ง การเคลื่อนกลิ้ง และขนาดภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา ผู้วิจัยสามารถนำประเด็นต่างๆ มาอภิปรายผล ดังนี้

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุมกลิ้ง การเคลื่อนกลิ้ง และขนาดภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษามีประสิทธิภาพ 90.08/ 90.00 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/ 90 เนื่องจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เนื่องมาจากมีขั้นตอนในการออกแบบอย่างเป็นระบบ และได้ผ่านการประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการทำการศึกษา ทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างละเอียด และทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งผ่านการทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยว และแบบกลุ่มทำให้บทเรียนที่ผู้วิจัยมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงองค์ประกอบของบทเรียนคอมพิวเตอร์มีค่าชี้แจงให้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ มีคู่มือการใช้งาน ส่วนเนื้อหาการเรียนได้แบ่งออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาตามลำดับจากง่ายไปยาก และผู้เรียนยังสามารถที่จะเลือกเรียนรู้ หรือทบทวนหัวข้อที่ตนเองต้องการได้ การนำเสนอเนื้อหาความรู้ของบทเรียน มีการสอดแทรกการนำเสนอในรูปแบบของวิดีโอ เนื้อหาความรู้ รายละเอียด พร้อมภาพประกอบ และในระหว่างศึกษาบทเรียนยังมีแบบทดสอบสอดแทรกเข้าไปในระหว่างเนื้อหา เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายระหว่างศึกษาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เมื่อผู้เรียนทำการศึกษาเสร็จ สามารถทำแบบทดสอบเพื่อเป็นการวัดความรู้ทางการเรียน เมื่อทำเสร็จแล้วผู้เรียนสามารถทราบผลของแบบทดสอบ เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน อีกทั้งผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดสถานที่ เป็นการตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนสามารถย้อนกลับไปทบทวนบทเรียนเดิมได้ตลอดเวลา ผู้เรียนสามารถสอบถามครูผู้สอนเมื่อเกิดข้อสงสัย ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ โสภณ สมรรถวิทยาเวช (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการสอนรายวิชา การผลิตสื่อวิทยุทัศน์ เรื่องการตัดต่อลำดับภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการสอนทั้ง 3 หน่วยที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 77.60/ 76.97, 75.78/ 75.45 และ 75.63/ 77/57 ตามลำดับ 2) นิสิตที่เรียนจากชุดการสอนรายวิชา มีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นิสิตมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชุดการสอนรายวิชาอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

2. การเปรียบเทียบคะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังเรียนของนิสิตที่เรียนผ่านบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุมกลิ้ง การเคลื่อนกลิ้ง และขนาดภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา ปรากฏว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ การเรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องมุมกลิ้ง การเคลื่อนกลิ้ง และขนาดภาพสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์

ทัศน์เพื่อการศึกษา ได้มีการสังเคราะห์แล้วจัดลำดับของเนื้อหา รวมถึงการดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่สะท้อนมาจากคะแนนการทำแบบทดสอบ อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านความรู้ความสามารถได้มีโอกาส ใช้เวลาในการศึกษานอกเวลาเรียนในการเพิ่มเติมความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาและบ่อยครั้งเท่าที่ต้องการ ผู้เรียนที่ยังไม่เข้าใจเนื้อหาหรือเข้าใจน้อยสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จัดเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับกระบวนการเรียนรู้แบบรับรู้ ทำซ้ำ และ เรียกคืน ทำให้ผู้เรียนจดจำได้ในระยะเวลารวดเร็ว และสามารถกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจด้วยคำถามทบทวน ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียน แต่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหา กับเทคนิคที่นำมาใช้ และความน่าสนใจของสื่อด้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริลักษณ์ พงศ์พิพัฒน์ชัย (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ เรื่องความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเจ็ญหัว ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ เรื่อง ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่ากับ 80.99/81.66 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ เรื่อง ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปีที่ 1 เท่ากับ 80.99/81.66 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ เรื่อง ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง มุมกล้อง การเคลื่อนกล้อง และขนาดภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิดิทัศน์เพื่อการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ควรใช้กับผู้เรียนที่มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ครบ และใช้งานได้ดี
 - 1.2 ควรให้ผู้เรียนใช้เรียนตามความสะดวก และตามความต้องการของผู้เรียน
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ กับเนื้อหาอื่นๆ และระดับชั้นอื่นๆ
 - 2.2 ควรมีการประยุกต์นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไปใช้สอนควบคู่กับรายวิชาอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ ดร.ภูเบศ เลื่อมใส และอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษาให้ข้อเสนอแนะ แก่ข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน และเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวุฒิ ปล้ำปลิว. (2557). การพัฒนาบทเรียนวิดีโอเรื่องการใช้กล้องโทรทัศน์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ. (2552). การผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1, โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- โสภณ สมรรถวิทยาเวช. (2558). การพัฒนาชุดการสอนรายวิชา การผลิตสื่อวิดีโอ เรื่องการตัดต่อลำดับภาพ. สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริลักษณ์ พงศ์พฤตชัย. (2555). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ เรื่องความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเจ็ญหัว, วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพ ในการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี

ภูริชญ์ ผลพิทักษ์ศิริ^{1*} พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ² ภูเบศ เลื่อมใส³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพในการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรีให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 2) เพื่อเปรียบเทียบคะแนน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์ เพื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 40 คนได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพ, แบบทดสอบเรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพในการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรีมีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.25/ 92.50 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/ 90 2) การเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องเรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

2

คำสำคัญ : บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน / การตัดต่อลำดับภาพ / การเปลี่ยนภาพ

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

^{2,3} รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

* ผู้รับผิดชอบหลัก e-mail: rdi_published@vru.ac.th

DEVELOPMENT OF COMPUTER ASSISTED INSTRUCTION ON EDITING TECHNIQUE
AND TRANSITION TECHNIQUE IN EDUCATIONAL TELEVISION/VIDEO PROGRAM
FOR UNDER GRADUATE STUDENTS.

Phurit Pitakphonsiri^{1*} Phonprasert Hoksuwan² Phubet Lermsai³

Abstract

The purposes of this research were to develop computer assisted instruction on editing technique and transition technique for educational television/ video program for under graduate student have the 90/ 90 standard and comparison of test scores before and after learn with computer assisted instruction. The sample consisted of 40 graduate student that studying in educational television/ video program by purposive sampling. The research instruments included a computer assisted instruction on editing technique and transition technique.

The results found that the efficiency of computer assisted instruction on camera angles, camera movement and image size were 90.25/ 92.50 that meet the 90/ 90 standard criterion and comparison of test scores before and after learn computer assisted instruction shown that after learn with computer assisted instruction the posttest results were higher than that pretest in the significance level of .05 according to the hypothesis.

Keywords : Computer Assisted / Editing / Transition Technique³

¹ Graduated Student in Department of Education Technology, Faculty of Education, Burapha University.

^{2, 3} Lecturer, Faculty of Education, Burapha University

* Corresponding author, e-mail: rdi_published@vru.ac.th

บทนำ

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อสารมวลชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เหมาะสมที่จะใช้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ และข้อมูลข่าวสารแก่ ประชาชน นักเรียนนักศึกษาได้เป็นจำนวนมากด้วยการลงทุนต่อรายหัวที่ต่ำโดยใช้เป็นสื่อที่ช่วยเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน นอกโรงเรียน และให้การศึกษาแก่ ประชาชนทั่วไป สื่อโทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่ช่วยสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยช่วยเพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนในสถานศึกษาที่อยู่ในชนบทห่างไกลช่วยให้ครู และนักเรียนมีโอกาสพัฒนาแนวความคิดให้ทันกับโลกไร้พรมแดน (สมเจตน์ เมฆพ่ายพ, 2552)

ในปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการนำสื่อสารมวลชนมาใช้ในการจัดการศึกษาให้กับประชาชน ได้มีการออก กฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับเพื่อนำสื่อมวลชนมาใช้ประโยชน์สาธารณะ ยกตัวอย่างเช่น เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้กำหนดไว้ในมาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำ และโครงสร้างพื้นฐานอื่น ที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่น เพื่อใช้ประโยชน์ สำหรับการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และ วัฒนธรรมตามความจำเป็น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

โทรทัศน์ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในวงการศึกษาย่างแพร่หลาย ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบ โรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย การผลิตรายการโทรทัศน์เป็นการทำงานเป็นทีม รายการโทรทัศน์ทุกรายการล้วนมีเบื้องหลังการผลิตยุ่งยากกว่าที่ผู้ชมได้รับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ยิ่งต้องการทีมงานที่มีความรู้ ความสามารถ และความละเอียดรอบคอบในการผลิตรายการมากกว่ารายการโทรทัศน์ทั่วไป (พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ, 2552)

ตามหลักสูตรปริญญาตรีมหาวิทยาลัยบูรพา มีการสอนผลิตรายการโทรทัศน์ในหลายคณะ เช่น คณะศึกษาศาสตร์ โดยกำหนดให้นิสิตระดับปริญญาตรีจะต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติควบคู่กันไป (หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, 2559) รายวิชา 423332 การผลิตสื่อวีดิทัศน์เป็นรายวิชาหนึ่งในหมวดวิชาเอกที่จำเป็นสำหรับสาขาวิชานี้ ซึ่งนิสิตจำเป็นต้องศึกษาถึงกระบวนการผลิตรายการวีดิทัศน์ เนื่องจากการเรียนการสอนส่วนใหญ่มักจะอยู่ในชั้นเรียน รวมไปถึงอุปกรณ์ที่ใช้ไม่เพียงพอต่อจำนวนนิสิตทำให้นิสิตขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการลำดับภาพ และจากการสำรวจการเรียนการสอน เรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพในการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรีพบว่า นิสิตยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักพื้นฐานที่สำคัญ และเทคนิควิธีการในการตัดต่อลำดับภาพรวมถึงยังขาดความรู้ความเข้าใจในเทคนิคการเปลี่ยนภาพที่ใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์ เมื่อถึงเวลาที่นิสิตต้องลงมือปฏิบัติทำให้ผลงานออกมาไม่ดีเท่าที่ควร (โสภณ สมรรถวิทยาเวช , 2558) เช่น ชิ้นงานของนิสิตในปลายภาคเรียนมีข้อผิดพลาดจากหลักพื้นฐานการลำดับภาพ เป็นต้น ซึ่งการตัดต่อรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งในการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษา ซึ่งจะทำให้รายการมีความสมบูรณ์ตามที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากการถ่ายทำรายการนอกสถานที่ และการถ่ายทำในห้องบันทึกรายการ อาจยังไม่สมบูรณ์ ต้องนำมาพิจารณาเลือกส่วนที่ดีที่สุดในการถ่ายทำนอกสถานที่มาเรียงลำดับใหม่ หรือนำมาผสมกับส่วนที่ถ่ายทำในห้องผลิตรายการให้ได้รายการที่สมบูรณ์ครบถ้วนผู้ผลิตรายการ และผู้ตัดต่อจึงควรมีความรู้ความเข้าใจในความหมาย ความสำคัญหลักการ และขั้นตอนการตัดต่อรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ, 2552)

สื่อการเรียนการสอนประเภท “คอมพิวเตอร์ช่วยสอน” นั้น นับว่าเป็นสื่อเทคโนโลยีประเภทหนึ่ง ตอบสนองทางด้านการเรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการสอนรายบุคคล ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เนื่องจากคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีคุณสมบัติ ในการนำเสนอแบบหลายสื่อ (Multimedia) ด้วยคอมพิวเตอร์ และการเรียนที่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ เป็นเพิ่มความน่าสนใจให้แก่ผู้เรียนอันจะส่งผลให้การเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งในขณะนี้จึงมีการใช้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอนกันอย่างกว้างขวางและแพร่หลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากโปรแกรมบทเรียน รูปแบบต่างๆ ในแต่ละบทเรียนจะมีตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบด้วยใน ลักษณะของสื่อหลายมิติ (hypermedia) ทำให้ผู้เรียนสนุกไปกับการเรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย (กิดานันท์ มลิทอง, 2543) เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาบทเรียนหรือองค์ความรู้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการสอนจริงในห้องเรียนมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัชรระ เยียรระยงค์, 2549) โดยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนั้นจะยึดหลักการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนกับคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีครูเป็นผู้ออกแบบโปรแกรม หรือจัดสิ่งแวดล้อมในการ (นพมาศ ธรรมประสิทธิ์, 2522) อีกทั้งยังเป็นสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ได้ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตได้อีกด้วย

จากหลักการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพในการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งที่ครูผู้สอน และผู้สนใจได้ใช้สอนเสริม และศึกษาเพิ่มเติม และช่วยให้การเรียนการสอนเกิด ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบสื่อการเรียนการสอนและวิธีการสอนให้มี ประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพในสำหรับนิสิตปริญญาตรีให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษา เรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์ เพื่อการศึกษา
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์ เพื่อการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 40 คนได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/ วีดิทัศน์ เพื่อการศึกษา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี
 2. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วีดิทัศน์เพื่อการศึกษา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนที่สร้างขึ้น มาทดสอบกับนิสิตทั้งหมดก่อนเรียน (Pre test) แล้วบันทึกคะแนนเป็นรายบุคคลไว้เพื่อเปรียบเทียบกับคะแนนหลังเรียน (Post test)

2. ให้นิสิตเรียนผ่านบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

3. บันทึกคะแนนจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนและบันทึกคะแนนในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

4. ทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบมาทดสอบนิสิตทั้งหมดหลังจากเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา ซึ่งดำเนินการวัดและประเมินผลหลังเรียนเนื้อหาจบแล้ว (Post test)

5. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาคุณภาพของเครื่องมือวิเคราะห์หาคุณภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

2. การหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี และการเปรียบเทียบคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียน/หลังเรียนของนิสิต

2.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีในแต่ละหน่วยให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 (เปรี๊อ ง กุมท, 2519, หน้า129)

2.2 เปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน/หลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การติดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพ ในการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยของการทดลองหลังเรียนทั้งกลุ่ม (90 ตัวแรก)

	จำนวนผู้เรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละของ คะแนนเฉลี่ย
คะแนนทั้งกลุ่ม	40	40	1,444	36.10	90.25

ตารางที่ 2 ร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์ทุกวัตถุประสงค์ (90 ตัวหลัง)

	จำนวนผู้เรียน	จำนวนนักเรียนที่ผ่านทุก วัตถุประสงค์	ร้อยละของ คะแนนเฉลี่ย
ร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่สามารถผ่าน เกณฑ์วัตถุประสงค์	40	37	92.50

ผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องเรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพ

เครื่องมือที่ใช้วัด	จำนวนผู้เรียน	$\bar{x}$	S.D.	t-test
แบบทดสอบก่อนเรียน	40	16.98	4.39	32.14
แบบทดสอบหลังเรียน	40	36.10	2.80	

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา ผู้วิจัยสามารถนำประเด็นต่างๆ มาอภิปรายผล ดังนี้

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อศึกษามีประสิทธิภาพ 90.25/ 92.50 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/ 90 สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูศิริรัตน์ ประสงค์มณี (2553 : 78) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน วิชา วิทยาศาสตร์ 8 เรื่องโมเมนตัมของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่แสดง การเคลื่อนที่ของวัตถุเป็นแบบภาพนิ่งและแบบภาพเคลื่อนไหวหยุดเป็นระยะ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องโมเมนตัมที่แสดงการเคลื่อนที่ของวัตถุเป็นแบบ ภาพนิ่งมีประสิทธิภาพ 80.33/81.17 และแบบภาพเคลื่อนไหวหยุดเป็นระยะมีประสิทธิภาพ 80.00/83.50 การที่บทเรียนคอมพิวเตอร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 90/90 นั้น ก็เนื่องมาจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีการออกแบบตามขั้นตอนตามทฤษฎีของ ฮานนาฟินและแพค (Hannafin and Pack: 372 อ้างถึงใน ฉลอง ทับศรี 2536) ที่ได้เสนอการออกแบบการสอนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนว่ามีองค์ประกอบตามขั้นตอนใหญ่ๆ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นศึกษาสภาพและความต้องการ (needs assessment) โดยได้ทำการศึกษาถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอน เรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพในการผลิตรายการโทรทัศน์/วิทยุทัศน์เพื่อการศึกษา จากนั้นการศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เรื่อง การตัดต่อลำดับภาพ และภาษาภาพสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา 2) ขั้นตอนออกแบบ (design) ทำการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยให้มี

การปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน โดยทำการแทรกแบบสอบถาม หรือให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในบทเรียนแต่ละหน่วยได้จากผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ โดยทำการศึกษาจุดประสงค์ และเนื้อหาวิชาการผลิต รายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา เรื่อง การติดต่อลำดับภาพ และภาษาภาพสำหรับนักศึกษาาระดับปริญญาตรี แล้วทำการแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อยๆ โดยทำการนำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อต่างๆ พร้อมแหล่งสืบค้นเพิ่มเติม กำหนดช่องทางการเข้าสู่เนื้อหาในบทเรียนทำการเชื่อมโยงเนื้อหาทั้งภายใน และภายนอกบทเรียน ทำการกำหนดเนื้อหาในแต่ละหน้าของบทเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย เนื้อหาหลักๆ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ขั้นตอนการปฏิบัติในแต่ละหน่วย รวมไปถึงสื่อต่างๆ ที่นำมาใช้ในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จากนั้นทำการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยให้มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน โดยทำการแทรกแบบสอบถาม หรือให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในบทเรียนแต่ละหน่วยได้จากผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ และเมื่อผู้เรียนทำแบบทดสอบเสร็จแล้ว ผู้เรียนสามารถทราบผลคะแนนหลังจากทำแบบทดสอบได้ทันที 3) ขั้นพัฒนาและปรับปรุง (develop & revision) มีการนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่จัดทำขึ้น นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบข้อบกพร่องและความสมบูรณ์ของเนื้อหา แบบฝึกหัด และเทคนิคการนำเสนอ จากนั้นนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ กลับมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ได้บทเรียนที่มีคุณภาพ อีกทั้งยังมีการนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไปหาประสิทธิภาพ โดยนำไปทดลอง กับนักศึกษาที่เรียนวิชา การผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ที่ไม่ใช่มกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจุดบกพร่อง ในด้านคุณภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นำข้อมูลที่ได้ปรับปรุงแก้ไข เพื่อการทดสอบในครั้งต่อไป 4) ขั้นประเมินและนำไปใช้ (evaluation implementation) เมื่อทำการปรับปรุงแก้ไขจนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีประสิทธิภาพแล้ว จึงนำใช้งานกับกลุ่มทดลองจริง

2. การเปรียบเทียบคะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังเรียนของนิสิตที่เรียนผ่านบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การติดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพในการผลิตรายการโทรทัศน์/วิดีโอทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรี ปรากฏว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการเรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องการติดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์/วิดีโอทัศน์เพื่อการศึกษา ได้มีการออกแบบเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ วูดซีย์ ประสารสอย (2547: 24-27) ที่ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไว้ว่า การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นกระบวนการที่จะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะต้องใช้ความวิริยะ อุตสาหะ และความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติเป็นอย่างมาก โดยมีเป้าหมายในการสร้างมาตรฐานหรือประสิทธิภาพเชิงความรู้ เพื่อรับประกันได้ว่าบทเรียนที่พัฒนาขึ้นนั้นมีคุณค่าต่อการศึกษาและช่วยให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ จากการใช้บทเรียนนั้นได้ในระดับใดบ้าง ตลอดจนสามารถสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาความรู้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมและการตอบสนองของผู้ใช้บทเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การติดต่อลำดับภาพ และเทคนิคการเปลี่ยนภาพในการผลิตรายการโทรทัศน์/วิดีโอทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาตรีผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ควรใช้กับผู้เรียนที่มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ครบ และใช้งานได้ดี
 - 1.2 ควรให้ผู้เรียนใช้เรียนตามความสะดวก และตามความต้องการของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ กับเนื้อหาอื่นๆ และระดับชั้นอื่นๆ
- 2.2 ควรมีการประยุกต์นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไปใช้สอนควบคู่กับรายวิชาอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ ดร.ภูเบศ เลื่อมใส และอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษาให้ข้อเสนอแนะ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน และเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2543). **เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชุตีรัตน์ ประสงค์มณี. (2553). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ 8 เรื่อง โมเมนตัม สำหรับนักศึกษาภาควิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.**
- นพมาศ ธรรมประสิทธิ์. (2552). **ผลการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ เรื่อง Food and drink วิชา ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านดอนตำลึง. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ. (2552). **การผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.**
- วัชรระ เยียระยงค์. (2549). **การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2. (การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.**
- วุฒิชัย ประสารสอย. (2547). **บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนวัตกรรมเพื่อการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ, เม็ดทรายพรินติ้ง.**
- สมเจตน์ เมฆพ่ายพ. (2552). **การผลิตรายการโทรทัศน์, พิมพ์ครั้งที่ 1. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. กรุงเทพฯ.**
- โสภณ สมรรถวิทยาเวช. (2558). **การพัฒนาชุดการสอนรายวิชา การผลิตสื่อวีดิทัศน์ เรื่องการตัดต่อลำดับภาพ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต.ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.**
- หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. (2559). **หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559. สืบค้นจาก**
<http://www.edu.buu.ac.th/document/educational-technology.pdf>.
- Hannafin, M.J. and Peck, K.L., (1988) **The Design Development and Evaluation of Instructional Software**, New York, Macmillan, pp. 5-13.

การบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่มีประสิทธิผลของโรงเรียน ในเขตสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 กระทรวงศึกษาธิการ

ฐานวัฒน์ โชติจิรนาศักดิ์^{1*} จินต์ วิภาตะกัลล์² สุทรณ ศรีไสย์³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพการบริหาร วิเคราะห์ปัจจัย และนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของโรงเรียน ในเขตสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 กระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากแบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูผู้สอน จำนวน 878 จากทั้งหมด 919 ชุด สถิติที่ใช้ ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบ One-sample t-test และ การวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพรวมทั้งหมดของการบริหารสถานศึกษาพอเพียง และภาพรวมในแต่ละปัจจัยด้านการบริหารและปัจจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับสูง เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (2) มี 10 องค์ประกอบ และ 37 ประเด็นเป็นประเด็นสำคัญของการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 71.67 และ (3) มี 8 แนวทางที่เหมาะสม สำหรับการบริหารสถานศึกษาพอเพียงให้มีประสิทธิผล สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้ (1) *ด้านพอประมาณ* มี 2 แนวทางคือ การนิเทศติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการบริหารจัดการทรัพยากรด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) *ด้านมีเหตุผล* มี 2 แนวทางคือ การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาด้านการจัดทำแผนให้เกิดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) *ด้านภูมิคุ้มกัน* มี 1 แนวทางคือ การพัฒนาการทำงานเป็นทีม (4) *เงื่อนไขความรู้* มี 1 แนวทางคือ การพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (5) *เงื่อนไขคุณธรรม* มี 2 แนวทางคือ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมบุคลากร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษาพอเพียง / หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาองค์กร มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ 60240

² ดร. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาองค์กร มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ 60240

³ รองศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาองค์กร มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: thanawat_1404@hotmail.com

EFFECTIVE ADMINISTRATION OF SUFFICIENCY SCHOOLS OF THE REGIONAL EDUCATION OFFICE NO. 2, MINISTRY OF EDUCATION

Thanaway Chotijirathanasak^{1*} Jin Vibhatakalasa² Suttanu Srisai³

Abstract

The main objectives of this research were to examine, to analyze factors, and to present appropriate approaches for managing the effective administration of sufficiency schools of The Regional Education Office No.2, Ministry of Education. Data from a set of 878 Of all 919 questionnaires were selected from administrators, basic education commission committees, and teachers. The following statistics were employed: frequency, percentage, means, standard deviation, one-sample t-test, and factor analysis.

Research findings were found that: 1) A whole of sufficiency school management and overall management in terms of management aspect and sufficiency economy aspect were at high level when comparing with the established criteria at the .05 level of significance; 2) There were 10 components and 37 issues as crucial variables of the sufficiency school management, could explain the variance at 71.67 percent; and 3) Eight appropriate approaches were found for developing the effective sufficiency schools that associated with the sufficiency economy philosophy as follows: (1) *Moderation aspect*, 2 approaches were created: supervision and following up the management of sufficiency schools, and resource management with the sufficiency economy philosophy; (2) *Reasonableness aspect*, 2 approaches were created: personnel development of schools in terms of making learning plans with the sufficiency economy philosophy, and encouraging all stakeholders participants in the ways of sufficiency economy philosophy; (3) *Self-immunity aspect*, 1 approach was created: developing teamwork; (4) *Knowledgeable conditions aspect*, 1 approach was created: improve the students' skills in living their life with self- sufficiency way; and (5) *Moral conditions aspect*, 2 approaches were created: enhancement of ethics, morality of personnel according the sufficiency economic philosophy, and developing the learners' morality and ethics base on the sufficiency economic philosophy.

Keywords : Sufficiency School Administration, Sufficiency Economic Philosophy

¹ Student, Doctor of Philosophy, Administration of Organization Development, Chaopraya University, Nakonsawan 60240

² Ph.D, Doctor of Philosophy Program in Administration of Organization Development, Chaopraya University,

³ Associate Professor and Ph.D, Doctor of Philosophy Program in Administration of Organization Development, Chaopraya

*Corresponding autor, e-mail: thanawat_1404@hotmail.com

บทนำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 30 ปี ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกลและลึกซึ้งยิ่งกว่านักพัฒนาหรือนักวิชาการใดๆ จะมีสติปัญญาเสมอเหมือนได้ตั้งพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระองค์ นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา ที่ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน บนหลักแนวคิดพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิด ความพอมี พอกิน พอใช้ และมีความสุข โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาที่สมดุล ก้าวหน้าไปอย่างสมดุล ในแต่ละขั้นตอนอย่างถูก ต้องตามหลักวิชาการ และการมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นกรอบในการคิดและการกระทำ สามารถประยุกต์ใช้ในทุกมิติชีวิต ทุกภาคส่วน และทุกด้านของการพัฒนา เพื่อสังคมส่วนรวมจักได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเจริญก้าวหน้าไปพร้อมกันอย่างมั่นคงและยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552:1)

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 78 (1) และ มาตรา 83 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540) ที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ฉบับที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545) อัญเชิญหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนการพัฒนาแบบบูรณาการ เป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ฉบับที่ 10 (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ให้น้อมนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศที่สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืนฉบับที่ 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) มีแนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-ถึง 10 โดยยังคงยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พระราช บัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วม กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขโดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “กระทรวง ศึกษาธิการมุ่งพัฒนาสถาน ศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปจัด การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่ การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง” (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2552: 6)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของโรงเรียน ในเขตสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 กระทรวง ศึกษาธิการ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของโรงเรียน ในเขตสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 กระทรวง ศึกษาธิการ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางของการบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่มีประสิทธิผลของโรงเรียน ในเขตสำนักงาน ศึกษาธิการภาค 2 กระทรวงศึกษาธิการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ ครูผู้สอน ของสถานศึกษาพอเพียง ในเขตสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 2 ประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดลพบุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี และ จังหวัดชัยนาท จำนวน 314 โรงเรียน (ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง 2552-2556) มีประชากร จำนวน 4,545 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการเลือกสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling จำนวน 919 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชากรโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610 อ้างถึงใน สุทธิชัย, 2551: 132-133) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่พัฒนามาจาก แนวคิด ทฤษฎี หลัก การบริการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการสถาน ศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และ ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) เงื่อนไขความรู้ และ 5) เงื่อนไขคุณธรรม การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การทดสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรง (Validity) ในด้าน เนื้อหา ภาษา ข้อความ ความหมาย และโครงสร้าง รวมถึงความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับสิ่งที่ต้องการศึกษา (Item Objective Congruence: IOC) มีค่าเป็น 0.954 และ การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือ นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลไปคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟา ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟา (Alpha-Reliability Coefficient) ทั้งฉบับเท่ากับ .972

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) ดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา เพื่อจัดส่งถึงผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียง ในเขตสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารสถาน ศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูผู้สอน จำนวน 919 คน จาก 66 โรงเรียน 2) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และอีกบางส่วนส่งทางไปรษณีย์ ใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึงเดือน มิถุนายนพ.ศ. 2559 รวมระยะเวลาดำเนินการ 2 เดือน ได้รับข้อมูลกลับคืนทั้งหมด จำนวน 878 ชุด จากทั้งหมด 919 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.54 ของการเลือกสุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมการคำนวณชุดค่าสถิติสำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้คือ จำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบความมีนัยสำคัญระหว่างค่าเฉลี่ยเลขคณิตหรือการทดสอบค่าที่แบบ One-sample t-test, การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยวิธี Principal-Component Analysis (PCA) และ ใช้การหมุนแกนอโรทอนอล แบบวาริแมกซ์ (Varimax Orthogonal Rotation)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 “ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของโรงเรียน ในเขตสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 กระทรวงศึกษาธิการ” พบว่าในภาพรวมทั้งหมด และปัจจัยในแต่ละด้าน อยู่ในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (ร้อยละ 80) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 “วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของโรงเรียน ในเขตสำนัก งานศึกษาธิการภาค 2 กระทรวงศึกษาธิการ” พบว่าเบื้อง ต้นค่าสัมประสิทธิ์การวัดความ

เพียงพอของ ข้อมูลการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีวัดแบบ ไกเซอร์ เมเยอร์- โอลกิน(Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ 0.972 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ คะแนนองค์ประกอบมาตรฐาน (Factor Standardized Coefficient) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปสามารถสกัด องค์ ประกอบได้ 10 องค์ประกอบและ 37 ประเด็นสำคัญ และสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 71.67 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 รายละเอียด ใน ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวแปรสำคัญที่ถูกเลือกเพื่อใช้เป็นประเด็นสำคัญในการจัดทำเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการบริหาร สถานศึกษาพอเพียงที่มีประสิทธิผลของโรงเรียน ในเขตสำนักงานศึกษาธิการภาค 2

ที่	ประเด็นสำคัญ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1.	สถานศึกษาของท่านมีการบริหารจัดการอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา บนพื้นฐานความพอประมาณตามบริบทความสามารถของตนเองโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นและพึ่งตนเองเป็นหลัก	0.365
2.	สถานศึกษาของท่านมีการบริหารจัดการโดยมีนโยบายน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถานศึกษา	0.342
3.	สถานศึกษาของท่านมีการติดตามผลการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	0.336
4.	สถานศึกษาของท่านมีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนรู้จักประมาณ ตน ทั้งการพูด การคิด การกระทำโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น	0.333
5.	สถานศึกษาของท่านมีการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการบนพื้นฐานความเป็นจริง เกิดความพอดี พอเหมาะ โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น	0.322
6.	สถานศึกษาของท่านมีการบริหารจัดการโดย ดำเนินการตามนโยบายและแผน ปฏิบัติการประจำปีที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา	0.318
7.	สถานศึกษาของท่านส่งเสริมบุคลากรให้ประพฤติปฏิบัติตนบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม ตั้งมั่นในความดี มีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ อดทน ขยันหมั่นเพียรและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	0.316
8.	สถานศึกษาของท่านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน และ ชุมชน ในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย ให้กับนักเรียน ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	0.316
9.	สถานศึกษาของท่านมีการบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรทางการศึกษาทั้งงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์อย่างรอบคอบ และเกิดประโยชน์สูงสุด	0.310
10.	สถานศึกษาของท่านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียน ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	0.307
11.	สถานศึกษาของท่านมีการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	0.302

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ประเด็นสำคัญ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
12.	สถานศึกษาของท่านจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมการมีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ อดทน ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เช่น ค่ายพุทธบุตร ค่ายคุณธรรม ที่สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	0.301
13.	สถานศึกษาของท่านมีการบริหารจัดการ และ ติดตามผลการดำเนินการตามนโยบาย และแผนปฏิบัติการประจำปี	0.299
14.	สถานศึกษาของท่านจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	0.299
15.	สถานศึกษาของท่านมีการกำหนดมาตรการและใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมคุ้มค่ากับ แผนงาน/โครงการของสถานศึกษา	0.290
16.	สถานศึกษาของท่านมีการระดมทรัพยากรจากหน่วยงานอื่นเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ อย่างเหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่	0.282
17.	สถานศึกษาของท่านเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน และ ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุง พัฒนาบริหาร จัดการสถานศึกษาให้มีความพร้อมที่จะรองรับผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการ เปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกได้	0.282
18.	สถานศึกษาของท่านนำวัสดุและทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตและประยุกต์ ใช้เป็นสื่อการ เรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ บนพื้นฐานความพอประมาณที่ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไปไม่ความ คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด	0.271
19.	สถานศึกษาของท่านจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้ ในทางวิชาการ และนำ ความรู้เหล่านั้นมาดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ และระมัดระวัง ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	0.269
20.	สถานศึกษาของท่านส่งเสริมทักษะการตัดสินใจของผู้เรียนให้อยู่บนพื้นฐานความมี เหตุผล ถูกต้องตามหลักความเป็นจริง โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และ คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต อย่างรอบคอบ	0.257
21.	สถานศึกษาของท่านนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ประกอบการวางแผนการบริหารจัดการบน พื้นฐานความรอบรู้และดำเนินการตามแผนงาน/โครงการด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด	0.255
22.	สถานศึกษาของท่านบริหารจัดการแผนงาน/โครงการ ตามหลักความเป็นจริงและเป็นไป อย่างมีเหตุผลโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากร	0.254
23.	สถานศึกษาของท่านส่งเสริมบุคลากรในการแสวงหาความรู้ และนำความรู้นั้นไปวาง แผนการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบ มีความระมัดระวัง และไม่ เบียดเบียนหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น	0.253

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ประเด็นสำคัญ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
24.	สถานศึกษาของท่านนำผลการติดตามการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนมาพัฒนาการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ	0.248
25.	สถานศึกษาของท่านเผยแพร่ผลการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการพัฒนาบุคลากรและขยายผลการดำเนินการสู่สถานศึกษาอื่นๆ	0.231
26.	สถานศึกษาของท่านจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีจิตอาสา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	0.227
27.	สถานศึกษาของท่านบริหารจัดการงบประมาณตามแผนงาน/โครงการ โดยคำนึงความเหมาะสมของแผนงาน/โครงการและกิจกรรมให้เกิดความพอดี พอเหมาะ พอควร โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น	0.226
28.	สถานศึกษาของท่านติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและนำผลการติดตามไปพัฒนาด้านวิชาการที่ส่งเสริมการ บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้	0.213
29.	สถานศึกษาของท่านบริหารจัดการแผนงาน/โครงการ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต อย่างรอบคอบ	0.211
30.	สถานศึกษาของท่านนำความรู้มาบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดในสถานศึกษาด้วยความรอบคอบ รอบรู้ โดยการวางแผนการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนด้วยความระมัดระวัง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าที่สุด	0.206
31.	สถานศึกษาของท่านมีโครงการ/กิจกรรมที่เสริมสร้างบุคลากรให้มีความตระหนักในคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานทั้งด้านจิตใจและการกระทำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	0.206
32.	สถานศึกษาของท่านมีการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการด้านวิชาการด้วยความรอบรู้ และใช้ความรู้เหล่านั้นด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังไม่ไปเบียดเบียน หรือ สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น	0.205
33.	สถานศึกษาของท่านติดตามผลการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการพัฒนาบุคลากรในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	0.205
34.	สถานศึกษาของท่านมีการประสานสัมพันธ์กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน	0.203
35.	สถานศึกษาของท่านส่งเสริมการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม/โครงการของบุคลากรที่ผ่านการพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ถูกต้องตามหลักความเป็นจริง และคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ ทั้งในปัจจุบัน และ อนาคต อย่างรอบคอบ	0.203

ตารางที่ 1 (ต่อ)

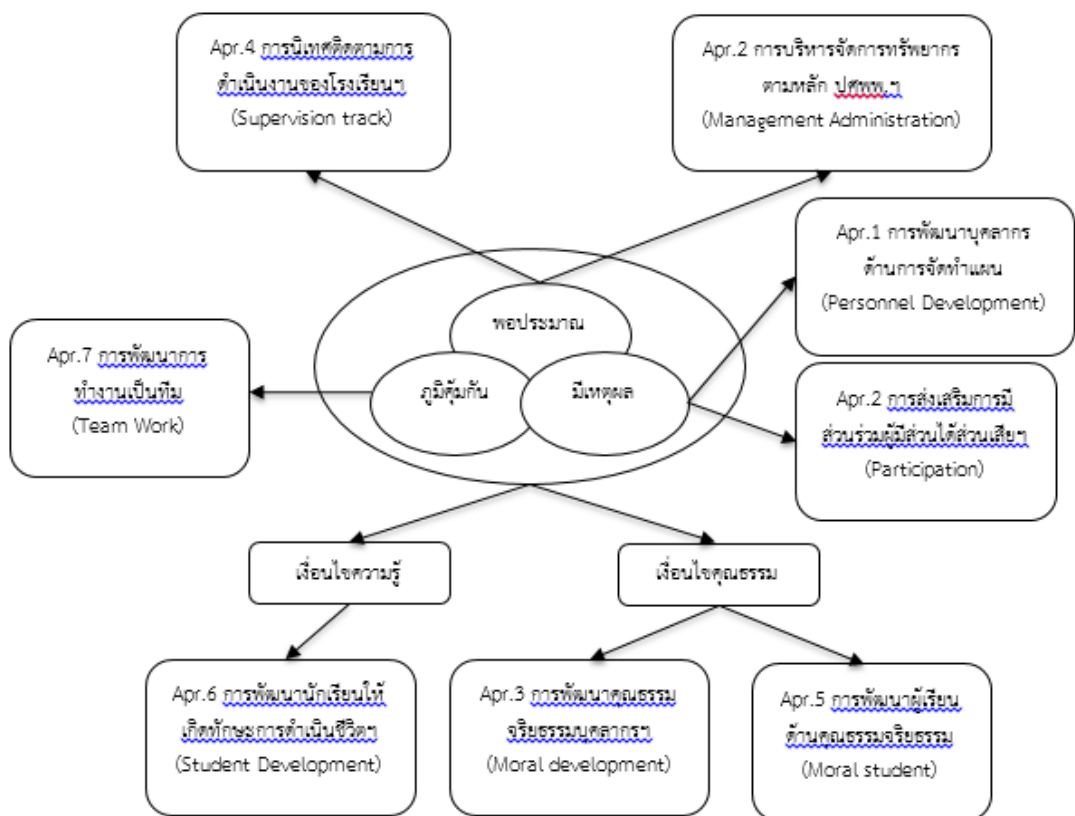
ที่	ประเด็นสำคัญ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
36.	สถานศึกษาของท่านส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้รู้จักประมาณตน ทั้งด้านการคิด การพูด หรือการกระทำ ที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและพึ่งตนเองได้	0.202
37.	สถานศึกษาของท่านมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาโดย บูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	0.200

3. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 “นำเสนอแนวทางของการบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่มี ประสิทธิภาพของโรงเรียนในเขตสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 กระทรวงศึกษาธิการ” ประเด็นทั้งหมด 37 ประเด็น (จาก ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อ 2 ถูกนำไปสร้างและพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการบริหาร สถานศึกษาพอเพียงที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน ในเขตสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 กระทรวงศึกษาธิการโดยใช้ แนวคิดในเชิงทฤษฎี Balanced Scorecard ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการใน 4 มุมมอง (Perspective) ได้แก่ มุมมองเกี่ยวกับผู้รับบริการ (Customer Perspective) มุมมองเกี่ยวกับกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) มุมมองเกี่ยวกับการเรียนรู้และการเจริญเติบโต (Learning Growth or Learning and Development Perspective) และ มุมมองเกี่ยวกับการเงิน (Financial Perspective) เป็น แนวทางในการดำเนินการสร้างดังกล่าว ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญคือ ขั้นที่ 1 สร้างและพัฒนาแนวทางฯ (ร่างแนวทางฯ โดยผู้วิจัย) โดยใช้ข้อมูลที่ได้จาก การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 และข้อที่ 2 จำนวน 37 ประเด็น มาจัดกลุ่ม 4 มุมมอง (4 perspectives) ตามแนว คิดเชิงทฤษฎี Balanced Scorecard ขั้นที่ 2 สร้างและจัดทำร่างแนวทางการปฏิบัติ ตาม มุมมองทั้ง 4 โดยแต่ละแนว ทางฯ จะต้องสอดคล้องกับประเด็นต่างๆ ทั้ง 37 ประเด็นและแต่ละโครงการจะมี รายละเอียดของหัวข้อต่อไปนี้เป็น มุมมอง (Perspective) ประเด็นสำคัญ (Crucial Issues) ประเด็นย่อย (Strategic Issues) และ แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม (Appropriate Approaches) และ ขั้นที่ 3 นำร่างแนวทางฯ ที่ได้พัฒนาขึ้น มาแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน (ดังภาพที่ 1) ช่วยกันวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำ ข้อเสนอแนะเหล่านั้นไปปรับปรุงในการเขียนรายงานวิจัยในขั้นสุดท้ายให้สมบูรณ์ต่อไป

สำหรับแนวทางที่ได้จากข้อค้นพบในการวิจัยและมีการปรับปรุงแก้ไขโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 11 คนในขั้นสุดท้าย มีทั้งหมด 8 แนวทาง สามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่มีประสิทธิภาพ เรียกโมเดลนี้ว่า “Thanawat’s Sufficiency School Model” ดังภาพที่ 2 และ สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 การวิพากษ์และหาข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม สำหรับการบริหารสถานศึกษา
พอเพียงที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในเขตสำนักงานศึกษาธิการภาค 2

ภาพที่ 2 Thanawat's Sufficiency School Model

แนวทางที่ 1: (ใช้สัญลักษณ์ Apr.1) “การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ด้านการจัดทำแผนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (Personnel Development of Schools) ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ 1) อบรมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ให้ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) แจ้งนักเรียนรับทราบนโยบายการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) ขยายผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของบุคลากรสู่สถานศึกษาอื่น และ 7) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

แนวทางที่ 2: (ใช้สัญลักษณ์ Apr.2) “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (Participation) ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ 1) ประชุมสัมมนา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัยให้กับผู้เรียนที่สอดคล้องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การรับรู้ข่าวสารองค์การของคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง 3) จัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนให้เกิดจิตอาสาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์โดยนำปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การรับฟังความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 5) การปรึกษาหารือเพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางที่ 3: (ใช้สัญลักษณ์ Apr.3) “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมบุคลากร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (Moral development) ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ 1) ให้ความรู้เรื่องหลักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การอบรมเชิงปฏิบัติการค่ายคุณธรรมสำหรับบุคลากรทางการศึกษา 3) สร้างความตระหนักในการรู้จักประมาณ ที่ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม ที่ถูกต้องตามหลักความเป็นจริงในทุกๆ ด้าน 4) ติดตามผลการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพิ่มเติม และ 5) ส่งเสริมบุคลากรแสวงหาความรู้ และถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางที่ 4: (ใช้สัญลักษณ์ Apr.4) “การนิเทศติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (Supervision track) ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ 1) ติดตาม แนะนำระบบการให้การช่วยเหลือผู้เรียนโดยตรง 2) ติดตาม สังเกต ผลการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) รายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการประจำปี และ 4) แนะนำช่วยเหลือการพัฒนาการบูรณาการการเรียนการสอน การทำงาน การบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางที่ 5: (ใช้สัญลักษณ์ Apr.5) “การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (Moral development) ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ 1) กิจกรรมการให้ความรู้ด้านคุณธรรมกับผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ 2) กิจกรรมค่ายพุทธบุตร เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ และอดทน และ 3) กิจกรรมวิชาการ นำความรู้สู่การปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตประจำวัน

แนวทางที่ 6: (ใช้สัญลักษณ์ Apr.6) “การพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”(Student development) ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ 1) จัดกิจกรรมฝึกทักษะการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน 2) กิจกรรมฝึกทักษะความมีเหตุผลสามารถอธิบายเหตุผลและพิสูจน์ได้ 3) กิจกรรมฝึกทักษะการสื่อสารตาม สุ จิ ปุ ลิ 4) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการตัดสินใจภายใต้การรอบรู้ข้อมูลข่าวสารทุกด้าน จากการใช้ศาสตร์หลายสาขาในการตัดสินใจ และ 5) กิจกรรมฝึกทักษะการพูดเพื่อการนำเสนอ การคิดสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ

แนวทางที่ 7: (ใช้สัญลักษณ์ Apr.7) “การพัฒนาการทำงานเป็นทีม” (Team work) ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ 1) การสร้างแรงบันดาลใจในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) จัดกิจกรรม “กระบวนการสร้างองค์ความรู้ตามหลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ PLC (Professional Learning Community) และ 3) จัดกิจกรรมอบรมการพัฒนาางานด้วยกระบวนการ AAR (After Action Review)

แนวทางที่ 8: (ใช้สัญลักษณ์ Apr.8) “การบริหารจัดการทรัพยากรด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (Management Administration) ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ 1) จัดทำแผนบริหารจัดการพัฒนาอาคารสถานที่ และแหล่งเรียนรู้ตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) จัดทำแผนบริหารงบประมาณ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับโครงการและกิจกรรมให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ระดมทรัพยากรจากองค์กรอื่นและนำวัสดุจากท้องถิ่นมาบริหารจัดการที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ บนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) ติดตาม ประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ด้านการจัดทำแผนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้บุคลากรทุกระดับในโรงเรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีเหตุผล ตามแนวคิดของ ปรียานุช พิบูลสรารุช (2550: 10) ได้กล่าวถึง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตด้านการมีเหตุผลเพื่อสร้างบุคลากรให้ การตัดสินใจนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาโดยมีกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม

2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้บุคลากรทุกระดับในโรงเรียนและผู้มีส่วนร่วมเกิดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเหตุผลในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยการประชุมสัมมนา การรับรู้ข่าวสารองค์การ การรับฟังความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยการนำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ สอดคล้องกับผลงานวิจัย ของ นฤมล นิราทร และคณะ (2552) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเศรษฐกิจนอภาคทางการในเขตเมืองเพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่ 2 พบว่า การทำงานเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน ต้องใช้กรอบความคิดในการทำงานที่แตกต่างออกไปจากกรอบการทำงานตามกระบวนทัศน์เดิมที่เน้นความมั่นคงมากกว่าความมั่นคง การบริหารจัดการตามโครงสร้างแนวดิ่ง เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมจากประชาชนซึ่งมีทุน ในระดับที่แตกต่างกัน

3. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมบุคลากร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้บุคลากรทุกระดับในโรงเรียนและผู้มีส่วนร่วมเกิดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามเงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งเป็นการเสริมสร้างจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณ ธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีสติปัญญา และ ความรอบรู้ ตามแนวคิดของ ปรียานุช พิบูลสรารุช (2549: 15) ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมบุคลากร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดย การสร้างความตระหนักในการรู้จักประมาณตน ดำเนินชีวิต และ ปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. การนิเทศติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้การบริหารจัดการในโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีรูปแบบกิจกรรมการรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผน งานโครงการ และนิเทศติดตามงานการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพผู้นิเทศต้องส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินการใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 61) และสอดคล้องงานวิจัยของ สุวิชา อีร์วิจารณ์ญาณกุล, (2553: 273-274) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า สภาพการดำเนินงานด้านการบริหารโรงเรียนของโรงเรียน มีการ บูรณาการ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสูการบริหารโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป และการสร้างเครือข่ายเพื่อการทำงาน

5. การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านคุณธรรมจริยธรรม บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามเงื่อนไขคุณธรรม โดยจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการศึกษาตามพระราช บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 การจัดการ

ศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

6. การพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะการการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามเงื่อนไขความรู้ โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การคิดอย่างรอบคอบ จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต โรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยนำข้อมูลหลากหลายมาใช้ในการพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรวรรณ ใจยะเขียว (2555) ศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสันกอง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายพบว่า มีแนวทางการดำเนินงานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน มี 4 แนวทาง และมีแนวทางที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับแนวทางที่ 6 การพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะการดำเนินชีวิต คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

7. การพัฒนาการทำงานเป็นทีม เพื่อให้คณะ กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนสอดคล้องตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านภูมิคุ้มกัน ด้วยการสร้างแรงบันดาลใจในการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา และการพัฒนางานด้วยกระบวนการ AAR (After Action Review) ตลอดจนถึงกระบวนการสร้างองค์ความรู้ตามหลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัชส์ อินสุข (2558: 274) เรื่อง ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลการบริหารจัดการองค์การแห่งการเรียนรู้วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข พบว่า แนวทางที่มีประสิทธิภาพสำหรับการบริหารจัดการองค์การแห่งการเรียนรู้มี 9 แนวทาง จำแนกตามเงื่อนไขของ 4M ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่ 5 ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อการพัฒนางานอย่างสร้างสรรค์ นำไปสู่เป้าหมายขององค์การ

8. การบริหารจัดการทรัพยากรด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการบริหารงบประมาณอย่างพอเพียงในการพัฒนาโรงเรียนสอดคล้องตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านพอประมาณ ซึ่งโรงเรียนจัดทำแผนงบประมาณ แผนบริหารจัดการพัฒนาอาคารสถานที่ และแหล่งเรียนรู้ตามแผนปฏิบัติการประจำปีและระดมทรัพยากรจากองค์กรอื่นและนำวัสดุจากท้องถิ่นมาบริหารจัดการที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมรภูมิ อ่อนอุ่น (2558) ศึกษางานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนมัธยม ศึกษาในจังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล มีปัญหาอยู่ในระดับมาก และได้ดำเนินการสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ แนวทาง การบริหารงานงบประมาณ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สร้างองค์ความรู้ใน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของบุคลากรในสถานศึกษา ให้ตระหนักในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างยั่งยืน

1.2 บุคลากรแผนจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถานศึกษาที่เป็นรูปธรรม ครู นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษา นิเทศติดตาม ประเมินผลการจัดกิจกรรมของครูให้เป็นไปตามหลักสูตร วัดและประเมินผลผู้เรียนด้านความรู้และการนำไปใช้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างเป็นรูปธรรม

1.3 การบริหารจัดการอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาบนพื้นฐานความพอประมาณตามบริบทความสามารถของตนเองโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นและพึ่งตนเองเป็นหลักและเป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา

2.1 การบริหารอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษานั้นต้องบริหารภายใต้บริบทและความสามารถของตนเอง พึ่งตนเองเป็นหลัก ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดคุ้มค่า น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มากำหนดไว้ใน วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถานศึกษา

2.2 เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ประชาชนชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนา (R&D) ด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษานั้น ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาหรือไม่อย่างไร

3.2 นำประชาชนชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความรู้ความชำนาญด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **แนวทางการนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

นฤมล นิราทร, และคณะ. (2550). **เศรษฐกิจนอกภาคทาง การในเขต เมืองเพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ปรียานุช พิบูลสราวุธ. (2550). **การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอ เพียงด้านการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

_____. (2549). **เศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักทรัพย์สินส่วนพระองค์พระมหากษัตริย์.

พิมพกา ธรรมสิทธิ์. (2552). **การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการ ศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมรภูมิ อ่อนอุ่น. (2558). **แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38**. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ปีที่ 5 (ฉบับพิเศษ กรกฎาคม 2558). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JGNRU /article/download/44544/36892>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่ง ชาติ. (2540). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2545). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุทนต์ ศรีไสย์. (2551). สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3 คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุวิชา อีรวินิจญาณกุล. (2553). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียน: กรณีศึกษา โรงเรียนเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อัครวรรณ ไชยะเขียว. (2555). การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3: กรณี ศึกษาโรงเรียนบ้านสันกอง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. รายงานการวิจัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย. เชียงราย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย.

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่ง ของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก

กฤษฎา นันทสุดแสง^{1*}

บทคัดย่อ

การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนจากการขนส่งปิโตรเคมี มีความอันตรายต่อผู้ประสพภัยและเกี่ยวข้องโดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของแนวทางการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก สมมติฐานของการวิจัย คือ ผู้บริหารและผู้จัดการฝ่ายในธุรกิจขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออกที่มีประสบการณ์ทำงานในธุรกิจขนส่งปิโตรเคมีที่แตกต่างกันน่าจะมีการให้ความสำคัญในการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยในการขนส่งแตกต่างกัน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 172 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการแปรปรวนทางเดียว และวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออกโดยภาพรวม อยู่ในระดับให้ความสำคัญมาก

การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับการให้ความสำคัญในการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยในการขนส่งระหว่างกลุ่มประสบการณ์ทำงานในธุรกิจขนส่งปิโตรเคมี พบว่า การให้ความสำคัญในการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยในการขนส่งโดยภาพรวม มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ ความปลอดภัย การขนส่ง

¹ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: ittluks@hotmail.com

A STUDY ON THE MANAGEMENT OF TRANSPORT SAFETY OF PETROCHEMICAL TRANSPORTATION OPERATORS IN EASTERN REGION

Kritchouw Nanthasudsawaeng^{1*}

Abstract

Road accidents from petrochemical transportation the danger to the victims and related. This research aims to study and to understand the problems and obstacles of the management approach. Transportation Safety Management of Petrochemical Transporters in Eastern Region. The assumptions of the research were the executives and managers in the petrochemical transportation business in the east who had experience in the business. Different petrochemical transport systems are likely to provide different levels of management in transport safety. The population used in this research. Petrochemical Transport Operator in Eastern Region The sample size was 172. The research instruments were frequency, percentage, average value, standard deviation One-way variance and analyze the difference in pairs.

The research found that Transportation Safety Management Guidelines for Petrochemical Transporters in the East The level is very important.

Comparison of the differences in the mean level of importance in the management of safety in transportation between the group of experience in the petrochemical transportation business showed that the importance of management in transport safety. Overview Are different.

Keywords : Management, Safety, transport

¹ Faculty of Business Administration King Mongkut's University of Technology North Bangkok

* Corresponding author, e-mail: ittilucks@hotmail.com

บทนำ

การขนส่งสินค้าทางถนนเป็นรูปแบบการขนส่งที่ได้รับความนิยมใช้ขนส่งสินค้าภายในประเทศมากที่สุด เนื่องจากมีข้อได้เปรียบเมื่อเปรียบเทียบกับขนส่งรูปแบบอื่นๆ คือ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งผลิตและแหล่งบริโภคได้โดยตรง (door-to-door) เนื่องจากมีโครงข่ายถนน ที่เชื่อมต่อภูมิภาคต่างๆ ครอบคลุมทั่วประเทศ มีหน่วยบรรทุกขนาดเล็ก และสามารถจัดหาพาหนะ ได้สะดวก ทำให้สามารถขนส่งสินค้าไปที่จุดหมายปลายทางที่แตกต่างกันได้สะดวก ประกอบกับการขนส่งรูปแบบอื่นๆ มีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่สามารถรองรับความต้องการขนส่งสินค้าได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถให้บริการขนส่งจากแหล่งผลิตถึงแหล่งบริโภคได้โดยตรงและจำเป็นต้องใช้การขนส่งทางถนนเป็น Feeder ดังนั้นโดยรวมแล้วการขนส่งสินค้าทางถนนจึงได้เปรียบการขนส่งรูปแบบอื่นๆ ในแง่ของการเป็นการขนส่งรูปแบบเดียว (Single Mode) ที่สามารถเข้าถึงแหล่งผลิตและแหล่งบริโภค ได้โดยตรง ทำให้สามารถให้บริการรวบรวมและกระจายสินค้าได้ดีเมื่อเปรียบเทียบกับขนส่งรูปแบบอื่นๆ

การขนส่งทางถนนเป็นทางเลือกที่นิยมใช้กันมากในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ รวมไปถึงภาคอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ต้องขนส่งลำเลียงน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งมีความยากลำบากกว่าการขนส่งลำเลียงสินค้าประเภทอื่นๆ อยู่มาก ด้วยเหตุผลหลายประการ อาทิ น้ำมันและก๊าซธรรมชาติโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปมีมากมายหลายชนิด ซึ่งแต่ละชนิดมีคุณสมบัติแตกต่างกัน ทำให้ต้องแยกภาชนะในการขนส่งลำเลียงเพื่อไม่ให้ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดปะปนกัน เหตุผลอีกประการหนึ่งก็เนื่องมาจากคุณสมบัติของน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งบางชนิดระเหยเร็วและไวไฟ ดังนั้นภาชนะและพาหนะ รวมทั้งวิธีการที่ใช้ในการขนส่งลำเลียงจำเป็นต้องได้รับการออกแบบและเพิ่มมาตรการเป็นพิเศษเพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการขนส่งลำเลียงด้วย (กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ, 2558) และด้วยการขนส่งทางถนนมักจะมีการเกิดอุบัติเหตุอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้การขนส่งในภาคอุตสาหกรรมปิโตรเคมีได้รับผลกระทบตามไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก
2. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก ซึ่งมีทั้งสิ้น 309 แห่ง ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรีและอำเภอสัตหีบ เนื่องจากข้อจำกัดในการทำวิจัยด้านเวลาและด้านงบประมาณจึงทำการเลือก 2 อำเภอ มีประชากรอยู่ร้อยละ 57 จากประชากรทั้งหมด ดังนั้นจึงได้ทำการเลือก 2 อำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์หาข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) การวิเคราะห์การแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรเป็นรายกลุ่มกรณีพบความ

แตกต่างเป็นรายกลุ่มจะวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่อีกครั้งโดยใช้ Scheffe Analysis ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็นภาพรวม และขอสรุปผลการวิจัยที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ตามลำดับดังนี้

1. แนวทางการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมี ในภาคตะวันออกโดยภาพรวม อยู่ในระดับให้ความสำคัญมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับการให้ความสำคัญในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัย ในการขนส่งด้านการสร้างเสริมพฤติกรรมกรรมการขนส่งที่ปลอดภัย อยู่ในระดับให้ความสำคัญมาก ด้านการส่งเสริมระบบขนส่งที่ปลอดภัย อยู่ในระดับให้ความสำคัญมาก ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี อยู่ในระดับให้ความสำคัญมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การตรวจสอบความพร้อมและอุปกรณ์และยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งก่อนใช้งาน โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด การปลูกฝังให้ผู้ขับขี่ใส่ใจวินัยจราจร โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรองลงมา และพัฒนาระบบติดตามและควบคุมการขับขี่ของรถขนส่งสินค้าในรูปแบบ Active system โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับการให้ความสำคัญในการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยในการขนส่งระหว่างกลุ่มประสบการณ์ทำงานในธุรกิจขนส่งปิโตรเคมี พบว่า การให้ความสำคัญในการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยในการขนส่งโดยภาพรวม มีความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า การให้ความสำคัญในการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยในการขนส่ง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 รายการ ได้แก่ ด้านการสร้างเสริมพฤติกรรมกรรมการขนส่งที่ปลอดภัยและการส่งเสริมระบบขนส่งที่ปลอดภัย ส่วนการเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า การให้ความสำคัญในการบริหารการจัดการในด้านความปลอดภัยในการขนส่ง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 5 รายการ ได้แก่ การส่งเสริมความรู้ในการใช้รถใช้ถนนอย่างปลอดภัย การสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมการขับขี่ที่ปลอดภัยจากกรุงที่สุรนน้อง อบรมผู้ขับขี่ ให้มีทัศนคติในการขับขี่ที่ถูกต้อง การกำหนดมาตรฐานของยานพาหนะประเภทต่างๆ จากการพิจารณาตามเกณฑ์ด้านความปลอดภัย และเพิ่มประสิทธิภาพศูนย์บริหารจัดการเดินรถด้วย GPS

3. ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออกมีอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและถนนชำรุด ยานพาหนะมีปัญหาระหว่างทาง พนักงานประมาท และพนักงานสภาพร่างกายไม่พร้อม เรียงตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นสำคัญที่พบได้จากผลการวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายเพื่อสรุปเป็นข้อยุติให้ทราบถึงข้อเท็จจริงโดยมีการนำเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงสนับสนุนหรือขัดแย้งได้

1. จากผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับการให้ความสำคัญในการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยในการขนส่งระหว่างกลุ่มประสบการณ์ทำงานในธุรกิจขนส่งปิโตรเคมี พบว่า การให้ความสำคัญในการบริหารจัดการในด้านความปลอดภัยในการขนส่งโดยภาพรวม ขนส่ง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกชญา (2558) ที่พบว่า พนักงานในระดับต่างๆของบริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) ที่มีเพศ อายุ อายุการทำงานระดับการศึกษาและการ

อบรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัท โสม โปรตัสส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานครโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออกมีอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและถนนชำรุด ยานพาหนะมีปัญหาระหว่างทาง พนักงานประมาท และพนักงานสภาพร่างกายไม่พร้อม เรียงตามลำดับ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ นฤมล (2557) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคมีอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ด้านผู้ให้บริการ และด้านการให้บริการ

3. จากการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออกมีอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและถนนชำรุด ยานพาหนะมีปัญหาระหว่างทาง พนักงานประมาท และพนักงานสภาพร่างกายไม่พร้อม เรียงตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิตา (2558) ที่พบว่า ความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุในการขนส่งสินค้าจะเกิดขึ้นในการขนส่งสินค้าให้กลุ่มลูกค้าประเภท Dealer ที่ไปส่งในพื้นที่ต่างจังหวัด พนักงานขนส่งสินค้าไม่มีความชำนาญในเส้นทาง และความพร้อมของสภาพร่างกายของพนักงานขนส่ง อีกทั้งยังมีปัจจัยเสี่ยงในเรื่องคนขับและเส้นทางการขนส่งสินค้า

4. แนวทางการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมี ในภาคตะวันออกโดยภาพรวม อยู่ในระดับให้ความสำคัญมาก ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ชลิตา (2558) ที่พบว่า บริษัท ABC ยังไม่มีระบบในการจัดการความปลอดภัยในการขนส่งสินค้าด้วยรถบรรทุก เช่น ระบบการประเมิน หรือการควบคุมการขนส่งสินค้า ระบบในการตรวจสอบความพร้อมของยานพาหนะ และพนักงานขนส่ง เรื่องดังกล่าวมีความสำคัญกับการจัดทำระบบการจัดการความปลอดภัยในการจัดการขนส่งสินค้าอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

“ปิโตรเคมี” คือสารประกอบไฮโดรคาร์บอนจากปิโตรเลียมหรือก๊าซธรรมชาติ อีกทั้งยังรวมไปถึง สารอินทรีย์และสารอนินทรีย์อีกหลายชนิด และมีที่มาจากแหล่งอื่นนอกเหนือจากปิโตรเลียม เช่น เบนซินและ ถ่านหิน ดังนั้นเคมีภัณฑ์ปิโตรเลียม หรือ ปิโตรเคมีจึงมีจำนวนมากมายนับหมื่นชนิด อุตสาหกรรม ปิโตรเคมีแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นต้น ส่วนใหญ่ผลิตจากวัตถุดิบตั้งต้นปิโตรเลียม เป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปผลิตผลิตภัณฑ์เคมีอื่นๆ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นกลาง ในขั้นนี้จะใช้ผลิตภัณฑ์จากอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขั้นต้น เป็นวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมขั้นนี้จะถูกส่งไปใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตขั้นปลาย และผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นปลาย ในการผลิตขั้นนี้จะใช้วัตถุดิบจากอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขั้นต้น และขั้นกลางมาใช้ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ ขั้นปลาย เพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูป ได้แก่ พลาสติก กลุ่มเส้นใยสังเคราะห์ กลุ่มยางสังเคราะห์ กลุ่มสารเคลือบผิวและผลิตภัณฑ์กาว จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก” ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางที่สำคัญดังต่อไปนี้”

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก ส่วนมากคือ สภาพแวดล้อมและถนนชำรุด จึงต้องการให้ภาครัฐปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับถนนให้ดีขึ้น เช่น ปรับปรุงผิวถนนให้ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อรวมถึงมีการก่อสร้างถนนเพื่อให้สามารถเดินทางได้อย่างสะดวก ปรับปรุงระบบไฟฟ้าและไฟจราจรให้ได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุม

ถนนทุกสายเพื่อให้มีทัศนวิสัยในการมองเห็นยามวิกาลได้ดี และปรับปรุงป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ต่างๆ ให้ผู้ใช้รถใช้ถนนไม่ให้เกิดความสับสนระหว่างข้อชี้ ทั้งนี้หากมีการเชื่อมและปรับปรุงถนนให้สามารถเข้าถึงประเทศเพื่อนบ้านกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ก็จะเป็นการยกระดับการขนส่งทางถนนระหว่างประเทศ และยังสามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประเทศและผู้ประกอบการขนส่งไทยอีกด้วย

1.2 อุบัติเหตุที่เกิดจากการขนส่งของภาคอุตสาหกรรมปิโตรเคมีนั้น จะก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายเป็นจำนวนมาก จึงต้องการให้ภาคอุตสาหกรรมปิโตรเคมีเข้มงวดกับผู้ประกอบการให้มีการตรวจสอบบุคลากรด้านการขนส่งก่อนทำการขับรถทุกครั้ง

2. ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ

2.1 ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก คือ ยานพาหนะมีปัญหาระหว่างทาง จึงต้องการให้ผู้ประกอบการ มีการจัดอบรมการซ่อมรถเบื้องต้น มีอุปกรณ์ซ่อมรถอยู่ในรถทุกคัน และมีอุปกรณ์ในการขอความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉิน เพื่อหากเกิดกรณีปัญหาจะสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้

2.2 การให้ความสำคัญในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออกยังมีการให้ความสำคัญในเรื่องของเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ระบบ GPS ระบบ Active system เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง จึงต้องการให้ผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมี มีการนำเอาเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งของผู้ประกอบการขนส่งปิโตรเคมีในภาคตะวันออก เพื่อให้เกิดผลที่ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะขอเสนอแนะให้มีการวิจัยดังนี้

3.1 เปรียบเทียบการให้ความสำคัญในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งจำแนกตามคุณลักษณะของกิจการด้านประเภทของสินค้าที่ขนส่ง

3.2 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการขนส่งกับคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ และอายุ

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากท่านคณบดีคณะบริหารธุรกิจ รศ.ดร. ธาณินทร์ ศิลป์จารุ และ อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร. ทวีศักดิ์ รูปสิงห์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ของงานวิจัยมาโดยตลอด อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัย อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานอีกด้วย ตลอดจนคณาจารย์ในคณะบริหารธุรกิจ ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ในที่นี้ที่กรุณาสละเวลาเอื้อเฟื้อข้อมูลและให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ ขอพระคุณบิดา มารดาและครอบครัว ที่ให้กำลังใจแด่ผู้วิจัยมาจนสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560) นโยบาย/ยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. สืบค้นวันที่ 30มกราคม2561 จาก http://www.mots.go.th/more_news.php?cid=393

- ฉันทซ์ วรรณณอม. (2552). ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. สืบค้นวันที่ 30มกราคม 2561 จาก <http://www.tourismatbuu.wordpress.com>
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่ 15 นนทบุรี. ห้างหุ้นส่วนสามัญปิยสิทธิ์เนชั่นอินเตอร์แอคทีฟ
- วรุณี อริยะสุนทร. (2558). ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทวี. เพาเดอร์ เทค จำกัด. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตร บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักรวมในภาคตะวันออก

กฤษฎา นันทสุดแสง^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของธุรกิจที่พักรวมในภาคตะวันออก วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักรวมในภาคตะวันออกและเพื่อศึกษาหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักรวมของภาคตะวันออก ผลการศึกษาความคิดเห็นของพนักงานในธุรกิจที่พักรวมในภาคตะวันออก พบว่า พนักงานออฟฟิศมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักรวมในภาคตะวันออกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านความรับผิดชอบ ดังนั้นควรมีการประเมินหรือสอบถามความพึงพอใจในงานของพนักงานเพื่อทราบถึงความต้องการ ปัญหา หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย และพนักงานออฟฟิศมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักรวมในภาคตะวันออกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม ควรมีการจัดการกับสภาพแวดล้อม และมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการทำงานให้เหมาะสมครบถ้วน เพื่อให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ธุรกิจที่พักรวม

¹ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: ittilucks@hotmail.com

GUIDELINES FOR ENHANCING THE PERFORMANCE OF EMPLOYEES IN THE HOSPITALITY BUSINESS IN THE EAST

Kritchouw Nanthasudsawaeng^{1*}

Abstract

This research study the opinions of employees on the way to improve the efficiency of the hotel business in the East. The purpose of this study was to investigate the factors affecting the performance of employees in the high occupancy business in the Eastern Region and to explore ways to increase the efficiency of employees in the Eastern Busy business. The results of the study of employees' opinions on the accommodation business in the eastern part of Thailand showed that the staffs had opinions on the motivation factors in increasing the efficiency of the employees in the hotel business in the eastern region. The most critical aspect is responsibility. Employees should be evaluated or asked to know their needs. Problems or comments about assignments. The employees' opinions about the factors supporting the increase of working efficiency of the employees in the hotel business in the eastern region were at a high level. The highest level of opinion is the environment. There should have dealt with the environment. And have the tools or equipment to work properly. The staff can work quickly and easily.

Keywords : performance of employees, hospitality business

¹ Faculty of Business Administration King Mongkut's University of Technology North Bangkok

* Corresponding author, e-mail: ittilucks@hotmail.com

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมชนิดหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญต่อประเทศไทยอย่างมาก เนื่องด้วยการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการไหลเวียนรายได้ภายในประเทศ เกิดการจ้างงานทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับประเทศ อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ลดปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาการว่างงานและการท่องเที่ยวยังเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญสำหรับการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยกับประเทศอื่น

ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างมาก เห็นได้ชัดเจนจากนโยบายของรัฐบาลที่ออกมาเช่น รัฐบาลในคณะกรรมการนโยบายท่องเที่ยวแห่งชาติมีมติให้ปี 2561 เป็น “ปีท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน” หรือ “Amazing Thailand Tourism Year 2018” เป็นการเน้นย้ำให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เกื้อกูลเรื่องความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยาและการต่างประเทศ (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของราชการ, 2560) ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนอกจากจะทำให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแล้ว ยังทำให้เกิดประโยชน์ในด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งผลของการท่องเที่ยวอาจไม่ได้ส่งผลต่อการทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นต้องเปลี่ยนแปลงอย่างทันใดทันที แต่อาจค่อยๆ ซึมซับอย่างช้าๆ และจะทำให้สามารถนำวัฒนธรรมในสิ่งที่ดีและวัฒนธรรมภายนอกที่แตกต่างจากของตนมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังทำให้เกิดประโยชน์ในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมทำให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นเหตุให้มีการช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น และสามารถอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อันเป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552)

นอกจากนโยบายของรัฐบาลที่ออกมาแล้ว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ทำการจัดทำยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬามาแล้ว 4 ฉบับ โดยยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) เป็นยุทธศาสตร์ที่สามารถรองรับการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของการท่องเที่ยวและกีฬาของประเทศไทยได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับความเป็นไปในตลาดการท่องเที่ยว และกีฬาในระดับประเทศและระดับสากลสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์และแนวทางอื่นๆ ที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิดการประสานงานเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก และงบประมาณ ทำให้เกิดเป็นประโยชน์สูงสุดในการสนับสนุนการท่องเที่ยวและกีฬาของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับสากลต่อไป ผลการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศในระยะที่ผ่านมา ได้สะท้อนให้เห็นความสำเร็จของการเติบโตในเชิงปริมาณทั้งจำนวนการท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวและยังคงมีปัญหาในเชิงคุณภาพ ที่เป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต อาทิ ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวจากการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว ปัญหาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยวขาดแคลนทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

การท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภททั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ด้านการขนส่งอาหาร และธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อมหรือธุรกิจสนับสนุนต่างๆ การซื้อบริการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นการส่งสินค้าออกที่มองไม่เห็นด้วยสายตา เพราะเป็นการซื้อด้วยเงินตราต่างประเทศ การผลิตสินค้า คือ บริการต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวซื้อก็จะต้องมีการลงทุน ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศและจะช่วยให้เกิดงานอาชีพอีกหลายแขนง (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552) ธุรกิจที่ถือว่าเป็นธุรกิจสำคัญสำหรับการ

ท่องเที่ยวก็คือ ธุรกิจที่พักแรม เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเที่ยวในประเทศไทย มักจะเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นระยะเวลานานกว่าหนึ่งวัน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องพักผ่อนเพื่อนอนหลับในระหว่างการเดินทาง หรือเพื่อให้สามารถได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ธุรกิจที่พักแรมก็อาจจะประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ที่จอดรถ การบริการอาหาร สระว่ายน้ำ อินเทอร์เน็ต หรือบริการรถรับส่ง ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวเหล่านี้อาจจะแตกต่างกันไปตามประเภทของธุรกิจที่พักแรมนั้นๆ

ภาคตะวันออกถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลและอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศไทยอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย และอยู่ห่างจากกรุงเทพแค่เพียง 179 กิโลเมตร เป็นแหล่งอาหารทะเล มีสวนผลไม้และพืชไร่นานาชนิด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2557 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจำนวน 3,854,783 คน ในปี พ.ศ. 2558 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว 4,171,188 คน และในปี พ.ศ. 2559 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจำนวน 4,353,435 คน จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในภาคตะวันออกจะสังเกตได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากธุรกิจที่พักแรมเป็นธุรกิจที่เน้นการให้บริการกับผู้มาใช้บริการหรือลูกค้าเป็นหลัก โดนธุรกิจที่พักแรมเป็นธุรกิจที่ต้องดำเนินงานตลอด 24 ชั่วโมงและไม่มีวันหยุด จึงจะต้องมีผู้บริหารและพนักงานปฏิบัติงานอย่างครบถ้วนและเพียงพอสม่ำเสมอ ผู้มาใช้บริการหรือลูกค้าคือนักท่องเที่ยวซึ่งมาจากหลากหลายที่ จึงมีความต้องการหรือความชอบที่แตกต่างกัน ดังนั้นพนักงานบริการจึงเป็นคนกลางและทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการตอบสนองความต้องการของผู้มาใช้บริการหรือลูกค้า ซึ่งประสิทธิภาพการทำงาน ความรู้ความสามารถของพนักงานจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้พนักงานสามารถตอบสนองความต้องการของผู้มาใช้บริการหรือลูกค้าได้

จากการที่พนักงานบริการเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการให้บริการ วิธีที่จะทำให้การบริการมีคุณภาพ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพของพนักงาน ซึ่งแรงจูงใจหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานมีหลายด้าน เช่น ความรู้สึกผูกพันหรือเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรสภาพการทำงาน สวัสดิการ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา “แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมของภาคตะวันออก” เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรของธุรกิจให้มีคุณภาพ และเป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการในการไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออก ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ จำนวนธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออก 229 แห่ง (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระยอง, 2560) ไม่มีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากเก็บจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และมีรูปแบบปิด (Close ended question) และแบบเปิด (Open ended question) วิเคราะห์หาข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออก ผลการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอเป็นภาพรวม และข้อสรุปผลการวิจัยที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ตามลำดับดังนี้

1. พนักงานออฟฟิศในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 75.70 มีอายุ 21-40 ปี มีจำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 85.20 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 48.30 รายได้ 15,001-20,000 บาท มีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 51.30 มีประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี มีจำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 58.30 และเป็นธุรกิจประเภทโรงแรม มีจำนวน 207 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 90.00

2. พนักงานออฟฟิศมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยจุดใจในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากเป็นอันดับแรก คือ ด้านความรับผิดชอบ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ การทำงานโดยคำนึงถึงคุณภาพของงานเสมอ

3. พนักงานออฟฟิศมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยค่าจูงในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากเป็นอันดับแรก คือ ด้านสภาพแวดล้อม เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ สภาพแวดล้อมในการทำงาน เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิมีความเหมาะสม ทำให้ทำงานสะดวกสบาย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นสำคัญที่พบจากผลการวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะนำมาอภิปรายเพื่อสรุปเป็นข้อยุติให้ทราบถึงข้อเท็จจริงโดยมีการนำเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงและสนับสนุนหรือขัดแย้งได้ 2 ข้อดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า พนักงานออฟฟิศมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยจุดใจในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติทยา เสนะวงศ์ (2555) พบว่า ปัจจัยจุดใจในการทำงานของบุคลากรระดับปฏิบัติการและระดับหัวหน้างานที่คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมหาวิทยาลัย M และปัจจัยจุดใจในการทำงานนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 5 ด้านได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน และด้านการยอมรับนับถือ

2. จากผลการวิจัยพบว่า พนักงานออฟฟิศมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยค่าจูงในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรุณี อรินะสุนทร (2558) พบว่า “พนักงานระดับปฏิบัติการในบริษัท วี.เพาเดอร์เทค จำกัด” ให้ระดับความสำคัญกับปัจจัยอนามัยอยู่ในระดับมากซึ่งปัจจัยค่าจูงในการทำงานประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ด้านความมั่นคงในงาน ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านการปกครองบังคับบัญชา และด้านเงินเดือนและสวัสดิการ

ข้อเสนอแนะ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2479 การท่องเที่ยวเริ่มได้เริ่มขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อประเทศไทยอย่างมาก เนื่องด้วยการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการไหลเวียนรายได้ภายในประเทศ ภาคตะวันออกถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลและอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศไทยอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย และอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ แค่เพียง 179 กิโลเมตร เป็นแหล่งอาหารทะเล มีสวนผลไม้และพืชไร่นานาชนิด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างมาก จากผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออก” นี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ โดนศึกษาพนักงานทุกแผนกเพื่อให้เห็นภาพรวมของปัจจัยที่ส่งผลในการเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจที่พักแรม ดังนั้น จึงควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลในการเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจที่พักแรมโดยศึกษาแยกเป็นแผนกเพื่อทราบถึงผลการประเมินที่แม่นยำยิ่งขึ้นและนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับแผนกต่างๆ

1.2 ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ควรมีการประเมินหรือสอบถามความพึงพอใจในงานของพนักงาน เพื่อทราบถึงความต้องการ ปัญหา หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย

1.3 ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ควรมีการจัดอบรมด้านมนุษยสัมพันธ์หรือกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกัน เพื่อให้พนักงานมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเกิดความเป็นหนึ่งเดียวกันยิ่งขึ้น

1.4 ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ควรมีการวางแผน และมอบหมายงานที่ตรงกับความสามารถของพนักงาน เพื่อให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น

1.5 ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ควรมีการเลื่อนตำแหน่งอย่างยุติธรรม มีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ หรือมีการส่งเสริมด้านการศึกษาในรูปแบบของทุนการศึกษา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเลื่อนตำแหน่ง หรือทำให้เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาตนเองของพนักงาน

1.6 ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ควรมีนโยบายหรือช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเช่น กล้องแสดงความคิดเห็นของพนักงาน และ ควรกล่าวคำชมเชยแก่พนักงานที่ปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ เพื่อให้พนักงานเกิดแรงจูงใจ หรือกำลังใจในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น

1.7 ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ควรมีการจัดการกับสภาพแวดล้อม และมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการทำงานให้เหมาะสมครบถ้วน เพื่อให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

1.8 ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ควรมีการจัดอบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร และมีความกล้าในการแสดงความคิดเห็นที่ส่งผลดีต่อองค์กร

1.9 ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ควรมีการรักษาและสร้างภาพพจน์ที่ดีแก่องค์กร เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อพนักงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร

1.10 ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ควรมีการชี้แจงแผนการดำเนินงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ของพนักงานให้พนักงานทราบโดยทั่วถึง เพื่อให้พนักงานมีความรู้และเข้าใจในการดำเนินงานขององค์กร

1.11 ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม ควรมีความเข้าใจในความคิดและการกระทำต่างๆของพนักงาน เพื่อสามารถให้คำปรึกษา หรือคำแนะนำแก่พนักงานได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออก เพื่อให้เกิดผลที่ยั่งยืน ผู้วิจัยจึงจะขอเสนอแนะให้มีการวิจัยดังนี้

2.1 ศึกษาความคิดเห็นของหัวหน้างานที่มีต่อปัจจัยจุดใจและคำจูงในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน โดยใช้ตำแหน่งงานของหัวหน้างานเป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบความแตกต่าง

2.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาตนเองของพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออก โดยใช้ตำแหน่งงานของพนักงานเป็นเกณฑ์ในการศึกษาครั้งนี้

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากท่านคณบดีคณะบริหารธุรกิจ รศ.ดร. ชานินทร์ ศิลป์จารุ และ อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร. ทวีศักดิ์ รูปสิงห์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆของงานวิจัยมาโดยตลอด อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัย อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานอีกด้วย ตลอดจนคณาจารย์ในคณะบริหารธุรกิจ ขอขอบคุณพนักงานในธุรกิจที่พักแรมในภาคตะวันออกทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ในที่นี้ที่กรุณาสละเวลาเอื้อเฟื้อข้อมูลและให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ ขอพระคุณบิดา มารดาและครอบครัว ที่ให้กำลังใจแต่ผู้วิจัยมาจนสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). **นโยบาย/ยุทธศาสตร์**. [ออนไลน์] สืบค้นวันที่ 30 มกราคม 2561 จาก http://www.mots.go.th/more_news.php?cid=393
- ฉันทิช วรรณณอม. (2552). **ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. [ออนไลน์] สืบค้นวันที่ 30 มกราคม 2561 จาก <http://www.tourismatbuu.wordpress.com>
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS**. พิมพ์ครั้งที่ 15 นนทบุรี. ห้างหุ้นส่วนสามัญปิซิเนสอาร์แอนด์ดี
- วรุฒิ อริยะสุนทร. (2558). **ปัจจัยจุดใจที่มีผลต่อการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทวี.เพาเดอร์ เทค จำกัด**. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตร บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาลัยเชียงใหม่

การนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ

กรภัทร บัวพันธ์^{1*} นิพนธ์ โชะเฮง² ณัฐพงศ์ บุญเหลือ³

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและการดำเนินงาน รวมทั้งศึกษาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานการนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) แบบการวิจัยเชิงคุณภาพนำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์ตัวแทนคณะทำงาน 10 คน การสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการดำเนินงานแปลงใหญ่ 2 กลุ่ม และข้อมูลเชิงสำรวจจากกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 205 กลุ่มตัวอย่าง

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 คัดเลือกให้อำเภอลองเขื่อนและอำเภอบางน้ำเปรี้ยวเป็นพื้นที่นำร่องในการดำเนินงาน โดยมีเกษตรกรอำเภอยเป็นผู้จัดการแปลง การวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มพบว่า ภาพรวมการดำเนินงานสามารถลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังประสบปัญหาด้านราคาการรับซื้อผลผลิต ทั้งที่ภาครัฐได้จัดให้มีการเจรจาจับคู่ธุรกิจและการทำ MOU ในการซื้อขายผลผลิตข้าวนาแปลงใหญ่สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณจากการสำรวจความคิดเห็นกับสมาชิกเกษตรกรในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นในระดับมากที่สุดคือ การลดต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.46) การเพิ่มผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.46) การบริหารจัดการชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.27) และการบริหารจัดการโครงการ (ค่าเฉลี่ย 4.22) ส่วนการจัดการด้านการตลาดกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.92) จากผลการสำรวจดังกล่าว เกษตรกรเห็นด้วยในการจัดทำโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มีเพียงด้านการตลาดที่ยังต้องปรับปรุงการดำเนินงาน ปัญหาด้านการตลาดคือ เกษตรกรเข้าใจว่าเมื่อเข้าร่วมโครงการจะสามารถขายผลผลิตได้มากกว่าเกษตรกรทั่วไป ในขณะที่โรงสีเข้าใจว่าภาครัฐจะเป็นผู้อุดหนุนราคาซื้อ

แนวทางปรับปรุงการดำเนินงาน ควรปรับปรุงเรื่องการสื่อสารและหาจุดเชื่อมระหว่างโรงสีและเกษตรกรในเรื่องราคาที่เกษตรกรต้องการ รวมทั้งชนิดพันธุ์ข้าว คุณภาพและมาตรฐานข้าวตามความต้องการของโรงสี เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการผลิตในปีถัดไป

คำสำคัญ : การนำนโยบายไปปฏิบัติ, ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่, นาแปลงใหญ่

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

² อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร
e-mail: musa1234@yahoo.com

³ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร
e-mail: nboonunp@gmail.com

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: marcus_3.0@hotmail.com

THE IMPLEMENTATION OF THE EXTENSION POLICY ON LARGE AGRICULTURAL LAND PLOT SUPPORT SYSTEM OF PADDY FIELD IN CHACHOENGSAO PROVINCE IN THE FISCAL YEAR 2016

Phornphat Buapan^{1*} Nipon Sohngeng² Nattapong Boonlue³

Abstract

In this thesis, the researcher studies agricultural processes and operations in addition to proposing guidelines for making improvements in the implementation of the extension policy for large paddy-field land plots in Chachoengsao province in the fiscal year 2016. In adopting a mixed-methods research methodology, the researcher employed both qualitative and quantitative research methods.

In the qualitative phase of research, the researcher interviewed ten representatives of the work committee. Moreover, focus group discussions were conducted with discussants from two groups of large agricultural land-plot operational committees. In the quantitative phase of research, the researcher employed a questionnaire for gathering germane data from a sample population of 205 agriculturalists participating in the project. In regard to this project, Khlong Khuean and Bang Nam Prieo districts were selected as operational pilot areas. Furthermore, district agricultural officers served as plot managers.

The results of the qualitative research employing interviews and focus group discussion showed that overall operations could reduce costs and efficiently increase production. However, a problem remained in regard to the purchasing prices of produce. Nevertheless, the public sector arranged negotiations with businesses and drafted Memoranda of Understanding (MoU) for the purchasing of produce from large paddy fields. In the quantitative phase of research, the researcher surveyed the opinions of member agriculturalists with results as follows: The members of the sample population exhibited opinions at the highest level in respect to decreases in production costs ($M = 4.46$); production increases ($M = 4.46$); community management ($M = 4.27$); and project management ($M = 4.22$). However, in regard to marketing management, members of the sample population evinced opinions at a moderate level ($M = 3.92$). The results of the survey showed that agriculturalists agreed with the implementation of the project. However, the aspect of marketing showed a need for improvement. Insofar as concerns the marketing problem, agriculturalists understood that participation in the project would increase the quantity of produce at a higher level than would

¹ Political Science, Ramkhamhaeng University, Bangkok

² Political Science, Ramkhamhaeng University, Bangkok e-mail: musa1234@yahoo.com

³ Political Science, Ramkhamhaeng University, Bangkok e-mail: nboonunp@gmail.com

* Corresponding author, e-mail: marcus_3.0@hotmail.com

be the case for general agriculturalists. Operators of rice mills also understood that the public sector would lend support such that purchasing prices could be maintained.

Guidelines for operational improvement are as follows:

Communication should be improved. Connections should be made between operators of rice mills and agriculturalists regarding the prices agriculturalists need, as well as the type of rice breeds, quality, and standards for rice as needed by rice mills. This information can be used for production planning in the following year.

Keywords : policy implementation, large agricultural land plot support system,
large paddy fields

บทนำ

การทำการผลิตด้านการเกษตรด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดขยายการผลิตให้ได้จำนวนมากไม่ใช่ทางออกที่จะนำพาให้ภาคการเกษตรของประเทศมั่นคง เพราะการแข่งขันที่รุนแรงในตลาดการค้าของผู้ผลิตที่มีต้นทุนต่ำกว่าสามารถส่งออกสินค้าในราคาที่ต่ำลง ขณะที่ประเทศผู้ผลิตที่มีทรัพยากรจำกัดถูกกดดันให้มีต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น และนำไปสู่สถานการณ์ที่แข่งขันไม่ได้ในตลาด ระดับราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำในตลาดส่งออกย่อมส่งผลกระทบต่อราคาผลผลิตและระดับรายได้ นำไปสู่ปัญหาสำคัญๆ เช่น การสูญเสียที่ดินทำกิน การเป็นหนี้สินและยากจน การอพยพย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมือง และรวมถึงการเป็นประเด็นทางการเมือง (สถาบันคลังสมองของชาติ, 2560, หน้า 2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนา (Road map) โดยมีโครงการสำคัญคือ การปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้วยการดำเนินการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร การเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร มีเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันการรวมกลุ่มการผลิต ร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคาถูก อาทิ พันธุ์ ปุ๋ย และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก (คู่มือการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559, หน้า 4)

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นการดำเนินงานซึ่งเน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ โดยวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งเกษตรกรยังคงเป็นเจ้าของพื้นที่และทำการผลิตเอง การกำหนดพื้นที่เป้าหมายของเกษตรแปลงใหญ่ ดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ เช่น พื้นที่ในเขตชลประทาน พื้นที่ปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ในเขตสหกรณ์นิคม และพื้นที่เกษตรทั่วไป โดยจะมีการกำหนดเป้าหมายการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยี การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทุกขั้นตอนจนถึงการเชื่อมโยงตลาดกับภาคเอกชนแบบประชารัฐ การปรับระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการผลิต โดยเกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกรในพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมที่ติดต่อกันเป็นแปลงใหญ่ทำให้เกิดขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้น (Economy of Scale) มีเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่มอย่างมีความชัดเจน เป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต ช่วยพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพสู่การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรตามความต้องการตลาด ด้วยการบูรณาการทุกภาคส่วนตลอดโซ่อุปทาน (ธนิษฐ์ เอนกวิทย์, 2560, หน้า 1, ออนไลน์) การดำเนินนโยบายด้านข้าวของรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือชาวนาในด้านราคาผลผลิตให้มีราคาสูงกว่าราคาตลาด ทำให้ชาวนาไม่ทราบราคาที่แท้จริง ส่งผลให้มีการเพิ่มพื้นที่การผลิตและผลผลิตเพิ่มจำนวนมาก ในขณะที่คุณภาพผลผลิตลดลง ทำให้ไม่สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ รัฐบาลจึงดำเนินนโยบายเพิ่มประสิทธิภาพและปรับปรุงคุณภาพของผลผลิต เพื่อให้ต้นทุนการผลิตต่ำลงและรักษาระดับผลผลิตให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด (คู่มือโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (นาแปลงใหญ่) ปี 2560, 2559, หน้า 1-2)

สำหรับจังหวัดฉะเชิงเทราชาวนับเป็นผลผลิตการเกษตรอันดับที่ 1 ประชากรร้อยละ 70 ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เป็นเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 37.7 ของพื้นที่จังหวัด หรือประมาณ 2,042.7 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยพื้นที่อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางคล้า อำเภอรสาธน์ อำเภอกลองเขื่อน บางส่วนของอำเภอแปลงยาว และอำเภอนวมสารคาม ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกงนี้ เรียกว่า “ที่ราบลุ่มฉนวนไทย” เป็นแหล่งผลิตข้าวเพื่อการค้าที่

สำคัญของภาคตะวันออกของไทย (แผนพัฒนาจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ. 2561-2564), 2559, หน้า 2-7) จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำศึกษาผลการดำเนินนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวจังหวัดฉะเชิงเทราในปีงบประมาณ 2559 ด้วยการศึกษากระบวนการ และการดำเนินงาน รวมถึงแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานการนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ (1) เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ (2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานการนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานการนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (การสัมภาษณ์) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน จาก 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) ทีมผู้จัดการแปลง จำนวน 2 คน ได้แก่ เกษตรอำเภอคลองเขื่อน และเกษตรอำเภอบางน้ำเปรี้ยว (2) ทีมสนับสนุนการดำเนินงาน จำนวน 6 คน ได้แก่ (2.1) ทีมสนับสนุนการดำเนินงาน: ทีมตลาด (สำนักงานสหกรณ์จังหวัด เป็นเจ้าภาพหลัก) ประกอบด้วย นักวิชาการสหกรณ์ชำนาญการ ผู้แทนสหกรณ์จังหวัด และรองประธานสภาหอการค้าจังหวัด ฝ่ายอุตสาหกรรม ผู้แทนสภาหอการค้าจังหวัด (2.2) ทีมสนับสนุนการดำเนินงาน: ทีมลดต้นทุนการผลิต (สำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นเจ้าภาพหลัก) ประกอบด้วย นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ ผู้แทนเกษตรจังหวัด และนักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ ผู้แทนศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา (2.3) ทีมสนับสนุนการดำเนินงาน: ทีมบริหารจัดการ (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด เป็นเจ้าภาพหลัก) ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร ผู้แทนเกษตรและสหกรณ์จังหวัด และนักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ ผู้แทนสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ฉะเชิงเทรา และ (3) ทีมศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ได้แก่ ประธาน ศพก. อำเภอคลองเขื่อน และประธาน ศพก. อำเภอบางน้ำเปรี้ยว

การวิจัยเชิงคุณภาพ (การสนทนากลุ่ม) โดยการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการดำเนินงานแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 จำนวน 2 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) คณะกรรมการดำเนินงานแปลงใหญ่ต้นแบบข้าว อำเภอคลองเขื่อน จำนวน 8 คน และ (2) คณะกรรมการดำเนินงานแปลงใหญ่ข้าว อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จำนวน 10 คน

การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในอำเภอคลองเขื่อน และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 205 ตัวอย่างจากจำนวนสมาชิกเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 439 คน (กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2560) จากการคำนวณสูตรของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน กุลวดี ไรจน์ไพศาลกิจ, 2557)

การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์ และข้อคำถามการสนทนากลุ่มเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้อง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้อง พิจารณาจากความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Item Objective Congruence: IOC) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L.J., 1970, p.58)

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้แบบการวิเคราะห์การสัมภาษณ์และวิเคราะห์การสนทนากลุ่มในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) แล้วนำมาสรุปข้อมูลผลผลิตและวิเคราะห์ทางกายภาพ แล้วนำเสนอเป็นประเด็นเนื้อหาสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

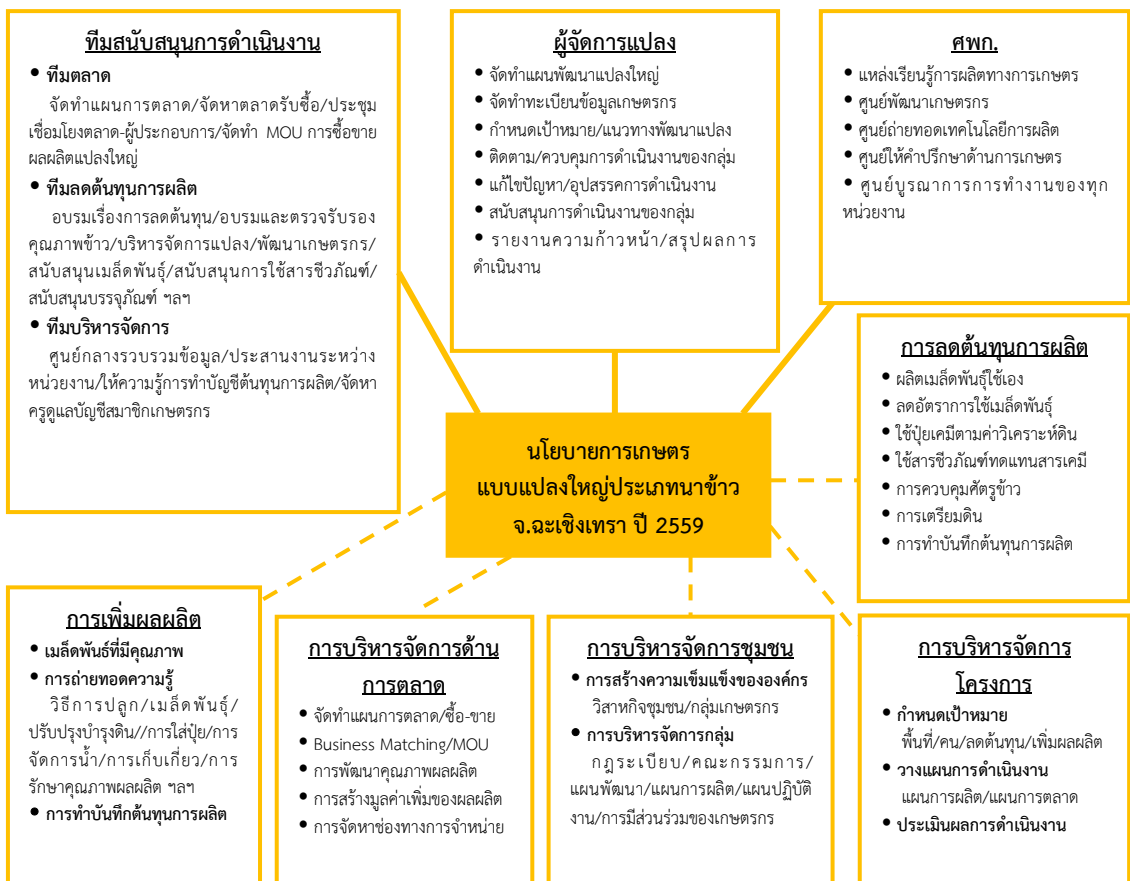
นโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าว ปีงบประมาณ 2559 เป็นนโยบายที่ส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยมีการรวมกลุ่มและรวมพื้นที่การผลิตเป็นแปลงขนาดใหญ่ สำหรับจังหวัดฉะเชิงเทราได้รับการดำเนินการในอำเภอลองเขื่อน และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว รายละเอียดดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาพการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าว ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปีงบประมาณ 2559

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเชิงคุณภาพ

โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวเริ่มดำเนินงานในปี 2558 และมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนในปี 2559 ซึ่งเป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รูปแบบการดำเนินงานเป็นการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยแบ่งทีมทำงานออกเป็น 3 ทีม ประกอบด้วย ทีมสนับสนุนการดำเนินงาน ทีมผู้จัดการแปลง และทีมศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จากการศึกษากระบวนการ การดำเนินงาน และแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานการนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ สามารถอธิบายได้ดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาพกระบวนการ การดำเนินงาน และแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานตามนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปีงบประมาณ 2559

ผลการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ กระบวนการทำงานตามนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าว สามารถขับเคลื่อนการทำงานได้ตามเป้าหมายของนโยบายในการทำให้มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง มีผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น มีระบบเชื่อมโยงการตลาด และมีช่องทางการจำหน่ายผลผลิตเพิ่มมากขึ้น

เนื่องจากนโยบายที่ส่วนกลางมอบหมายให้หน่วยงานในระดับภูมิภาคปฏิบัติงานมีความชัดเจนของนโยบายและมีความชัดเจนของเป้าหมาย ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจได้ง่ายและสามารถปฏิบัติงานได้ตามแนวทางที่กำหนดไว้ นอกจากการมอบนโยบายแล้ว ส่วนกลางยังได้มีระบบสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งได้จัดทำสื่อการเรียนรู้ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่มีกระบวนการในการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่างๆ และได้สนับสนุนทั้งเครื่องมือสำหรับการดำเนินงานและงบประมาณที่เพียงพอ สำหรับการดำเนินงานในทุกๆ กระบวนการ ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้สมาชิกเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนเพื่อการทำงานที่เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่และต่อสมาชิกเกษตรกรอย่างแท้จริง

ในภาพรวมการขับเคลื่อนการดำเนินงานสามารถลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังคงประสบปัญหาด้านราคาการรับซื้อผลผลิต ทั้งที่ภาครัฐได้จัดให้มีการเจรจาจับคู่ธุรกิจ (Business Matching) และทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการซื้อขายผลผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ระหว่างชมรมโรงสีข้าวฉะเชิงเทรา และกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่จังหวัดฉะเชิงเทราแล้วก็ตาม ปัญหาด้านการตลาดคือเกษตรกรเข้าใจว่าเมื่อเข้าร่วมโครงการจะสามารถขายผลผลิตได้มากกว่าเกษตรกรทั่วไปในราคา 200-300 บาท/ตัน ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ “การซื้อขายผลผลิตข้าวนาแปลงใหญ่” เมื่อถึงเวลาขายผลผลิตเกษตรกรขายได้ในราคาเท่ากับเกษตรกรทั่วไป ซึ่งไม่ได้เป็นดังบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ในขณะที่โรงสีเข้าใจว่าภาครัฐจะเป็นผู้อุดหนุนราคาซื้อผลผลิต

แนวทางปรับปรุงการดำเนินงานคือ ควรปรับปรุงเรื่องการสื่อสารและหาจุดเชื่อมระหว่างโรงสีและเกษตรกร โดยควรมีการจัดประชุมหารือในเรื่องในเรื่องราคาที่เกษตรกรต้องการ รวมทั้งคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิตข้าวตามความต้องการของโรงสี เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการผลิตของเกษตรกรในปัดไป และควรส่งเสริมให้มีการจัดทำโรงสีชุมชนเพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวและส่งขายตลาดในรูปแบบอื่นนอกจากข้าวเปลือก ซึ่งจะเป็นช่องทางการจำหน่ายผลผลิตอีกทางเลือกหนึ่งของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

สำหรับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาย (ร้อยละ 69.3) มีอายุ 51 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 51.7) ในการเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ต้นแบบข้าว อ่างทองเชื่อน (ร้อยละ 54.6) และเป็นสมาชิกแปลงใหญ่ข้าว อ่างทองน้ำเปรี้ยว (ร้อยละ 45.4) มีจำนวนเนื้อที่ปลูกข้าวไม่เกิน 20 ไร่ (ร้อยละ 37.6) สำหรับพื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่า (ร้อยละ 55.6)

ในภาพรวมผลการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด คือ การลดต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.46) การเพิ่มผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.46) การบริหารจัดการชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.27) และการบริหารจัดการโครงการ (ค่าเฉลี่ย 4.22) ส่วนการจัดการด้านการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.92) โดยเกษตรกรเห็นด้วยในการจัดทำโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีเพียงด้านการตลาดที่ยังต้องปรับปรุงการดำเนินงาน

สำหรับแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานนั้นจำเป็นต้องมีการปรับปรุงขั้นตอนการรับรองการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ด้วยการแต่งตั้งคณะทำงานรับรองแปลงที่ประกอบด้วย ผู้จัดการแปลง เกษตรจังหวัด และเลขานุการ (เกษตรกรอำเภอ) พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลของเกษตรกรรายแปลงที่ชัดเจนเพื่อสะดวกต่อการบริหารจัดการ และการสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเห็นถึงประโยชน์ของโครงการและเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการซึ่งจะเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพการปลูกข้าว

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ ได้ศึกษากระบวนการนำนโยบายฯ ไปปฏิบัติ 5 ตัวแปร ได้แก่ ความชัดเจนของนโยบาย การสนับสนุนนโยบาย ความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน การจัดสรรทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ศึกษาการดำเนินงานการนำนโยบายฯ ไปปฏิบัติ 5 ตัวแปร ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การจัดการด้านการตลาด การบริหารจัดการชุมชน และการบริหารจัดการโครงการ และการศึกษาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานการนำนโยบายฯ ไปปฏิบัติ ซึ่งมีที่มาจากการทบทวนวรรณกรรม นำมาสู่การวิเคราะห์เชิงคุณภาพและยืนยันผลการวิเคราะห์ด้วยผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณผ่านมุมมองของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ คณะกรรมการดำเนินงานโครงการซึ่งเป็นตัวแทนของสมาชิกเกษตรกร และสมาชิกเกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของนโยบาย

โครงการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการดำเนินการ 2 แปลง ประกอบด้วย แปลงใหญ่ต้นแบบข้าวอำเภอคลองเขื่อน และแปลงใหญ่ข้าวอำเภอบางน้ำเปรี้ยว มีระบบการดูแลเกษตรกรในระบบแปลงใหญ่ โดยส่วนกลางได้กำหนดแนวทางการบริหารหรือการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ มีการจัดทำคู่มือการดำเนินงานเพื่อให้สามารถดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรม กำหนดให้คณะทำงานจัดส่งแผนการพัฒนาและแผนการปฏิบัติงานให้กับคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จจังหวัดฉะเชิงเทรา (Single Command)

ความสำเร็จของการนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ เกิดจากเป้าหมายของนโยบายมีความชัดเจน และมีการสนับสนุนนโยบายที่เป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Brevier and Deleno (1983) ที่ว่า ความชัดเจนของนโยบาย (clarity of policy) เป็นรากฐานสำคัญของความมุ่งหมายของนโยบายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การกำหนดนโยบายที่ดีต้องคำนึงถึงความสำคัญคือ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ (อ้างใน สมบัติ อารังธวังศ์, 2550 หน้า 431-446) งานวิจัยของกมลรัตน์ ธีระพงษ์ (2560) ชี้ให้เห็นว่าจุดแข็งของนโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับบริบทของภาคเกษตรไทยในปัจจุบันคือ การที่ภาคเกษตรของประเทศไทยมีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนภาคเกษตรอย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินนโยบายสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของช่อมาลา มานะ (2560) ที่กล่าวว่าจัดการผลิตผลทางการเกษตรควรได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายในกลุ่ม และสอดคล้องกับแนวคิดของ Van Meter & Van Horn (1975) กล่าวว่า มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของนโยบายต้องมีความชัดเจน มีงบประมาณและแรงจูงใจ การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ และการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน เป็นต้น (อ้างใน กฤษณ์ รักชาติเจริญ, 2559 หน้า 3-5) และจากการศึกษาวิจัยของกวีนา พัฒน์มาก (2559) ในเรื่องการบริหารจัดการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ตามนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรณีศึกษากลุ่มแปลงใหญ่เกาะโรงเรียน ตำบลเพิ่มพูนทรัพย์ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการดำเนินงานกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ได้เข้ามามีบทบาทส่งเสริมและสนับสนุนวัสดุต่างๆ รวมถึงการจัดการด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม รวมถึงสมาชิกกลุ่มมีส่วนสำคัญในด้านความร่วมมือต่างๆ ทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ประภากร ศรีเหลา (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ให้ข้อสนับสนุนว่า

ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับอิทธิพลทางอ้อมในเชิงบวก จากปัจจัยด้านความชัดเจนของนโยบาย การสนับสนุนนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร ความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของวรเดช จันทรศร (2551) ที่ได้สรุปปัจจัยอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Factors Influencing Policy Implementation) ได้แก่ ความชัดเจนของนโยบาย การสนับสนุนนโยบาย บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน การจัดสรรทรัพยากร การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานและผู้รับบริการ และการประสานความร่วมมือ

เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนการดำเนินงานนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 คือ การลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มผลผลิต จากการศึกษาพบว่า ภาครัฐให้ความสำคัญกับการลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มผลผลิต โดยได้จัดเวทีทำความเข้าใจให้เกษตรกรให้ทราบถึงปัจจัยการผลิตที่จะนำมาซึ่งการลดต้นทุน และการเพิ่มผลผลิตที่มีคุณภาพ ผ่านการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวควบคู่กับกระบวนการส่งเสริมการให้ความรู้เรื่องเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน จัดทำแปลงเรียนรู้ในการสาธิตและถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การผลิตข้าวคุณภาพ และการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพ โดยมีคณะกรรมการควบคุมคุณภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ติดตามและให้คำแนะนำการ จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างต่อเนื่อง และมีกระบวนการสุ่มตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ทั้งนี้ภาครัฐได้ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการสำรวจวิเคราะห์ดิน การปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยตามชนิดดิน การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ การจัดการศัตรูข้าว การจัดการน้ำ การเก็บเกี่ยวตามช่วงเวลาที่เหมาะสม และส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เครื่องจักรกลการเกษตร รวมถึงการให้ความรู้เรื่องการลดความชื้นเพื่อป้องกันข้าวเปลือกเสื่อมคุณภาพ และเพื่อให้เกษตรกรทราบถึงต้นทุนการผลิต ภาครัฐได้ถ่ายทอดความรู้เรื่องการจัดทำบันทึกการปฏิบัติงานรายแปลง การจัดทำบันทึกต้นทุนการผลิต และบันทึกผลผลิต รวมทั้งราคาจำหน่ายที่ได้รับ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิตในปีต่อไป พร้อมกับการทำแผนการดำเนินงานด้านการตลาด โดยได้จัดประชุมระหว่างผู้นำกลุ่มเกษตรกร คณะกรรมการบริหารกลุ่มกับเครือข่ายผู้ประกอบการค้าข้าวก่อนฤดูการเพาะปลูก และสำรวจความต้องการของตลาด รวมทั้งสำรวจข้อมูลภาพรวมของผลผลิต สำหรับเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนการตลาดในรอบการผลิตให้กับเกษตรกร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และประสานเชื่อมโยงการจัดคู่ธุรกิจ (Business Matching) ระหว่างสมาชิกเกษตรกรกับผู้ประกอบการค้าข้าว โดยการทำบันทึกความร่วมมือ (MOU) ในการซื้อขายผลผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ระหว่างชมรมโรงสีข้าวฉะเชิงเทรา และกลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่จังหวัดฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ภาครัฐยังให้ความรู้เรื่องการพัฒนาคุณภาพผลผลิตข้าว รวมทั้งจัดหาตลาดรองรับและช่องทางการจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวและข้าวคุณภาพ สำหรับกิจกรรมการจัดการด้านการตลาดไม่ได้ราบรื่นอย่างกิจกรรมอื่นๆ เนื่องจากมีปัญหาด้านราคาการรับซื้อไม่ตรงกับความต้องการของสมาชิกเกษตรกร

สำหรับการดำเนินงานการนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ มีปัญหาของการดำเนินงานหลักสำคัญอยู่ 2 ประเด็น คือ ประเด็นของการจัดการด้านการตลาด (ราคารับซื้อผลผลิตข้าว) และประเด็นน้ำเค็มหนุนแม่น้ำบางปะกง ซึ่งมีแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน ดังนี้

การจัดการด้านตลาด พาณิชย์จังหวัดฉะเชิงเทรา ประสานความร่วมมือกับชมรมโรงสีข้าวฉะเชิงเทรา ในการรับซื้อผลผลิตของกลุ่มผู้ผลิตข้าวแปลงใหญ่ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด โดยได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการซื้อขายผลผลิตข้าวโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จังหวัดฉะเชิงเทรา ระหว่างกลุ่มผู้ผลิตข้าวแปลงใหญ่จังหวัดฉะเชิงเทรา กับประธานชมรมโรงสีข้าวจังหวัดฉะเชิงเทรา ในวันที่ 19 กันยายน 2559

โดยมีนายอนุกุล ตังคณานุรักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นสักขีพยานในพิธีลงนามบันทึกความร่วมมือดังกล่าว แต่หลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตชาวนายังขายข้าวในราคาเท่ากับชาวนาทัวไปที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อตกลง ชมรมโรงสีให้เหตุผลว่าผลผลิตของเกษตรกรไม่ได้มาตรฐานเพียงพอ โดยผลผลิตข้าวมีความชื้นเกินกว่าที่กำหนด หากโรงสีซื้อไปผลผลิตที่ได้ก็จะป็นศูนย์ทำให้โรงสีเสียหาย ซึ่งภาครัฐไม่ได้อุดหนุนในด้านราคาข้าว จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากทั้งภาครัฐและโรงสีพบแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานคือ หากเกษตรกรต้องการขายข้าวในราคาที่สูงขึ้น เกษตรกรต้องผลิตข้าวให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานควบคุมความชื้นให้อยู่ในระดับไม่เกินร้อยละ 15 ซึ่งปัญหาด้านนี้หน่วยงานภาครัฐของจังหวัดฉะเชิงเทราได้สะท้อนปัญหาไปยังส่วนกลางเพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

น้ำเค็มหนุนแม่น้ำบางปะกง การดำเนินงานตามนโยบายนาแปลงใหญ่ จังหวัดฉะเชิงเทราได้กำหนดให้ตำบลคลองเขื่อน อำเภอคลองเขื่อน และตำบลดอนเกาะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว เป็นพื้นที่นำร่องการทำงานแปลงใหญ่ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง 2 พื้นที่อยู่ในเขตชลประทาน จึงไม่มีปัญหาในเรื่องของน้ำสำหรับการผลิต แต่มีปัญหาน้ำเค็มหนุนแม่น้ำบางปะกง การผลิตจึงต้องรอให้น้ำเค็มลงถึงจะสามารถปลูกข้าวได้ ซึ่งเป็นปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวของจังหวัดฉะเชิงเทรามายาวนาน แต่ปัญหานี้จะหมดไปหลังจาก “อ่างเก็บน้ำนฤปดินทรจินดา” ของจังหวัดปราจีนบุรีเปิดใช้งาน ซึ่งจะช่วยผลักดันน้ำเค็มและช่วยให้เกษตรกรได้รับน้ำจืดเพื่อการเกษตรกรรม

จากการดำเนินงานแปลงใหญ่ประเภทนาข้าว ปีงบประมาณ 2559 นอกจาก 2 แปลงที่มีการดำเนินการต่อแล้ว ยังได้มีแปลงใหญ่เพิ่มมาในปีงบประมาณ 2560 จำนวน 2 แปลง คือ แปลงใหญ่ข้าวอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา และแปลงใหญ่ข้าวอำเภอสนามชัยเขต และในปีงบประมาณ 2561 แปลงใหญ่ต้นแบบข้าวอำเภอคลองเขื่อน ได้เปลี่ยนผู้จัดการแปลงที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ เกษตรอำเภอคลองเขื่อน เปลี่ยนเป็นตัวแทนเกษตรกรที่คัดเลือกมาจากผู้จัดการแปลงเดิมและสมาชิกเกษตรกร โดยมีเกษตรกรอำเภอคลองเขื่อนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาแปลงคอยเป็นที่เสียงในการดำเนินงาน เนื่องจากแปลงใหญ่ต้นแบบข้าวอำเภอคลองเขื่อนมีศักยภาพและผ่านการประเมิน ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ต้องการให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จึงเห็นได้ว่าโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นนโยบายที่สามารถดำเนินการและจับต้องได้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย (1) ภาครัฐควรสร้างความเข้าใจถึงเป้าหมายการรวมกลุ่มและชี้แจงข้อกำหนดของโครงการให้สมาชิกเกษตรกรอย่างทั่วถึง (2) การจัดการด้านการตลาด ภาครัฐควรควบคุมคุณภาพผลผลิตข้าวของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานตามที่ตลาดต้องการ (3) ภาครัฐควรสนับสนุนด้านอุปกรณ์ในการเก็บเกี่ยวผลผลิต และบริหารจัดการการใช้เครื่องมือการเกษตร และ (4) การเริ่มต้นโครงการควรเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ แล้วทำให้ผลลัพธ์ออกมาชัดเจน ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง เกษตรกรก็จะให้สนใจและศรัทธาต่อนโยบายของโครงการ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (1) ภาครัฐควรสนับสนุนให้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน แบ่งส่วนการผลิตข้าวบริโภคในครัวเรือน และผลิตข้าวเพื่อจำหน่าย (ข้าว กข.) (2) การถ่ายทอดความรู้ หน่วยงานให้ความรู้ควรมีการประสานการทำงานในการลงพื้นที่ร่วมกัน เพื่อไม่ให้กระทบกับการประกอบอาชีพของเกษตรกร (3) ประชาน ศพก. และประชนแปลงใหญ่ ควรมีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียน เพื่อไม่ให้เกิดการผูกขาดในการทำงาน (4) ภาครัฐควรส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงดินระหว่างการพักนา และ (5) ภาครัฐควรรณรงค์และ

กำกับติดตามการสำรวจแมลง การควบคุมศัตรูข้าวโดยใช้แมลงตามธรรมชาติ การใช้สารชีวภัณฑ์ และการใช้สารเคมีตามความจำเป็น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย จากผลการศึกษาพบว่าการจัดการด้านการตลาดยังคงเป็นปัญหาของการดำเนินโครงการ ดังนั้น การศึกษาเรื่องนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ในอนาคตเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาภาคการเกษตรที่ยั่งยืนต่อไป ได้แก่ (1) การศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ และ (2) การศึกษานโยบายเกษตรแปลงใหญ่สู่ Smart Product ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของที่ปรึกษางานวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ โชะเฮง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ บุญเหลือ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง อาจารย์ ดร.กรวิทย์ เกษะกลาง อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี อาจารย์ ดร.กานต์ เสกขุนทด อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ อาจารย์ ดร.เกษมพัฒน์ พลสวัสดิ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และอาจารย์ปรารธนา มณีฉาย อาจารย์ประจำสาขาวิชาคณิตศาสตร์และสถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ จนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคุณประยูร แก้วปลอด หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่กรุณาให้คำปรึกษาและข้อมูลประกอบการทำวิจัย พร้อมทั้งให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้จัดการแปลง รวมทั้งเกษตรกรการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในอำเภอคลองเขื่อน และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เสียสละเวลาให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษาทั้งการให้สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการตอบแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ ธีระพงษ์. (2560). นโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับบริบทของภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์, ประจำปี 2560, ปีที่ 5 (ฉบับที่ 5), หน้า 49-64. สืบค้นเมื่อพฤษภาคม 10, 2561, จากฐานข้อมูล วารสารเศรษฐศาสตร์รามคำแหง Journal of Economics Ramkhamhaeng University.
- กวิณา พัฒน์มาก. (2559). การบริหารจัดการระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรณีศึกษากลุ่มแปลงใหญ่เจาะโรงเรียน ตำบลเพิ่มพูนทรัพย์ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). คู่มือการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ. (2557). การวิจัยบริการทางสุขภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2560). **แผนพัฒนาจังหวัดฉะเชิงเทรา (พ.ศ. 2561-2564)**. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม, 2561, จากเว็บไซต์ สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา: <http://www.ccoprovince.chachoengsao.go.th/index.php/2016-02-15-05-53-54/2016-02-15-07-54-35/2016-06-17-08-56-06/985-2017-07-13-07-40-25>
- กฤษณ์ รักชาติเจริญ. (2559). ปัจจัยชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนมิติสุขภาพแห่งชาติสู่การปฏิบัติ. **BU ACADEMIC REVIEW, ปีที่ 15 (ฉบับที่ 2)**, หน้า 1-16.
- ช่อมาลา มานะ. (2560). ศักยภาพการจัดการตลาดผลิตผลทางการเกษตรของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลป่าสัก อำเภอมือ จังหวัดลำพูน. **วารสารแก่นเกษตร, 45 (ฉบับพิเศษ 1)**, 527-533.
- ธนิตย์ อเนกวิทย์. (2560). **โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่**. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2560, จาก http://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwia4MuCh8ncAhVRSX0KHVzHDAoQFjAFegQIABAC&url=http%3A%2F%2Fwww.plan.doae.go.th%2FWebPlanningGp%2Fyut23.docx&usq=AOvVaw0wB86r-p64KJ_9q24Z6T2s
- ประภาพร ศรีเหลา. (2557). **การนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย**. คุษณินพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถาบันคลังสมองของชาติ. (2560). **ประกาศการรับข้อเสนอโครงการวิจัย ประจำปี 2560 ครั้งที่ 1**. กรุงเทพฯ: สำนักงานประสานงาน “งานวิจัยเชิงนโยบายเกษตรและเสริมสร้างเครือข่ายงานวิจัยเชิงนโยบาย” สถาบันคลังสมองของชาติ.
- วรเดช จันทรศร. (2551). **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (พิมพ์และปรับปรุง ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2550). **นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ (พิมพ์ครั้งที่ 16)**. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2559). **ข้อมูลทะเบียนเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ ปี 2559**. เอกสารโรเนียว
- Cronbach, L.J. (1970). **Essentials of Psychological Test** (5th ed.). New York: Harper Collins.

PROJECT-BASED LEARNING (PBL) IN EFL CLASSES OF AN ENGLISH PROGRAM AT A THAI SECONDARY SCHOOL: STUDENT AND TEACHER VIEWS

Ratanawalee Wimolmas^{1*}

Abstract

This research aimed to study students' and teachers' opinions towards the implementation of project-based learning (PBL) in English classes. It also aimed to find problems and difficulties that the students and teachers faced and how they coped with the challenges. A hundred and eight English program students in Matthayom 6 (Grade 12) at Yothinburana School responded to the questionnaire and ten were interviewed, while five English teachers responded to the questionnaire and participated in the interview. The findings revealed that the students and teachers highly agreed with PBL implementation in English classes. Regarding problems, the students rated high that the time teachers giving them for the projects was generally insufficient, and there were problems working in groups. The teachers opined that it was difficult to give fair assessment for an individual student in group working, and they had to sacrifice their free time to give counsel to the students on their projects. Solutions and suggestions were proposed by the students and teachers. The study may be beneficial to EFL educators to find ways to deal with challenges appropriately in implementing project-based learning.

Keywords : project-based learning, 21st century skills, project work, English teaching approach

¹ Lecturer, Language Institute, Thammasat University

*Corresponding author, e-mail: rwimolmas@gmail.com

Introduction

As a result of the rapid growing of English education worldwide, the Ministry of Education of Thailand has attempted to enhance the quality of the teaching and learning of English so that Thailand can maintain the competitive position in the world community (Chaichompoo, 2013; Ministry of Education, 2001).

One of the educational strategies in accordance with Thailand New Education Act (ONEC, 1999) is the introduction of the English Program as an alternative study program at school in the primary and secondary levels. English programs are increasingly gaining popularity among students and parents owing to their recognition of the importance of English and their high expectation that an English program will equip students with a satisfactory level of English proficiency and consequently prepare them for successful future (Darasawang, 2007).

There are over a hundred public schools offering English programs in the secondary level across the nation. English is used as the medium of instruction and the minimum of 18 hours a week is required for teaching and learning subjects in English according to the curriculum (ONEC, 2000). Yothinburana School, located in Bangkok, is one of the leading schools that offer an English program for the secondary level of education. It was selected by this study due to its vision and mission to ‘develop a superior competency in the use of English for communication’ (Yothinburana School, 2018). To comply with the education policy and to provide a change from the traditional teacher-centered approach to the student-centered approach or communicative language teaching (CLT), Yothinburana School has incorporated the project-based learning (PBL) in every EFL class as the approach is considered to be beneficial to English language learning, and students can integrate the language and skills learned from PBL to other content subjects taught in English.

PBL is a systematic approach rooted from the theory of social constructivism by Vygotsky (1978), the democratic learning of Freire (1983) and the experiential learning concepts of Kolb (1984) and has become one of the most popular approaches among EFL teachers. If implemented appropriately, there are many reasons why PBL approach will effectively solve the problems of inefficiency in English teaching and learning; PBL provides a wide range of benefits. It gives learners the opportunity to successfully develop other skills such as thinking skills and cooperative skills (Fried-Booth, 2002); it has the positive effect on motivation for learners compared with the traditional teacher-centered approach (Bartscher, Gould, & Nutter, 1995; Blumenfeld et al., 1991; Elam & Nebsit, 2012). Zhou (2012) and Taddei (2013) also pinpoint that PBL promotes learners’ creativity and the habits of lifelong learning. Marx, Blumenfeld, Krajeik, and Soloway (1997) and Belland, Ertmer, and Simons (2006) assert the benefit of PBL in increasing the student’s ability in working collaboratively resulting in the learner’s development of social skills and empathy for others in the team.

In addition, PBL creates learner's enjoyment and increases learners' positive attitude (Bas & Beyhan, 2010; Gultekin, 2005).

PBL has been incorporated in every EFL class at Yothinburana School. EFL courses at the school consist of three main subjects: Listening and Speaking, Reading and Writing, and English Structure. An example of the project work in the Listening and Speaking class is the "News Reporting Project." Students worked in groups to find stories from the happenings around the school and created news stories. Students made video recording and presenting the news to the class taking a professional role of news reporters. One of the projects in the Reading and Writing class was "My Fable Book." Students worked individually writing a 10-15 page fable by infusing themselves as one of the characters in the story. They created a story, designed a book and exchanged the book with other friends to read and give comments before submitting it to the teachers. Another example in the English Structure class was "The Grammar Song" which students in groups chose a song to perform as a mini-concert; they needed to find the grammar points and presented the English grammar they chose from the song lyrics to the class. Students learned both the English language and other essential skills.

Despite the positive benefits, PBL implementation has some challenges about the constraints of time and resources (Grant, 2002; Stauffacher, Walter, Lang, Wiek, and Scholz, 2006), problems with group work and classroom disorder (Blumenfeld et al., 1991; Frank, Lavy & Elata, 2003; Grant, 2002), difficulty with incorporating technology into the project (Marx et al., 1997), and the challenge on attitudes and beliefs of teachers and learners as PBL can create anxiety and resistance for teachers and pressure for learners to adapt themselves to an unfamiliar student-centered approach (Frank & Brazilai, 2006; Grant, 2002; Green, 1998; Nation, 2008). There might also be problems with designing and conducting appropriate assessment (Blumenfeld et al., 1991; Marx et al., 1997) and the challenge with demanding workloads for both students and teachers (Stauffacher et al., 2006).

After reviewing the nature of PBL and its benefits and challenges, the researcher, as an English teacher, had the interest in investigating various aspects of incorporating PBL into EFL classes in an English Program of the secondary school level. The study will shed more light for teachers interested in implementing PBL approach. Being informed of students' and teachers' opinions and problems in PBL is beneficial to educators to design and initiate the projects and to make informed decisions in choosing and using a certain approach appropriate to the contexts. For these reasons, the following research objectives were formulated.

Research objectives

1. To study students' and teachers' opinions towards the implementation of PBL of M 6 English class students in the English Program at Yothinburana School
2. To find problems and difficulties the students and teachers faced when implementing PBL in English classes
3. To find out how the students and teachers coped with the challenges

Research Methodology

1. Participants

Two groups of participants were gained from convenience sampling.

First, a total of 108 students, 58 females and 50 males, aged 17-18, majoring Science and Mathematics, English and Mathematics, and English and Japanese or Chinese from five classes of Matthayom 6 (Grade 12) of an English program at Yothinburana School responded to the questionnaire. Two from each class volunteered to be interviewed.

The second group consisted of five English teachers, three females and two males, aged 20-40, with 0-15 years of experience as an EFL teacher. Three teachers were bachelor's degree holders and two had a doctoral degree. Two teachers speak Thai, one speaks English and the other two speak Filipino as the native languages. All responded to the questionnaire and participated in the interview.

2. Research Instruments

Two types of instruments were used: a questionnaire and a semi-structured interview.

To ensure the research content validity, the instruments were created, validated, revised, and tried out before administering. The IOC (Item Objective Congruence) indices were used to improve the questionnaire and the interview questions to eliminate irrelevant and insignificant words, terms and questions. This was in accordance with Nunan (1992) who suggested that the questions are designed based on the purposes of the questionnaire and should contain well-defined, clear, simple and comprehensible language. Also, ethical issues were ensured by obtaining consents from all the participants and their parents or guardians as suggested by Yin (2014). The participants were confirmed of their anonymity, and their participation was totally voluntary.

3. Data analysis

The data was collected during May and June 2018. The questionnaire results were analyzed with the mean range interpretation as follows (Srisa-ard, 2013): 4.51-5.00 = very high, 3.51-4.50 = high, 2.51-3.50 = moderate, 1.51-2.50 = low, 1.00- 1.50 = very low. The interview results were categorized by content analysis.

Research Results

The research results are of two types: quantitative data and qualitative data.

1. Quantitative data

Two parts of the results are in response to the first two research objectives.

The first part revealed the student and teacher opinions towards PBL. It was found from the rating scale that, on average, students highly agreed with the implementation of PBL in English classes (mean = 3.71). Their top five aspects include: project work enabled them to work collaboratively in a team (mean = 4.00), the projects made them develop problem-solving skills (mean = 3.99), they liked to use a variety of materials from different sources (mean = 3.93), they used a lot of creativity while working on the projects (mean = 3.91), and they could use 21st century skills in doing the projects (mean = 3.90). The items rated moderate agreement involved the enjoyment in assuming different roles in the classroom (mean = 3.47), their being the center of the learning, not the teacher (mean = 3.32), and their freedom in choosing to do the projects of their interests (mean = 3.15).

The teachers' average mean score was slightly higher than that of the students (mean = 4.26). They strongly agreed with three items: students could use integrated 21st century skills in doing projects (mean = 4.80), PBL gave opportunities for students to experience real-life tasks outside the classrooms (mean = 4.80), and the focus of their teaching was on the students, not the teachers (mean = 4.60). Additionally, they agreed at a high level with fourteen items in the questionnaire. Only one item received a moderate level of agreement i.e., students have freedom in choosing to do the projects of their interests (mean = 3.20), which is the same as the students' opinions who also ranked this item the lowest.

The second part was concerned with problems and difficulties the students and teachers faced when using PBL in English classes.

On average, the students had a moderate level of problems or difficulties in undertaking PBL (mean = 3.00). They highly agreed with two items: the time teachers give me for the projects is not usually enough (mean = 3.81), and there are a lot of problems working in groups (mean = 3.43). They disagreed that PBL wasted their time of learning (mean = 2.46), and nor did their parents complain about their working on the projects (mean = 2.30).

The teachers shared a similar opinion with the students; they saw the difficulties at a moderate level (average mean = 2.63). The highest ranked problem was about the oversized of the class (mean = 4.20). Two items that were ranked equally as highly agreed i.e., it was difficult to give fair assessment for an individual student in group working and they had to sacrifice their free time to give counsel to the students on their projects (mean = 3.60). In contrast, they disagreed that they didn't get support and encouragement

from their boss or the school (mean = 2.00), and PBL wasted their time of teaching (mean = 1.60).

2. Qualitative data

From the open-ended part of the questionnaire and the interview, the results follow:

The students realized the benefits of PBL involving enjoyment in working in groups, an alternative way of practicing English, opportunities for creativity, updating knowledge about the world current situations. They had problems concerning limited time for the projects due to their preparation for university entrance exams, some complexity of the projects, some difficulties in working in groups, worries and concerns about grading and getting comments from teachers, and limited freedom in choosing the projects of their own interest.

To gain the answers for the third research objective, the students offered some solutions to the challenges they faced. For example, they accepted their role for an attempt to have better time management, while they should give justifiable reasons in requesting teachers to give fewer projects in their last year of high school study.

Teachers obviously appreciated the benefits of PBL and suggested ways to cope with five main problems as: 1) letting students group with peers who they felt comfortable to work with, 2) gaining more training in PBL teaching, 3) convincing themselves and students to see project work as a tool for the 21st century life, 4) using various sources for assessment including rubrics, self and peer assessment to triangulate with teachers' assessment, and 5) reducing their workload by expecting projects that need less consultation time.

Discussion and Conclusion

Projects were found to enable students to acquire the English language along with other skills and knowledge. The students found that project work developed their collaborative skills, and working together was more enjoyable and relaxing than working alone. This was in line with the study of Fried-Booth (2002) and Bergh et al. (2006), who state that PBL is student-centered and provides students opportunities to work collaboratively in a team. When students find PBL in their EFL class enjoyable, meaningful and memorable, it increases their motivation. Richards (2015) states that PBL, as a type of active learning method, results in the positive attitude, interest, and willingness to learn English leading to an increase in students' motivation which is a significant stimulant to enable students to have desire for learning (Gardner, 2007). It is highly essential for students in an English Program to acquire English language and other knowledge from various sources from working on the projects and to further apply them with other content subjects, which is in

accordance with the educational policy and curriculum of English Program education in Thailand (BEC, 2008). Moreover, making students realize benefits of learning will certainly motivate them to learn (Brown (2014). Other skills fostered by PBL relate to the 4Cs of the 21st century: critical thinking, communication, collaboration, and creativity.

For teachers, PBL gives them opportunity to learn how to be creative and expose themselves to more activities, broader information and knowledge and also to prepare themselves to be a successful teacher with skills needed in the 21st century.

Apart from the benefits of PBL, the problems and difficulties the teachers and students faced may be caused by Thai educational culture which is principally exam-oriented and teacher-centered (Pennington, 1999). Thai students focus mainly on their grades and academic content to prepare themselves for the university entrance examination. Therefore, they found it difficult to manage time to finish the assigned projects and to meet with team members to work on the projects. The problems with large class size and oversized groups also often make classroom become disorderly and obstruct teachers' attention to individual students and hinder the student's learning progress and activities.

The possible solution to the problems of PBL suggested by both students and teachers is to have deeper intellectual collaboration (Markham, Larmer, & Ravitz, 2003). They can share their knowledge and information and make PBL achievable. Students need to acquire knowledge from various sources and become autonomous learners, while teachers are required to develop themselves in learning new skills essential for the PBL approach. The traditional teacher professional development may not be sufficient for teachers to implement PBL. They need to be equipped with the other skills according to their new roles in PBL.

Recommendation

It is worthwhile to examine opinions of a larger number of students and teachers in the similar or different learning program setting or in different levels and/or in different contexts to generalize the findings. Furthermore, the future research may investigate the students' English proficiency in relation to PBL through the pre-test and post-test, but only when PBL is used as the main or sole teaching approach in a class. In addition, apart from EFL classes, it would be interesting to have a comparative study of PBL efficiency in English classes and in other content subjects. Lastly, besides students and teachers, opinions of other stakeholders namely school administrators, parents or policy makers of PBL should be included in the study to triangulate different views on PBL.

References

- Bartscher, K., Gould, B., & Nutter, S. (1995). **Increasing student motivation through project-based learning**. Master's Research Project, Saint Xavier and IRI Skylight.
- Bas, G. & Beyhan, O. (2010). Effects of multiple intelligences supported project-based learning on students' achievement levels and attitudes towards English lesson. **International Electronic Journal of Elementary Education**, 2(3), 365 – 385.
- Belland, B. R., Ertmer, P. A., & Simons, K. D. (2006). Perceptions of the value of problem-based learning among students with special needs and their teachers. **The Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning**, 1(2), 1-18.
- Bergh, V., Mortelmans, D., Spooren, P., Petegem, P., Gijbels, D., & Vanthournout, G. (2006). New assessment modes within project-based education – The stakeholders. **Studies in Education Evaluation**, 32(4), 345-368.
- Blumenfeld, P., Soloway, E., Marx, R., Krajcik, J., Guzdial, M. & Palincsar, A. (1991). **Motivating project-based learning: Sustaining the doing, supporting the learning**.
- Brown, D. (2014). **Principles of language learning and teaching: A course in second language acquisition**. New York: Pearson.
- Chaichompoo, C. (2013). Implementing project-based instruction for students with low English proficiency: A classroom scenario. **Linguaculture**. 2, 98 – 104.
- Darasawang, P. (2007). English language teaching and education in Thailand: A decade of change. In N. D. Prescott (Eds.). **English in Southeast Asia: Varieties, literacies and literatures**. 187-204. Cambridge Scholars Publishing.
- Elam, J. R. & Nebst, B. (2012). The effectiveness of PBL utilizing Web 2.0 Tools in EFL. **The JALT Call Journal**, 8(2), 113 – 127.
- Frank, M., & Barzilai, A. (2006). Project-based technology: Instructional strategy for developing technological literacy. **Journal of Technology Education**, 18(1), 39–53.
- Frank, M., Lavy, I., & Elata, D., (2003). Implementing the project-based learning approach in an academic engineering course. **International Journal of Technology and Design Education**, (13), 273–288.
- Freire, P. (1983). **Cultural action for freedom**. Cambridge, MA: Harvard Educational Review.
- Fried-Booth, D. (2002). **Project work**. (2nd ed.). New York: Oxford University Press.
- Gardner, R. C. (2007). **Motivation and second language acquisition: The socio-educational model**. New York, NY: Peter Lang Publishing.
- Green, A. M. (1998). **Project-based learning: Moving students through the GED with meaningful learning**. ERIC Document Reproduction Service No.422466.
- Grant, M. M. (2002). Getting a grip on project-based learning: Theory, cases and recommendations. **Meridian: A Middle School Technologies Journal**, 5(1). Retrieved from <https://www.ncsu.edu/meridian/win2002/514/project-based.pdf>.

- Gültekin, M. (2005). The effect of project based learning on learning outcomes in the 5th grade Social Studies Course in primary education. **Educational Sciences: Theory & Practice**, 5(2), 548-556.
- Kolb, D. A. (1984). **Experiential learning: Experience as the source of learning and development**. Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall.
- Markham, T., Larmer, J., & Ravitz, J. (2003). **Project based learning handbook**. (2nd ed.). Novato, CA: Wilsted & Taylor Publishing Services.
- Marx, R., Blumenfeld, P. C., Krajcik, J.S., & Soloway, E. (1997). Enacting project-based science: Challenges for practice and policy. **Elementary School Journal**, 94, 341-358.
- Ministry of Education. (2001). **Curriculum standards for foreign language learning in the Basic Education Curriculum B.E. 2544 (2001)**. Bangkok: Ror Sor Por.
- Nation, M. L. (2008). Project-based learning for sustainable development. **Journal of Geography**, 107(3), 102-111.
- Nunan, D. (1992). **Research methods in language learning**. Cambridge: CUP.
- Office of the National Education Commission [ONEC]. (2000). **Learning reform: A learner-centered approach**. Bangkok: Watana Panich.
- Office of the National Education Commission [ONEC]. (1999). **National education act of B.E. 2542 (1999)**. Bangkok: Office of the National Education Commission.
- Pennington, M. (1999). **Asia takes a crash course in educational reform**. Retrieved from http://www.unesco.org/courier/1999_08/uk/somm/intro.htm
- Richards, J. (2015). **Key issues in language teaching**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Srisa-ard, B. (2013). **Interpretation of rating scale data (In Thai)**. Retrieved from <http://www.watpon.com/boonchom/05.doc>.
- Stauffacher, M., Walter, A.I., Lang, D.J., Wiek, A., Scholz, R.W. (2006). Learning to research environmental problems from a functional socio-cultural constructivism perspective: The transdisciplinary case study approach. **International Journal of Sustainability in Higher Education** 7(3), 252-275.
- Taddei, L. (2013). **Encouraging creativity and innovation in yourself and your students**. Retrieved from <http://www.facultyfocus.com/articles/facultydevelopment/encouraging-creativity-and-innovation-in-yourself-and-your-students/>.
- Vygotsky, L. S. (1978). Interaction between learning and development. In L. S. Vygotsky & M. Cole (Eds.), **Mind and society**. 79- 91. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Yin, R. K. (2014). **Case study research: Design and methods**. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Yothinburana School, (2018). **Yothinburana School's Vision and Mission**. Retrieved from

<http://www.yothinburana.ac.th/www.epyothin.net>.

Zhou, C., (2012). Integrating creativity training into problem and project-based learning curriculum in engineering education. **Journal of Engineering Education**, 37(5), 488-499.

จากนโยบายสู่การปฏิบัติ : กรณีศึกษาการส่งออกยาเสพติดผ่านไพรไทยทิพย์เข้าสู่ตลาดประเทศไนจีเรีย

ถนัญรักษ์ แสนสุข^{1*}

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษากระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (2) เพื่อศึกษาและรวบรวมปัจจัยที่เป็นผลกระทบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ และตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของ อเล็กซานเดอร์ คือ ตัวแบบ Program-Implementation Process : PPIP Model ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน และ 3 ปัจจัยเชื่อมโยง ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 สิ่งกระตุ้น ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนานโยบาย ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบแผนงาน ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติ ส่วนปัจจัยเชื่อมโยง ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมการกำหนดนโยบาย การกำหนดแผนงาน และสภาพแวดล้อมของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ข้อค้นพบ พบว่าเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยีที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของภาครัฐไทยและไนจีเรีย คือ 1. ภาครัฐไทย ได้แก่ (1) การกำหนดมาตรฐานส่วนผสมยาเสพติดผ่านไพรไทยเพื่อการส่งออก (2) มิติเวลาการขึ้นทะเบียนสินค้า (3) มิติเวลาในการทดสอบส่วนผสมยาเสพติดผ่านไพรไทยในห้องทดลองก่อนอนุญาตเป็นสินค้าส่งออก (4) การกำหนดมาตรฐานของโรงงานผลิตยาเสพติด (5) การคัดค้านของชาวไนจีเรียที่มีต่อนโยบายของภาครัฐไทย (6) ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ 2. ภาครัฐไนจีเรีย ได้แก่ (1) การกำหนดส่วนผสมยาเสพติดผ่านไพร (2) มาตรการเงื่อนไขการโฆษณาสินค้า (3) การแทรกแซงจากภาครัฐ (4) การต่อต้านการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ (5) การสนับสนุนสินค้าตามนโยบายรัฐบาลไนจีเรีย (6) มาตรการกฏระเบียบและมิติเวลาการขึ้นทะเบียนสินค้า (7) เทคโนโลยีในการทดสอบผลิตภัณฑ์ 3. ปัจจัยที่มีผลต่อความล้มเหลวในการส่งออก พบว่า (1) มาตรการกำหนดส่วนผสมของยาเสพติดผ่านไพรระหว่างไนจีเรียกับไทยไม่สอดคล้องกัน (2) การขึ้นทะเบียนยาเสพติดของไนจีเรียใช้เวลานาน ยุ่งยาก มีหลายขั้นตอนหลายระดับ (3) ใช้งบประมาณมากเพื่อการขึ้นทะเบียนสินค้ากับ NAFDAC และการเป็นตัวแทนนำเข้าสินค้า (4) ไม่สามารถใช้คำว่ายาเสพติดผ่านไพรในการโฆษณาเพื่อจำหน่ายในประเทศไนจีเรียได้ (5) ตัวแทนจำหน่ายไนจีเรียไม่ได้รับสินค้าจากสถาบันการเงิน

คำสำคัญ : กระบวนการส่งออกยาเสพติด, ปัจจัยที่มีผลต่อความล้มเหลวในการส่งออกยาเสพติดผ่านไพรไทยทิพย์สู่ตลาดประเทศไนจีเรีย

¹ ดร. ถนัญรักษ์ แสนสุข อาจารย์ประจำ คณะการจัดการ มหาวิทยาลัยชินวัตร

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail : jub94@gmail.com

FROM POLICY TO IMPLEMENTATION : CASE STUDY OF EXPORTING THAI TIP HERBAL TOOTHPASTE TO THE NIGERIAN MARKET

Tananrat Sansuk^{1*}

Abstract

The objective of this research was [1] to study the process of an implementation policy [2] to study and collect the factors that impact success and/or failure of implementation policies. The research was done using qualitative research by applying the theory of public policy implementation plus the process of implementation policy of Alexander : PPIP Model which consists of four steps and three linkages: Step 1 : stimulus Step 2 : policy development Step 3 : program design Step 4 : implementation, linkage factors are compounds of Link 1 : policy formation environment Link 2 : program specification Link 3 : field implementation environment

Findings affecting the policy were the factors on economic, social, political, legal and technological environments that originated from the policy formation of the Thai and Nigerian government as follows ; [1] the Thai government sector : (1) the standard formulation of the Thai herbal toothpaste ingredients for export (2) the time frame of product registration (3) the time frame of testing of Thai herbal toothpaste ingredients in a laboratory before it becomes an export product (4) the standard formulation of the toothpaste manufacturing plants (5) the objection of the Nigerians to the policy of the Thai government; (6) government assistance [2] the Nigerian government sector : (1) ingredient formulation of herbal toothpaste (2) measures relating to advertising conditions (3) government intervention (4) opposition to the importing of goods from abroad (5) support of credit loans according to government policy (6) measures of regulations plus time frame for product registration (7) technology for product testing [3] factors causing the failure of exporting found that (1) measures of the standard formulation of herbal toothpaste ingredients differ between Nigeria and Thailand (2) the time frame for toothpaste registration in Nigeria is long due to the fact that the process is complicated and includes several steps. (3) It requires a large budget for product registration with NAFDAC as well as becoming an import goods agent (4) the words herbal toothpaste is not permitted to appear on packaging for sale in Nigeria. (5) Distributor in Nigeria is not supported a credit loan by financial institutions.

Keywords : toothpaste exporting process, factor that caused the failure of exporting Thai Tip herbal toothpaste to the Nigerian market

¹ Tananrat Sansuk, Ph.D., Lecturer, School of Management, Shinawatra University

*Corresponding author, e-mail : jub94@gmail.com

บทนำ

การส่งออกเป็นนโยบายสาธารณะที่เป็นเสมือนกลไกหลักสำคัญในการดำเนินงานของรัฐบาลทุกประเทศ ด้วยเหตุที่นโยบายเป็นกิจกรรม แผนงานหรือโครงการ หรือแนวทางปฏิบัติที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐได้กำหนดขึ้นเพื่อเจตนาในการแก้ไขปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว (วรเดช จันทรศร, 2556: 1) ด้านเศรษฐกิจให้กับประเทศ ดังนั้นการส่งออกจึงเป็นหัวใจของเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นแหล่งรายได้สามารถช่วยให้ภาครัฐจัดเก็บภาษีได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเพื่อนำมาช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ

การส่งออกสินค้าไทยไปสู่ตลาดต่างประเทศนับวันยิ่งทวีการแข่งขันขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งยังมีความซับซ้อนและยุ่งยากของข้อกฎหมาย โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าใหม่ที่เป็นสินค้าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium-Sized Enterprises : SMEs) จำเป็นต้องใช้ศาสตร์ทางการบริหารให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่ถูกกำหนดนโยบายโดยภาครัฐ รวมทั้งการกำกับดูแลและช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวดจึงจะส่งผลให้การส่งออกประสบความสำเร็จได้ (ณัฏฐราชัญ แสนสุข, 2559)

บทความวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาการแปลงนโยบายการส่งออกมาสู่การปฏิบัติขององค์กรเอกชน ซึ่งเป็นกลไกหลักสำคัญที่เปรียบเสมือนเข็มทิศในการดำเนินงานที่ผู้บริหารองค์กรได้ร่วมกันกำหนดขึ้นโดยมีเจตนาเพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการส่งออกเกิดความสำเร็จ และสามารถกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหาร ตลอดจนกลไกที่สำคัญให้ปฏิบัติงานได้บรรลุตามนโยบายที่กำหนดไว้ กอปรกับต้องการสื่อให้เห็นถึงกระบวนการของการนำนโยบายการส่งออกไปปฏิบัติในด้านต่าง ๆ โดยได้เลือกตัวแบบที่สอดคล้องสามารถใช้วิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติ และสามารถใช้ตัวแบบอธิบายคำตอบของสาเหตุว่าทำไมจึงมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบให้เกิดความสำเร็จและล้มเหลวต่อนโยบาย

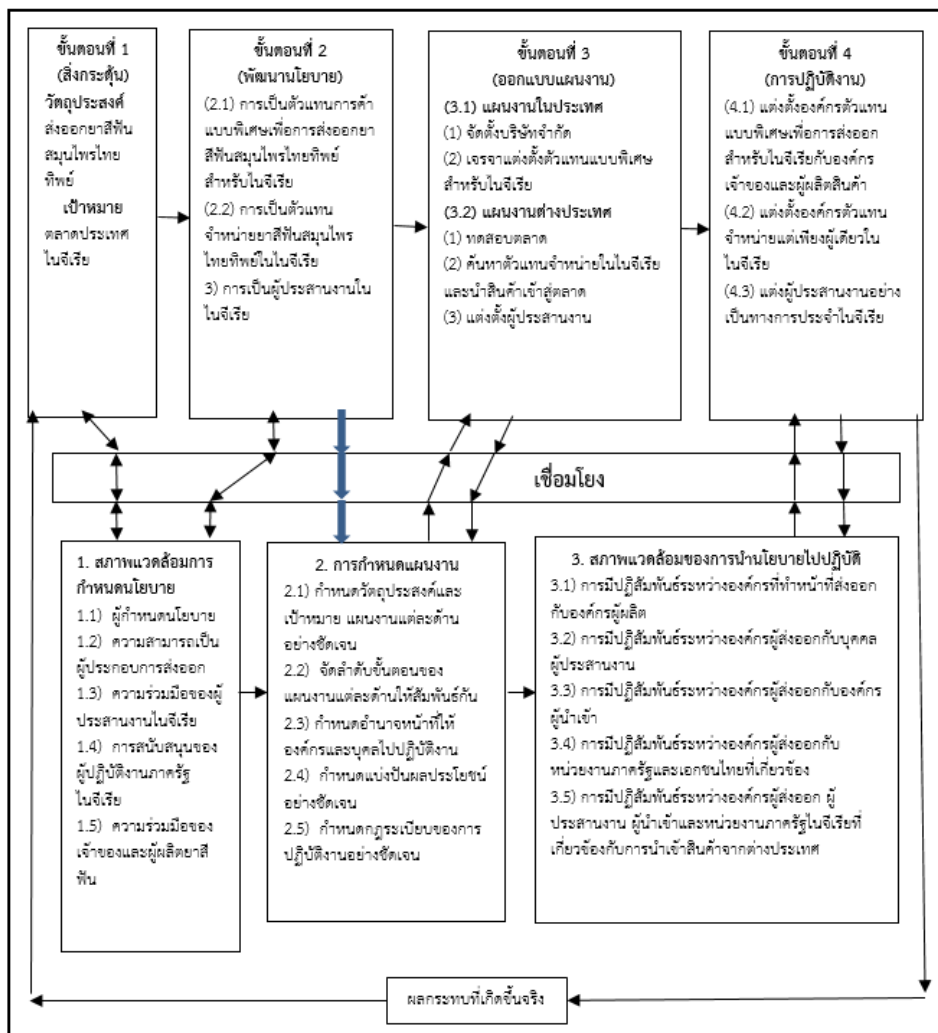
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติการส่งออกยาสีฟันสมุนไพรไทยทิพย์เข้าสู่ตลาดประเทศไนจีเรีย
2. เพื่อศึกษาและรวบรวมปัจจัยที่เป็นผลกระทบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติการส่งออกยาสีฟันสมุนไพรไทยทิพย์เข้าสู่ตลาดประเทศไนจีเรีย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง จากนโยบายสู่การปฏิบัติ กรณีศึกษาการส่งออกยาสีฟันสมุนไพรไทยทิพย์เข้าสู่ตลาดประเทศไนจีเรีย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (Public Policy Implementation) (วรเดช จันทรศร, 2556) และตัวแบบทางทฤษฎีคือตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของอเล็กซานเดอร์: PPIP Model (แผนภูมิที่ 35 อ้างถึงใน วรเดช จันทรศร, 2556: 172-184) เครื่องมือการเก็บข้อมูลหลักคือผู้วิจัย การเก็บข้อมูลโดยวิธีสนาม (Field Research) ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึกร่วมกับการสำรวจ การสังเกตพฤติกรรม การพูดคุย สอบถามทัศนคติ ค่านิยม สังเกตแบบมีส่วนร่วม และให้ความเห็นร่วมกัน (ณัฏฐราชัญ แสนสุข, 2559) เพื่อให้ได้องค์ความรู้จากหน่วยงานและบุคคลที่มีความรู้หรือเชี่ยวชาญในด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเพื่อการส่งออกและนำเข้าทั้งไทยและไนจีเรีย รวมทั้งเก็บข้อมูลจากเอกสารวิจัย (Documentary Research) เช่น งานวิจัยเกี่ยวข้อง และกรณีศึกษาเรื่องนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ทั้งไทยและต่างประเทศ

สรุป กรอบการศึกษาตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation Process) กรณีส่งออกยาเสพติดผ่านสมุนไพรไทยที่พืชอุตสาหกรรมในจอร์เจีย ได้พัฒนาขึ้นมาตั้งแต่ขั้นตอนของการเปลี่ยนรูปจากแนวคิดหรือเจตจำนงของนโยบาย (Intent) ไปสู่การปฏิบัติ (Action) มีลักษณะเป็นกระบวนการที่มีความเชื่อมโยงและต่อเนื่องกันตลอดทั้งกระบวนการ ตัวแบบดังกล่าวได้ศึกษาและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับตัวแบบทางทฤษฎีคือตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของอเล็กซานเดอร์: PPIP Model (แผนภูมิที่ 35 อ้างถึงใน วรเดช จันทรร, 2556: 172-184) เนื่องจากมีความสอดคล้องและใกล้เคียงกับกระบวนการนำนโยบายการส่งออกไปปฏิบัติมากที่สุด โปรดดูภาพที่ 1

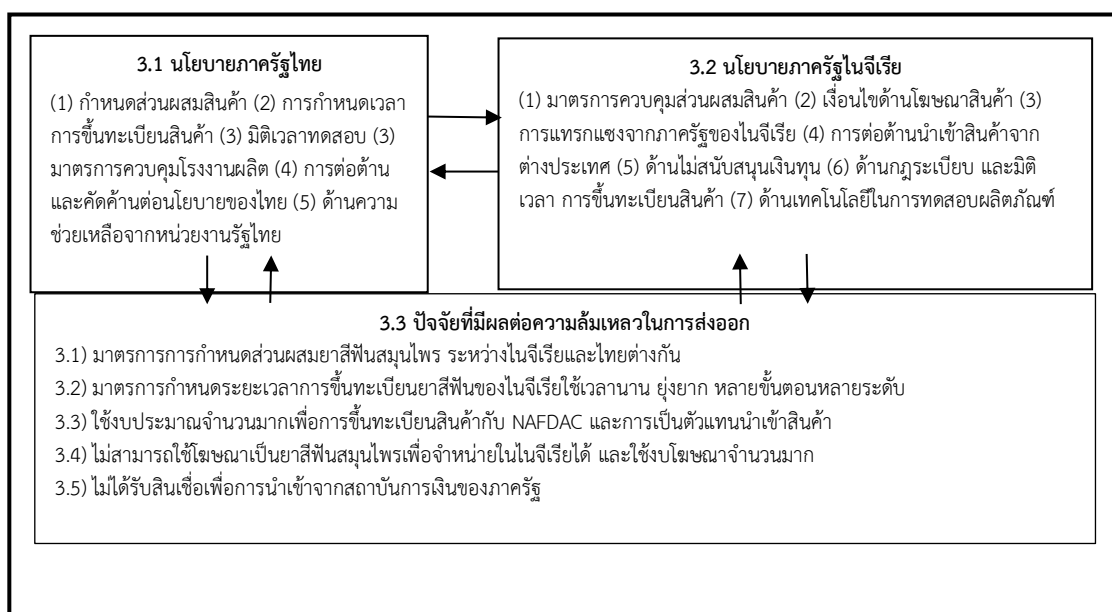
ภาพที่ 1 กรอบการศึกษากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation Process) กรณีศึกษาการส่งออกยาเสพติดผ่านสมุนไพรไทยที่พืชอุตสาหกรรมในจอร์เจีย : ตัวแบบอเล็กซานเดอร์: PPIP Model ที่มา สร้างโดยผู้วิจัย

สรุปและอภิปรายผล

1. ด้านกระบวนการนโยบายนโยบายไปปฏิบัติ มี 4 ขั้นตอน 3 ตัวเชื่อมโยง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงพบว่า มีวัตถุประสงค์หลัก เป้าหมายหลัก การพัฒนานโยบาย การออกแบบแผนงาน หรือการแปลงนโยบายมาเป็นแผนงานและวิธีปฏิบัติ และการนโยบายนโยบายไปปฏิบัติ

2. ปัจจัยเชื่อมโยง มี 3 ตัวเชื่อมโยง พบว่ามี สภาพแวดล้อมการกำหนดนโยบาย การกำหนดแผนงาน และสภาพแวดล้อมของการนโยบายนโยบายไปปฏิบัติ

3. ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง พบว่าเป็นปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของภาครัฐไทยและไนจีเรีย ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านกฎหมายและเทคโนโลยี โปรดดูภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการนโยบายนโยบายไปปฏิบัติ กรณีศึกษาการส่งออกยาสีฟันสมุนไพรไทยที่พญู่ตลาดประเทศไนจีเรีย ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยี ที่มา สร้างโดยผู้วิจัย

อภิปรายผล

1. นโยบาย นโยบายนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อกระบวนการของการนโยบายนโยบายไปปฏิบัติ ทฤษฎีนิรนัยตามที่ วรเดช จันทรศร (2556; 193) ได้บูรณาการตัวแบบมาจากแนวคิดของ แวน มีเตอร์ และแวนฮอร์น วรเดช จันทรศร พอล ซาบาเตียร์และดาเนียล แฮมเบลตัน และตัวแบบของอเล็กซานเดอร์ ที่ระบุว่า การนโยบายนโยบายไปปฏิบัติ นโยบาย หน่วยงานที่นโยบายนโยบายไปปฏิบัติ บุคลากร ทรัพยากร โครงสร้างองค์การ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ค่านิยม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของนโยบาย และผลสะท้อนกลับของนโยบาย

บาเตียร์ และแมชมาเนียน มีแนวคิดว่ายโยบายเป็นตัวกำหนดให้เกิดการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบายที่วางไว้หากนโยบายมีความชัดเจน และทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าใจได้ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติก็จะตามมาด้วย

การบูรณาการของทฤษฎีนิรนัย และทฤษฎีอุปนัย ตามที่ วรเดช จันทรศร (2556; 395-418) ระบุไว้ พบว่าสอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติในบทความวิชาการนี้ เนื่องจากความสำเร็จ และความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดจากปัจจัยหลายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ อีกทั้งแผนงานต่างประเภทกันปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออย่างแตกต่างกัน ถึงแม้จะเป็นนโยบายเดียวกันความสำเร็จยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเวลา สถานการณ์ รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดทั้งตัวชี้วัดซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถชี้ให้เห็นแนวโน้มของความสำเร็จและความล้มเหลวได้อย่างชัดเจนอีกด้วย เป็นนโยบายที่ดีมีชัดเจนและถูกต้องทางทฤษฎี (Validity of Theory) ในนโยบายหลักจะมีหลายแผนงานที่ประสบความสำเร็จเนื่องจากมีการกำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลัก สอดคล้องกับ ชาบาร์เตียร์ และ แมชมาเนียน ที่กล่าวไว้ว่า นโยบายที่ดีควรมีแนวทางในการกำหนดโครงสร้าง การปฏิบัติงานไว้ในตัวเองความชัดเจนของวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย ออกจิน กล่าวไว้ว่านโยบาย ควรมีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อได้รับการสนับสนุนและผลักดันไปสู่ความสำเร็จ ชา บาร์เตียร์และแมชมาเนียนและวรเดช จันทรศร ได้ชี้ให้เห็นว่า นโยบายจำเป็นต้องสอดคล้องกับนโยบายจาก ส่วนกลางและนโยบายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจึงจะได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

แวนมีเตอร์ และแวน ฮอร์น ได้กล่าวเน้นว่า นโยบายจะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ก็ต่อเมื่อนโยบายนั้นสอดคล้องกับความเป็นจริงและสามารถปฏิบัติได้จริง แอตทีเวลและเกอร์ทีน ระบุว่า ตัวนโยบายควรมีการกำหนดตัวชี้วัดและมาตรฐานของการบรรลุผลสำเร็จไว้อย่างชัดเจนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวัดผลและ ประเมินผลและง่ายต่อผู้ปฏิบัติเองนอกจากนี้ต้องแน่ใจว่าการปฏิบัติตามนโยบายทำให้เกิดการบรรลุผลตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้ และหากนโยบายเป็นนวัตกรรมใหม่ปัจจัยสำคัญคือการนำนโยบายนั้นมาทดลองปฏิบัติในกลุ่มเป้าหมายบางส่วนก่อนที่จะดำเนินการเต็มรูปแบบ

2. กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation Process) กรณีศึกษาการส่งออกยาสีฟันสมุนไพรไทยทิพย์เข้าสู่ตลาดประเทศไนจีเรีย พบว่าได้ประยุกต์ใช้ตัวแบบที่สอดคล้องมากที่สุดของ อเล็กซานเดอร์ (อ้างใน วรเดช จันทรศร, 2556; 170-184) คือ ตัวแบบ Program- Implementation Process (PIIP) ที่ได้กล่าวถึงความเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย แผนงาน และการนำนโยบายที่อยู่ในรูปแผนงานไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ตัวแบบ PIIP ได้แสดงถึงกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติตั้งแต่ ขั้นตอนของการเปลี่ยนรูปจากเจตจำนงของนโยบาย (Intent) ไปสู่การปฏิบัติ (Action) ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง โดยเริ่มจากสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ซึ่งเกิดจากความพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายไปยังขั้นตอนที่ผลักดันให้เกิดการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นแรงกระตุ้นทางการเมือง หรือการกำหนดนโยบายใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อให้เกิดผลของการกระทำที่ต้องการ อเล็กซานเดอร์ ยังได้ทำการศึกษาและพบว่าความ ผันแปรที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัตินี้ สามารถใช้ตัวแบบ PIIP อธิบายได้ทั้งสิ้น 7 รูปแบบด้วยกัน คือ 1) กระบวนการแบบดั้งเดิม หรือแบบมาตรฐาน (The Standard or Classical) 2) ไม่มีการตัดสินใจ (The Non Decision) 3) มือล่องหน (The Invisible) 4) Direct Program-Plan Development 5) การยกเลิกนโยบาย (Policy Abort) 6) การยกเลิกนโยบายและโครงการ (Policy Program Abort) 7) การยกเลิกโครงการโดยตรง (Direct Program Abort)

จากการประยุกต์ใช้ตัวแบบ PPIP กับกรณีศึกษาการส่งออก พบว่า มีความผันแปรเกิดขึ้นในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยเฉพาะปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่เกิดจากนโยบายของภาครัฐ คือปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบทำให้การนำนโยบายการส่งออกไปปฏิบัติไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นจึงสามารถอธิบายให้สอดคล้องกับตัวแบบ 3 ตัวแบบ ดังต่อไปนี้

ตัวแบบของกระบวนการแบบดั้งเดิม หรือแบบมาตรฐาน (The Standard or Classical Process) ที่กล่าวไว้ว่าความผันแปรที่เกิดขึ้นในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบนี้เป็นสิ่งพบเห็นโดยทั่วไปเนื่องจากผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ได้มีการวัดอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดนโยบายที่สำเร็จและนโยบายที่ล้มเหลวคละคล้ากันไป สอดคล้องกับกรณีศึกษาการส่งออกครั้งนี้ไม่พบว่ามีกรณีศึกษาการส่งออกสินค้าประเภทดังกล่าวที่เป็นของสัญชาติไทย และไม่มีการสำรวจต่อเนื่องอย่างเป็นทางการมาก่อน กอปรกับองค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติก็ไม่มีประสบการณ์รวมทั้งไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐไทยที่เกี่ยวข้อง

ตัวแบบการยกเลิกนโยบายและโครงการ (Policy Program Abort) ที่ระบุไว้ว่า นโยบายนั้นได้รับการแปลงเป็นแผนงานแล้ว แต่แผนงานหรือโครงการนั้นถูกยกเลิกกลางคันด้วยสาเหตุหลายประการ แต่สาเหตุหนึ่งที่พบมากมาจากการที่นโยบายได้รับความสำเร็จในการนำไปปฏิบัติในระดับบน แต่เมื่อนำนโยบายอย่างเดียวกันมาปฏิบัติในระดับท้องถิ่นปรากฏว่าล้มเหลว สอดคล้องกับกรณีการนำสินค้าเข้าสู่ตลาดไนจีเรียพบว่าองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนจำหน่ายได้ผ่านกระบวนการทางกฎหมายของประเทศไทยและประเทศไนจีเรียอย่างครบถ้วนแล้ว จึงมีหน้าที่นำสินค้าไปขึ้นทะเบียนกับ NAFDAC เพื่อต้องการรับใบรับรองการลงทะเบียน (Certificate of Registration) แต่พบว่ามีปัจจัยที่ต้องทำให้แผนงานต้องยกเลิกเนื่องจากการกำหนดนโยบายของภาครัฐไนจีเรียในหลายมิติ อาทิ ปัจจัยด้านการใช้มาตรการกำหนดส่วนผสมของยาเสพติดในไพรของไนจีเรียมีความเข้มงวดมากซึ่งแตกต่างกับไทย ด้านมาตรการกำหนดระยะเวลาการขึ้นทะเบียนยาเสพติดของไนจีเรียใช้เวลานานถึง 2 ปี ซึ่งเป็นเวลาที่ยาวนานมากรวมทั้งมีความยุ่งยากซับซ้อนหลายขั้นตอนหลายระดับแตกต่างจากประเทศไทยที่ใช้เวลาอันรวดเร็วก็สามารถนำสินค้าออกจำหน่ายได้

ตัวแบบการยกเลิกโครงการโดยตรง (Direct Program Abort) ที่กล่าวไว้ว่า โดยส่วนใหญ่โครงการระดับล่างที่ไม่ได้รับการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือถูกยกเลิกกลางคันมักมีสาเหตุมาจากการไม่ได้รับอนุมัติแผนงานในเบื้องต้นหรือหนังสือเสนอโครงการไม่ได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายอื่นๆโดยทั่วไปแล้วโครงการที่ได้รับการพัฒนามาในระดับท้องถิ่นอาจไม่ได้พัฒนามาในระดับใดระดับหนึ่งก็ได้แต่หากหน่วยงานที่นำโครงการแผนงานไปปฏิบัตินั้นมีระบบการดำเนินงานที่เป็นทางการ หรือมีกระบวนการที่มีมาตรฐานที่ดีแล้ว โครงการหรือแผนงานก็จะได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างอัตโนมัติ และอาจประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับผลของกรณีศึกษาดังกล่าวที่ว่า องค์กรที่ทำหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติทุกองค์กร ได้ดำเนินงานถูกต้องตามกฎหมายและอย่างเป็นทางการ และได้รับการยอมรับเอกสารอย่างเป็นทางการขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติจากหน่วยงานของภาครัฐไทยและไนจีเรีย แต่กลับมีเหตุปัจจัยที่ทำให้องค์กรที่เป็นตัวแทนจำหน่ายต้องตัดสินใจยกเลิกโครงการ อันเกิดจากปัจจัยการเข้ามาแทรกแซงจากหน่วยงานของรัฐ ปัจจัยด้านส่วนผสมของยาเสพติดในไพร ที่ NAFDAC ไม่สามารถให้ใช้โฆษณาเป็นยาเสพติดในไพร อันเนื่องมาจากเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยทำให้ห้องทดลอง Mycotoxin and Pesticides Residue Laboratory ของสำนักงานควบคุมการบริหารงานด้านอาหารและยา (NAFDAC) ของประเทศไนจีเรีย ได้รับรางวัล ISO 17025 Accreditation ใน พ.ศ. 2556 จาก American Association of Laboratory Accreditation ของประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจัยด้านการไม่ได้รับสินเชื่อจากสถาบันการเงินของภาครัฐ เนื่องจากสินค้ายาเสพติดไม่สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐไนจีเรีย ดังนั้นองค์กรตัวแทนจำหน่ายไนจีเรียจึงไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องไปได้

3. ด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม กฎหมาย และเทคโนโลยี โดยเฉพาะปัจจัยด้านกฎหมาย และเทคโนโลยี ซึ่งเกิดจากการกำหนดนโยบายของภาครัฐที่ต่างกัน ปัจจัยดังกล่าวเป็นสาเหตุให้การส่งออกไม่ประสบผลสำเร็จ พบว่า NAFDAC ใช้มาตรการควบคุมที่เข้มงวด ด้านส่วนผสมของยาเสพติด พิษสมุนไพร ด้านมิติระยะเวลาการขึ้นทะเบียนสินค้า งบประมาณจำนวนมากเพื่อการขึ้นทะเบียนสินค้า ขั้นตอนหลายระดับ โฆษณาประชาสัมพันธ์ การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งองค์กรตัวแทนจำหน่ายไม่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการเงินของภาครัฐในจอร์เจียอันเนื่องมาจากการนำเข้าสินค้าที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ

แวน มีเตอร์ และแวน ฮอร์น กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจ สังคม การเมืองเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตัวนโยบายและตัวองค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติตลอดเวลาและไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะส่งผลดีหรือผลเสียต่อการดำเนินนโยบายดังนั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติจำเป็นต้องระมัดระวัง

ชาบาร์เตียร์ และ แมชมาเนียน กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ และส่งผลกระทบต่อกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งดีและไม่ดี

วรเดช จันทรศร กล่าวไว้ว่า ปัจจัยเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อาจส่งทั้งผลดีและผลเสียต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ ดังนั้นปัจจัยด้านการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอกจึงต้องดูแนวโน้มของปัจจัยย่อยๆแต่ละประการด้วยจึงสามารถสรุปได้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่

วรเดช จันทรศร กล่าวไว้ในตัวแบบเชิงบูรณาการ (Integral Model) ด้านการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก ระบุว่าระดับความสนับสนุนที่ต่อต้านจากฝ่ายต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติที่แปรผันทางตรงกันข้าม กล่าวคือหากองค์กรมีระดับสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆมากก็ จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีแนวโน้มประสบความสำเร็จแต่หากมีผู้ต่อต้านในองค์กรหรือมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือหลายฝ่ายไม่เห็นด้วยก็จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จ และปัจจัยเงื่อนไขด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองก็อาจส่งทั้งผลดีและผลเสียต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติได้

ปัจจัยด้านนโยบายสำหรับสินค้าประเภทเดียวกันของรัฐบาลไทยและในจอร์เจียมีความแตกต่างกันหลายด้าน โดยเฉพาะการใช้มาตรการด้านกฎระเบียบที่เข้มงวดของในจอร์เจีย ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นผลดีมากกว่าผลเสีย สำหรับการบังคับใช้กฎระเบียบที่เข้มงวดกับผู้ประกอบการที่ต้องการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ เนื่องจากการนำเข้าที่ถูกกฎหมายและทำตามขั้นตอนต่าง ๆ ถึงแม้จะใช้เวลานานและมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก และใช้เงินจำนวนมาก นั่นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตของผู้บริโภคในประเทศระยะยาวซึ่งเกิดจากการเอาใจใส่ของภาครัฐในจอร์เจียที่มีต่อประชาชน ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่การนำเข้ายาเสพติดประเภทเดียวกันใช้เพียงการจดแจ้ง

ปัจจัยด้านเทคโนโลยี พบว่าห้องทดลอง Mycotoxin and Pesticides Residue Laboratory ของสำนักงานควบคุมการบริหารงานด้านอาหารและยา (NAFDAC) ของประเทศในจอร์เจีย ได้รับรางวัล ISO 17025 Accreditation ใน พ.ศ. 2556 จาก American Association of Laboratory Accreditation ของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าได้เพิ่มความแตกต่างให้กับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันได้อย่างชัดเจน ในที่นี้หมายถึง ห้องทดลองที่ใช้ทดสอบยาเสพติดสมุนไพรไทยทิพย์ และสามารถชี้วัดถึงคุณภาพสินค้าและคุณภาพชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและหน่วยงานภาครัฐ

กระทรวงสาธารณสุข ควรแนะนำผู้ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกให้ศึกษาในเรื่องความแตกต่างของมาตรฐานการนำเข้าสินค้าประเภทยาเสพติดผ่านไพร่สู่ตลาดต่างประเทศ เนื่องจากมาตรฐานของ ไทย อาจไม่ตรงกับมาตรฐานของประเทศผู้นำเข้า

2. ข้อเสนอแนะเชิงธุรกิจ

2.1 ด้านนโยบาย สำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการส่งออก ควรศึกษานโยบาย ข้อกฎหมาย และระเบียบวิธีปฏิบัติการนำสินค้าออกและการนำสินค้าเข้าสู่ตลาดประเทศในจีเรียอย่างละเอียดรอบคอบ ทั้งของภาครัฐไทยและภาครัฐในจีเรีย

2.2 ด้านกระบวนการ สำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการส่งออกสินค้าเข้าสู่ตลาดประเทศในจีเรีย ควรศึกษา ขั้นตอนของกระบวนการแต่ละขั้นตอน อย่างละเอียดถี่ถ้วน เนื่องจากการเป็นผู้ประกอบการส่งออกมีปัจจัยต่าง ๆ มากมาย

2.3 ด้านสภาพแวดล้อม เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากเนื่องจากเป็นปัจจัยเชื่อมโยงที่ไม่อาจมองข้าม เนื่องการส่งออกสินค้าแต่ละประเภทก็จะมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของภาครัฐ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมายและเทคโนโลยี

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

กระทรวงสาธารณสุข เห็นควรพัฒนาเทคโนโลยีห้องทดลองของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ให้สามารถทดสอบส่วนผสมยาเสพติดของผู้ส่งออกไทยว่าสอดคล้องกับมาตรฐานของประเทศผู้นำเข้าหรือไม่

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้ได้รับความเมตตาในการแนะแนวทางเพื่อถกเถียงเรื่องเอาสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆ ออกมาจากงานวิจัยเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ามาศึกษา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่าน ศาสตราจารย์ ดร.วรเดช จันทรศร มาน ที่นี้ด้วยค่ะ

เอกสารอ้างอิง

- วรเดช จันทรศร. (2556). **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (An Integrated Theory of Public Policy Implementation)**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค
- วรเดช จันทรศร. (2551). **จากนโยบายสู่การปฏิบัติ: องค์ความรู้ ตัวแบบทางทฤษฎี และการประเมินความสำเร็จ ความล้มเหลว**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2542). **องค์การและการจัดการ**. บริษัทสำนักพิมพ์สุภา จำกัด ,พิมพ์ครั้งที่ 7:
- ถนัญรัชฎ์ แสนสุข. (2559). **การส่งออกยาเสพติดผ่านไพร่ไทยทิพย์เข้าสู่ตลาดประเทศในจีเรีย ปัญหาอุปสรรคและบทเรียน**. คณะการจัดการ มหาวิทยาลัยชินวัตร
- Kast, F. E., & Rosenzweig, J. E. (1985). **Organization and management: A systems and contingency approach (4th Ed.)**. New York: McGraw-Hill.
- Kimberly, J. R. (1979). Issues in the creation of organizations: Initiation, innovation, and institutionalization. **ACAD MANAGE J**, 22(3), 437-457.

- Kotler, P. (1984). **Marketing professional services**. Englewood Cliffs: Prentice Hall. Kotler, P. (2003). **Marketing management** (11th Ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Lewicki, R. J., Saunders, D. M., & Barry, B. (2006). **Negotiation**. Boston, Mass: McGraw- Hill Irwin.
- McClelland, D. C. (1973). Test for competence, rather than intelligence. **American Psychologists**, 17(7), 57-83.
- Nigeria Customs Service. (2556). **ภาษีนำเข้าผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องสำอาง ประเภทยาสีฟัน (Dentifrice/Toothpaste) สืบค้นจาก**
<https://www.customs.gov.ng/hscodet/resulthscodet.php?TYPE=KEY&HSCODE=33061000>
 เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2557
- Okoroja, S. (2011). **NAFDAC Registration Guides: NAFDAC registration made easy** .Retrieved from <http://nafdacproductregistration.blogspot.com/>
- Perce, A. J., & Robinson, R. B. Jr. (2009). **Formulation**, implementation, and control of competitive strategy (11th Ed.). New York: McGraw-Hill.
- Senge, P. M. (1990). **The fifth discipline: The art & practice of the learning organization**. New York: Doubleday.
- Scherhorn, J. R. (2002). **Management** (7th Ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Schoderbek, P. P, Schoderbek, C. G., & Kefalas, A. G. (1990). **Management systems: Conceptual considerations** (4th Ed.). Boston, MA: BPI-Irwin.
- Watkins, M. (2551). **การเจรจาต่อรอง = Negotiation** (ไพโรจน์ บาลัน, แปล., พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- Weber, M. (1966). **The theory of social and economic organization** (A.M. Handerson and Talcoott Parson, Trans.). New York: The Free Press.
- Wheelen, T. L., & Hunger, J. D. (2006). **Strategic management and business policy**. New Jersey: Prentice Hall.
- Gulick, L. (1937). **Notes on theory of organization**. In L. Gulick and L. Urwick (Eds.), **Papers on the Science of Administration**. New York: Institute of Public Administration.

**การรับรู้จินตภาพเมืองในสถาบันการศึกษาที่มีรูปแบบการใช้ที่ดินแบบกระชับ
: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร**

พัฒนณิน คำชิระพิทักษ์^{1*}

บทคัดย่อ

บทความนี้สนใจการประเมินจินตภาพในสถาบันการศึกษาที่มีรูปแบบการใช้ที่ดินแบบกระชับ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ศึกษาลักษณะการใช้ที่ดิน อาคาร และความหนาแน่นการใช้ที่ดิน 2) ศึกษาและประเมินองค์ประกอบจินตภาพตามการรับรู้จินตภาพของผู้ใช้งาน 3) เสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสม ตามการประเมินจินตภาพของผู้ใช้งาน โดยมี 6 ขั้นตอนการวิจัยหลัก คือ 1) ทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สำรวจลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร องค์ประกอบจินตภาพในพื้นที่ 3) จัดทำแบบสอบถาม/วาดแผนที่เพื่อประเมินการรับรู้จินตภาพ 4) สุ่มตัวอย่างอาคาร (16อาคาร) เพื่อเป็นตัวแทนประเภทความสูง และ วิเคราะห์ค่าความหนาแน่นการใช้อาคารและที่ดิน 5) วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อประเมินการรับรู้จินตภาพ 6) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่าง เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มบุคลากรในมหาวิทยาลัยและกลุ่มประชาชนทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่ามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีรูปแบบการใช้ที่ดินแบบกระจุกตัว มีความหนาแน่นการใช้ที่ดินและอาคารสูง ปัญหาในการรับรู้โครงสร้างพื้นที่และการประเมินจินตภาพ พบว่าพื้นที่มีความซับซ้อน ขาดพื้นที่สีเขียว ร่มเงา และพื้นที่พักผ่อน จึงเสนอแนะให้มีการทำป้ายบอกทิศทางและพัฒนาพื้นที่เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว และ พื้นที่พักผ่อนตามตำแหน่งที่ผู้คนจดจำองค์ประกอบจินตภาพได้มากที่สุด

คำสำคัญ : การรับรู้จินตภาพเมือง การใช้ที่ดินแบบกระชับ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จังหวัดปทุมธานี

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: putpannee@hotmail.com

CITY IMAGE PERCEPTION IN EDUCATIONAL INSTITUTION WITH COMPACT PATTERN OF LAND USE : A CASE STUDY OF SRINAKHARINWIROT PRASARNMIT CAMPUS

Putpunnin Khamwachirapithak^{1*}

Abstract

This article aims to evaluate image perception in educational institution with compact pattern of land use. The main purposes are: 1) to study land use, building characteristics and intensity of land use 2) to study and evaluate the imaginary component perception of the users 3) to suggest developing areas based on the evaluation by users. Six steps of methodology used in this study; 1) review of concepts and theories 2) explore the land use, building characteristics and image perception 3) questionnaire design and map 4) sampling 16 buildings to represent the height and analysis of the density of buildings and land use 5) analyze all data to evaluate the image perception 6) to suggest developing areas. The samples were divided into 2 groups: the staff; and visitors of Srinakharinwirot Prasarnmit campus

The results show that Srinakharinwirot Prasarnmit campus has compact pattern of land use and a high intensity of building and land use. The image perception shows that the participants felt the land is complicated, lack of green area and leisure areas. A directional sign and develop areas to increase green areas and leisure areas at the most recognisable points are recommended to solve the problem.

Keywords : City image perception, Compact pattern of land use

¹ Assistant Professor, Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University,

*Corresponding author, e-mail: putpannee@hotmail.com

บทนำ

สถาบันการศึกษาเปรียบเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ สร้างสรรค์ เพิ่มพูนประสบการณ์ พัฒนาการทั้งความรู้ สติปัญญา ตลอดจนจริยธรรม วัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันดังชุมชนขนาดใหญ่ โดยทั่วไปสถาบันการศึกษาจะหมายรวมถึง โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ที่ประกอบไปด้วยบุคลากร นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่เข้ามาใช้พื้นที่เพื่อศึกษาและทำงาน ค้นคว้าหาข้อมูล ใช้บริการติดต่อประสานงานต่างๆ มีการทำกิจกรรม การใช้บริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ถือเป็นพื้นที่ที่ต้องรองรับการใช้งานของผู้คนที่หลากหลายให้คุ้มค่ากับศักยภาพของพื้นที่ ยิ่งเป็นพื้นที่ที่มีการใช้งานซับซ้อนรองรับหลากหลายหน้าที่ การจัดการโครงสร้างพื้นที่ การจัดการรูปแบบการใช้ที่ดินจึงมีความสำคัญ ก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการใช้ที่ดิน ด้วยการจัดการดังกล่าวสามารถพิจารณาได้จากการวิเคราะห์ในหลายด้าน ได้แก่ ด้านสภาพทางกายภาพ ที่สะท้อนถึงสภาพพื้นที่ โครงสร้างการใช้งานในพื้นที่ โครงข่ายการสัญจร ด้านการวิเคราะห์รูปแบบการใช้ที่ดิน เนื่องด้วยลักษณะการใช้ที่ดินแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันตามขนาดพื้นที่และโครงสร้างพื้นที่ที่ปรากฏ จึงเกิดลักษณะการใช้ที่ดินเป็นทั้งรูปแบบกระจายตัว (Dispersed) และ แบบกระจุกตัวหรือแบบกระชับ (Compact) โดยรูปแบบการใช้ที่ดินในพื้นที่ที่เกิดขึ้น จะบ่งบอกถึงโครงสร้างการใช้ที่ดินของพื้นที่ ความมีประสิทธิภาพการใช้ที่ดินที่สะท้อนถึงลักษณะรูปแบบที่ดินและอาคารที่มีการใช้งานในพื้นที่ ความหนาแน่นของการใช้ที่ดินและอาคาร นอกจากนั้นยังมีการวิเคราะห์ด้านการประเมินจินตภาพเมืองของผู้ใช้งาน ที่จะสะท้อนได้ถึง ทิศนะ มุมมองในพื้นที่ว่ามองด้านโครงสร้างพื้นที่ การเข้าถึงพื้นที่ ความมีเอกลักษณ์ในพื้นที่ ตลอดจนปัญหา ความต้องการพัฒนาพื้นที่ให้มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน เป็นอย่างไร โดยศึกษาผ่านองค์ประกอบพื้นที่ 5 ประเภทที่ทำให้บุคคลสามารถจดจำสภาพแวดล้อมได้ตามหลักจินตภาพของเมืองที่ปรากฏในทฤษฎีของ Lynch (1960) ได้แก่ องค์ประกอบด้านเส้นทาง (Path) องค์ประกอบด้านเส้นขอบ (Edge) องค์ประกอบด้านย่าน (District) องค์ประกอบด้านศูนย์ชุมชนหรือศูนย์รวมกิจกรรม (Node) และองค์ประกอบด้านภูมิสัญลักษณ์ (Landmark)

ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่สถาบันการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสะท้อนให้เห็นโครงสร้างพื้นที่ความมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจนในพื้นที่ ลักษณะรูปแบบการใช้ที่ดินที่ก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการใช้งาน ให้มีความเหมาะสมและเน้นความสำคัญต่อผู้ใช้งาน จึงได้เลือกศึกษาองค์ประกอบจินตภาพผ่านสถาบันการศึกษาที่มีรูปแบบการใช้ที่ดินแบบกระจุกตัว ดังเช่นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร ที่มีข้อจำกัดด้านที่ตั้ง มีการใช้ที่ดินแบบหนาแน่นและเข้มข้น การใช้ที่ดินอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยผ่านมุมมองการประเมินจินตภาพของผู้ใช้งานในพื้นที่ทั้งบุคลากร นิสิต ประชาชนทั่วไป จะสะท้อนได้ถึงการวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมและเน้นความสำคัญของผู้ใช้งานในมหาวิทยาลัยอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะการใช้ที่ดิน อาคาร และความหนาแน่นการใช้ที่ดิน
2. ศึกษาและประเมินองค์ประกอบจินตภาพตามการรับรู้จินตภาพของผู้ใช้งานในสถาบันการศึกษา
3. เสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสม ตามการประเมินจินตภาพของผู้ใช้งานในสถาบันการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย เนื้อหาบทความนี้จะศึกษา 1) ลักษณะการใช้ที่ดินและลักษณะการใช้อาคาร วิเคราะห์ความหนาแน่นการใช้ที่ดินในมหาวิทยาลัยโดยพิจารณาจากการคำนวณอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน

(Floor Area Ratio : FAR) และ อัตราส่วนพื้นที่ว่างต่อพื้นที่อาคารรวม (Open Space Ratio : OSR) 2) ศึกษาองค์ประกอบจินตภาพในมหาวิทยาลัย ทั้ง 5 องค์ประกอบ และ วิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้การใช้ที่ดินในมหาวิทยาลัยที่ได้จากข้อคิดเห็นของผู้ใช้งาน 3) สังเคราะห์ข้อมูลด้านการใช้ที่ดินที่ได้จากการสำรวจ การคำนวณการตอบแบบสอบถาม ร่วมกับการประเมิน 5 องค์ประกอบจินตภาพ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสม

กรอบแนวคิดในการวิจัย บทความนี้จะศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดหลัก 2 ด้านได้แก่ 1) ทฤษฎีและแนวความคิดด้านการใช้ที่ดิน ซึ่งประกอบด้วยแนวความคิด (1) ทฤษฎีเมืองกระชับ (Compact City) เป็นแนวความคิดที่จะแก้ปัญหาให้มีการใช้ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ มีการอยู่อาศัยอย่างหนาแน่นหรือกระชับเมือง ให้การเดินทางน้อยลงและลดการใช้รถยนต์ส่วนตัว สนับสนุนการใช้รถยนต์สาธารณะมุ่งเน้นการเดินทางเท้าและใช้จักรยานแทนการใช้รถยนต์ส่วนตัว (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง และนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551) เนื่องจากสภาพปัญหาเมืองที่มีการใช้ที่ดินอย่างกระจัดกระจาย ไม่มีแบบแผน ส่งผลให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อม ทรัพยากรถูกใช้อย่างสิ้นเปลือง และการใช้ที่ดินถูกใช้อย่างสูญเปล่าไร้ประโยชน์ ไม่มีศักยภาพ โดย Jenks and Burgess (2002) ได้กล่าวถึงลักษณะเด่นของเมืองกระชับคือ จะมีการใช้ที่ดินอย่างเต็มประสิทธิภาพ ย่านที่รกร้างและเสื่อมโทรมจะได้รับการฟื้นฟู มีความเข้มข้นในการใช้ที่ดินสูงเป็นแนวกระจุกตัวในพื้นที่ (Centralized) เต็มศักยภาพแนวดิ่ง , การใช้ที่ดินเป็นแบบผสมผสาน การใช้พลังงานไม่สิ้นเปลือง แต่ราคาที่ดิน ที่อยู่อาศัย จะมีราคาสูงขึ้น ตามสภาพความต้องการการใช้ที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัด, พื้นที่เปิดโล่งจะลดน้อยลง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ การจราจรหนาแน่น ส่งผลกระทบต่อการเดินทางเท้าและจักรยาน ที่จอดรถไม่เพียงพอเนื่องจากพื้นที่ถูกจำกัด (พุมพัฒน์ ศีตะจิตต์, 2553) นอกจากนั้นยังพิจารณาถึงแนวคิด (2) ศักยภาพรองรับ แบ่งเป็น 1) ศักยภาพการรองรับตามแนวนอน (Horizontal Potential) อาจเป็นพื้นที่เกษตร หรือ พื้นที่รกร้างว่างเปล่า หากเป็นพื้นที่ว่างเปล่าอาจเกิดการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นที่ต้องการ ทำให้เกิดการรื้อ ทำลายตึก และเปลี่ยนเป็นการใช้ประโยชน์ในระยะสั้น (David, 1994) 2) ศักยภาพตามแนวดิ่ง (vertical potential) คือ ความสามารถที่จะเพิ่มความหนาแน่นขึ้นในพื้นที่ จากการสร้างพื้นที่ใช้ประโยชน์รองรับในทางสูง โดยการจะสร้างได้มากหรือน้อยในทางสูงนี้ มีอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (Floor Area Ratio, FAR) เป็นตัวกำกับศักยภาพ ในการพิจารณาการใช้ที่ดินไม่เต็มศักยภาพ Harris and Friedman (1997) ได้มีการพิจารณาการวิเคราะห์การใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมและคุ้มเป็นตัวกำหนดการใช้ที่ดิน พบว่าการใช้ประโยชน์อย่างไรให้เหมาะสมกับประสิทธิภาพที่ดิน สามารถวัดได้จากศักยภาพตามแนวนอน และ ศักยภาพตามแนวดิ่ง นอกจากนั้นยังมีการใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมความหนาแน่นของอาคารระดับความสูงและพื้นที่ว่างปราศจากสิ่งปกคลุม ได้แก่ อัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (FAR) เป็นอัตราส่วนของพื้นที่ใช้สอยอาคารสูงสุด (รวมทุกหลัง และ ทุกชั้นในแปลงที่ดิน) เทียบกับขนาดของแปลงที่ดินนั้น อัตราส่วนของพื้นที่ว่างต่อพื้นที่อาคารรวม (Open Space Ratio, OSR) เป็นอัตราส่วนของพื้นที่ว่างที่ปราศจากสิ่งปกคลุมต่อพื้นที่อาคารรวมทุกชั้นในที่ดินแปลงนั้น (อภิญญารักษ์ แวนแก้ว, 2550 และสำนักผังเมือง กทม, 2547) (2) ทฤษฎีและแนวความคิดด้านการรับรู้และการประเมินจินตภาพเมือง Kaiser, Godschalk, and Chapin (1979) ได้อธิบายถึงการวิเคราะห์การรับรู้ในพื้นที่ (Perception Analysis) ซึ่งจะช่วยกำหนดพฤติกรรม การเดินทาง, การเลือกที่ตั้ง โดยพิจารณาได้จาก การอ่านโครงสร้างพื้นที่ได้อย่างง่าย มีความเข้าใจพื้นที่ ความชัดเจนในพื้นที่ มีสิ่งดึงดูดให้สนใจจดจำ มีสิ่งที่สื่อความหมาย นอกจากนี้ยังสามารถใช้แนวความคิดจินตภาพเมือง โดย Lynch (1960) มาประเมินมุมมอง ปัญหาและความต้องการพัฒนาพื้นที่ได้ โดยแบ่งเป็นองค์ประกอบ 5 ประเภท ที่ช่วยจดจำสภาพแวดล้อมของเมือง ได้แก่ 1. เส้นทาง (paths) เป็นช่องทางที่บุคคลใช้สัญจรไปมา เช่น ถนน คลอง 2. เส้นขอบ (edges) ใช้กำหนดขอบเขตของบริเวณ เช่น ขอบคลอง แนวตึกแถว แนวกำแพง 3.

ย่าน (districts) เป็นบริเวณ แต่ขอบของย่านไม่แบ่งแยกชัดเจน เช่น ย่านที่อยู่ 4. ศูนย์ชุมชน (nodes) หรือจุดรวมกิจกรรม เช่น บริเวณสี่แยก หรือย่าน ใช้อ้างอิงถึงได้ 5. ภูมิสัญลักษณ์ (landmarks) คือ สัญลักษณ์ที่ช่วยในการจดจำ และบ่งบอกทิศทาง สามารถใช้เป็นจุดอ้างอิงได้ เช่น อนุสาวรีย์

เครื่องมือวิจัย และระเบียบวิธีวิจัย งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร คำนวณความหนาแน่นการใช้ที่ดิน และการประเมินองค์ประกอบจินตภาพด้วยแผนภาพตำแหน่งที่ตั้งในมหาวิทยาลัย ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบุคลากรในมหาวิทยาลัย และกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มาใช้บริการติดต่อในมหาวิทยาลัย โดยการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้จะใช้วิธีการแบ่งสัดส่วนตามการอ้างอิงกลุ่มตัวอย่างจากงานวิจัย แนวทางการพัฒนาพื้นที่จากการรับรู้จินตภาพของมหาวิทยาลัยที่มีการใช้ที่ดินแบบกระจายตัวและกระจุกตัว : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิตและ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (พุทธพรณี ศีตะจิตต์, 2559) ที่กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 90% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร รวม 50 คน ส่วนขั้นตอนการวิจัยมี 6 ขั้นตอนหลัก คือ 1) ทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สรุปลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร องค์ประกอบจินตภาพในพื้นที่ 3) จัดทำแบบสอบถาม/วาดแผนที่เพื่อประเมินการรับรู้จินตภาพ 4) สุ่มตัวอย่าง 16 อาคาร เพื่อเป็นตัวแทนแบ่งประเภทความสูง และ วิเคราะห์ค่าความหนาแน่นการใช้อาคารและที่ดิน 5) วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อประเมินการรับรู้จินตภาพ 6) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่

ผลการวิจัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร ตั้งอยู่ในเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยมี ทิศเหนือ ติดคลองแสนแสบ ทิศตะวันออก ติดซอยสวัสดิ์ ทิศตะวันตก ติดถนนอโศกมนตรี ทิศใต้ ติดซอยสวัสดิ์ และซอยสุขุมวิท 23 รวมเนื้อที่โดยประมาณ 102 ไร่

ลักษณะการใช้ที่ดิน อาคาร และความหนาแน่นการใช้ที่ดิน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นสถาบันการศึกษาที่มีเนื้อที่จำกัด สามารถเข้าถึงภายในพื้นที่มหาวิทยาลัยได้อย่างสะดวกด้วยการเดินเท้า มีการรณรงค์ไม่ใหัรถยนต์วิ่งไปมาภายในมหาวิทยาลัยจึงมีการก่อสร้างที่จอดรถใต้ดินที่มีทางเข้าออกได้หลายทางเพื่อรองรับรถยนต์ที่มาแต่ละประตูของมหาวิทยาลัย การสัญจรจะใช้การเดินเท้าที่สามารถเข้าถึงทุกอาคารได้อย่างสะดวก มีร่มเงาจากอาคารและต้นไม้โดยส่วนใหญ่ทั่วทั้งมหาวิทยาลัย จากการสำรวจสามารถแบ่งกลุ่มการใช้ประโยชน์ที่ดินในมหาวิทยาลัยได้ดังนี้ 1. กลุ่มพื้นที่ด้านการเรียนการสอน มีอาคารเรียนรวมและอาคารในแต่ละคณะเพียงหนึ่งหรือสองอาคาร ไม่มีขอบเขตพื้นที่แบ่งแยกสัดส่วนชัดเจนจะใช้พื้นที่ร่วมกันส่วนใหญ่ 2. กลุ่มพื้นที่ด้านบริการและอำนวยความสะดวก เป็นพื้นที่การใช้ที่ดินด้านสนับสนุนทางการศึกษา และอำนวยความสะดวกในการเรียนและงานวิชาการ 3. กลุ่มพื้นที่นันทนาการและที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นพื้นที่เพื่อออกกำลังกาย สร้างความผ่อนคลาย ร่วมพบปะสังสรรค์กิจกรรมต่างๆ ด้านลักษณะการใช้อาคาร จะแยกอาคารตามคณะและอาคารที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น หอประชุม อาคารที่สนับสนุนทางวิชาการและการบริการ ในการพิจารณาความสูงอาคาร สถาบันการศึกษาแห่งนี้จะสร้างอาคารที่มีศักยภาพแนวตั้งเพื่อให้ได้พื้นที่การใช้งานที่คุ้มค่ากับพื้นที่จำกัด รองรับการใช้งานที่หลากหลายและปริมาณประชากรที่มาใช้บริการ จึงเป็นอาคารสูงหลายชั้นและพื้นที่โดยรอบจะใช้งานร่วมกันโดยส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณาความหนาแน่นการใช้ที่ดินโดยการคำนวณค่า FAR และ OSR พบว่าค่าที่ได้สอดคล้องกับกลุ่มความสูงอาคารเป็นส่วนใหญ่ นั่นคือ 1) กลุ่มอาคารเดี่ยว ที่มีจำนวนชั้น 1-5 ชั้น อาคารโรงอาหาร 2 จะมีแค่ 1 ชั้นและมี

ค่า FAR น้อยสุดคือ 0.6 ส่วนค่า FAR มากสุดคือ 2.68 เป็นอาคารหอพักเพชรในตม มีจำนวนชั้น 5 ชั้น ด้านอาคารที่มีค่า O.S.R น้อยสุดคือ อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่องฯ มีค่า 40.22 เพราะพบพื้นที่ว่างที่อยู่ในขอบเขตที่ดินจะมีเพียงด้านหน้าอาคารเท่านั้น และมีการใช้งานพื้นที่ร่วมกับอาคารใกล้เคียง ส่วนอาคารที่มีค่า O.S.R มากสุดคือ หอประชุม มีค่า 62.30 เพราะรอบอาคารจะมีพื้นที่เปิดโล่งทั้งสองข้างมากพอสมควรเพื่อรองรับจำนวนคนและกิจกรรมในหอประชุม 2) อาคารสูงปานกลาง มีจำนวนชั้น 6-10 ชั้น พบว่า อาคารพรีคลินิก ซึ่งเป็นอาคาร 8 ชั้น จะมีค่า FAR น้อยสุดคือ 3.54 และเป็นอาคารที่มีค่า O.S.R มากสุดเช่นกัน ส่วนค่า FAR มากสุดคือ คณะศึกษาศาสตร์ มีค่า FAR คือ 5.31 เป็นอาคาร 9 ชั้น ด้านอาคารที่มีค่า O.S.R น้อยสุดคือ คณะมนุษยศาสตร์ 3) กลุ่มอาคารสูง มีจำนวนชั้น 11-22 ชั้น โดยอาคารที่มีค่า FAR น้อยสุดคือ 5.79 เป็นอาคารวิทยาลัยนานาชาติเพื่อศึกษาความยั่งยืน มีจำนวน 11 ชั้น ส่วนอาคารที่มี FAR มากสุดคือ 14.26 คืออาคารนวัตกรรม: ศ.ดร.สาโรช บัวศรี ที่มีจำนวนถึง 22 ชั้น และเป็นอาคารที่มีค่า O.S.R น้อยสุดเช่นกัน คือ 35.19 ส่วนอาคารที่มีค่า O.S.R มากสุดคือ วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มีค่า 64.22 (ดังภาพที่ 1 อาคารที่เป็นตัวแทนและ ตารางที่ 1 แสดงค่าความหนาแน่น)

การประเมินองค์ประกอบจินตภาพ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่า เป็นบุคลากรในมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 76.0) และเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 64) อายุช่วง 18-25 ปี (ร้อยละ 68) จบปริญญาตรี (ร้อยละ 52) เห็นว่าด้านการใช้ที่ดินในมหาวิทยาลัยมีการใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ (ร้อยละ 78) ด้วยขนาดพื้นที่ในมหาวิทยาลัยที่มีจำกัด มีความหนาแน่นสูง แต่รู้สึกไม่แออัด (ร้อยละ 54) การเดินทางในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เดินทางด้วยการเดินเท้า (ร้อยละ 40) ส่วนเรื่องที่จอดรถ ส่วนใหญ่เห็นว่าที่จอดรถไม่เพียงพอแต่มีระบบจัดการที่เหมาะสม (ร้อยละ 44) ความรู้สึกว่ามีพื้นที่สีเขียวแต่ยังมีน้อยอยู่ (ร้อยละ 38) และคิดว่าสวนหย่อมที่นั่งเล่นยังมีจำนวนน้อย (ร้อยละ 42) ด้านการรับรู้องค์ประกอบจินตภาพส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกว่าจะเข้ามาในพื้นที่จะไม่หลง แต่พื้นที่ซับซ้อน จดจำยาก ไม่มีจุดสังเกต เป็นเพราะขาดป้ายที่ชัดเจนและรูปแบบการใช้ที่ดิน

ภาพที่ 1 อาคารที่เป็นตัวแทนพิจารณาความหนาแน่น
ที่มา : ผู้วิจัย

ส่วนการประเมินองค์ประกอบด้านเส้นทาง พบว่า ส่วนใหญ่จดจำทางเดินออกถนนสุขุมวิท 23 ทางออกตรงคลองแสนแสบ และทางออกลาน SWUNIPLEX มากที่สุด ด้านองค์ประกอบด้านเส้นขอบ ส่วนใหญ่จะนึกถึง ป้ายมหาวิทยาลัยตรงทางออกประตูโศก และแนวคลองแสนแสบ ด้านองค์ประกอบด้านย่าน ส่วนใหญ่จะจดจำย่านตลาดนัดนานาชาติ ตรงลาน SWUNIPLEX อยู่ทางออกถนนโศก มากที่สุด ด้านจุดรวมกิจกรรม ส่วนใหญ่จะคุ้นเคยที่ลานเล่นล้อ ลานSWUNIPLEX และลานเทาแดง ด้านองค์ประกอบด้านภูมิสัญลักษณ์ ส่วนใหญ่จดจำ อนุสาวรีย์ มล.ปิ่น มาลากุล สนามฟุตบอล ลานSWUNIPLEX

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการคำนวณค่าความหนาแน่น FAR และ OSR ของตัวแทนอาคารในพื้นที่

ประเภทอาคาร	ชื่ออาคาร	พื้นที่ดิน (sq km)	พื้นที่อาคาร (sq km)	จำนวนชั้น	FAR	อัตราส่วนของที่ว่าง	OSR
เตี้ย	โรงอาหาร 2	0.00208835	0.00124426	1	0.60	0.00084409	40.42
เตี้ย	หอประชุม	0.0036947	0.00139277	2	0.75	0.00230193	62.30
เตี้ย	อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่อง	0.0045155	0.00269956	2	1.20	0.00181594	40.22
เตี้ย	สำนักทดสอบการ ศึกษาและจิตวิทยา	0.00185462	0.00096869	4	2.09	0.00088593	47.77
เตี้ย	หอพักเพชรในตม	0.00121117	0.00065006	5	2.68	0.00056111	46.33
ปานกลาง	คณะมนุษยศาสตร์	0.00178982	0.00130692	6	4.38	0.00048290	26.98
ปานกลาง	สำนักหอสมุดกลาง	0.00327904	0.00168778	7	3.60	0.00159126	48.53
ปานกลาง	อาคารพรีคลินิก	0.0034459	0.00152533	8	3.54	0.00192057	55.73
ปานกลาง	คณะสังคมศาสตร์	0.00134977	0.00071237	9	4.75	0.00063740	47.22
ปานกลาง	คณะศึกษาศาสตร์	0.00171834	0.0010138	9	5.31	0.00070454	41.00
ปานกลาง	คณะวิทยาศาสตร์	0.00403317	0.00206851	10	5.13	0.00196466	48.71

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการคำนวณค่าความหนาแน่น FAR และ OSR ของตัวแทนอาคารในพื้นที่

ประเภทอาคาร	ชื่ออาคาร	พื้นที่ดิน (sq km)	พื้นที่อาคาร (sq km)	จำนวนชั้น	FAR	อัตราส่วนของที่ว่าง	OSR
สูง	วิทยาลัยนานาชาติเพื่อศึกษาความยั่งยืน	0.0020028	0.00105358	11	5.79	0.00094922	47.39
	อาคารเรียนรวม						
	หลวงสวัสดิสาร ศาสตรปทุธิ	0.00280418	0.00155169	13	7.19	0.00125249	44.67
สูง	ศิลปกรรมศาสตร์	0.0026312	0.00143541	14	7.64	0.00119579	45.45
สูง	วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม	0.00316054	0.00113085	17	6.08	0.00202969	64.22
	อาคารนวัตกรรม:						
สูง	ศ.ดร.สาโรช บัวศรี	0.00317383	0.00205703	22	14.26	0.00111680	35.19

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร มีลักษณะการใช้ที่ดิน อาคาร และความหนาแน่นการใช้ที่ดิน เป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีของการใช้ที่ดินเมืองกระชับ ที่มีการใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ด้วยขนาดพื้นที่จำกัด การใช้ที่ดินมีความหนาแน่นสูง (สนับสนุนข้อมูลด้วยค่า FAR และ OSR) มีการกระจุกตัว ใช้งานเต็มศักยภาพแนวตั้ง ลดการใช้รถยนต์ส่วนตัว มุ่งเน้นการเดินเท้าและใช้จักรยานแทน (Jenks and Burgess, 2002) แต่การอยู่อาศัยไม่มีความอัดอัด ในพื้นที่จะมีพื้นที่สีเขียวอยู่ตามทางเดิน มีการจัดวางเก้าอี้ให้ร่มเงาไม่เพิ่มแต่ผู้ใช้งานส่วนใหญ่ยังเห็นว่ามีจำนวนน้อยอยู่ ด้านการรับรู้โครงสร้างในพื้นที่ เนื่องจากข้อจำกัดทางพื้นที่ที่ต้องใช้งานอย่างคุ้มค่า ใช้ที่ดินอย่างเข้มข้น ผู้มาใหม่เมื่อเข้ามาในพื้นที่จึงรู้สึกว่พื้นที่มีความซับซ้อน จดจำยาก ไม่มีจุดสังเกต สอดคล้องตามแนวคิดของ Kaiser, Godschalk, and Chapin (1979) ด้านการประเมินองค์ประกอบจินตภาพ พบว่า ทั้งเส้นทางและเส้นขอบกลุ่มตัวอย่างจะจดจำได้เนื่องจากเป็นเส้นทางคมนาคมเป็นหลัก ได้แก่ ทางเข้า ออกถนนสุขุมวิท 23 และคลองแสนแสบที่มีท่าเรือโดยสาร องค์ประกอบด้านย่าน ส่วนใหญ่จะจดจำย่านตลาดนัดนานาชาติที่จัดตรงลาน SWUNIPLEX เป็นแหล่งขายของที่มีชื่อเสียง ดึงดูดผู้ซื้อทั้งคนในพื้นที่และประชาชนชาวไทยและต่างชาติด้านนอก ที่มาอยู่อาศัยและทำงานโดยรอบ ด้านจุดรวมกิจกรรม จะนึกถึงลานเล่นล้อ โดยเฉพาะวัย 18-25 ปี จะมีกิจกรรมสร้างสรรค์และมีร้านค้าให้บริการรองรับการทำกิจกรรมในบริเวณนี้ ด้านองค์ประกอบภูมิสัญลักษณ์ จะแบ่งการจดจำได้ 2 ประเภทอย่างชัดเจน คือ ภูมิสัญลักษณ์ที่มีความหมายต่อจิตใจ มีการแสดงความเคารพ สักการะของบุคลากรในพื้นที่ ได้แก่ อนุสาวรีย์ มล.ปิ่น มาลากุล ที่มีการกราบไหว้ นวดอกไม้มาสักการะเป็นประจำ ส่วนภูมิสัญลักษณ์ที่มีความโดดเด่น ชัดเจน และมีการใช้งานเป็นประจำในพื้นที่คือ สนามฟุตบอล โดยเฉพาะวัย 18-25 ปี ที่มีการจดจำมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เห็นควรต้องมีการพัฒนาทั้งด้านการรับรู้โครงสร้างในพื้นที่และรูปแบบการใช้ที่ดิน โดยข้อเสนอแนะนี้จะนำมาสังเคราะห์กับองค์ประกอบจินตภาพที่ประเมินได้ ดังภาพที่ 2, 3

ภาพที่ 2 ปรับพื้นที่ในองค์ประกอบด้านเส้นขอบที่จดจำได้
ที่มา : ผู้วิจัย

จากปัญหาการรับรู้โครงสร้างเมื่อเข้ามาในพื้นที่รู้สึกวุ่นวายพื้นที่ซับซ้อน จัดจายยาก จึงเสนอให้มีการเพิ่มป้ายบอกทิศทางทั้งเข้า และ ออกจากมหาวิทยาลัย โดยเลือกแบ่งสี่ป้ายทิศทางเพื่อการจดจำง่ายและตั้งตามตำแหน่งผลจากการประเมินจินตภาพด้านเส้นทาง คือ ซอยสุขุมวิท 23 และ 21 ส่วนภาพที่ 3 การรับรู้ปัญหาขาดร่มเงาไม้ พื้นที่สีเขียวและที่นั่งพักผ่อน จึงเสนอให้เพิ่มพื้นที่สีเขียว ที่นั่งพักผ่อนมีร่มเงาไม้ ที่ ลาน SWUNIPLEX เป็นตำแหน่งองค์ประกอบจินตภาพด้านย่านที่ผู้คนจดจำได้มากที่สุด โดยจัดพื้นที่ไม่กีดขวางการจัดลานตลาดนัด

ภาพที่ 3 ปรับพื้นที่ในองค์ประกอบด้านย่านที่จดจำได้
ที่มา : ผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะดังกล่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่สามารถพัฒนาพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมตามมุมมองทัศนะ และความต้องการของผู้ใช้งานในสถาบันการศึกษาอย่างมหาวิทยาลัยแห่งนี้้อย่างแท้จริง โดยข้อจำกัดและอุปสรรคที่อาจทำให้ผลการศึกษามีความคลาดเคลื่อนจะเป็นเรื่องเวลาและความเข้าใจในแผนที่ภายในมหาวิทยาลัย เพราะการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่างเป็นการประเมินจินตภาพที่ต้องมีการลงตำแหน่งจุดต่างๆ ในแผนที่ จึงขึ้นกับการรับรู้ และทักษะในการอ่านภาพแผนที่ว่าเข้าใจและชัดเจนเพียงใดภายในระยะเวลาที่จำกัดในการทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรระวังและปรับปรุงวิธีการประเมินจินตภาพให้สื่อสารเข้าใจภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัย ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยประเภททุนวิจัยทั่วไป จากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2556

เอกสารอ้างอิง

- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผังเมืองและนฤมิตศิลป์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2551). **โครงการจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยและแผนป้องกันแก้ไขปัญหามลพิษชุมชนแออัด จังหวัดสระแก้ว. จังหวัดมหาสารคาม.**
- พุ่มพรวณีย์ ศีตะจิตต์. (2553). เอกสารคำสอนวิชา ผม. 243 แบบจำลองการใช้ประโยชน์ที่ดิน: เมืองและการพัฒนาที่ดิน. ปทุมธานี: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พุ่มพรวณีย์ ศีตะจิตต์. (2559). แนวทางการพัฒนาพื้นที่จากการรับรู้จินตภาพของมหาวิทยาลัยที่มีการใช้ที่ดินแบบกระจายตัวและกระจุกตัว: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ปทุมธานี: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2547). **โครงการวางและจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร**
- อภิญาณ์รักษ์ แวนแก้ว. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ที่ดินไม่เต็มศักยภาพในเขตเมืองชั้นใน พิจารณาจากข้อกำหนดอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อที่ดิน กรณีศึกษา ย่านสีลม กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์การผังเมืองบัณฑิต การผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
- David Adams. (1994). **Urban Planning and the development Process.** London: UCL Press..
- Harris, J. C., Friedman, J. P. (1997). **Real Estate Handbook.** 4th ed. New York: Barron's Educational Series. Inc..
- Jenks, M., & Burgess, R. (2002). **Compact Cities: Sustainable Urban Forms for Developing Countries.** London: Spon Press.
- Kaiser, E. J., Godschalk, D. R., & Chapin, F. S. (1979). **Urban land use planning.** 4th ed. Illinois: University of Illinois Press.
- Lynch, K. (1960). **The Image of the city.** Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Yamane, T. (1973). **Statistic: An Introductory Analysis.** 3rd Edition. New York: Harper and Row.

การสร้างสรรค์ชุดหุ่นคนตะลุงโนรา

สุกฤตาวัฒน์ บำรุงพานิช^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาการเชิดหนังตะลุงและการรำโนรา ศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ 2) ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ชุด หุ่นคนตะลุงโนรา 3) การเผยแพร่ผลงานชุด หุ่นคนตะลุงโนราสู่สาธารณชน

ผลการวิจัยพบว่าประวัติความเป็นมาการเชิดหนังตะลุงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวปักษ์ใต้หนังตะลุงเป็นการแสดงที่ต้องอาศัยตัวหนังใช้ผู้บังคับหรือเชิดให้หนังเคลื่อนไหวคือ นายหนังตะลุง ทำหน้าที่ทั้งเชิดทั้งพากย์ เจรจา ตัวหนังตะลุงมีรูปยักษ์ ฤๅษี เจ้าเมือง ตัว พระ ตัวนาง และตัวตลก นิยมใช้ภาษากลางเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง กลอง ทับ โหม่ง ซอ ฉิ่ง ปี่ และปัจจุบันนำเครื่องดนตรีสากลมาผสม การรำโนราเป็นการแสดงพื้นเมืองของชาวปักษ์ใต้ ทำสอนรำทั้งหมด 17 ท่า ส่วนท่ารำแม่บทมาจากสายขุนอุปถัมภ์นรากรมี่ทั้งหมด 12 ท่า

เครื่องทรงของกษัตริย์ร้อยด้วยลูกปัดโนรามีทั้งหมด 5 ชิ้น การสร้างสรรค์ชุดหุ่นคนตะลุงโนราได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงขึ้นมาใหม่ ใช้กระบวนการตามแนวคิดของการสื่อให้เห็นคุณค่าของการเชิดหุ่น การเชิดหนังตะลุง และการรำโนรา มาผสมผสานให้เกิดการเคลื่อนไหวในลักษณะท่าทางต่าง ๆ ตามกิริยาของตัวหนังตะลุงที่มีผู้เชิดบังคับให้เกิดการเคลื่อนไหว ใช้เวลาในการแสดง 4.15 นาที ทำรำมีทั้งหมด 24 ท่า

การเผยแพร่ผลงานชุดหุ่นคนตะลุงโนราสู่สาธารณชน ผู้ชมมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.59) รายการที่มีความพึงพอใจสูงที่สุดคือ การประดิษฐ์ท่ารำการแสดงหุ่นคนชุดตะลุงโนรา (ค่าเฉลี่ย 4.86) รองลงมา การแสดงอารมณ์บ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะตัวละคร (ตัวพระ ตัวนาง ตัวตลก ตัวยักษ์) (ค่าเฉลี่ย 4.65) และความพร้อมเพรียงของผู้เชิดและผู้รำ (ค่าเฉลี่ย 4.55) ตามลำดับ ส่วนรายการที่มีความพึงพอใจต่ำที่สุด คือ การออกแบบเครื่องแต่งกายในการแสดง (ค่าเฉลี่ย 4.45)

คำสำคัญ : การสร้างสรรค์ หุ่นคน ตะลุงโนรา

¹ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: sukritawat_jom@hotmail.com

THE CREATION OF CONTEMPORARY DANCE: MAN PUPPET ON TA-LUNG NOHRA

Sukritawat Bumrunpanit^{1*}**Abstract**

The purposes of this study are to 1) study the history of performing the shadow puppets and Nohra dance, a form of public entertainment in the south of Thailand, 2) study the procedures of the creation of “Man Puppet on Ta-lung Nohra”, and 3) disseminate the work or performance of “Man Puppet on Ta-lung Nohra” to the public.

It was found that the history of performing the shadow puppets was a symbol of people in the south of Thailand. Ta-lung was the performance used the figures made of leather and controlled by the dancer who made the figures move. The dancer’s duties were performing the puppets, narrating, and speaking at the same time. There were six characters in Ta-lung: the giant, the hermit, the governor, the leading actor, the leading actress, and the clown. But for the leading characters and the governor, central Thai was used. The music used in the performance were the drums, tup, mong, fiddle, cymbal, and flute. In the present time, the music was combined with modern music. Nohra dance is the native or folk performance of the south. There were 17 dances altogether. There were 12 dances from the rum mae bot on the line of Khun Aupatumnarakorn.

Nohra costumes imitated those of the king’s sewn with beads. The creation of “Man Puppet Ta-lung Nohra” has created the new tune of music using folk music of the south combined with modern music. Performing the shadow puppets combined with Nohra dances have made the movements of various types following the actions of Ta-lung figures, which were controlled by the puppet performer. The performance took 4.15 minutes with 24 dances altogether.

Dissemination of the work, the “Man Puppet Ta-lung Nohra” to the public. The audience were satisfied at the high point, with an average of 4.59.

Keywords : Contemporary, dance, Ta-lung Nohra

¹ Faculty of Communication Arts, Huachiew Chalermprakiet University

* Corresponding author, email: sukritawat_jom@hotmail.com

บทนำ

ศิลปะการแสดงเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นชาติไทยได้เป็นอย่างดีที่มีประเพณีตลอดจนแบบอย่างทางศิลปะการแสดงต่างๆ ที่ถ่ายทอดมาเป็นเอกลักษณ์สืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญและยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยในแต่ละท้องถิ่นรวมทั้งลักษณะของสังคมไทยที่มีความแตกต่างกันซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นชาติไทยและศิลปะประจำชาติจะมองเห็นได้ว่า ศิลปะการแสดงนั้นไม่ได้เป็นเพียงแต่เครื่องช่วยให้เกิดความบันเทิงเท่านั้นแต่ยังมีคุณค่าคือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรม การบวงสรวงบูชาที่สำคัญเกี่ยวข้องกับศาสนาและยังมีอิทธิพลต่อสังคมของคนไทยอีกหลายกลุ่ม รวมทั้งยังจัดเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดการแสดงออกทั้งงดงามและมีคุณค่าของความเป็นศิลปะการแสดงอย่างแท้จริงเช่นเดียวกับการเชิดหุ่นในประเทศไทยที่เกิดมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีบันทึกการเล่นหุ่นอยู่ในจดหมายเหตุของบาทหลวงตาซาร์ด ราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเดินทางมากรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ. 2228 และจดหมายเหตุของลาลูแบร์ อัครราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งประเทศฝรั่งเศส เดินทางมากรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2230 เอกสารดังกล่าวทำให้เชื่อได้ว่าการเล่นหุ่นอาจเกิดก่อนสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและได้มีการแสดงเรื่อยมาต่อมาศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน (เสถียร โกเศศ) ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายอินดี อยู่โพธิ์และอาจารย์มนตรี ตราโมท มองเห็นการณ์ไกลได้พยายามสนับสนุนให้มีการสืบทอดศิลปะการแสดงมหรสพของไทย ได้แก่ ละครนอก หนังใหญ่ หุ่นกระบอก และหุ่นละครเล็กให้อยู่คู่สังคมไทยมาจนปัจจุบันนี้ (จักรพันธ์ โปษยกฤต. 2529 : 12,39) นอกจากนั้นการเล่นพื้นบ้านก็ยังอยู่คู่คนไทย ประเทศไทยและบ่งบอกถึงความเป็นไทย มาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นวัฒนธรรมที่จรรโลงและสรรค์สร้างจินตนาการทางด้านทักษะของเด็กและผู้ใหญ่ในสังคมทุกยุคทุกสมัย ความสำคัญของการละเล่นพื้นบ้านยังเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเป็นมาท้องถิ่นรวมถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยมและวิถีความเป็นมาของกลุ่มชนนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน

พื้นที่ทางใต้ของประเทศไทยหรือที่เรียกกันจนติดปากว่า “ปักษ์ใต้” ดินแดนที่มีประวัติศาสตร์คู่ประเทศไทยมาตั้งแต่ครั้งอาณาจักรศรีวิชัย เป็นแหล่งรวมมรดกทางด้านวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ และได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยทำหน้าที่สะท้อนให้ทราบถึงวิถีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชาวใต้วัฒนธรรมของภาคใต้ “การละเล่นพื้นบ้าน” ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมที่มีความเด่นชัดมากอย่างหนึ่ง(อรรถพร วรวานิช. 2554 : 1)

การเชิดหนังตะลุงเป็นการแสดงพื้นบ้าน หรือการละเล่นพื้นบ้านของภาคใต้ ที่มีมานานจนยังหาต้นตอดั้งเดิมไม่ได้ว่าเริ่มมาตั้งแต่ยุคใดสมัยใด แต่มีหลักฐานบันทึกไว้ว่าสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการนำหนังตะลุงจากภาคใต้มาแสดงถวายทอดพระเนตรที่พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อพ.ศ. 2419 สำหรับหนังตะลุงและโนราบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลานั้น ก่อนการปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 มีการแพร่กระจายของหนังตะลุงและโนรามาแล้วอย่างหนาแน่น และมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจนกล่าวได้ว่าชุมชนบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาเป็นชุมชนนิยมหนังตะลุงและโนรา ซึ่งตะลุงและโนรายังคงประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น พิธีครอบมือหรือยื่นรูปของหนังตะลุง พิธีรำแก้บนของโนราโรงครู พบว่าบทบาทของหนังตะลุงในด้านพิธีกรรมจะลดน้อยลงในขณะที่โนรายังคงมีความเข้มข้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หนังตะลุงน่ายายรักโศก เหตุการณ์บ้านเมืองมาแสดง บางคณะก็แต่งบทเองแบบนวนิยาย มีพระเอกนางเอก ตัวโกง ตัวอิจฉา มักจะแสดงในช่วงเวลาตอนค่ำ (พิทยา บุขรรัตน์. 2553 : บทคัดย่อ)

การแสดงโนรา เป็นศิลปะการแสดงที่ได้รับความนิยมในภาคใต้ มักจะมีผู้เรียกและเขียนเป็นอย่างอื่นอีกหลายชื่อ อาทิ มโนห์รา โนรา โนราห์ โนห์รา และโนราห์ (ปรีชา นุ่นสุข. 2537 : 2) ซึ่งเยียมยง สุรกิจบรรหาร

และภิญโญ จิตติธรรม (2523: 43-44) ได้กล่าวไว้ว่า โนราหรือมโนห์รา คำไหนมีมาก่อนกัน แต่มีเรื่องยืนยันในบทกวีที่กล่าวถึงของจังหวัดตรัง และน่าจะเป็นขุนศรีธำมธร โครินราที่กล่าวว่า “คนมักชอบใจ เรียกว่า มโนรามาแต่แขก จักรองจักรำ กำพรัดของเพื่อนแปลกแปลก มโนรามาแต่เมืองแขก มันแปลกไปหาพวกเรา ตัวที่ละเหยย้อง เขาเรียกว่า โนราเก่า เขาไม่มาแลเราไปแลสาวสาวหนุ่ม” จึงมีคำว่า โนรา เป็นเรื่องใหม่ในความหมายของคำ ส่วนคำว่า โนรา เป็นคำเก่าหมายถึงการร้ายรำพันวกรการขับร้องประกอบดนตรี (บุพผาชาติ อุปลัมภนรากร. 2553 : 10) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า “โนรา” เนื่องจากภาษาไทยถิ่นใต้ไม่นิยมออกเสียงเติมคำว่า “มโนห์รา”

ส่วนกำเนิดของโนรานั้นสันนิษฐานกันว่าได้รับอิทธิพลจากการ ร่ายรำของอินเดียโบราณก่อนสมัยศรีวิชัยที่มาจากพ่อค้าชาวอินเดีย เชื่อกันว่าโนราเกิดขึ้นครั้งแรกในราชสำนักของหัวเมืองพัทลุง ปัจจุบันคือตำบลบางแก้ว จังหวัดพัทลุง แล้วแพร่ขยายไปยังหัวเมืองอื่น ๆ ของภาคใต้จนถึงภาคกลางที่กลายเป็นละครชาตรี ลักษณะการเดินเรื่องและรูปแบบของการแสดงเดิมจะใช้เรื่องจากวรรณคดีเรื่องพระสุธน-โนรา โดยตัดตอนแต่ละตอนมาแสดง เครื่องดนตรีประกอบด้วย กลองโนราหรือทับ โหม่ง ฉิ่ง ฉาบ ส่วนการแต่งกายแบบดั้งเดิมจะแต่งกายเลียนแบบเครื่องทรงของกษัตริย์ ประกอบด้วย เเทริด สังกวาล ปีกนกแอ่น ทางหงส์ ทับทรวง สนับเพล ขาขาว ไหว ผ้าห้อยข้าง กำไลต้นแขนกำไลข้อมือ และสวมเล็บยาว ไม่สวมเสื้อ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2542 : 114-115)

โนราเป็นการแสดงคู่กับหนังตะลุงมาช้านานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมีทำรำพื้นฐานสำคัญอยู่ 12 ท่า (เรณู โกศินานนท์. 2535 : 61-64) คือ ท่าลายกนกหรือแม่ลายกนก ท่าราหูจับจันทร์ ท่าบัวตูม ท่าบัวคลี ท่าบัวแย้ม ท่าบัวบาน ท่าแมงมุมชักใย ท่าหงส์ลีลา ท่าช้างประสาธนา ท่าขึ้นนอก (กินนร) ท่าจับระบำ ท่าผาลา (ผาหลา) ท่ารำโนราใช้เป็นบทรำทำครูและถ่ายทอดท่ารำโดยการอธิบายท่ากับลักษณะการเคลื่อนไหวท่ารำ และมีการวิเคราะห์ท่ารำกับสระ ซึ่งบางตำรามีความแตกต่างกันในการสลับเท้า ขณะที่มือไม่ต่างกัน ซึ่งได้สรุปไว้ว่า โนราเป็นต้นเค้าของการแสดงประเภทรำบาท และรำหน้าพาทย์ของนาฏศิลป์ไทย เริ่มด้วยบทไหว้ครูบาครูสอนรำบาทท่ารำในบทประณมซึ่งมีลีลาถ่ายทอดทั้งด้านภาษาและท่ารำที่ฝึกต่อกันมาหลายชั่วคน (วิมลศรี อุปรมัย. 2553 : 112-128)

ผู้วิจัยเคยได้มีโอกาสรับชมการแสดงเชิดหนังตะลุงทางภาคใต้ จึงได้ตั้งข้อสังเกตว่าเหตุใดตัวหนังตะลุงจึงมีลักษณะเลียนแบบคน แต่งกายเหมือนคน หน้าตารูปร่างทุกอย่างเหมือนคน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าผู้ที่แกะรูปหนังตะลุงนั้น ได้ใช้จินตนาการในการแกะหนังตามลักษณะตัวคนที่ตนเองชื่นชอบ หรือไปพบเห็นกับคนในสังคมกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แล้วถ่ายทอดสู่การแสดงด้วยกิริยา ท่าทาง การเชิดการพูด

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์การแสดงเกี่ยวกับการใช้คนเป็นหุ่นแล้วมีคนเชิด โดยใช้ชื่อชุดการแสดงว่า การสร้างสรรค์ชุด หุ่นคนตะลุงโนรา ผลการศึกษาจะทำให้เกิดองค์ความรู้ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและการสืบสานตลอดจนการส่งเสริมอาชีพการแสดงให้คงอยู่คู่กับศิลปะการแสดงของประเทศไทยสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาการเชิดหนังตะลุงและการรำโนราศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ ชุดหุ่นคนตะลุงโนรา
3. เพื่อเผยแพร่ผลงาน ชุดหุ่นคนตะลุงโนราสู่สาธารณชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรเป้าหมาย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการแสดง ได้แก่ ศิลปินแห่งชาติ 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการรำโนรา จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเชิดหนังตะลุง จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเชิดหุ่น จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีหนังตะลุงและโนรา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย จำนวน 2 คน ทำการเลือกโดยวิธีการเจาะจงจากผู้มีประสบการณ์ในแต่ละด้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างทำการสัมภาษณ์ในประเด็นภูมิปัญญาเกี่ยวกับทำรำโนรา การเชิดหนังตะลุง การเชิดหุ่น ทางด้านดนตรีหนังตะลุงและโนรา ทางด้านการแต่งกายเครื่องประดับของโนรา และตัวหนังตะลุง

2. แบบสอบถามความพึงพอใจในเผยแพร่การแสดงหุ่นคนตะลุงโนราสู่สาธารณะชนโดยสอบถามในประเด็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และความพึงพอใจในการนำเสนอผลงานวิจัย พร้อมข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย

3.2 สร้างเครื่องมือวิจัยโดยใช้คำถามแบบปิดและคำถามแบบเปิด ตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยที่กำหนดไว้

3.3 สร้างเครื่องมือวิจัยโดยมีคณะกรรมการวิชาการมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูล

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการวิเคราะห์เอกสาร

1.เอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการเชิดหุ่นและหนังตะลุง

2.เอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการรำโนรา

3.เอกสารเกี่ยวกับขนบนิยมในการแสดงหนังตะลุงและโนรา

4.เอกสารเกี่ยวกับดนตรีที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงและการแสดงโนรา

5.เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการสร้างสรรค่านาฏศิลป์

6.เอกสารเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.ดำเนินการสรุปผลการวิเคราะห์เอกสาร

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ศิลปินแห่งชาติและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเชิดหนังตะลุง การรำโนรา และนาฏศิลป์ไทย

ประสานงานขอสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เป็นข้อมูลหลักและผู้ที่มีความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญา และความเป็นมาของการแสดงการเชิดหนังตะลุง การรำโนราและนาฏศิลป์ไทย ดังนี้

ศิลปินแห่งชาติ จำนวน 3 ท่าน

1. นายนครินทร์ ขาทอง ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงหนังตะลุงพื้นบ้าน
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(นาฏศิลป์)
3. ดร.รจนา พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย-ละคร)

ผู้เชี่ยวชาญด้านการรำโนรา จำนวน 3 คน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรรมนิษฐ์ นิคมรัตน์ ผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาศิลปะการแสดง
พื้นบ้านภาคใต้ (รำโนรา) อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาโรช นาคะวิโรจน์ ศิษย์ขุนอุปถัมภ์นรากรข้าราชการบำนาญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

3. อาจารย์น้อม คงเกลี้ยง หรือโนรำน้อม และอดีตอาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดพัทลุง
ผู้เชี่ยวชาญด้านการเชิดหนังตะลุง จำนวน 2 คน

1. ประเสริฐ รักษ์วงศ์ เลขาธิการสมาคมศิลปินพื้นบ้านของจังหวัดสงขลา มีทั้งหนังตะลุงและโนรา
2. คณะหนังแก้ว ศ.น.ครินทร์ เป็นคณะหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสงขลา

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเชิดหุ่น จำนวน 1 คน

1. นางฐิตะวัน ยังเขียวสด ทายาทหุ่นละครเล็กโจหลุยส์

ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีหนังตะลุงและโนรา จำนวน 2 คน

1. ประเสริฐ รักษ์วงศ์ เลขาธิการสมาคมศิลปินพื้นบ้านของจังหวัดสงขลา มีทั้งหนังตะลุงและโนรา
2. นายปวิศ ประวัติ นักวิชาการวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี
พื้นบ้านภาคใต้ ศิษย์เอกของครูควน ทวนยก ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทยพื้นบ้าน) ซึ่งเป็นผู้
มีความรู้ ความสามารถ โดยได้แต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ ชื่อ เพลงหุ่นคนตะลุงโนรา

ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย จำนวน 2 คน

1. ดร.วาสนา บุญญาพิทักษ์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายแผนและพัฒนา สถาบัน
บัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
2. อาจารย์ไพฑูรย์ เข้มแข็ง อาจารย์ประจำสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 ด้านเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลนำมาสร้างสรรค์การแสดงหุ่นคน
ตะลุงโนรา

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างสรรค์ทำรายการแสดงหุ่นคนตะลุงโนรา

1. สร้างสรรค์ทำรายการแสดงหุ่นคนตะลุงโนรา จากทำรำโนรา โดยคัดเลือกจากบทสอนรำ
จำนวน 2 ท่า ได้แก่ ท่าครุฑาเทียมบ่า ท่าผ่าหูลา แม่บทโนราจำนวน 2 ท่า ได้แก่ ท่าจีบขวาเพียงแหว ท่าเขาควาย
และท่าเชื่อมโนราจำนวน 3 ท่า ได้แก่ ท่าทอโรง ท่าสอดสร้อย ท่ากรีดนิ้ว และการเชิดหนังตะลุงกิริยา
ท่าทางของตัวหนังตะลุงจากตัวหนัง 4 ตัว ได้แก่ ตัวพระ ตัวยักษ์ ตัวตลกและตัวนาง จะมีกิริยาท่าทางอยู่ 2 แบบ
ได้แก่ ท่าเชิดนางแขนเดียว และท่าเชิดนางสองแขน โดยนำมาร้อยเรียงเป็นการแสดงการเชิดหุ่นคนตะลุงโนรา
ให้มีความต่อเนื่องและกลมกลืนกับทำนองเพลงแต่ละช่วงและมีลีลาท่าทางการเคลื่อนไหวของการเชิดและแสดงสี
หน้าของตัวหนังตัวพระ ตัวยักษ์ ใช้เวลาในการแสดง 4.20 นาที

2. ดำเนินการฝึกซ้อมการแสดงหุ่นคนตะลุงโนรา ออกแบบเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ

3. ดำเนินการฝึกซ้อมการแสดงหุ่นคนตะลุงโนรา

4. นำเสนอการแสดงหุ่นคนตะลุงโนราต่อผู้เชี่ยวชาญ เรื่องท่ารำ ดนตรี การแต่งกาย และเครื่องประดับ เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำ ได้แก่

4.1 อาจารย์รัชนี พวงประยงค์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย – ละคร)

4.2 อาจารย์ไพฑูรย์ เข้มแข็ง ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

4.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ อาจารย์ประจำสาขาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ขั้นตอนที่ 4 การเผยแพร่การแสดงหุ่นคนตะลุงโนราสู่สาธารณชน

การเผยแพร่การแสดงสู่สาธารณชนพร้อมการวิพากษ์การแสดง

5. การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จัดหมวดหมู่วิเคราะห์ข้อมูลและออกแบบการแสดง โดยนำข้อมูลท่ารำโนราบทแม่บทมีทั้งหมด 12 ท่า นำมาวิเคราะห์ว่าควรจะใช้ท่ารำท่าไหนที่เหมาะสมสวยงามมาร้อยเรียง ได้ข้อสรุปโดยใช้เพียง 2 ท่า จากท่ารำแม่บทและนำข้อมูลจากบทสอนรำ มีทั้งหมด 17 ท่า นำมาวิเคราะห์ว่าควรจะใช้ท่ารำท่าไหนที่เหมาะสมสวยงามมาร้อยเรียง ได้ข้อสรุปโดยใช้เพียง 2 ท่า และท่าเชื่อมของโนราจำนวน 3 ท่า ได้แก่ ท่าทอโรง ท่าสอดสร้อย ท่ากรีดนิ้ว ทั้งนี้ยังนำกิริยาท่าทางของการเชิดหนังตะลุงจากตัวหนัง 4 ตัว ได้แก่ ตัวพระ ตัวยักษ์ ตัวตลกและตัวนางที่มีลักษณะการเชิดกิริยาท่าทางอยู่ 2 แบบ ได้แก่ ท่าเชิดนางแขนเดียว และท่าเชิดนางสองแขน โดยนำมาร้อยเรียงเป็นการแสดงการเชิดหุ่นคนตะลุงโนรา ให้มีความต่อเนื่องและกลมกลืนกับทำนองเพลงแต่ละช่วงและมีลีลาท่าทางการแสดงสีหน้าของตัวละครตัวพระ ตัวยักษ์ นำมาสร้างสรรค์การแสดงหุ่นคนตะลุงโนรา ดนตรีได้ประพันธ์เป็นเพลงใหม่ ชื่อ เพลงหุ่นคนตะลุงโนรา การแต่งกายได้ข้อมูลจากการแต่งกายยืนเครื่องแบบตัวพระวิเคราะหโดยมีสนับเพลา ห้อยข้าง ห้อยหน้า รัดสะเอว ผ้านุ่ง กรองคอ ใช้เสื้อผืนปักแทนดินเงิน ใช้เครื่องสวมศีรษะของรำโนราได้แก่ เทร็ด เครื่องประดับใช้ สว่างล้วยปักเลื่อมเลียนแบบเครื่องแต่งกายตัวพระ เข้มขัด ทับทรวงปักเลื่อม ใช้เล็บโนรา รองเท้าได้แนวคิดมาจากตัวหนังตะลุงตัวพระ ใช้บอดี้สูทใส่ที่ตัวเพื่อให้กับกับใบหน้าที่ทำสีขาว แต่งหน้าเลียนแบบหุ่นหลวงและเครื่องแต่งกายออกแบบให้มีลักษณะสัมพันธ์กับชุดการแสดง ส่วนคนเชิดหุ่นลักษณะการแต่งกาย นุ่งโจงกระเบนสีดำ สวมเสื้อแขนยาวสีดำ ผ่าหน้า ผ่าคาดเอวสีดำทอง ได้แนวคิดการแต่งกายมาจากผู้เชิดหุ่นละครเล็ก และผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

1. ประเด็นการศึกษาประวัติความเป็นมา ประวัติความเป็นมาหนังตะลุงพบว่า หนังตะลุงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวกบฏใต้หนังตะลุงเป็นการแสดงที่ต้องอาศัยตัวหนังใช้ผู้บังคับหรือเชิดให้หนังเคลื่อนไหวคือ นายหนังตะลุง ทำหน้าที่ทั้งเชิดทั้งพากษ์ เจริจา ตัวหนังตะลุงมีรูปยักษ์ ฤๅษี เจ้าเมือง ตัว พระ ตัวนาง และตัวตลกเนื้อเรื่องที่แสดงนิยมแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับจักรๆ วงศ์ๆ เช่น รามเกียรติ์ ชาตก กฏแห่งกรรมใช้ภาษาใต้ในการดำเนินเรื่อง ตัวเอกหรือตัวเจ้าเมืองนิยมใช้ภาษากลางเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง กลอง ทับ โหม่ง ซอ ฉิ่ง ปี่ และปัจจุบันนำเครื่องดนตรีสากลมาผสม

ประวัติการแสดงรำโนราพบกว่า การแสดงโนราเป็นการแสดงพื้นเมืองของชาวปักษ์ใต้ความเป็นมามี 2 กระแส 1.ความเชื่อ วางการรำโนรามากจากละครชาตรีของทางภาคกลาง 2.เป็นความเชื่อว่ามีมาจากคำบอกเล่าจากตำนานขุนศรีศรีธธา ทำสอนรำ มีทั้งหมด 17 ท่า ได้แก่ ทำสอนรำ ทำครูรำเทียมบำ ทำปลดปลงลงมา ทำรำเทียมพก ทำวาดไว้ ทำฝ่ายยก ทำพาหลา ทำยกสูงเสมอหน้า ทำพวงดอกไม้ ทำรำโคมเวียน ทำรูปเขียน ทำนกโคมเวียน ทำรำกระเขียนปาดตาล ทำฉิ่งนี้เสวยนุช ทำพระพุทเจ้า ทำห้ามมาร ทำพระรามจะข้ามสมุทร ส่วนทำรำแม่บทจากสายขุนอุปถัมภ์นรากรมีทั้งหมด 12 ท่า ได้แก่ ทำยืนพนมมือ ทำจีบซ้าย ทำจีบขวา ทำจีบซ้ายเพียงเอว ทำจีบขวาเพียงเอว ทำจีบซ้ายไว้หลัง ทำจีบขวาไว้หลัง ทำจีบข้างเพียงบ่าซ้าย ทำจีบข้างเพียงบ่าขวา ทำจีบซ้ายเสมอหน้า ทำจีบขวาเสมอหน้า ทำเขาควย เครื่องแต่งกายโนรา เลียนแบบเครื่องทรงของกษัตริย์ร้อยด้วยเครื่องลูกปัดโนรา มีทั้งหมด 5 ชิ้น พานอก บ่า 2 ชิ้น ปั้งคอหน้าหลัง เทร็ด ผ้าถุง หน้าผ้า ผ้าห้อยหางหงส์ กำไลข้อมือ กำไลต้นแขน ทับทรง ปีกนกแอ่น เครื่องดนตรี ได้แก่ ปี่ ทับ กลอง ฉิ่ง โหม่ง กรับ

2. ประเด็นการศึกษาการสร้างสรรคานาฏศิลป์การแสดงชุดหุ่นคนตะลุงโนรา พบว่า เป็นการสร้างสรรค์ที่ใช้ศิลปะการแสดงการเชิดหุ่น การเชิดหนังตะลุง และการรำโนรา มาผสมผสานให้เกิดการเคลื่อนไหวตามกิริยาท่าทางของตัวหนังตะลุง ได้แก่ ตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ และตัวตลก โดยใช้ดนตรีพื้นบ้านทางภาคใต้ประกอบการแสดง การแต่งกายได้สร้างสรรคจากเครื่องแต่งกายโนรา ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะการแสดงชุดหุ่นคนตะลุงโนรา ใช้เวลาในการแสดง 4.20 นาที ทำรำมีทั้งหมด 24 ท่า

3. ประเด็นการเผยแพร่ผลงานชุด หุ่นคนตะลุงโนราสู่สาธารณชน จากการนำการแสดงสู่สาธารณชน ผู้ชมมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.59) รายการที่มีความพึงพอใจสูงที่สุดคือ การประดิษฐ์ท่ารำการแสดงหุ่นคนชุดตะลุงโนรา (ค่าเฉลี่ย 4.86) รองลงมา การแสดงอารมณ์บ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะตัวละคร (ตัวพระ ตัวนาง ตัวตลก ตั๊กกั๊ก) (ค่าเฉลี่ย 4.65) และความพร้อมเพรียงของผู้เชิดและผู้รำ (ค่าเฉลี่ย 4.55) ตามลำดับ ส่วนรายการที่มีความพึงพอใจต่ำที่สุด คือ การออกแบบเครื่องแต่งกายในการแสดง (ค่าเฉลี่ย 4.45)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประเด็นการศึกษาประวัติความเป็นมาของการเชิดหนังตะลุงและรำโนรา พบว่าหนังตะลุงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวปักษ์ใต้หนังตะลุงเป็นการแสดงที่ต้องอาศัยตัวหนังใช้ผู้บังคับหรือเชิดให้หนังเคลื่อนไหวคือ นายหนังตะลุง ทำหน้าที่ทั้งเชิดทั้งพากษ์ เจรจา ตัวหนังตะลุงมีรูปยักษ์ ฤๅษี เจ้าเมือง ตัว พระ ตัวนาง และตัวตลกเนื้อเรื่องที่แสดงนิยมแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับจักรวาล วงศ์ๆ เช่น รามเกียรติ์ ชาตก กฏแห่งกรรมใช้ภาษาใต้ในการดำเนินเรื่อง ตัวเอกหรือตัวเจ้าเมืองนิยมใช้ภาษากลางเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง กลอง ทับ โหม่ง ขอ ฉิ่ง ปี่ และปัจจุบันนำเครื่องดนตรีสากลมาผสม สอดคล้องกับบุพผาชาติ อุปถัมภ์นรากร ที่กล่าวว่าหนังตะลุง เป็นศิลปะการแสดงซึ่งชาวปักษ์ใต้ได้รู้จักและคุ้นเคยมานานหลายศวรรษ จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวปักษ์ใต้ นับเป็นการแสดงที่ผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตชาวบ้านอย่างแท้จริงนอกเหนือไปจากโนรา และเพลงบอก หนังตะลุงเป็นการแสดงที่ต้องอาศัยตัวหนัง ซึ่งตัดมาจากหนังวัว มาเชิดบนจอผ้าสีขาว โดยมีแสงไฟส่องมาจากด้านหลังของตัวหนัง ซึ่งจะบังเกิดภาพปรากฏอยู่บนจออีกด้านหนึ่งซึ่งมีคนรออยู่ ผู้บังคับหรือเชิดให้หนังเคลื่อนไหวและมีชีวิตชีวาคือ นายหนังตะลุง ซึ่งต้องทำทั้งเชิด ทั้งพากษ์ และเจาจาสลับกันไป เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 7 ชั่วโมง ต่อ 1 คืน โดยสันนิษฐานว่าน่าจะมียุราาว 150 ปี ซึ่งเชื่อว่าหนังตะลุงมีกำเนิดก่อนหน้านั้นแล้ว จังหวัดที่จัดว่ามีหนังตะลุงอยู่มากได้แก่ นครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง และตรัง ที่จัดว่ามากที่สุดคือ นครศรีธรรมราช เพราะมีคณะหนังตะลุงอยู่ที่อำเภอและแต่ละอำเภอก็มีมากคณะ(หรือมากโรง)

ประวัติการแสดงรำโนราพบกว่า การแสดงโนราเป็นการแสดงพื้นเมืองของชาวปักษ์ใต้ความเป็นมามี 2 กระแส 1.ความเชื่อ วงการรำโนรามาจกละครชาตรีของทางภาคกลาง 2.เป็นความเชื่อว่ามีมาจากคำบอกเล่าจากตำนานขุนศรีศรีธธา ทำรำโนราจากทำพระรามจะข้ามสมุทรได้แก่ ทำสอนเอ๋ย ทำสอนรำ ทำครูชักให้รำเพียงบำ ทำปลดปลงลงมา ทำรำเทียมพก ทำวาดไว้ ทำยกผาลา ทำยกสูงเสมอหน้า ทำช่อระย้าพวงดอกไม้ ทำรำโคมเวียนทำรูปเขียนทำนกอโคมเวียน ทำกระเขียน ปาดตาล ทำพระพุทเจ้าห้ามมาร ทำพระรามจะข้ามสมุทรทำรำแม่บทจากสายขุนอุปถัมภ์นรากรมีทั้งหมด 12 ท่า ได้แก่ ทำยืนพนมมือ ทำจีบซ้าย ทำจีบขวา ทำจีบซ้ายเพียงเอว ทำจีบขวาเพียงเอว ทำจีบซ้ายไว้หลัง ทำจีบขวาไว้หลัง ทำจีบข้างเพียงบำขวา ทำจีบซ้ายเสมอหน้า ทำจีบขวาเสมอหน้า ทำเขาควย เครื่องแต่งกายโนรา เลียนแบบเครื่องทรงของกษัตริย์ร้อยด้วยเครื่องลูกปัด มีทั้งหมด 5 ชิ้น พานอก บ่า 2 ชิ้น ปั้งคอหน้าหลัง เทริด ผ้าถุง หน้าผ้า ผ้าห้อย หางหงส์ กำไลข้อมือ กำไลต้นแขน ทับทรวง ปีกนกแอ่น เครื่องดนตรี ได้แก่ ปี่ ทับ กลอง ฉิ่ง โหม่ง กรับ สอดคล้องกับภิญโญ จิตต์ธรรม ได้สรุปความไว้ว่า โนราเกิดขึ้นที่เมืองพัทลุงเก่าประมาณ พ.ศ. 1858 - 2051 ตามตำนานโนราที่มาจากหลักฐานเอกสารหรือคำบอกเล่าจากขุนอุปถัมภ์นรากรและผู้รู้ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง มีเรื่องราวเล่าว่า พระยาสายฟ้าพาดเป็นกษัตริย์ครองเมือง ๆ หนึ่ง มีมเหสีทรงพระนามว่าพระนางศรีมาลา ทั้งสองพระองค์มีบุตรด้วยกันองค์หนึ่งทรงพระนามว่า นวลทองสำลี วันหนึ่งหลังจากนางนวลทองสำลีตื่นจากบรรทมและยังไม่ทันที่จะชำระพระพักตร์ก็ได้ไปยืนระลึกถึงในสุบินนิมิตที่ได้มีมา และพระนางก็สามารถจำได้จนหมดสิ้น เมื่อพระองค์ทรงยืนนิ่งอยู่เช่นนั้น ทำให้พวกสาวใช้สงสัยและถามพระนางว่า เพราะเหตุอันใดพระนางจึงไม่ทรงชำระพระพักตร์ทั้งๆ ที่ตื่นบรรทมแล้ว พระนางตรัสว่า เมื่อคืนนี้ฝันแปลกมาก ฝันแปลกอย่างที่ไม่เคยฝันมาก่อนเลย แล้วพระนางก็ทรงเล่าความฝันนั้นให้พวกสนมฟังว่ามีเทพธิดามารายรำให้ดู การร่ายรำนั้นรำทั้งหมด 12 ท่า เป็นท่ารำที่สวยงามมากน่าชม มีเครื่องประโคมดนตรี คือ กลอง ทับ โหม่ง ฉิ่ง ปี่ และแตร การประโคมดนตรี เข้ากับท่ารำเป็นจังหวะ

2. ประเด็นการสร้างสรรคชุดหุ่นคนตะลุงโนราพบว่า เป็นการสร้างสรรค์ที่ใช้ศิลปะการแสดงการเชิดหุ่น การเชิดหนังตะลุง และการรำโนรา มาผสมผสานให้เกิดการเคลื่อนไหวตามกิริยาท่าทางของตัวหนังตะลุงได้แก่ ตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ และตัวตลก โดยใช้ดนตรีพื้นบ้านทางภาคใต้ประกอบการแสดง การแต่งกายได้สร้างสรรค์จากเครื่องแต่งกายโนรา ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะการแสดงชุดหุ่นคนตะลุงโนรา ใช้เวลาในการแสดง 4.20 นาที ทำรำทั้งหมด 24 ท่า ซึ่งสอดคล้องกับเสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงและผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย มีความเห็นว่า การประดิษฐ์ท่ารำจะต้องมาจากการที่ได้ศึกษาพื้นฐานเบื้องต้นที่ดีและสามารถประดิษฐ์ท่ารำให้สื่อความหมายให้คนอื่นเข้าใจในภาษาท่านั้น ๆ เข้าถึงอารมณ์ ถ้าเป็นการประดิษฐ์ท่ารำไม่มีเนื้อเรื่องมีแต่การบรรเลงทำนองเพลงให้ยึดหลักสังเกตอากัปกิริยาและผู้คิด ประดิษฐ์ต้องตั้งเป้าหมายการต้องการสื่อให้ชัดเจน มองลักษณะสอดคล้องกับความเป็นจริงให้มากที่สุด และคำนึงถึงจุดเน้นดังนี้ 1) ยึดพื้นฐานดั้งเดิมคือ แม่ท่าต่าง ๆ จากบทรำเพลงช้าเพลงเร็วและแม่บท 2) ความชำนาญ รอบรู้ในท่ารำพื้นฐานและความสามารถในการเชื่อมท่าโย่งให้เข้าใจความหมายได้อย่างงดงาม 3) หลีกเลี่ยงการเสนอท่ารำซ้ำ ๆ 4) การแสดงแต่ละชุดต้องใช้เพลงที่มีความสนุกสนาน เร้าใจ ฟังง่าย 5) ต้องคำนึงถึงผู้ชมว่าเป็นอย่างไรมีพื้นฐานความรู้ทางนาฏศิลป์หรือไม่ 6) ต้องให้ความสำคัญทั้งท่ารำ เนื้อเรื่อง ทำนอง และการแต่งกาย 7) ระยะเวลาที่จัดแสดงแต่ละชุดต้องกระชับใช้เวลาไม่ควรเกิน 10-12 นาที 8) ควรเสนอรูปแบบการแสดงให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่วางไว้

3. ประเด็นการเผยแพร่ผลงานชุด หุ่นคนตะลุงโนราสู่สาธารณชน จากการนำการแสดงสู่สาธารณชน ผู้ชมมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.59) รายการที่มีความพึงพอใจสูงที่สุดคือ การ

ประดิษฐ์ทำรายการแสดงหุ่นคนชุดตะลุงโนรา (ค่าเฉลี่ย 4.86) รองลงมา การแสดงอารมณ์บ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะตัวละคร (ตัวพระ ตัวนาง ตัวตลก ตัวยักษ์) (ค่าเฉลี่ย 4.65) และความพร้อมเพรียงของผู้เซตและผู้รำ (ค่าเฉลี่ย 4.55) ตามลำดับ ส่วนรายการที่มีความพึงพอใจต่ำที่สุด คือ การออกแบบเครื่องแต่งกายในการแสดง (ค่าเฉลี่ย 4.45) สอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพกล่าวถึงการสร้างตลาดผู้ชมวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ดังนี้ 1). ต้องเข้าใจว่ากำลังสร้าง “ใคร” ปัจจุบันนี้เริ่มมีการสร้างตลาดผู้ชม โดยไม่ตั้งใจ เช่น ตามสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะท้องถิ่นจะเริ่มมีการสอนโนรา หมอลำ คำวอ ลิเก ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเพิ่มขยายปริมาณผู้ชมในวัฒนธรรมพื้นบ้านให้มากขึ้น การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาเช่นนี้ คงไม่อาจจะทราบผลในการสร้างศิลปินให้เป็นตัวเป็นตนขึ้นมาได้ หากแก่นานจะเป็นการสร้างผู้ชมหรือคนดูมากกว่า2). การสร้างผู้ชมในเชิงคุณภาพ ถ้าเราทำความเข้าใจและตกลงร่วมกันว่า การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา ไม่ได้มุ่งเป้าไปที่การสร้างผู้ส่งสาร หากแต่เป็นการสร้างผู้รับสาร ในมิติเชิงคุณภาพ เราก็ต้องการผู้ดู ผู้ชมที่มองแล้วเห็น ดูเป็นเข้าใจและชื่นชม โดยเฉพาะบรรดาคนดูโนรานั้นมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องโนราพอๆ กับตัวศิลปิน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยสร้างสรรค์หุ่นคนตะลุงโนราครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรมีการส่งเสริมเผยแพร่ และพัฒนาศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้เป็นงานสร้างสรรค์ ศิลปะการแสดง โดยเฉพาะหนังตะลุงและรำโนรา ที่เป็นการสร้างสรรค์ร่วมกันกับศิลปินต่างประเทศ เช่น อินเดีย มาเลเซีย อินโดนีเซีย เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในเชิงธุรกิจวัฒนธรรมร่วมกัน
2. ควรจัดตั้งกองทุนพัฒนางานพัฒนาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เพื่อให้ชุมชนและสังคมตระหนักถึงคุณค่าที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมทั้งเป็นกลไกในขับเคลื่อนการสร้างสรรค ศิลปะการแสดงในภูมิภาคต่าง ๆ
3. กระบวนการสร้างสรรค์ชุดหุ่นคนตะลุงโนราครั้งนี้สามารถนำไปปรับใช้กับศิลปะการแสดงพื้นบ้านในแขนงอื่นๆ ได้ หรือเป็นแนวทางในการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมประเภทศิลปะการแสดงที่สื่อความหมายของวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จักรพันธ์ุ โปษยกฤต. (2529) **หุ่นไทย**. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุปผชาติ อุปถัมภ์รากร. (2533) **ศิลปะการแสดงโนรา : การอนุรักษ์ การพัฒนา และการสืบสาน**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์สัมปชญัญ.
- ปรีตตา เถลิเมผ่า กอนันตกุล. (2525) **ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในศิลปะการแสดงหนังตะลุง**. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิทยา บุขรรัตน์. (2537) **โนราโรงครูวัดท่าคุระ ตำบลคลองรี อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา**.
- พิทยา บุขรรัตน์ และคณะ. (2552) **การพัฒนาหนังตะลุงและโนราในฐานะสื่อพื้นบ้านบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา**. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิญญู จิตต์ธรรม. (2529) **โนรา**. สงขลา : วิทยาลัยครูสงขลา.
- เรณู โกศินานนท์. (2535) **การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิมลศรี อุปรมย์. (2553) **นาฏกรรมและการละคร**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2531) **ที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติศิลปินแห่งชาติ จังหวัดสงขลา :**
หนังสือ ทองหล่อ โนรายก ชูบัว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษากรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สักรินทร์ อยู่ผ่อง^{1*} อัศครัตน์ พูลกระจ่าง²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานและบริหารของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม(Cluster Sampling) โดยเลือกหน่วยงานจากส่วนกลางภายในกรมทรัพยากรน้ำบาดาล เขตกรุงเทพมหานคร และจากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 420 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงข้อมูลความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ด้านผู้ปฏิบัติงานในภาพรวมพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ด้านผู้บริหารในภาพรวมพบว่ามีความคิดเห็นในระดับปานกลาง และด้านองค์กรหรือหน่วยงานในภาพรวมพบว่ามีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : ปัจจัยสู่ความสำเร็จ, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, หน่วยงานภาครัฐ

¹ รองศาสตราจารย์ สาขาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

² รองศาสตราจารย์ ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: skr@kmutnb.ac.th

A STUDY OF SUCCESS FACTORS IN HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN GOVERNMENT
AGENCIES CASE STUDY : DEPARTMENT OF GROUNDWATER RESOURCES MINISTRY
OF NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT

Sakarin Yuphong^{1*} Akkarat Pulkajang²

Abstract

The purpose of this study was to study success factors in human resources development in government agencies, case study: Department of Groundwater Resources Ministry of Natural Resources and Environment. The sample was selected using Cluster Sampling for operation and management of the Department of Groundwater Resources Ministry of Natural Resources and Environment by selecting the central agency within the Department of Groundwater Resources, Bangkok then using Simple Random Sampling for 420 people. The instruments used were questionnaires to evaluate the factors contributing to the success of human resources development. Data were analyzed using frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. The study suggested that success factors in human resources development in government agencies, case study: Department of Groundwater Resources Ministry of Natural Resources and Environment, in overall worker aspect was found to be high level. The administrators in general found that there was a moderate level of opinion and the organizations or agencies as a whole had a moderate level of opinion.

Keywords : Success Factors, Human Resource Development, Government Agencies

¹ Associate Professor Division of Social Science Faculty of Applied Arts King Mongkut's University of Technology North Bangkok

² Associate Professor Department of Technical Education Faculty of Technical Education Rajamangala University of Technology Thanyaburi

*Corresponding author e-mail: skr@kmutnb.ac.th

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวางแผนล่วงหน้าเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถและปรับปรุงพฤติกรรมบุคลากรในการทำงานให้แก่องค์กร เพื่อดึงเอาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้นๆ ปัจจุบันองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น เพื่อพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology) กลายเป็นโลกไร้พรมแดน (Borderless World) ที่สามารถติดต่อเชื่อมโยงสังคมเข้าด้วยกัน มีการไหลเทของข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและมีการเข้าถึงโลกของข้อมูล (World Wide Access) ได้มากขึ้น (จำเริญ, 2555) การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์ หรือกำหนดกระบวนการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ หรือใช้เทคนิค การบริหาร การเปลี่ยนแปลง หรือใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งสร้างแรงจูงใจสร้างค่านิยม วัฒนธรรมที่ดีจะสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสูง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในการทำงานซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญกับการเรียนรู้ การฝึกอบรม การพัฒนางานอาชีพ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาองค์กร (Mankin, 2009) ในกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือการระบุความต้องการในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การออกแบบการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การดำเนินการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการฝึกอบรมและพัฒนา แต่การฝึกอบรมและพัฒนาไม่สามารถแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานได้เสมอไป อาจเป็นเพราะความคาดหวังในการปฏิบัติงานไม่ชัดเจน การให้ข้อมูลย้อนกลับในการปฏิบัติงานไม่ดี ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานรางวัลและค่าตอบแทนไม่เหมาะสม ขาดการรับรองความปลอดภัยในงาน และทักษะไม่ตรงกับงาน (Silberman & Auerbach, 2006)

ดังนั้นองค์กรจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้บุคลากรได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความสามารถให้เป็นผู้มีศักยภาพสูงขึ้น เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายและทำให้องค์กรคงอยู่ได้อย่างมั่นคงภายใต้ภาวะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนเป็นสังคมความรู้ (Knowledge Society) และระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Economy) ที่ใช้ความรู้และนวัตกรรม (Innovation) เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาองค์กร ซึ่งในสังคมยอมรับกันดีว่าองค์กรที่จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ต้องมีบุคลากรที่มีศักยภาพสูง สังคมความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเป็นพลังขับเคลื่อนกระบวนการ สร้างสรรค์กลยุทธ์เพื่อนำองค์กรไปสู่เป้าหมายสูงสุดขององค์กร จึงเป็นการท้าทายที่ผู้บริหารและทีมงานในสายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะต้องค้นหาวิธีการพัฒนาคนในองค์กรให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพ ผู้ที่มีการสั่งสมความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และค้นหาวิธีการสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital Building) เพิ่มคุณค่าให้กับคนในองค์กรให้เป็นทุนมนุษย์อีกทั้งองค์กรยังต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างค่านิยม วัฒนธรรมที่ดี สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทุ่มเทกำลังใจ ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในการทำงาน และเพื่อให้ผู้ที่มีศักยภาพสูงเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมาย

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีแนวคิดในการศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นงานวิจัยที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และ

วางแผนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาบุคลากร ขององค์กรหรือสถานประกอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรการวิจัย ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานและบริหาร ซึ่งได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ และลูกจ้างชั่วคราว ของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1,824 คน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานและบริหารของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยเลือกหน่วยงานจากส่วนกลางภายในกรมทรัพยากรน้ำบาดาล เขตกรุงเทพมหานคร และจากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 420 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีแนวคิดต่างๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นการเลือกรายการ (Check List)

2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้ปฏิบัติงาน ด้านผู้บริหาร ด้านองค์กรหรือหน่วยงาน ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ซึ่งพิจารณาจากความสอดคล้องของรายการข้อคำถามกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในแต่ละด้าน ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม IOC มีค่าเท่ากับ 1.00

3.2 การนำเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามไปใช้ทดลองกับข้อมูลจากกลุ่มทดลองจำนวน 20 คน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.92

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากหน่วยงาน เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้น เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้ปฏิบัติงานและบริหารของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 420 ชุด ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และทำการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน เพื่อทำการแจก แบบสอบถามในช่วงเดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559

4.2 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ตอบกลับมาทั้งหมด พบว่าแบบสอบถามตอบกลับมาทั้งหมดมีความสมบูรณ์ครบถ้วน คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงข้อมูลความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะงาน ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงาน

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละ เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	189	45.00
หญิง	231	55.00
รวม	420	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 26 ปี	56	13.33
26 – 35 ปี	196	46.67
35 – 45 ปี	116	27.62
ตั้งแต่ 46 ปี ขึ้นไป	52	12.38
รวม	420	100.00
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่า ม.6	2	0.48
ม.6	10	2.38
ปวช.	12	2.86
ปวส.	59	14.05
ปริญญาตรี	261	62.14
ปริญญาโท	76	18.10
รวม	420	100.00
4. ลักษณะงานหลักในองค์กร		
ผู้อำนวยการสำนัก / กอง / ศูนย์	9	2.14
หัวหน้าส่วน / ฝ่าย / กลุ่ม	30	7.14
เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ / วิศวกร / นายช่าง / เจ้าพนักงาน	381	90.72
รวม	420	100.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. ประสบการณ์การทำงาน		
ต่ำกว่า 5 ปี	143	34.05
5 – 10 ปี	162	38.57
11 – 15 ปี	65	15.48
16 ปี ขึ้นไป	50	11.90
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า จำนวน ร้อยละ เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 มีอายุระหว่าง 26 – 35 ปี จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 62.14 ลักษณะงานหลักในองค์กรส่วนมากเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ / วิศวกร / นายช่าง / เจ้าหน้าที่งาน จำนวน 381 คน คิดเป็นร้อยละ 90.72 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 38.57

2. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.1 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จ จำแนกตามลักษณะงานปัจจัยด้านผู้ปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จจำแนกตามลักษณะงานปัจจัยด้านผู้ปฏิบัติงาน

ข้อที่	ปัจจัยด้านผู้ปฏิบัติงาน	ระดับ		ผลความคิดเห็น
		ความสำคัญ		
		$\bar{X}$	S.D.	
1	พนักงานมีความต้องการพัฒนาตนเอง	3.90	0.84	มาก
2	พนักงานแสวงหาความรู้และความชำนาญอยู่เสมอ	3.81	0.86	มาก
3	พนักงานให้ความร่วมมืออย่างดีในการดำเนินการพัฒนาตนเอง	3.82	0.81	มาก
4	พนักงานมีความพร้อมในการพัฒนาตนเอง	3.77	0.81	มาก
5	พนักงานสามารถปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เหมาะสม	3.66	0.84	มาก
6	พนักงานมีความพึงพอใจที่ต้องงานในหน้าที่	3.67	0.88	มาก
7	พนักงานมีความพึงพอใจในการพัฒนาตนเอง	3.66	0.87	มาก
8	พนักงานมีการใช้ประโยชน์จากความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาตนเอง	3.68	0.88	มาก
9	พนักงานมีความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาตนเอง	3.60	0.89	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อที่	ปัจจัยด้านผู้ปฏิบัติงาน	ระดับ ความสำคัญ		ผลความคิดเห็น
		$\bar{X}$	S.D.	
10	พนักงานมีการรับรู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	3.54	0.89	มาก
11	พนักงานมีส่วนร่วมในกระบวนการการพัฒนาตนเอง	3.55	0.86	มาก
12	พนักงานมีอิสระในการตัดสินใจเข้าร่วมการพัฒนาตนเอง	3.45	0.90	ปานกลาง
13	พนักงานมีการติดตามความเคลื่อนไหวด้านการพัฒนา	3.49	0.91	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม		3.66	0.86	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามลักษณะงานปัจจัยด้านผู้ปฏิบัติงาน ในภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อ ที่มีระดับความสำคัญต่อปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐมีคะแนนเฉลี่ยจากมากที่สุด 3 ข้อ ได้แก่ พนักงานมีความต้องการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมา พนักงานให้ความร่วมมืออย่างดีในการดำเนินการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.82$) และ พนักงานแสวงหาความรู้และความชำนาญอยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.81$)

2.2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จ จำแนกตามลักษณะงานปัจจัยด้านผู้บริหาร

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จจำแนกตามลักษณะงานปัจจัยด้านผู้บริหาร

ข้อที่	ปัจจัยด้านผู้บริหาร	ระดับ ความสำคัญ		ผลความคิดเห็น
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ผู้บริหารให้การสนับสนุนทรัพยากรในการพัฒนาพนักงาน	3.57	0.83	มาก
2	ผู้บริหารให้การเสริมแรงทางสร้างสรรค์แก่พนักงาน	3.44	0.84	ปานกลาง
3	ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจภายใน (ด้านจิตใจ ความรู้สึก) ให้แก่พนักงาน	3.40	0.88	ปานกลาง
4	ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจภายนอก (สิ่งตอบแทน) ให้แก่พนักงาน	3.27	0.91	ปานกลาง
5	ผู้บริหารมีเทคนิคการสร้างขวัญและกำลังใจแก่พนักงาน	3.21	0.87	ปานกลาง
6	ผู้บริหารสร้างความรู้ความเข้าใจกระบวนการและเทคนิคพัฒนาพนักงาน	3.29	0.83	ปานกลาง
7	ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีพัฒนาพนักงาน	3.26	0.87	ปานกลาง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อที่	ปัจจัยด้านผู้บริหาร	ระดับ ความสำคัญ		ผลความคิดเห็น
		$\bar{X}$	S.D.	
8	ผู้บริหารมีทักษะและความชำนาญในกระบวนการและเทคนิคการพัฒนาพนักงาน	3.32	0.82	ปานกลาง
9	ผู้บริหารมีการวางแผนในการพัฒนาพนักงาน	3.37	0.85	ปานกลาง
10	ผู้บริหารมีระบบการประเมินที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาพนักงาน	3.31	0.85	ปานกลาง
11	ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อพนักงาน	3.40	0.89	ปานกลาง
12	การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารและพนักงานมีความชัดเจน	3.32	0.86	ปานกลาง
13	ผู้บริหารมีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาพนักงาน	3.32	0.87	ปานกลาง
14	ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำที่ดีในการบริหารและการพัฒนาพนักงาน	3.38	0.84	ปานกลาง
15	ผู้บริหารควบคุมการทำงานของพนักงานให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับขององค์กร	3.37	0.85	ปานกลาง
16	ผู้บริหารมองพนักงานในลักษณะสร้างสรรค์	3.25	0.85	ปานกลาง
17	ผู้บริหารมีการรับรู้และเข้าใจประสิทธิภาพของพนักงาน	3.29	0.84	ปานกลาง
18	ผู้บริหารมีการรับรู้ความเข้าใจวิวัฒนาการและหลักการบริหารงานบุคคล	3.34	0.84	ปานกลาง
19	ผู้บริหารมีความพร้อมกล้าที่จะเผชิญ และมีทักษะในการแก้ไขปัญหาพนักงาน	3.38	0.87	ปานกลาง
20	ผู้บริหารสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานให้กับพนักงานในองค์กร	3.33	0.89	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม		3.34	0.85	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามลักษณะงานปัจจัยด้านผู้บริหาร ในภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่อที่มีระดับความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยจากมาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารให้การเสริมแรงทางสร้างสรรค์แก่พนักงาน ($\bar{X} = 3.44$) รองลงมา มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน 2 ข้อ คือ ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจภายใน (ด้านจิตใจ ความรู้สึก) ให้แก่พนักงาน และ ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อพนักงาน ($\bar{X} = 3.40$)

2.3 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จ จำแนกตามลักษณะงานปัจจัยด้านองค์กรหรือหน่วยงาน

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จจำแนกตามลักษณะงานปัจจัยด้านองค์กรหรือหน่วยงาน

ข้อที่	ปัจจัยด้านองค์กรหรือหน่วยงาน	ระดับ		ผลความคิดเห็น
		ความสำคัญ		
		$\bar{X}$	S.D.	
1	โครงสร้างการบริหารของหน่วยงานเอื้อต่อการพัฒนาพนักงาน	3.50	0.77	มาก
2	องค์กรมีการจัดระบบงานต่อเนื่องสัมพันธ์กัน	3.44	0.75	ปานกลาง
3	องค์กรมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาด้านพนักงานชัดเจน	3.48	0.80	ปานกลาง
4	องค์กรมีการกำหนดกรอบนโยบายที่ให้ความสำคัญแก่พนักงานชัดเจน	3.50	0.78	มาก
5	กฎระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงานเอื้อต่อการพัฒนาพนักงาน	3.49	0.85	ปานกลาง
6	บรรยากาศของหน่วยงานสนับสนุนการพัฒนาพนักงานอย่างมีอิสระและตามศักยภาพของแต่ละบุคคล	3.43	0.84	ปานกลาง
7	องค์กรมีการวางแผนโครงการพัฒนาพนักงาน	3.43	0.87	ปานกลาง
8	องค์กรเปิดโอกาสให้พนักงานได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	3.35	0.82	ปานกลาง
9	องค์กรมีการกำหนดความรับผิดชอบงานของพนักงานอย่างชัดเจน	3.36	0.83	ปานกลาง
10	องค์กรมีการจัดทำคำอธิบายลักษณะงานของพนักงานอย่างละเอียด	3.33	0.85	ปานกลาง
11	องค์กรมีการมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ และความต้องการของพนักงาน	3.44	0.88	ปานกลาง
12	องค์กรมีการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินความสามารถของพนักงานเพื่อใช้ในการพัฒนา	3.38	0.84	ปานกลาง
13	องค์กรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน	3.35	0.85	ปานกลาง
14	องค์กรมีวิธีการให้พนักงานมีส่วนร่วมในการบริหารงาน	3.30	0.81	ปานกลาง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อที่	ปัจจัยด้านองค์กรหรือหน่วยงาน	ระดับ		ผลความคิดเห็น
		ความสำคัญ		
		$\bar{X}$	S.D.	
15	องค์กรมีระบบสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการทำงานของพนักงาน	3.33	0.81	ปานกลาง
16	องค์กรมีการหมุนเวียนเปลี่ยนงานในหน้าที่ของพนักงาน	3.29	0.87	ปานกลาง
17	องค์กรมีการประชุมเพื่อพัฒนาพนักงานในองค์กร	3.39	0.83	ปานกลาง
18	องค์กรมีการจัดศึกษาดูงานที่ต้องการพัฒนาของพนักงาน	3.32	0.83	ปานกลาง
19	องค์กรมีการจัดหาเอกสารให้พนักงานได้ศึกษาเพื่อการพัฒนา	3.37	0.85	ปานกลาง
20	องค์กรมีการส่งเสริมให้พนักงานมีบทบาททางวิชาการ	3.33	0.83	ปานกลาง
21	องค์กรมีการส่งเสริมให้พนักงานได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น	3.31	0.89	ปานกลาง
22	องค์กรมีการจัดอบรมสัมมนาของพนักงาน	3.43	0.88	ปานกลาง
23	องค์กรมีระบบการสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีแก่พนักงาน	3.30	0.88	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม		3.34	0.85	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามลักษณะงาน ปัจจัยด้านองค์กรหรือหน่วยงาน ในภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อที่มีระดับความคิดเห็นคะแนนเฉลี่ยจากมาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ กฎระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงานเอื้อต่อการพัฒนาพนักงาน ($\bar{X} = 3.49$) รองลงมา องค์กรมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาด้านพนักงานชัดเจน ($\bar{X} = 3.48$) และ องค์กรมีการจัดระบบงานต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ซึ่งมีระดับคะแนนเท่ากับ องค์กรมีการมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ และความต้องการของพนักงาน ($\bar{X} = 3.44$)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามลักษณะงานปัจจัย ด้านผู้ปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าข้อที่มีระดับความสำคัญต่อปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พนักงานมีความต้องการพัฒนาตนเอง พนักงานให้ความร่วมมืออย่างดีในการดำเนินการพัฒนาตนเอง และ พนักงานแสวงหาความรู้และความชำนาญ อยู่เสมอ สอดคล้องกับ อริสา สารอง (2552 : 5) ได้กล่าวว่า องค์กรจะต้องสร้างการเรียนรู้จากพื้นฐานการทำงาน ในองค์กร (Work-Based Organization Learning) ทำให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองในองค์กร พัฒนาเป็นฐานความรู้ขององค์กรในการเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และบุคลากรมีการเรียนรู้แบบพลวัต (Learning Dynamics) องค์กรควรสร้างกระบวนการให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ กระตุ้นให้บุคลากรมีความคิดเชิงวิเคราะห์และคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กรสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง องค์กรจะต้องมีกลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นองค์กรจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์กรและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยองค์กรควรต้องสร้างกระบวนการให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ได้

2. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามลักษณะงานปัจจัยด้านผู้บริหาร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าข้อที่มีระดับความสำคัญต่อปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารให้การสนับสนุนทรัพยากรในการพัฒนาพนักงาน ผู้บริหารให้การเสริมแรงทางสร้างสรรค์แก่พนักงาน ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจภายใน (ด้านจิตใจ ความรู้สึก) ให้แก่พนักงาน และ ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อพนักงาน สอดคล้องกับ วุทธิศักดิ์ โภชนกุล (2552) ได้สรุปว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ กระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะต่อเนื่องไปตลอดชีวิตของคนในองค์กร ซึ่งเกิดทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และคำนึงถึงความสามารถในการนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้งานโดยรวมของหน่วยงานประสบความสำเร็จ ซึ่งจะหมายถึงการฝึกอบรม รวมไปถึงการพัฒนาสายอาชีพและประเมินประสิทธิภาพงาน ผู้บริหารจะต้องให้ความสนใจในการพัฒนาองค์กร ซึ่งจะต้องพัฒนาให้ได้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

3. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามลักษณะงานปัจจัยด้านองค์กรหรือหน่วยงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าข้อที่มีระดับความสำคัญต่อปัจจัยสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โครงสร้างการบริหารของหน่วยงานเอื้อต่อการพัฒนาพนักงาน และ องค์กรมีการกำหนดกรอบนโยบายที่ให้ความสำคัญแก่พนักงานชัดเจน กฎระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงานเอื้อต่อการพัฒนาพนักงาน องค์กรมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา ด้านพนักงานชัดเจน และ องค์กรมีการจัดระบบงานต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ซึ่งมีระดับคะแนนเท่ากันกับ องค์กรมีการมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ และความต้องการของพนักงาน สอดคล้องกับ สตีเฟน รอบบินส์ (1987:70-71) ซึ่งได้ให้ความหมายของคำว่าปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ว่า องค์กรทุกองค์กรต้องจัดกิจกรรมโดยให้บุคลากรเป็นศูนย์กลาง เพื่อการปฏิบัติกิจกรรมโดยเฉพาะองค์กรขนาดใหญ่ที่มีขนาดของธุรกิจที่เป็นการผลิต และบริการย่อมใช้บุคลากรปฏิบัติงานเป็นจำนวนมาก องค์กรควรให้

ความสำคัญกับบุคลากรมากยิ่งขึ้นเพราะองค์กรใช้บุคลากรเป็นหลัก นอกจากนี้การนำเอาเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาใช้ในองค์กรย่อมมีส่วนช่วยสร้างความพอใจให้กับลูกค้า หรือผู้ที่มาติดต่อกับองค์กรได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้นเพื่อให้บุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรสามารถปฏิบัติงานให้กับองค์กร และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพขององค์กร ควรมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอเกี่ยวกับงานวิจัย

ผลการวิจัยนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลกระทบต่อกรมทรัพยากรน้ำบาดาลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 ควรนำรูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ไปดำเนินการเก็บข้อมูลกับหน่วยงานอื่นๆ และเปรียบเทียบความแตกต่างและความสัมพันธ์ในแต่ละปัจจัยสู่ความสำเร็จ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณท่านผู้บริหารตั้งแต่อดีต ร่องอดีต ผู้อำนวยการของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ให้เข้าเก็บข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

จำเริญ จิตรหลัก. (2555). นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มืออาชีพ. [ออนไลน์]. [สืบค้นวันที่ 5 มิถุนายน 2557].

จาก <http://www.newweb/index.php/2013-05-21-02-02-10/655-lifelong-learning>

ฉันทย์ชนก อิตติพงษ์วิวัฒน์. (2552). งานวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สำนักงานใหญ่. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ

บุญชม ศรีสะอาด. (2540). การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. กรุงเทพมหานคร : สวีวิทยาการพิมพ์

ปรัชญา ชูมนาเสียว. (2549). แนวทางการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างทุนมนุษย์ในองค์กร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง,

วุฒิสักดิ์ โกษานุกุล. (2552). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาลัยเขตปัตตานี,

อาภรณ์ ภูววิทยพันธุ์. (2551). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: เอชอาร์ เซ็นเตอร์

อริสา สารรอง. (2552). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาองค์กร. วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : 1-16.

- Mankin, D. (2009). **Human Resource Development**. New York : Oxford University Press,
- Robbins, Stephen P. (1987). **Organization Theory : Sturcture, Design And Applications**. Englewood Cliff, New Jersey : Prentice-Hall, Inc.,
- Silberman, M. & Auerbach, C. (2006). **Active training : Ahandbook of techniques, designs, case examples, and tips**. San Francisco : Pfeiffer,
- Werner,J.M. and Desimone, R.L. (2006). **Human Resource Development** . Mason, OH :South-Western,
- Thomas, K.W. and Velthouse, B. A. (1990). “Cognitive Elements of Empowerment : an ‘interpretive model’ of intrinsic task motivation.” **Academy of Management Review** 15 : 666-681.
- Yorks,L. (2005). **Strategic Human Resource Development** . Mason, OH : South-Western,

การพัฒนาหนังสือเสียง เรื่อง สุภาษิตสอนหญิง เพื่อส่งเสริมคุณค่า ในตัวเองของหญิงไทยแบบร่วมสมัย

กุลกนิษฐ์ ทองเงา^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหนังสือเสียง เรื่อง สุภาษิตสอนหญิง แบบร่วมสมัย 2) เพื่อศึกษาผลการรับฟังหนังสือเสียงที่พัฒนาขึ้นเกี่ยวกับความตระหนักรู้คุณค่าในตัวเอง 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการรับฟังหนังสือเสียงที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เป็นนักศึกษาเพศหญิง ที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล วิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า หลังการรับฟังหนังสือเสียง เรื่อง สุภาษิตสอนหญิงกลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักรู้คุณค่าในตัวเอง อยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ความกตัญญูตเวที ปรณินิบัติดูแลพ่อแม่ หรือผู้ที่เลี้ยงดูมา ความสำรวมระวัง คือ การพูดจา กริยามารยาท และการแต่งตัวให้ถูกกาลเทศะ และการรู้จักเก็บออม รู้จักใช้เงินตามความต้องการอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือย สรุ่ยสุร่าย เป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้หญิงยุคใหม่ ส่วนความพึงพอใจต่อหนังสือเสียงอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่า หนังสือเสียงที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้เพื่อส่งเสริมคุณค่าในตนเองของหญิงไทยได้

คำสำคัญ : หนังสือเสียง คุณค่าในตัวเอง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: kullkanit_t@rmutt.ac.th

DEVELOPMENT OF AN AUDIO BOOK ON "PROVERBS FOR TEACHING FEMALE" IN ORDER TO CONTEMPORARY SELF-VALUED IMPROVEMENT OF THAI FEMALE

Kullkanit Thongngao^{1*}

Abstract

The purpose of this study were to 1) development of an Audio Book on "Proverbs for Teaching Female" to Contemporary 2) investigate the effect of listen to Audio Book on awareness the Self-Valued 3) investigate the satisfactions of listen to Audio Book. The 100 samples used in this study were female graduate students from various universities in Bangkok and neighbor area. Data were analyzed by using mean and standard deviation. The results found that after listen to Audio Book on "Proverbs for Teaching Female" Samples have awareness the Self-Valued at a "much" level. The most are the gratitude awareness, parental care, self-control attentiveness conversational manner, behavior, suitable dressing upon occasions, financial management with reasonable spending mindset, and nice personality of the modern feminism. The satisfactions on the Audio Book at a "much" level. In conclusion, The developed of an Audio Book were effectively for enhancing to Contemporary Self-Valued Improvement of Thai Female.

Keywords : Audio Book, Self-Valued

¹ Assistant Professor , Faculty of Mass Communication Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

* Corresponding author, email: kullkanit_t@rmutt.ac.th

บทนำ

ประเทศไทยมีประชากรมากกว่าครึ่งเป็นผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 50.9 หรือประมาณ 33.3 ล้านคน โดยประเทศไทยมีนโยบายให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้หญิงอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรมานาน โดยนับย้อนหลังไปได้ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ยังคงเขียนระบุให้การพัฒนาผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ (สุชาติดา ทวีสิทธิ์, 2554) และแม้ว่าบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงก้าวหน้า คือ บทบาทที่ผู้หญิงสามารถก้าวขึ้นเป็นผู้นำ บางประเทศมีผู้นำประเทศเป็นผู้หญิง ในประเทศไทยผู้หญิงได้เป็นรัฐมนตรี ระดับรากหญ้าผู้หญิงเป็นผู้ใหญ่บ้าน ปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงยุคใหม่ได้รับการเปิดโอกาสทางสังคมเพราะการศึกษายุกระดับให้มีความเท่าเทียมกับผู้ชาย ผู้หญิงเองก็มีความสามารถ ขวนขวายความรู้ ทนต่อเหตุการณ์บ้านเมือง ทั้งนี้ ดร.ปณิธิ บราวน์ ได้กล่าวในงานเสวนาเรื่อง “ตัวตนใหม่ของผู้หญิงไทย : การต่อรองมายาคติทางเพศในครอบครัว” ตอนหนึ่งว่า...ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องสร้างตัวตนใหม่ เพียงแต่อย่ามองตัวตนเดียว ผู้หญิงไม่ได้เป็นแค่ผู้หญิง แต่ยังเป็นลูกสาว น้องสาว แม่ เป็นเจ้าหน้าที่ อาจารย์ ฯลฯ ซึ่งทำอย่างไรในแต่ละสถานการณ์เราจะเลือกหยิบตัวตนแต่ละตัวมาใช้อย่างมีความสุข ได้รับความเท่าเทียมหรือการยอมรับ ซึ่งการจะเลือกตัวตนแต่ละบทบาทมาใช้ได้เหมาะสม ก็ต้องเข้าใจสังคม (เดลินิวส์, ออนไลน์)

ในสมัยก่อนมีการเปรียบผู้หญิงเหมือนผ้าขาวสะอาด ซึ่งถ้าเปื้อนสิ่งใดแม้แต่น้อย ก็เกิดเป็นจุดดำหินเสียแล้ว และดำหินที่วุ่นก็เกิดได้โดยง่ายนัก ดังนั้นคนสมัยก่อนจึงจำเป็นต้องหาทางป้องกันในกรณีที่ยังไม่เกิดดำหินในผ้าขาว และหาทางแก้ไขในกรณีที่ได้เกิดขึ้นแล้ว จึงได้มี..สุภาชิต.. หรือสุภาชิตสอนหญิงเกิดขึ้นในสมัยนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ป้องกันแก้ไขดำหินต่างๆได้เป็นอย่างดี สุภาชิต ได้แก้คำพูดที่พูดออกมา ไม่ว่าจะเป็นทำนองสำนวนโวหาร หรือคำพังเพย แต่มีเนื้อความหรือความหมายที่ดี เป็นคำตักเตือนสั่งสอน และสะกิดใจให้ระลึกถึงอยู่เสมอ มีอยู่ 2 ประเภท คือ 1. คำสุภาชิตประเภทที่ พูด อ่าน หรือเข้าใจเนื้อความได้ดีที่ โดยไม่ต้องแปลความหมาย ดีความหมายเช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 2. คำสุภาชิตประเภทที่ พูด อ่าน หรือฟังแล้วยังไม่เข้าใจเนื้อความนั้นในทันที ต้องนึกตรึกตรอง ต้องแปลความ ดีความหมายเสียก่อนจึงจะทราบเนื้อแท้ของคำเหล่านั้น เช่น ฝิบ้านไม่ตีฝิปากก็พลอย สุภาชิตสอนหญิง เป็นที่รวมแห่งคติในการครองตัวของหญิงตามวัฒนธรรมไทยดั้งเดิม เป็นที่ยกย่องแพร่หลายสืบต่อกันมาช้านาน ส่วนมากถกปฏิบัติทุกวันนี้ จะมีเลืกอนตามคตินิยมอย่างใหม่บ้างเพียงบางประการ เช่นการกราบเท้าสามีเมื่อเข้านอน หรือการรับประทานอาหารหลังสามี เป็นต้น

ผู้หญิงในวันนี้แม้ว่าจะได้แสดงศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เมื่อผู้หญิงได้สิทธิความเท่าเทียมกับผู้ชายแล้ว ยังคงต้องรู้จักที่จะนำความสามารถนั้นมาพัฒนาบทบาท หน้าที่ อย่างถูกที่ ถูกทาง ขณะเดียวกันผู้หญิงก็ควรรักษาคุณสมบัติที่พ่อแม่สั่งสอนขัดเกลาให้เป็นผู้หญิง นั่นคือ ความละเอียดอ่อน อ่อนโยน และเรียนรู้เพื่อผสมผสานระหว่างความอ่อนโยน อ่อนน้อม และเข้มแข็ง ที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่มีความตระหนักและรู้ถึงคุณค่าในตัวเองด้วย เมื่อนั้นผู้หญิงจะสามารถเป็นสาวทันสมัยและสร้างบทบาทใหม่ที่มีความสำคัญกับสังคมได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาหนังสือเสียง เรื่อง “สุภาชิตสอนหญิง” เพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงตระหนักและรู้คุณค่าในตัวเอง และสามารถนำข้อคิดที่ได้นำไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหนังสือเสียง เรื่อง “สุภาชิตสอนหญิง” แบบร่วมสมัย
2. เพื่อศึกษาผลการรับฟังหนังสือเสียงที่พัฒนาขึ้นเกี่ยวกับความตระหนักคุณค่าในตัวเอง
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการรับฟังหนังสือเสียงที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่เป็นนักศึกษาเพศหญิง จำนวน 100 คน เป็นระยะเวลา ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2559-31 ธันวาคม 2559

โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.1 ประชากร คือ นักศึกษาเพศหญิง มหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 100 คน ได้แก่ นักศึกษาเพศหญิง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 25 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จำนวน 25 คน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 25 คน และมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต จำนวน 25 คน

1.3 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ

หนังสือเสียง เรื่อง “สุภาจิตสอนหญิง”

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ

1. ความตระหนักรู้คุณค่าในตัวเอง

2. ความพึงพอใจต่อการรับฟังหนังสือเสียง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามประกอบด้วยคำถามเลือกตอบ แบบประเมินค่า และแบบปลายเปิด โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ได้แก่ อายุ การศึกษา จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตระหนักรู้คุณค่าในตัวเอง จำนวน 13 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการรับฟังหนังสือเสียง เรื่อง สุภาจิตสอนหญิง จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อหนังสือเสียงที่พัฒนาขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้โดย

3.1 ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาที่จะนำมาสู่ขั้นตอนผลิตหนังสือเสียง เรื่อง สุภาจิตสอนหญิง โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

3.2 ประเมินคุณภาพของหนังสือเสียง เรื่อง สุภาจิตสอนหญิง โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน

3.3 ประเมินแบบสอบถามความตระหนักรู้คุณค่าในตัวเองและความพึงพอใจ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน

3.4 นำหนังสือเสียง เรื่อง สุภาจิตสอนหญิง ที่พัฒนาขึ้นให้กลุ่มตัวอย่างรับฟัง จำนวน 100 คน

3.5 แจกแบบสอบถามกับกลุ่มทดลองภายหลังรับฟังหนังสือเสียง

3.6 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยเลือกแบบสอบถามที่ตอบได้ถูกต้อง สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับการนำไปวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อดำเนินการเก็บแบบสอบถามพร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อความตระหนักรู้คุณค่าในตัวเอง และความพึงพอใจต่อการรับฟังหนังสือเสียงที่พัฒนาขึ้น โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สำหรับคำตอบความตระหนักรู้คุณค่าในตัวเองและความพึงพอใจ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดแสดงผลการวิเคราะห์โดยแสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำค่าเฉลี่ยมาตัดสินตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ได้แก่ อายุ การศึกษา

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 17 - 18 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00 รองลงมามีอายุ 19 - 20 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 และไม่ระบุอายุ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเรียนอยู่ชั้นปีที่ 2 จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 รองลงมาเรียนอยู่ชั้นปีที่ 1 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 เรียนอยู่ชั้นปีที่ 3 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 และเรียนอยู่ชั้นปีที่ 4 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การตระหนักรู้คุณค่าในตัวเอง

ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประเด็นของการตระหนักรู้คุณค่าในตัวเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักรู้ในระดับมากที่สุด 3 หัวข้อ ได้แก่ ผู้หญิงที่ดีย่อมต้องมีความกตัญญูต่อกตเวทิตา ประณินบิดูแลพ่อแม่ หรือผู้ที่เลี้ยงดูมาถึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีคุณค่า ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.50) ผู้หญิงทุกยุค ทุกสมัยถึงแม้จะมีความเก่ง ฉลาดเฉลียว เรียนหนังสือสูง ทำงานดีแค่ไหน ก็ต้องมีความสำรวมระวัง คือ การพูดจา กริยามารยาท และการแต่งตัวให้ถูกกาลเทศะ เพราะสิ่งเหล่านี้จะบ่งบอกไปถึงชาติตระกูลว่ามาจากครอบครัวแบบไหน ได้รับการอบรมสั่งสอนมาอย่างไร ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.50) และการรู้จักเก็บออม รู้จักใช้เงินตามความต้องการอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือย สรุ่ยสุร่าย เป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้หญิงยุคใหม่ ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.50) ส่วนความตระหนักรู้ในระดับมากกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญใน 4 หัวข้อ ได้แก่ ผู้หญิงที่รักษาวลสงวนตัวเปรียบเหมือนอัญมณีที่มีคุณค่า ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.50) ผู้หญิงคนใดที่ไม่รักษาวลสงวนตัวเปรียบเหมือนอัญมณีที่มีรอยร้าวย่อมเสื่อมราคา ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.50) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับมากในหัวข้อ การอยู่ก่อนแต่งเพราะจะได้ทดลองอยู่ด้วยกัน ศึกษากันอย่างลึกซึ้งหากเข้ากันไม่ได้ก็เลิกกันไป ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.57) และ เห็นด้วยระดับมากกับการแต่งก่อนอยู่ ซึ่งเป็นการทำตามประเพณี เพื่อศักดิ์ศรีและหน้าตาของพ่อแม่ ครอบครัว ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.54)

ตามลำดับ ส่วนความตระหนักรู้คุณค่าในตัวเองที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางมีด้วยกันถึง 5 หัวข้อ ตามลำดับดังนี้ สมัยนี้การเลือกคบหากับใครสักคนไม่จำเป็นต้องใช้เวลานานแค่พบกันหนสองหนก็สามารถตัดสินใจได้แล้วว่าใครคือคนที่ใช่ ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.89) ผู้หญิงคนใดที่เชื่อในคำพูดหวาน และช่างเอาอกเอาใจของผู้ชายที่เข้ามาจีบ จนใจอ่อนยอมมอบใจและกายให้สุดท้ายมักต้องผิดหวังและเข้าใจ ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.54) คำพูดหวานที่ออกมาจากปากผู้ชาย เช่น คุณคือสุดที่รักของผม , ผมรักคุณคนเดียว , คุณคือนางฟ้าในชีวิตของผม ฯลฯ ผู้หญิงไม่ควรปักใจเชื่อในทันทีที่ต้องใช้เวลาพิสูจน์ ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.50) การที่ผู้หญิงจะแสดงออกว่าชอบผู้ชายก่อนไม่ใช่สิ่งที่ผิด แต่ไม่ควรแสดงออกมากจนเกินไป เพราะความงามที่มีอาจจะลดน้อยลง หรือหมดความน่าสนใจ ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.53) และเมื่อมีเพื่อนมาบอกว่ามีคนหลงรักคุณ เขาเป็นคนดีมาก น่าคบหา และเขาขออนัดคุณไปทานข้าว คุณจะไม่ใช่เพื่อนคนนั้นทันทีจนกว่าจะได้ตรวจสอบข้อมูลด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 0.39) ส่วนหัวข้อการสนทนาข่าวสารบันเทิงหรือคุยเรื่องของเพื่อนหรือคนรู้จักซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัวของเขา โดยเฉพาะเป็นเรื่องที่เขาปกปิดยิ่งอยากคุย เพราะเป็นสิ่งที่หายากสร้างบรรยากาศการสนทนาให้มีความเพลิดเพลิน ยิ่งใครรู้ข้อมูล และนำมาเปิดเผยมากเท่าไรก็จะเป็นบุคคลที่น่าสนใจ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.48)

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการรับฟังหนังสือเสียง เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง

ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อหนังสือเสียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างพึงพอใจด้านเทคนิคการติดต่อในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.59) รองลงมาคือด้านเนื้อหาในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.71) ส่วนด้านเสียงบรรยายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.59) และพึงพอใจต่อเสียงดนตรีประกอบเป็นลำดับสุดท้าย อยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.95)

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาหนังสือเสียง เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง

สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าหนังสือเสียงสุภาชิตสอนหญิงมีประโยชน์และสร้างความตระหนักในหลายๆ เรื่องเพราะตอนแรกกลุ่มตัวอย่างบางคนฟังแล้วรู้สึกเฉยๆ เพราะแคมีคำว่าสุภาชิตก็รู้สึกว่ายาวแต่พอฟังไปสักพักบางเรื่องก็เหมือนกับที่พอ แม่สอน และบางเรื่องก็จะเก็บไว้เตือนตัวเอง เช่น ความประหยัด การใส่ใจเลือกคู่ครอง เป็นต้น แต่ในบางประเด็นก็อาจจะทำไม่ได้ เช่น การพูดจาไพเราะเพราะเดียวนี้การพูดสลับไม่ได้ถือว่าไม่สุภาพเป็นเรื่องธรรมดาไปแล้ว และกลุ่มตัวอย่างต้องการให้ปรับในส่วนของการผลิต เช่น ใช้ดนตรีประกอบที่มีจังหวะเร้าใจ หรือเร็วกว่านี้ เสียงผู้บรรยายควรเป็นเสียงวัยรุ่น เป็นต้น การได้รับฟังหนังสือเสียงถือเป็นโอกาสที่ดีเพราะถ้าไปหาฟังเองคงยาก ได้ข้อคิด และเป็นสิ่งกระตุ้นในการนำคำสอนมาปฏิบัติตามอย่าง เพราะหากสามารถประพฤติปฏิบัติได้แบบนี้คงจะนำมาซึ่งความสำเร็จทั้งในชีวิตและหน้าที่การงาน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การพัฒนาหนังสือเสียง เรื่อง “สุภาชิตสอนหญิง” เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้คุณค่าในตัวเองของหญิงไทยร่วมสมัย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาเพศหญิง ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 100 คน

จากผลการศึกษาพบว่า หลังจากที่ถูกกลุ่มตัวอย่างได้รับฟังหนังสือเสียงที่พัฒนาขึ้นมีความคิดเห็นต่อประเด็นของการตระหนักรู้คุณค่าในตัวเอง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักรู้ในระดับมากที่สุด 3 หัวข้อ โดยมี 2 หัวข้อที่ให้ความสำคัญมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ผู้หญิงที่ดีย่อมต้องมีความกตัญญูต่เวที ปรณินัติดูแลพ่อ แม่ หรือผู้ที่เลี้ยงดูมาจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีคุณค่า ($\bar{X} = 4.58$, $S.D. = 0.50$) แม้ว่าสังคมจะมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรความกตัญญูต่เวทียังคงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดเพราะมันสามารถชี้วัดความเป็นมนุษย์ที่ดีหรือไม่ดีจากข้อนี้ ดังตอนหนึ่งในบทความพุทธสุภาจิตสเกิดใจ "กตัญญูต่เวที เป็นคนดีของชาติ" ของพระเทพรัตนกวี (2556) ที่ว่า คนดี ย่อมเป็นที่ยกย่องนับถือของคนทั่วไป เพราะอำนาจของความกตัญญูต่เวที "นิมิตต์ สาธูรูปานํ กตญญูตเวทีตา ความกตัญญูต่เวที เป็นเครื่องหมายของคนดี" ในบทความเกี่ยวกับความกตัญญูของ ทิพมาศ เสวตรวโรหิต (2560) กล่าวว่าปัจจุบันมีกระแสความเจริญทางเทคโนโลยีอย่างไร้ขีดจำกัด สิ่งยั่วยุให้เกิดการเบียดเบียนของพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ตลอดจนการสร้างเสริมความเจริญทางวัตถุที่มากเกินไปจนลืมนึกถึงความเจริญทางด้านจิตใจ ตลอดจนความต้องการทางด้านวัตถุเพื่อมาสนองความต้องการทางกาย ทางใจในการดำรงชีวิตประจำวันของสมาชิกในสังคมนั้น ทำให้เกิดการแย่งชิงโอกาส เพื่อการประกอบการเลี้ยงชีพ โดยลืมนึกถึงเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในจิตใจ ลืมนึกถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนไทยที่มีความกตัญญู รู้จักตอบแทนบุญคุณ ซึ่งความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยรักษาและพยุงสังคมไทย ผู้ที่มีความกตัญญู คือ มีจิตสำนึกในคุณท่านและคิดตอบแทน ส่วนผู้ที่ไม่มีความกตัญญูคือคนอกตัญญู ไม่รู้คุณค่า ย่อมถูกประณามว่า เป็นคนไม่ดี ไม่น่าคบหา ความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งอื่น ชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่างๆ มีพ่อแม่ ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง เป็นต้น ความกตัญญูนี้เป็นคุณธรรมที่มนุษย์ควรปฏิบัติไม่เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่รวมไปถึงต่อสัตว์และพืชด้วย ผู้ที่มีความกตัญญูย่อมจะทำตนเองให้มีความสุขและทำผู้อื่นให้มีความสุขด้วย และผลจากความกตัญญูนี้จึงมีผลสืบเนื่องกับประเด็น ผู้หญิงยุคใหม่ทุกสมัยถึงแม้จะมีความเก่ง ฉลาดเฉลียว เรียนหนังสือสูง ทำงานดีแค่ไหน ก็ต้องมีความสำรวมระวัง คือ การพูดจา กริยามารยาท และการแต่งตัวให้ถูกกาลเทศะ เพราะสิ่งเหล่านี้จะบ่งบอกไปถึงชาติตระกูลว่ามาจากครอบครัวแบบไหน ได้รับการอบรมสั่งสอนมาอย่างไร ($\bar{X} = 4.58$, $S.D. = 0.50$) จากข้อนี้เป็นการยกย่องเทิดทูลผู้ที่เป็นบิดา มารดาหรือผู้มีพระคุณที่ได้เลี้ยงดูมาโดยผู้หญิงที่ดีต้องประพฤติตนให้มีคุณค่าคู่ควร จากประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญตระหนักรู้คุณค่าในตัวเอง มากที่สุดทั้ง 2 หัวข้อ เป็นสิ่งชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงยุคใหม่ยังให้ความสำคัญตระหนักรู้ตัวชี้วัดคุณค่าของผู้หญิงคือคุณงาม ความดีเป็นตัวนำแล้วถึงจะควบคู่มากับความเก่ง ความฉลาด และความสำเร็จ ถึงแม้ว่าคนๆ นั้นจะมีความเก่ง ความฉลาด มีการศึกษาสูง และมีความสำเร็จในหน้าที่การงานมากเพียงไร หากขาดซึ่งคุณงามความดีที่เป็นจารีตประเพณีและค่านิยมที่ได้มีการบ่มเพาะในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน อันประกอบไปด้วยความกตัญญู การสำรวมกริยามารยาท การพูดจา การรู้จักกาลเทศะก็จะไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร แม้ว่าคนๆ นั้นจะภาคภูมิใจในความเก่ง ความสำเร็จแต่คุณค่าในสายตาผู้อื่นหรือมุมมองจากสังคมก็จะลดน้อยถอยลงไป สอดคล้องกับทัศนะของ พระว.วชิรเมธี (2557) ที่ว่าดีที่สุดควรศรัทธาหลักการของความดี เพราะเป็นสากล และเที่ยงแท้แน่นอนที่สุด ศรัทธาในความดี เพราะจะทำให้ชีวิตมีหลักยึดที่ถูกต้องเป็นคนดีที่เป็นคนเก่ง เพราะจะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างสง่างาม ส่วนประเด็นการรู้จักเก็บออม รู้จักใช้เงินตามความต้องการอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือย สรุ่ยสร่าย เป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้หญิงยุคใหม่ ($\bar{X} = 4.53$, $S.D. = 0.50$) การตระหนักรู้คุณค่าในด้านการใช้จ่ายยังคงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกยุคทุกสมัย ดังจะเห็นได้จากบรรทัดของวรรณกรรมสุภาจิตสอนหญิงที่คันทูและเป็นที่รู้จักแพร่หลายยกตัวอย่างเช่น

“มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
จงมักน้อยกินน้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน ” เป็นต้น

แม้ว่า สุภาชิตสอนหญิง ยังไม่มีนักวิชาการคนใดสามารถสรุปได้แน่นอนว่า ใครเป็นผู้แต่ง อย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนใหญ่ยังถือว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นผลงานของสุนทรภู่อยู่ ตามความเห็นของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงกล่าวไว้ ทั้งนี้แนวคิดหลายประการที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ค่อนข้างมีความคิดทันสมัย และเห็นความสำคัญของเศรษฐกิจการเรือนที่อยู่ในมือของผู้หญิง (สุภาชิตสอนหญิง, วิกิพีเดีย)

กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับมากในหัวข้อ การอยู่ก่อนแต่งเพราะจะได้ทดลองอยู่ด้วยกัน ศึกษากันอย่างลึกซึ้งหากเข้ากันไม่ได้ก็เลิกกันไป ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.57) และ เห็นด้วยระดับมากรองลงมาด้วย ค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันในหัวข้อการแต่งก่อนอยู่ ซึ่งเป็นการทำตามประเพณี เพื่อศักดิ์ศรีและหน้าตาของพ่อแม่ ครอบครัว ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.54) ซึ่งทั้งสองประเด็นที่ผ่านมาสังคมไทยมีการตั้งคำถามและถกเถียงคุณค่าของความเป็นผู้หญิงในเรื่องการแต่งก่อนอยู่และอยู่ก่อนแต่งงานกันมาก แต่ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าแบบไหนเหมาะสมกว่ากัน สำหรับจารีตและประเพณีของไทยย่อมให้ความสำคัญและตระหนักในเรื่องการแต่งก่อนอยู่มาเป็นอันดับแรก ทั้งนี้การที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจสองประเด็นนี้ด้วยค่าเฉลี่ยในระดับมากและใกล้เคียงกันนั้น หมายถึงกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาเพศหญิงมีโอกาสเลือกทั้งการอยู่ก่อนแต่งและแต่งงานก่อนอยู่เท่าๆ กัน อาจเป็นเพราะสังคมได้เพิ่มทางเลือกให้มากขึ้นและมีข้อมูลเชิงการเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของทั้งสองรูปแบบนี้อย่างกว้างขวาง ยกตัวอย่างข้อมูลในเว็บไซต์เด็กดีดอทคอม (เด็กดีดอทคอม.2560) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ การแต่งก่อนอยู่ หรืออยู่ก่อนแต่ง ดีกว่ากัน โดยอยู่ก่อนแต่งดีกว่า เพราะจะได้ศึกษาอุปนิสัยกันก่อนว่าจะอยู่กันได้นานตลอดรอดฝั่งหรือไม่สภาพสังคมและเศรษฐกิจไม่อำนวยให้แต่งงานก่อนอยู่ ที่แต่งงานอยู่มีค่าใช้จ่ายในเรื่องการตั้งครุภัก หากต้องเลิกราในภายหลัง จะเกิดผลกระทบต่อลูกด้วย เป็นต้น ส่วนข้อดีของแต่งงานก่อนอยู่ คือ สืบทอดประเพณีอันดีงาม และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนรุ่นต่อไป สร้างเงื่อนไขให้ทั้งสองฝ่าย ตระหนักในหน้าที่ภริยา-สามีของตนเองมากขึ้นและบ่งบอกให้รู้ว่าฝ่ายชายมีความรักต่อฝ่ายหญิง มากกว่ามีความใคร่ในกามารมณ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็ติดต่อกับความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวของกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นการเน้นย้ำให้ผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนัก ทำความเข้าใจและหาวิธีการดูแลเยาวชนที่เป็นเพศหญิงอย่างเหมาะสมต่อไป

ด้านความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างหลังการรับฟังหนังสือเสียง เรื่อง สุภาชิตสอนหญิงที่พัฒนาขึ้นนั้น ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างพึงพอใจด้านเทคนิคการติดต่อ รองลงมาคือด้านเนื้อหา ส่วนด้านเสียงบรรยายอยู่ในระดับปานกลาง และพึงพอใจต่อเสียงดนตรีประกอบอยู่ระดับปานกลางเป็นลำดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เสียงผู้บรรยายไม่มีเสียงสอแทรก เช่นเสียง ฟันคำ เสียงกระแอม ไอ เสียงพลิกกระดาษ เสียงรบกวน อื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.58) รองลงมา คือการสรุปเนื้อหา และสอแทรกการตระหนักรู้ในคุณค่าตัวเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.58) และจากการแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามเปิด สรุปได้ว่า หนังสือเสียงสุภาชิตสอนหญิงทำให้มีความตระหนักในหลายๆ เรื่องเพราะตอนแรกกลุ่มตัวอย่างบางคนฟังแล้วรู้สึกเฉยๆ เพราะแค่มิคิดว่า สุภาชิตก็รู้สึกว่ายาวแต่พอฟังไปสักพักบางเรื่องก็เหมือนกับที่พ่อแม่สอน และบางเรื่องก็จะเก็บไว้เตือนตัวเอง เช่น ความประหยัด การใส่ใจเลือกคู่ครอง เป็นต้น แต่ในบางประเด็นก็อาจจะทำไม่ได้ เช่น การพูดจาไพเราะ เพราะเตี้ยนี้การพูดสบถไม่ได้ถือว่าไม่สุภาพเป็นเรื่องธรรมดาไปแล้ว และกลุ่มตัวอย่างต้องการให้ปรับในส่วนของการผลิต เช่น ใช้ดนตรีประกอบที่มีจังหวะเร้าใจ หรือเร็วกว่านี้ เสียงผู้บรรยายควรเป็นเสียงวัยรุ่น เป็นต้น

การได้รับฟังหนังสือเสียงถือเป็นโอกาสที่ดีเพราะถ้าไปหาฟังเองคงยาก ได้ข้อคิด และเป็นสิ่งกระตุ้นในการนำคำสอนมาปฏิบัติตามอย่าง เพราะหากสามารถประพฤติปฏิบัติได้แบบนี้คงจะนำมาซึ่งความสำเร็จทั้งในชีวิตและหน้าที่การงาน

จากผลการรับฟังดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาลิตา แซ่ก๊วง (2558) ได้ศึกษาสมรรถนะ การเห็นคุณค่าในตนเอง และความสุขในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการขายของพนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 20 - 25 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 25,000 บาท และมีประสบการณ์ในการทำงาน 3 - 6 ปีและผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยการเห็นคุณค่าในตนเองส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการขายของพนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร มากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยสมรรถนะด้านการสื่อสาร ด้านการแก้ไขปัญหา และการตัดสินใจ ด้านการมุ่งเน้นผลสำเร็จในการทำงาน และปัจจัยความสุขในการทำงาน ด้านการมีความรู้ตามลำดับ และจากการศึกษาของ คูเปอร์สมิธ (Coopersmith.1981 อ้างถึงในดวงกมล ทองอยู่,2557) กล่าวถึงคุณลักษณะพื้นฐานของการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งบุคคลใช้เป็นเครื่องตัดสินว่าตนประสบความสำเร็จ มีอยู่ 4 ประการ คือ 1.การรับรู้ว่าคุณมีความสามารถ (Competence) เมื่อบุคคลรับรู้ว่าคุณสามารถทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย สามารถเผชิญอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตด้วยความมั่นใจปรับตัวได้ดี และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.การรับรู้ว่าคุณมีความสำคัญ (Significance) เมื่อบุคคลได้รับการยอมรับอย่างเหมาะสมรู้สึกว่าคุณเป็นที่รักของบุคคลอื่น มีประโยชน์และเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและสังคม 3.การรับรู้ว่าคุณมีอำนาจ (Power) เมื่อบุคคลรู้สึกว่าคุณมีอิทธิพลในการควบคุมชีวิตของตนเองและต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัวมีความเชื่อมั่นในอำนาจการกระทำของตนเองว่าจะก่อให้เกิดผลตามที่ต้องการ และมีความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยตนเอง และ 4.การรับรู้ว่าคุณมี คุณความดี (Virtue) เมื่อบุคคลมีการปฏิบัติตัวสอดคล้องกับศีลธรรมจริยธรรม ค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณี มองโลกในแง่ดี พอใจในชีวิตที่เป็นอยู่มีการแสดงออกของความคิดและถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

สรุปได้ว่าการพัฒนาหนังสือเสียง เรื่อง “สุภาษิตสอนหญิง” เพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงตระหนักและรู้คุณค่าในตัวเอง นับเป็นสื่อที่พัฒนาได้ง่าย ลงทุนน้อยและสามารถเข้าถึงผู้รับสื่อได้หลากหลายช่องทาง โดยเป้าหมายหลักเพื่อต้องการปลูกฝังให้ผู้รับฟังซึ่งเป็นนักศึกษาเพศหญิงที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ซึมซาบรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าในตัวเองของผู้หญิงไทย เพราะพื้นฐานของการเห็นคุณค่าในตนเองจะนำมาซึ่งความสำเร็จทั้งด้านชีวิต ครอบครัวและการทำงาน พร้อมกันนั้นก็ควรรักษาคุณสมบัติที่พ่อแม่สั่งสอนขัดเกลาในความเป็นผู้หญิงไทยที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น และยังสามารถเป็นสาวในยุคใหม่ที่มิบทบาทหลากหลายและสร้างสรรค์สังคมได้อย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการพัฒนาสื่อเพื่อความตระหนักรู้คุณค่าในตนเองหลากหลายรูปแบบ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยความพึงพอใจต่อการรับฟังหนังสือเสียงจากหลายช่องทาง
3. ควรมีการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นและวัยทำงาน ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- ปาไลตา แซ่ก้วง. (2558). **สมรรถนะ การเห็นคุณค่าในตนเอง และความสุขในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการขายของพนักงานขายในเขตกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ หน้า 115 กรุงเทพฯ
- พระเทพรัตนกวี (สุรินทร์ ชุตินธโร ป.ธ.๗). (2556). **พุทธสุภาษิตสะกิดใจ "กตัญญูกตเวที เป็นคนดีของชาติ"**. ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 20 มกราคม 2560. จาก <https://www.dmc.tv/pages.html>
- ทิพมาศ เสวตวรโชติ. **ความกตัญญู**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสคราช [ออนไลน์] 2560. สืบค้นวันที่ 20 มีนาคม 2560. จาก <http://taamkru.com/th>
- ดวงกมล ทองอยู่. (2557). **แนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน**. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม. สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2554). **พลวัตรครอบครัวหลายวัย**. ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 22 พฤษภาคม 2557. จาก <http://www.gotoknow.org/posts/479914>
- _____. (2557). "คนเก่ง" VS "คนดี" ในทัศนะพระว.วชิรเมธี ผู้จัดการรายวัน ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 10 มกราคม 2560. จาก <http://www.manager.co.th/daily/viewnews.aspx?NewsID=9570000046866>
- _____. (2556). **ตัวตนใหม่ของผู้หญิงไทย : การต่อรองมายาคติทางเพศในครอบครัว**. ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2557. จาก <http://www.dailynews.co.th/Content/Article/34689>
- _____. **สุภาษิตสอนหญิง** ออนไลน์. สืบค้นวันที่ 15 มีนาคม 2560. จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สุภาษิตสอนหญิง>
- _____. (2556). **แต่งก่อนอยู่ ..หรืออยู่ก่อนแต่ง ดีกว่ากัน** ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2560. จาก <https://www.dek-d.com/board/view/1136293/>

นักการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี

ณัฐพงศ์ บุญเหลือ^{1*} สุวิชา วรวิเชียรวงศ์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาแนวคิดและพฤติกรรมทางการเมือง กลยุทธ์ทางการเมือง การรักษาสถานะเสียง ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมือง นักการเมืองถิ่นและประชาชน ใช้กรอบแนวคิดระบบอุปถัมภ์ วัฒนธรรมทางการเมือง พฤติกรรมการเมืองของนักการเมืองถิ่นและประชาชน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการเมือง ใช้ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผลการศึกษา ประการแรก นักการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากระบบอุปถัมภ์และวัฒนธรรมทางการเมือง เพื่อรักษาบทบาทและความสัมพันธ์กับหัวหน้าคน ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนน สำหรับความล้มเหลวหรือการพ่ายแพ้ทางการเมืองเลือกตั้งของนักการเมืองส่วนใหญ่เป็นผลจากการสูญเสียความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่มีต่อกลุ่มหัวหน้าคน ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน ประการที่สอง นักการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือมีความรู้ความเข้าใจในระบบและกระบวนการทางการเมืองพร้อมทั้งเข้าไปมีบทบาททางการเมืองท้องถิ่น นอกจากนี้ยังยอมรับการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนในฐานะผู้ใช้อำนาจทางการเมือง ประการสุดท้าย พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดกาญจนบุรีมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเป็นลำดับ มีความรู้ความเข้าใจความสำคัญต่อนโยบายของพรรคและอำนาจทางการเมืองผ่านการใช้อำนาจของตนเองในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับนักการเมืองและพรรคการเมือง

คำสำคัญ : นักการเมืองถิ่น กาญจนบุรี

¹ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร :

² อดีตรองคณบดีคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

*ผู้พิมพ์หลัก e-mail: nboonunp@gmail.com

LOCAL POLITICIANS KANCHANABURI PROVINCE

Nattapong Boonlue^{1*} Suwicha Woravichienwong²**Abstract**

The research on local politicians of Kanchanaburi Province is aimed to Thai politician phenomena through local politicians of Kanchanaburi Province. The main objectives of this study are to get to know the local politicians, their concepts, and behavior, relationships with voters, and achievements in maintaining their power as elected politicians. The theoretical framework for the study is based on patronage system, political culture, and political behavior of local politicians and other people who can affect political changes and development. The tool for data collection in this study is unstructured-interview, and both primary and secondary data were collected. The findings revealed that, firstly, the local politicians of Kanchanaburi Province benefitted from a patronage system and political culture in order to maintain their roles and relations with their political canvassers, local leaders, and voters. Election failures of local politicians were due to the loss of patron-client relations with political canvassers and local leaders. Secondly, most of the local politicians had a participative political culture type, that is, they had good understanding of the political system and political process, and undertaking of political roles. Moreover, the accepted people's decision as people's sovereignty. Lastly, the political behavior of the local politicians of Kanchanaburi Province had been changing and developing gradually; they understood the importance of public policies, party policies, including political power via people in decision of voting of politicians and political parties.

Keywords : Kanchanaburi, Local Politician

¹ Political Science, Ramkhamhaeng University, Bangkok

² Senior Lecture, Faculty of Management Science, Silpakorn University, Petchburi Province and Associate Dean, School of Public Administration, National Institute of Development Administration (NIDA)

* Corresponding author, e-mail: nboonunp@gmail.com

บทนำ

พฤติกรรมทางการเมืองทั้งของประชาชนและนักการเมืองแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการเมืองก่อให้เกิดการตัดสินใจทางการเมืองในหลากหลายมิติโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมือง การติดตามข้อมูลข่าวสาร การติดตามผลการทำงานของรัฐบาลและนักการเมืองเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ให้นักการเมืองต้องปฏิบัติตามความต้องการของประชาชน และการยอมรับการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนภายใต้กติกาการเลือกตั้งที่เป็นกฎเกณฑ์ว่าด้วยความชอบธรรมในทางการเมืองของฝ่ายการเมือง อย่างไรก็ตามนักการเมืองในแต่ละสังคมย่อมมีพฤติกรรมรวมถึงวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันโดยเป็นผลจากภูมิหลังด้านค่านิยม ความเชื่อ ครอบครัวย การศึกษา ศาสนา เพื่อนฝูง ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ รวมถึงอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน นอกจากนี้แล้วยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ อีกด้วย (Joyce, 2006) ในขณะที่ยังเข้าสู่อำนาจทางการเมืองทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลวมีองค์ประกอบที่หลากหลายเช่นเดียวกัน อาทิ ประสิทธิภาพและการทำงานการเมืองในระดับพื้นที่ การสร้างภาพลักษณ์ การสร้างการจดจำ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักการเมืองและผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ ซึ่งมักได้รับอธิบายว่าเป็นความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์รวมถึงผลงานเชิงประจักษ์ที่ประชาชนสามารถจับต้องได้ซึ่งประเด็นหลังนี้ในปัจจุบันนับว่ามีความสำคัญในการทำงานการเมืองของนักการเมืองถิ่นเป็นอย่างยิ่ง

กรอบแนวคิดในการศึกษา

สำหรับการศึกษาการเมืองในปัจจุบันมีแนวทางที่หลากหลาย ทั้งนี้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดทางการเมืองเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิจัยดังนี้

แนวคิดด้านอำนาจและอิทธิพลทางการเมือง เป็นการศึกษาซึ่งเน้นอำนาจทางการเมือง (political power) และผลของการใช้อำนาจ โดยการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวของชุมชน หรือสังคมให้อยู่รอดได้ หรือมีอำนาจที่เท่าเทียมกันภายใต้สภาวะสิ่งแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์คนสำคัญอย่าง Lasswell ถือเป็นนักวิชาการคนสำคัญด้านรัฐศาสตร์ที่ได้ศึกษาและอธิบายเน้นการเมืองเป็นการแข่งขันกันแสวงหาอิทธิพลระหว่างผู้มีอำนาจ สำหรับ Deutsch แล้ว มุ่งเน้นการศึกษากระบวนการเมืองและการสื่อสารในการควบคุมทางการเมือง ซึ่งเขาปฏิเสธการศึกษาเพียงเรื่องเฉพาะอำนาจเท่านั้น ซึ่งได้อธิบายว่า อำนาจไม่ใช่สาระสำคัญของการศึกษาการเมือง โดยอำนาจเป็นเพียงเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำหรับ Deutsch เห็นว่า การเมืองเป็นเรื่องการประสานงานระหว่างกิจกรรมของมนุษย์เพื่อสร้างความสงบสุขอันเป็นหมายพื้นฐานของสังคม (สุกิจ เจริญรัตน์กุล, 2530, หน้า 23-25)

แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงระบบเครือญาติ (Kinship Relation System) ความสัมพันธ์เชิงระบบเครือญาติ เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากความจำเป็นในชีวิตจริงของคนในสังคมชนบทในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีการผลิตและกิจกรรม ทั้งนี้ รวมทั้งการป้องกันผลประโยชน์และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในวิถีการผลิต ทำให้ระบบเครือญาติมีความลึกซึ้งฝังแน่นในสังคมไทย พฤติกรรมทางการเมืองได้แก่ ความสนใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสนับสนุนนักการเมือง และพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง การสนับสนุนหรือการต่อต้านรัฐบาล โดยความสัมพันธ์ในระบบเครือญาตินับเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกตั้ง ในขณะที่การต่อสู้ช่วงชิงผลประโยชน์และความขัดแย้งภายในหมู่บ้านเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่จริง ทำให้เห็นว่าสังคมชนบทมีความหลากหลายเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากภายนอก หากได้รับผลกระทบจากปัจจัย

ภายนอกมากระบบเครือญาติก็ลดความสำคัญลงหรืออาจลดลงจนหมดความสำคัญไปได้ (กฤษณา ไวกมล, 2555, หน้า 28-29)

แนวคิดระบบอุปถัมภ์ (Patron client System) เมื่อวิถีการผลิตภายในชุมชนถูกแทรกแซงจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้า และกระบวนการทุนนิยมเข้ามามีอิทธิพลเหนือวิถีการผลิตมีผลให้รัฐจำเป็นต้องเข้าไปดำเนินการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่นหน่วยงานส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค กำหนดตัวเองเป็นผู้แทนของรัฐ มากกว่าเป็นผู้ที่เป็นตัวแทนให้กับประชาชนในพื้นที่ ทำให้ประชาชนหันไปพึ่งนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ เมื่อเป็นดังนี้กลุ่มอุปถัมภ์ในสังคมจึงประกอบด้วย ญาติพี่น้อง นายทุนหรือผู้มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ และกลุ่มข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ถืออำนาจรัฐในฐานะตัวแทนระบบศักดินาที่สามารถอ้างความชอบธรรมได้จากบารมีที่สูงกว่า กลุ่มเหล่านี้ ได้สร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มอิทธิพลภายนอกโดยให้ผลประโยชน์ การเงิน และความช่วยเหลือต่าง ๆ

กลุ่มอุปถัมภ์มีความสัมพันธ์กันและบางครั้งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่การช่วงชิงการนำและผลประโยชน์จากภายนอกของกลุ่มเป็นตัวกำหนดแนวทางในความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ผลกระทบทางการเมืองโดยตรงของระบบอุปถัมภ์นั้นคือพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งความเป็นผู้นำในเชิงอุปถัมภ์นั้นย่อมหมายถึงระดับของอิทธิพลทางการเมืองที่มีต่อประชาชนหรือสังคมโดยรวม นอกจากนั้นยังพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่มีฐานะที่แตกต่างกัน ในทางการเมืองผู้รับอุปถัมภ์ไม่เพียงแต่จะให้สัญญาเรื่องคะแนนเสียงเท่านั้น แต่ยังสัญญาว่าไม่มีผู้อุปถัมภ์อื่นใดอีก เป็นเรื่องที่มีปัจจัยเรื่องอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเฉพาะเรื่องการสนองตอบของผู้รับอุปถัมภ์ในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่จับต้องไม่ได้เช่นการยกย่องนับถือ การส่งสารที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้าม นักวิชาการจำนวนมากได้ศึกษาระบบอุปถัมภ์ดังกล่าว (เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, สิริพรรณ นกสวน และ พฤทธิสถาน ชุมพล บรรณาธิการ, 2550, หน้า 234 – 241) อาทิ Stavenhagan R., Hutchinson B., Foster G.M., Boissevain J., Scott J.C. and Kervliet B.J., Galjart, Leeds A., Silverman S., Powell J.D., Pitt –River J.A., Graziano L., Mair. L. และ Yaarrow S. ในงานศึกษาเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์นั้นมักอธิบายถึงการที่นักการเมืองและพรรคการเมืองใช้ในการหาคะแนนเสียงในพื้นที่ชนบทโดยมีการตอบแทนผลประโยชน์บางอย่าง อาทิ การให้สัญญาผ่านนโยบายการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งพรรคการเมืองในประเทศต่าง ๆ นำมาใช้ เช่นการแข่งขันหาเสียงเลือกตั้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับพรรคคริสเตียนเดโมแครตในอิตาลีและเวเนซุเอลา

แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ซึ่ง Joyce (2006, pp. 2 – 7) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละสังคมนั้นมีความแตกต่างกันซึ่งเป็นผลมาจากความเป็นมาของประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ในการเมืองระบบเสรีนิยมประชาธิปไตย (a liberal democratic political system) เกี่ยวข้องกับสถาบันทางการเมือง เช่น รัฐบาล รัฐสภาและศาล องค์การการเมือง เช่น พรรคการเมือง กลุ่มกดดัน และกระบวนการทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การตัดสินใจของประชาชนซึ่งมีแนวคิดที่แตกต่างกัน ตัวอย่างความแตกต่างในวัฒนธรรมทางการเมือง อาทิ กรณีฝรั่งเศส จะมีระดับความอดทนอดกลั้น (tolerance) ที่สูงในความขัดแย้ง และการโต้แย้งหรือถกเถียงทางการเมือง ในขณะที่สวีเดน จะเป็นสังคมที่มีความประนีประนอม และมีลักษณะสำคัญคือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) ในขณะที่สหราชอาณาจักรจะมีลักษณะการพัฒนาการของระบบจารีตประเพณีนิยมมากกว่าการเปลี่ยนแปลงแบบปฏิวัติ (a tradition of evolution rather than revolutionary change)

สำหรับ Almond และ Verba (1965, pp. 11-34) ได้อธิบายถึงลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองในเมืองในประเภทต่าง ๆ โดยเป็นผลจากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนและสังคมนั้น ๆ ประกอบด้วยตัวแปรด้านจิตวิทยาการเมือง 3 ประการ ได้แก่ (1) cognitive orientation หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่ปัจเจกบุคคลมีต่อระบบการเมือง ปัจจัยนำเข้าและปัจจัยนำออกในระบบการเมือง (2) affective orientation คือ ความรู้สึกในทางที่ดีของปัจเจกบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง ผู้มีอำนาจ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยนำออกของระบบการเมือง และ (3) evaluative orientation คือ ความคิดเห็นจากการประเมินคุณค่าของปัจเจกบุคคลที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบการเมือง ทั้งนี้วัฒนธรรมทางการเมืองแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย วัฒนธรรมทางการเมืองแบบปิดตัวเอง (parochial political culture) วัฒนธรรมการเมืองแบบเปิดตัวเอง (subject political culture) และวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม (participation political culture)

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ งานของสุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) เรื่อง “การโฆษณาหาเสียงกับพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง” พบว่ารูปแบบการหาเสียงนั้นมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของหาเสียงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ รูปแบบของการหาเสียงประกอบด้วย การพรรณนาความ เน้นธรรมจรรยา โน้มน้าว พูดรู้ค่า ความรู้สึก และแม้แต่การใช้คำขวัญ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวหาผู้แข่งขันและแก้ข้อกล่าวหา สำหรับเนื้อหาในการหาเสียงนั้น ประกอบด้วยข่าวสารการเมือง ระบบการเมือง ระบบการปกครอง ผู้นำและอำนาจหน้าที่ นโยบายในการบริหารและปกครอง ความคาดหวังของบ้านเมืองในด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่นเดียวกับงานวิจัยของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2522) เรื่อง “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522” พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนนั้นการประชาสัมพันธ์ของราชการและตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง อิทธิพลและความเลื่อมใสศรัทธา หรือความเข้าใจในนโยบายของพรรคการเมือง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชน ในขณะที่งานศึกษาของ วรวิมล เสงี่ยมศักดิ์ (2540) เรื่อง การบริหารแผนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ภายใต้แนวความคิด 3 เขตยุทธศาสตร์ พบว่าการจัดรูปแบบการจัดการหาเสียงโดยอาศัยความสัมพันธ์ระบบเครือข่ายมีความสำคัญต่อการหาเสียงเลือกตั้ง และได้เสนอตัวแบบการหาเสียงของนักการเมืองในรูปแบบความสัมพันธ์เครือข่าย สำหรับงานวิจัย “พฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ.2522” ของ สุจิต บุญบงการ และคณะ (2527) พบว่า การตัดสินใจไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะมีการจัดให้มีส่วนร่วมทางการเมืองแบบถูกระดม โดยเชื่อว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผู้อยู่ในชนบทมีรายได้น้อยมีการศึกษาน้อยมีโอกาสถูกระดมหรือชักจูงได้ง่าย

ในงานวิจัยเกี่ยวกับนักการเมืองถิ่นได้มีการศึกษาถึงพฤติกรรม รูปแบบการหาเสียง ทักษะคติทางการเมืองของนักการเมืองถิ่นจังหวัดในพื้นที่ต่าง ๆ อาทิ งานศึกษาของ ฤทธา ไวสำรวจ (2555) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่า อัตลักษณ์ของนักการเมืองถิ่นจังหวัดสมุทรสงครามมี 5 ลักษณะ ประกอบด้วย (1) การเป็นถิ่น (พื้นที่) (2) อดีตขุนนาง สายราชินิกุล (3) กลุ่มอาชีพข้าราชการครู (4) นักธุรกิจท้องถิ่น ผู้มีบารมีในท้องถิ่น และ (5) นักการเมืองหญิงพื้นเพชาวบ้านและการเป็นแกนนำเครือข่ายประชาชน โดยที่กลุ่มสนับสนุนนักการเมืองในจังหวัดลำนดาเนินอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์แบบเครือข่าย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และพรรคการเมือง กลุ่มเยาวชน กลุ่มเครือข่ายเอกชน องค์กรเอ็นจีโอ (NGOs) ในขณะที่วัฒนธรรมการหาเสียงจัดตั้งอยู่บนพื้นฐานเครือข่าย เครือข่ายเพื่อนร่วมรุ่น และศาสนา มีการใช้การสื่อสารทางการเมืองโดยการเมืองเชิงการตลาด อาศัยโครงสร้างการพัฒนาการเมืองผ่านสื่อโฆษณาโดยยึดหลักอนุรักษ์ถิ่นซึ่งมีความสำคัญมากขึ้นในระยะหลัง ในขณะที่งานศึกษาของรุจน์จาลักษณ์รายา คณานุรักษ์ (2551) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี” พบว่า นักการเมืองถิ่นโดยส่วนใหญ่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ มีเครือข่ายที่เข้มแข็ง ความสัมพันธ์ทั้งรูปแบบเครือข่ายหรือความใกล้ชิด คนที่จะเป็นนักการเมืองถิ่นต้องเป็นตัวแทนพรรคที่เรียกว่า “พรรคเลือก

คน ประชาชนเลือกพรรค” มีการจัดตั้งหัวคะแนน ตัวแทนทำงานในพื้นที่ มีกลวิธีการหาเสียงที่เหมือนกัน กล่าวคือ การลงพื้นที่พบปะประชาชนทั้งในช่วงเวลาการเลือกตั้งและเวลาทั่วไปอย่างขยันขันแข็ง การร่วมกิจกรรม งานบุญประเพณีต่าง ๆ กิจกรรมทางสังคม การเมืองถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้น มีพัฒนาการเป็นลำดับ

สำหรับกรวิทย์ เกาะกลาง (2555) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดกระบี่” พบว่า มีการวางแผนก่อนการลงรับสมัครเลือกตั้งโดยมีเครือข่ายหรือฐานเสียงจากอาชีพของตนซึ่งเป็นตัวแปรทำให้ประสบความสำเร็จ การมีเพื่อนร่วมอาชีพ มีผู้บังคับบัญชา-ผู้ใต้บังคับบัญชาและเครือข่ายมีส่วนสนับสนุนทำให้หาเสียงได้ง่ายขึ้น สำหรับกลยุทธ์การหาเสียงเน้นการหาเสียง การพบปะชาวบ้านลงพื้นที่ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอทำให้ชนะใจชาวบ้าน เกิดความผูกพันและความภาคภูมิใจที่นักการเมืองถิ่นไปพบ การเข้าใจเข้าถึงชาวบ้านก่อนมีโอกาที่จะได้รับคะแนนเสียงสูงมาก เป็นการแสดงถึงการมีธรรมาภิบาล ไม่ถือตัว การลงพื้นที่ด้วยการกินอยู่กับชาวบ้านทำให้เกิดการยอมรับมากที่สุด รวมถึงการมุ่งเน้นการเสียงในกลุ่มสตรีซึ่งมีบทบาทสำคัญ และเป็นกลุ่มที่พูดง่ายโอกาสได้คะแนนมีสูง ใช้วิธีการดูแล การและจัดและเข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะการจัดดูงานหรือทัศนศึกษาในต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ มีการจัดทีมงานนักการเมืองติดตาม การหาเสียง/การดูแลกลุ่มผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับงานของไชยวุฒิ มนตรีรักษ์ (2551) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดเลย” พบว่า การเลือกตั้งระหว่างปี พ.ศ.2478 ถึง พ.ศ.2500 เครือข่ายสนับสนุนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ใช้วิธีการเดินหาเสียงถึงหมู่บ้าน มีใบปลิว โปสเตอร์ ฉายภาพยนตร์ จัดเลี้ยงอาหาร แจกสิ่งของ เช่น น้ำปลา ปลาพุดเค็ม ไม้ขีดไฟ น้ำตาล รองเท้า พร้อมการเสนอนโยบายการพัฒนาพื้นที่ แต่ในปี พ.ศ.2512 เปลี่ยนมาเป็นการเข้าสู่การเมืองของกลุ่มธุรกิจ โดยการสนับสนุนของกลุ่มธุรกิจค้าไม้และสมาชิกสภาจังหวัด เริ่มมีการซื้อเสียง การใช้อิทธิพลหัวคะแนน การสร้างระบบอุปถัมภ์ ในปี พ.ศ.2529 เป็นยุคที่กลุ่มรับเหมาก่อสร้างเริ่มเข้าสู่การเมือง ต่อมาระหว่างปี พ.ศ.2531 ถึง พ.ศ.2535 นักการเมืองถิ่นจังหวัดเลยมีสองสภาพ ได้แก่ กลุ่มที่มีอุดมการณ์ และกลุ่มธนกิจการเมือง และนับจากการเลือกตั้งปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมา กลุ่มอุดมการณ์ประชาธิปไตยแพ้การเลือกตั้งไม่ประสบความสำเร็จชนะอีกเลย ใช้ในการสร้างฐานะคะแนนเสียงควบคู่การสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับข้าราชการประจำเพื่อควบคุมและใช้ประโยชน์จากกลไกราชการ รวมถึงการช่วยเหลือของหัวหน้ากลุ่มหรือผู้มั่งการเมืองในการสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองและการกระจายผลประโยชน์ สำหรับกลุ่มสนับสนุนที่มีความสำคัญในปัจจุบันได้แก่ กลุ่ม อสม. กลุ่มสตรี เครือข่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับงานของ ชาญณวุฒิ ไชยรักษา (2549) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดพิษณุโลก” พบว่า การเลือกตั้งในยุคแรกจะอยู่ในกลุ่มข้าราชการประจำที่เข้าสู่สนามการเมือง และมีการเปลี่ยนแปลงนับจากปี พ.ศ. 2512 เป็นต้นมาโดยผู้ที่เป็นักการเมืองถิ่นจะเป็นผู้ที่เกิดและเติบโตในจังหวัด หรือมีความผูกพันกับจังหวัดนับจากรุ่นบิดามารดา ใช้การลงพื้นที่พบปะประชาชน การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ถึงมือประชาชน ความใกล้ชิดระหว่างนักการเมืองและการมีเครือข่ายทางสังคมทำให้นักการเมืองถิ่นจังหวัดพิษณุโลกประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง และงานของศรดา สมพอง (2550) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา” พบว่า นักการเมืองถิ่นล้วนเป็นกลุ่มบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี รวมถึงมีชื่อเสียงทั้งสิ้น มีพื้นฐานประวัติการรับราชการหรือนักการเมืองท้องถิ่นมาก่อน มีการสืบทอดการเมืองในกลุ่มเครือญาติ ประกอบด้วย 2 ตระกูลสำคัญ คือตระกูลฉายแสง และตระกูลตันเจริญ ในการสังกัดพรรคการเมืองของกลุ่มการเมืองไม่ได้มีความสำคัญต่อความสำเร็จทางการเมืองหรือชัยชนะในการเลือกตั้งมากนัก ประชาชนให้ความสำคัญกับตัวบุคคลมากกว่า วิธีการหาเสียงใช้การพบปะประชาชนและการปราศรัย การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ การใช้รถหาเสียง โดยเฉพาะการจัดตั้งหัวคะแนนที่มีบาร์มี ได้แก่ กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น อาทิ สมาชิกสภาจังหวัด (ส.จ.) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน

ผลการศึกษา

การเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค ประกอบด้วย ยุคแรก คือ ยุคที่นักการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล ที่มีได้สังกัดพรรคการเมือง ยุคที่สอง ความสามารถหรือบารมีทางการเมืองกับการสนับสนุนของพรรคการเมือง และยุคที่สาม การครองพื้นที่ของสองพรรคการเมืองใหญ่ สำหรับการเมืองยุคแรก ช่วงปี พ.ศ.2475 - 2495 นักการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีส่วนใหญ่มาจากคหบดี ผู้นำท้องถิ่นที่มีบารมี และอดีตขุนนาง ทั้งนี้มีได้สังกัดพรรคการเมือง โดยมี ส.ส. เพียง 1 คนเท่านั้น ในขณะที่ยุคที่สอง อยู่ในระหว่างปี พ.ศ.2500 - 2535 ประกอบด้วย ส.ส. ที่สังกัดพรรคการเมืองและไม่สังกัดพรรคการเมือง ช่วงแรก ส.ส. ของจังหวัดสังกัดพรรคการเมืองภายใต้อิทธิพลและสายสัมพันธ์ของรัฐบาลทหาร ต่อมาผู้ได้รับการเลือกตั้งไม่สังกัดพรรคการเมือง สลับกับสังกัดพรรคการเมือง โดยที่ ส.ส. ของจังหวัดเพิ่มเป็น 2, 3, 4 คน ส่วนใหญ่สังกัดพรรคต่างกัน และในปี 2518 เป็นครั้งแรกที่ทหาร¹ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ของจังหวัดและสังกัดพรรคการเมือง แต่กระนั้นทหารยังมิได้มีบทบาทหรืออิทธิพลในการเมืองโดยตรง เพราะยังไม่ปรากฏว่าทหารสามารถชนะการเลือกตั้งทุกครั้งในช่วงเวลาดังกล่าว สำหรับยุคที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ.2538 - ปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาที่ทหารมีบทบาทในการเมืองถิ่นของจังหวัดร่วมกับอดีตผู้นำท้องถิ่นที่มีบารมีหรือมีอิทธิพลทางการเมือง และบทบาทของสองพรรคการเมืองใหญ่ในการเมืองของจังหวัด สำหรับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีมีขึ้นเป็นลำดับ หากแต่มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปภายใต้สถานการณ์และอิทธิพลทางการเมืองระดับชาติ (ชงคชาญ สุวรรณเมณี และอริยธัช แก้วเกาะสะบ้า, 2548)

ด้านการหาเสียงเลือกตั้งและการรักษาฐานเสียงของนักการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี มีรูปแบบและกระบวนการไม่แตกต่างจากการเมืองถิ่นจังหวัดอื่น ๆ มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นการหาเสียงเลือกตั้งและการรักษาฐานเสียง ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่านิยม ความเชื่อและพฤติกรรมทางการเมืองทั้งจากนักการเมืองถิ่น และวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก นับเป็นความสัมพันธ์ภายใต้การพึ่งพาหรือนักการเมืองที่มุ่งหวัง/ต้องการคะแนนสนับสนุนเพื่อเป้าหมายชนะการเลือกตั้งเป็นนักการเมืองในฐานะสมาชิกรัฐสภาในอนาคต ขณะเดียวกันประชาชนในท้องถิ่นมีวัฒนธรรมการเมืองถิ่นซึ่งต้องการให้นักการเมืองเข้ามาช่วยเหลือ/ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนอันเกิดจากการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น อาทิ ระบบไฟฟ้า ประปา สถานรักษาพยาบาล สถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำหรือระบบชลประทาน ปัจจัยหลังนี้มีความสำคัญในทางเศรษฐกิจท้องถิ่นเป็นอันมาก เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการผลิตภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่ ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงเกิดขึ้นภายใต้การพึ่งพาหรือนักการเมืองอย่างแนบแน่นและไม่อาจปฏิเสธสภาพความเป็นจริงดังกล่าว

การหาเสียงของนักการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีของนักการเมืองจึงแสดงออกผ่านการให้คำมั่นสัญญาหรือคำปรีกษา รวมถึงการนำเสนอโครงการ/ แผนงานในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งได้รับการนำเสนอผ่านผู้นำชุมชน/ ท้องถิ่น รวมถึงหวัคเนนซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ สถานการณ์ดังกล่าวนี้ดำรงอยู่มาอย่างยาวนานปรากฏในคำอธิบายของนักการเมืองถิ่นโดยส่วนใหญ่ อาทิ ไพบุลย์ พิมพ์พิสิฐถาวร ประชา โพธิพิพิธ อัญชลพร โพธิพิพิธ สันตต์ จินาภักดิ์ นาวาอากาศโท นายแพทย์เชซา สุขารมณ พลโหมะ โพธิ์งาม พลเอกสมชาย วิษณุวงศ์ หรือแม้แต่พลเอกวัฒนา สรรพานิช และอนุกุล แพรไพศาล ซึ่งสองรายหลังนี้ได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส. แต่อย่างใด

¹ พลโทวิชาญ อังคุโชติ นับเป็นนายทหารที่ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ของจังหวัดฯ คนแรก โดยก่อนหน้านั้นในการเลือกตั้ง 10 กุมภาพันธ์ 2512 ทรยาได้รับเลือกตั้ง เป็น ส.ส. ของจังหวัด

กรณีดังกล่าวทำให้นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีไม่อาจปฏิเสธถึงความสำคัญที่ต้องดำเนินกิจกรรมชัดเจนเกี่ยวกับการสนับสนุน ผลักดันและติดตามงบประมาณรัฐในการพัฒนาท้องถิ่นเพราะหากไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมย่อมทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะสูญเสียฐานเสียงและกลุ่มสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประชาชนในท้องถิ่นที่มีความคาดหวัง (expectation) ต่อผลงานที่นักการเมืองระดับสูงให้กับคู่แข่งทางการเมืองที่มีชื่อเสียง บารมี และประวัติการทำงานที่ดีและเป็นทางเลือกใหม่ได้ในอนาคต

นับจากอดีตถึงปัจจุบันระบบการเมืองท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีได้ปรากฏฐานการเมืองของนักการเมืองแต่ละคนที่ยึดครองพื้นที่ต่อเนื่องมานานผ่านระบบอุปถัมภ์ (patronage system) อาทิ ไพฑูรย์ พิมพ์พิสิฐถาวร หรือกำนันหยุ่น มีฐานเสียงในพื้นที่อำเภอห้วยกระเจา บ่อพลอย ในขณะที่ ประชา โพธิ์พิพิธ มีฐานเสียงในพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอด่านมะกอก เช่นเดียวกับ อัฐพล โพธิ์พิพิธ ผู้เป็นลูกชาย พลโทมะ โพธิ์งาม มีฐานเสียงในพื้นที่อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอเมือง และบางส่วนของอำเภอสองขลาง พลเอกสมชาย วิษณุวงศ์ มีฐานเสียงในพื้นที่เดียวกันกับพลโทมะ โพธิ์งาม ในขณะเดียวกันนักการเมืองรุ่นใหม่ที่ได้รับเริ่มเข้ามาแทนที่นักการเมืองรุ่นเก่า อาทิ นางศรีสมร รัตติกฤษ์เศรษฐ์ มีฐานการเมืองสนับสนุนที่สำคัญในพื้นที่อำเภอสองขลาง นายสุรพงษ์ ปิยะโชติ มีฐานการเมืองสนับสนุนในพื้นที่เขตอำเภอด่านมะกอกและอำเภอเมือง และฐานเสียงของนายเรวัติ สิริบุญกุล อดีต ส.ส. ชื่อดังของจังหวัด อย่างไรก็ตาม ฐานการเมืองและกลุ่มผู้สนับสนุนประเภทหัวคะแนน โดยเฉพาะกลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก/ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นนั้นก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้หากนักการเมืองถิ่นๆ ไม่สามารถดำเนินการตามสัญญาใจ หรือนโยบายหาเสียงที่ได้ให้ไว้ในการเลือกตั้ง ซึ่งกลุ่มหัวคะแนนที่เป็นผู้นำท้องถิ่นจำเป็นต้องรักษาฐานเสียงและคะแนนเสียงสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นเช่นเดียวกัน

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมือง พรรคการเมืองและประชาชนในการเมืองท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี มีลักษณะของการผสมผสานระหว่างพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมือง พรรคการเมืองและประชาชน สำหรับพฤติกรรมทางการเมือง ประกอบด้วย การหาเสียงเลือกตั้ง การจัดตั้งระบบหัวคะแนนทั้งในช่วงเวลาการหาเสียงเลือกตั้ง หรือการสร้างกลุ่มผู้สนับสนุนผ่านผู้นำการเมืองท้องถิ่น หรือผู้นำชาวบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ ผ่านการพัฒนาพื้นที่ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ประกอบด้วย ไฟฟ้า ประปา เส้นทางคมนาคมหรือถนนทั้งภายในหมู่บ้าน ระหว่างหมู่บ้าน เส้นทางเชื่อมระหว่างอำเภอทั้งภายในจังหวัดและระหว่างจังหวัด รวมถึงบทบาทในการสนับสนุนช่วยเหลือการพัฒนาด้านสาธารณสุขผ่านการติดตามด้านโครงการและงบประมาณในระบบการบริหารราชการ ทั้งนี้กิจกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีถือเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับหรือตระหนักในกลุ่มนักการเมืองทั้งในระดับพื้นที่และระดับชาติของนักการเมืองจังหวัดกาญจนบุรี โดย กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่จำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วม เพื่อสร้างการยอมรับหรือคะแนนเสียงหรือความนิยมที่มีต่อตัวนักการเมือง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ (patronage system)

ในขณะเดียวกันด้านวัฒนธรรมการเมือง หากพิจารณาตามกรอบแนวคิดของ Almond และ Verba (1965, pp. 11-34) พบว่านักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีมีวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม (participation political culture) โดยมีความเข้าใจในระบบการเมือง บทบาทหน้าที่ของนักการเมือง พรรคการเมือง ระบบรัฐสภาและรัฐบาลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชน ปฏิบัติตนตามสัญญาที่ได้หาเสียง และความสำคัญของพรรคการเมืองในฐานะศูนย์รวมการกำหนดนโยบาย ในขณะที่ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจทางการเมืองด้วยการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับนักการเมือง และพรรคการเมืองที่ได้เสนอนโยบายสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

และเมื่อวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิด “การตัดสินใจเลือกของส่วนรวม” (public choice) พบว่านักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีและประชาชนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของตนที่ว่านักการเมือง

พรรคการเมืองและรัฐบาล เปรียบเสมือนผู้ผลิตสินค้าและบริการ ในขณะที่ประชาชนเปรียบเสมือน “ผู้บริโภค” (customers) ดังนั้นนักการเมืองจึงต้องเลือกพรรคที่มีอุดมการณ์และนโยบายตรงกับตนเอง รวมถึงการสร้างผลงานที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจเลือกลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งนี้ นักการเมืองและประชาชนต้องเคารพในการตัดสินใจของประชาชน ในขณะเดียวกันกระบวนการยุติธรรมหรือองค์กรต่าง ๆ ก็ต้องมีค่านิยม/พฤติกรรม ที่เคารพการตัดสินใจของประชาชนเช่นเดียวกัน (อนุสรณ์ ลิมมณี, 2553, หน้า)

ในการเลือกตั้งปัจจัยที่มีผลต่อชัยชนะทางการเมืองของนักการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีมี 2 ประการสำคัญประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลของตัวนักการเมืองได้แก่ บุคลิกภาพ พฤติกรรม อิทธิพล บารมี และระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง การมีภูมิหลังเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นฐานการเมืองที่สำคัญ เพราะทำให้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทั้งในระดับตำบลและหมู่บ้านทำให้สามารถเข้าถึงและได้ใจชาวบ้านได้มากกว่า นักการเมืองถิ่นคนอื่น ๆ และปัจจัยที่สองคือ พรรคการเมือง ด้วยปัจจุบันประชาชนมีความรู้ความเข้าใจความสำคัญ of พรรคการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับนโยบายและผลของนโยบายที่มีผลต่อตัวพวกเขาเอง และนับเป็นความเข้าใจในอำนาจทางการเมืองที่มีอยู่ของตนเอง

บทบาททหารในการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี ด้วยพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีเป็นพื้นที่ทางการเมืองที่สำคัญ ดังนั้นจึงมีอาจปฏิเสธถึงความสำคัญของการทหารในทางการเมืองได้ แต่กระนั้นทหารก็มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง หากแต่การจะได้รับเลือกตั้งหรือได้รับกระแสตอบรับถึงขั้นตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีภูมิหลังเป็นนายทหารนั้นก็มิได้เป็นไปโดยง่าย โดยเฉพาะในการเลือกตั้งนับจากปี 2544 เป็นต้นมา ดังปรากฏว่า พลเอกวัฒนา สรรพพานิช ซึ่งมีภูมิหลังหรือประวัติที่ประสบความสำเร็จในชีวิตราชการทหาร ประสบการณ์ทางการเมืองที่มาจากการแต่งตั้ง และที่สำคัญเป็นนายทหารที่เป็นครอบครัวชาวนาและเป็นชาวจังหวัดกาญจนบุรีโดยกำเนิด หากแต่เมื่อลงสู่สนามเลือกตั้ง ส.ส. ก็มิได้ชนะใจประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งแต่ประการใด จะมีก็เพียงได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ว. ซึ่งในทัศนคติรวมถึงค่านิยมทางการเมืองของประชาชนแล้ว นักการเมืองในฐานะ ส.ว. มิได้มีความสำคัญหรือมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนโดยตรง กล่าวคือ ความสัมพันธ์และความสำคัญระหว่าง ส.ว. กับชาวบ้านแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกับ ส.ส. ค่านิยมและความเชื่อที่ชาวบ้านมีอยู่ดังกล่าวทำให้การตัดสินใจลงคะแนนเสียงแตกต่างกัน ในทางตรงกันข้ามในกรณีของพลโทมะ โพธิ์งาม พลตรีศรัชัย มนต์รีวัต หรือแม้แต่พลเอกสมชาย วิษณุวงศ์ ซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. หลายสมัย แต่ก็มิได้เป็นสิ่งที่การันตีถึงชัยชนะในการเลือกตั้งในอนาคตได้ ดังปรากฏว่า ในการเลือกตั้ง ส.ส. ปี 2554 พลตรีศรัชัย มนต์รีวัต ต้องต้องสอบตก ในขณะเดียวกันกับการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี (นายก อบจ.) พลโทมะ โพธิ์งามก็ต้องประสบชะตากรรมทางการเมืองเช่นเดียวกัน รวมถึงพันเอกสะอึง ชนะนา พรรคความหวังใหม่ซึ่งได้รับคะแนนเลือกตั้งน้อยมากในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2554 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2544 และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2555)

การอภิปรายผล

จากข้อค้นพบดังกล่าวสามารถนำมาอภิปรายได้ว่า กลยุทธ์หรือวิธีการหาเสียงของนักการเมืองถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีนั้นให้ความสำคัญกับการจัดตั้งกลุ่มหัวคะแนน ผู้นำท้องถิ่นหรือชุมชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งได้อย่างทั่วถึง ในขณะเดียวกันการทำงานการเมืองล้วนมุ่งเน้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้แก่ งานประเพณีต่าง ๆ การพัฒนาพื้นที่ด้านโครงสร้างสาธารณูปโภค ถนนหนทาง แหล่งน้ำสำหรับการเกษตรและการบริโภคเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น ในขณะเดียวกันยังใช้นโยบาย

ของพรรคการเมืองที่ตนเองสังกัดเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและสนับสนุนในการเลือกตั้ง ทั้งนี้ นโยบายของพรรคการเมืองถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการแข่งขันทางการเมืองด้วยประชาชนมีความเข้าใจความสำคัญนโยบายของพรรคการเมืองว่ามีผลกระทบอย่างไร ข้อค้นพบดังกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) เรื่อง “การโฆษณาหาเสียงกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง” งานวิจัยกรมการปกครอง (2522) เรื่อง “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522” วรวุฒิ เสงี่ยมศักดิ์ (2540) เรื่อง “การบริหารแผนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ภายใต้แนวความคิด 3 เขตยุทธศาสตร์” ฤทธินา ไส้สารจ (2555) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม” รุจน์จาลักษณ์รายา คณานุรักษ์ (2551) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี” กรวิทย์ เกษกลาง (2555) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดกระบี่” งานของไชยวุฒิ มนตรีรักษ์ (2551) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดเลย” ชาญณวุฒิ ไชยรักษา (2549) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดพิษณุโลก” และงานของศรดา สมพอง (2550) เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา” เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองระดับชาติของประชาชน
2. ควรมีการศึกษาการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองในจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน โดยกิจกรรมทางการเมืองดังกล่าว เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ อาทิ การคัดเลือกตัวผู้สมัครในนามพรรค นโยบายของพรรค เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ฤทธินา ไส้สารจ. (2555). นักการเมืองถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- กรวิทย์ เกษกลาง. (2556). นักการเมืองถิ่นจังหวัดกระบี่. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ชงคชาญ สุวรรณเมณี และอริย์ชัย แก้วเกาะสะบ้า. (2548). รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2475 – 2548. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ชาญณวุฒิ ไชยรักษา. (2549). นักการเมืองถิ่นจังหวัดพิษณุโลก. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ไชยวุฒิ มนตรีรักษ์. (2551). นักการเมืองถิ่นจังหวัดเลย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- รุจน์จาลักษณ์รายา คณานุรักษ์. (2551). นักการเมืองถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วรวุฒิ เสงี่ยมศักดิ์. (2540.) การบริหารแผนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งภายใต้แนวคิด 3 เขตยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก
- ศรดา สมพอง. (2550). นักการเมืองถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุกิจ เจริญรัตนกุล. (2530). วิเคราะห์การเมือง: สรุปแนวคิดของนักวิชาการอเมริกัน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2533). การโฆษณาหาเสียงกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตย
- สุจิต บุญบงการ และคณะ. (2527). พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2544). ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2555). **ข้อมูล สถิติ และผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 ในการเลือกตั้ง 3 กรกฎาคม 2554**, หน้า 241-242 กรุงเทพฯ: บริษัทซี.ดับเบิลยู.แอนด์ เอส. โปรดักส์ จำกัด.
- อนุสรณ์ ลิ้มมณี. (2555). POL 3102 (PS 333) **ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมืองยุคปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, สิริพรรณ นกสวน และ พงษ์ทิสาณ ชุมพล บรรณาธิการ. (2550). **คำและความคิดใน รัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Almond, Gabriel A. and Verba, Sidney. (1965). **The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations**. U.S.A.: Little , Brown and Company.
- Joyce, Peter. (2006). **Politics**. U.S.A.: The McGraw-Hill, Inc.

การแสวงหาและการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประกาศ พาวินันท์^{1*} กันยารัตน์ ทองแก้ว²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบประสม (mixed-methods research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative research) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาและการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 140 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) อาจารย์และนักศึกษานิติศาสตร์ จำนวน 24 คน และนำข้อมูลมาจัดกลุ่มและนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาความ จากการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการใช้สารสนเทศดิจิทัลโดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการใช้เพื่อประกอบการทำงาน ($\bar{X}=4.12$) รองลงมาคือเพื่อการค้นคว้าอิสระหรือวิทยานิพนธ์ ($\bar{X}=3.96$) และเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาที่เรียน ($\bar{X}=3.93$) ตามลำดับ ส่วนการใช้เพื่อติดตามเหตุการณ์และสถานการณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.74$) นอกจากนี้ นักศึกษาและอาจารย์ส่วนใหญ่ได้ใช้เสิร์ชเอนจินในการสำรวจข้อมูลโดยเชื่อว่า Google เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการเริ่มต้นค้นหาถ้าไม่รู้ในสิ่งที่กำลังค้นหาและต้องการข้อมูลให้มากที่สุด โดย Google จะนำไปสู่แหล่งข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงทางกฎหมายต่อไป โดยทั่วไปนักศึกษาและนักกฎหมายจะใช้คำสำคัญ (keyword) ในการสืบค้นผ่านเสิร์ชเอนจินบนอินเทอร์เน็ต และระบบสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุด (OPAC)

คำสำคัญ : สารสนเทศดิจิทัล พฤติกรรมสารสนเทศ การแสวงหาสารสนเทศ การค้นหาสารสนเทศ นักกฎหมาย

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง e-mail : pawinun@yahoo.com

² อาจารย์โปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

e-mail: dd_kanya@hotmail.com

*ผู้พิมพ์หลัก e-mail: pawinun@yahoo.com

DIGITAL INFORMATION SEARCHING AND SEEKING OF GRADUATE STUDENTS OF LAW FACULTY, RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

Prapat Pawinun^{1*}Kanyarat Tongkaew²

Abstract

In this mixed methods research investigation in which the researcher analyzes both quantitative and qualitative data, the objective is to study digital information seeking and searching behavior of graduate students of faculty of law, Ramkhamhaeng University. In the quantitative phase of research, the researcher collected a sample population of 140 graduate students under examination. Insofar as concerns the qualitative phase of research, the researcher conducted in-depth interviews with 24 graduate students and lecturers of faculty of law, Ramkhamhaeng University. The data collected from the interviewees were categorized and subsequently descriptively presented. The study found that the graduate students use digital information overall and each aspect at a high level including working and preparing to employment assessment, doing thesis and independent study, self-studying and following situation respectively. Graduate students and lecturer use internet search engine, almost always Google to gain an overview of the area. Generally, keywords are entered by the users into a search engine to find information on the web and online library catalog.

Keywords : Digital information, information behavior, information seeking, information searching, lawyer

¹ Assistant Professor, Library Science Department , Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University
e-mail: pawinun@yahoo.com

² Lecturer, Program of Library and information Science, Faculties of Humanities, Kamphaeng Phet Rajabhat University e-mail: dd_kanya@hotmail.com

*Corresponding author, e-mail: pawinun@yahoo.com

บทนำ

สารสนเทศเป็นทรัพยากรพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวันของทุกคน ซึ่ง Igbeka and ATinmo (2002) กล่าวว่า ถ้าปราศจากสารสนเทศจะทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมไม่สำเร็จ สารสนเทศมีความสำคัญกับทุกสาขาอาชีพ รวมทั้งสารสนเทศทางกฎหมายเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกอบอาชีพนี้ (Wilkinson, 2001) การใช้สารสนเทศที่มีความหลากหลายจะช่วยให้การประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ (ชลดา สมัครเกษตรการ, ทัศนากัญพล และ ชำนาญ เขาวงกิตพิศ, 2561) สารสนเทศมีความจำเป็นสำหรับนักศึกษาสาขานิติศาสตร์ที่จะใช้ในการเรียนรู้ เมื่อก้าวเข้าสู่การประกอบอาชีพนักกฎหมายซึ่งเป็นผู้ที่บทบาทสำคัญในสังคม โดยทำหน้าที่แทนผู้อื่นในประเด็นทางกฎหมาย นักกฎหมายต้องหาข้อมูลมาให้ความแนะนำแก่ผู้ที่มีปัญหาทางด้านกฎหมายได้เป็นอย่างดี (Oke-Samuel, 2008) ในปัจจุบัน ความขัดแย้งและปัญหาในสังคมมีความซับซ้อนทำให้ สารสนเทศมีความสำคัญต่อการทำงานของนักกฎหมายมากยิ่งขึ้น ถ้าหากนักกฎหมายได้สารสนเทศที่มีความถูกต้อง เที่ยงตรง และสอดคล้องกับสถานการณ์จะช่วยให้การตัดสินใจในแต่คดีความหรือกรณีพิพาทได้อย่างถูกต้อง นักกฎหมายไม่เหมือนนักวิทยาศาสตร์ที่มีอุปกรณ์และเครื่องมือประกอบการทดลองเพื่อค้นหาและพิสูจน์ความจริง นักกฎหมายต้องใช้คำ ข้อมูล หรือสารสนเทศที่ปรากฏในสื่อและแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ ในการพิสูจน์ความจริงแทน (Otike, 1997)

ผู้ที่ประกอบอาชีพทางด้านนิติศาสตร์หรือที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย (legal professional) ไม่เพียงแต่การทำความจริงให้ปรากฏผ่านการตัดสินข้อขัดแย้งทางกฎหมายเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ในการพัฒนาระบบกฎหมายโดยการค้นคว้าวิจัย ซึ่งหลักการสำคัญของปฏิบัติหน้าที่และการค้นคว้าวิจัยทางกฎหมายจะต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางกฎหมายเป็นสำคัญ (Hong, 1992, p. 106) โดยทนายความ (Lawyer) ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ว่าความแก้ต่างแทนคู่ความในคดี ต้องการสารสนเทศทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับคดีหรืองานที่รับผิดชอบให้คำแนะนำแก่ลูกค้าหรือทำหน้าที่ตัวแทนลูกค้าในศาล ส่วนอัยการต้องการสารสนเทศประกอบการตัดสินใจคดีความในศาล อัยการ (Prosecutor) เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในสำนักงานอัยการสูงสุดหรือเจ้าพนักงานอื่น ผู้มีอำนาจเช่นนั้นต้องได้รับสารสนเทศที่เพียงพอเพื่อไม่ให้งานผิดพลาด ส่วนผู้พิพากษา (Judge) ซึ่งผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาอรรถ-คดีในศาลจำเป็นต้องได้รับสารสนเทศที่เพียงพอสำหรับการตัดสินคดีความได้อย่างยุติธรรม (Otike, 1997) จากการศึกษาของ Odusanya and Amusa (2003) พบว่านักศึกษาสาขานิติศาสตร์ต้องการสารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการติดตามความรู้

การศึกษาพฤติกรรมและการแสวงหาสารสนเทศจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของบุคคลที่ต้องการสารสนเทศ การค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ และการใช้สารสนเทศ โดยพฤติกรรมดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับแหล่งสารสนเทศและสื่อสารสนเทศ ซึ่งนักวิชาการ อาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษาจะมีการแสวงหาสารสนเทศจากห้องสมุดของสถาบัน แหล่งสารสนเทศภายนอกสถาบัน ผ่านสื่อสารสนเทศออนไลน์ ทำให้ผู้ใช้เข้าถึงสารสนเทศง่ายทุกสถานที่และตลอดเวลา (ภาธร นิลอาธิ, 2561, หน้า 180) การศึกษาความต้องการสารสนเทศมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของผู้สร้างสารสนเทศ (ผู้เขียนหรือผู้แต่ง) ผู้ทำหน้าที่เป็นตัวกลาง (บรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศ) และผู้ใช้สารสนเทศหรือผู้แสวงหา สารสนเทศ เพื่อให้ห้องสมุดกฎหมายของมหาวิทยาลัยต้องการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ การจัดระบบได้มาตรฐานสากล และการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้ใช้บริการได้ใช้ประโยชน์มากขึ้น ดังนั้น บรรณารักษ์จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศทางกฎหมายที่เพิ่มปริมาณขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีความซับซ้อนของเนื้อหา และความหลากหลายของสื่อ โดยเฉพาะสื่อมวลชนได้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารบนโลกออนไลน์ด้วย (ศุภรัตน์ ฐิติ

กุลเจริญ, 2560, หน้า 63) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวช่วยเพิ่มช่องทางในการรับสารมากยิ่งขึ้น (กุลธิดา สายพรหม, 2560, หน้า 87)

จากความสำคัญของสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการประกอบอาชีพของนักกฎหมาย และการเปลี่ยนแปลงของสื่อดิจิทัลและการเผยแพร่สารสนเทศในระบบออนไลน์ โดยเฉพาะการนำเสนอผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศและการสืบค้นสารสนเทศสื่อดิจิทัลของนักกฎหมาย โดยเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาทางกฎหมายที่มีความแตกต่างจากสถาบันอื่น โดยเฉพาะนักศึกษาเข้าเรียนในหลักสูตรดังกล่าวมีจำนวนมากและมีความหลากหลาย ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้จึงส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพเพื่อป้อนบัณฑิตเข้าสู่ตลาดแรงงาน (ศุภชัย เหมือนโพธิ์, 2560, หน้า 142) การศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดห้องสมุดและให้บริการสารสนเทศดิจิทัลแก่นักศึกษาและนักกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ที่มุ่งให้คนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (รุ่งทิพย์ เจริญศักดิ์, 2560, หน้า 112)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศดิจิทัลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้ใช้กระบวนการวิจัยแบบผสม (mixed methods research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาและการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาค้นคว้านี้จะศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาและสืบค้นสารสนเทศดิจิทัลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

การสำรวจ (Surveying) เกี่ยวข้องกับกระบวนการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ เอกสาร และแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ โดยการเริ่มต้นค้นหาสารสนเทศ เพื่อให้ทราบขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

การติดตาม (Monitoring) การพัฒนาความรู้ของตนเองให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสาขาวิชาการติดตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ

การสืบค้น (Searching) การตั้งคำถามเพื่อเข้าถึงสารสนเทศ การกำหนดคำศัพท์ในการสืบค้นข้อมูลและการแสดงผลการสืบค้นสารสนเทศ

การเลือก (Selecting) การพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น โดยการจัดลำดับความสำคัญ การพิจารณาความแตกต่าง และการกลั่นกรองของข้อมูล รวมทั้งการขยายผลการค้นหรือการเพิ่มข้อมูลจากข้อมูลที่มีไปยังแหล่งข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน

2. ประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ลงทะเบียนในส่วนกลาง ปีการศึกษา 2560 จำนวน 250 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 152 คน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 24 คน โดยแบ่งเป็นอาจารย์จำนวน 4 คน และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจำนวน 20 คน เกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัล

3. ตัวแปรที่ศึกษาเพื่อการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งเป็น ตัวแปรอิสระประกอบด้วย ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา ได้แก่ เพศและประสบการณ์การทำงาน ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการแสวงหาและการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (2) พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศและการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศและการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัล นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) จากนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและอาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบ (1) สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (2) การใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation--SD) และ (3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันโดยใช้สถิติ t-test (independent samples) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เพื่อยอมรับสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 116-119)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการส่งแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 152 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนและคัดเลือกฉบับที่มีความสมบูรณ์ ได้จำนวน 140 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.11 ซึ่งเป็นจำนวนที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ โดยแบ่งเป็นนักศึกษาชาย 80 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 57.14 และนักศึกษาหญิง 60 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 42.86 ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์การทำงานทางกฎหมาย 100 คน คิดเป็นร้อยละ 71.45 และไม่มีประสบการณ์การทำงาน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 จากการวิจัยได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัล ดังนี้

พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศดิจิทัล

สารสนเทศที่นำเสนอสารสนเทศทางกฎหมายโดยตรงประกอบด้วยรัฐธรรมนูญ (Constitutions) พระราชบัญญัติ (Statutes) คำพิพากษาของศาล (Judicial Precedent) ตำรากฎหมาย (Law books) วารสารกฎหมาย (Law journals) การเผยแพร่บทความ บทวิจารณ์ ความคิดเห็นทางกฎหมายบนหน้าหนังสือพิมพ์

แหล่งสารสนเทศออนไลน์ และแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้หลายส่วนได้นำเสนอในระบบดิจิทัล โดยเฉพาะการเผยแพร่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมเฉพาะพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศดิจิทัลเท่านั้น

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศดิจิทัลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศดิจิทัล	ระดับการใช้สารสนเทศ		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาที่เรียน	3.93	.903	มาก
เพื่อการค้นคว้าอิสระหรือวิทยานิพนธ์	3.96	1.010	มาก
เพื่อประกอบการทำงานหรือเตรียมตัวสอบเข้าทำงาน	4.12	.917	มาก
เพื่อติดตามเหตุการณ์และสถานการณ์	3.74	.999	มาก
รวม	3.94	.657	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการใช้สารสนเทศดิจิทัลโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการใช้ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการใช้เพื่อประกอบการทำงานหรือเตรียมตัวสอบเข้าทำงาน ($\bar{X}=4.12$) รองลงมาคือเพื่อการค้นคว้าอิสระหรือวิทยานิพนธ์ ($\bar{X}=3.96$) และเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาที่เรียน ($\bar{X}=3.93$) ตามลำดับ ส่วนการใช้เพื่อติดตามเหตุการณ์และสถานการณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.74$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้สื่อดิจิทัลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การใช้สื่อดิจิทัล	ระดับการใช้สื่อดิจิทัล		
	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
รัฐธรรมนูญและกฎหมาย	4.08	.796	มาก
คำพิพากษาของศาล	3.92	.960	มาก
ตำรากฎหมาย	3.69	1.046	มาก
บทความวารสาร	3.14	1.110	มาก
สาระจากเว็บไซต์หน่วยงานทางกฎหมาย	3.98	.818	มาก
บทสนทนา กระทั่ง และบอร์ดแสดงความคิดเห็น	4.10	.924	มาก
ฐานข้อมูลทางกฎหมาย	3.90	.908	มาก
รวม	3.83	.575	มาก

จากตาราง 2 พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการใช้สื่อดิจิทัลโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการใช้ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการใช้บทสนทนา กระทั่ง และบอร์ดแสดงความคิดเห็น ($\bar{X}=4.10$) รองลงมาคือรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ($\bar{X}=4.08$) และสาระจากเว็บไซต์หน่วยงานทางกฎหมาย ($\bar{X}=3.98$) ตามลำดับ ส่วนการใช้บทความวารสารมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.14$)

พฤติกรรมการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัล

จากการศึกษาพฤติกรรมการสืบค้นสารสนเทศ พบว่า อาจารย์และนักศึกษา มีการแสวงหาสารสนเทศทางกฎหมายจากหลายแหล่ง และการสืบค้นสารสนเทศด้วยวิธีการหลากหลาย การใช้แหล่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์จากอินเทอร์เน็ตเริ่มจากการใช้เสิร์ชเอนจิน โดยเฉพาะกูเกิล (Google) หรือเสิร์ชเอนจินเฉพาะทางกฎหมายบ้างคือ FindLaw การใช้บริการฐานข้อมูลเฉพาะด้านทางกฎหมาย เช่น LexisNexis Professional, LexisNexis Butterworths, Westlaw, Current Legal Information, Lawtel, Justis, Kluwer Arbitration, HeinOnline, Practical Law Company และฐานข้อมูลอื่น ๆ ผ่านบริการของห้องสมุด นอกจากนี้ ยังได้มีการใช้บริการเว็บไซต์ของหน่วยงานทางกฎหมาย เช่น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักอัยการสูงสุด สถาบันพระปกเกล้า กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม รวมทั้ง เว็บไซต์คณะนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

การกำหนดขอบเขตและการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ ทรัพยากรสารสนเทศ เอกสาร และเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสืบค้นในระดับล่างหรือขั้นต้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับการสำรวจ การติดตาม การสืบค้น และการเลือกสารสนเทศ ดังนี้

การสำรวจข้อมูล

การสำรวจข้อมูลเป็นพฤติกรรมขั้นต้นในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อให้ทราบแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องในสาขา รวมทั้งบุคคลที่อยู่ในสาขาวิชาดังกล่าว (Ellis & Haugan, 1997, p. 395) จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการสำรวจข้อมูลนักกฎหมาย มีดังนี้

1. การใช้เสิร์ชเอนจิน Google หรือ Google Scholar ในการสำรวจข้อมูล โดยนักกฎหมายส่วนใหญ่เชื่อว่า Google เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการเริ่มต้นค้นหาถ้าไม่รู้ในสิ่งที่กำลังค้นหาและต้องการข้อมูลในปริมาณมากที่สุด โดย Google จะนำไปสู่แหล่งข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงทางกฎหมายต่อไป ซึ่งการสำรวจข้อมูลโดยใช้เสิร์ชเอนจิน (Search engine) จะแตกต่างจากนักวิชาการทางสังคมศาสตร์อื่น ๆ ที่ได้ศึกษาก่อนหน้านี้ ซึ่ง Ellis (1989) ที่พบว่า นักวิชาการสังคมศาสตร์ได้เริ่มต้นสำรวจข้อมูลโดยการตรวจสอบจากหนังสือ หนังสือบรรณานุกรม วรรณคดีและสาระสังเขป และบัตรรายการของห้องสมุด การศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศได้ส่งผลต่อการสำรวจข้อมูลของนักกฎหมาย

2. การใช้แหล่งข้อมูลส่วนตัวที่มีอยู่แล้วที่ได้ทำ Bookmark ไว้แล้วหรือการคัดลอกเว็บไซต์ไว้ก่อนหน้านั้น รวมทั้งเว็บไซต์ที่หน่วยงาน ภาควิชา หรือสาขาวิชาได้แนะนำไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Meho and Tibbo (2003) ที่พบว่านักวิชาการทางสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่จะใช้สารสนเทศส่วนตัว ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเอกสารหรือสารสนเทศส่วนตัวมีความสำคัญสำหรับนักกฎหมายไม่แตกต่างจากนักวิชาการกลุ่มอื่น ๆ โดยผู้ถูกสัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้กล่าว “การสำรวจข้อมูลในขั้นแรกมักจะนึกถึงเอกสารที่มีอยู่แล้ว เพราะโดยปกติมักจะถ่ายเอกสารจากต้นฉบับเก็บไว้หรือแม้แต่การใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตก็จะพิมพ์เก็บไว้และทำบันทึกทางลัด (bookmark) เก็บไว้ทุกครั้ง นอกจากนี้ ยังได้บันทึกเก็บไว้ในรูปแฟ้มข้อมูลอีกด้วย” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Majid and Kassim (2000) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษากฎหมายและนักกฎหมายพบว่าส่วนใหญ่จะใช้หนังสือและวารสารทางกฎหมาย โดยใช้สิ่งพิมพ์มากกว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่พบว่าส่วนใหญ่จะเริ่มต้น

จากการใช้สารสนเทศส่วนตัวก่อนที่จะใช้แหล่งสารสนเทศอื่น ๆ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Hainsworth (1992) ที่พบว่า ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศส่วนตัว เช่น รายงานคดีความ รัฐธรรมนูญ เพื่อเพิ่มเติมความรู้

3. การใช้แหล่งข้อมูลที่มีการพูดคุยกันในบอร์ดสนทนา กลุ่มแอปพลิเคชันไลน์ (Line) เฟสบุ๊ก (Facebook) เป็นต้น จากการสัมภาษณ์นักกฎหมายท่านหนึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าการสนทนากันของนักกฎหมายทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการสำรวจข้อมูล โดยเฉพาะในการทำงานกลุ่มและจัดตั้งแอปพลิเคชันไลน์และเฟสบุ๊ก และการเปิดประเด็นให้สมาชิกกลุ่มได้แบ่งปันแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังศึกษา

การติดตาม (monitoring)

พฤติกรรมกรรมการติดตามสารสนเทศ (monitoring information behavior) เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันความก้าวหน้าของวิทยาการ (Ellis & Haugan, 1997, p. 396) โดยพฤติกรรมกรรมการติดตามสารสนเทศจะไม่ค่อยพบในนักศึกษากฎหมายระดับปริญญาโทชั้นปีที่ 1 แต่จะเป็นพฤติกรรมของนักกฎหมายที่กำลังเรียนในระดับปริญญาโทชั้นปีที่ 2 เป็นต้นไป อาจารย์และนักวิจัยทางกฎหมายที่กำลังทำการวิจัยหรือการค้นหาค้นหาข้อมูลเชิงลึก อย่างไรก็ตาม การติดตามสารสนเทศจะพบในกลุ่มนักกฎหมายที่ติดตามข้อมูลเกี่ยวกับคดีความต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจ

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการติดตามสารสนเทศมักจะเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยความตั้งใจอย่างเจาะจงของนักกฎหมาย (Active behavior) โดยเฉพาะในการใช้ฐานข้อมูล LexiNexis Butterworths และ Westlaw จะใช้เมนูที่นำเสนอหรือแนะนำข้อมูลที่เพิ่มเข้ามาใหม่ (current awareness) ซึ่งสามารถใช้เมนูแสดงผลตามเรื่องราวที่เพิ่มเข้ามาใหม่ตามหัวข้อที่นักกฎหมายสนใจ อย่างไรก็ตามนักกฎหมายอาจจะได้รับข้อมูลใหม่ ๆ โดยไม่ตั้งใจ (passive behavior) ผ่านอีเมลหรือกลุ่มสื่อสังคมออนไลน์จากแอปพลิเคชันไลน์ (Line) หรือเฟสบุ๊ก (Facebook) พฤติกรรมการติดตามข้อมูลใหม่ ๆ ของนักกฎหมาย สรุปได้ดังนี้

1. การได้รับข้อมูลใหม่โดยไม่ตั้งใจหรือเจาะจงในเรื่องนั้น ๆ (passive behavior) นักกฎหมายจะได้รายการหนังสือใหม่ของสำนักพิมพ์ทางกฎหมาย บทความหนังสือ วรรณกรรมวารสาร รายการหนังสือและสิ่งพิมพ์ใหม่ที่แนะนำผ่านหน้าเว็บไซต์ของห้องสมุด จากสำรวจหน้าสารบัญวารสารออนไลน์ชื่อเรื่องที่เคยใช้ผ่านตำแหน่งเว็บเพจหรือทำบุ๊คมาร์ก (bookmark) ค้นไว้ ซึ่งอาจารย์สาขานิติศาสตร์ท่านหนึ่งได้กล่าวถึงการบันทึกรายการตำแหน่งหน้าเว็บเพจไว้ว่า “ในการทำวิจัยเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการทำงานของแรงงานต่างด้าว ต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงในเรื่องดังกล่าวจากเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เว็บไซต์ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว เว็บไซต์กระทรวงแรงงาน เว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น โดยการบันทึกตำแหน่งเว็บเพจดังกล่าวไว้เพื่อให้กลับมาใช้ในคราวถัดไปได้สะดวก”

2. การค้นหาค้นหาที่ต้องการอย่างเจาะจงเจาะจงจากสื่อดิจิทัล จากฐานข้อมูลหรือแหล่งสารสนเทศทางกฎหมายโดยตรง โดยนักกฎหมายได้กล่าวถึงความสำคัญของการติดตามความก้าวหน้าในวิชาชีพไว้ว่า “การใช้สารสนเทศดิจิทัลเป็นวิถีทางที่ดีในการติดตามความเคลื่อนไหวทางกฎหมาย การใช้อินเทอร์เน็ตในการตรวจสอบข้อถกเถียงในประเด็นกฎหมาย การติดตามงานเขียน บทความ หรือข้อถกเถียงที่ไม่มีในห้องสมุด ไม่เช่นนั้นจะทำให้พลาดเรื่องราวใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในทางกฎหมาย” เมื่อถามคำถามเกี่ยวกับการใช้คู่มือแนะนำการสืบค้นข้อมูลระบบออนไลน์ นักกฎหมายส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้คู่มือ “นักกฎหมายจะไม่มีการศึกษาคู่มือสืบค้นข้อมูลเพราะยุ่งยากเสียเวลา อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายอาจจะหันมาอ่านคู่มือก็ได้ถ้าหากมีคำแนะนำที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน การใช้วิธีการค้นง่าย ๆ โดยใส่แค่คำค้นทำให้ทราบรายการสารสนเทศที่เกิดขึ้นในแวดวงกฎหมาย”

3. การใช้แหล่งข้อมูลเดิมที่เคยใช้เป็นประจำในการติดตามความก้าวหน้าของหัวข้อที่สนใจ จากการสัมภาษณ์นักกฎหมายทุกกลุ่มส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงการใช้แหล่งข้อมูลที่ใช้ประจำ “นักกฎหมายจะใช้เว็บไซต์ของหน่วยงานทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สนใจนั้น ๆ ประจำ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามความก้าวหน้าในหัวข้อที่สนใจ เช่น การใช้เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย เว็บไซต์ของศาลยุติธรรม เว็บไซต์ของสำนักงานกฤษฎีกา เว็บไซต์ของศาลยุติธรรม เป็นต้น”

อาจารย์สาขากฎหมายอาญากล่าวว่า “ในกรณีที่จะแก้ไขกฎหมายอาญาในประเด็นเกี่ยวกับมาตรการฆ่าข่มขืน จะต้องติดตามเว็บไซต์ของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวทั้งเว็บไซต์ของภาครัฐ ภาคเอกชน และเว็บไซต์ขององค์กรอิสระที่กำลังให้ความสนใจและนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง”

การสืบค้นสารสนเทศ (searching)

การค้นหาสารสนเทศเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการตั้งคำถามหรือกำหนดคำค้นเพื่อนำไปสู่สารสนเทศในแหล่งหรือระบบสารสนเทศนั้น ๆ โดยทั่วไปจะเป็นระบบการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ฐานข้อมูล รายการบรรณานุกรม หรือดัชนีต่าง ๆ การสืบค้นข้อมูลของนักกฎหมายจะเกี่ยวข้องกับหลักการหรือวิธีการที่จะให้ระบบแสดงรายการหรือได้ผลลัพธ์ตรงกับความต้องการมากที่สุด (Ellis & Haugan, 1997, p. 399)

1. คำสำคัญ

โดยทั่วไปผู้ใช้จะใช้คำสำคัญ (keyword) ในการสืบค้นข้อมูลซึ่งเป็นตัวแทน (metadata) ของรายการสารสนเทศที่เผยแพร่ นักศึกษาและนักกฎหมายจะใช้คำสำคัญในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทุกแหล่ง โดยเฉพาะการใช้คำสำคัญทั้งกับการค้นผ่านเสิร์ชเอนจิน ในการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และระบบสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด (OPAC) โดยที่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าใจความแตกต่างของแต่ละคำสืบค้น เช่น ชื่อเรื่อง (Title) ผู้แต่ง (Author) คำสำคัญ (Keyword) หัวเรื่อง (Subject) เป็นต้น

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ในการค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์จะพิมพ์คำที่ตรงชื่อนหนังสือของห้องสมุด เช่น ถ้าต้องการค้นหนังสือชื่อ “กฎหมายอาญา” จะพิมพ์คำดังกล่าวลงในช่องที่เว้นช่องว่างให้พิมพ์คำของระบบสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ซึ่งเหมือนกับการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต”

นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาศาสนาและศาสนศาสตร์อีกท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การค้นหาคณะทรวงยุติธรรมเพื่อศึกษาโครงสร้างการบริหารงาน การกิจ/หน้าที่ของกระทรวง ชั้นแรกของการเริ่มต้นสืบค้นคือกูเกิล (Google) เพราะไม่ทราบชื่อเว็บไซต์แน่นอน”

2. การสืบค้นจากตัวเล่มหรือรายการทรัพยากรสารสนเทศ

นักศึกษาระดับปริญญาโทชั้นปีที่ 1 จะค้นหาข้อมูลจากตัวเล่มหนังสือดิจิทัลหรือวารสารโดยตรง การเข้าไปยังเว็บไซต์ของวารสารและค้นหาข้อมูลที่ต้องการในแต่ละฉบับ และเชื่อว่าการค้นจากเว็บไซต์ของวารสารชื่อนั้น ๆ จะทำให้ได้บทความหรือเนื้อหาที่สอดคล้องความต้องการ โดยไม่ต้องเสียเวลาสืบค้นจากแหล่งอื่น ๆ

3. การสืบค้นสารสนเทศ

การสืบค้นสารสนเทศจะเกี่ยวข้องกับการตั้งคำถามเพื่อให้ได้ประเด็นที่ต้องการสืบค้น การกำหนดคำค้นที่เหมาะสมเพื่อให้ปริมาณและคุณภาพของผลการสืบค้น โดยการปรับและแก้ไขคำ การใช้คำที่มีความหมายกว้างหรือแคบเฉพาะเจาะจง การเรียงคำ และการเชื่อมคำ และการลำดับผลการสืบค้น

การกำหนดคำค้นเกี่ยวข้องกับการเลือกคำและการจัดลำดับคำที่เหมาะสม อย่างเช่น การค้นหา “กฎหมายว่าด้วยการจ้างแรงงานต่างด้าว” จะต้องพิจารณาว่าจะใช้คำหลักอะไรบ้างในการสืบค้น การเรียงลำดับคำสำคัญ (syntax) การใช้คำเอกพจน์หรือพหูพจน์ และการเชื่อมคำ (Boolean) เพื่อให้ได้เรื่องที่ต้องการ เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้นและได้ผลการสืบค้นในปริมาณที่เหมาะสม

การเลือกและการประมวล (selecting and processing)

การเลือกสารสนเทศเป็นพฤติกรรมสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเลือกทรัพยากรสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ เอกสาร และเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการ โดยการแยกแยะ การกลั่นกรอง การเลือก และการดึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องออกมาจากผลการสืบค้น ซึ่งอาจจะรวมถึงพฤติกรรมกรรมบันทึกรหัสข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น การติดตามการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง การตรวจสอบข้อมูลย้อนหลังในแต่ละช่วงเวลา การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบรายละเอียดองค์ประกอบและโครงสร้างของข้อมูลที่ค้นพบในช่วงเวลาของการแสวงหาสารสนเทศ การสังเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลทั้งหมดมาบูรณาการเข้าด้วยกัน การเปรียบเทียบข้อมูลโดยการเชื่อมโยงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องชัดเจน และการแก้ไขข้อมูลซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมและการจัดเรียงเอกสารและเนื้อหาสำหรับการใช้งานภายหลังโดยการทบทวนและปรับปรุงข้อมูลแนวคิดให้การเลือกและการประมวลข้อมูลตามแนวคิดของ Meho and Tibbo (2003, p. 582) จะเกี่ยวข้องกับการกลั่นกรอง การจัดเก็บ และการจัดระบบสารสนเทศที่รวบรวมหรือใช้เพื่อการค้นคว้าวิจัย จากการสัมภาษณ์นักกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกสารสนเทศที่ได้จากสืบค้น พบว่า ในกรณีที่ผลการสืบค้นมีไม่มากนักกฎหมายจะเลือกรายการที่ 1 ต่อด้วยรายการที่ 2 รายการที่ 3 และต่อด้วยรายการที่ 4 ในกรณีที่ผลการสืบค้นข้อมูลมีไม่มากหรือไม่เกิน 4-5 รายการ แต่ถ้าหากผลการสืบค้นมีจำนวนมากหลายสิบรายการ นักกฎหมายจะเลือกรายการที่ดีที่สุดเพียงรายการเดียว อย่างไรก็ตามนักกฎหมายอาจจะแยกแยะความแตกต่างของสารสนเทศดังนี้

1. ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา โดยพิจารณาจากความมีชื่อเสียงหรือการได้รับการยอมรับของแหล่งสารสนเทศ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานทางกฎหมาย เว็บไซต์ส่วนตัวของนักกฎหมายที่ได้รับการยอมรับในแต่ละสาขาวิชา นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาท่านหนึ่ง กล่าวว่า การสืบค้นข้อมูลจากวารสารออนไลน์มีน้อยมากและบางส่วนไม่ได้อยู่ในศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Center -- TCI) ที่ให้บริการในระบบออนไลน์ของฐานข้อมูล Thai-Jo ซึ่งการเลือกใช้อ้างอิงวารสารจะพิจารณาบทความที่อยู่ในวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทยเป็นลำดับแรก ส่วนวารสารที่อยู่ในฐาน 1 หรือฐาน 2 ไม่ใช่ประเด็นสำคัญ ส่วนข้อมูลที่ได้จากเว็บไซต์ทั่วไปหรือวารสารที่ไม่ได้อยู่ในศูนย์ข้อมูลดัชนีวารสารไทยจะนำมาใช้อ้างอิงทางวิชาการในกรณีที่ผู้เขียนมีชื่อเสียงและเจ้าของเว็บไซต์เป็นหน่วยงานหรือสถานศึกษาที่ได้รับการยอมรับ ส่วนนักกฎหมายอีกท่านหนึ่งได้กล่าวว่า ข้อมูลที่ได้จากการเว็บบอร์ดทั่วไปหรือการสนทนาผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ จะมีประโยชน์มากในการติดตามความเคลื่อนไหวและประเด็นที่ถกเถียงกันทางด้านกฎหมาย

2. ความเป็นปัจจุบันหรือการเผยแพร่ข้อมูล ซึ่งอาจจะพิจารณาจากวันที่ผลิตสารสนเทศและวันที่โพสต์ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ข้อมูลทางกฎหมายที่ได้จากอินเทอร์เน็ตจำนวนมากไม่ได้รับวันที่ผลิตสารสนเทศ ไม่ระบุวันที่โพสต์ข้อมูลทำให้การตัดสินใจเลือกสารสนเทศยากขึ้น” และอาจารย์คณะนิติศาสตร์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “การบรรยายวิชากฎหมายพื้นฐานที่เปิดสอนให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคณะของมหาวิทยาลัยรามคำแหง จะย้านักศึกษาให้เห็นความสำคัญกับความเป็นปัจจุบันของข้อมูล โดยให้นักศึกษาได้เลือกข้อมูลใหม่ ๆ โดยเฉพาะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการบริโภคสินค้า รวมทั้งกฎหมายที่เอาผิดกับผู้ที่หลอกลวงผู้บริโภค” อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า บทความทางนิติศาสตร์ปัจจุบันมีน้อยมาก และประสบปัญหาเกี่ยวกับวิธีการสืบค้นข้อมูลที่ทันสมัย

นอกจากนี้ การเลือกและการประมวลข้อมูล ยังเกี่ยวข้องกับการกลั่นกรอง (Filtering) เป็นพฤติกรรมการกลั่นกรองสารสนเทศจะเกี่ยวข้องกับการใช้หลักการหรือวิธีการเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สอดคล้องและตรงตามความต้องการ ในขั้นตอนการค้นหาสารสนเทศ (Ellis & Haugan, 1977, p. 399) การกลั่นกรองข้อมูลเป็นปัญหาของนักกฎหมายในการสืบค้นสารสนเทศระบบออนไลน์ที่ขึ้นอยู่กับรายละเอียดลักษณะสำคัญ (metadata) ของข้อมูลนั้น ๆ ส่วนใหญ่แล้วการกำหนดขอบเขตการสืบค้นด้วยปีที่เผยแพร่สารสนเทศ ซึ่งนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาท่านหนึ่งได้กล่าว “ผลการสืบค้นข้อมูลภาษาไทยโดยใช้เสิร์ชเอนจิน Google จะได้ผลการสืบค้นจำนวนมาก และได้ข้อมูลที่ไม่ตรงตามความต้องการ และเมื่อใส่ตัวเลขเพิ่มต่อจากคำค้นทำให้ได้ผลการสืบค้นลดลง แต่รายการที่ได้จากการสืบค้นยังมีจำนวนมากอยู่ดี”

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศและการสืบค้นสารสนเทศของนักกฎหมาย ที่กำลังศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ห้องสมุดกฎหมายและหน่วยงานบริการสารสนเทศทางกฎหมายควรจัดหาและให้บริการสารสนเทศดิจิทัลไปพร้อมกับการบริการสื่อสิ่งพิมพ์ โดยการจัดหาฐานข้อมูลทางกฎหมายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับห้องสมุดหรือหน่วยงานที่มีความพร้อมควรมีการผลิตและถ่ายโอนสื่อสิ่งพิมพ์ให้อยู่ในรูปสื่อดิจิทัล เพื่อช่วยให้ นักกฎหมายได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์สารสนเทศมากยิ่งขึ้น

2. การให้คำแนะนำในการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัลและการใช้สารสนเทศอย่างถูกต้อง สารสนเทศที่เผยแพร่บนโลกออนไลน์มีปริมาณมาก มีความซับซ้อน และความหลากหลายของสื่อ ทำให้เข้าถึงและการใช้ประโยชน์สารสนเทศมีความยุ่งยากมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องในการเผยแพร่และให้บริการสารสนเทศควรสอนการสืบค้นสารสนเทศดิจิทัลไปพร้อมกับการให้คำแนะนำการใช้สารสนเทศที่ถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา สายพรหม. (2560). การเปิดรับและรูปแบบการนำเสนอข่าวพยากรณ์อากาศทางโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมในทัศนะของผู้ชม. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 37(1), 87-110.
- ชลดา สมักรเกษตรการ, ทัศนหาญพล และ ชำนาญ เขียวกิตติพงศ์. (2561). การใช้สารสนเทศของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13(1), 117-127.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ภาธร นิลอาธิ. (2561). ความต้องการสื่อประชาสัมพันธ์เครือข่ายความร่วมมือของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม (MALINET) กรณีศึกษาผู้ใช้บริการห้องสมุดในเครือข่ายฯ. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 37(1), 177-192.
- รุ่งทิพย์ เจริญศักดิ์. (2560). ความต้องการของลูกค้าในด้านช่องทางการบริการสำหรับห้องสมุดประชาชน ในจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 36(1), 111-122.

- ศุภชัย เหมือนโพธิ์. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์และความสนใจทางการเรียนโดยใช้เทคนิคผู้เรียนประเมินตนเอง. **วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์**, 36(2), 139-156.
- ศุภรัตน์ ฐิติกุลเจริญ. (2560). คุณค่าข่าวในการนำเสนอของสื่อมวลชนไทย. **วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์**, 36(1), 61-86.
- Ellis, D., & Haugan, M. (1997). Modelling the information-seeking patterns of engineers and research scientists in an industrial environment. **Journal of Documentation**, 53(4), 384-403.
- Hainsworth, A. (1992) **Information reeking behavior of judges**. Ph.D. thesis, Information Science, Florida State University.
- Hong, J. (1992). **Access to legal information in Korea**. Ph.D. thesis, Department of Information Science, City University.
- Igbeka , J., & Atinmo, M. (2002). Information needs and seeking behaviour and information utilisation of agricultural engineers in Nigeria based on their different places of work. Nigerian Libraries: **Journal of the NLA**, 36(1), 9-22.
- Meho, L., & Tibbo, H. (2003). Modeling the information-seeking behavior of social scientists : Ellis's study revisited. **Journal of the American Society for Information Science and Technology**, 54(6), 570-587.
- Majid, S., & Kassim, G. M. (2000). Information seeking behaviour of International Islamic University Malaysia law faculty members. **Malaysian Journal of Library & Information Science**, 5(2), 1-17.
- Oduanya, k., & Amusa, I. (2003). Information needs and information seeking habits of science lectures at OO university. **Journal of Library and Information Science**, 1(2), 50-55.
- Oke-Samuel, O. (2008). Clinical legal education in Nigeria: Developments and challenges. **142 Griffith Law Review**, 17(1), 139-150.
- Otike, J. (1997). **The provision of legal information to, and needy of the legal community is Kenya**. Ph.D. thesis, Information and Library Studies, Loughborough University.
- Wilkinson, M. A. (2001). Information sources used by lawyers in problem-solving : An empirical exploration. **Library and Information Science Research**, 23(3), 257-276.

การสื่อสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

เรืองฤทธิ์ กิตติวิทยาพงศ์^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารรณรงค์ การรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน และความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี และศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล จำนวน 217 คน โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง การทดสอบสมมติฐาน ใช้ค่าสถิติ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่ออธิบายหาความสัมพันธ์ของตัวแปร

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่การเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนอยู่ในระดับน้อย ภาพรวมของการรับรู้เพื่อลดภาวะโลกร้อนอยู่ในระดับการรับรู้มาก และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก การทดสอบสมมติฐาน พบว่าเพศต่างกัน จะมีการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การเปิดรับข่าวสารรณรงค์ผ่านสื่อเว็บไซต์ และการพูดคุย/การสนทนา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้และการมีส่วนร่วมในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การสื่อสารรณรงค์ การเปิดรับข่าวสารรณรงค์ การรับรู้ การมีส่วนร่วม การลดภาวะโลกร้อน

¹ กจ.ด. (การจัดการการสื่อสาร) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: reungrit15@gmail.com

COMMUNICATION CAMPAIGN FOR REDUCING THE GLOBAL WARMING OF STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY RATTANAKOSIN

Reungrit Kittivitayapong^{1*}

Abstract

The objectives of this research were to investigate the exposure of campaign message, perception and participation for reducing the global warming and the relationship between perception and participation for reducing the global warming of students at Rajamangala University of Technology Rattanakosin (RMUTR), Wang Klai Kangwon campus. Research subjects were 217 students of RMUTR, Wang Klai Kangwon campus. Quantitative data were collected by means of questionnaires. The frequency, percentages, mean and standard deviation. Assumption testing by t-test, One way ANOVA and Pearson's product moment correlation coefficient were used analyze the relationship of the variable.

The results revealed that the frequency of campaign exposure for reducing the global warming was at a less level. Overall of the finding was at a high level in perception and participation for reducing the global warming. In hypothesis testing, revealed the different gender had different levels of perception and participation for reducing the global warming at a significant level of 0.05. The frequency of campaign exposure to website media and conversation for reducing the global warming had negative correlation to perception and participation at a significant level of 0.05. The relationship between the perception and participation for reducing the global warming was at a moderate level and had positive correlation at a significant level of 0.05.

Keywords : Communication Campaign, Selectivity Campaign, Perception, Participation, Reducing the Global Warming

¹ D.M. (Communication Management) Assistant Professor of Faculty of Hospitality and Tourism Industry, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

* Corresponding author, e-mail: reungrit15@gmail.com

บทนำ

สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อในทิศทางที่เสื่อมโทรมมากขึ้นอย่างชัดเจน สังเกตได้จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคหนึ่งสามารถส่งผลกระทบในทางเสียหายถึงภูมิภาคอื่น ๆ ในโลกได้ ที่สำคัญยิ่งมนุษย์ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตและแสวงหาความสะดวกสบาย หลายประเทศทั่วโลกได้เล็งเห็นความจำเป็นร่วมกันที่จะต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศได้ก่อให้เกิดปัญหากับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมทั่วทุกภูมิภาคของโลกอย่างต่อเนื่องและนับวันได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ (โสภารัตน์ จารสมบัติ, 2551) และเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในประชาคมโลกว่ามนุษย์เป็นต้นเหตุหลักของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศ โดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วตั้งแต่ยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่ได้พัฒนาและส่งเสริมการประกอบอุตสาหกรรมที่ใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลอย่างฟุ่มเฟือย (ชยันต์ ต้นติวีสดาการ และคณะ, 2552) โดยเฉพาะเชื้อเพลิงจากฟอสซิล (Fossil) เพื่อกิจกรรมในวิถีการบริโภคทรัพยากรของมนุษย์

ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) หรือภาวะโลกร้อน (Global Warming) ได้ปรากฏหลักฐานเด่นชัดขึ้นเรื่อย ๆ เช่น การเกิดอุณหภูมิสูงขึ้นทั้งในอากาศและมหาสมุทรระดับน้ำทะเลสูงขึ้น ในเขตพื้นที่หนาวเย็นมีปริมาณน้ำแข็ง (Ice Sheet) ลดลงอย่างเห็นได้ชัด การเกิดอุทกภัยในหลายพื้นที่ บางพื้นที่เกิดพายุฝนมากกว่าเกณฑ์ปกติ ขณะที่บางพื้นที่เกิดภาวะฝนแล้ง อีกสาเหตุหนึ่งของสถานการณ์โลกร้อนคือปริมาณก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gases) ในชั้นบรรยากาศ เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ มีเทน และไนตรัสออกไซด์ เพิ่มขึ้นจากปกติ (นวมินทร์ ฉัตรอารยมนตรี, 2551) จากการติดตามวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์โลกร้อนของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) ได้ข้อสรุปว่าภาวะโลกร้อนที่เกิดขึ้นและสาเหตุหลักของการเพิ่มปริมาณก๊าซเรือนกระจก เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ การตัดไม้ทำลายป่า และการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิล เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง และถ่านหิน (อรธพล อนันตวรสกุล, 2553) อย่างไรก็ตามประชาคมโลกได้ให้ความสนใจและพยายามนำมาตราการหลากหลายวิธีมาลดปัญหาภาวะโลกร้อน เช่น การทำข้อตกลงระหว่างประเทศในการกำหนดกรอบ และแผนดำเนินการรักษาระดับความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศให้คงที่อยู่ในระดับที่ปลอดภัย เพื่อยับยั้งอันตรายที่เกิดขึ้นต่อสภาพภูมิอากาศของโลก

ส่วนในประเทศไทยได้มีมาตรการดำเนินการประเมินปริมาณก๊าซเรือนกระจกชนิดต่าง ๆ ได้แก่ คาร์บอนไดออกไซด์ มีเทน ไนตรัสออกไซด์ ไฮโดรฟลูออโรคาร์บอน ซัลเฟอร์เฮกซะฟลูออไรด์ และก๊าซอื่น ๆ ที่ปลดปล่อยออกมา หากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในปี พ.ศ. 2559 พบว่าประเทศไทยมีอุณหภูมิโดยรวมสูงกว่าค่าปกติ 0.4 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงกว่าปกติทุกเดือน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2560) สาเหตุเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ส่งผลให้มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศนั้นมีหลากหลาย เช่น การใช้พลังงานฟอสซิล (น้ำมัน ถ่านหิน) กระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ การเกษตร (ปลูกพืช เลี้ยงปศุสัตว์) การกำจัดของเสีย การขนส่ง เป็นต้น ในปริมาณที่สูงเกินกว่าปริมาณที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและสูงเกินกว่าปริมาณตามธรรมชาติในช่วงเวลาเดียวกันจะสามารถกำจัดได้

ทุกวันนี้ภาวะโลกร้อนเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจและสาธารณชนมีความตื่นตัว ช่วยกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ ผนวกเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการมีส่วนร่วมในการสื่อสารรณรงค์กระบวนการผลิตและนวัตกรรมเทคโนโลยีที่จะนำไปสู่การกำจัดและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคส่วนต่าง ๆ ดังที่ วรรณิ พฤติ

ถาวร (2549) ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารรณรงค์มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อการรับรู้และตระหนักถึงคุณค่าของความร่วมมือในการดำเนินการมาตรการโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ นั่นคือประสงค์ให้เป็นที่ยอมรับ สร้างจิตสำนึกและเตรียมความพร้อมในสาธารณชนว่าด้วย ร่วมพิทักษ์สิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การส่งเสริมรณรงค์การประหยัดพลังงาน การใช้พลังงานทดแทน การอนุรักษ์และขยายพื้นที่ปลูกป่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า เป็นต้น และดำเนินการสื่อสารกิจกรรมการรณรงค์ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ต่าง ๆ ในการควบคุมและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความตื่นตัว การรับรู้ และทราบสภาพที่แท้จริงของการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ที่มีเป้าหมายให้เกิดการมีส่วนร่วม การโน้มน้าวใจ ปรับเปลี่ยนความคิด ทศนคติและให้ความร่วมมือปฏิบัติไปสู่การลดปัญหาภาวะโลกร้อนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
2. เพื่อศึกษาการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารรณรงค์กับการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจ การสื่อสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จากกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาคณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 217 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม และเลือกกลุ่มตัวอย่างตามโควตา เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล การเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน การรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน จำแนกตามสภาพภูมิอากาศ พลังงาน ระบบนิเวศ และมลภาวะ บนพื้นฐานของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือปฏิบัติ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารรณรงค์กับการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากร เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการศึกษา คณะ สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา และรายได้ (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง)

2. การเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน เป็นคำถามความถี่หรือความบ่อยครั้งการเลือกเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารรณรงค์เกี่ยวกับการลดภาวะโลกร้อนจากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3. การรับรู้เพื่อลดภาวะโลกร้อน เป็นคำถามการแสดงออกถึงความรู้สึทางบวกหรือลบ การแปลความหมายข้อมูลข่าวสารและความนึกคิดต่อสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในรูปแบบของความรู้ความเข้าใจการรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน ได้แก่ สภาพภูมิอากาศ พลังงาน ระบบนิเวศ และมลภาวะ

4. การมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน เป็นคำถามการกระทำหรือการปฏิบัติที่แสดงออก ร่วมมือแก้ปัญหาและการยอมรับข้อเท็จจริงร่วมกันในการเข้าร่วมกิจกรรมการรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน ได้แก่ สภาพภูมิอากาศ พลังงาน ระบบนิเวศ และมลภาวะ 5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลลักษณะทางประชากร การเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน การรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัย

t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของสองกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรเพศ

One Way ANOVA ใช้ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ สถานภาพการศึกษา คณะ สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา และรายได้ (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง)

LSD (Least Significance Difference) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ใช้ทดสอบค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัวที่เป็นอิสระต่อกันหรือหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลสองชุด

ผลการวิจัย

ลักษณะทางประชากร พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.90 สัดส่วน 1.49 : 1 สถานภาพเป็นนักเรียนระดับปริญญาตรี ศึกษาอยู่ในคณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว สาขาวิชาการโรงแรม ร้อยละ 67.75 อายุระหว่าง 20-21 ปี ร้อยละ 58.53 และมีรายได้ต่อเดือน (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง) 8,001-10,000 บาท ร้อยละ 47.01 การเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนจากประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนจากสื่อประเภทต่าง ๆ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.78$ S.D.=1.02) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารรณรงค์อยู่ในระดับมาก ได้แก่ สื่อเว็บไซต์ ($\bar{X}=2.45$ S.D.=0.99) รองลงมา โทรทัศน์/เคเบิลทีวี ($\bar{X}=2.41$ S.D.=1.24) ส่วนความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารรณรงค์อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ การพูดคุย/การสนทนา ($\bar{X}=2.20$ S.D.=1.13) รองลงมา สด็กเกอร์การรณรงค์ ($\bar{X}=2.16$ S.D.=1.25) หนังสือพิมพ์ ($\bar{X}=1.77$ S.D.=1.18) และวิทยุกระจายเสียง ($\bar{X}=1.63$ S.D.=1.38) ส่วนความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารรณรงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ แผ่น

ปั๊บน้ำร้อน (X=1.34 S.D.=0.91) รองลงมา วารสาร/จุลสาร (X=1.07 S.D.=0.60) และการเข้าร่วมกิจกรรม รมรณรงค์ (X=0.97 S.D.=0.53)

การรับรู้เพื่อลดภาวะโลกร้อน ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้เพื่อลดภาวะโลกร้อน จำแนกตามสภาพภูมิอากาศ พลังงาน ระบบนิเวศ และมลภาวะ อยู่ในระดับการรับรู้มาก (X=4.01 S.D.=0.81) พบว่าจำแนกตามสภาพภูมิอากาศ ภาพรวมอยู่ในระดับการรับรู้มาก (X=4.06 S.D.=0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ โอโซนในชั้นสตราโตสเฟียร์ลดลงทำให้การแผ่รังสีอัลตราไวโอเลต (UV) มาถึงพื้นผิวโลกเพิ่มขึ้น (X=4.36 S.D.=0.50) รองลงมา ก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศเกิดจากการเผาไหม้ การใช้วัตถุเคมีปิโตรเคมีและการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ (X=4.22 S.D.=0.71) และการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่งและน้ำท่วมมากขึ้น (X=4.11 S.D.=0.66) จำแนกตามพลังงาน ภาพรวมอยู่ในระดับการรับรู้มาก (X=3.82 S.D.=0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ พลังงานสิ้นเปลืองเป็นพลังงานที่ใช้แล้วหมดไป เช่น ถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ (X=4.18 S.D.=0.80) รองลงมา การเปลี่ยนหลอดไฟจากหลอดไส้เป็นหลอดแบบ LED จะได้แสงสว่างกว่าและมีระยะเวลาใช้งานนานกว่า (X=3.84 S.D.=0.89) และพลังงานสะอาดเป็นพลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น พลังงานลม พลังงานน้ำ พลังงานก๊าซธรรมชาติ (X=3.75 S.D.=0.97) จำแนกตามระบบนิเวศ ภาพรวมอยู่ในระดับการรับรู้มาก (X=4.01 S.D.=0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ การใช้ประโยชน์และพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ขาดการคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัว ส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคามอย่างต่อเนื่อง (X=4.30 S.D.=0.54) รองลงมา การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้มีสาเหตุมาจากการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อตัดไปใช้ประโยชน์ การแผ้วถางพื้นที่เพื่อทำการเกษตรและที่อยู่อาศัย (X=4.02 S.D.=0.80) และพื้นที่ป่าชายเลนบางส่วนได้ถูกบุกรุก ทำลายและเปลี่ยนสภาพไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง (X=3.98 S.D.=0.81) และจำแนกตามมลภาวะ ภาพรวมอยู่ในระดับการรับรู้มาก (X=4.16 S.D.=0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ แหล่งน้ำต่าง ๆ ตามธรรมชาติเกิดการเน่าเสียได้เมื่ออยู่ในสภาวะที่ขาดออกซิเจน มีสารอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้ในน้ำสูงเกินค่ามาตรฐาน (X=4.33 S.D.=0.83) รองลงมา ก๊าซโอโซน (O₃) เป็นก๊าซที่พบได้บริเวณผิวดิน เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิง ไอเสียรถยนต์ โรงงานอุตสาหกรรม ทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (X=4.20 S.D.=0.72) และสารมลพิษทางอากาศเกิดจากกิจกรรมการใช้ปิโตรเลียมและพลังงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิต การขนส่งและครัวเรือน (X=4.16 S.D.=0.91)

การมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน จำแนกตามสภาพภูมิอากาศ พลังงาน ระบบนิเวศ และมลภาวะ อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก (X=3.58 S.D.=1.14) พบว่าจำแนกตามสภาพภูมิอากาศ ภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก (X=3.53 S.D.=1.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ หยุดใช้สินค้าที่มีสาร CFC ทำลายชั้นโอโซน หากจะใช้ก็ใช้น้อยเท่าที่จำเป็น เช่น ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ (X=3.80 S.D.=1.07) รองลงมา ร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ ปลูกผักสวนครัว เพื่อเพิ่มก๊าซออกซิเจนในอากาศและดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (X=3.58 S.D.=1.07) และลดการเผาป่าหญ้า ต้นไม้ริมทุ่ง เพื่อกำจัดวัชพืชซึ่งเป็นการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกสู่ชั้นบรรยากาศ (X=3.51 S.D.=1.06) จำแนกตามพลังงาน ภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก (X=3.70 S.D.=1.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ เลือกซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์หรือนิตบุ๊คที่มีสัญลักษณ์ Energy star จะช่วยประหยัดพลังงาน (X=4.08 S.D.=1.00) รองลงมา ใช้น้ำประปาอย่างประหยัด ระบบการผลิตน้ำประปาของเทศบาลจะต้องใช้พลังงานจำนวนมากเพื่อให้ น้ำสะอาด (X=3.87 S.D.=1.10) และ

ใช้แสงแดดให้เป็นประโยชน์ในการตากเสื้อผ้าที่ซักแล้วให้แห้งแทนการใช้เครื่องปั่นผ้าแห้ง ($\bar{X}=3.73$ S.D.=1.01) จำแนกตามระบบนิเวศ ภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก ($\bar{X}=3.67$ S.D.=1.08) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ ใช้น้ำอย่างประหยัด หมั่นตรวจสอบการรั่วไหลของน้ำเพื่อลดการสูญเสีย ($\bar{X}=4.06$ S.D.=0.84) รองลงมา ร่วมกันรักษาและฟื้นฟูป่าไม้ที่มีอยู่ ลดการตัดไม้ทำลายป่าและปลูกป่าทดแทน ($\bar{X}=3.91$ S.D.=0.81) และตระหนักถึงภัยแล้งที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ทำให้อุณหภูมิสูงขึ้นและทำลายห่วงโซ่อาหารในธรรมชาติ ($\bar{X}=3.50$ S.D.=1.20) และจำแนกตามมลภาวะ ภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ($\bar{X}=3.41$ S.D.=1.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ซื้อใหม่ได้ เป็นการลดปริมาณขยะจากหีบห่อของบรรจุภัณฑ์ ($\bar{X}=3.72$ S.D.=0.94) รองลงมา เลือกซื้อสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์ทำจากธรรมชาติแทนกล่องโฟม ($\bar{X}=3.38$ S.D.=1.21) และรู้จักคัดแยกประเภทขยะ เพื่อช่วยลดขั้นตอนการทำลายและง่ายต่อการกำจัดขยะ ($\bar{X}=3.35$ S.D.=1.17)

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการศึกษา และรายได้ต่างกัน จะมีการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนแตกต่างกัน จากผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระกัน และการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พบว่า

1.1 เพศต่างกัน จะมีการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนของเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t=-2.10$ $p=0.03$ และ $t=-3.75$ $p=0.00$) ตามลำดับ

1.2 อายุต่างกัน จะมีการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=1.77$ $p=1.07$ และ $F=0.17$ $p=0.83$) ตามลำดับ

1.3. สถานภาพการศึกษา สาขาวิชา และชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน จะมีการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=0.59$ $p=0.66$ และ $F=0.89$ $p=0.46$) ตามลำดับ

1.4. รายได้ต่อเดือน (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง) ต่างกัน จะมีการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=0.49$ $p=0.78$ และ $F=1.69$ $p=0.13$) ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 การเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน จะมีความสัมพันธ์กับการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน จากผลการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า

2.1 ความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเพื่อลดภาวะโลกร้อนผ่านสื่อเว็บไซต์ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับการรับรู้เพื่อลดภาวะโลกร้อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=-0.11$)

2.2 ความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเพื่อลดภาวะโลกร้อนผ่านสื่อโทรทัศน์/เคเบิลทีวี มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=0.12$) และเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเพื่อลดภาวะโลกร้อนผ่านการพูดคุย/การสนทนา มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=-0.14$)

สมมติฐานที่ 3 การรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนมีความสัมพันธ์กัน จากผลการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้เพื่อลดภาวะโลกร้อน จำแนกตามสภาพภูมิอากาศ พลังงาน ระบบนิเวศ และมลภาวะ ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=0.01$)

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการสื่อสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จากผล การวิเคราะห์ข้อมูลของการสำรวจความคิดเห็น มีประเด็นที่น่าสนใจสรุปและการอภิปรายดังนี้

1. ลักษณะทางประชากร

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา คณะ สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา และรายได้ต่อเดือน (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง) พบว่ามีเพียงตัวแปรของเพศที่มีความคิดเห็นต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนแตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ พงษ์ วิเศษสังข์ (2552) กล่าวถึงประชากรศาสตร์เป็นทฤษฎีที่ใช้หลักการของความเป็นเหตุเป็นผล กล่าวคือการรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคคลเกิดขึ้นจากแรงจูงใจภายนอกมากระตุ้นในกิจกรรมและการดำเนินชีวิตประจำวัน และคนที่มีความสมบัติทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน จะมีประสบการณ์ในอดีตและการเรียนรู้ของแต่ละคนที่มีการรับรู้และการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันไป เพศหญิงมีแนวโน้มและความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารรณรงค์มากกว่าเพศชาย ขณะเดียวกันเพศชายไม่ได้มีความต้องการที่จะส่งข่าวสารและรับสารเพียงอย่างเดียว แต่มีความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นจากการรับข่าวสารรณรงค์ด้วย

2. การเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน

จากผลการวิจัยพบว่าการเลือกสื่อและเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน สื่อบุคคลและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่าสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อบุคคล มีความถี่หรือความบ่อยครั้งในการเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน เพื่อต้องการรับรู้และการมีส่วนร่วมตามความสนใจหรือความต้องการเพื่อลดภาวะโลกร้อน ในการเลือกเปิดรับสื่อแต่ละประเภทรู้นั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและความสนใจสื่อต่าง ๆ ส่งผลต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน โดยมีรากฐานความเชื่อที่ว่าบุคลิภาพของบุคคลมีผลต่อการรับรู้และพฤติกรรมในการเลือกและเปิดรับข่าวสารรณรงค์ การที่บุคคลจะเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนและแสวงหาข่าวสารเป็นไปตามความต้องการหรือความคาดหวังที่แตกต่างกันไปของแต่ละคน สอดคล้องกับแนวคิดของ เฟสติงเจอร์ (Festinger, 1957) กล่าวคือบุคคลมักจะแสวงหาข่าวสารและเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่งเพื่อสนับสนุนการรับรู้เดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกนึกคิดเดิมและเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะส่วนที่สนใจ ความต้องการของตนเอง และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาร์ลส์ แอทกิน (Charles K. Atkin, 1973) กล่าวว่าการแสวงหาข่าวสารหรือการเลือกรับข่าวสารเพื่อสนับสนุนการรับรู้หรือความเข้าใจที่มีอยู่เดิมและมักเกิดจากการแสวงหาข่าวสารเพื่อลดความไม่รู้ในการตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล ขณะที่การเลือกเปิดรับข่าวสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อน เมื่อพิจารณาแยกตามประเภทของสื่อ พบว่าสื่อเว็บไซต์มีความถี่หรือความบ่อยครั้งในการเลือกและเปิดรับข่าวสารรณรงค์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เพื่อลดภาวะโลกร้อน โดยสื่อประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่มีความสามารถในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นการ

สื่อสารที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แบบไร้พรมแดน (Global Network) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร วรรณคดีเพื่อลดภาวะโลกร้อน ผ่านทางระบบเวิลด์ไวด์เว็บ (Worldwide Web) ไปยังกลุ่มคนจำนวนมาก ขณะเดียวกันการจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงและการไม่หยุดนิ่ง มีความทันสมัย ไม่มีข้อจำกัดในด้านเวลาและสถานที่ซึ่งง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งมีการแจ้งผลสถิติผู้ที่เข้ามาใช้บริการข้อมูลได้ตลอดเวลาที่ต้องการ ส่วนสื่อโทรทัศน์/เคเบิลทีวีมีความถี่หรือความบ่อยครั้งในการเลือกและเปิดรับข่าวสารวรรณคดีมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน โดยสื่อประเภทนี้สามารถนำภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและเสียงมาเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายจำนวนมากและรับชมรายการได้อย่างสะดวกสบาย จึงได้รับความนิยมและความสนใจอย่างกว้างขวางแพร่หลาย รวมทั้งทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ การสร้างความรู้สึก การรับรู้พฤติกรรมและรับทราบข่าวสารเหตุการณ์จากการสื่อสารวรรณคดี และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและทันเหตุการณ์ ได้แก่ ข่าวประจำวัน รายการความรู้ รายการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้คือการพูดคุย/การสนทนามีความถี่หรือความบ่อยครั้งในการเลือกและเปิดรับข่าวสารวรรณคดี มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน โดยสื่อประเภทนี้เป็นการสื่อสารวรรณคดีแบบเผชิญหน้าระหว่างผู้ส่งสาร (ผู้พูด) ในการพูดถ่ายทอดความรู้สึก ข้อคิดเห็น ข้อเท็จจริง และทัศนคติของตนไปยังผู้รับสาร (ผู้ฟัง) ด้วยการรู้จักใช้ถ้อยคำ ภาษา เสียง อากัปกิริยา และรู้จักสะสมความคิดเห็นที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เพื่อถ่ายทอดให้ผู้ฟังทราบ เข้าใจได้ง่าย ในการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน อย่างไรก็ตามการที่บุคคลมีการรับข่าวสารวรรณคดีเพื่อลดภาวะโลกร้อนผ่านสื่อประเภทใดก็ตาม ต่างก็มีความคาดหวังที่จะรับผลตอบแทนเป็นที่น่าพึงพอใจ และเมื่อมั่นใจในสื่อใดแล้วก็จะสามารถเลือกเปิดรับรับข่าวสารวรรณคดีจากสื่ออื่นต่อ ๆ ไปอีก ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนข่าวสารวรรณคดี ความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ คอลิน เซอร์รี่ (Colin Cherry, 1975) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นการกระทำเพื่อแบ่งปันข่าวสารระหว่างกันและกัน และก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันนำไปสู่การตัดสินใจและการกระทำกิจกรรมที่ประสานสอดคล้องกัน ขณะที่ โจเซฟ ที คลอปเปอร์ (Joseph T. Klapper, 1960) ได้นำเสนอแนวคิดของกระบวนการเลือกรับข่าวสาร ประกอบด้วยการเลือกเปิดรับ การเลือกให้ความสนใจ การเลือกรับรู้ และการเลือกจดจำ ตามความรู้สึกและความต้องการในการเปิดรับข่าวสารของแต่ละบุคคล

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน

จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้เพื่อลดภาวะโลกร้อน จำแนกตามสภาพภูมิอากาศ พลังงาน ระบบนิเวศ และมลภาวะ เป็นส่วนกำหนดท่าทีและพฤติกรรมการแสดงออกต่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเพื่อนำไปสู่การยอมรับ วิถีปฏิบัติ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งผ่านสื่อต่าง ๆ ในการสื่อสารวรรณคดีนั้น พบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อน นั่นคือกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนต่างกัน ซึ่งเห็นถึงความสัมพันธ์ระดับการรับรู้ที่ทำให้แต่ละบุคคลมีการเลือกรับบางสิ่งและไม่รับในสิ่งที่ตนไม่ต้องการ สอดคล้องกับแนวคิดของ เดอ วิโต (DeVito, 2000) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการเลือกเปิดรับ การเลือกรับรู้ การเลือกจดจำ และการตีความข้อมูลข่าวสารวรรณคดี ตามความต้องการโดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ไปยังกลุ่มเป้าหมายจนเกิดความตระหนักและมองเห็นคุณค่าของความสำคัญ คุณประโยชน์ และโทษของการปฏิบัติจนเป็นวิถีแห่งชีวิตปกติ ในขณะที่แนวคิดของ วิลเบอร์ ชรัมม์ (Wilbur Schramm, 1954) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการแปลความหมายของสิ่งที่พบเห็นหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมรอบตัวและมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการสื่อสารวรรณคดี จนส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของแต่ละบุคคลเพื่อการมีส่วนร่วมในการร่วมกันรักษาสีงแวดล้อม กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลดภาวะโลกร้อน ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์ และสตรีย์

(Rogers and Storey, 1987) ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้บุคคลนั้นเกิดการรับรู้ สร้างความตระหนัก การรับรู้ในการกระตุ้นการสื่อสารระหว่างบุคคลและเชิญชวนบุคคลให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการณรงค์รักษาสีสิ่งแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ส่วนแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2543) ได้กล่าวถึงการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนมุ่งเน้นที่ความต้องการ ผลประโยชน์และความคาดหวังของผู้รับสาร ทำให้เกิดทางเลือกในการรับรู้ เลือกใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอความหลากหลาย และเปิดโอกาสให้มีการแสดงออกและเข้ามามีส่วนร่วมในการลดภาวะโลกร้อน ดังเช่น การสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ จนนำไปสู่การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และให้ความสำคัญกับสภาพของปัญหา พลังงาน ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ และผลกระทบ ภาวะทางสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 การสื่อสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สามารถนำไปเป็นแนวทางปรับปรุงการรณรงค์ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนเพื่อการสื่อสารรณรงค์ สร้างความรู้และความตระหนัก รับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภาวะโลกร้อน เมื่อประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว จะทำให้ส่งผลต่อความคิด การรับรู้และพฤติกรรมของแต่ละบุคคลให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ รวมทั้งการให้ความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในการรักษาสีสิ่งแวดล้อม

1.2 เพื่อให้การดำเนินการสื่อสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนแบบบูรณาการในการสร้างการมีส่วนร่วมและการเฝ้าระวังเพื่อดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทุกคนทุกฝ่ายในสังคมที่จะต้องร่วมมือกัน เช่น การรณรงค์เรื่องการประหยัดพลังงาน ซึ่งส่งผลทำให้คนในสังคมเกิดความตระหนักว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องร่วมมือร่วมใจและรับผิดชอบในการประหยัดไฟฟ้า การเลือกใช้เครื่องใช้ ไฟฟ้าแบบประหยัดพลังงานเบอร์ 5 เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการสื่อสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ควรทำการศึกษาการสื่อสารรณรงค์เพื่อลดภาวะโลกร้อนของประชาชนเฉพาะพื้นที่เขตเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประเด็นกระบวนการสื่อสารรณรงค์และการมีส่วนร่วมเพื่อลดภาวะโลกร้อนของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อได้ข้อมูลที่ชัดเจน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางสังคม และมาตรการทางกฎหมายเพื่อลดภาวะโลกร้อน และศึกษาเปรียบเทียบมาตรการต่าง ๆ เพื่อนำมาบูรณาการแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพทางเลือกเพื่อลดภาวะโลกร้อนอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2552). คู่มือช่วยโลกหายร้อน. กรุงเทพมหานคร: กองส่งเสริมและเผยแพร่. กรมการัน อัครวตรเดชา. (2550). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). **สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรส โพรดักส์.
- กิตติมา สุรสนธิ. (2548). **ความรู้ทางการสื่อสาร (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- งานทะเบียน ฝ่ายวิชาการและกิจการนักศึกษา. (2559). **สถิตินักศึกษาคณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว ระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2559**. ประจวบคีรีขันธ์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- จงรักษ์ ผลประเสริฐ. (2551). การจัดการของเสียแบบบูรณาการเพื่อลดปัญหาโลกร้อน. **วารสารศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม**, 5 (11), 14-17.
- จินตวิทย์ เกษมสุข. (2554). **การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยนต์ ต้นดีสวัสดิการ และคณะ. (2552). การพัฒนาวิธีการประเมินความรับผิดชอบร่วมในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากอุตสาหกรรมระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. (2548). **มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล. (2550). **โลกร้อนสุดขีด วิกฤตอนาคตประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์.
- นวมินทร์ ฉัตรอารยมนตรี. (2551). ลดปัญหาโลกร้อนโดยกลไกทางการตลาด. **วารสารธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย**, 4 (4), 46-49.
- นิรมล สุวรรณกิจ และลดาวัลย์ พวงจิตร. (2552). การเจรจาและแก้ไขปัญหาโลกร้อนของไทยและในเวทีโลก. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- ประหยัด ขิดทอง และคณะ. (2544). **ก๊าซเรือนกระจก**. กรุงเทพมหานคร: cursภาลาดพร้าว.
- พงษ์ วิเศษสังข์. (2552). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสื่อสาร (พิมพ์ครั้งที่ 9)**. ปทุมธานี: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พีรายุ หงษ์กำเนิด. (2554). โลกร้อน: โลกร้ายที่ต้องเฝ้าระวัง. **วารสาร Green Research**, 8 (19), 12-14.
- ระวีวรรณ มาลัยวรรณ และคณะ. (2545). การจัดการสิ่งแวดล้อมโลก ในคณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม หน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรรณิ พฤฒิกาว. (2549). การสื่อสารกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ในคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการสื่อสารกับการพัฒนา เอกสารการสอนชุดวิชาการสื่อสารกับการพัฒนา หน่วยที่ 9-15 (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สนธยา พลศรี. (2550). **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). **รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2559**. นนทบุรี: สายเส้น ครีเอชั่น.
- สุภาพร ครุสารพิสิฐ. (2550). **การแสวงหาข่าวสาร ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการลดปัญหามภาวะโลกร้อนของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2549). **การสื่อสารเพื่อการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุรัตน์ ตรีสุกล. (2550). **หลักนิเทศศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. (2551). **นโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรรถัย กักพล. (2551). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- อรรถพล อนันตวรสุกล. (2553). **เปลี่ยน..ปรับเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- อัล กอร์. (2550). **โลกร้อน ความจริงที่ไม่มีใครอยากฟัง (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- อัล กอร์. (2552). **ปฏิบัติการกู้โลกร้อน ทางเลือกสู่ทางรอดแบบยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- Atkin, C. K. (1973). **New Model for Mass Communication Research**. New York: Free.
- Atkin, C. K. (2001). **Public Communication Campaigns (3rd ed.)**. Thousand Oaks: Sage.
- Cherry, Colin. (1975). **On Human Communication**. New York: Holt Rinehart and Einstein.
- DeVito, J. A. (2000). **Human Communication (8th ed.)**. New York: Longman.
- Festinger, L.A. (1957). **A Theory of Cognitive Dissonance**. New York: Row Peterson.
- Klapper, Joseph T. (1960). **The Effect of Mass Communication**. New York: Free.
- Krejeie, Robert V. and Morgan, Eayrle W. (1970). **Edcational and Psychological Measurement**. Twin cities : University of Minnisota.
- Rogers, E. M., and Storey, J. D. (1987). **Communication Campaign**. In C. Berger, and S. H. Chaffee (Eds.). **Handbook of Communication Science**. Newbury Park, CA: Sage.
- Schramm, Wilbur. (1954). **How Communication Works**. In W. Schramm (Ed.). **The Process and Effects on Mass Communication**. Urbana IL.: University of Illinois.
- Verderber, R., and Verderber, K. (1980). **Inter-act: Using Interpersonal Communication Skill (2nd ed.)**. Belmont, CA: Wadsworth.

ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

เรื่องฤทธิ์ กิตติวิทยาพงศ์^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จำนวน 226 คน โดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง การทดสอบสมมติฐาน ใช้ค่าสถิติ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่ออธิบายหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปร

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับน้อยที่สุด ภาพรวมของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ในระดับมาก ทักษะอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และพฤติกรรมอยู่ในระดับปฏิบัติการเป็นบางครั้ง การทดสอบสมมติฐาน พบว่าระดับรายได้ต่างกัน จะมีทัศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความถี่จากสื่อเว็บไซต์มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ความพอประมาณ, ความมีเหตุผล, การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

¹ กจ.ด. (การจัดการการสื่อสาร) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

* ผู้เขียนหลัก e-mail: reungrit15@gmail.com

KNOWLEDGE ATTITUDE AND PRACTICE OF THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY OF STUDENTS IN RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY RATTANAKOSIN

Reungrit Kittivitayapong^{1*}

Abstract

The study of the knowledge attitude and practice of the sufficiency economy philosophy of students in Rajamangala University of Technology Rattanakosin. The aimed to study the exposure of messages. It is depending on the relationship between three factors; knowledge, attitude and practice of the sufficiency economy philosophy. This is a research the quantitative method the data collecting by questionnaires from the sampling group of 226 people of students in Rajamangala University of Technology Rattanakosin. The data was analyzed by the frequency, percentage, mean and standard deviation. Assumption testing by t-test, One way ANOVA and Pearson's product moment correlation coefficient were employed to analyze the relationship of the variable.

The results reveal by the following; It was found that the frequency exposure was in least level. Overall the sufficiency economy philosophy, the three essential components are moderation, reasonableness, and self-immunity of this finding was in highly ranking in knowledge, attitude but in moderate level in practicum. In hypothesis testing, revealed the income level was not difference attitude on the sufficiency economy philosophy at 0.05. There was the relationship between willingness to get frequency of website media. There was a statistic significantly negatively at 0.05 on the relationship between attitude and practice on the sufficiency economy philosophy. knowledge and attitude with practice had statistic significantly negatively at 0.05.

Keywords : Sufficiency economy philosophy, Moderation, Reasonableness, Self-immunity

¹D.M. (Communication Management) Assistant Professor of Faculty of Hospitality and Tourism Industry, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

* Corresponding author, e-mail: reungrit15@gmail.com

บทนำ

สังคมไทยได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางทุกภาคส่วน ภาครัฐได้นำเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนงานโครงการต่าง ๆ จำนวนมาก การลงทุนในโครงการขนาดใหญ่คำนึงถึงเหตุผลและมีการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ภาคเอกชนทั้งธุรกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนได้ปรับกลยุทธ์การลงทุนเพื่อให้ธุรกิจมีภูมิคุ้มกันจากความเสี่ยง ภาคประชาชนและชุมชนมีการปรับวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถพึ่งพาตนเองมากขึ้น การยึดมั่นและน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชน ชุมชน และประเทศชาติ ส่งผลให้สังคมไทยเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีสูงขึ้นในหลายด้านและสามารถปรับตัวรับรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นหลักคิดที่ก้าวหน้าและมีคุณค่าอย่างยิ่ง เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันได้มีผู้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไปตีความและใช้งานในลักษณะต่าง ๆ

แม้ในปัจจุบันก็ยังคงมีความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะหาแนวทางและกลไก วิธีการดำเนินการเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สาเหตุสำคัญประการหนึ่งอาจเป็นเพราะสังคมโดยรวมยังไม่สามารถมองเห็นถึงเหตุและปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันในการปรับเปลี่ยนวิถีการพัฒนานำไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างจริงจังตามรูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยไม่ทำให้นักรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอม ยอมลดทอนความสามารถตอบสนองความต้องการในการพึ่งตนเองและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ ปรียานุช ธรรมปียา, 2557) ด้วยความสำคัญและคุณค่าของการดำเนินงานการพัฒนาโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการสานต่อในปี พ.ศ.2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายการขับเคลื่อนและพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2557) เป็นหลักปรัชญาที่ชี้นำแนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาเป็นส่วนหนึ่งในแนวคิดหลักของการบริหารประเทศลงสู่ภาคปฏิบัติเกิดผลสัมฤทธิ์ที่สามารถจับต้องได้อย่างแท้จริงภายใต้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่าด้วยเรื่อง ความพอดี พอประมาณ เหมาะสมแก่ฐานะ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงบนฐานความรู้คู่คุณธรรม ถือเป็นสิ่งที่เหมาะกับแนวทางการพัฒนาประเทศและการกินดีอยู่ดีของประชาชน เนื่องจากต้องเข้าใจด้วยว่าโดยพื้นฐานของประเทศโดยรวมนั้นยังมีประชาชนในประเทศที่ยังมีรายได้น้อยและได้รับความเดือดร้อนอยู่อีกมาก อีกทั้งไทยยังเป็นประเทศที่มีรายได้ต่ำถึงระดับกลาง ดังนั้นการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนประเทศได้อย่างมั่นคง จึงเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายควรนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเกิดประโยชน์กับประชาชนทุกหมู่เหล่าอย่างแท้จริง

ในทางการศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรง เนื่องจากการจัดการศึกษาได้ระบุดุจดหมายที่จะพัฒนาเด็ก เยาวชน และพลเมืองของประเทศ ให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งได้ระบุคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะสำคัญที่จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน บทบาทของมหาวิทยาลัยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหน้าที่หลายอย่างในสังคม ทั้งการเป็นแหล่งสะสมความรู้ สร้างความรู้ รักษาความรู้ และนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ด้วยการสร้างคนที่มีความรู้และให้บริการที่เกี่ยวกับความรู้ ตลอดจนให้บริการที่ใช้ความรู้ในวิชาชีพต่าง ๆ ทั้งนี้ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์จริงนั้นต้องเป็นปัญหาที่มีคุณธรรมกำกับ รวมทั้งสามารถชี้นำและเตือนสติในสิ่งที่มีได้ปรากฏชัดเจนหรืออาจเกิดขึ้นในอนาคต

จากความสำคัญของการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา งานวิจัยจึงเป็นเครื่องมือการสำรวจและวิเคราะห์แนวคิด รูปแบบและวิธีการส่งเสริมการศึกษา สร้างความรู้ความเข้าใจ มุ่งเน้นการปลูกฝังเยาวชนและประชาชนให้อยู่อย่างพอเพียง เพื่อเป็นกลไกเชื่อมโยงและการบูรณาการบริหารจัดการ การดำเนินงาน การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาบุคลากรและการนำไปใช้ในวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติทิศทางเดียวกันในทุกระดับ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจเสริมสร้างการเรียนรู้ การสำรวจ ศึกษาวิเคราะห์ ทั้งในเชิงแนวคิด หลักการ และรูปแบบของความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นที่ว่าด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อความเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจ ในภาพรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เรียนรู้การขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาคณะอุตสาหกรรม การโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ปีการศึกษา 2558 จำนวน 226 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม และการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามโควตา เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ว่าด้วยเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยอาศัยความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง และมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต บนพื้นฐานความรู้คู่คุณธรรม เพื่อความก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เครื่องมือที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากร เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สถานภาพการศึกษา คณะ สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา และรายได้ (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง)

2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำถามความถี่หรือความบ่อยครั้ง การเลือกเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล

3. ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำถามการรับรู้หรือรับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เชื่อมโยงการพึ่งตนเองบนพื้นฐานความรู้คู่คุณธรรมในการดำเนินชีวิต

4. ทศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำถามความรู้สึกด้านบวกหรือลบเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยอาศัยความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง และมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อการดำเนินชีวิต ความก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืน

5. พฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำถามการกระทำหรือการปฏิบัติที่แสดงออกเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยอาศัยความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง และมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตน ความก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลลักษณะทางประชากร การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัย

t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของสองกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรเพศ

One Way ANOVA ใช้ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไป ได้แก่ สถานภาพการศึกษา คณะ สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา และรายได้ (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง)

LSD (Least Significance Difference) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ใช้ทดสอบค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัวที่เป็นอิสระต่อกันหรือหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลสองชุด

ผลการวิจัย

ลักษณะทางประชากร พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.06 สัดส่วน 1.57 : 1 สถานภาพเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการโรงแรม ร้อยละ 67.26 และมีรายได้ต่อเดือน (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง) 8,001-10,000 บาท ร้อยละ 41.59 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากประเภทของสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่หรือความบ่อยครั้งการเลือกเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.19$ S.D.=1.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ สื่อเว็บไซต์ ($\bar{X}=2.01$ S.D.=1.58) รองลงมา การพูดคุย/การสนทนา ($\bar{X}=1.91$ S.D.=1.52) หนังสือพิมพ์ ($\bar{X}=1.72$ S.D.=1.45) และโทรทัศน์/เคเบิลทีวี ($\bar{X}=1.70$

S.D.=1.58) ส่วนความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ สื่อวิทยุกระจายเสียง ($\bar{X}$ =1.53 S.D.=1.42) รองลงมา วารสาร/จุลสาร ($\bar{X}$ =0.88 S.D.=0.92) และแผ่นพับ/แผ่นปลิว ($\bar{X}$ =0.83 S.D.=1.91) ส่วนความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารอยู่ในระดับไม่เคยรับข่าวสาร ได้แก่ การเข้าร่วมอบรม/ศึกษาดูงาน ($\bar{X}$ =0.48 S.D.=0.70) รองลงมา ป้าย/จอประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}$ =0.41 S.D.=0.78) และเสียงตามสาย ($\bar{X}$ =0.41 S.D.=0.78)

ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระดับความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่าด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับมาก (16-20 คะแนน) ร้อยละ 61.50 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เป็นอย่างดี ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะทางการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน ร้อยละ 90.27 รองลงมา หลักสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือความพอมีพอกิน ความพออยู่พอกิน และความพออกพอใจ ร้อยละ 88.50 และการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องง่ายและมีแบบอย่างให้เรียนรู้รอบด้าน ร้อยละ 88.50 ในทางตรงกันข้ามกลุ่มตัวอย่างยังขาดความรู้ในเรื่อง การดำเนินชีวิตบนทางสายกลางที่ไม่ประมาทคือความพอเหมาะพอดี ไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป ร้อยละ 77.43 รองลงมา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีพื้นฐานมา

จากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย ร้อยละ 76.10 และทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ร้อยละ 74.33

ทัศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระดับทัศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่าด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ =3.68 S.D.=1.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าด้านความพอประมาณ ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ การมีความพอออกพอใจในการดำเนินชีวิต มีความโลภน้อย ไม่เบียดเบียนตนเอง เพื่อน และผู้อื่น ($\bar{X}$ =3.81 S.D.=1.03) รองลงมา การมีวินัยและควบคุมการใช้จ่ายเงินที่ได้รับจากผู้ปกครองโดยไม่ต้องขอเงินเพิ่ม ($\bar{X}$ =3.65 S.D.=1.00) และการจัดระเบียบการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ มีการจดบันทึกรายจ่ายลงในสมุดหรือจดผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน ($\bar{X}$ =3.57 S.D.=1.01) ด้านความมีเหตุผล ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ การดำเนินชีวิตและประพฤติปฏิบัติตนบนพื้นฐานความรู้คุณธรรมแห่งวิถีความพอเพียง ($\bar{X}$ =3.93 S.D.=1.12) รองลงมา การรู้จักวิธีการใช้อุปกรณ์การเรียนและของใช้ส่วนตัวอย่างประหยัดค่าใช้จ่ายและคุ้มค่า ($\bar{X}$ =3.92 S.D.=1.11) และการยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิตของตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X}$ =3.92 S.D.=1.11) และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งหลักคิดและหลักปฏิบัติ ($\bar{X}$ =3.71 S.D.=1.10) รองลงมา การติดตามข่าวสารเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของตนเองและสังคม ($\bar{X}$ =3.56 S.D.=1.08) และการรู้จักวางแผนเก็บเงินออม เพื่อลดความเสี่ยง ความไม่ประมาท เมื่อรับมือกับเหตุไม่คาดฝันที่อาจจะเกิดขึ้น ($\bar{X}$ =3.49 S.D.=1.18)

พฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระดับพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่าด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับปฏิบัติเป็นบางครั้ง ($\bar{X}$ =2.17 S.D.=1.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าด้านความพอประมาณ ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ ปฏิบัติให้หาความรู้และสร้างตนเองให้มั่นคงเพื่อการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ($\bar{X}$ =2.21 S.D.=1.21) รองลงมา ชอบใช้เวลาออกกำลังกายเมื่อมีโอกาสนั้น เป็นการดำเนินชีวิตของความ

พอเหมาะพอดีไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป ($\bar{X}=2.17$ S.D.=1.26) และเลือกคบเพื่อนระหว่างการเรียนและทำกิจกรรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยโดยไม่ทำให้งานอื่นเสียหาย ($\bar{X}=2.15$ S.D.=1.22) ด้านความมีเหตุผล ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ วางแผนการเรียนอย่างเป็นระบบและเตรียมตัวสอบด้วยการอ่านหนังสือล่วงหน้าทุกครั้ง ($\bar{X}=2.65$ S.D.=1.36) รองลงมา ใช้เวลาว่างโทรศัพท์มือถือพูดคุยกับเพื่อนเป็นเวลานาน โดยไม่สร้างความรำคาญแก่ผู้อื่น ($\bar{X}=2.50$ S.D.=1.38) และเลือกซื้อของใช้และใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด มีเหตุผลไม่ใช้สิ่งของเกินฐานะตนเอง ($\bar{X}=2.36$ S.D.=1.39) และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่ มีจิตใจที่เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้และเป็นที่พึ่งของผู้อื่น ไม่ทำตัวเป็นปัญหาหรือภาระสังคม ($\bar{X}=2.33$ S.D.=1.40) รองลงมา มีความพออยู่พอกิน ตัดสินใจรอบคอบและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนนำไปประพฤติปฏิบัติตาม ($\bar{X}=2.06$ S.D.=1.34) และชอบช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นและเลือกคบเพื่อนที่ดีหรือเพื่อนที่ชักจูงแนะนำไปในทางที่ดี ($\bar{X}=1.92$ S.D.=1.45)

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ สถานภาพการศึกษา และรายได้ต่างกัน จะมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

1.1 เพศต่างกัน จะมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t=0.13$ $p=0.93$, $t=-1.63$ $p=0.10$ และ $t=-1.90$ $p=0.06$) ตามลำดับ

1.2 สถานภาพการศึกษา สาขาวิชา และชั้นปีการศึกษาต่างกัน จะมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=0.39$ $p=0.86$, $F=1.06$ $p=0.38$ และ $F=1.78$ $p=0.11$) ตามลำดับ

1.3 รายได้ต่อเดือน (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง) ต่างกัน จะมีความรู้ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=0.82$ $p=0.48$ และ $F=2.98$ $p=0.06$) ตามลำดับ ส่วนกลุ่มรายได้ต่อเดือน (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง) ต่างกัน จะมีทัศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=3.30$ $p=0.02$)

สมมติฐานที่ 2 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะมีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านสื่อการพูดคุย/การสนทนา มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=-0.11$)

2.2 ความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านสื่อป้าย/จอประชาสัมพันธ์ และวารสาร/จุลสาร มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทัศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=0.14$ และ 0.12) ตามลำดับ และสื่อเว็บไซต์ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับทัศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=-0.11$)

2.3 ความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านสื่อโทรทัศน์/เคเบิลทีวี มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=-0.11$) และสื่อเว็บไซต์ และการพูดคุย/การสนทนา มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=-0.12$ และ -0.14) ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 3 ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กัน

3.1 ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่าด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=-0.11$ และ -0.10) ตามลำดับ

3.2 ทัศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่าด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางและความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=0.64$)

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จากผลการวิเคราะห์ของการสำรวจความคิดเห็น มีประเด็นที่น่าสนใจสรุปและอภิปรายผล ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากร

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพ การศึกษา คณะ สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา และรายได้ต่อเดือน (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง) พบว่ามีเพียงตัวแปร ระดับรายได้ต่อเดือน (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง) ที่มีความคิดเห็นต่อทัศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ เดอเฟลอร์ (DeFleur, 1996) กล่าวว่าบุคคลแต่ละบุคคลย่อมมีความต่างกัน ความแตกต่างนี้มีอิทธิพลถึงทัศนคติในการเปิดรับข่าวสารและเลือกใช้สื่อของผู้รับสาร นั่นคือลักษณะทางประชากรเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ได้แก่ ระดับรายได้ต่างกัน ทำให้บุคคลแต่ละคนมีความคิดเห็น ความเชื่อ ความต้องการ ค่านิยม ทักษะ พฤติกรรม และการตัดสินใจยอมรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ แตกต่างกันไป รวมถึงการสนับสนุนในความเชื่อพื้นฐานดั้งเดิมหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคลให้มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระได้เป็นอย่างดีและลึกซึ้ง

2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลการวิจัยพบว่าการเลือกสื่อและเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ และสื่อบุคคล มีความถี่หรือความบ่อยครั้งการเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อต้องการรับรู้และเลือกจดจำตามความสนใจหรือความต้องการในการเลือกเปิดรับสื่อแต่ละประเภทยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมและความสนใจสื่อประเภทต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการใช้และการกระทำให้เกิดความพึงพอใจ ตามแนวคิดของเดวิสสัน (Davison, 1974) กล่าวว่าบุคคลทุก ๆ คน จะมีความเกี่ยวข้องกับสังคมและสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญให้แต่ละบุคคลมีความต้องการเลือกใช้สื่อหรือเปิดรับข่าวสาร เพื่อสนองตอบความต้องการและ

ความพึงพอใจของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการเลือกสรรและแสวงหาข่าวสารของ เบอร์กูน (Burgoon, 1974) ได้อธิบายไว้ว่าผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจที่มีอยู่ เพื่อนำมาแก้ปัญหาหรือสนองตอบความต้องการของแต่ละบุคคล เมื่อพิจารณาแยกตามประเภทของสื่อ พบว่าการพูดคุย/การสนทนามีความถี่หรือความบ่อยครั้งการเลือกสื่อและเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสื่อประเภทนี้เป็นการติดต่อการสื่อสารแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นสิ่งที่สนใจร่วมกัน เห็นพ้องต้องกัน คล้อยตามกันในคุณค่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในเชิงหลักคิดและกระบวนการคิดกับการเรียนรู้และเพิ่มพูนความรู้ในการคิดและการกระทำต่าง ๆ ความรู้ที่ได้ย่อมส่งผลไปยังทัศนคติและพฤติกรรมที่แสดงออกต่อไป ส่วนสื่อเว็บไซต์มีความถี่หรือความบ่อยครั้งการเลือกสื่อและเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสื่อประเภทนี้เป็นการสื่อสารค้นคว้าข้อมูลด้วยระบบอินเทอร์เน็ตในสิ่งที่ตนสนใจ เป็นการสื่อสารที่บ่งบอกถึงมวลความรู้ที่ทันสมัยของหน้าเว็บไซต์ โดยดูจากนวัตกรรมเทคโนโลยีของการออกแบบ การใช้สี สัน เทคนิคและการใช้กราฟิกต่าง ๆ สามารถเข้าถึงเนื้อหาสารที่มีความเร็วสูง เข้าใจง่ายและกว้างขวาง เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและมีเป้าหมายการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนทัศนคติการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตามความคิดเห็นของบุคคลตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่มบุคคล ครอบครัวยุคชนและสังคมทุกระดับ นอกจากนี้สื่อโทรทัศน์/เคเบิลทีวีมีความถี่หรือความบ่อยครั้งการเลือกสื่อและเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสื่อประเภทนี้สามารถเข้าถึงประชาชนอย่างกว้างขวางและยังไม่ต้องไปซื้อหาข่าวสาร ช่วยให้สาระการเรียนรู้ของบุคคลเกิดความเข้าใจและนำไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันและปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสม มีความพอดีและดำเนินชีวิตบนทางสายกลางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับความถี่หรือความบ่อยครั้งการนำเสนอข่าวสารจะมีผลอย่างมากต่อการรับรู้และการโน้มน้าวต่าง ๆ แม้ว่าบางครั้งเนื้อหาสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอาจจะไม่น่าสนใจก็ตาม ซึ่งหลักการและแนวคิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพให้ความสำคัญกับกลยุทธ์สาร (Message Strategy) และเป็นแก่นสำคัญในกระบวนการโน้มน้าวใจและทำให้บุคคลเปิดรับข่าวสาร การรู้จักคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปสู่การกระทำหรือการปฏิบัติอย่างพอเพียงอันจะพัฒนาไปสู่อุปนิสัยพอเพียงในที่สุด ด้วยความหวังบุคคลเหล่านั้นจะได้รับอิทธิพลการปรับใช้เปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมให้ความสำคัญและความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาในทางที่ควรจะเป็น อย่างไรก็ตามแม้ว่าบุคคลจะมีทัศนคติและพฤติกรรมการเลือกสื่อและเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ต่างกัน มีวัตถุประสงค์การเปิดรับข่าวสารต่างกัน และมีความต้องการเปิดรับข่าวสารแตกต่างกัน จะทำให้บุคคลมีส่วนสำคัญในการรับรู้และตัดสินใจจะเลือกและเปิดรับข่าวสาร ซึ่งนำไปสู่ความสอดคล้องร่วม กับแนวคิดของ แคลปเปอร์ (Klapper, 1960) ได้อธิบายถึงกระบวนการเลือกและเปิดรับข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ตามความสนใจและความต้องการของตน ที่สอดคล้องกับความรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อนำมาแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของตนและจะหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกริเริ่มคิดของตนและพร้อมที่จะแสดงให้ปรากฏออกมาเมื่อมีแรงจูงใจที่เพียงพอหรือมีโอกาสที่เหมาะสมตามสถานการณ์ต่าง ๆ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลการวิจัยพบว่าความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี บนเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม โดยมีเป้าหมายคือความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั่นคือกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ต่างกัน จะมีทัศนคติเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติต่างกัน จะมีพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่างกัน ประเด็นนี้พบว่าผลของการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจของ อรวรรณ ปิลาธนีโอวาท (2554) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม จะมีลักษณะเป็นไปในทางเดียวกันหรือเชิงเส้นตรง นั่นคือทำให้ความรู้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและส่งผลไปยังการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีกลไกควบคุมทางการสื่อสารของ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KPI) ใช้ในการวัดความสำเร็จของกระบวนการสื่อสารอันเนื่องมาจากการยอมรับความเปลี่ยนแปลงในการเพิ่มพูนความรู้ สร้างทัศนคติที่ดีและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมโดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ไปยังกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์และชูเมเคอร์ (Rogers and Shoemaker, 1971) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ลักษณะสายโซ่ที่เริ่มจากความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกิดทัศนคติที่เห็นด้วย คล้อยตามและ สนับสนุนข้อมูลข่าวสารในขั้นการยอมรับปฏิบัติหรือการกระทำอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่องและสอดคล้องสัมพันธ์กัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 จากการวิจัยครั้งนี้สามารถขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำไปประยุกต์ใช้ทั้งหลักคิดและหลักปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ไม่ประมาท ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการคิดและการกระทำ

1.2 การให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในเชิงระบบที่มีพลวัต มุ่งสู่การพึ่งพาตนเองมี วิถีคิด ตระหนักรู้ เข้าใจมิติความพอเพียง ปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมให้เป็นไปตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 หน่วยงานและสถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนสาระที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้และเป็นเครื่องมือหรือทักษะที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์อื่น ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ดังนั้นควรทำการศึกษารูปแบบการบูรณาการนวัตกรรมสู่การเรียนการสอนกระบวนการคิด โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรมกระบวนการคิดและการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นควรทำการศึกษาการตีความเชิงวิพากษ์ตามรอยวิถีแห่งการพึ่งพาตนเอง ผลการปรับวิธีคิดและเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตสู่การพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ อัครเดชา. (2553). **การสื่อสารของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี่.
- กิตติ กันภัย. (2551). **จิตวิทยาการสื่อสาร**. กรุงเทพมหานคร: เจริญบุญการพิมพ์.
- กิตติมา สุรสนธิ. (2548). **ความรู้ทางการสื่อสาร (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- งานทะเบียน ฝ่ายวิชาการและกิจการนักศึกษา. (2558). **สถิตินักศึกษาคณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว ระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558**. ประจวบคีรีขันธ์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- จันทิมา เขียวแก้ว. (2553). **การวิจัยเบื้องต้นทางนิเทศศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินตวิทย์ เกษมสุข. (2554). **การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช ธรรมปิยา. (2557). **ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 12)**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ประเวศ วะสี. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม : แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- ปรียานุช พิบูลสรารุ. (2551). **เพิ่มผลผลิตอย่างพอเพียงในสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). **กรอบแนวคิดทางทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่งการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2546). **เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ความหมายของนักเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: เกษตรบุลพรินทร์.
- สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2550). **รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2550 : เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP).
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2557). **ขับเคลื่อนแผนเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพื่อความสุขที่ยั่งยืนของประชาชน**. วารสารไทยคู่ฟ้า, 19, 6-7.
- สุรพงษ์ โสณะเสถียร. (2533). **การสื่อสารกับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัตน์ ตรีสุกล. (2550). **หลักนิเทศศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อรรณณ ปิรันธน์โอวาท. (2554). **การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ (พิมพ์ครั้งที่ 6)**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา โยมสินธุ์. (2559). **How to be เศรษฐีพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: พรีเมียมด์ พับลิชชิ่ง.

อารมณ ฉนวนจิตร. (2556). **เศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนรู้สู่ชุมชน (ฉบับปรับปรุง)**.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Alkin, Charles K. (1973). **New Model for Mass Communication Research**. New York: Free.

Bloom, S. Benjamine. (1975). **Taxonomy of Education Objectives Handbook 1: Cognitive Domain**. New York: David McKay.

Burgoon, Michael. (1974). **Approaching Speech Communication**. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Cronbach, Lee Joseph. (1972). **The Dependability of Behavioral Measurement: Theory of Generasability for Scores and Profiles**. New York: Wikkey.

Davison, D. E. (1974). **The Periodicals Collection: its Purpose and Use in Libraries**. London: Andre Deutsch.

DeFleur, Melvin L. (1996). **Theories of Mass Communication**. New York: David McKey.

Katz, D. and Scotland, E. (1969). **Psychology: A Study of Science Vol. 3**. New York: McGraw-Hill.

Klapper, Joseph T. (1960). **The Effect of Mass Communication**. New York: Free.

Rogers, Everett M. and Shoemaker, Floyd. (1971). **Communication of Innovation : A Cross Cultural Approach**. New York : Free.

Zimbardo, Phillip G., and Ebbessen, Ebbe. (1997). **Influencing Attitudes and Changing Behavior (2nd ed.)**. New York: Addison Wesley.

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1

รังสรรค์ มังกรงาม^{1*} พจนีย์ มั่งคั่ง¹ วิจิต แสงสว่าง¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 2) ระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 และ 4) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 ปีการศึกษา 2560 รวม 317 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r_{xy} = .597$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
- 4) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดสภาพแวดล้อมเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และด้านการนำดิจิทัลมาสนับสนุนการเรียนการสอน ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1

คำสำคัญ : บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ทักษะการเรียนรู้ ศตวรรษที่ 21 บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผล

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail : krusun99659@gmail.com

THE ROLE OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN AFFECTING 21ST CENTURY LEARNING SKILLS OF STUDENTS UNDER THE OFFICE OF CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATION AREA 1

Rangsun Monggonngarm^{1*} Pojanee Mangkang¹ Wichit Sangtawang¹

Abstract

This research aims to study 1) Role of school administrators under the office of Chachoengsao Primary Education Area 1 2) The level of 21st century learning management skills of students under the Office of Primary Education Area Chachoengsao District 1 3) The relationship between the role of the school administrators and the learning management in the century. 21 of teachers under the Office of Chachoengsao Primary Education Area 1 and 4) The role of school administrators that affect learning management skills in the last century. 21 students in Chachoengsao Educational Service Area 1 Office. School administrators and teachers The data were collected by using the multi-stage sampling technique. The data were collected by using questionnaire. The statistics used in the data analysis were: Frequency, percentage, mean, standard deviation Pearson Product Moment Correlation Coefficient (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) and Stepwise Multiple Regression Analysis

Research results show that

- 1) The role of school administrators under the office of primary education area. Chachoengsao District 1 as a whole.
- 2) Learning skills in the century. 21 of the students under the Office of Educational Service Area Chachoengsao Primary School, Area 1, as a whole.
- 3) The relationship between the roles of the school administrators and the learning skills. The 21st grade students in the primary education area of Chachoengsao Area 1 had positive correlation ($r_{xy} = .597$) at the level of 0.01.
- 4) The role of school administrators in setting up a learning environment. Centered and digitally driven to support instruction. Affecting Learning Skills in the 21st Century of Students Under the Office of Chachoengsao Primary Education Area Region 1

Keywords : Role of school administrators, Learning skills, Century 21, The executive role Educational institution

¹ Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University

* Corresponding author, e-mail : krusun99659@gmail.com

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์ในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสารที่รวดเร็วทันสมัย การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 จะส่งผลกระทบต่อดำเนินชีวิตของคนในสังคม ระบบการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องพัฒนาให้ทันการเปลี่ยนในยุคศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกันได้ง่ายขึ้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและครูจึงต้องตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ต่อไป การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมที่มีความหลากหลายเนื่องจากการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การจัดกระบวนการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สามารถให้เกิดการพัฒนาตามศักยภาพ มีทักษะที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพได้หลากหลายตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคตส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้ความหลากหลายวัฒนธรรมบนทักษะที่เหมาะสม (สมหมาย อ้าดอนกลอย, 2556, หน้า 1)

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 การเตรียมนักเรียนให้พร้อมเป็นเรื่องสำคัญของการปรับเปลี่ยนทางสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของสังคมอย่างทั่วถึง อาทิ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ความรู้ ความสามารถ ทักษะที่จำเป็นเพื่อความสำเร็จของผู้เรียนทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จในโลกปัจจุบัน เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการร่วมมือกัน ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้นพร้อมที่จะประสบความสำเร็จ ในศตวรรษที่ 21 ต้องเตรียมคนออกไปทำงานที่ใช้ความรู้ ดังนั้น ทักษะที่สำคัญที่สุดของศตวรรษที่ 21 จึงเป็น ทักษะที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย (วิจารณ์ พานิช, 2555, หน้า 21) ประกอบด้วย การเรียนรู้ 3R x 7C , 3R ประกอบด้วย 1.) Reading (อ่านออก) 2) (W) Riting (เขียนได้) และ 3) (A) Rithmetics (คิดเลขเป็น) สำหรับ 7C ได้แก่ 1) Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา) 2) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) 3) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) 4) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) 5) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) 6) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) และ 7) Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) สอดคล้องกับ คริสเท่น (Kristen, 2013, pp. 130 – 131,) ศึกษาเกี่ยวกับ การเรียนรู้ที่ทำให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และ ความรู้ที่มีส่วนสำคัญสำหรับความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 พบว่าประกอบด้วยความรู้ 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ประกอบด้วยการใช้ตัวเลข ทักษะความสามารถด้านการอ่านและเขียน และทักษะการเรียนรู้ข้ามสาระ ด้านที่ 2 ความรู้ด้านการปฏิบัติ ประกอบด้วย ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การแก้ปัญหาและการคิดเชิงวิพากษ์ และการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน และด้านที่ 3 ประกอบด้วยทักษะชีวิตและทักษะการทำงาน ทักษะด้านจริยธรรม อารมณ์และความตระหนักและความสามารถทางวัฒนธรรม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ได้มุ่งมั่นพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน เพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันในเวทีโลก ได้ดำเนินการตามจุดเน้น ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ให้ความสำคัญกับทักษะมากกว่าสาระการ

เรียนรู้ ให้นักเรียนเป็นผู้ชี้ทิศทางการเรียนรู้ เรียนแบบร่วมมือ เรียนกันเป็นทีม และประเมินผลแบบใหม่โดยตามวิธีคิด และข้อสอบไม่เป็นความลับแต่เป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ควรมีทักษะที่จำเป็น ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ การแข่งขันในเวทีโลกปัจจุบัน คือ คุณภาพและสมรรถภาพของคนไทยทุกคน ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ ความสามารถทางเทคโนโลยี และด้านการสื่อสารด้านภาษาต่างประเทศ ทั้งภาษาสากลและภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น รวดเร็ว (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1, 2560, หน้า 2)

ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนขึ้นกับปัจจัยหลายประการ เช่น ครู ผู้บริหารสถานศึกษา นักเรียนและทรัพยากร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานอย่างมีอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวต่อการบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมงานด้านวิชาการเป็นหลักสำคัญ อันจะก่อให้เกิดความสำเร็จต่อทักษะการเรียนรู้และเพื่อให้เกิดการศึกษาโดยรวมของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพมีปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุน การดำเนินการเพียงพอ ต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการของแผนงาน โครงการ ต้องมีระบบการจัดกาที่ดีมีประสิทธิภาพเพื่อให้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานร่วมกันของครู นักเรียน ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาดังเช่นการศึกษาวิจัยของ โณทัย อุดมบุญญาภภาพ (2555, หน้า 14) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของผู้เรียนและส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน นอกจากนี้ แคปแลน และ โอวิง (Kaplan & Owing, 2005, p.28) ได้ทำการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อครูและคุณภาพการสอนของครู ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวเนื่องอย่างมากต่อความสำเร็จของนักเรียน การเยี่ยมชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยครั้งละ 10 นาที เพื่อสังเกตการณ์สอนและให้คำแนะนำแก่ครู จะทำให้ครูมีแรงเสริมทางบวกในสิ่งที่ตนได้รับการนิเทศนอกจากนี้ผู้บริหารต้องดำเนินการทุกทางที่จะเป็นไปได้ การบำรุงรักษาครูที่ดี มีคุณภาพสูงเพื่อให้มีคุณภาพในการสอนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆและเหนือสิ่งอื่นใดผู้บริหารที่มีความเข้าใจในการเรียนการสอนจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของ ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 มีความสำคัญกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน และจากผลการศึกษาวิจัยพบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน การเรียนการสอนของครูผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

4. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อทักษะการจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 142 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 142 คน ครู จำนวน 1,636 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 1,778 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 ปีการศึกษา 2560 ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางเครชี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607 - 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง 317 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 16 คน ครู 301 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage sampling)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการกำกับดูแล และการบูรณาการเรียนการสอน ด้านการนำดิจิทัลมาสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการร่วมมือเพื่อการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ

ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านทักษะความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ด้านทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำด้านทักษะคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและด้านทักษะการสร้างอาชีพ และการเรียนรู้ด้วยตนเองด้านทักษะการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อด้านทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรมตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r_{xy} = .597$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และด้านการนำดิจิทัล มาสนับสนุนการเรียนการสอน ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 35.80 จึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกำกับดูแลและการบูรณาการเรียนการสอน และด้านการร่วมมือเพื่อการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ ไม่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า ด้านทักษะความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และอยู่ในอันดับที่ 1 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศฉะเชิงเทรา เขต 1 มีความหลากหลายทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจึงดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องโดยคำนึงถึงการ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ปฏิบัติตนในการให้ความเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสามารถทำงานร่วมกับผู้ที่มาจากต่างศาสนาหรือวัฒนธรรมต่างกัน ให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความเคารพแก่กัน จึงส่งผลให้ความแตกต่างของศาสนาและวัฒนธรรมไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันและมีคุณลักษณะและทักษะทางสังคมด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม ผู้เรียนใฝ่ดี รวมทั้งสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขได้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ วัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 นิยามวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความ เป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน สอดคล้องกับ วิจารณ์ พาณิช (2555, หน้า 21) กล่าวว่า ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ เป็น การมี ปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับคนอื่น รู้ว่าเมื่อไหร่ควรฟัง เมื่อไหร่ควรพูด ปฏิบัติตนอย่างน่าเคารพนับถืออย่าง มีอาชีพ เคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้ที่มีมาจากสังคมหรือวัฒนธรรม ต่างกัน ใช้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสร้างความคิดใหม่ๆและเพื่อเพิ่มนวัตกรรมและคุณภาพของงาน ประกอบด้วย 1.) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเกิดผลดี รู้ว่าเมื่อไหร่ควรฟัง เมื่อไหร่ควรพูดแสดงพฤติกรรมอย่าง มีอาชีพ อย่างน่านับถือ 2.) การทำงานเป็นทีมได้อย่างหลากหลายได้ผลดีโดยการเคารพความแตกต่างทาง วัฒนธรรมและทำงานร่วมกับคนอื่นบนพื้นฐานความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม ไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่ วิธีการทำงานแบบใหม่หรือคุณภาพของงาน

จากสาเหตุดังกล่าว จึงส่งผลให้ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศฉะเชิงเทรา เขต 1 ด้านทักษะความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ มี ค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และอยู่ในอันดับที่ 1

จากการศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและอยู่ในระดับสุดท้าย ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้เรียนบางส่วนขาดการ แสวงหาความรู้ ไม่ได้กำหนดเป้าหมายในการเรียน ขาดการใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบจากข้อมูลหลักฐาน จนเกิดภาพรวมที่เป็นระบบนำมาซึ่งการตัดสินใจ สอดคล้องกับ วิจารณ์ พาณิช (2555, หน้า 16) ได้ให้ ความหมาย การคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา หมายถึง การคิดอย่างเป็นระบบฝึกการให้ เหตุผลในการทำความเข้าใจและการสร้างทางเลือกที่ซับซ้อน การเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างระบบต่างๆ ประกอบด้วย 1) นักเรียนสามารถใช้เหตุผล คือการคิดอย่างเป็นเหตุ เป็นผลหลากหลายแบบ ได้แก่ คิดแบบอุปมัย คิดแบบอนุมาน เป็นต้นแล้วแต่สถานการณ์ 2) นักเรียนสามารถใช้การคิดกระบวนการระบบ คือ วิเคราะห์ปัจจัยมี ปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร จนเกิดภาพรวม 3) นักเรียนใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจ คือ วิเคราะห์และประเมิน ข้อมูลหลักฐาน การโต้แย้ง การกล่าวอ้าง และความเชื่อที่ถือว่า

จากเหตุผลดังกล่าว จึงส่งผลให้ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศฉะเชิงเทรา เขต 1 ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา มี ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 สอดคล้องกับ นกเนตร ธรรมบวร (2542 ,หน้า 24) กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างยิ่ง เพราะหากผู้บริหารโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจ มีความมุ่งมั่นเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้ว ก็จะแสดงบทบาทให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในที่สุดการปฏิรูปการเรียนรู้ก็จะประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 นอกจากนี้พบว่าบทบาทที่ส่งผล คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการนำจิตวิธานสนับสนุนการเรียนการสอน

ในด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 คือ ด้านการกำกับดูแลและการบูรณาการเรียนการสอน และการร่วมมือเพื่อการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 ด้านการร่วมมือเพื่อการเรียนรู้อย่างมืออาชีพมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูนำรูปแบบการวิจัยในชั้นเรียนมาจัดการเรียนการสอน และให้ความสำคัญด้านการร่วมมือเพื่อการเรียนรู้อย่างมืออาชีพให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนมีทักษะบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

2. จากการศึกษพบว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารและครู ควรสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ปัญหาได้ ให้ผู้เรียนสามารถรับรู้ปัญหา และแสวงหาทางเลือกและลงมือปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เช่น การจัดกิจกรรมภายในหรือภายนอกสถานศึกษาโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นการฝึกให้ผู้เรียนเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดี ทั้งยังเป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

3. จากการศึกษ พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดการศึกษา ควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนให้มากเพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการด้านบุคลากรครู ผู้เรียนในทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 สูงขึ้นและมีคุณภาพมาตรฐานต่อไป

4. จากการศึกษพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และด้านการนำจิตวิธานสนับสนุนการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เศรษฐกิจในปัจจุบันพัฒนาที่มงานให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ พัฒนาระบบนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร ขับเคลื่อนด้วยยุทธศาสตร์การบริหารจัดการใหม่ฯส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ สื่อ อุปกรณ์อย่างเพียงพอ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือ ความเมตตากรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนีย์ มั่งคั่ง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิต แสงสว่าง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำปรึกษางานวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณ ดร.โชติ แยม แสง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์พร้อมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ และ ดร.สมศักดิ์ เอี่ยมคงศรี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ผู้สอนทุกท่านที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทุกขั้นตอน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงและขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ดังปรากฏชื่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ให้ความกรุณา ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามและให้คำแนะนำจนทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจ จนสามารถวิเคราะห์ผลการวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณผู้บริหารและคณะครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณเพื่อนๆ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องตอบแทนพระคุณ บิดา มารดา ผู้มีพระคุณ และครู อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทุกท่านที่อบรมสั่งสอนแก่ผู้วิจัย จนทำให้สำเร็จลงได้ด้วยดี

นายรังสรรค์ มั่งกรงาม

เอกสารอ้างอิง

- โณทัย อุทุมบุญญานุภาพ. (2555). คุณลักษณะครูรุ่นใหม่กับการปฏิรูปหลักสูตรผลิตครู
นภเนตร ธรรมบวร. (2542). การพัฒนารูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใน
โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. (2559). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.
2559 ฉะเชิงเทรา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 สำนักงาน
ศึกษาธิการจังหวัดฉะเชิงเทรา, ราชกิจจานุเบกษา. คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่
19/2560, หน้า 14.
สมหมาย อ่ำดอนกลอย. (2556). การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยพิบูลสงคราม. คณะครุศาสตร์ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2556
Kaplan, L. S., Owings, W. A., & Nunnery, J. (2005). Principal quality: A Virginia study
connecting interstate school leaders licensure consortium standards with
student achievement. NASSP Bulletin, 89(643), 28-44 Retrieved January 4, 2006,
from <http://vnweb.hwwilsonweb.com/>

ภาวะสุขภาพของเกษตรกรที่ทำข้าวอินทรีย์ ในจังหวัดนครปฐม

ธีรนนท์ วรรณศิริ^{1*} บำเพ็ญ พงศ์เพชรดี² จิรียา อินทนา³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อศึกษาสถานการณ์ความเจ็บป่วยและค่าใช้จ่ายทางสุขภาพของครอบครัวเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มตัวอย่าง เป็นเกษตรกรอินทรีย์จำนวน 28 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (purposive Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวแบบอินทรีย์ ส่วนใหญ่เป็นชาย อายุ 30-69 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ได้รับความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ร้อยละ 92.9 และ 100 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีสุขภาพแข็งแรง โดยมีอาการอ่อนเพลียน้อยมาก มีโรคประจำตัวน้อย เคยตรวจสารเคมีทุกคน ผลการตรวจสารเคมีผิดปกติเล็กน้อย กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีปัญหาสุขภาพร่างกาย ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจน้อยมาก ในรอบ 10 ปี กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีอาการจากการทำงาน คือปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดข้อ ปวดไหล่ ซึ่งเมื่อมีอาการจะไปโรงพยาบาลพบแพทย์เสีย 30 บาท ทั้งนี้กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ พบว่าการปรับเปลี่ยนมาใช้สารอินทรีย์ส่งผลดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสังคมและมีความสุขมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ เกษตรอินทรีย์เป็นเกษตรกรที่มีความปลอดภัยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสังคมจึงควรส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้เกษตรกรเกิดความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสังคมภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ : เกษตรอินทรีย์ ภาวะสุขภาพ ความสุข

¹หลักสูตรศึกษาศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดกรุงเทพฯ
e-mail: wtranun@hotmail.com

² หลักสูตรศึกษาศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดกรุงเทพฯ
e-mail: phongphetdit@gmail.com

³ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดกรุงเทพฯ e-mail : jiriyat@yahoo.com

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: wtranun@hotmail.com

HEALTH STATUS OF ORGANIC RICE FARMERS IN NAKHON PATHOM PROVINCE

Theranun Wanasiri^{1*} Bampen Phongphetdit² Jiriya Intana Abstract³**Abstract**

This research is mixed method research to study the situation of health expenditures of 28 farmer families who grow organic rice . The samples were selected by purposive sampling. The data were collected from questionnaires, interviews and data analysis using descriptive statistics. And content analysis.

The results showed that organic farmers , mostly male, age 30-69 years old. Received knowledge on organic farming 92.9 percent and 100 percent. Organic farmers are healthy farmers with less fatigue, less disease. Ever checked all the chemicals. Chemical test, the organic farmers results less abnormal .The physical-health problems of organic farmers are less ones. Organic farming groups have less mental health problems, social and economic problems. Organic farmers have less problems from the work than in the past 10 years, they have the symptoms, as the pain in the body, muscular pain, joint pain, shoulder pain. When they have the symptoms ,they go to see the doctor at the hospital, doctor free 30 baht. Organic farmers found that the use of organic substances could improve physical-health, Mental and social health and happiness.

Suggestions: Organic farmers is a safe and environment-friendly, society then we should promote and bring awareness to farmers on health and social responsibility under the sufficiency economy.

Keywords : organic farmer, health status, happiness.

¹ Doctor of Education Program in environmental Educational, Faculty of Nursing ,Nakhon Pathom Rajabhat University. e-mail:wtranun@hotmail.com

² Doctor of Education Program in Population Educational, Faculty of Nursing ,Nakhon Pathom Rajabhat University. e-mail:phongphetdit@gmail.com

³ Master degree of Nursing Program ,Faculty of Nursing, Borommajonnanee Ratchaburi. e-mail:jiriyat@yahoo.com

* Corresponding author, e-mail: wtranun@hotmail.com

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมมีภารกิจในการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีสุขภาวะที่ดี พื้นที่รอบๆ มหาวิทยาลัยมีเกษตรกรปลูกพืชหลากหลายชนิด เกษตรกรบางกลุ่มยังใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้ใช้และผู้บริโภคถ้าใช้ไม่ถูกวิธี จากการศึกษาการตรวจพืชผักชนิดต่าง ๆ พบว่ายังมีสารพิษตกค้างอยู่ การใช้สารเคมีเกษตรกรบอกว่าจำเป็นต้องใช้ เพราะจะได้ผลผลิตที่มีราคาสูง ผู้ผลิตจะต้องทนต่อกลิ่นเหม็นของสารเคมี และอันตรายที่จะเกิดขึ้น มีเกษตรกรกลุ่มหนึ่งปัจจุบันปลูกพืชโดยทำเกษตรอินทรีย์ ในอดีตเคยปลูกพืชที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เมื่อได้เปลี่ยนวิธีการปลูกโดยทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีความแตกต่างกับการใช้สารเคมี ผลผลิตที่ได้จะปลอดภัยจากสารพิษตกค้างทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคและไม่ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมอีกด้วย (กรมวิชาการเกษตร) หลักการที่กำหนดโดยสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Organic Agriculture Movements – IFOAM) โดยหลักการเกษตรอินทรีย์ของสหพันธ์ฯ ประกอบด้วยหลักการ 4 ข้อสำคัญ คือ สุขภาพ, นิเวศวิทยา, ความเป็นธรรมและการดูแลเอาใจใส่ (health, ecology, fairness and care) (หลักการเกษตรอินทรีย์, มปป.) โดยมีมิติด้านสุขภาพเกษตรอินทรีย์ควรจะต้องส่งเสริมและสร้างความยั่งยืนให้กับสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมของดิน พืช สัตว์ มนุษย์ และโลก สุขภาวะของสิ่งมีชีวิตแต่ละปัจเจกและของชุมชน เป็นหนึ่งเดียวกันกับสุขภาวะของระบบนิเวศ การที่ผืนดินมีความอุดมสมบูรณ์จะทำให้พืชพรรณต่างๆ แข็งแรง มีสุขภาวะที่ดี ส่งผลต่อสัตว์เลี้ยงและมนุษย์ที่อาศัยพืชพรรณเหล่านั้นเป็นอาหาร

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้ศึกษาการใช้สารอินทรีย์ของเกษตรกรชาวนาจากการทำเกษตรที่ใช้สารเคมีปรับมาทำเกษตรอินทรีย์และมีความสุขที่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งลดต้นทุนและสุขภาพดี ผู้วิจัยต้องการสะท้อนภาวะสุขภาพการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์แก่สาธารณชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์ครอบครัวเกษตรกรที่ปลูกข้าวที่ทำเกษตรอินทรีย์
2. ศึกษาความเจ็บป่วยในครอบครัวของเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์
3. ศึกษาค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายทางสุขภาพของเกษตรกรที่ทำข้าวอินทรีย์

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีแบบผสมผสาน (mixed method) ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพโดยการศึกษาเชิงปริมาณก่อนและศึกษาเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครอบครัวเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดนครปฐม

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครอบครัวเกษตรกรที่ทำข้าวอินทรีย์ที่ได้ใบรับรอง IFOM หรือ Organic Thailand และครอบครัวเกษตรกรที่ใช้สารเคมี

เกณฑ์การคัดเลือกเกษตรกรที่ทำข้าวอินทรีย์ คือ ทำเกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 2 ปี เกษตรกรได้ใบรับรอง IFOM หรือ Organic Thailand สามารถสื่อสารภาษาไทยได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เลือกอำเภอที่มีเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ในสัดส่วนที่สูงกว่าอำเภออื่นๆ คือ อำเภอกำแพงแสน ขอรายชื่อเกษตรกรที่ปลูกข้าวโดยใช้สารอินทรีย์จากเกษตรอำเภอ นัดกับเกษตรกรที่ทำการกลุ่มเกษตรกรเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ศึกษาบริบทครอบครัว ลักษณะพื้นที่การทำนา วิธีการปลูกข้าวของเกษตรกรที่ทำข้าวอินทรีย์ ในจังหวัดนครปฐม สอบถามภาวะสุขภาพเกษตรกรและสมาชิกในครอบครัวเกษตรอินทรีย์ทางกาย จิตและสังคม สัมภาษณ์เชิงลึกครอบครัวเกษตรกรที่มีปัญหาสุขภาพย้อนหลัง 10 ปี เกี่ยวกับโรคที่เป็น การรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจัดประชุมเผยแพร่ข้อมูลไปสู่ชุมชน และนำเสนอผลงานสู่ผู้รับผิดชอบด้านการเกษตร

เครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามทั่วไปประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่เพศ อายุ สถานภาพ ประวัติการศึกษา ประวัติการดื่มสุรา สูบบุหรี่ (จำนวนสมาชิกในครอบครัว)การมีโรคประจำตัว จำนวนพื้นที่ทำนา ระยะเวลาการทำนา การได้รับข้อมูลข่าวสารการใช้สารอินทรีย์ แหล่งข้อมูลข่าวสาร ภาวะสุขภาพจากพิษสารกำจัดศัตรูพืชด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ภาวะสุขภาพของเกษตรกรด้านร่างกาย จิตใจและสังคม

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เกษตรกรหรือสมาชิกครอบครัว เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ที่มีปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับโรคที่เป็น การรักษาพยาบาลค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล

การหาคุณภาพเครื่องมือ

นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์หาความเที่ยงโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทางด้านการพยาบาลอาชีวอนามัย ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาและการพัฒนาชุมชน แบบสอบถามนำไปหาค่าความเชื่อมั่นจากเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นที่0.70และแบบสัมภาษณ์นำไปทดสอบความเข้าใจทางภาษาจำนวน 5 คน หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ของแนวคำถามเมื่อตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำข้อคิดเห็นมาปรับปรุงเพื่อความเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาได้แก่ ความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มตามแนวคำถามในการสนทนาและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัย ภาวะสุขภาพของเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม ที่ทำนาโดยใช้สารอินทรีย์ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 คน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวแบบใช้อินทรีย์ ส่วนใหญ่เป็นชายร้อยละ71.4 อายุ 30-69 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 35.7, 71.4 มีตำแหน่งเป็นกรรมการชมรม หรืออื่นๆร้อยละ 85.7 ได้รับความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ร้อยละ92.9 รายได้อยู่ระหว่าง 4,800-400,000

ตอนที่ 2 ภาวะสุขภาพด้านร่างกาย จิตใจและสังคม

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของ สุขภาพ โรคประจำตัว การตรวจสารเคมีและผลการตรวจสารเคมี (n=28)

ลำดับ	ข้อความ	ใช้สารอินทรีย์	
		จำนวน	ร้อยละ
สุขภาพ	แข็งแรง	24	85.7
	อ่อนเพลีย	4	14.2
โรคประจำตัว	ไม่มี	22	78.6
	มี	6	21.4
ตรวจสารเคมีในเลือด	ไม่เคย	6	21.4
	เคย	22	78.6
ผลการตรวจสารเคมีในเลือด	ปกติ	24	85.7
	สูงกว่าปกติ	4	14.2

จากตารางที่1 พบว่ากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรง คิดเป็นร้อยละร้อยละ 85.7 มีอาการอ่อนเพลียน้อยมากคิดเป็นร้อยละ14.2 มีโรคประจำตัวน้อยมากคิดเป็นร้อยละ 21.4 เคยตรวจสารเคมีคิดเป็นร้อยละ 78.6 ผลการตรวจสารเคมี ผิดปกติเล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ14.2

พบว่า ปัญหาสุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารอินทรีย์มีค่าเฉลี่ยเรื่องสุขภาพน้อยโดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมที่ 0.04 (S.D.=0.07) โดยกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีปัญหาเรื่องปวดท้อง พบว่าสุขภาพของเกษตรกรกรกลุ่มอินทรีย์มีปัญหาสุขภาพหลังสัมผัสสารเคมีน้อยโดยพบ 11 อาการได้แก่ น้ำตาไหลเหงื่อออกมากกว่าปกติปวดท้องปวดตา ตาพร่ามัว จำนวนปัสสาวะมากกว่าปกติ เนื้อขา ผื่นแดงคัน

พบว่ากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีปัญหาสุขภาพจิตน้อยมีค่าเฉลี่ย 0.06 (S.D.0.18) โดยข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้สึกท้อแท้จากการที่สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีราคาแพง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงมีค่าเฉลี่ย0.07 (S.D. 0.26) พบว่ากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีภาวะสุขภาพจิตจำนวน 6 คนโดยข้อรายการที่มีจำนวนมากที่สุดคือ รู้สึกขาดความมั่นคงจากภาระหนี้สินมาก

พบว่าสภาวะทางสังคมของกลุ่มเกษตรกรที่ใช้สารอินทรีย์มีปัญหาสุขภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 0.035 (S.D.0.09) โดยข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต้นทุนสูงกว่าสารชีวภาพมีค่าเฉลี่ย 0.07 (S.D..26) พบว่าสภาวะทางสังคมของกลุ่มเกษตรกรที่ใช้สารอินทรีย์มีจำนวน 4 คน โดยข้อรายการที่มีจำนวนมากที่สุดคือการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต้นทุนสูงกว่าสารชีวภาพ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ภาวะสุขภาพของเกษตรกรและสมาชิกในครอบครัวที่ทำข้าวอินทรีย์

รายงานการเก็บข้อมูลโครงการภาวะสุขภาพของเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม

3.1 สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรอินทรีย์ จากการสัมภาษณ์พบว่าใช้เกษตรกรอินทรีย์นานประมาณ 5-10 ปี มักเป็นเกษตรกรที่เคยปลูกข้าวโดยการใช้สารเคมีมาก่อนและไปอบรมได้รับความรู้ เกิดการตระหนักรู้ว่ากำลังทำลายสุขภาพตนเองและคนรอบข้างทั้งนี้จุดเริ่มต้นจากการใช้สารเคมีแล้วมีปัญหาสุขภาพเช่นน้ำตาไหล คันตามตัวเกิดภาวะภูมิแพ้ผื่นขึ้นตามตัวมีอาการคันและรู้สึกอ่อนเพลียไม่ค่อยมีแรงการไปอบรมพบปราชญ์ชาวบ้านและคนที่ปรับการใช้สารอินทรีย์ พบว่าได้ข้อคิดจึงนำมาทดลองและปรับให้เหมาะสมกับตนเองแรกๆ ผลผลิตได้

ลดลงประมาณครึ่งแต่ลดค่าใช้จ่ายลงเกือบครึ่งเช่นกัน ใช้เวลาเรียนรู้ในการใช้เกษตรอินทรีย์ประมาณ 2-3 ปีการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการปลูกเกษตรอินทรีย์ได้ทั้งนี้การคิดและตระหนักรู้ตามลำดับดังนี้

1.1. การศึกษาอบรมจากผู้รู้

1.2. การพิจารณาและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเช่นการศึกษาหาความรู้เรื่องดิน

1.3. การสนับสนุนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มที่สนใจและปลูกพืชแบบเดียวกัน

1.4. การมีกลุ่มเกษตรกรเพื่อการช่วยเหลือกันเช่นยืมพืชพันธุ์ การยืมและขอแรงเพื่อการทำงานแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นสิ่งสนับสนุนการอยู่ร่วมและรอดของกลุ่ม

1.5. การหมั่นปรับปรุงและการปลูกพืชแบบผสมผสานช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้นทำให้สามารถมีเงินเหลือเก็บมากขึ้น

1.6. การนำสิ่งของที่เหลือใช้เช่นพืชผักผลไม้ต่างๆมาทำปุ๋ยอินทรีย์เป็นการลดต้นทุนและทำให้ขยะลดลงได้มากเป็นการนำของที่มีอยู่มาทำปุ๋ย

1.7. การใช้เกษตรอินทรีย์มีผลดีต่อสุขภาพอาหารแพ้สารเคมีไม่มีไม่อ่อนเพลียร่างกายแข็งแรงขึ้นนอนหลับง่ายและรับประทานอาหารได้มากขึ้นทำให้ความทนต่อการทำงานเพิ่มขึ้น

3.2 ผลดีของการใช้เกษตรอินทรีย์ต่อภาวะสุขภาพจากภาวะสุขภาพเกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ภาวะสุขภาพมีทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ภาวะสุขภาพด้านร่างกายพบประเด็นดังนี้

3.2.1 ทางร่างกาย ส่งผลดีทำให้มีสุขภาพดีขึ้นไม่มีอาการอ่อนเพลียรับประทานอาหารได้มากขึ้นไม่มีอาการแพ้สารเคมีเช่นไม่มีน้ำตาไหลไม่ไอไม่คัน ฯลฯ ไม่ต้องฉีดยาสารเคมีเวลาเข้ามีดไม่มีลม ฉีดทุก 7-10 วันทำให้มีเวลาพักผ่อนมากขึ้นไม่ต้องไปรับการรักษาเรื่องการแพ้สารเคมีไม่ต้องเสียเวลาในการไปรอแพทย์ไม่ต้องเสียเงินไปซื้อยา/สารเคมีทำให้มีเงินเหลือเก็บเพิ่มจากคำพูดเกี่ยวกับภาวะสุขภาพเกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ต่อภาวะสุขภาพทางร่างกาย ในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพเมื่อมีการใช้สารเคมีจึงเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ การทำเกษตรอินทรีย์โดยใช้สารเคมีเริ่มมีมาตั้งแต่ 50 ปีที่แล้วซึ่งใช้กันมาจึงได้ใช้ต่อกันมาในครอบครัวบางครั้งครอบครัวเกิดปัญหาสุขภาพจากการใช้สารเคมี ต่อมารุ่นลูกจึงเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์

“เป็นลมบ่อย 2 ครั้งต้องเข้าโรงพยาบาลขณะฉีดยา”(TD1)

“แฟนเป็นหอบหืดเมื่อได้กลิ่นสารเคมี ตอนนี้เป็น แต่เมื่อได้สารเคมีกระตุ้นจะเป็น ” (TD1)

“พ่อใช้สารเคมีปลูกผักมานาน 20 ปี เป็นหอบหืด พ่นยาแล้วมีอาการเหนื่อยหายใจเหนื่อยหายใจไม่ออก เสียชีวิตเมื่ออายุ 57 ปี เป็นเส้นเลือดหัวใจตีบ แต่ก่อนใช้สารเคมีไม่ได้ใส่เครื่องป้องกันอันตราย” (TD2)

“เคยเป็นภูมิแพ้มาปลูกข้าวอินทรีย์อาการดีขึ้น แม่เป็นเบาหวาน อาการดีขึ้น ร่างกายแข็งแรงขึ้นกินข้าวกล้องซึ่งทำเอง” (TD7)

“ปี 2540-2548 ปลูกผัก หน่อไม้ กล้าปลีเมื่อฉีดยาแล้วจะทำเชียดอกกล้าปลีให้หาย ตอนนี้ทำแม่เป็นแผลเรื้อรัง” (TD5)

“แต่ก่อนปลูกมะลิฉีดยาวันเว้นวันฉีดแล้วมีอาการมึนงง เหนื่อยออกเป็นภูมิแพ้เจ็บป่วยบ่อยตั้งแต่ทำอินทรีย์ไม่เคยไปหาหมอ” (TD8)

“แต่ก่อนใช้สารเคมีหมั่นมาก” (TD9)

“แต่ก่อนใช้สารเคมีทำนาประมาณ 50 ไร่มีอาการอ่อนเพลีย น้ำมูกน้ำตาไหล หงุดหงิดง่าย” (TD10)

3.2.2 ด้านจิตใจ ส่งผลดีต่อจิตใจคือสามารถกินของต่างๆที่ตนเองปลูกได้โดยไม่มีความกลัว เนื่องจากปลอดภัยจากสารเคมี ภูมิใจที่สามารถปฏิบัติตามรอยพ่อได้ จิตใจเป็นสุขเนื่องจากมีเพื่อนที่คอยช่วยเหลือกันและแบ่งปันกันไม่มีความขัดแย้งกันทำแล้วมีความสุข เพราะสุขภาพดีและทำให้คนอื่นดีด้วยตามคำพูดเกี่ยวกับภาวะสุขภาพด้าน จิตใจและเกษตรกรรมเมื่อได้ทำเกษตรอินทรีย์จะบอกว่ามีมีความสุขที่ไม่ได้กินสารเคมีสามารถไปไหนได้ทุกเวลาบุตรที่ยังเล็กก็ปลอดภัยดังนี้

“มีความสุข อยากทำตั้งนานไม่กล้าเปลี่ยน ปลอดภัย” (TD4,9)

“ฟังเสียงต้นไม้ จิตใจร่มเย็น มีความสุข” (TD7)

“ไม่เครียด สบายดี” (TD10)

และ ลดความเครียด ใช้สารเคมีสูงเพราะต้นทุนสูงเนื่องด้วยสารเคมีมีราคาแพงและเกษตรกรใช้ตามความเคยชินที่ปฏิบัติกันมาเกษตรกรจึงเปลี่ยนมาใช้สารชีวภาพแทน

“พอปลูกหน่อไม้ฝรั่งใช้สารเคมี ขาดทุนทำแล้วติดลบต้นทุนแพง ผลผลิตถูก” (TD5)

“ไม่ต้องเครียดเรื่องยาแพง เงินเหลือ” (TD8)

“เสียเงินค่าปุ๋ยและสารเคมีมากไม่มีเงินเหลือ ตอนนีใช้หนี้เก่าหมดแล้วและขายของมีเงินเหลือ” (TD1)

3.2.3 ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรบอกเล่าถึงข้อดีของเกษตรอินทรีย์ว่าไม่ต้องซื้อสารเคมี /อุปกรณ์ และเครื่องป้องกันเวลาฉีดสารเคมี ไม่ต้องกลัวตนเองและคนรอบข้างการเกิดพิษจากการใช้สารเคมี มีเงินเก็บเพิ่มจากการไม่ต้องซื้อสารเคมี/การรักษาไม่ต้องซื้อยาหายากิน สามารถขายข้าวได้ไม่มีเหลือเนื่องจากข้าวที่ปลูกสีขายวันต่อวันจะนิ่มอร่อยไม่มีสารกันแมลง

3.2.4 ด้านสังคม เกษตรกรบอกเล่าถึงข้อดีของเกษตรอินทรีย์ว่า มีเพื่อนมากขึ้นรู้สึกไม่เหงาและไม่รู้สึกโดดเดี่ยว สามารถแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อการพัฒนาการเกษตรได้เพิ่มขึ้น มีเพื่อนกลุ่มสามารถช่วยแก้ปัญหาต่างๆรวมถึงปัญหาชีวิตได้ดีขึ้นสังคมกว้างมากขึ้นเนื่องจากการสื่อสารและการรวมกลุ่มการทำงานที่ต่างวัฒนธรรมขึ้นสามารถลงแรงร่วมกันไม่ต้องเสียค่าแรงงานหรือจ้างงานเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์จะมีกลุ่มเครือข่ายที่มีการประชุมเป็นประจำทำให้ได้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นรัฐบาลได้สนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์จึงมีนักวิชาการที่ให้ความรู้เป็นระยะมีเครือข่ายความร่วมมือกันค้าขายหรือเป็นวิทยากรกลุ่มให้ชุมชนตามคำบอกเล่าของเกษตรกรดังนี้

“มีการประชุมเครือข่ายปลูกข้าว ส่งข้าวไปขายที่ตลาดในกรุงเทพ” (TD 8)

“รวมกลุ่มกันขายข้าวและผักอินทรีย์ที่โรงพยาบาล สถานศึกษาและตลาดที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์” (TD1)

“เป็นหมอดิน เป็นประธานทำปุ๋ยเกษตรอินทรีย์บ้านใหม่เข้ากลุ่มสามพรานโมเดลได้รับการอบรมรับความรู้ทุกเดือน” (TD 3)

“เป็นประธานศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ มีคนมาดูงานบ่อย” (TD5)

“ขายข้าวไรเบอร์รี่เกือบทุกภาค ทำไอติมใส่ข้าวไรเบอร์รี่ มีคนมาติดต่อให้ไปขายทำให้เป็นที่รู้จักคนมากขึ้น” (TD9)

“มีศูนย์เรียนรู้ ได้เครือข่ายเดียวกันทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ”

(TD10)

“มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับคนอื่นที่ทำอินทรีย์ด้วยกัน” (TD12)

“แฟนเป็นผู้ประเมิน การรับรองการทำเกษตรอินทรีย์ในกลุ่ม จะไปตามภาคต่างๆ และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้บ่อย” (TD13)

“เป็นผู้ตรวจประเมินเกษตรอินทรีย์ของในกลุ่มมีสถานศึกษามาดูงานได้สอนเด็กทำนาตั้งแต่อนุบาลถึงปริญญาเอกให้คุณค่าของข้าว” (TD10)

ตอนที่ 4 การสัมภาษณ์เจาะลึก

พบว่าในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา กลุ่มเกษตรอินทรีย์มีอาการจากการประกอบอาชีพคือปวดเมื่อยตามร่างกาย กล้ามเนื้อปวดข้อ ปวดไหล่ แต่พักผ่อนและไม่ได้ทำงานนั้นก็ผ่อนคลาย อาการลงได้จากการสัมภาษณ์ เมื่อมีการใช้สารอินทรีย์ฉีดพ่นเพื่อกำจัดศัตรูพืชพบว่ากลุ่มเกษตรอินทรีย์มีอาการปวดท้องน้ำตาไหล เหนื่อยออกมาก ตาพร่ามัวและผื่นคันบ้างแต่เป็นไม่มาก ซึ่งเมื่อมีอาการหรือความผิดปกติจะไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลเสีย 30 บาท

การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องภาวะสุขภาพของเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม ตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อดังนี้

1. ศึกษาสถานการณ์ครอบครัวเกษตรกรที่ปลูกข้าวที่ทำเกษตรอินทรีย์

ด้านสุขภาพ พบว่ากลุ่มเกษตรอินทรีย์มีสุขภาพแข็งแรงคิดเป็นร้อยละร้อยละ 85.7 มีอาการอ่อนเพลียน้อยคิดเป็นร้อยละ 14.2 มีโรคประจำตัวน้อยคิดเป็นร้อยละ 21.4 1 เคยตรวจสารเคมีเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 78.6 ผลการตรวจสารเคมี ผิดปกติน้อยกว่าคิดเป็นร้อยละ 14.2 สอดคล้องกับการศึกษาของ ทองพูล แก้วกา (2557) ศึกษาความเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ระยะเวลาใช้สารเคมี 5 – 10 ปี ส่วนมากใช้สารเคมี 2 ครั้งต่อเดือน โดยใช้เวลาในการฉีดพ่น 1 – 2 ชั่วโมง ใช้แรงคนฉีดพ่นเป็นส่วนใหญ่ผลการตรวจคัดกรองหาสารเคมีตกค้างในกระแสโลหิตพบว่าร้อยละ 44.44 ของเกษตรกรมีสารเคมีในโลหิตในระดับไม่ปลอดภัย

2. ศึกษาความเจ็บป่วยในครอบครัวของเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์

พบว่า สุขภาพของเกษตรกรที่ใช้สารอินทรีย์มีค่าเฉลี่ยเรื่องปัญหาสุขภาพน้อยโดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์มีปัญหาเรื่องปวดท้อง พบว่าสุขภาพของเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์มีปัญหาสุขภาพหลังสัมผัสสารเคมีน้อยกว่าโดยพบ 11 อาการได้แก่ น้ำตาไหลเหนื่อยออกมากกว่าปกติปวดท้องปวดตา ตาพร่ามัว จำนวนปัสสาวะมากกว่าปกติ เหนื่อยขา ผื่นแดงคัน สอดคล้องกับรายงานการศึกษา งานอนามัยสิ่งแวดล้อมสำนักงานอนามัยสิ่งแวดล้อมสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม (2551) ผลการศึกษาการแพ้สารเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องสัมผัสกับสารเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช ภายหลังการสัมผัสกับสารเคมีแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีอาการผื่นคัน ผื่นแดง คัน ผื่นคัน โรคทางระบบทางเดินหายใจส่วนใหญ่มีอาการหอบหืด การเป็นหวัดเรื้อรังและการหายใจไม่ออกและสอดคล้องกับ รายงานการเฝ้าระวังโรค (2555) พบว่า ปัจจุบันคนเราได้รับสารพิษมากมาย เช่นสารเคมี ยาปฏิชีวนะ สารเร่งการเจริญเติบโต สี ผง รังสี ธรรมชาติบำบัด หมายถึงการดูแลสุขภาพร่างกายและใจโดยขบวนการธรรมชาติ โดยมีพื้นฐานความคิดว่าโรคทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นโรคทางกายหรือโรคทางใจ สามารถรักษาตนเองได้ถ้าหากร่างกายเราอยู่ในสภาพสมดุล สังคมปัจจุบันเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นเรื่องสำคัญให้คนเราเกิดความอยากจนเกิดพ้อติ เกิดความไม่สมดุลของความอยากได้กับความเป็น

จริง เกิดความเครียดเพราะไม่สมหวัง หรือล้มเหลว มีความรีบเร่งมากเกินไป หักโหมเกินไป ออกกำลังกายไม่เพียงพออาหารก็มีสารเจือปนด้วยสารเคมี เช่นฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต ยาปฏิชีวนะ สารเคมีกำจัดแมลงหรือวัชพืช อากาศเต็มไปด้วยฝุ่น สารเคมี เชื้อโรค สิ่งต่างๆเหล่านี้จะทำให้เกิดโรค มะเร็ง ความดันโลหิตสูง เส้นเลือดหัวใจตีบ ภูมิแพ้ เบาหวาน หอบหืด จะเห็นว่าร่างกายเราได้รับสิ่งที่เป็นพิษทั้งทางด้านจิตใจ ทางปาก ลมหายใจ

พบว่ากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีปัญหาสุขภาพจิตน้อย โดยข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้สึกท้อแท้จากการที่สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีราคาแพง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง พบว่ากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีภาวะสุขภาพจิตจำนวน 6 คนเนื่องจากทำแล้วมีความสุขสามารถกินของต่างๆที่ตนเองปลูกได้โดยไม่ต้องมีความกลัวเนื่องจากปลอดภัยจากสารเคมี ภูมิใจที่สามารถปฏิบัติตามรอยพ่อได้ จิตใจเป็นสุขเนื่องจากมีเพื่อนที่คอยช่วยเหลือกันและแบ่งปันกันไม่มีความขัดแย้งกัน

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ทางสังคมของกลุ่มเกษตรกรที่ใช้สารอินทรีย์มีปัญหาน้อยข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต้นทุนสูงกว่าสารชีวภาพ

3. ศึกษาการรักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายทางสุขภาพของเกษตรกรที่ทำข้าวอินทรีย์ พบว่าในรอบ 10 ปีที่ผ่านมากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีอาการ จากการประกอบอาชีพคือปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดข้อ ปวดไหล่แต่พักผ่อนและไม่ได้ทำงานนั้นก็อ่อนคลายสอดคล้องกับการศึกษาของวิฑูยา ตันอารีย์ และสามารถ ใจเตี้ย (2554) พบว่าเกษตรกรบางส่วนมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีทางการเกษตรยังไม่ถูกต้องทำให้เกิดการเจ็บป่วยหลังการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ ปัญหาด้านระบบกล้ามเนื้อเส้นเอ็นกระดูกและข้อ อาการลงได้ จากการสัมผัสยาเมื่อมีการใช้สารอินทรีย์ฉีดพ่นเพื่อกำจัดศัตรูพืชพบว่ากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีอาการปวดท้องน้ำตาไหลเหงื่อออกมากตาพร่ามัวและผื่นคันบ้างแต่เป็นไม่มาก ซึ่งเมื่อมีอาการหรือความผิดปกติจะไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลเสีย 30 บาท สอดคล้องกับรายงานการเฝ้าระวังโรค (2555) พบว่า ปี พ.ศ. 2555 มีรายงานผู้ป่วยที่ได้รับสารพิษจากสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชจากการทำงานและสิ่งแวดล้อม พบผู้ป่วยตลอดปี จำนวนผู้ป่วยสูงขึ้นในเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม ของทุก ๆ ปี ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนเกษตรกรเริ่มมีการเพาะปลูก และมีการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ มนัสนันท์ เนียมศรี และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย (2555) การศึกษาพบว่ามูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรมีค่าเฉลี่ยและค่ามัธยฐาน คำนวณมูลค่าชีวิตเชิงสถิติคำนวณค่าเฉลี่ยและค่ามัธยฐานได้ประมาณ 17.87 ล้านบาทต่อครัวเรือนต่อปี และ 14.54 ล้านบาทต่อครัวเรือนต่อปี ตามลำดับ ซึ่งมูลค่าชีวิตเชิงสถิติสะท้อนต้นทุนทางสุขภาพที่แท้จริงของเกษตรกรจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร จึงมีข้อเสนอให้รัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องสนับสนุนให้ความรู้เพื่อให้เกษตรกรตระหนักถึงต้นทุนที่ไม่ใช่ตัวเงินเพื่อส่งเสริมให้ลดการใช้สารเคมี

สรุปผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

เกษตรกรอินทรีย์มีข้อดีและข้อควรปรับปรุงเนื่องจากการใช้สารอินทรีย์จะได้ ผลผลิตได้น้อยลงเกือบครึ่ง มีศัตรูพืชและวัชพืชมากและเป็นอาหารนก และแมลง เนื่องจากแปลงต่างๆใช้สารเคมีเสียสัมพันธภาพกับแปลงที่ใช้สารเคมีตลาดหรือผู้บริโภคยังแยกความแตกต่างของข้าวที่ใช้สารเคมีไม่ออกจากเกษตรกรอินทรีย์ราคาที่สูงกว่าข้าวที่ใช้สารเคมีเนื่องจากยังใช้แรงงานคน

การทำเกษตรอินทรีย์ประหยัด ต้นทุนค่าดีต่อสุขภาพ (Healthy Society) คนรอบข้าง และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Clean Environment) เนื่องจากปุ๋ยเป็นของที่เหลือนำมาหมักทำปุ๋ย เกษตรกรมีความสุขที่ได้ทำ (Happiness) และเป็นมิตรกับเพื่อนบ้านโดยได้น้อมนำศาสตร์พระราชานในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (Efficiency Economic) เกษตรกรมีรายได้และเงินเหลือเก็บอยู่อย่างสบายๆตามวิถีชีวิตไม่มากเกินไป นอกจาก

สุขภาพยังมีกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน(Self Help Group) ทำเองขายเองเป็นสินค้า OTOPของท้องถิ่น หากสามารถทำเกษตรอินทรีย์ส่งตลาดพรีเมียม ได้ราคาดีกว่าทั่วไป 20% ยิ่งไม่ใช้ยากำจัดศัตรูพืช จะยิ่งได้ราคาสูงขึ้นไปอีก แต่เกษตรกรต้องแบกรับความเสี่ยงผลผลิตต่ำ

ข้อเสนอแนะ

1. การใช้สารอินทรีย์นอกจากดีต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพตนเองแล้วยังดีต่อผู้บริโภคจะได้ไม่เกิดพิษตกค้างจากสารเคมีที่เกษตรกรใช้ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของเกษตรกรต่อสังคมที่กำลังดำเนินการให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและอยากให้เกษตรกรมีความรู้เรื่องสารชีวภัณฑ์มากขึ้น
2. ในปี พ.ศ.2565ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยนั่นหมายถึงประชากรวัยแรงงานจะลดลงอนาคตอาจมีคนปลูกข้าวลดลงดังนั้นหากสามารถนำเครื่องมือมาช่วยในการทำเกษตรจะช่วยให้เกษตรกรที่มีอายุมากขึ้นยังสามารถปลูกข้าวเลี้ยงประชากรโลกได้.

เอกสารอ้างอิง

กรีนเนท, (มปป). หลักการเกษตรอินทรีย์.[ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก

<http://www.greenet.or.th/article/1006#>

งานอนามัยสิ่งแวดล้อม สำนักงานอนามัยสิ่งแวดล้อม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม.(2551). **คู่มือการปฏิบัติงานการจัดการบริการเชิงรุกด้านสุขภาพแก่เกษตรกรของหน่วยบริการสาธารณสุข**. นครปฐม: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม.

จันทร์ศิริ แทนมณี. (2556).ข้าวธัญญาหารแห่งมวลมนุษย์. **วารสารราชภัฏเพชรบุรี สถาบันราชภัฏเพชรบุรี**.

ทองพล แก้วกา. (2557). ความเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกร ตำบลวังทอง อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู. **วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 2(4): 117-128.

พิริพัฒน์ธรรมะ. (2550). พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบน **เผ่าปากเอะญอบ้านแม่สายนาเลาตำบลโหล่งขอด อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มนัสนันท์ เนียมศรี และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย. (ตุลาคม 2554 – มีนาคม 2555).การประเมินมูลค่าชีวิตเชิงสถิติจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร ของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอ: กรณีศึกษา จังหวัดพิจิตร. **วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 7(1) : 51-65.

รายงานการเฝ้าระวังโรค (2555). **พิษสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช** [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก

http://www.boe.moph.go.th/Annual/AESR2012/main/AESR55_Part1/file9/4955_Pesticide.pdf.search (20 มกราคม.2558).

วิทยา ตันอารีย์ และ สามารถ ใจเตี้ย. (2554). การประเมินผลกระทบสุขภาพจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรในการปลูกพืชไร่ เขตเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่. **รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่**.

สมชาย จันทร์ชา. (2548). **ผลกระทบด้านสุขภาพของนักเรียนจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชทางการเกษตร**. การศึกษาอิสระสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สถิติโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมประจำปี.(2551), สำนักโรคจากการประกอบอาชีพ กระทรวงสาธารณสุข.

- อัจฉรา พรสมภาร. (2550). **นิเวศพิษวิทยาของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่ใช้ในนาข้าวต่อแมลงก่ตอน.** วิทยานิพนธ์ วท.บ.,มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- Aktar, W., Sengupta, D., Chowdhury, A. (2009).Impact of pesticides use in agriculture: their benefits and hazards. **InterdiscToxicol.Vol.2(1)** : 1–12. Published online in setox.eu/intertox&versita.com/science/medicine/it/
- Jensen, H.K et al. (2011). **Pesticide Use and Self-Reported Symptoms of Acute Pesticide Poisoning among Aquatic Farmers in Phnom Penh, Cambodia.***Journal of Toxicology*.11 : 1-9.
- Price, J. L.; Mueller, C. W. (1986). **Handbook of organizational measurement.** Marshfield, MA: Pitman.

รูปแบบการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี

บุษบา อรรถาวีร¹ บำเพ็ญ พงศ์เพชรดิต^{2*}

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารูปแบบการสนับสนุนให้ผู้ปกครองใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และ ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็ก โดยศึกษาแบบเจาะจงในผู้ปกครองที่มีเด็กอายุ 4 เดือน ถึง 24 เดือน ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 383 คน โดยเป็นผู้ปกครองที่พาเด็กมารับบริการตั้งแต่อายุ 1-2 เดือน ได้รับคู่มือ DSPM และเข้าโรงเรียนพ่อแม่ เก็บข้อมูลเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม 2560 โดยการสัมภาษณ์ การตรวจพัฒนาการ ผลการลงบันทึกในคู่มือ DSPM ของผู้ปกครอง และการปฏิบัติตามคำแนะนำเมื่อพบพัฒนาการสงสัยล่าช้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ chi-square, Regression

ผลการศึกษาพบว่า เด็กมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 94.0 หลังให้ความรู้โดยใช้รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการที่พัฒนาขึ้น มีพัฒนาการสมวัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 99.5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p\text{-value} < 0.05$ คือเด็กแรกเกิดที่น้ำหนักน้อยกว่า 2500 กรัม การได้รับยาน้ำเสริมธาตุเหล็ก การเล่น/ทำกิจกรรมกับเด็ก และการที่ผู้ปกครองไม่ได้รับการสอนให้ใช้คู่มือ DSPM ซึ่งมีโอกาสเสี่ยงที่เด็กจะมีพัฒนาการล่าช้ามากกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอน 8.6 เท่าจากการศึกษาได้รูปแบบสำหรับส่งเสริมพัฒนาการเด็ก แบ่งเป็นเด็กปกติโดยการให้คำแนะนำการใช้คู่มือ DSPM เด็กกลุ่มเสี่ยงให้คำแนะนำการใช้หนังสือ DSPM ให้คำปรึกษาและร่วมกับผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหา และเด็กพัฒนาการล่าช้า โดยร่วมแก้ไขปัญหา ผลการดูแลและให้ทางเลือกในการรักษาหรือส่งต่อ จึงมีข้อเสนอแนะคือ โรงพยาบาลควรจัดกิจกรรมโรงเรียนพ่อแม่ ควรมีสื่อที่ทันสมัยเข้าถึงได้ง่าย สร้างกลุ่มไลน์ของผู้ปกครอง สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการดูแล ติดตามการเลี้ยงดูเด็กในชุมชน

คำสำคัญ : คู่มือการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พัฒนาการในเด็กปฐมวัย

¹ หลักสูตรสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดกรุงเทพมหานคร
e-mail: b_auth@hotmail.com

² หลักสูตรศึกษาศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดกรุงเทพมหานคร
e-mail: phongphetdit@gmail.com

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน e-mail : phongphetdit@gmail.com

THE USE OF THE DSPM TO PROMOTE CHILD DEVELOPMENT, 5th REGIONAL HEALTH PROMOTION CENTER, RATCHABURI.

Busaba Authavee¹ Bampen Phongphetdit^{2*}

Abstract

The purpose of the study was to develop the Model to encourage parents to use DSPM Manual in order to promote child development and finding the relationship between child development and various factors related to children. The sample size were parents who have a child aged 4 to 24 months received services in the health promotion hospitals since they become 2 months of age, total sample were 383 people. Parents who took their children from the age of 1-2 months received a DSPM manual and joined in parent school. Data collection from April to May 2017 by questionnaire, Developmental check Recorded results in the Parent's Guide to DSPM and followed the advice when finding suspected development delayed. Data were analyzed by using chi-square, regression.

After education by using the developed model 94.0% of the children developed to 99.5% (in normal). The factor that significantly correlated with child development at p-value <0.05 were; Newborn infants weighing less than 2500 grams, received iron supplementation. Playing /activity with children, parents were not education how to use the DSPM Handbook, which is more likely to delay development than the 8.6-fold in education group. The model to encourage parents to use the DSPM was divided in 3 group, normal children, risky children, advice on using DSPM books, counseling, and parenting help. And developmental delayed children. By solving problems, care management and referred to physician. So there is a suggestion. The hospital should organize parents' school activities. Modern media should be accessible. Create parental line group Raise awareness of the importance of promoting development in parent group, cooperation with other agencies in follow up the childcare/daycare in the community

Key words : Developmental Surveillance and Promotion Manual, Childhood development

¹ Master of Social Science Program in Medical Social Sciences, Mahidol University, Bangkok.
e-mail: b_auth@hotmail.com.

² Doctor of Education Program in Population Studies Mahidol University Bangkok.
e-mail: phongphetdit@gmail.com

* Corresponding author, e-mail: phongphetdit@gmail.com

บทนำ

การจะพัฒนาคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพต้องเริ่มตั้งแต่ช่วงปฐมวัย เด็กช่วงอายุ 0-5 ปี เป็นพื้นฐานของการพัฒนาชีวิตที่มั่นคงด้วยการเรียนรู้ที่จะหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม จริยธรรม ภาษา และสติปัญญา งานวิจัยในต่างประเทศยืนยันว่าการลงทุนเพื่อพัฒนาเด็กถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่ามากที่สุดเพราะจะได้ผลตอบแทนกลับมา 6.7-17.6 เท่าของเงินที่ลงทุน (Susan P Walker, 2011)การลงทุน เพื่อเด็กตั้งแต่ช่วงตั้งครรภ์ยิ่งให้ผลคุ้มค่าทั้งนี้เนื่องจากช่วงปฐมวัย เป็นช่วงเวลาของการสร้างรากฐานชีวิตทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ที่สำคัญสมองของมนุษย์มีกระบวนการพัฒนาอย่างรวดเร็ว สมองจะเติบโตถึง ร้อยละ 80 ของสมองผู้ใหญ่ ตั้งแต่ขณะเป็นทารกในครรภ์ จนถึงอายุประมาณ 3 ปี หากเด็กไม่ได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสมจะเกิดผลกระทบต่อการสร้างเส้นใยประสาท ทำให้สมองพัฒนาไม่เต็มที่ ส่งผลให้ศักยภาพการเรียนรู้ลดลง

ดังนั้นครอบครัวจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญกับคุณภาพการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมศักยภาพของเด็ก เนื่องจากเด็กวัย 0-3ปี เป็นวัยที่สำคัญที่สุดในการวางรากฐานสำคัญต่างๆในทุกๆด้าน เป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ผู้ปกครองจึงต้องให้ความสำคัญและติดตามพร้อมทั้งกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม พัฒนาการทางด้านการอารมณ์และสติปัญญา พัฒนาการด้านภาษาและการพูดสื่อสารของเด็ก เพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมของช่วงวัย จะทำให้การเลี้ยงดูในวัยต่อมาง่ายและสมวัยยิ่งขึ้น จากการศึกษาพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย ปีพ.ศ. 2557(พนิต โสเสถียรกิจ, 2560) พบเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 72.7 และสงสัยล่าช้าร้อยละ 27.3 ซึ่งมีอัตราสูงกว่าสถิติองค์การอนามัยโลกที่พบว่าร้อยละ 15-20 ของเด็กทั่วโลกมีพัฒนาการที่ผิดปกติ (นิรชา เรืองดารกานนท์, 2551) เมื่อพิจารณาในกลุ่มอายุที่เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการล่าช้ามากที่สุด คือเด็กกลุ่มอายุ 3-5 ปีร้อยละ 34.8 โดยพบพัฒนาการล่าช้าด้านภาษาและด้านการเข้าใจภาษาสูงสุดทั้ง 2 กลุ่มอายุ คือเด็กอายุ 0-2 ปีร้อยละ 17.3 และเด็กอายุ 3-5 ปีร้อยละ 38.8 รองลงมาด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและการปรับตัว กลุ่มอายุ 0-2 ปีร้อยละ 8.3 และกลุ่มอายุ 3-5 ปีร้อยละ 15.4 โดยปี 2557 ข้อมูลจากศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี พบว่า โดยภาพรวมพัฒนาการสมวัยร้อยละ 70.7 สงสัยล่าช้าร้อยละ 29.3 โดยเด็กกลุ่มอายุ 3-5 ปีมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 63.4 ในขณะที่เด็ก 9 เดือน- 2 ปี มีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 77.8 และด้านภาษาเป็นด้านที่สมวัยน้อยที่สุดคือร้อยละ 69.2 ซึ่งพัฒนาการทางภาษา จะมีผลต่อระดับสติปัญญา ส่งผลต่อการเรียนรู้ทั้งด้านการอ่าน การเขียน การคำนวณและโอคิวของเด็ก สอดคล้องกับการสำรวจระดับสติปัญญาเด็กนักเรียนไทยของกรมสุขภาพจิตในปี 2554 ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยระดับสติปัญญาเด็กนักเรียนไทย (IQ) ในภาพระดับประเทศเท่ากับ 98.59 (ค่าเฉลี่ยปกติ 90 - 109) ซึ่งถือเป็นค่าระดับสติปัญญาที่อยู่ในเกณฑ์ปกติแต่ค่อนข้างต่ำ(กรมสุขภาพจิต, 2555).

ในปี พ.ศ. 2558 มีนโยบายให้ใช้หนังสือคู่มือ DSPM พร้อมกันทั่วประเทศเนื่องจาก DSPM เป็นคู่มือที่ใช้ในการเฝ้าระวัง คัดกรอง และส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยกรมอนามัยมีนโยบายให้ทุกโรงพยาบาล แจกคู่มือ DSPM ให้มารดาหลังคลอดก่อนกลับบ้านทุกคน หลังจากการเยี่ยมเสริมพลัง พบว่าโรงพยาบาลในเขตสุขภาพที่ 5 พบปัญหาคล้ายกันทั้งหมดคือ มารดาจะให้ข้อมูลว่าไม่ได้รับ ไม่ได้ใช้คู่มือ และไม่แน่ใจว่าได้รับคู่มือหรือไม่ จากการสอบถามมารดาพบว่ามารดาไม่ได้ให้ความสนใจ ต้องการกลับบ้านโดยเร็ว เจ้าหน้าที่ไม่ได้พูดเตือนย้ำหลายๆ ครั้ง และต้องปรับตัวและดูแลเด็ก ทำให้ไม่มีเวลาสนใจใช้คู่มือ DSPM มากนัก จึงทำให้การแจกคู่มือ DSPM ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือมารดาไม่ได้ใช้คู่มือ DSPM ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากทั้งต่อเด็กและการลงทุนของประเทศชาติ ผู้ศึกษา ได้วิเคราะห์สาเหตุของการไม่ได้ใช้คู่มือ DSPM นำไปสู่การสร้างรูปแบบให้ผู้ปกครองมีการใช้หนังสือคู่มือ DSPM เพื่อส่งเสริมและเฝ้าระวังพัฒนาการเด็กอย่าง

คุณค่าและครอบคลุม เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยมากกว่า ร้อยละ 85 ในปี 2561 เพราะ หากเด็ก ปฐมวัยของไทยไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัวที่เหมาะสมตั้งแต่วันนี้ จะถือเป็นการสูญเสียโอกาสอันสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์พัฒนาการของเด็กอายุ 4-24 เดือนที่มารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของพัฒนาการเด็ก
3. ศึกษารูปแบบการสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีการใช้คู่มือ DSPM ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษา : วิจัยเชิงพรรณนา เก็บข้อมูล ณ จุดเวลา (ภาคตัดขวาง : Cross Sectional Studies)

- กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ผู้ปกครองที่พาเด็กมารับบริการที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 5 โดยเด็กมีอายุ 4 เดือนถึง 24 เดือน ไม่มีโรคทางพันธุกรรมหรือโรคที่มีผลต่อพัฒนาการ และสมัครใจยินยอมเข้าร่วมโครงการฯ โดยพาเด็กมารับบริการตั้งแต่เดือนเมษายน-มิถุนายน 2560 คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครซี่และมอร์แกน (ธานินท์ ศิลปจารุ, 2550) ได้จำนวน 322 คน เก็บกลุ่มตัวอย่างได้ 383 คน

- เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

รูปแบบ ที่นักวิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวทางการแก้ไข จากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ทดลองปฏิบัติและได้ผลดี และนโยบายของกรมฯ แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม ตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการ 2 ท่านและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 1 ท่าน โดยค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามคือ .772

หนังสือคู่มือ ส่งเสริมและเฝ้าระวังพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ซึ่งผลิตโดยกรมอนามัย ร่วมกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงการศึกษา

รับสมัครผู้ปกครองที่มีเด็กอายุ 4 – 24 เดือนเข้าร่วมโครงการ (เนื่องจากเด็กที่อายุมากกว่า 24 เดือนอาจได้รับคู่มือ DSPM ไม่ครบทุกคน)ชี้แจงวัตถุประสงค์และสัมภาษณ์ผู้ปกครองตามแบบสัมภาษณ์ติดตามเด็กที่พัฒนาการสงสัยล่าช้า ล่าช้า และใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น

วิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล : ใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ฐานนิยม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน chi-square และ Logistic regression

ผลการศึกษา

ปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดูเด็กหลักพบว่า ร้อยละ 88.3 เป็นมารดา อายุเฉลี่ย 29.4 ปี จบปริญญาตรี ร้อยละ 38.5 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 25.7 และเป็น ครอบครัวขยายร้อยละ 58.0

ปัจจัยด้านภาวะสุขภาพเด็ก เป็นเด็กหญิง ร้อยละ 51.7 ร้อยละ 99.5 มีน้ำหนักแรกเกิดมากกว่า 2500 กรัม และไม่มีภาวะขาดออกซิเจนแรกเกิดร้อยละ 98.4 มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด ร้อยละ 31.7 โดย

ร้อยละ 99.2 มีภาวะตัวเหลือง มากกว่า ร้อยละ 80 การเจริญเติบโตอยู่ในเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 74.4 อายุ < 12 เดือน ตามตาราง 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของ ผู้ดูแลเด็กหลักและเด็ก

คุณลักษณะของผู้ดูแลหลัก	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ดูแลหลัก	377คน	
มารดา	333	88.3
บิดา	39	10.3
ผู้ดูแลอื่นๆ	5	1.3
อายุผู้ดูแลหลัก	364 คน	
น้อยกว่า 20 ปี	19	5.2
21-30 ปี	206	56.6
มากกว่า 40 ปี	7	1.9
ค่าเฉลี่ย : 29.4 SD:5.15 อายุน้อยสุด: 16 อายุมากที่สุด : 47		
ระดับการศึกษา	379 คน	
ไม่ได้เรียนหนังสือ	9	2.4
ประถมศึกษา	19	5.0
มัธยมศึกษา	135	35.6
อนุปริญญา/ปวช./ปวส	52	13.7
ปริญญาตรี	146	38.5
สูงกว่าปริญญาตรี	18	4.7
อาชีพ	338 คน	
ไม่ได้ทำงาน	66	19.5
การเกษตร	18	5.3
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	56	16.6
รับจ้าง	63	18.6
ค้าขาย	87	25.70
แม่บ้าน	48	14.2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คุณลักษณะของผู้ดูแลหลัก	จำนวน	ร้อยละ
น้ำหนักแรกเกิด	383คน	
น้อยกว่า 2500 กรัม	35	9.1
มากกว่า/เท่ากับ 2500 กรัม	348	90.9
ค่าเฉลี่ย : 2965 กรัม SD: 400.63 น้อยสุด: 1500กรัม มากสุด: 4300 กรัม		
ภาวะขาดออกซิเจนแรกเกิด	5 นาที (382คน)	10 นาที(382คน)
ขาดเล็กน้อย(6-7)	6	1.5
ปกติ (8-10)	376	98.4
โรค/ภาวะแทรกซ้อนก่อนออกจากโรงพยาบาล	375คน	
ไม่มี	256	68.3
มีภาวะแทรกซ้อน	119	31.7
ตัวเหลืองส่องไฟ	118	99.2
ให้ออกซิเจน	2	1.7
ถ่ายเปลี่ยนเลือด	1	0.8

ปัจจัยด้านการเลี้ยงดู พบว่ากินนมแม่นานเฉลี่ย 5 เดือน เริ่มอาหารที่ไม่ใช่นมแม่อายุเฉลี่ย 6 เดือน ได้รับประทานยาน้ำเสริมธาตุเหล็กร้อยละ 74.0 ร้อยละ 99.4 ได้เล่นิทานให้เด็กฟัง และมีหนังสือนิทานเฉลี่ย 4 เล่มต่อครอบครัว โดยอ่านนานเฉลี่ยครั้งละ 10 นาที ร้อยละ 90.6 คนในครอบครัวมีการเล่นกับเด็ก มีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 37.7 เด็กนอนเฉลี่ย 12.5 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 93.6 เด็กมีฟันขึ้นและไม่มีฟันผุ ร้อยละ 76.2

ปัจจัยด้านบริการส่งเสริมพัฒนาการที่ได้รับเกี่ยวกับหนังสือคู่มือ DSPM มากกว่าร้อยละ 90 รู้จักหนังสือ ได้รับหนังสือ ได้ใช้หนังสือ ได้รับการสอน และมีเวลาส่งเสริมพัฒนาการตามหนังสือคู่มือ DSPM เหตุผลที่ไม่ได้ส่งเสริมมากที่สุด คือต้องทำงาน ไม่ได้อยู่กับเด็ก และไม่มีเวลา ร้อยละ 59.1, 47.8 และ 30.9 ตามลำดับ คำแนะนำที่ผู้ปกครองได้รับจากเจ้าหน้าที่ คือได้รับการทบทวนและสาธิตการใช้คู่มือ DSPM การตรวจสอบและบันทึกในหนังสือคู่มือ การนำคู่มือมาโรงพยาบาลทุกครั้งที่มาใช้บริการ ร้อยละ 79.1, 77.5 และ 72.1 ตามลำดับความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือคู่มือ DSPM ผู้ปกครองร้อยละ 99.7 ตอบว่าควรมีการแจกคู่มือ DSPM เนื่องจากใช้เป็นแนวทางในการดูแลเด็ก ได้ทราบและฝึกพัฒนาการเด็ก ได้ช่วยตรวจสอบพัฒนาการเด็ก ร้อยละ 31.2, 25.5 และ 15.6 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านบริการส่งเสริมพัฒนาการเด็กสงสัยล่าช้า บริการที่ผู้ปกครองได้รับจากเจ้าหน้าที่ หลังพบเด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า คือ ผู้ปกครองที่เด็กมีพัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 100 ได้รับคำแนะนำในการส่งเสริมพัฒนาการ คำแนะนำสอดคล้องกับปัญหา และมีความพึงพอใจในบริการ รองลงมาคือ ความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหา ร้อยละ 95.7

ผลการประเมินพัฒนาการ ครั้งที่ 1 เจ้าหน้าที่ประเมินพบเด็กมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 93.0 ในขณะที่ผู้ปกครองประเมินว่าเด็กมีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 96.5 การประเมินพัฒนาการครั้งที่ 2 ในเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าได้รับการส่งเสริมแล้วมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 91.3 (ผู้ปกครองประเมินว่าสมวัยเพียงร้อยละ 5) พัฒนาการที่ล่าช้าคือด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ และกล้ามเนื้อมัดเล็ก&สติปัญญา ร้อยละ 4.35 และ 4.35 ผู้ปกครอง

คิดว่าเด็กมีพัฒนาการล่าช้าเนื่องจากเด็กไม่ได้รับการส่งเสริมหรือสอน ติดโทรศัพท์ และไม่ได้อยู่กับเด็ก ร้อยละ 63.6 , 15.2 และ 9.1 ตามลำดับ แนวทางความร่วมมือของผู้ปกครอง คือฝึกส่งเสริมพัฒนาการตามคำแนะนำ บ่อยๆ ให้เด็กเล่นโทรศัพท์ที้น้อยลง และทำกิจกรรมกับลูก ร้อยละ 72.4, 11.9 และ 7.1 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบร้อยละของพัฒนาการเด็กปฐมวัยรายด้าน

พัฒนาการ	ครั้งที่ 1				ครั้งที่ 2			
	ผู้ดูแลเด็ก		เจ้าหน้าที่		ผู้ดูแลเด็ก		เจ้าหน้าที่	
	จำนวน (376)	ร้อยละ	จำนวน (383)	ร้อยละ	จำนวน (20)	ร้อยละ	จำนวน (23)	ร้อยละ
เกินวัย	12	3.2	4	1	0	0	0	0
สมวัย	363	96.5	356	93	1	5	21	91.3
สงสัยล่าช้า	1	0.3	23	6	19	95	2	8.7
ด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่	0	0	6	1.6	6	27.3	1	4.35
ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก&สติปัญญา	0	0	10	2.6	7	31.8	1	4.35
ด้านการเข้าใจภาษา	0	0	7	1.8	6	27.3	0	0
ด้านการใช้ภาษา	0	0	8	2.1	7	31.8	0	0
ด้านสังคม&การช่วยเหลือตนเอง	0	0	1	0.3	1	4.5	0	0

ปัจจัยความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็ก พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p\text{-value} < 0.05$ คือเด็กแรกเกิดที่น้ำหนักน้อยกว่า 2500 กรัม การได้รับยาน้ำเสริมธาตุเหล็ก การเล่น/ทำกิจกรรมกับเด็ก การที่ผู้ปกครองได้รับการสอนให้ใช้คู่มือ DSPM ตามตาราง 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการ

ปัจจัยด้านต่างๆ	สมวัย		สงสัยล่าช้า		ค่า p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
น้ำหนักแรกเกิด					0.04*
น้ำหนัก < 2500 g.	30	8.3	5	21.7	(Fisher's Exact Test)
น้ำหนัก ≥ 2500 g.	330	91.7	18	78.3	
ภาวะแทรกซ้อนหลังเกิด					
ไม่มี		239	67.7	17	77.3
มี		114	32.3	5	22.7
รวม		353	100	22	100
OR=.617, 95%CI =.222-1.713					
การได้นมแม่					0.64
≤6 เดือน		329	94.2	21	91.3
> 6 เดือน		21	5.8	2	8.7
รวม		360	100	23	100
OR=1.537, 95%CI =.338-7.001					
การดื่มน้ำเสริมธาตุเหล็ก					0.22*
ได้รับประทาน		236	72.6	20	95.2
ไม่ได้รับประทาน		89	27.4	1	4.8
รวม		325	100	21	100
OR=.133, 95%CI =.018-1.003					
การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์					0.930
ไม่ใช้		215	62.9	13	61.9
ใช้		127	37.1	8	38.1
รวม		342	100	21	100
OR=1.042, 95%CI =.420-16.422.582					
การเล่นหรือทำกิจกรรมกับเด็ก					0.005*
ไม่เล่น		53	14.9	0	0
เล่น		302	85.1	23	100
รวม		355	100	23	100
OR=5.800*, 95%CI =2.049-16.42					
การได้รับการสอนวิธีการใช้คู่มือ DSPM					0.003*
ได้รับการสอน		319	93.5	15	71.4
ไม่ได้รับการสอน		22	6.5	6	28.6
รวม		341	100	21	100
OR=5.800*, 95%CI =2.049-16.42					

ปัจจัยการพยากรณ์โอกาสของปัจจัยด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่แก่ผู้ปกครองเด็กต่อพัฒนาการพบว่า การรู้จักหนังสือคู่มือ DSPM การได้รับ หนังสือ การใช้ และการมีเวลาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กไม่มีผลต่อพัฒนาการเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่พบว่าการได้รับการสอนวิธีการใช้หนังสือคู่มือ DSPM เป็นปัจจัยที่มีโอกาสต่อพัฒนาการของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} < 0.05$ โดย ผู้ดูแลที่ได้รับการสอนช่วยให้เด็กมีโอกาสพัฒนาการสมวัยมากกว่าผู้ดูแลที่ไม่ได้รับการสอน 8.57 เท่า โดยมีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 93.9 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ร้อยละการทำนายปัจจัยด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ต่อพัฒนาการเด็ก

ตัวแปร	B	SE	p-value	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
					Lower	Upper
รู้จักหนังสือคู่มือ DSPM(ref: ไม่รู้จัก)						
รู้จักหนังสือคู่มือ DSPM	.36	1.56	.82	1.43	.62	32.82
การได้รับหนังสือคู่มือ DSPM (ref: ไม่ได้รับ)						
ได้รับหนังสือคู่มือ DSPM	1.99	1.64	0.23	7.32	.29	183.30
การได้ใช้หนังสือ DSPM (ref: ไม่ได้ใช้)						
การได้ใช้หนังสือ DSPM	-.49	1.57	.76	.61	.03	13.38
การได้รับการสอนวิธีการใช้ DSPM (ref: ไม่ได้รับการสอน)						
ได้รับการสอนวิธีการใช้ DSPM	2.15	0.59	0.00	8.57*	2.69	27.37
การมีเวลาส่งเสริมพัฒนาการตามหนังสือ คู่มือ DSPM(ref: ไม่มีเวลา)						
มีเวลาส่งเสริมพัฒนาการตามหนังสือ คู่มือ DSPM	.11	.082	0.90	1.11	.22	5.58
Power of predict 93.9						

อภิปรายผล

1. สถานการณ์พัฒนาการของเด็ก จากการศึกษาพบเด็กมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 93 ซึ่งข้อมูลในปี 2559 มีพัฒนาการสมวัยเพียงร้อยละ 74.4 (อายุ 4-24 เดือน) จึงเห็นความแตกต่างของการได้ใช้คู่มือ DSPM อย่างชัดเจน เนื่องจากผู้ปกครองได้รับความรู้จากการสอนของเจ้าหน้าที่ มีการใช้และปฏิบัติตามคำแนะนำมากกว่าร้อยละ 90 โดยเฉพาะเด็กที่พัฒนาการสงสัยล่าช้าซึ่งเมื่อผู้ปกครองทราบปัญหา ได้พูดคุยทำความเข้าใจถึงวิธีการส่งเสริมพัฒนาการ ทำให้เกือบทั้งหมดมีพัฒนาการสมวัย (ร้อยละ 91.3) มีเพียง ร้อยละ 8.7 หรือ 2 คน ที่พัฒนาล่าช้าจริง ได้ดำเนินการกระตุ้นพัฒนาการตามรูปแบบที่ได้วางไว้

ปัญหาของการมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า พบว่า ร้อยละ 63.6 ผู้ปกครองไม่เคยสอนหรือส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก เด็กติดโทรศัพท์/tablet ผู้ปกครองไม่ได้อยู่กับเด็ก ไม่ทราบปัญหาและไม่มีเวลา ร้อยละ 15.2, 9.1, 6.1 และ 6.1 ตามลำดับจากปัญหาโดยรวมจะพบว่าทุกปัญหามีความสอดคล้องกันอย่างชัดเจน คือผู้ดูแลไม่มีเวลา ไม่ได้สอน/เล่น/ทำกิจกรรมกับเด็ก จึงหาวิธีที่จะทำให้เด็กอยู่นิ่งๆ ได้ด้วยการใช้โทรศัพท์/ tablet /สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลายให้เด็กเล่น จนเด็กติด และไม่ร้องกวน หรือบางคนไม่ได้อาศัยอยู่กับเด็ก เนื่องจากผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ไม่เคยคิดว่าการเลี้ยงดูเด็กต้องมีเวลาคุณภาพ ต้องมีการส่งเสริมพัฒนาการ และมีการะในการทำงานนอกบ้าน 70-80%(พรรณพิมล วิปุลากร,2560) ของแม่ทำงานนอกบ้าน เพื่อการทำหน้าที่หารายได้ให้ครอบครัว และพบสถานการณ์ที่พ่อแม่ไม่ได้ดูแลลูกเพิ่มมากขึ้นในสังคมไทยที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งที่เราอยากให้พ่อแม่เป็นหลักในการดูแลเด็ก ผู้ปกครองเด็กบางรายไม่ทราบว่าเด็กมีปัญหาพัฒนาการ ที่จะต้องแก้ไขหรือส่งเสริม การจะส่งเสริมให้เด็กมีคุณภาพได้ ผู้ปกครองมีส่วนอย่างมากในการอบรมเลี้ยงดูให้เหมาะสมตามวัยและส่งเสริมให้เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพของเด็ก

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับพัฒนาการเด็ก พบว่า น้ำหนักแรกเกิดการรับประทานยาเสริมธาตุเหล็ก การเล่นกับเด็ก การได้รับการสอนวิธีการใช้คู่มือ DSPM มีความสัมพันธ์กับการมีพัฒนาการสมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $p\text{-value} < 0.05$

น้ำหนักแรกเกิดเด็กน้ำหนักอยู่ในเกณฑ์ปกติ คือเฉลี่ย 2965 กรัม จากการศึกษาพบน้ำหนักตัวเมื่อแรกเกิด มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $p\text{-value}<0.05$ สอดคล้องกับการศึกษาของ จินตนา พัฒนพงศ์ธร(จินตนา พัฒนพงศ์ธร,2560) ที่พบว่าเด็กปฐมวัยที่มีน้ำหนักทารกเมื่อแรกคลอด $\geq 2,500$ กรัม จะมีโอกาสที่พัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้น 1.2 เท่าเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่มีน้ำหนักแรกคลอดต่ำกว่า 2,500 กรัม

การได้รับยาน้ำเสริมธาตุเหล็ก การรับประทานยาเสริมธาตุเหล็กซึ่งเป็นนโยบายตั้งแต่ปี 2556 แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกคน ข้อมูลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ พบเด็ก ได้รับความยาเสริมธาตุเหล็กร้อยละ 74.0 ซึ่งถือว่าอัตราการรับประทานยาสูงกว่าข้อมูลของประเทศ เมื่อเทียบกับงานวิจัยของพนิต โสเสถียรกิจ(สุนัย อนามัยที่5 ราชบุรี,2560) ซึ่งพบว่า เด็กได้รับยาน้ำเสริมธาตุเหล็กเพียงร้อยละ 18.5 การขาดธาตุเหล็กอาจมีผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก เพราะ IQ อาจลดลงได้ 5-10 จุด(พนิต โสเสถียรกิจ,2560:ชลทิศ อุไรเลิศกุล,2560)ภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กเรื้อรังในเด็กเล็กส่งผลต่อความฉลาดทางสติปัญญา เพราะธาตุเหล็กเป็นสารอาหารสำคัญในกระบวนการเจริญเติบโตของร่างกายและสมอง

การเล่นหรือทำกิจกรรมกับเด็ก การเล่นหรือทำกิจกรรมโดยเด็กได้รับการเล่นร้อยละ 90.6 ถือเป็นการส่งเสริมพัฒนาการอย่างดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ดังกล่าวในวงจรมหัศจรรย์แห่งการเรียนรู้ของการเล่นว่า(ประเสริฐ บุญเกิด, 2556) การเล่นของเด็กถือเป็นการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความสุข ได้ลองผิดลองถูกเพื่อสร้างสมรรถนะความรู้ เมื่อสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ก็เกิดความภาคภูมิใจ/พึงพอใจ ทำให้อยากเล่นเพิ่มขึ้น จึงช่วยให้เด็ก ดี เก่ง มีความสุขและมีพัฒนาการที่สมวัยได้ แต่ที่น่าเป็นห่วงคือสิ่งที่เข้ามาแทนที่การเล่นของเด็กไทย นั้น จากการที่เคยวิ่งเล่น วิ่งไล่จับในที่กว้างๆ หรือการที่เคยเล่น การละเล่นต่างๆ ของไทย กลายเป็นการนั่งจ้องอยู่หน้าจอโทรทัศน์ ตลอดเวลา จึงเป็นการบั่นทอน ความคิด และสมองของเด็ก ทำให้เด็กไทยไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์และสร้างเสริมความคิดของตนเองเพราะสมองถูกกดจากวิดีโอเกม และสื่อต่างๆ จากโทรทัศน์ ซึ่งผู้ปกครองเด็กเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการเลี้ยงดูเด็กให้เป็นเด็กที่มีคุณภาพ

การได้รับการสอนวิธีการใช้คู่มือ DSPM หลังจากมีการประชาสัมพันธ์การใช้คู่มือ DSPM พบว่า การทำงานนอกบ้าน เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองไม่มีเวลาส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อสร้างความตระหนักในการส่งเสริมพัฒนาการ ผู้ศึกษาจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ในการประสานเรื่องหนังสือ

คู่มือ และอุปกรณ์ในการประเมินสาธิต ให้เพียงพอและครอบคลุมแก่ความต้องการของผู้รับบริการ โดยเจ้าหน้าที่ หลังคลอดต้องแจกคู่มือ DSPM ในหญิงหลังคลอดทุกราย อธิบายกระบวนการ ขั้นตอนในการใช้คู่มือ และ เจ้าหน้าที่งานสุขภาพเด็กได้รับส่งต่อ ในการทบทวนและเพิ่มพูนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริม สร้างความตระหนัก ให้เกิดการใช้นั่งคู่มือ DSPM กันอย่างจริงจัง ทั้งถึงทุกสถานบริการที่มีการคลอด ซึ่งทำได้ค่อนข้างยาก และต้องใช้เวลามาก ผลจากการดำเนินการ พบว่าการที่ผู้ปกครองได้รับการสอนให้ใช้คู่มือ DSPM นั้นมีความสัมพันธ์กับการมีพัฒนาการสมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} < 0.05$ และทำให้เด็กมีพัฒนาการ สมวัยมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการสอน 8.6 เท่า ด้านคำแนะนำที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ พบว่า เกือบ ร้อยละ 80 ได้รับการทบทวนสาธิต ซึ่งทำให้ผู้ปกครองสามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ด้วยความมั่นใจ แต่ยังมีบางประเด็น ที่บันทึกในคู่มือ DSPM ไม่ครบถ้วนในเรื่องการบันทึกอายุเด็กที่ทำการพัฒนาการด้านนั้นๆ ผ่าน รวมถึงการส่งเสริม พัฒนาการล่วงหน้าซึ่งมีร้อยละ 58.8 เท่านั้น

3. รูปแบบการใช้คู่มือ DSPM เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มี รูปแบบตามแผนภูมิที่ 1 การส่งเสริม พัฒนาการเด็กปฐมวัย ดังนี้

เด็กปกติ มีการส่งเสริมพัฒนาการโดย 1.กระบวนการให้บริการ ที่อายุ 1-2 เดือน นัดเข้า กระบวนการโรงเรียนพ่อแม่ เพื่อให้เห็นความสำคัญของการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการ ทบทวนและสาธิต การใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กระบวนการกิน กอด เล่น เล่า นอน เฝ้าดูฟัน มีการแนะนำให้ผู้ดูแลเด็ก พาเด็กมาเองและนำคู่มือ DSPM เมื่อมารับบริการทุกครั้ง

การตรวจสอบและแนะนำให้มีการลงบันทึกผลการส่งเสริมพัฒนาการของผู้ดูแลทุกครั้งที่เกิดทำได้ ให้ลงอายุที่เด็กทำการพัฒนาการด้านนั้นๆ ผ่าน เพื่อเป็นข้อมูลเชิงลึกและเป็นกำลังใจสำหรับผู้ดูแล กรณีเด็กมี พัฒนาการเกินวัย มีการประเมินพัฒนาการให้เด็กทุกคนทุกอายุที่มารับวัคซีน เพื่อเป็นการเฝ้าระวังและส่งเสริม พัฒนาการทุกช่วงอายุ เนื่องจากช่วงอายุที่คัดกรองมีระยะห่างและยาวนานการเฝ้าระวังทุกครั้งจะช่วยดักจับเด็ก ที่สงสัย

ล่าช้าและให้คำแนะนำได้อย่างรวดเร็ว การส่งเสริมพัฒนาการตามวัยและแนะนำการส่งเสริม พัฒนาการก่อนวัยล่วงหน้า 2.แนะนำการใช้สื่อ/คู่มือ ได้แก่ สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก คู่มือ กิน กอด เล่น เล่า นอน เฝ้าดูฟัน สื่ออื่นๆ เช่นภาพพลิก CD ฯลฯ

เด็กกลุ่มเสี่ยงหรือสงสัยพัฒนาการล่าช้า ปฏิบัติเช่นเดียวกับเด็กปกติ โดยใช้หลักการให้ คำปรึกษาเมื่อพบเด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า มีการพูดคุยเพื่อให้ทราบปัญหาหรือร่วมกันหาปัญหาเพื่อการแก้ไข ปัญหาพร้อมกันโดยมีการติดตามนัดหมาย หรือถ่ายเป็นคลิป วิดีโอส่งให้เจ้าหน้าที่ได้ภายใน 30 วัน ซึ่งเด็ก ร้อยละ 91.3 หลังได้รับการส่งเสริมพัฒนาการสามารถมีพัฒนาการสมวัยได้

เด็กล่าช้า ให้คำแนะนำในการส่งเสริมพัฒนาการให้สอดคล้องกับปัญหาเด็กแต่ละคนโดยยึด คำแนะนำในคู่มือ DSPM/DAIM/TEDA4I เป็นหลักต้องสร้างความตระหนัก ให้ผู้ดูแลที่ร่วมกันดูแลเด็ก มีการ ส่งเสริมพัฒนาการตามปัญหาที่พบอย่างจริงจัง มีการปฏิบัติตามคำแนะนำและติดตามให้มาตามนัดทุกครั้ง ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครอบครัวเป็นระยะๆ เกี่ยวกับความก้าวหน้าในการดูแลเด็กและทางเลือก ในการรักษา ส่งต่อกรณีเกินความ สามารถ หรือให้การส่งเสริมแล้วพัฒนาการไม่ดีขึ้น หรือตามความต้องการของผู้ดูแลเด็ก

โดยการประสานกับพื้นที่ ซึ่งพบเพียง 2 ราย (ร้อยละ 8.7) และเจ้าหน้าที่ที่สามารถส่งเสริม พัฒนาการได้เองโดยไม่ต้องส่งต่อ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดกิจกรรมโรงเรียนพ่อแม่ในโรงพยาบาล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ปกครอง หรือระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน
2. ควรมีการตั้งกลุ่มไลน์ของคลินิกสุขภาพเด็กดี เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลเป็นผู้ประสานหรือให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่กลุ่มทุก
3. โรงพยาบาลควรมีสื่อที่ทันสมัยเพื่อการเข้าถึงได้ง่ายต่อการค้นหาองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่ผู้ปกครองต้องการ ในเรื่องพัฒนาการ การเลี้ยงดูเด็ก
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความตระหนักให้กับพ่อแม่ในเรื่องการเลี้ยงดูซึ่งมีผลต่อพัฒนาการเด็ก
5. ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต.) ให้เห็นความสำคัญของการดูแลเด็ก มี การออกเยี่ยมบ้าน เพื่อติดตามพัฒนาการเด็ก แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ ประเมินปัญหาและหาทางแก้ไข
6. ในการนำรูปแบบนี้ไปใช้ควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุข/ เจ้าหน้าที่ในเรื่องการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการเด็กทั้งที่ปกติ/ที่พัฒนาการล่าช้า รวมทั้งควรมีเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการให้บริการ เนื่องจาก ต้องใช้เวลาในการให้บริการมากกว่าเด็กปกติ

เอกสารอ้างอิง

- พนิต โล่เสถียรกิจ. สถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย. ศูนย์อนามัยที่ 3 ชลบุรี, กรมอนามัย. (2558). [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: <https://hpc03.files.wordpress.com/2015/09/full-paper-childdev.pdf>. (2560 , 25 ตุลาคม 2560).
- นิชรา เรื่องดารกานนท์. (2551). พัฒนาการและเขาว์ปัญญาของเด็กไทย. ใน: นิชรา เรื่องดารกานนท์, บรรณาธิการ. ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก. กรุงเทพมหานคร: โอเอสติกพับลิชี่.
- กรมสุขภาพจิต. (2555). รายงานการสำรวจสถานการณ์ระดับสติปัญญาเด็กนักเรียนไทย 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร; สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ.(2550).การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิอินเตอร์ พรินท์จำกัด.
- พรรณพิมล วิปลากร. (2560).พ่อแม่กับการสร้างลูกที่มีคุณภาพ. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก www.okmd.or.th > Brain-Based Learning > เอกสารเผยแพร่. 2560, (8 พฤศจิกายน 2560).
- จินตนา พัฒนพงศ์ธร, ชัยชนะ บุญสุวรรณ, นฤมล เจริญวัชร. พัฒนาการเด็กปฐมวัยไทยปี 2557. สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย.2558. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: www.sorpsor.com/component/dropfiles/?task=frontfile.download&id=354.(2560 25 ตุลาคม 2560).
- ศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี. (2560).สารอาหารกับการพัฒนาสมอง.[ออนไลน์],. เข้าถึงได้จาก: <http://hpc5.anamai.moph.go.th/?module=notices&id=778>.(31 ตุลาคม 2560)
- พนิต โล่เสถียรกิจ. (2560).วิกฤตการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:www.hpc.go.th/director/data/plan58/childDevCrisis.pdf.(1 พฤศจิกายน 2560)

ชลทิศ อุไรฤกษ์. (2560).Iron Deficiency Anemia. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:

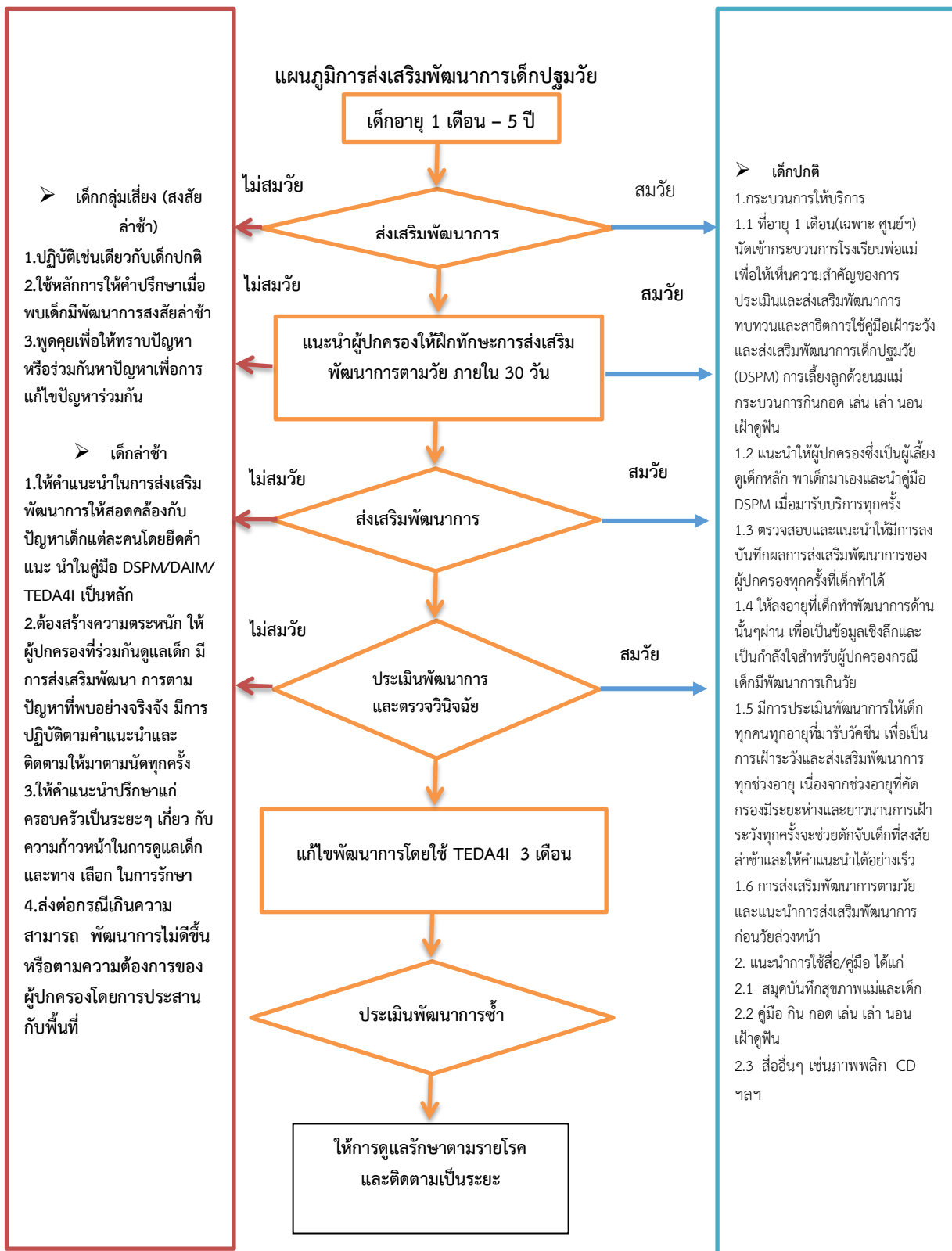
<http://www.hpc4.go.th/director/region57/index.php?module=!&file=IDA>. (31 ตุลาคม 2560).

ประเสริฐ บุญเกิด.(2556). **เล่นตามรอยพระยุคลบาท**.กรุงเทพมหานคร: บริษัท พลัสเพรสจำกัด;

Susan P Walker, Theodore D Wachs, Sally Grantham-McGregor, Maureen M Black. (2011).

Inequality in early childhood: risk and protective factors for early child development. Elsevier Ltd All rights reserved. Volume 378, Issue 9799, Pages 1325 - 1338, 8 October 2011. [Online], Available:

[http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(11\)60555-2/abstractt](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(11)60555-2/abstractt) %23. (017, 25 October).

สภาพการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี

วรวิทย์ เกิดสวัสดิ์^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมที่สร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี 3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น/เทศบาลตำบล/เมือง ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล/เมือง และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล/เมือง ในเขตจังหวัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง มี 11 ตำบล และอำเภอแสวงหา มี 7 ตำบล และจังหวัดสิงห์บุรี อำเภอเมืองสิงห์บุรี มี 8 ตำบล และอำเภออินทร์บุรี มี 10 ตำบล ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ด้วยสูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง พบว่า โดยรวมอยู่ระดับมาก โดยที่ด้านภูมิคุ้มกันให้ชุมชนของการพัฒนาทุนทางสังคมที่อยู่ในระดับสูงที่สุดนั้นเนื่องจาก ผู้นำทางสังคมมีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการทุนทางสังคมทุกกิจกรรมทางสาธารณะและกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเอง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ ในชุมชนของตนเอง ส่วนด้านระบบการเรียนรู้ของชุมชนที่อยู่ในระดับต่ำสุดนั้นเนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยังขาดความรู้ที่จะอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนได้อย่างเหมาะสม 2) ปัจจัยทุนสังคมในความรู้เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี ภาพรวมตัวแปรส่วนใหญ่อยู่ระดับมาก 3) แนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง พบว่าการดำเนินงานต้องเป็นไปในลักษณะแบบองค์รวมโดยมีเป้าหมายหลักคือการเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีลักษณะการสร้างเครือข่ายต้องสร้างและพัฒนาเครือข่ายของสมาชิกให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ทุกกระบวนการควรมีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดำเนินการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน กระบวนการสร้างการเรียนรู้ควรมีการศึกษาดูงานชุมชนที่เป็นต้นแบบและมีการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็ง การพัฒนาชุมชนควรมีคณะกรรมการบริหารหรือผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ในการมุ่งพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ และชุมชนควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่มีส่วนช่วยตั้งแต่ขั้นก่อตั้ง ตลอดจนการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งทุกระยะ

คำสำคัญ : ทุนทางสังคม ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาอย่างยั่งยืน

¹ ผู้ช่วยอธิการบดี สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง e-mail: tong_kul@hotmail.com

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: tong_kul@hotmail.com

SOCIAL DEVELOPMENT CONDITIONS FOR BUILDING A STRONG COMMUNITY IN ANGTHONG AND SINGBURI PROVINCE

Worawit Kerdwasawat^{1*}

Abstract

The objectives of this study were to 1. To study the development of social capital to build stronger communities in Angthong and Singburi province. 2. To study the factors that influence the development of social capital to build stronger communities in Angthong and Singburi province. 3. A method to improve the factors that influence the development of social capital to build stronger communities in Angthong and Singburi province. The quantitative research used the samples of 400 respondents who selected from the mayors, chief executive of sub-district administrative organizations (SAO), chairman of the municipality council, chairman of SAO council and chief administrators of municipal clerk and SAO in the area of Singburi and Angthong provinces the samples were selected by stratified random sampling and simple random sampling techniques and the sample size was calculated by Taro Yamane's formula. The tool for data collection was 5 level rating scale questionnaire and data were analyzed by mean, standard deviation and multiple regression analysis. The research findings were as follows: The general states of the social capital development for strengthening 1) communities found that the levels of development in overall and 3 aspects were at high level. By the immune system to community development, social capital at the highest level is due. Social leaders play a key role in the implementation of social capital all public activities and encourage the community to have a sense of self-reliance contemplate joint decision-making and responsibility. In their own communities Part of the learning community is the lowest level that the officers acted in community learning centers also lack the knowledge to educate the public to enhance cognition and attention. 2) The social capital in the knowledge economy to build a strong community in Angthong and Singburi An overview of the variable level. 3) The proposed guidelines for improvement the factors affecting the social capital development for strengthening communities composed the operation must be holistic approach depended on the primarily targets of sustainable development for self-reliance of community. The operation characterized networks creation and development of own members in communities all of process and steps for development should rely on the participation of communities. The process of learning creation should educate by site- visit the prototype communities with developing on strengthened self reliance and developing the officials of community learning centers communities development should have the strengthened executive committee or communities leaders and visions for the whole integration and communities should be support by the external agencies in order to the partnerships of continual and sustainable communities development.

Keywords : Social Capital, Strong Community, Sustainable Development

¹ Assistant to the President Institute of Physical education angthong, e-mail: tong_kul@hotmail.com

* Corresponding author, e-mail: tong_kul@hotmail.com

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาส่งผลให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้า สามารถแข่งขันในเวทีโลก โดยนำแนวคิดการพัฒนาตามกระแสที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ คือ การพัฒนาแบบทุนนิยมมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศ นำไปสู่ความทันสมัย ขณะที่ยุคโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนไทยทุกระดับ เปิดโอกาสการเรียนรู้อย่างไร้พรมแดน ขณะเดียวกันนำมาซึ่งค่านิยมที่มุ่งวัตถุ (นาถรณห์ หะวานนท์, 2549) มุ่งความสะดวกสบายรวดเร็ว หากสังคมไทยปราศจากภูมิคุ้มกันที่ดีจะก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งเป็นรากฐานของความสุข ความมั่นคงและความเข้มแข็งของชุมชน จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาสังคมไทยให้เกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง พร้อมเผชิญสิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้นอย่างรู้เท่าทันแนวคิดและความสำคัญของทุนทางสังคมเป็นที่ยอมรับขององค์กรพัฒนาระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น ธนาคารโลก องค์กรความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ต่างก็ตระหนักในคุณค่าของทุนทางสังคมว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน (อินทร พิชิตตานนท์ และเดชพล ฐิตยารักษ์, 2547) การบรรเทาความรุนแรงและแก้ปัญหาในยามที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางเศรษฐกิจมีข้อจำกัด (สุชาติ จักรพิสุทธิ์ และคณะ, 2548) การแก้ปัญหาและฟื้นฟูให้คนไทยและสังคมไทยกลับมาดำรงสถานะเดิมได้ จำเป็นต้องอาศัยทุนทางสังคมช่วยสนับสนุน ยกตัวอย่างในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี 2550 ได้มีนักคิดและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านประเมินว่า การที่สังคมไทยยังคงดำรงอยู่ได้เนื่องจากมีทุนทางสังคมมากมายเป็นตาข่ายรองรับที่มีความเชื่อมโยงแน่นหนาอยู่บนพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่มีจุดเด่นหลายประการ อาทิ การมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ มีระบบเครือญาติและชุมชนที่เข้มแข็งบนพื้นฐานวัฒนธรรมที่เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ มีน้ำใจไมตรี ดังนั้น ถ้าประเทศไทยสามารถนำทุนทางสังคมที่มีอยู่มาอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาและต่อยอดใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมแล้วจะพัฒนาคนในชาติให้มีความสุข ประเทศชาติมีความสมดุลและเกิดความยั่งยืน (โกวิท พวงงาม, 2553) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาส่งผลให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้า สามารถแข่งขันในเวทีโลก โดยนำแนวคิดการพัฒนาตามกระแสที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ คือ การพัฒนาแบบทุนนิยมมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศ นำไปสู่ความทันสมัย ขณะที่ยุคโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนไทยทุกระดับ เปิดโอกาสการเรียนรู้อย่างไร้พรมแดน ขณะเดียวกันนำมาซึ่งค่านิยมที่มุ่งวัตถุ (นาถรณห์ หะวานนท์, 2549) มุ่งความสะดวกสบายรวดเร็ว หากสังคมไทยปราศจากภูมิคุ้มกันที่ดีจะก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งเป็นรากฐานของความสุข ความมั่นคงและความเข้มแข็งของชุมชน จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาสังคมไทยให้เกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง พร้อมเผชิญสิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้นอย่างรู้เท่าทันแนวคิดและความสำคัญของทุนทางสังคมเป็นที่ยอมรับขององค์กรพัฒนาระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น ธนาคารโลก องค์กรความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ต่างก็ตระหนักในคุณค่าของทุนทางสังคมว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน (อินทร พิชิตตานนท์ และเดชพล ฐิตยารักษ์, 2547) ดังนั้น ถ้าประเทศไทยสามารถนำทุนทางสังคมที่มีอยู่มาอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาและต่อยอดใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมแล้วจะพัฒนาคนในชาติให้มีความสุข ประเทศชาติมีความสมดุลและเกิดความยั่งยืน (โกวิท พวงงาม, 2553)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาจะเน้นหน่วยการศึกษาที่ กลุ่ม ผู้บริหารและข้าราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มนักปราชญ์ ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้จะทำให้เห็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ดั้งเดิมและเห็นถึงพัฒนาการของการขยายตัวของทุนทางสังคมได้อย่างชัดเจน อีกทั้งผู้ศึกษา

ยังมุ่งศึกษาประเด็นของการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลสืบเนื่องมาจากการมีทุนทางสังคมเพิ่มหรือทุนทางสังคมใหม่ที่ทั้งนี้จะก่อตัวขึ้นในปัจจุบัน และอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมที่สร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี คือใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักเพื่อการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาแล้วใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการจัดกระทำกับข้อมูล และผู้วิจัยยังเสริมใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง กับประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา แล้วใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการจัดกระทำกับข้อมูลดังกล่าว ในครั้งนี้

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/เทศบาลตำบล/เมือง ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล/เมือง และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล/เมือง ในเขตจังหวัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง มี 11 ตำบล และอำเภอแสวงหา มี 7 ตำบล และจังหวัดสิงห์บุรี อำเภอเมืองสิงห์บุรี มี 8 ตำบล และอำเภออินทร์บุรี มี 10 ตำบล ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ด้วยสูตรคำนวณของทาร์โร ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยได้สอบถามถามเจาะจงผู้บริหารที่อยู่ในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาล และเมืองในเขตนั้น ได้แก่ นายกองค์การบริหาร เทศบาล เมือง ประธานสภาเทศบาล เมือง และปลัดองค์การบริหาร เทศบาล เมือง ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยลงพื้นที่สอบถามด้วยตนเองพร้อมผู้ช่วย 2 คน จนครบ 400 ชุด รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานการณ์ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้บริหารที่อยู่ในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้ค่าร้อยละพบว่า ด้านอาชีพ เนื่องจากเป็นการสอบถามแบบเจาะจงผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงแยกตามตำแหน่งได้ดังนี้ นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 148 คน ร้อยละ 33.33 ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 148 คน ร้อยละ 33.33 ปลัดองค์การบริหาร จำนวน 148 คน ร้อยละ 33.33 ด้านเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาย จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 66.90 และเป็นหญิง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 33.10 ด้านอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41 ปี - 50 ปี จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 39.40 ด้านการศึกษาพบว่า กลุ่ม

ตัวอย่างส่วนใหญ่จบปริญญาตรี จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 66.00 ด้านสถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สมรส จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 48.60 ด้านรายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 15,000 – 22,000 บาท จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 48.20

2. ผลการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ การรวมตัวของคนในชุมชน ระบบการเรียนรู้ของชุมชน และภูมิคุ้มกันให้ชุมชน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพทั่วไปการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี

การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง		ระดับการพัฒนา			
		$\bar{X}$	S.D	ระดับ	อันดับ
1	การรวมตัวของคนในชุมชน	3.06	1.228	มาก	1
2	ระบบการเรียนรู้ของชุมชน	2.64	0.912	มาก	3
3	ภูมิคุ้มกันให้ชุมชน	3.11	1.231	มาก	2
รวม		2.94	1.124	มาก	

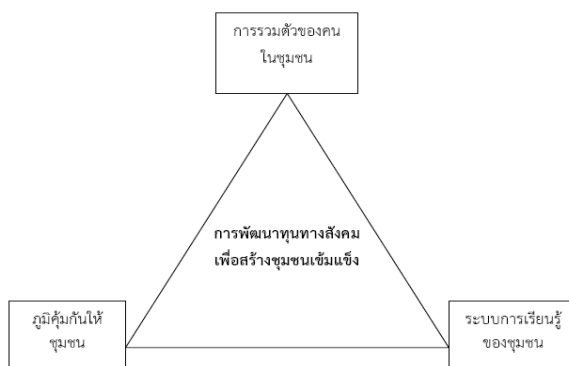
จากตารางพบว่า สภาพการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=2.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับการพัฒนาทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ภูมิคุ้มกันให้ชุมชน ($\bar{X}=3.11$) การรวมตัวของคนในชุมชน ($\bar{X}=3.06$) และระบบการเรียนรู้ของชุมชน ($\bar{X}=2.64$)

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมที่สร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรีภาพรวมตัวแปรส่วนใหญ่อยู่ระดับมาก ($\bar{X}=2.72$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุนสังคมในความคิด ($\bar{X}=2.74$) และพบว่า ทุนสังคมในความรัก ทุนสังคมในความรัก และทุนสังคมในความเข้มแข็ง ($\bar{X}=2.71$) ตามลำดับดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง รวม 4 ด้าน

ปัจจัยการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง		ระดับการพัฒนา			
		$\bar{X}$	S.D	ระดับ	อันดับ
1	ทุนสังคมในความรู้	2.71	0.837	มาก	2
2	ทุนสังคมในความรัก	2.71	0.820	มาก	4
3	ทุนสังคมในความคิด	2.74	0.842	มาก	1
4	ทุนสังคมในความเข้มแข็ง	2.71	0.832	มาก	3
รวม		2.72	0.833	มาก	

4. แนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี โดยใช้ข้อมูลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ภูมิคุ้มกันให้ชุมชน การรวมตัวของคนในชุมชน ระบบการเรียนรู้ของชุมชน ถูกนำมาตั้งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ซึ่งพบว่าการดำเนินงานต้องเป็นไปในลักษณะแบบองค์รวมโดยมีเป้าหมายหลักคือการเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีลักษณะการสร้างเครือข่ายต้องสร้างและพัฒนาเครือข่ายของสมาชิกให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ทุกกระบวนการควรมีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดำเนินการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน ตลอดจนการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งทุกระยะ ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับการพัฒนาทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ภูมิคุ้มกันให้ชุมชน และระบบการเรียนรู้ของชุมชน ตามลำดับ โดยที่ด้านภูมิคุ้มกันให้ชุมชนของการพัฒนาทุนทางสังคมที่อยู่ในระดับสูงที่สุดนั้นเนื่องจาก ผู้นำทางสังคมมีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการทุนทางสังคมทุกกิจกรรมทางสาธารณะและกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเอง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ ในชุมชนของตนเอง ส่วนด้านระบบการเรียนรู้ของชุมชนที่อยู่ในระดับต่ำสุดนั้นเนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยังขาดความรู้ที่จะอบรมสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนได้อย่างเหมาะสมจึงสอดคล้องกับงานวิจัย นภาพรณ์ หะวานนท์ (2549) การวิจัยการเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อชุมชนเข้มแข็งเป็นโครงการนำร่องเพื่อศึกษาว่าชุมชนมีกระบวนการสร้างและสะสมทุนทางสังคมอย่างไร มีทุนทางสังคมใดบ้างที่มีความสำคัญต่อความเข้มแข็งของชุมชนทั้งนี้เพื่อให้ได้กรอบแนวคิด และดัชนีที่จะนำไปใช้ในการทำแผนที่ทุนทางสังคมของชุมชนต่างๆของสังคมไทย ชุมชนในพื้นที่ภาคกลาง ได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปสู่การผลิตที่หลากหลายเพื่อความยั่งยืน โดยอาศัยทุนธรรมชาติซึ่งมีความหลากหลาย ทั้งเรื่องที่ดิน น้ำ ป่าชายเลน พันธุ์พืช และสัตว์นานาชนิด ทำให้เกิดการสร้างอาชีพหลากหลายเพื่อลดการพึ่งพิงการผลิตเพียงอย่างเดียวที่ละมากๆ ตามแนวคิดการผลิตแบบนำเข้าทรัพยากรจากภายนอก นอกจากนี้ยังอาศัยทุนทางสังคมในการแก้ปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน ในรูปของการรวมกลุ่ม

รวมทุน และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยมีทุนมนุษย์ทั้งที่เป็นผู้นำชุมชน และชาวบ้านที่มีจิตสาธารณะ ร่วมกันแก้ปัญหาและพยายามสร้างทางเลือกใหม่ๆ ร่วมกันในชุมชน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมที่สร้างชุมชนเข้มแข็ง มี 4 ด้าน คือ (1) ด้านทุนทางสังคม ในความรู้มี 3 ตัวแปร ได้แก่ ความรู้และภูมิปัญญา สมรรถนะของคนและผู้นำ และการวางแผนกระบวนการทำงานร่วมกัน โดยสามารถทำนุบำรุงทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง สอดคล้องกับกฤษฎ อุดมตะเวทิน (2550) พบว่า ชุมชนไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ แนวคิดหรือการปฏิบัติ การดำเนินงานไม่แตกต่างไปจากเมื่อครั้งยังไม่จดทะเบียน ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงของทั้งสองชุมชนมีความสอดคล้องกัน คือ สร้างความเข้มแข็งด้วยการผลิตโดยเน้นการใช้ทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่ เพื่อให้ได้ผลผลิตเพียงพอในครัวเรือนและชุมชนก่อน ผลผลิตที่เกินไปจากความต้องการบริโภคในชุมชน สำหรับการมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนทั้งสองหมู่บ้านนั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการให้ข้อมูลข่าวสารของผู้นำชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน จึงทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ประชาชนของทั้งสองชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านเหมือนกัน ทั้งนี้ตามแต่โอกาสจะอำนวยความสะดวกและความร่วมมือของประชาชนทั้งสองหมู่บ้าน จะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือบริหารงานของหมู่บ้านเหมือนกัน แต่บ้านวังป่องซึ่งมีทรัพยากรชุมชนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มากกว่า อีกทั้งมีการประชุมเป็นประจำทุกเดือน จึงทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีโอกาสมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ มากกว่าซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน (สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ 2549) ได้แบ่งแนวทางการจัดการ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ด้านหลักคือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการพัฒนาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องหรือกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับรัตนภรณ์ ศรีพยัคฆ์ (2553) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการประสานงานช่วยให้การทำงานบรรลุเป้าหมายโดยราบรื่นและรวดเร็วประหยัดเวลาในการทำงานให้น้อยลงและสามารถเพิ่มผลผลิตของงานมากขึ้นรวมไปถึงประหยัดเงิน วัสดุและสิ่งของในการดำเนินงาน ทำให้ทุกคนทุกฝ่ายมีความเข้าใจบางซึ่งถึงนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ดียิ่งขึ้น อันจะเป็นอุปสรรคให้การบริหารงานประสบผลสำเร็จด้วยดีทั้งยังสร้างความสามัคคีธรรมในหมู่คณะและความเข้าใจอันดีเสริมสร้างขวัญในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

3. แนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี จากข้อค้นพบประกอบด้วยปัจจัย 6 ประการที่สำคัญคือ (1) การดำเนินงานต้องเป็นไปในลักษณะแบบองค์รวมโดยมีเป้าหมายหลักคือการเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ (2) การดำเนินงานมีลักษณะการสร้างเครือข่ายต้องสร้างและพัฒนาเครือข่ายของสมาชิกให้เกิดขึ้นภายในชุมชน (3) ทุกกระบวนการควรมีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดำเนินการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน (4) กระบวนการสร้างการเรียนรู้ควรมีการศึกษาดูงานชุมชนที่เป็นต้นแบบและมีการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็ง (5) การพัฒนาชุมชนควรมีคณะกรรมการบริหารหรือผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ในการมุ่งพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ และ (6) ชุมชนควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่มีส่วนช่วยตั้งแต่ขั้นก่อตั้งตลอดจนการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งทุกระยะ จึงสอดคล้องกับ เพ็ญประภา ภัทรานุกรม (2553) แนวทางการพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในชุมชนที่แตกสลายเพราะภัยพิบัติธรรมชาติ เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีข้อเสนอหลายประการได้แก่ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนการพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การสร้างเครือข่ายชุมชนในการดูแล

ทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างผู้นำที่มีปัญญา มีแผนการพัฒนาชุมชนที่มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างให้ชุมชนเห็นคุณค่าของการกินและอยู่แบบพอเพียงตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชายในชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย

1. ชุมชนควรรู้ที่จะพัฒนาความรู้คู่คุณธรรมอย่างต่อเนื่องทางทุนสังคม เพื่อเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาให้เกิดสังคมที่อยู่ดีมีสุข ความรู้ที่จะช่วยให้เชื่อมต่อบทบาทของสามสถาบัน

2. ในการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ควรเริ่มต้นจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับทุนทางสังคมให้กับสมาชิกของชุมชน

3. เพื่อการพัฒนาทุนทางสังคมอย่างยั่งยืนต้องมีการกระตุ้นและหนุนเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยชุมชนต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ที่เอื้อต่อการเป็นประชาสังคม และการกำหนดทิศทางข้างหน้าของชุมชนนั้นต้องอาศัยการสร้างและการสะสมองค์ความรู้ เพื่อสามารถปรับใช้และเป็นพื้นฐานให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นต่อไป

4. ในการพัฒนาศักยภาพการพัฒนาทุนทางสังคมในชุมชนด้วยวิธีคิดเชิงระบบจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระดับความรู้และทัศนคติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคอื่นๆ ที่ต้องพัฒนาเพื่อเสริมหนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง โดยมีประชาชนเป็นหลักสำคัญ

5. การจัดการทุนทางสังคมในชุมชนควรมีความเชื่อมโยงกับหลักพระพุทธศาสนาที่สั่งสอนให้ทุกคนเป็นคนดี เป็นการยกระดับจิตใจของปัจเจกบุคคล

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้างต่อไป

1. การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง อาจเลือกศึกษาในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันหรือในกลุ่มประชากรอื่น เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ และสร้างองค์ความรู้แบบองค์รวม ขณะเดียวกันก็สามารถศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร นอกจากที่ได้ศึกษาไว้แล้ว

2. การศึกษาค้างต่อไปควรศึกษา ด้านภาวะผู้นำ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการ/การเรียนรู้ ด้านเครือข่ายชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนในทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการในการนำไปปฏิบัติต่อไป

4. ควรมีการศึกษาเพื่อค้นหาทุนทางสังคมของชุมชนในลักษณะของการหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ทุนทางสังคมที่ฝังลึกในชุมชน กับทุนทางสังคมที่ต้องการปลูกฝังและเสริมสร้างให้กับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). **การจัดการตนเองของ ชุมชนและท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

เพ็ญประภา ภัทรานุกรม. (2010). **การพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในชุมชนประสภักดิ์ พิบัติสึนามิ :กรณีศึกษา ชุมชนในพื้นที่จังหวัดพังงา**. วารสารร่มพฤกษ์ ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2010.

- สมลักษณ์ ไชยเสรีรัฐ. (2549). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบ
ติดตามการบริหารงานตำรวจนครบาล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม. (2545). รายงานการ ดำเนินงาน เล่ม 2 เรื่อง 37 เดือน กองทุนเพื่อการลงทุน
ทางสังคม. กรุงเทพฯ : แพลนพรีนติ้ง.
- อินทร พิชิตตานนท์ และเตชพล ฐิตยารักษ์. (2547).ชุมชนเข้มแข็ง : หนทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสาร
เศรษฐกิจและสังคม 2547,3 (มกราคม – กันยายน) : 35.

**การศึกษารูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ
โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์
และการทำงานเป็นทีม ไพโรจน์วิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ**

ศึก ลูกอินทร์^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของโรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพโรจน์วิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อสังเคราะห์ต้นทุนชุมชนการเรียนรู้เชิงระบบของโรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา 2) เพื่อศึกษารูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของโรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา 3) เพื่อพัฒนารูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของโรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา 4) เพื่อประเมิน ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ กระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา ไพโรจน์วิทยาคมจังหวัดศรีสะเกษ ภายใต้การบริหารการจัดการเรียนรู้ 3 สภาวะได้แก่ สภาวะต้นน้ำ สภาวะกลางน้ำ และสภาวะปลายน้ำ

ผลการศึกษา

ต้นทุนชุมชนการเรียนรู้เชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญาเป็นการพัฒนาโรงเรียนไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ มุ่งเน้นเชื่อมโยงเครือข่ายจัดการเรียนรู้ในระดับในระดับโรงเรียนไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ของ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทุกระดับผ่านการสร้างชุมชนเรียนรู้ PLC (Professional Learning Community) ด้วยกระบวนการเชิงระบบอันประกอบไปด้วย จิตปัญญา กระบวนการคิด (System thinking) โครงงานฐานวิจัย กระบวนการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ซึ่งเป็นรูปแบบในการถ่ายทอดเชิงประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ปฏิบัติจริงการสร้างชุมชนการเรียนรู้ PLC จึงเป็นเครื่องมือในการร่วมเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างความรู้ เป็นผู้มีหลักคิดทางวิชาการทักษะ มีคุณลักษณะความเป็นนักคิด มีกระบวนการคิด มีวิจารณ์ญาณ มีมุมมองเชิงบวกและเชิงสร้างสรรค์มีการตีค่า และการใช้ข้อมูลอย่างสมเหตุสมผล บุคลิกอุปนิสัย คุณลักษณะด้านความเป็นพลเมืองดี เข้าใจคนอื่นเข้าใจ ทุกระดับที่กล่าวมาข้างต้น

ร่างรูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญาเป็นการบริหารจัดการสู่ความสำเร็จการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการทำงาน มีการสื่อสารระหว่างกันในรูปของกลุ่ม โดยมีการวางแผนและการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดภารกิจของงาน การจัดเก็บรวบรวมและวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล และนำผลจากข้อมูลที่ค้นพบไปใช้ มีการวางแผนและดำเนินงาน มีการนำเสนอผลงานและประเมินผล โดยจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนและผู้เรียนทำการสื่อสารที่มีการโต้ตอบกันเกี่ยวกับบทเรียน

¹ ผู้อำนวยการโรงเรียนไพโรจน์วิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: rdi_published@vru.ac.th

ร่วมกัน อีกทั้ง มีการจัดกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มและการปฏิบัติตามกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มสมาชิก ประกอบไปด้วย 3 สภาวะในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ สภาวะต้นน้ำ สภาวะกลางน้ำ และสภาวะปลายน้ำ

รูปแบบ“OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา ก่อให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพภายใต้การบริหารบุคลากร การบริหารจัดการหลักสูตรอย่างมีส่วนร่วม การติดตามกำกับ การสร้างเครือข่าย การสร้างความยั่งยืน การจัดการผลผลิตจากการเรียนรู้ ก่อให้เกิดการ สร้างสรรค์ชุมชน(Selective Community)มีการ

กำหนดจุดเน้นการเรียนรู้ (Focus Learning) การขับเคลื่อนที่ท้าทายความคิด (Brainstorm ประดิษฐ์ชิ้นงาน (Invention)เชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน มีการประเมินและปรับปรุง (Wrap up and Feedback) ร่วมกันและแบ่งปันนำเสนอ (Sharing)ทุกระดับในองค์กร

การประเมิน ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ กระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา ไพโรจน์วิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ ซึ่งจากการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน การทำงานเป็นทีม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่ามีความแตกต่างกัน แสดงได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

คำสำคัญ : การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา การทำงานเป็นทีม โรงเรียนไพโรจน์วิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ

THE STUDY OF “OLS” MODEL TO TEACH IN LEARNING COMMUNITY AS SYSTEMICALLY
PROCEDURE FOR ROLE MODEL SCHOOL IN INTELLIGENT BREEDING
TO REINFORCE CREATIVE THINKING AND TEAM WORK
FOR PRAIBUNG WITTAYAKOM SCHOOL, SISAKET

Suk loogin^{1*}

Abstract

The study of “OLS” model to teach in learning community as systemically procedure for role model school in intelligent breeding to reinforce creative thinking and team work for Praibung Wittayakom School, Sisaket aims to 1) synthesize community cost of systemically learning procedure for role model school in intelligent breeding; 2) study “OLS” model to teach in learning community as systemically procedure for role model school in intelligent breeding; 3) develop “OLS” model to teach in learning community as systemically procedure for role model school in intelligent breeding; and 4) evaluate creative thinking, team work and achievement of “OLS” model to teach in learning community as systemically procedure for role model school in intelligent breeding for Praibung Wittayakom School, Sisaket underneath 3 factors of learning management: input, process and output.

Study results:

Community cost of systemically learning procedure for role model school in intelligent breeding is the way to develop school to be learning organization which related to schooling network management. Class management can be tool to create collaborative learning of directors, teachers, students and related people by PLC (Professional Learning Community). The systemically procedure included mental intelligent, system thinking, research-based project, thinking process and synthesizing process which are the model of experience transfer from real PLC. They can be tools for together learning to change, creating knowledge, being the people who got academic skill with positive attitude and rationality.

Draft of “OLS” model for teaching in learning community as systemically procedure for role model school in intelligent breeding is the management to be succeeded for team work class management which there is planning for the way of learning together. This type of class management let teachers and students communicate each lesson including group discussion underneath 3 factors of learning management: input, process and output.

“OLS” model to teach in learning community as systemically procedure for role model school in intelligent breeding created effective class management under controlling staffs, participatory management, monitoring, networking, sustainability and production after

¹ Director of Praibung Wittayakom School Sisaket Province

* Corresponding author, e-mail: rdi_published@vru.ac.th

lessons which created selective community with focus learning, brainstorming and invention from directors, teachers and students including wrap up and feedback to share for related levels.

The evaluation of creativity, teamwork and achievement of community learning management learning community as systemically procedure for role model school in intelligent breeding for Praibung Wittayakom School, Sisaket, can be applied to class which was from 3 issues of creative comparison; teamwork; and learning achievement between experimental group and controlled group. The author found the differences following the hypothesis.

Keywords : The Study of “OLS” Model to Teach in Learning Model School in Intelligent Breeding Team Work Praibung Wittayakom School, Sisaket

บทนำ

ความรู้เป็นทรัพยากรที่แตกต่างจากทรัพยากรชนิดอื่นๆ ภายในองค์กร ทั้งนี้ เนื่องจาก ความรู้เป็นทรัพยากรที่ใช้ไม่มีวันหมด ยังมีการใช้และแบ่งปันมากเท่าไร ก็จะทำให้ความรู้ ภายในองค์กรมีเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ความรู้จึงกลายมาเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ โดยที่องค์กรที่มีความสามารถในการใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมจะก่อให้เกิดคุณค่า ทำให้องค์กรสามารถ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความรู้สามารถจำแนกออกได้เป็นความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวคน เป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน เป็นภูมิปัญญา เป็นความรู้ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ความรู้เด่นชัดเป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสาร หรือ วิชาการ อยู่ในตำรา คู่มือปฏิบัติงาน ซึ่งทำให้ผู้ใช้งาน สามารถเข้าถึงได้ง่าย ดังนั้นการที่องค์กรสามารถ สร้างความรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ที่ขัดแย้งและความรู้ที่เป็นนัย ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรเป็นอย่างยิ่ง (บุญชู สนสกุล, 2553) เพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์กรจะต้องมีการพัฒนา บุคลากรให้ร่วมกันสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยสมาชิกในองค์กรมี การถ่ายทอด ประสบการณ์ร่วมกันผลักดันให้สมาชิกในองค์กรต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันองค์กรแห่งการเรียนรู้ว่า เป็นองค์กรที่ บุคคลในหน่วยงานมีการ เรียนรู้ในด้านต่างๆ อย่างเต็มสมรรถนะ มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดการ และใช้ความรู้เพื่อความสำเร็จของหน่วยงาน มีการเพิ่มอำนาจการเรียนรู้และการทำงานให้แก่บุคคล โดยการเรียนรู้ทั้งจากภายในและภายนอกหน่วยงาน และขยายการเรียนรู้เพื่อการปรับตัวที่ ดีขึ้น และมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อให้ประสบความสำเร็จในสภาพแวดล้อมที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้กลายมาเป็นองค์กร ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นั้น จะประกอบไปด้วยระบบที่สำคัญ คือ องค์กร บุคคล การเรียนรู้ ความรู้ และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์ที่มีการ เชื่อมต่อและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ชุมชนแห่งการเรียนรู้และการขับเคลื่อนเชิงระบบต้นแบบการสร้างกระบวนการเรียนรู้โรงเรียนโพธิ์วิทยาคุยมุขยี่ที่เลี้ยงโครงการเพาะพันธุ์ปัญญาศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ดังนั้นการเรียนการสอนในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง แนวคิดในการนำกระบวนการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารออนไลน์ด้วยรูปแบบต่างๆ จึงเกิดขึ้น ด้วยการนำเอาแนวคิดสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้สำหรับจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ เช่น การสื่อสารองค์ความรู้ เนื้อหาสาระวิชาการ บทความวิดีโอ รูปภาพ และ เสียง ส่งผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไปยังผู้เรียน ซึ่งนับว่าเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของการปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะในชั้นเรียน โดยที่ทั้งครูและ ผู้เรียนสามารถแชร์เนื้อหา องค์ความรู้ ข้อมูล ภาพ และเสียง เกิดเป็นสื่อ สังคมระหว่างครูกับนักเรียนที่จะเรียนรู้ไปด้วยกันพร้อมๆ กัน เกิดการเรียนรู้แบบ Real-Time ซึ่งทุกคนมีอิสระที่จะเข้าไปแบ่งปันความรู้ และเลือกเครื่องมือที่ดีที่สุดเพื่อนำไปเผยแพร่ความรู้ที่ตัวเอง ต้องการเลือกสื่อสารและเสนอความคิดใหม่ๆ ได้โดยไม่ถูกปิดกั้นซึ่งผู้สอนต้องตระหนักกับการเปลี่ยนถ่ายของข้อมูล จากข้อมูลที่คงที่เข้าสู่ยุคของข้อมูลที่มีการ เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลาแนวคิดการนำ Social Media มา ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้กลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการ สร้างสื่อให้เกิดเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถใช้เป็นช่องทาง ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างง่ายและสะดวกรวดเร็ว ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ในการเรียนรู้นั้นจะเป็นการเรียนรู้ร่วมกันที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่มเพื่อศึกษาในสิ่งที่ตนเองชอบและสนใจโดยใช้ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนรวมถึงแหล่งข้อมูลภายนอกเพื่อร่วมกันสร้างชิ้นงาน และนำเสนอผลงานเพื่อศึกษาร่วมกัน มีการ แสดงความคิดเห็น การอภิปราย การวิจารณ์

เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้เรียนในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างชุมชนการเรียนรู้เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เชิงระบบของต้นแบบโรงเรียนโพธิ์พิทยาคมศูนย์พิสัยโครงการเพาะพันธุ์ปัญญาศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยการใช้ระบบการบริหารจัดการกิจกรรมในการเรียนรู้สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมกันได้ภายในกลุ่มผู้เรียน ที่ส่งผ่านจากผู้สอนกับการบริหารจัดการของผู้นำของโรงเรียน ซึ่งหากมีการรวมกลุ่มกันอย่างกว้างขวางและมีการได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน หรือใช้เพื่อการศึกษาขึ้นจะเกิดประโยชน์ทั้งผลการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังมีอีกหลายประการถ้าปฏิบัติได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม รวมถึงการเกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์จากการปฏิบัติและทักษะในการทำงานเป็นทีมในกลุ่มผู้เรียนได้ จึงเป็นที่มาของการบริหารจัดการภายใต้ รูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม โพธิ์พิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์ต้นทุนการเรียนรู้เชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม โพธิ์พิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษารูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของโรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม โพธิ์พิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม โพธิ์พิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ
4. เพื่อประเมินเชิงกระบวนการ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเรียนการสอนภายใต้การจัดการโดย รูปแบบ “OLS” ชุมชนการเรียนรู้ กระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา โพธิ์พิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พัฒนารูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม โพธิ์พิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มประชากร

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการประเมินรูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม โพธิ์พิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยทำการเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านละ 1 คน รวม 5 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม โพธิ์พิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดย

เพื่อเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน และกลุ่มตัวอย่างในการประเมินผลสำเร็จในการบริหารจัดการ รูปแบบ “OLS” ผู้วิจัยทำการเลือกแบบเจาะจงโดยเลือก ผู้เชี่ยวชาญด้านละ 1 ท่าน รวม 5 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปวรรณกรรมเกี่ยวกับการ นำข้อสรุปข้อ มาวิเคราะห์ ประมวล โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปวรรณกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้าง กระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพโรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ นำไปสู่การร่างรูปแบบการพัฒนาและประเมินผล การรายงาน ผลการวิจัย ผู้วิจัยรวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นจัดทำรายงานผลการวิจัยนำเสนอเชิงความสำเร็จสะท้อนกลับ ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องตามที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสนอแนะ พิมพ์ และส่งรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

ผลจากสังเคราะห์ต้นทุนการเรียนรู้เชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพโรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ มีผลสรุปดังนี้

1. การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการ เพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพโรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1.1 ปัจจัยนำเข้า (Input) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1.1 ชุมชนการเรียนรู้ (Community) มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ผู้เรียนและผู้สอน

1.1.2 การเรียนรู้ (Learning) มีองค์ประกอบย่อยได้แก่ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้

และสื่อการเรียนรู้

1.1.3 สังคมการสื่อสาร (Social Presence) มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ เครือข่ายสังคม ออนไลน์ และช่องทางการสื่อสาร

1.1.4 เทคโนโลยี (Technology) มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ระบบเครือข่าย คอมพิวเตอร์ และเครื่องมือการสืบค้น

1.2 การเรียนการสอนแบบ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพโรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ

1.2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปสู่การทำโครงการบนฐานวิจัย

1.2.2 เครื่องมือการจัดการเรียนรู้ไปสู่การทำโครงการบนฐานวิจัย

ต้นทุนชุมชนการเรียนรู้เชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญาเป็นการพัฒนา โรงเรียนไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ มุ่งเน้นเชื่อมโยงเครือข่ายจัดการเรียนรู้ในระดับโรงเรียนไปสู่องค์กร แห่งการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ของ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทุกระดับผ่านการสร้างชุมชน เรียนรู้ PLC (Professional Learning Community) ด้วยกระบวนการเชิงระบบอันประกอบไปด้วย จิตปัญญา กระบวนการคิด (System thinking) โครงการฐานวิจัย กระบวนการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ซึ่งเป็นรูปแบบในการ ถ่ายทอดเชิงประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ปฏิบัติจริงการสร้างชุมชนการเรียนรู้ PLC จึงเป็นเครื่องมือในการร่วม เรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างความรู้ เป็นผู้มีหลักคิดทางวิชาการทักษะ มีคุณลักษณะความเป็น

นักคิด มีกระบวนการคิด มีวิจารณ์ญาณ มีมุมมองเชิงบวกและเชิงสร้างสรรค์มีการตีค่า และการใช้ข้อมูลอย่างสมเหตุสมผล บุคลิกอุปนิสัย คุณลักษณะด้านความเป็นพลเมืองดี เข้าใจคนอื่นเข้าใจ ทุกระดับที่กล่าวมาข้างต้น

2. ศึกษารูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของโรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพโรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ

2.1 การดำเนินการจัดทำหลักสูตรเพาะพันธุ์ปัญญาโรงเรียนไพโรบิงวิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษมีขั้นตอนการดำเนินการ

2.2 ปฏิทินการปฏิบัติงานโครงการเพาะพันธุ์ปัญญารุ่นที่ 5 โรงเรียนไพโรบิงวิทยาคม อำเภอไพโรบิง จังหวัดศรีสะเกษสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ

2.3 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 การประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าองค์ประกอบ ของรูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่พัฒนาขึ้น เป็นรูปแบบที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

ร่างรูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของโรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญาเป็นการบริหารจัดการสู่ความสำเร็จการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการทำงาน มีการสื่อสารระหว่างกันในกลุ่ม โดยมีการวางแผนและการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดภารกิจของงาน การจัดเก็บรวบรวมและวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล และนำผลจากข้อมูลที่ค้นพบไปใช้ มีการวางแผนและดำเนินงาน มีการนำเสนอผลงานและประเมินผล โดยจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนและผู้เรียนทำการสื่อสารที่มีการโต้ตอบกันเกี่ยวกับบทเรียนร่วมกัน อีกทั้ง มีการจัดกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มและการปฏิบัติตามกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มสมาชิกในสภาวะสถานะต้นน้ำรูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ หมายถึงการบริหารจัดการในการเตรียมความพร้อมของการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพโรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย บุคลากร วิชาการ

3. ผลการพัฒนารูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพโรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์ ด้านความอยากรู้อยากเห็น หลังเรียนของผู้เรียน กลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบ ชุมชนการเรียนรู้ และกลุ่มควบคุมที่เรียนปกติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์ ด้านความอยากรู้อยากเห็น กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาผู้เรียนเป็นรายบุคคล พบว่า กลุ่มทดลอง มีระดับความคิดสร้างสรรค์ ด้านความอยากรู้อยากเห็น ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ระดับมากที่สุด 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ซึ่งมีระดับความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ส่วนกลุ่มควบคุม มีระดับความคิดสร้างสรรค์ ด้านความอยากรู้อยากเห็น ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ มาก เช่นกัน จำนวน 19

คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 ระดับมากที่สุด 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และ ระดับปานกลาง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33

3.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง หลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบ ชุมชนการเรียนรู้ และกลุ่มควบคุมที่เรียนปกติ พบว่าคะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาผู้เรียนเป็นรายบุคคล พบว่า กลุ่มทดลอง มีระดับความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง จำนวน 21 คน คิด เป็นร้อยละ 70.00 ระดับสูงที่สุด 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และระดับปานกลาง 3 คน คิดเป็น ร้อยละ 10.00 ซึ่งมีระดับความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ส่วนกลุ่มควบคุม มีระดับ ความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ระดับสูง 8 คน คิด เป็นร้อยละ 26.67 และระดับสูงที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67

3.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์ มิติด้านผลงานสร้างสรรค์ ของผู้เรียน กลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ และกลุ่มควบคุมที่เรียนปกติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์ มิติด้านผลงาน สร้างสรรค์ กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาผู้เรียนเป็นรายบุคคล พบว่า กลุ่มทดลอง มีระดับความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนใหญ่มีระดับความคิดสร้างสรรค์มาก จำนวน 26 คน คิด เป็นร้อยละ 86.66 และ ระดับความสร้างสรรค์มากที่สุด 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.44 ส่วนกลุ่ม ควบคุม มีระดับความคิดสร้างสรรค์มิติด้านผลงานสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับความ สร้างสรรค์ปานกลาง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 และระดับความสร้างสรรค์น้อย จำนวน 14 คิดเป็นร้อยละ 46.67

3.4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน กลุ่มทดลองที่เรียน ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ และกลุ่มควบคุมที่เรียนปกติ พบว่าคะแนนเฉลี่ยของการ ทำงานเป็นทีม กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาผู้เรียนเป็น รายบุคคล พบว่า กลุ่มทดลอง มีระดับการทำงานเป็นทีมทั้งหมด มีการทำงานเป็นทีมในระดับมาก ส่วนกลุ่ม ควบคุมส่วนใหญ่มีการทำงานเป็นทีมในระดับปานกลาง จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 73.33 และมีการทำงาน เป็นทีมในระดับมาก จำนวน 8 คิดเป็นร้อยละ 26.67

3.5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ และกลุ่มควบคุมที่ เรียนปกติ พบว่าคะแนนเฉลี่ยของ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัย สรุปได้ว่า รูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้าง กระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการ ทำงานเป็นทีม ไพรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ ซึ่งจากการ เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน การทำงานเป็นทีม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม พบว่ามีความแตกต่างกัน แสดงได้ว่า รูปแบบรูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการ เรียนรู้ ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีมให้กับผู้เรียนระดับ สำหรับการ ทดสอบสมมติฐานการวิจัยนั้น พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้รูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบ ชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา ก่อให้เกิด กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพภายใต้การบริหาร บุคลากร การบริหารจัดการหลักสูตรอย่าง

มีส่วนร่วม การติดตามกำกับ การสร้างเครือข่าย การสร้างความยั่งยืน การจัดการผลผลิตจากการเรียนรู้ ก่อให้เกิดการ สร้างสรรค์ชุมชนมีการกำหนดจุดเน้นการเรียนรู้ การขับเคลื่อนที่ท้าทายความคิด (Brainstorm ประดิษฐ์ชิ้นงาน (Invention) เชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน มีการประเมินและปรับปรุง (Wrap up and Feedback) ร่วมกันและแบ่งปันนำเสนอทุกระดับในองค์กรในสภาวะกลางน้ำรูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ หมายถึงการบริหารจัดการการในการขับเคลื่อนกระบวนการของการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ เช่นประกอบด้วย การติดตาม กำกับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนและ การบริหารจัดการความสำเร็จ

4. ผลประเมินเชิงกระบวนการ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเรียนการสอนภายใต้การจัดการโดย รูปแบบ “OLS” ชุมชนการเรียนรู้ กระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา ไพรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การจัดการผลผลิตจากการเรียนรู้

ในสภาวะปลายน้ำรูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ หมายถึงการบริหารจัดการการในการขับเคลื่อนกระบวนการของการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย การจัดการผลผลิตจากการเรียนรู้ และการนำไปสู่การมีส่วนร่วม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบ “OLS” การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีผลการ ประเมินของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้นั้น จากการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีเชิงระบบโดย วิเคราะห์จำแนกองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการเรียนการสอน ผลการเรียนรู้ และข้อมูลย้อนกลับ และวิเคราะห์คุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ซึ่งแต่ละ องค์ประกอบมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ มีความครอบคลุมตามองค์ประกอบ สอดคล้องและมีความสัมพันธ์กันตามหลักการและแนวคิดพื้นฐานของชุมชนการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้สอนควรให้ความสำคัญก่อนเริ่มต้นกระบวนการเรียนรู้

2. ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย 1) ชุมชนการเรียนรู้ซึ่งเป็นการจัดกลุ่มการเรียนรู้ เพื่อเข้าสู่กระบวนการของชุมชนการเรียนรู้ โดยผู้สอน จะเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้แนะนำมากกว่าสอน ต้องศึกษาและทำความเข้าใจผู้เรียน สร้างกิจกรรมที่ทำให้บรรลุถึง วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ สร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการเรียนให้กับผู้เรียน ซึ่งจะเป็นผู้ที่จะได้รับผลของการจัดการเรียนรู้ และจะต้องเตรียมตัวกับการปรับกระบวนการเรียนการสอนของตนเอง 2) การเรียนรู้กิจกรรมการเรียนการสอนใช้เครื่องมือการสื่อสารและเทคโนโลยีในการสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และช่วยสร้างกระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มผู้เรียนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ทักษะและทัศนคติที่สามารถสังเกตได้ ในกระบวนการเรียนรู้ เนื้อหาซึ่งผู้สอนต้องทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ วัตถุประสงค์ เป้าหมายการจัดการเรียนการสอน คำอธิบายรายวิชา นำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้

ผู้เรียนจะกำหนดกิจกรรมร่วมกัน 3) สังคมของการสื่อสารชุมชนการเรียนรู้เป็นการมุ่งกระบวนการเรียนด้านปฏิสัมพันธ์ทางการคิด ทางสังคมและการสอนระหว่างการทำนำเสนอ การคิด การสอนเกิดขึ้นอย่างมีวิจารณ์ญาณทั้งด้านการเรียนรู้ เนื้อหาและผลการเรียนตามวัตถุประสงค์ กิจกรรมทางสังคมจะสนับสนุนกิจกรรมทางการคิดและการสอนผ่านช่องทางการสื่อสาร ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยในการติดต่อสื่อสารในชุมชนการเรียนรู้ช่วยให้เกิดแรงจูงใจภายในช่องทางการสื่อสารจะช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์อย่างมากระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนร่วมกันความสามารถในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งจะได้รับประสบการณ์จากเทคโนโลยี 4) เทคโนโลยีเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญทำให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ ระบบเทคโนโลยี เครือข่ายเป็นระบบที่นำมาใช้เป็นสื่อกลางติดต่อสื่อสาร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้งานในลักษณะ การสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์กัน และมีเครื่องมือการสืบค้นในอินเทอร์เน็ตต่างๆ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด แสดงว่าองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ สามารถนำไปสู่ชุมชนนักปฏิบัติของผู้เรียนการเรียนรู้ สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันเครือข่ายสามารถนำไปสู่สังคมของการสื่อสาร ที่ผู้เรียนสามารถสร้างกลุ่มที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน และใช้เทคโนโลยี สามารถสนับสนุนการสร้างความรู้ และทุกองค์ประกอบมีความเชื่อมโยงกัน

3. กระบวนการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้วิเคราะห์การออกแบบการสอน การเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ ชุมชนการเรียนรู้เฉพาะพันธุ์ปัญญา การเรียนรู้ร่วมกันการเรียนรู้ทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม เป็นส่วนที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้บทเรียนผ่านชิ้นงาน เพื่อให้ผู้เรียน เตรียมการคิด วางแผนการทำงานก่อน ซึ่งมี 6 ขั้นตอนในกระบวนการ ดังนี้ 1) สร้างสรรค์ชุมชน เป็นการรวมกลุ่มผู้เรียน กำหนดองค์ประกอบของการทำงานชุมชนการเรียนรู้ การสร้างความเข้าใจร่วมกันมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิก ผู้เรียนสามารถจัดทีมและวางแผนก่อนการเรียนการสอนก่อนการพิจารณาข้อมูลร่วมกัน 2) กำหนดจุดเน้นการเรียนรู้ผู้เรียนจะช่วยกันกำหนดเป้าหมายในการทำงาน เป็นการค้นหาเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายชุมชนการเรียนรู้ โดยการสำรวจค้นหาและเข้าถึงข้อมูลในทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีอยู่ ใช้การทำงานร่วมกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 3) ทำความเข้าใจคิดเป็นการกำหนดประเด็นหลักในการทำงานร่วมกันของผู้เรียน ที่มีเป้าหมายคือผลการเรียนรู้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของคนในชุมชนนำไปสู่การทำงานเป็นทีมร่วมกันของสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนใช้การสร้างกระบวนการความคิดเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน 4) ประดิษฐ์ชิ้นงานเป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสร้างความชัดเจนในผลงานสามารถช่วยกันคิดปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงงานองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างผลงานหรือนวัตกรรมของกลุ่มร่วมกัน เป็นกระบวนการทดลอง ปรับปรุงให้เหมาะสม 5) ประเมินและปรับปรุง เป็นขั้นตอนของการ ประเมินผลและผลที่ได้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นการสะท้อนความรู้จากการเรียนรู้ที่ได้รับ เป็นกระบวนการประเมินภาพรวมของผลงานที่ผู้เรียนได้ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น จากการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกัน และ 6) แบ่งปันนำเสนอ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาบูรณาการความรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันโดยผ่านช่องทางต่างๆ ของเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร โดยนำเสนอผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า กระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความเหมาะสมมากที่สุด แสดงว่าองค์ประกอบของกระบวนการในรูปแบบสามารถนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องผลการศึกษาของธานินทร์ คงศิลา (2557) พบว่า การเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ทรัพยากรเป็นฐาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบนเว็บ และใช้เครื่องมือต่างๆ บนอินเทอร์เน็ต สามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ และ กิดานันท์ มลิทอง (2548) กล่าวว่า การใช้เว็บในการเรียนการสอนสามารถใช้เป็นเพียงการนำเสนอข้อมูลบางอย่างเพื่อประกอบการสอน รวมทั้งประโยชน์จากคุณลักษณะต่าง ๆ ของ การ

สื่อสารที่มีอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนสูงสุด และการจัดกิจกรรมเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของตนเองและของกลุ่มได้ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้เรียนที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Dabbagh, 2003 อ้างถึง ธานีพร, 2557) ประกอบกับชุมชนการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ทำให้ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในชุมชน ได้มีการกำหนดให้ผู้เรียนทุกเพศ ทุกวัย ได้เรียนรู้อย่างเปิดกว้าง เป็นวิธีการของการสนับสนุนการทำงานเป็นทีม (Thomas R. and Changhua Wang, 1996)

4. จากการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ มิติด้านความอยากรู้อยากเห็น มิติด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และมิติด้านผลงานสร้างสรรค์ หลังเรียนของผู้เรียน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 มิติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อ พิจารณาผู้เรียนเป็นรายบุคคล พบว่า ความคิดสร้างสรรค์มิติด้านความอยากรู้อยากเห็น มิติด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และมิติด้านผลงานสร้างสรรค์ กลุ่มทดลอง มีระดับความคิดสร้างสรรค์ ทั้งสามด้านมากกว่ากลุ่มควบคุม แสดงว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่ดีขึ้น โดยพิจารณาจากความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนของทั้งสองกลุ่ม จากการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนารูปแบบโดยศึกษาแนวคิดการออกแบบการสอน ชุมชน การเรียนรู้ชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ การเรียนรู้ร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์ เป็นแนวทางในการสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และผลกับการเรียนรู้ทางสังคม แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ของ Garrison (2007) โดยแต่ละขั้นตอนการเรียนรู้ ผู้วิจัยกำหนดแนวทางเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ดังนี้ 1) สร้างสรรค์ชุมชน เป็นการรวมกลุ่มผู้เรียนเพื่อกำหนดองค์ประกอบของกลุ่ม ในการทำงานของชุมชนการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิก เป็นกระบวนการจัดทีมและวางแผนก่อนการเรียนการสอน 2) กำหนดจุดเน้นการเรียนรู้เป็นการระบุประเด็นที่สำคัญ หรือที่เฉพาะของกลุ่ม เพื่อกำหนดเป้าหมายในการทำงานของกลุ่มผู้เรียน หรือสมาชิกกลุ่มโดยการกำหนดประเด็นหลักนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของกลุ่ม โดยสิ่งที่ได้ คือ ข้อตกลงที่เฉพาะเจาะจง และสามารถวัดผลการทำงานได้อย่างชัดเจน เป็นกระบวนการค้นหาเป้าหมายการเรียนการสอนของผู้เรียน 3) ทำทลายความคิด ผู้เรียนกำหนดประเด็นหลักในการทำงานร่วมกัน กำหนดแนวทางการทำงานเพื่อเป้าหมายคือ ผลการเรียนรู้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของคณะในชุมชน นำไปสู่การทำงานเป็นทีม 4) ประดิษฐ์ชิ้นงาน เป็นขั้นการสร้างความคิดชัดเจนในผลงานของกลุ่ม ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงงานหรือองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการสร้างการเรียนรู้ 5) ประเมิน และปรับปรุง เป็นขั้นตอนของการประเมินผลและผลที่ได้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นการสะท้อนความรู้จากการเรียนรู้ที่ได้รับ เป็นกระบวนการประเมินภาพรวมของผลงานที่ผู้เรียนได้ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น จากการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกัน และ 6) แบ่งปันนำเสนอ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาบูรณาการความรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ของเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร โดยนำเสนอผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทิศ บำรุงชีพ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บ ตามแนวคอนสตรัคชันนิซึมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์” พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนผ่าน เว็บตามแนวคอนสตรัคชันนิซึมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นเตรียมการ (2) ขั้นสืบเสาะค้นคว้า (3) ขั้นรวบรวมข้อมูล (4) ขั้นระดมสมอง อภิปราย เพื่อเลือกหัวข้อและวางแผน (5) ขั้นลงมือปฏิบัติ (6) ขั้นพิจารณาไตร่ตรองและปรับปรุง (7) ขั้นประเมินผล (8) ขั้นนำเสนอ (9) ขั้นเผยแพร่ผลแห่งความสำเร็จ จากกระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอน

แบบชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับ วิโรจน์ ลักษณะอดิสร (2549) กล่าวว่าไว้ว่าการทำให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวแบบผ่อนคลายและสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเหมือนถูกกดดัน แต่มีความท้าทาย จะชวนให้ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบ และการเรียนรู้จะสูงสุด เมื่อสมองมีความท้าทายในระดับสูงและการบังคับในระดับต่ำ สมใจ สืบเสาะ (2555) กล่าวว่า ในการสร้างผลงานทางความคิดอีกทั้งยังสามารถจัดลำดับความคิดของตนเองและนำเสนอความคิด นำไปสู่การมีความคิดสร้างสรรค์ระดับสูง สอดคล้องกับ พรพิไล เลิศวิชา และอัครภูมิ จารุภากร (2550) กล่าวว่า การ ใช้ความคิดรวบยอดและการประยุกต์ใช้เป็น การผสมผสานสิ่งที่รู้เข้ากับเรื่องที่ได้อื่น ๆ นำไปสู่ความคิดในระดับสูงขึ้นและมีความสร้างสรรค์ และ สอดคล้องกับ อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์ (ไพรัช) (2545) กล่าวว่าความคิด สร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางปัญญา ที่ใช้ความสามารถทางกระบวนการคิดระดับสูงหลายอย่าง มารวมกัน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือแก้ปัญหาที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งผลผลิตเป็นสิ่งที่ให้เราเห็นหลายสิ่งหลายอย่างของการคิด เช่น วิธีคิด ประสิทธิภาพทางความคิด การนำความรู้ไปสู่การนำไปใช้

5. จากการเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีม หลังเรียนของผู้เรียน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 มิติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง หมายความว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ มีการทำงานเป็นทีมสูงกว่าผู้เรียนที่เรียนปกติ เมื่อพิจารณาจากคนพบว่าการทำงานเป็นทีมหลังเรียน ของผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ ทั้งหมดมีการทำงานเป็นทีมใน ระดับมาก ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีการทำงานเป็นทีมในระดับปานกลาง โดยในการพัฒนารูปแบบครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนรู้การเรียนรู้ร่วมกันมาเป็นส่วนหนึ่งเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งช่วยในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน จากกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ โดยผู้เรียนเองด้วยการลงมือกระทำหรือการปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการคิดผู้เรียนในชุมชนหรือในกลุ่ม การทำงานรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งจากกระบวนการในรูปแบบ ขั้นแรก คือ การสร้างสรรค์ชุมชน จะกำหนดให้ผู้เรียนรวมกลุ่มสร้างชุมชนการเรียนรู้ของตนเอง กำหนดองค์ประกอบของกลุ่ม ในการทำงานของชุมชนการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่ง Kezsbom (1990) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม เป็นการมอบหมายพิเศษให้กับกลุ่มบุคคลซึ่งมีเป้าหมายร่วมกันและตระหนักถึงบทบาทที่ต้องพึ่งพากันในการปฏิบัติงานและทราบว่าจะใช้ความสามารถที่มีอยู่ของแต่ละคนให้สัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อรวมพลังกันในอนาคตที่จะ นำความสำเร็จมาสู่งานที่ได้รับมอบหมาย บุคคลในทีมหรือชุมชนต้องสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน ซึ่งในรูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชน การเรียนรู้นี้ได้กำหนดขนาดของทีมไว้ 3 - 5 คน ซึ่งเป็นชุมชนขนาดเล็กเพื่อให้การปฏิสัมพันธ์ ภายในชุมชนมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับ Robbins (1998) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของทีมงาน พบว่า ขนาดของทีมทำงานโดยทั่วไปไม่ควรเกิน 10 - 12 คน เพราะถ้ามีจำนวนมากกว่านี้ จะมีความยุ่งยากในการทำงานร่วมกันให้ได้ผลดี ในการทำงานเป็นทีม เพื่อให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่ง ต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจ จากการทำงานร่วมกันของคณะบุคคลหรือการทำงานเป็นทีม เพราะกิจการใดๆ ก็ตาม ยากที่จะ ประสบผลสำเร็จได้ด้วยตนเองเพียงคนเดียว หากมีทีมงานที่ดีเยี่ยมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานของ หน่วยงานเป็นที่พึงพอใจ สมาชิกจะมีขวัญ และกำลังใจ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในองค์กร และก้าวพร้อมกันในทุกหน่วยงานขององค์กรจะทำให้หน่วยงานนั้นๆ ก้าวไปสู่องค์กรสมัยใหม่ในการทำงานและสามารถที่ก้าวสู่กระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีแบบแผนและประสิทธิภาพในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพโรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้กำหนดปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ เทคโนโลยี (Technology) ที่ช่วยสร้างชุมชน การเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้งานในลักษณะการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเทคโนโลยีที่ใช้ในชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์นั้น ผู้สอนต้องจัดทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับผู้เรียน ประกอบด้วยระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และเครื่องมือการสืบค้น โดยผู้เรียนสามารถเลือกแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แต่ด้วยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลใน ปัจจุบันจึงทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศแบบต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ดังนั้นในบางครั้งการเข้าถึงข้อมูลที่สามารถทำได้ง่ายจนเกินไป อาจทำให้ผู้เรียนมีการคิดลอกหรือ เลียนแบบสิ่งเหล่านั้นโดยไม่ตั้งใจ ผู้เรียนจะถูกปิดกั้นความคิดโดยไม่รู้ตัว ความคิดสร้างสรรค์ชิ้นงานใหม่ จึงไม่เกิดขึ้น ดังนั้น ผู้สอนต้องกำชับก่อนกระบวนการเรียนให้ชัดเจน และเพิ่มเติม องค์ความรู้ในเรื่องลิขสิทธิ์ หรือกฎหมายทางคอมพิวเตอร์ให้กับผู้เรียนด้วย

2. ควรเตรียมความพร้อมและปรับบทบาทผู้สอน ให้เป็นผู้กำกับและแนะแนวทาง ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการออกแบบและควบคุมการเรียนรู้ให้ดำเนินไปตามขั้นตอนเป็น ผู้บริหารจัดการเรื่องเวลาในการติดตามผลการเรียนและสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะที่เรียนและทำกิจกรรม

3. ควรเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรการเรียนรู้สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนให้กับผู้เรียนในหลายช่องทาง ทั้งเอกสาร หนังสือ ตำรา รวมถึงทรัพยากรการเรียนรู้สื่ออยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

4. ควรสร้างคู่มือการใช้งานรูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีม เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนหรือผู้ที่จะนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยถึงผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้สร้างกระบวนการเชิงระบบของ โรงเรียนต้นแบบโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา เสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ไพโรบิงวิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษในทุกระดับ ซึ่งจะเป็พื้นฐานของการเรียนและการทำงานต่อไปควรศึกษาวิจัยถึงผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นอื่นๆ ที่สำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนใน ปัจจุบัน

2. ควรศึกษาวิจัยถึงผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นอื่นๆ ที่สำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อรุณการพิมพ์.
ธานินทร์ คงศิลา. (2557).รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ทรัพยากรเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์

- ครุศาสตร์ดุขฎิบัณติต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- บุญชู สนสกุล. (2553). การพัฒนาชุดการสอนภาษาไทย เรื่อง ชนิดของคำสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. พิมพ์ลักษณ์นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- พรพิไล เลิศวิชา และอักรภูมิ จารุภากร. (2547). ออกแบบกระบวนการเรียนรู้โดยเข้าใจสมอง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิทยาการการเรียนรู้ (สวร.)
- วิโรจน์ ลักษณะอดิสร. (2549).การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain based Learning : BBL) กับ การสร้าง “เด็กเก่ง”. [ออนไลน์] 2549. [สืบค้นวันที่ 7 มีนาคม 2558] จาก <https://sites.google.com/site/prapasara/2-12>
- สมใจ สืบเสาะ. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เชิงธรรมชาติบนเว็บ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ ดุขฎิบัณติต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
- อุทิศ บำรุงชีพ. (2551). รูปแบบการเรียนรู้การสอนผ่านเว็บตามแนวคอนสตรัคชันนิซึมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุขฎิบัณติต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อุษณีย์ อนุรุทวงศ์ (โพธิสุข). (2545). ฝึกเด็กให้เป็นนักคิด. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์.
- Dabbagh, N. (2003). “Scaffolding: an important teacher competency in online learning.” **TechTrends for Leaders in Education and Training**. v47, n2 : 39 - 44.
- Garrison, D. R. (2007). “Online community of inquiry review: Social, cognitive, and teaching presence issues.” **Journal of Asynchronous Learning Networks**, 11: 61-72.
- Kezsbom, D. (1990). **Are You Really Ready to Build a Project Team**. New York : John Wiley & Sons.
- Robbins, s.p. (1998). **Organizational Behavior- concepts, controversies, and applications** (8th ed), Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall.
- Thomas R. and Wang, Changhua. (1996). “Community-Based Learning: A Foundation for Meaningful Educational Reform.” Service Learning, **General**. Paper 37. [online] 1996 [cited 2010,May 3] Available from : <http://digitalcommons.unomaha.edu/slceslgen/37>

**รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ
สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่
อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ**

ยิ่งยง นันทวนิชชากร^{1*}

บทคัดย่อ

การพัฒนาแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการมาได้ซึ่งโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ 2) เพื่อสร้างร่างรูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรม 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมและ 4) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)เป็นการนำรูปแบบไปทดลองใช้กับครู จำนวน 60 คน โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Non-Randomized Control Group Pretest-Posttest Design มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยแบบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการประเมินความพึงพอใจต่อการทดลองโดยใช้สถิติ t-test

ผลการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการมาได้ซึ่งโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษสร้างร่างรูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ พัฒนาครูให้มีพลังอำนาจในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการเสริมสร้างให้ครูมีด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการทำงานด้วยการพัฒนาตนทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถควบคุมการทำงานได้ด้วยตนเอง โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมของบุคคลโดยสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี 2) การเสริมสร้างความตระหนักในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองด้วยการเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง 3) การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการทำงาน มีโอกาสในการพบปะแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น กล้าเผชิญกับงานที่ท้าทายความสามารถด้วยการปฏิบัติ และฝึกฝน และ 4) การส่งเสริมให้ได้แสดงออกถึงความรู้ และทักษะ ประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยรูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา วิธิตำเนินการ และการประเมินผลศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ครูมีความพึงพอใจเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.23) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษกลุ่มทดลองมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมทั้งในภาพรวม และในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบ

คำสำคัญ : รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงาน โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรม บริบทโรงเรียนปรางค์กู่

¹ ผู้อำนวยการโรงเรียนปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

* ผู้พิมพ์หลัก e-mail: rdi_published@vru.ac.th

THE MODEL FOR TEACHER ENFORCEMENT TO MORALITY AND ETHIC SCHOOL IN NORTH EASTERN REGION BY OFFICE OF THE OMBUDSMAN IN THE CONTEXT OF PRANGKU SCHOOL, PRANGKU DISTRICT, SISAKET

Yingyong Nantawanichakon^{1*}

Abstract

The model development for teacher enforcement to morality and ethic school in North Eastern Region by Office of the Ombudsman in the context of Prangku School, Prangku District, Sisaket has purposes as follows: 1) to analyze the process which help schools to reach the being of morality and ethic school in North Eastern Region by Office of the Ombudsman in the context of Prangku School; 2) to make draft of model of teacher enforcement to morality and ethic school; 3) to demonstrate the model for teacher enforcement to morality and ethic school; and 4) to study factors which related to the model for teacher enforcement to morality and ethic school in North Eastern Region by Office of the Ombudsman in the context of Prangku School, Prangku District, Sisaket by research and development process with 60 teachers. The author applied Non-Randomized Control Group Pretest-Posttest Design to the experiment together with experimental group and controled group by learner ability assessment as learner-centered class management, and satisfactory assessment was done by t-test.

Research results: The analysis of the process helped schools to reach the being of morality and ethic school in North Eastern Region by Office of the Ombudsman in the context of Prangku School, Prangku District, Sisaket. The making draft of the model development for teacher enforcement to morality and ethic school in North Eastern Region by Office of the Ombudsman in the context of Prangku School, Prangku District, Sisaket can empower teachers to manage class as learner-centered and to develop teachers to have knowledge, skills and experience by their physicality and mind to build up self-confidence, and self-controlling with these principles: 1) individual preparing with relaxing climate, working participation and good relationship; 2) increasing the realizing to define their own way of life which increasing good image for themselves; 3) encouraging teachers to have knowledge, skills and experience to exchange idea and challenge the real practicing; and 4) encouraging teacher to express their knowledge, skills and experience to manage the class with learner-centered by semantic model: principle, objectives, content structure, methods and assessment. The study of results from the experiment of the model for teacher enforcement to morality and ethic school in North Eastern Region by Office of the Ombudsman in the context of Prangku School, Prangku District, Sisaket showed teachers' satisfaction about teacher enforcement for their work to develop working competency with the idea of learner-centered in high level ($\bar{X} = 4.23$). The study of factors which related to the experiment of the model for teacher enforcement to morality and ethic school in North Eastern Region by Office of the Ombudsman in the context of Prangku School, Prangku District, Sisaket, the experimental group thought that there was appropriateness both perspective and each element of model.

Keywords : Enforcement to Morality and Ethic Region by Office of the Ombudsman Context of Prangku School

¹ Director of Praibung Prangku School Srisaket Province

* Corresponding author, e-mail: rdi_published@vru.ac.th

บทนำ

โรงเรียนวิถีพุทธ คือโรงเรียนระบบทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนา การจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ เน้น การจัดสภาพทุกๆด้านเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ โดยส่งเสริมให้เกิดความ เจริญองกามตามลักษณะแห่งปัญญาฉัฏฐธรรม 4 ประการ คือ 1) สัมปรีตสังสวะ การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีครู อาจารย์ดี มีสื่อที่ดี 2) สัทธัมมัสสวะนะ เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี 3) โยนิโสมนสิการ มี กระบวนการคิดวิเคราะห์ พิจารณาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี 4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ ความสามารถนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตได้ถูกต้องเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2558: 3-6)

แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านประกอบ ด้านประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหาร จัดการโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การกำหนดวิสัยทัศน์ จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุน ติดตาม ประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดหลักสูตร สถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอน 3) กิจกรรม เสนอแนะการพัฒนา หมายถึง กระบวนการพัฒนาผู้เรียนที่สามารถจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายต่อเนื่อง เป็นวิถี ชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีการฝึกปฏิบัติเสมอๆทางด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) 4) การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร หมายถึง การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร ตาม หลักไตรสิกขาทั้งการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ การเป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีชีวิตจริง และเป็นกัลยาณมิตร 5) การ เกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน หมายถึง ความร่วมมือทั้งสถานศึกษา บ้าน และสถาบันต่างๆในชุมชน ที่จะพัฒนาทางนักเรียน และสังคมตามวิถีแห่งพุทธธรรม เพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.2558: 26-60)

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินและหน่วยงานภาคนำหลักการข้างต้นสู่การขับเคลื่อนและได้มาซึ่ง ความสำเร็จของการเสริมหนุนให้ครูมีระบบการเรียนการสอนในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนใน โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จนประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งตลอด ระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาได้ พิสูจน์แล้วว่า โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคมเป็นโรงเรียนต้นแบบคุณธรรม จริยธรรม ที่ได้รับการยอมรับจาก โรงเรียนต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาศึกษาดูงาน การบรรยายแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ และได้รับความไว้วางใจจาก ผู้ปกครองในชุมชนส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม เพิ่มมากขึ้น เด็กนักเรียนที่จบ การศึกษาสามารถสอบเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยมากกว่าร้อยละ 90 (โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม. 2557) สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เล็งเห็นประโยชน์จากความสำเร็จของ โรงเรียนต้นแบบดังกล่าว จึงเผยแพร่ และส่งต่อประสบการณ์ไปยังส่วนภูมิภาคอื่น ๆ ด้วยการขยายผลโรงเรียน คุณธรรม จริยธรรมในส่วนภูมิภาค เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้เชิงคุณธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคอย่าง ทัวถึง และชัดเจนมากยิ่งขึ้นต่อไป กอปรกับสำนักผู้ตรวจการแผ่นดิน ได้เสนอและได้รับการอนุมัติแผน งบประมาณยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 2 (พ.ศ.2556-2560)

โรงเรียนปรางค์กู่มีขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม ตาม แนวทางโรงเรียนวิถีพุทธโดยมีการขับเคลื่อนการศึกษา 2558 การดำเนินการพัฒนาโรงเรียนปรางค์กู่สู่โรงเรียน คุณธรรม จริยธรรมในส่วนภูมิภาค ซึ่งโรงเรียนปรางค์กู่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และ หน่วยงานภาคีเครือข่าย ประกอบด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน (ปป.ช.) และมูลนิธิยุวสถิรคุณ การดำเนินการในระยะที่ 1

จะเป็นการอบรมพัฒนาศักยภาพครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนแกนนำ เพื่อสร้างความตระหนักในการที่จะสร้างและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งโรงเรียนปรางค์กูเป็นโรงเรียนที่มีต้นทุนเดิมด้านคุณธรรมค่อนข้างสูงอยู่ก่อนแล้ว ขาดเพียงการสร้าง ความตระหนัก และวิธีการดำเนินงานที่เป็นระบบ และการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้เกิด ในตัวนักเรียน มีขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษาในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม เนื่องจากโรงเรียนปรางค์กูได้รับคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการให้พัฒนา โรงเรียนเป็นโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม ในส่วนภูมิภาค รับฟังวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาโรงเรียนสู่โรงเรียนคุณธรรมและคณะผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมวิเคราะห์องค์การ โดยใช้วิธีวิเคราะห์SWOT เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย สภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน รวมถึงร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียนด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ อัตลักษณ์และเอกลักษณ์การบริหารงานโรงเรียนปรางค์กู และกำหนดโครงการโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรมลงในแผนปฏิบัติการโรงเรียน โดยโรงเรียนกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ในการพัฒนาโรงเรียนสอดคล้องกับ. อัตลักษณ์ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

องค์ความรู้ที่โรงเรียนปรางค์กูได้จากการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม คือ แนวทางปฏิบัติที่ดีในการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรมให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1) ความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ร่วมกันผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นผู้ที่มีเป้าหมายชัดเจนมีความจริงใจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในทางที่ดีขึ้นโดยมีการกำหนดแนวนโยบายที่ชัดเจน กำหนด/มอบหมายงานให้แก่ครูแกนนำที่มีคุณวุฒิและมีความสามารถในการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมต่างๆ โดยผู้บริหารต้องมีวิธีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมีหน้าที่คอยส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่บุคคลที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน รวมถึงหน่วยงาน/องค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความร่วมมือ สนับสนุน ในด้านวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ

ครูแกนนำ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม อุทิศตนทั้งในด้านร่างกาย แรงใจ และสละเวลา เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนและเพื่อนครูมีอุดมการณ์ ร่วมกันในการทำงานเป็นทีมเพื่อพัฒนาผู้เรียน และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของนักเรียนในการทำกิจกรรม โครงการให้บรรลุผลสำเร็จนักเรียน ต้องเป็นผู้ที่เห็นสภาพปัญหาและต้องการแก้ไขด้วยตนเองโดยเห็นถึงผลลัพธ์ที่ดีที่จะเกิดขึ้นหากเกิดการเปลี่ยนแปลง จึงจะเกิดความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และมีความมุ่งมั่นที่แก้ไขปัญหานั้นผู้ปกครอง ควรให้การส่งเสริมสนับสนุนในกิจกรรมที่พอช่วยได้และตอบรับแนวนโยบายของโรงเรียน โดยมุ่งให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคุณธรรมอย่างต่อเนื่องทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน

องค์กรหรือหน่วยงานของชุมชนที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล สถานีอนามัย เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน เช่น สถิติการตั้งท้องก่อนวัยเรียน

2) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กร ต้องอาศัยระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงความคิดของผู้ที่เห็นต่างและอาศัยความอดทนในการสร้างความเข้าใจและหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียทั้งต่อสภาพจิตใจของบุคลากรในองค์กรและต่อบรรยากาศในการทำงานของบุคลากรในองค์กร

3) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการทำงานและเป้าหมายที่ชัดเจน มีการพัฒนาครูแกนนำและนักเรียนแกนนำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่องเพื่อ

ขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆในการอบรมถ่ายทอดความรู้แก่ครูและนักเรียนเข้าใหม่ให้เข้าใจถึงเป้าหมายของโรงเรียน และวัฒนธรรมขององค์กร

4) โครงการคุณธรรมที่ดีควรเป็นเครื่องที่เกิดจากความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริงดำเนินการโดยนักเรียน โดยมีครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือและผู้บริหารเป็นผู้อำนวยความสะดวก

การเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐและเอกชน ซึ่งเป็นเป้าหมายทางการศึกษาเชิงระบบในโรงเรียนที่มีความสำคัญเร่งด่วนในการเสริมสร้างให้ครูมีพลังอำนาจในการทำงานทั้งด้านจิตใจ และด้านความรู้ ความสามารถ โดยการเสริมสร้างให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง และสามารถควบคุมการทำงานด้วยตนเองที่เน้นการพัฒนาบุคลิกอย่างสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และเสริมสร้างความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการปรับความคิดของผู้สอนให้มองผู้เรียนบนพื้นฐานความรัก เข้าใจว่าผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้ ควรให้อำนาจความสะดวกในการเรียนรู้ จัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยยึดชีวิตจริง เน้นการคิดสามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ต่างๆ ไปใช้ในชีวิตจริง จึงได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสู่โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการฝึกอบรม มีหลักการสำคัญ คือ 1) การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี 2) การเสริมสร้างความตระหนักในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองด้วยการเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง 3) การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ โอกาสในการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กล้าเผชิญกับงานที่ท้าทายความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการปฏิบัติ และฝึกฝน และ 4) การเสริมสร้างให้ได้แสดงออกถึงความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่มุ่งเสริมสร้างให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถควบคุมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ด้วยตนเอง มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการพัฒนาตนทั้งด้านร่างกาย และจิตใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการมาได้ซึ่งโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสู่โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคฤ์ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังนี้

กลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรมประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้รับผิดชอบโครงการ และผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการสังเคราะห์องค์ความรู้เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์โรงเรียนคุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหาร/ครู นักเรียน และผู้ปกครอง แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยลงพื้นที่สังเกตโรงเรียน สัมภาษณ์ และประชุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งโดยวาจาและบันทึกข้อความอย่างเป็นทางการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาทบทวนเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดกลุ่มรายการตามประเด็นสาระที่สอดคล้องหรือแตกต่างกัน การถอดบทเรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยสรุปประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ แล้วมีการคัดตัวอย่างคำพูดของกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ ในการคัดตัวอย่างคำพูด จะเลือกเฉพาะข้อความที่เป็นตัวแทนสำคัญจากกลุ่มเป้าหมายเพียงบางคนที่นั้น เพื่อใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนการสรุปสาระสำคัญในการรายงานผล

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคฤ์ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษสรุปผลดังนี้

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลความต้องการการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ข้อมูลภูมิหลัง ครูส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-30 ปี มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรีและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้เป็นเวลา 7-9 ปี

1.1.2 ข้อมูลความต้องการการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่า ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานด้านเนื้อหาความรู้ และด้านทักษะ ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1) แนวคิดการวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ($\bar{X} = 4.35$) 2) การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ($\bar{X} = 4.30$) 3) บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ($\bar{X} = 4.25$) 4) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ($\bar{X} = 4.25$) 5) วิธีการวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ($\bar{X} = 4.11$) 6) แนวการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะและคุณลักษณะการค้นคว้า แสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 4.10$) 7) แนวคิดการมองผู้เรียนบนพื้นฐานความรัก เข้าใจว่าผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้ และความแตกต่างของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.09$) 8) แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ($\bar{X} = 4.07$) 9) แนวการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะและคุณลักษณะการคิด การแก้ปัญหา การ

เผชิญสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.05$) และ 10) แนวการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะและคุณลักษณะการด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ($\bar{X} = 4.04$)

1.1.3 ข้อมูลความต้องการเข้าร่วมการอบรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

1.1.3.1 ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการเข้าร่วมการอบรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ร้อยละ 95.75 และไม่ต้องการเข้าร่วม ร้อยละ 4.25 ซึ่งมีเหตุผลในการเข้าร่วมการอบรม เพราะต้องการนำความรู้ ความสามารถที่ได้รับไปพัฒนาการเรียนการสอน ต้องการเสริมสร้างศักยภาพในการทำงาน และการจัดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ และจำเป็นต้องการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน และเป็นการเปิดโลกทัศน์ทางด้านการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายมากขึ้น

1.1.3.2 ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่าระยะเวลาในการอบรมควรเป็น 4 วัน ส่วนใหญ่ให้เหตุผลประกอบว่าเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ การปฏิบัติกิจกรรม และเป็นระยะเวลาที่ไม่กระชั้นชิด ไม่มากเกินไป และไม่เบา

1.2 ผลการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้เรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคฤ อำเภอบางคฤ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นโครงการพัฒนาครูให้มีพลังอำนาจในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส โดยการเสริมสร้างให้ครูมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการทำงานด้วยการพัฒนาตนทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถควบคุมการทำงานได้ด้วยตนเอง โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมของบุคคลโดยสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี 2) การเสริมสร้างความตระหนักในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองด้วยการเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง 3) การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการทำงาน มีโอกาสในการพบปะแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น กล้าเผชิญกับงานที่ท้าทายความสามารถด้วยการปฏิบัติ และฝึกฝน และ 4) การส่งเสริมให้ได้แสดงออกถึงความรู้ และทักษะ ประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยรูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา วิธิตำเนินการ และการประเมินผล

1.3 ผลการตรวจสอบรูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้เรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคฤ อำเภอบางคฤ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.91$) และมีความเห็นสอดคล้องกัน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00

2. ผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้เรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคฤ อำเภอบางคฤ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สรุปผลดังนี้

2.1 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการ ด้านเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและผลรวมก่อนทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการ ด้านเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและผลรวม หลังทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการ ด้านเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและผลรวม ก่อนและหลังทดลองของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการ ด้านเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและผลรวม ก่อนและหลังทดลองของกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.5 ครูมีความพึงพอใจเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสู่โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรางค์กู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$)

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสู่โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรางค์กู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สรุปผลดังนี้

3.1 ผลการสอบถามความเหมาะสมของการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสู่โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรางค์กู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่ากลุ่มทดลองมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมทั้งในภาพรวม และในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบ

3.2 ผลการอภิปรายกลุ่มของกลุ่มทดลองถึงปัจจัย ปัญหา และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสู่โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรางค์กู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนำไปใช้ สรุปผลดังนี้

3.2.1 กลุ่มผู้เรียน เป็นครู ระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนปรางค์กู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้ ระหว่าง 2-4 ปี

3.2.2 วิทยากร มีบทบาทในการดำเนินการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยวิทยากรเป็นผู้จัดบรรยายภาคที่ผ่อนคลาย อบอุ่น เป็นกันเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และเสริมสร้างความรู้ ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้แก่ผู้เข้าอบรม

3.2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการอบรมโดยใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสู่โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรางค์กู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่จัดเป็นการประยุกต์หลักการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานกับการพัฒนาตนมาใช้พัฒนาให้ผู้เข้าอบรมมีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความมั่นใจในตนเอง มีความกล้าเสี่ยงทำในสิ่งที่ถูกต้อง มีความรับผิดชอบ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน มีอิสระในการทำงาน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสร้าง

บรรยากาศที่ผ่อนคลาย ขั้นที่ 2 การเสริมสร้างความตระหนักในตนเอง ขั้นที่ 3 การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และขั้นที่ 4 การเสริมสร้างให้ได้แสดงออกถึงความรู้และทักษะ ประสบการณ์

3.2.4 สื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในกิจกรรมมีหลากหลาย และเหมาะสม ด้วยการใช้เสียงเพลง ประกอบกิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบ เยือกเย็น เกิดความสมดุล มีการผ่อนคลาย และมีสมาธิ การใช้สื่อของจริงจากสิ่งที่อยู่รอบตัว สามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมตามต้องการของผู้เข้าอบรมในกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักในตนเอง การใช้สื่อวีดิทัศน์ในการนำเสนอตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่พัฒนาทักษะการค้นคว้า แสวงหาความรู้ การคิด การแก้ปัญหา การเผชิญสถานการณ์ และการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม และการใช้สื่อสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อนำเสนอความรู้ ผลงาน และผลการปฏิบัติกิจกรรม

3.2.5 สภาพแวดล้อมในการจัดอบรมโดยใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่จัดเป็นสถานที่ที่มีขนาดเหมาะสม มีที่สำหรับการฝึกสมาธิ ทำโยคะอาสนะ กิจกรรมต่างๆอย่างสะดวก มีการเตรียมของว่างและอาหารกลางวันอย่างเหมาะสม

3.3 ปัญหา และข้อเสนอแนะการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่นำไปใช้สรุปผลดังนี้

3.3.1 ปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้บางชนิดมีความทันสมัยทำให้ผู้เข้าอบรมต้องเรียนรู้วิธีใช้ จึงทำให้เสียเวลาในตอนเริ่มต้น แต่เมื่อใช้ในครั้งต่อไปก็สามารถใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรม

3.3.2 ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมในการจัดอบรมโดยใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่จัดคือ ห้องประชุมกำลังมีการก่อสร้างจึงทำให้บางช่วงเวลามีเสียงดังจากเครื่องจักรมารบกวน จึงต้องเลื่อนเวลาปฏิบัติกิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายให้เร็วขึ้น และต้องปฏิบัติกิจกรรมในห้องปรับบรรยากาศ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีประเด็นสำคัญในการอภิปราย 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับดี และมีค่าดัชนีความสอดคล้อง มีความเห็นสอดคล้องกัน ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการจัดทำและพัฒนาอย่างเป็นระบบด้วยรูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ที่ใช้การอธิบายแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ (Keeves, 1997) เป็นกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติที่พึงประสงค์ให้กับครู โดยยึดหลักการสำคัญ คือ สนองความต้องการ ความสนใจ และแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประยุกต์แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน (Short and Greer, 1997; Blase and Blase, 1994 และ Harvey and Drolet, 1994) การพัฒนาบุคคลตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (Shrii Prabhat Rainjan Sarkar อ้างถึงในเกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2531) และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ไสว พักขาว, 2541; วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542; อุษณีย์ โพธิสุข, 2543; กรมวิชาการ, 2544; Perkins, 1999)

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเหมาะต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการพัฒนาตนเองอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ มีองค์ประกอบที่เหมาะสมดังนี้

ประเด็นที่ 2 การใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสุโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคฤ อำเภอบางคฤ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมี 2 ประเด็นย่อยดังนี้

ประเด็นย่อยที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสุโรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคฤ อำเภอบางคฤ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ครูกลุ่มทดลองมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลังการทดลองกับก่อนการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีกิจกรรมสำคัญในระยะเวลาที่ 1 การเสริมสร้างพลังอำนาจในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมี 8 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมที่ 2 การเสริมสร้างศักยภาพการเรียนรู้ กิจกรรมที่ 3 บทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมที่ 4 เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมที่ 5 การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการค้นคว้า แสวงหาความรู้ กิจกรรมที่ 6 การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา การเผชิญสถานการณ์ กิจกรรมที่ 7 การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม และกิจกรรมที่ 8 เทคนิคการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนในการดำเนิน กิจกรรม 4 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ขั้นที่ 2 การเสริมสร้างความตระหนักในตนเอง ขั้นที่ 3 การส่งเสริมความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และขั้นที่ 4 การส่งเสริมให้ได้แสดงออกถึงความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ซึ่งกิจกรรมในแต่ละขั้นมุ่งเสริมสร้างให้ผู้อบรมมีพลังอำนาจในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่สร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าอบรมได้รู้สึกผ่อนคลายด้วยการฝึกสมาธิประกอบเสียงเพลง การจูงใจเข้าสู่สภาวะอัลฟา การฝึกสติด้วยการบริหารร่างกายด้วยโยคะอาสนะ และการเดินรำกายทิพย์ ผลการทดลองพบว่าผู้อบรมมีความรู้สึกผ่อนคลาย ร่างกายมีความยืดหยุ่นคล่องแคล่วเพิ่มขึ้น มีความพร้อมในการเรียนรู้ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อตนเอง ที่สอดคล้องกับแนวคิดของพัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์ (2541) กล่าวว่า การบริหารสมองด้วยการบริหารร่างกายทำให้เกิดความรู้สึกสงบ (Calm) มีความมั่นใจในตนเอง เรียนและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถควบคุม ขจัด

ความเครียดได้ และทำให้สภาพของจิตใจพร้อมที่จะเรียนรู้ เกิดแรงจูงใจ เกิดความจำ มีอารมณ์ขัน (Humor) และเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในขณะที่คลื่นสมอง (Brain Wave) จะลดความเร็วลงจากคลื่น Beta เป็น Alpha ทำให้เกิดความผ่อนคลาย (Relaxation) เพิ่มขึ้น สมองอยู่ในสภาวะผ่อนคลาย (Relaxed Alertness) ซึ่งเป็นสภาวะที่สมองทำงานมีประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบกับการหายใจที่ถูกต้อง คือ หายใจเข้า ลึกๆ ช้าๆ และหายใจออกช้าๆ ให้ช้ากว่าการหายใจเข้า เพื่อให้สมองได้รับออกซิเจนอย่างเต็มที่ ทำให้สมองมีพลังงานทำงานได้เต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ คັນสเนย์ ฉัตรคุปต์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) กล่าวว่า การออกกำลังกาย ส่งผลให้สมองหลั่งสารเคมีในสมองที่เป็นสารสื่อประสาท (neurotransmitters) เอนโดर्फิน (Endorphins) ทำให้รู้สึกดีทางบวก มีชีวิตชีวา และมีผลต่อการหลั่งสารโดปามีน ที่เป็นสารที่ควบคุมการทำงานของสมองซีกซ้ายที่เกี่ยวข้องกับภาษา ความคิด ความจำระยะสั้น ความยืดหยุ่น การคิดแบบนามธรรม กระบวนการคิดวิเคราะห์ อารมณ์ การเรียนรู้ ความจำ และเป็นสารที่เกี่ยวข้องกับความสุข ดังนั้นกิจกรรมในชั้นนี้จึงส่งผลให้ผู้อบรมมีความพร้อม และมีพลังใจในการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 2 การเสริมสร้างความตระหนักในตนเอง มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างให้ผู้อบรมตระหนักถึงความสามารถในการทำงานของตนเอง มีกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมสัญลักษณ์แทนตน พบว่า ผู้เข้าอบรมรับรู้ถึงบทบาทของตนเองในการทำงาน และเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น กิจกรรมพลังคำพูด พบว่า ผู้อบรมตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นจากการใช้คำพูดด้านบวกต่อตนเอง และผู้อื่น และคำนึงถึงการใช้คำพูดต่อผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งกิจกรรมนี้ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของอรพินทร์ ชูชม (2547) ศึกษารูปแบบการพัฒนาตนเพื่อเพิ่มพลังใจในการทำงาน: กรณีข้าราชการประถมศึกษา พบว่า การมองโลกในแง่ดี การเห็นคุณค่าในตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน มีอิทธิพลโดยตรงในทางบวกต่อพลังใจในการทำงาน และงานวิจัยของปิยะธิดา วรญาโณปกรณ์ (2547) ที่ศึกษาความเชื่อมั่นในตนเอง และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเป็นตัวบ่งชี้การเสริมสร้างพลังอำนาจครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และงานวิจัยของ Wilson, Coolican and Meachem (1996) พบว่า ผู้สอนที่มีพลังสูงจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน มีการรับรู้ตนเองเชิงบวก คิดว่าตนเองมีอำนาจในการตัดสินใจสูง ในขณะที่ผู้สอนที่มีพลังต่ำจะมีลักษณะตรงกันข้าม คือ ผู้สอนที่มีพลังต่ำมักเก็บตัวไม่เข้าสังคม และคิดว่าตนไม่มีความสามารถเพียงพอ ดังนั้นกิจกรรมในขั้นนี้จึงเสริมสร้างความตระหนักในการกำหนดวิถีชีวิตในการทำงานด้วยการเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ขั้นที่ 3 การส่งเสริมความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้อบรมได้ร่วมกันระดมความคิด วิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ศึกษาตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ฝึกวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยการฝึกเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่พัฒนาทักษะการค้นคว้า แสวงหาความรู้ พัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา การเผชิญสถานการณ์ พัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และเทคนิคการวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของอดุลย์ เจียกุลธร (2550) พัฒนาหลักสูตรการอบรมครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง พบว่า 1) ผู้สอนขาดทักษะ ความชัดเจน และความพร้อมในการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องยึดติดกับหนังสือเรียน มีความรู้ในเทคนิควิธีการสอนและการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดประเมินผลไม่สามารถทำอย่างหลากหลายวิธี และไม่สามารถวัดผลประเมินผล โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน และสื่ออุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนในกลุ่มละอูนก้าวหน้า สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง เนื้อหาสาระสำคัญประกอบด้วย ความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวทางการประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ3) ผลการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ของครูโรงเรียนในกลุ่มละอูนก้าวหน้าสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง จำนวน 80 คน ใช้ระยะเวลาในการอบรมจำนวน 3 วัน และประเมินผล กลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรม มีค่าพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นกิจกรรมในขั้นนี้จึงมุ่งส่งเสริมความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ โอกาสในการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กล่าวเผชิญกับงานที่ทำทนายความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการปฏิบัติ และฝึกฝน จึงส่งผลให้ผู้อบรมมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ขั้นที่ 4 กางส่งเสริมให้ได้แสดงออกถึงความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้อบรมนำเสนอผลการปฏิบัติกิจกรรม การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่พัฒนาทักษะการค้นคว้า แสวงหาความรู้ พัฒนาทักษะการคิด กรแก้ปัญหา การเผชิญสถานการณ์พัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และเทคนิคการวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของจารุวรรณ ศิลปรัตน์ (2548) ได้พัฒนารูปแบบเสริมพลังการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นนักวิจัยของครูอนุบาล มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นประสบการณ์ ขั้นนำเสนอ ขั้นอภิปราย สรุป และขั้นสะท้อนคิดที่ส่งผลให้ครูอนุบาลมีศักยภาพการเป็นนักวิจัย และมีความสามารถเสริมพลังการทำงานในตนเองด้านการรับรู้ตนเอง ดังนั้นกิจกรรมในขั้นนี้จึงมุ่งเสริมสร้างให้ผู้อบรมได้แสดงออกถึงความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงทำให้ผู้อบรมมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

จากเหตุผลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมของรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทำให้ครูกลุ่มทดลองมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลังการทดลองกับก่อนการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประเด็นย่อยที่ 2 รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสู่โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคฤ อำเภอบางคฤ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทำให้ครูกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูสู่โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคฤ อำเภอบางคฤ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นระบบเหมาะสมในการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานให้ครูได้เสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน เพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยตนเองโดยการพัฒนาด้านทั้งด้านร่างกายและจิตใจตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมศักดิ์ เจริญศรี (2543) ศึกษาผลการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนแบบทางไกล และเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองระหว่างกลุ่มที่สอนโดยครูตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส กับกลุ่มที่สอนแบบปกติ พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง ระยะหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 และรูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคัง อำเภอบางคัง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีการดำเนินการ 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเสริมสร้างพลังอำนาจในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลังอำนาจในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส จากเหตุผลดังกล่าว จึงส่งผลให้ครูที่ผ่านการอบรมตามรูปแบบนี้มีโอกาสได้เสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน และนำประสบการณ์เดิมของตนเองมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ในการเรียนรู้ เมื่อประกอบกับได้รับประสบการณ์การใหม่ตามที่วิทยากรจัดให้ในกิจกรรมการเรียนรู้ของรูปแบบที่ได้ออกแบบไว้อย่างเป็นระบบ จึงทำให้ครูกลุ่มทดลองมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแตกต่างจากครูกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการอบรมด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประเด็นที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคัง อำเภอบางคัง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีปัจจัยที่สำคัญ คือ

1. กลุ่มผู้เรียน เป็นครู ระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนปรังคัง อำเภอบางคัง จังหวัดศรีสะเกษ มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดการเรียนรู้จึงทำให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมการอบรม และสามารถยกตัวอย่างปัญหาในการจัดการเรียนรู้ได้ชัดเจน มีการระดม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างหลากหลายมีประโยชน์ต่อกิจกรรม มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ มีใจกว้างรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น มีความคิดริเริ่มในการทำสิ่งใหม่ มีความมั่นใจในตนเอง มีความรับผิดชอบในการทำงาน และใฝ่เรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้จัดทำต้องคำนึงถึง และเลือกกลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสมกับรูปแบบโดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความสนใจใฝ่รู้ ริเริ่มในการทำสิ่งใหม่ และมีความรับผิดชอบในการทำงาน

2. วิทยากร มีบทบาทในการดำเนินการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานได้ด้วยตนเอง โดยวิทยากรเป็นผู้จัดบรรยากาศที่ผ่อนคลาย อบอุ่น เป็นกันเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ การฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้แก่ผู้เข้าอบรม ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมได้นำประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้มาร่วมอภิปราย และร่วมกันระดมความคิดในการวิเคราะห์ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และให้ได้แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น มีความสุขในการเรียนรู้ และมีผู้ช่วยวิทยากร เป็นผู้ให้คำแนะนำในการปฏิบัติแก่ผู้เข้าอบรม และเตรียมอุปกรณ์ต่างๆในกิจกรรม ซึ่งวิทยากรจึง เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้อบรมมีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงาน มีความมั่นใจในตนเอง มีความกล้าทำในสิ่งที่แปลกใหม่ และมีความสุขในการเรียนรู้

3. กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการอบรมโดยใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริษัทโรงเรียนปรังคัง อำเภอบางคัง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยประยุกต์หลักการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานกับการพัฒนาด้านแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมาใช้พัฒนาให้ผู้เข้าอบรมมีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความมั่นใจในตนเอง มีความกล้าเสี่ยงทำในสิ่งที่ถูกต้อง มีความรับผิดชอบ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน มีอิสระในการทำงาน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และมีความสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในกิจกรรมมีหลากหลาย และเหมาะสม ได้แก่ การใช้เสียงเพลงประกอบ กิจกรรมการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบ เยือกเย็น เกิดความสมดุล มีการผ่อนคลาย และมีสมาธิ การใช้สื่อของจริงจากสิ่งที่อยู่รอบตัว สามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมตามต้องการของผู้เข้าอบรมในกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักในตนเอง เช่น กิจกรรมสัญลักษณ์แทนตน กิจกรรมบทบาทสมมติ เกมบทบาทสมมติ เสริมสร้างความตระหนักในตนเอง การใช้สื่อวีดิทัศน์นำเสนอตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่พัฒนาทักษะการค้นคว้า แสวงหาความรู้ การคิด การแก้ปัญหา การเผชิญสถานการณ์ และการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมได้เห็นวิธีการ ขั้นตอน เทคนิค และบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน และการใช้สื่อสื่อดิจิทัลในการนำเสนอความรู้ ผลงาน และผลการปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม จากความคิดเห็นดังกล่าวเห็นได้ว่าสื่อการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความสะดวก รวดเร็วในการเรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมได้ดี

5. สภาพแวดล้อมในการจัดอบรมโดยใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่จัดในสถานที่ที่มีขนาดเหมาะสม มีที่สำหรับการฝึกสมาธิ ทำโยคะอาสนะ และกิจกรรมต่างๆอย่างสะดวก มีการเตรียมของว่างและอาหารกลางวันอย่างเหมาะสม มีความเป็นกันเองของผู้เข้าอบรมด้วยกันเอง และวิทยากรทำให้บรรยากาศในการอบรมมีความอบอุ่น และมีความสุขในการอบรม จากข้อความคิดเห็นดังกล่าวเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความสุขในการอบรม

จากเหตุผลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านกลุ่มผู้เรียน วิทยากร กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการนำรูปแบบการเสริมสร้างพลังการทำงานของครูผู้โรงเรียนคุณธรรม-จริยธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บริบทโรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่พัฒนาขึ้นไปใช้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สารพันธ์ุ สุวรรณ (2545) พบว่า ผู้เรียน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และงานวิจัยของชาลินี เอี่ยมศรี (2549) พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียน ผู้สอนประจำกลุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. รูปแบบนี้เหมาะสำหรับการนำไปพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานสำหรับครู จึงควรนำรูปแบบนี้ไปใช้ เพื่อเป็นทางเลือกเพิ่มเติมให้กับครูได้พัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกายจิตใจอย่างยั่งยืน และเพิ่มพูนความรู้ทางด้านการจัดการเรียนรู้
2. รูปแบบนี้มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมสำคัญ คือ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การเสริมสร้างความตระหนักในตนเอง การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และฝึกฝน และการเสริมสร้างให้ได้

แสดงออกถึงความรู้ และทักษะ ประสบการณ์ ผู้นำรูปแบบนี้ไปใช้ควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสม เพื่อให้การเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ระยะเวลาในการอบรมด้วยรูปแบบนี้ควรมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสม และควรดำเนินการอบรมในระยะเวลาที่ผู้เข้าอบรมต้องการการฝึกฝน ปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้การอบรมประสบผลสำเร็จ

4. วิทยากรต้องให้ความสำคัญทั้งกระบวนการ และสาระการเรียนรู้ โดยวิทยากรต้องกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมมีความกระตือรือร้น และมีความสุขในการเรียนรู้เป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมนำกระบวนการการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานด้วยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสม

5. วิทยากรต้องออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมโดยเฉพาะกิจกรรมการเสริมสร้างความตระหนักในตนเอง เพราะกิจกรรมนี้เป็นหัวใจสำคัญของการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส กิจกรรมที่ออกแบบต้องกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมเกิดความตระหนักถึงความสามารถในการทำงานของตนเอง เช่น กิจกรรมสัญลักษณ์แทนตน จะทำให้ผู้เข้าอบรมรับรู้ถึงบทบาทของตนเองในการทำงาน และเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น กิจกรรมพลังคำพูด จะทำให้ผู้อบรมตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นจากการใช้คำพูดด้านบวกต่อตนเอง และผู้อื่นและคำนึงถึงการใช้คำพูดต่อผู้อื่นมากขึ้น กิจกรรมเกมนกบิน มุ่งเน้นให้ผู้เข้าอบรมตระหนักถึงความสำคัญ และตั้งเป้าหมายในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

2. ควรมีการวิจัยพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาความสามารถด้านอื่นๆ เช่น ศักยภาพในการวิจัย สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

3. ควรมีการพัฒนาแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงานของครูในรูปแบบอื่น เช่น การอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. พิมพ์ ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2531). **นีโอฮิวแมนนิส: ทางเลือกสุดท้ายของคนรุ่นใหม่**. กรุงเทพมหานคร: สายส่งศึกษา

จารุวรรณ ศิลปรัตน์. (2548). **การพัฒนารูปแบบเสริมพลังการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นนักวิจัยของครูอนุบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ชาลิณี เอี่ยมศรี. (2549). **การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. (2541). **การบริหารสมอง: Brain gym**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- ปิยะธิดา วรญาโณปกรณ์. (2547). การพัฒนาตัวบ่งชี้ร่วมการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
- ไสว พักขาว. (2542). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: เอมพันธ์
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: แอล ที เฟลส
- อุษณีย์ โพธิสุช. (2543). กลยุทธ์ทางการศึกษา : รวมคิดรวมเขียนผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : พริกหวาน
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ 2544. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี
- สมศักดิ์ เจริญศรี. (2543). ผลการสอนตามแนวนีโอฮิวแมนนิสที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนแบบทางไกล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดง
- โรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สาริพันธ์ สุวรรณ. (2545). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวความคิดการเรียนรู้แบบ ร่วมกันเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กเร่ร่อน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดง
- อตุลย์ เจริญกุลธร. (2550). การพัฒนาหลักสูตรการอบรมครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดง
- อรพินทร์ ชูชม. (2547). รูปแบบการพัฒนาตนเพื่อเพิ่มพลังใจในการทำงาน: กรณีข้าราชการประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Blase, J. and Blase, J. R. (1994). **Empowerment Teacher : What successful Principles Do'**. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Harvey, T. R. and Drolet, B. (1994). **Building Teams, Building People : Expanding the Fifth Resource**. Lancaster: Technomic Publishing.
- Short, P., and Geer, J. (1997). **Leadership in Empowered School**. Themes from Innovation Efforts. New Jersey: Prentice Hall.
- Wilson, S. M. and Meachem, M. (1996). How high and low self-empowered teachers work with colleagues and school principles. **Journal of Educational Thought** 30 (August 1996): 99-177.

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษากรณีเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

สัณห์รัฐ จักรภัทรวงศ์^{1*} กิรติวรรณ กัลยาณมิตร² สิริมาส หมื่นสาย³ สุปรีชา หิรัญบุรณะ⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้เป็นใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม ซึ่งเป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กันไป ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ข้าราชการ ผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนในเขตสัมพันธวงศ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ นำเสนอด้วยความเรียงโดยการพรรณนาความผลการวิจัยพบว่า

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่า ประชาชนในชุมชนให้ความสนใจในการตัดสินใจในการเสนอปัญหา ร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนร่วมกัน ด้านการดำเนินโครงการ เห็นได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการและเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์หลักในด้านเศรษฐกิจที่มาจากนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่ายใช้สอย และการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนด้านการประเมินผลโครงการ การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อย

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ในกระบวนการตัดสินใจนั้นไม่ได้เกิดจากข้อเสนอที่เกิดขึ้นจากชุมชนเอง แต่เกิดจากการขึ้นข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ขาดการนำเสนอมุมมองจากภาคชุมชน ปัญหาการดำเนินโครงการคือ การจัดสรรงบประมาณ ขาดการประชาสัมพันธ์ และความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการ ปัญหาการรับผลประโยชน์ คือ ขาดการรวมกลุ่มเป็นสมาชิก หรือจัดตั้งชมรมที่แน่ชัด ปัญหาการประเมินผลโครงการที่พบคือ ชุมชนยังไม่เข้าใจขั้นตอนการติดตามและประเมินผลที่แท้จริง จึงทำให้ชุมชนไม่สนใจเข้าร่วมการประเมินผลกิจกรรมที่จัดขึ้น

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์วัฒนธรรม, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

⁴ นักวิชาการอิสระ

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail : pornchai0625@gmail.com

THE PARTICIPATION OF THE COMMUNITY IN CULTURAL AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION FOR SUSTAINABLE TOURISM. CASE STUDY IN SAMPHANTHAWONG DISTRICT BANGKOK

Sunhanat Jakkapattarawong^{1*} Keratiwan Kalayanamitra² Sirimas Muensai³
Supreecha Hiranbirana⁴

Abstract

This research aims to know. 1) To study The Participation of the community in cultural and environmental conservation for sustainable tourism. 2) To study problems and obstacles of the Participation of the community in cultural and environmental conservation for sustainable tourism. This research is a mixed method research to a combination of qualitative research was mainly and quantitative research was concurrently. The Informants included officials, community leaders, and samples from the public in Samphanthawong District Bangkok. The instruments used in research, questionnaires and interviews, presented by descriptive.

Participation in the conservation of culture and environment of the community for sustainable tourism revealed that the decision-making process: People in the community are more interested in making decisions. Analyze the problems and needs of people in the community. Project Implementation: See that people participate in the project. And participate in community activities related to the conservation of culture and the environment of the community. The Benefit: People in the community are the main beneficiaries in the economy, from tourists to shopping and visiting the community. Project Evaluation: People's participation is low.

The problems and obstacles of participation in the conservation of culture and environment of the community for sustainable tourism are problematic in the decision process. The decision-making process is not based on the proposals made by the community itself. But the information from the government. Lack of presentation of views from the community sector. The problem of project implementation is budget allocation. Lack of publicity and continuity of project implementation. The problem is the lack of membership. Or establish a definite club. The project evaluation problem was The community does not fully understand the process of tracking and evaluating. Therefore, the community is not interested in participating in the evaluation of the activities held.

Keywords : Participation of the community, environmental, cultural conservation, sustainable tourism

¹ Doctor of Education Program in Educational Administration, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under The Royal Patronage, e-mail: rdi_published@vru.ac.th

² Lecturer in Bachelor of Political Science Program College of Innovation and management Suan Sunandha Rajabhat University

³ Lecturer in Master of Public Science Program Faculty of Humanities and Social Sciences Surat Thani Rajabhat University

⁴ Independent Academician

* Corresponding author, e-mail : pomchai0625@gmail.com

บทนำ

ประเทศไทยมีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมูลค่ามหาศาล สร้างสรรค์อาชีพที่หลากหลายให้กับคนไทย และก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการพัฒนาประเทศ สร้างความเจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงในประเทศ ในท่ามกลางสถานการณ์การท่องเที่ยวของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในสังคมโลกปัจจุบัน ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการแข่งขันกัน ในระดับสูงทั้งด้านการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การตลาดทั้งในและต่างประเทศ การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยว การกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการให้บริการที่เป็นเลิศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554, หน้า 6)

การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวย่อมส่งผลให้เกิดความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรมาพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ต่อการท่องเที่ยวสูงสุด และเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวปีละมากๆ ทำให้สามารถสนองต่ออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจตามแนวคิดแบบเสรีนิยม ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้เป็นทรัพยากรหลักสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้น ก็ย่อมต้องมีการเสื่อมโทรมลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปย่อมหลีกเลี่ยงผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงระดับมหานคร ที่มีความเป็นมา และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อยู่คู่กับประเทศไทยมาอย่างยาวนานมากกว่า 200 ปี ส่งผลให้เกิดอาคารสถานที่ และวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและน่าสนใจอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากจากทั่วโลกต้องการเข้ามาท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครแห่งนี้ จึงทำให้กรุงเทพมหานครถูกจัดอันดับเมืองที่น่าท่องเที่ยวมากที่สุดในโลก โดยจากผลสำรวจจาก MasterCard Global Destinations Cities Index ระบุว่า กรุงเทพมหานคร คว้าแชมป์อันดับหนึ่งเมืองที่มีผู้เดินทางมาเยือนมากที่สุดในโลก (ไทยรัฐออนไลน์, 25 ก.ย. 2559) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานครชั้นใน อย่างเช่นพื้นที่ชุมชนในเขตสัมพันธวงศ์ มีการสถานที่ท่องเที่ยวในลักษณะเชิงวัฒนธรรม ที่มีลักษณะโดดเด่นของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลและลูกหลานที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยและทำมาหากินในย่านสำเพ็งและเยาวราช จนทำให้ย่านดังกล่าวมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลกในนามของ “ไชน่าทาวน์” ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย (China town) เป็นศูนย์รวมของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชนชาวจีนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ โดดเด่น สืบทอดกันมาจากอดีตควบคู่กับกรุงเทพมหานครเมืองหลวงแห่งนี้อยู่เสมอมา

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวคิดกระบวนการพัฒนาประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยในด้านต่างๆ การมีส่วนร่วมของของคนในชุมชน ถือว่ามีส่วนสำคัญต่อกิจกรรมต่างๆ ที่พัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรือง และเป็นการบ่งชี้ถึงการมีจิตสาธารณะของคนในชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน จะขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนมิได้ เนื่องจาก วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ก่อให้เกิดวัฒนธรรมชุมชน ที่น่าค้นหา อย่างเช่น ชุมชนชาวจีนในย่านไชน่าทาวน์ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นที่น่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว อีกทั้งสิ่งแวดล้อมในชุมชนก็มีส่วนสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ ต่อนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจึงเป็นเสมือนหัวใจของการดูแลอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ เพื่อความยั่งยืนของชุมชน ก่อให้เกิดความมั่นคงต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวในชุมชนพื้นที่ สู่แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

การส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครนั้น ได้รับผลกระทบจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในเขตสัมพันธวงศ์ ซึ่งได้แก่สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวเสียหาย เช่น ขยะมูล

ฝอยที่เกิดจากนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน มลภาวะทางอากาศที่เกิดจากการจราจรที่แออัด เป็นต้น รวมถึงวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป อาจทำให้ความนิยมของนักท่องเที่ยวต่อย่านชุมชนชาวจีนแห่งนี้สูญหายไป ดังนั้น เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ โดยเฉพาะการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชุมชนและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ให้ความสำคัญอยู่กับชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

เมื่อเป็นเช่นนั้นคณะผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษากรณีเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร รวมถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในชุมชน ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร และมีแนวทางในการแก้ไขอย่างไร เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนนี้และพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษากรณีเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษางานวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ด้วยการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กันไป ได้แก่ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ข้าราชการ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด อุปกรณ์บันทึกเสียง และภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกตัวแทนแบบเจาะจงโดยแยกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ข้าราชการ และผู้นำชุมชน และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) แบบเก็บข้อมูลเพียงครั้งเดียว (Cross-sectional study) โดยใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 100 คนจากการเก็บข้อมูลใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยมีผู้ให้ข้อมูลจากประชาชนในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษากรณีเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาจำแนกตามประเด็นสำคัญต่างๆ ดังนี้

1. ด้านกระบวนการการตัดสินใจพบว่าประชาชนในชุมชนให้ความสนใจพอสมควรในการตัดสินใจ อาจเป็นเพราะประชาชนในชุมชนเข้าร่วมประชุม ในเสนอปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนร่วมกับกันร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ของประชาชนในชุมชนเพื่อจัดทำโครงการ/กิจกรรมการ

อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนของตนเองแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อประโยชน์ในการบริหารการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมร่วมกับภาครัฐและชุมชน ร่วมในการวางแผนงาน/โครงการเพื่อจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น กิจกรรมช่วงเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลกินเจ เป็นต้น โดยให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานจัดงานวางแผนกับหน่วยงานของเขตสัมพันธวงศ์ และสภาวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครในการจัดงานในแต่ละครั้ง แต่การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการผลักดันในการจัดทำหรือแก้ไขบัญญัติเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนนั้นยังมีน้อยเนื่องจากประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์น้อย จึงทำให้การผลักดันในการจัดทำหรือแก้ไขทำร่างข้อบัญญัติเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินงานน้อยตามไปด้วย เช่น การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติอาคารสถานที่ รวมถึงป้ายร้านค้าอันเป็นสัญลักษณ์ของเยาวราช พระราชบัญญัติจราจรในการจัดวางร้านค้าของร้านสตรีฟู้ด

2.ด้านการดำเนินโครงการ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ และเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ชุมชนในการจัดกิจกรรมในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์เป็นประจำทุกปี และขอความร่วมมือให้ประชาชนในชุมชนในการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น การดูแลความสะอาดในพื้นที่ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความสะอาดของร้านค้า ร้านอาหาร ริมหาด ที่พักอาศัย ความสะอาดหน้าบ้านของประชาชน การรักษาสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับการท่องเที่ยว รวมไปถึงการอนุรักษ์อาคารสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ที่พักอาศัยแบบโบราณ ตึกสมัยเก่าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน วัดวาอาราม สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ การจัดงานกิจกรรมในเทศกาลต่างๆ เพื่อร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนไว้ และการฟื้นฟูวัฒนธรรมในชุมชนที่กำลังจะหายไป จากวิถีของชุมชน

3.ด้านการรับผลประโยชน์ พบว่าในบริเวณพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์มีพื้นที่ประกอบไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาเชื่อมโยงกับประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งย่านไชน่าทาวน์เป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจ ทั้งจาก วัฒนธรรม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว อันมาจากการถ่ายทอดความคิดความเชื่อที่รักษาไว้จากรุ่นสู่รุ่น ที่มาจากชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลที่ย้ายถิ่นฐานมาจากแผ่นดินใหญ่ เข้ามาก่อร่างสร้างตัวกันเป็นจำนวนมาก กลายเป็นชุมชนชาวจีนที่ใหญ่ที่สุดในกรุงเทพฯ เป็นย่านทำเลธุรกิจการค้า ธนาคาร ร้านค้าทอง ร้านอาหาร และร้านอาหารริมทาง (street foods) ซึ่งย่านไชน่าทาวน์เยาวราชเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความนิยมเป็นอย่างมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลเฉลิมฉลองตรุษจีน จะมีความยิ่งใหญ่สมกับการที่เป็นย่านชุมชนชาวจีนที่เก่าแก่ จะมีการจัดงานฉลองขึ้นปีใหม่ของชาวจีนในเทศกาลตรุษจีนของทุกๆ ปี คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์หลักในด้านเศรษฐกิจที่มาจากนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่ายใช้สอย และการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน เกิดกระจายรายได้สู่ครัวเรือน และเพิ่มรายได้สู่ประเทศ อีกทั้ง ในการมีส่วนร่วมในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมยังส่งผลให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และยังเป็นการส่งเสริมความรู้ให้กับคนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

4.ด้านการประเมินผลโครงการพบว่าในภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะประชาชนมีความคิดว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นภารกิจงานประจำของหน่วยราชการที่จะต้องดำเนินการให้บริเวณชุมชนมีความสะอาด และการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน ประชาชนจึงไม่ได้ให้ความสนใจในการประเมินผลในผลงานของหน่วยราชการสำนักงานเขตในพื้นที่ เช่น การจัดเก็บและ

การกำจัดขยะมูลฝอยของรถเก็บขยะ การจัดระเบียบอาคารตึก และแผนการค่าธรรมเนียม รวมถึงประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการติดตามและประเมินผลการตรวจสอบรายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียม การจัดกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเช่น งานตรุษจีน งานเทศกาลไหว้พระจันทร์ กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ เป็นต้น การมีส่วนร่วมในการประเมินผลควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยได้แก่การมีส่วนร่วมตรวจสอบรายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอย และการมีส่วนร่วมจัดทำร่างข้อบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดในชุมชนอีกด้วย

สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมนั้น ไม่ว่าการท่องเที่ยวจะมีขนาดการท่องเที่ยวขนาดเล็กหรือการตลาดเฉพาะกลุ่ม หรือการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ หากแต่เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องครอบคลุมถึงการตลาดโดยรวมหรือที่เรารู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวแบบมวลชน” (Mass tourism) ที่ให้ความสำคัญต่อความเสมอภาคระหว่างเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของคนทั้งในรุ่นปัจจุบันจนถึงคนในอนาคต ซึ่งประกอบด้วยแนวทางในการท่องเที่ยวได้แก่ 1). นักท่องเที่ยว คนในชุมชน ต้องตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการดูแลสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2). การเคารพในสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของประชาชนในชุมชน รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวและเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละชุมชน และ 3). การสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ควรก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (tourism stakeholder) และยังก่อให้เกิดการจ้างงาน การสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมสำคัญในการช่วยลดความยากจนในท้องถิ่นอีกด้วย

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ชุมชนมีปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในการคิดวิธีการจัดขยะในชุมชนของตนเอง ซึ่งชุมชนยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้น จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ประเด็นนั้นพบว่ามีปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านกระบวนการการตัดสินใจ ปัญหาที่พบคือในกระบวนการตัดสินใจนั้นไม่ได้เกิดจากข้อเสนอที่เกิดขึ้นจากชุมชนเอง แต่เกิดจากการขึ้นนำข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ขาดการนำเสนอมุมมองจากภาคชุมชน ขาดการร่วมการวินิจฉัยและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมจากชุมชนเอง

2. ด้านการดำเนินโครงการ ปัญหาที่พบคือปัญหาการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมที่ยั่งยืนน้อยเกินไป พร้อมทั้งในการดำเนินโครงการนั้นยังขาดการประชาสัมพันธ์ และความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการ ซึ่งทำให้ไม่สามารถเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมได้

3. ด้านการรับผลประโยชน์ ปัญหาที่พบคือยังขาดการรวมกลุ่มเป็นสมาชิก หรือจัดตั้งชมรมที่แน่ชัด ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มธนาคารขยะ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่สิ่งที่พบคือเกิดการมีส่วนร่วมเฉพาะกิจที่เกิดจากการจัดกิจกรรมเท่านั้น โดยเป็นการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมระยะสั้นเท่านั้น

4. ด้านการประเมินผลโครงการ ปัญหาที่พบคือ ชุมชนยังไม่เข้าใจขั้นตอนการติดตามและประเมินผลที่แท้จริง จึงทำให้ชุมชนไม่สนใจเข้าร่วมการประเมินผลกิจกรรมที่จัดขึ้น เพียงแต่เข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมหมดหน้าที่ก็พากันแยกย้ายกลับ โดยไม่ได้รับฟัง ข้อดีข้อเสีย การสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ และนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อนำไปใช้กับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษากรณีเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านกระบวนการการตัดสินใจพบว่าประชาชนในชุมชนให้ความสนใจพอสมควรในการตัดสินใจ อาจเป็นเพราะประชาชนในชุมชนเข้าร่วมประชุม ในเสนอปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนร่วมกับกันร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ของประชาชนในชุมชนเพื่อจัดทำโครงการ/กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนของตนเองแก่เจ้าหน้าที่

2. ด้านการดำเนินโครงการ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ และเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ชุมชนในการจัดกิจกรรมในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์เป็นประจำทุกปี และขอความร่วมมือให้ประชาชนในชุมชนในการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

3. ด้านการรับผลประโยชน์ พบว่าไชน่าทาวน์เยาวราชเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความนิยมเป็นอย่างมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลเฉลิมฉลองตรุษจีน จะมีความยิ่งใหญ่สมกับการที่เป็นย่านชุมชนชาวจีนที่เก่าแก่ จะมีการจัดงานฉลองขึ้นปีใหม่ของชาวจีนในเทศกาลตรุษจีนของทุกๆ ปี คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์หลักในด้านเศรษฐกิจที่มาจากนักท่องเที่ยวเข้ามาจับจ่ายใช้สอย และการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน เกิดกระจายรายได้สู่ครัวเรือน และเพิ่มรายได้สู่ประเทศ อีกทั้ง ในการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมยังส่งผลให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และยังเป็นการส่งเสริมความรู้ให้กับคนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

4. ด้านการประเมินผลโครงการพบว่าในภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะประชาชนมีความคิดว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นภารกิจงานประจำของหน่วยราชการที่จะต้องดำเนินการให้บริเวณชุมชนมีความสะอาด และการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน ประชาชนจึงไม่ได้ให้ความสนใจในการประเมินผลในผลงานของหน่วยราชการสำนักงานเขตในพื้นที่

สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมนั้น ไม่ว่าการท่องเที่ยวจะมีขนาดการท่องเที่ยวขนาดเล็กหรือการตลาดเฉพาะกลุ่ม หรือการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ หากแต่เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องครอบคลุมถึงการตลาดโดยรวมหรือที่เรารู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวแบบมวลชน” (Mass tourism) ที่ให้ความสำคัญต่อความเสมอภาคระหว่างเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของคนทั้งในรุ่นปัจจุบันจนถึงคนในอนาคต

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ชุมชนมีปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในการคิดวิธีกำจัดขยะในชุมชนของตนเอง ซึ่งชุมชนยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้น จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ประเด็นนั้นพบว่ามีปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านกระบวนการการตัดสินใจ ปัญหาที่พบคือในกระบวนการตัดสินใจนั้นไม่ได้เกิดจากข้อเสนอที่เกิดขึ้นจากชุมชนเอง แต่เกิดจากการขึ้นข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ขาดการนำเสนอมุมมองจากภาคชุมชน ขาดการร่วมการวินิจฉัยและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมจากชุมชนเอง

2. ด้านการดำเนินโครงการ ปัญหาที่พบคือปัญหาการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมที่ยังน้อยเกินไป พร้อมทั้งในการดำเนินโครงการนั้นยังขาดการประชาสัมพันธ์ และความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการ ซึ่งทำให้ไม่สามารถเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมได้

3. ด้านการรับผลประโยชน์ ปัญหาที่พบคือยังขาดการรวมกลุ่มเป็นสมาชิก หรือจัดตั้งชมรมที่แน่ชัด ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มธนาคารขยะ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่สิ่งที่พบคือเกิดการมีส่วนร่วมเฉพาะกิจที่เกิดจากการจัดกิจกรรมเท่านั้น โดยเป็นการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมระยะสั้นเท่านั้น

4. ด้านการประเมินผลโครงการ ปัญหาที่พบคือ ชุมชนยังไม่เข้าใจขั้นตอนการติดตามและประเมินผลที่แท้จริง จึงทำให้ชุมชนไม่สนใจเข้าร่วมการประเมินผลกิจกรรมที่จัดขึ้น เพียงแต่เข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมหมดหน้าที่ก็พากันแยกย้ายกลับ โดยไม่ได้รับฟัง ข้อดีข้อเสีย การสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ และนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อนำไปใช้กับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายประเด็นในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศึกษากรณีเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ในด้าน

1.1. ด้านกระบวนการการตัดสินใจพบว่าประชาชนในชุมชนให้ความสนใจพอสมควรในการตัดสินใจ อาจเป็นเพราะประชาชนในชุมชนเข้าร่วมประชุม ในเสนอปัญหาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนร่วมกับกันร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ของประชาชนในชุมชนเพื่อจัดทำโครงการ/กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนของตนเองแก่เจ้าหน้าที่ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นในการเข้าร่วมการตัดสินใจซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของ Chapin (1997, p. 317) ที่กล่าวไว้ว่าการตัดสินใจนั้นคือการริเริ่มในการตัดสินใจการดำเนินการ การร่วมมือ อิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินงาน ออกเสียงคัดค้าน การปฏิบัติในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดระบบการทำงาน วิธีการทำงาน ใครเป็นผู้กระทำและทำอย่างไร

1.2. ด้านการดำเนินโครงการ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ และเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ชุมชนในการจัดกิจกรรมในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์เป็นประจำทุกปี และขอความร่วมมือให้ประชาชนในชุมชนในการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งในการดำเนินงานดังกล่าวนี้หากเกิดจากจุดเริ่มต้นของชุมชนเองก็จะทำให้การมีส่วนร่วมในการทำงานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Woodcock (อ้างถึงใน ปราณี งามสุด และจรัส ดวงสุวรรณ, 2545, หน้า 15) ที่กล่าวไว้ว่าการดำเนินโครงการจะต้องมีความสมดุลในบทบาท สมาชิกต้องมีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสม มีเป้าหมายในการดำเนินโครงการที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนและการได้รับการไว้วางใจกันจากกลุ่มสมาชิกในชุมชนเพื่อให้เกิดการตระหนักที่จะปกป้องงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่

1.3. ด้านการรับผลประโยชน์ พบว่าไชน่าทาวน์เยาวราชเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความนิยมเป็นอย่างมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลเฉลิมฉลองตรุษจีน จะมีความยิ่งใหญ่สมกับการที่เป็นย่านชุมชนชาวจีนที่เก่าแก่ จะมีการจัดงานฉลองขึ้นปีใหม่ของชาวจีนในเทศกาลตรุษจีนของทุกปี คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์หลักในด้านเศรษฐกิจที่มาจากนักท่องเที่ยวเข้ามาจับจ่ายใช้สอย และการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน เกิดกระจายรายได้สู่ครัวเรือน และเพิ่มรายได้สู่ประเทศ อีกทั้ง ในการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมยังส่งผลให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และยังเป็นการส่งเสริมความรู้ให้กับคนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป ซึ่งมีมติของการได้รับผลประโยชน์นี้จากแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977, pp. 7 – 26) ได้อธิบายการได้รับผลประโยชน์ว่าอาจเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัวที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมย่อมต้องเกิดจากประโยชน์กับผู้เข้าร่วมก่อน ขยายผลสู่สังคม และขยายวงกว้างเพิ่มขึ้นๆ

1.4. ด้านการประเมินผลโครงการพบว่าในภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับน้อย

อาจเป็นเพราะประชาชนมีความคิดว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นภารกิจงานประจำของหน่วยราชการที่จะต้องดำเนินการให้บริการชุมชนมีความสะอาด และการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน ประชาชนจึงไม่ได้ให้ความสนใจในการประเมินผลในผลงานของหน่วยราชการสำนักงานเขตในพื้นที่ ในการประเมินผลนั้นต้องเกิดการติดตามอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอรรถ ก๊กผล (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ, การรับรู้, การเรียนรู้, การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและใช้ทรัพยากรอย่างพอดี การลดการบริโภคที่มากเกินไป การลดของเสีย การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม การฝึกอบรมบุคลากร การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผน กลยุทธ์ การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคี การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสาร ร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารบริการ ให้พร้อมเพียงพอต่อการเผยแพร่ การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่จะต้องนำมาใช้ร่วมกับแนวคิดหรือกลยุทธ์อื่นๆ ในการสร้างตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยว การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการเพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้ จากผลที่กล่าวมานั้น การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชุมชนเพราะเมื่อคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้านเกี่ยวกับแนวคิดและการดำเนินงาน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการพัฒนาชุมชน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับชุมชน ซึ่งคนในชุมชนจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้นและเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับชุมชน ผลลัพธ์สุดท้ายคือ การพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพ นั้นเอง (ประทีป จันทรสิงห์, 2549)

2. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ชุมชนมีปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในการคิดวิถีการจัดขยะในชุมชนของตนเอง ซึ่งชุมชนยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้น จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ประเด็นนั้นพบว่ามีปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1. ด้านกระบวนการการตัดสินใจ ปัญหาที่พบคือในกระบวนการตัดสินใจนั้นไม่ได้เกิดจากข้อเสนอที่เกิดขึ้นจากชุมชนเอง แต่เกิดจากการขึ้นนำข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ขาดการนำเสนอมุมมองจากภาคชุมชน ขาดการร่วมการวินิจฉัยและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมจากชุมชนเอง จากผลการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Putti J.M. (1987) ที่กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมทุกกิจกรรม กระบวนการตัดสินใจของกลุ่มจะเกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมมี 4 ประการ คือ 1) เป็นความพยายามที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและความรู้สึก 2) เป็นการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ 3) เป็นการให้บุคคลรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน และ 4) เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วม ซึ่งคำนึงถึงความสมดุล การมีส่วนร่วมที่แท้จริงกับการมีส่วนร่วมมากเกินไป

2.2. ด้านการดำเนินโครงการ ปัญหาที่พบคือปัญหาการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมที่ยั่งยืนเกินไป พร้อมทั้งในการดำเนินโครงการนั้นยังขาดการประชาสัมพันธ์และความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการ ซึ่งทำให้ไม่สามารถเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมได้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Davis & Newstrom (1989) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคน ที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่มหรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่ม หรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ช่วยเหลือ (Contribution) และร่วมรับผิดชอบ (Responsibility) ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นการที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง เป็นเทคนิคอย่างหนึ่ง ที่ผู้บริหารต้องการ เพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน บุคคลจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้น และเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.3. ด้านการรับผลประโยชน์ ปัญหาที่พบคือยังขาดการรวมกลุ่มเป็นสมาชิก หรือจัดตั้งชมรมที่แน่ชัด ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มธนาคารขยะ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่สิ่งที่พบคือเกิดการมีส่วนร่วมเฉพาะกิจที่เกิดจากการจัดกิจกรรมเท่านั้น โดยเป็นการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมระยะสั้นเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากการจะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและส่วนรวมได้รับประโยชน์นั้น ชุมชนจะต้องได้รับผลประโยชน์ภายใต้เงื่อนไขดังแนวคิดของอดิสร วงศ์คงเดช (2539) ที่กล่าวไว้ว่า ชุมชนต้องตระหนักในปัญหาของตนเอง และตระหนักที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของตนเองก่อน ชุมชนมีโอกาสใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่ในรูปของความคิด การตัดสินใจและการกระทำได้อย่างเต็มที่ เป็นการระดมทรัพยากรมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดชุมชนชุมชนจะมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ ทำให้การพัฒนาที่มีความมั่นคงถาวรและประหยัด ซึ่งถือเป็น

กระบวนการพัฒนาความสามารถ และพลังชุมชนในการพึ่งตนเอง ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ชุมชนร่วมรับผิดชอบและมีอำนาจสูงสุดในการพัฒนาชุมชนตนเองและเป็นการแสดงออกถึงความเคารพ นับถือ เชื่อใจ ไว้วางใจ รักและศรัทธาในชุมชนว่ามีความรู้ความสามารถ ซึ่งหากบริบททั้งหมดไม่เกิดขึ้นแล้วชุมชนก็ยังไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงนั่นเอง จำเป็นอย่างยิ่งต้องพัฒนาทุกๆ ด้านควบคู่กันไป

2.4. ด้านการประเมินผลโครงการ ปัญหาที่พบคือ ชุมชนยังไม่เข้าใจขั้นตอนการติดตามและ

ประเมินผลที่แท้จริงจึงทำให้ชุมชนไม่สนใจเข้าร่วมการประเมินผลกิจกรรมที่จัดขึ้น เพียงแต่เข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมหมดหน้าที่ก็พากันแยกย้ายกลับ โดยไม่ได้รับฟัง ข้อดีข้อเสีย การสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ และนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อนำไปใช้กับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ในขั้นตอนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1986) ที่กล่าวไว้ว่าเมื่อดำเนินกิจกรรม โครงการใดเกิดขึ้นในชุมชนแล้ว การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลโครงการ (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งที่สำคัญที่ต้องสังเกต คือ ความคิดเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้ พร้อมทั้งก่อให้เกิดการเรียนรู้ ขั้นตอน กระบวนการต่างๆ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถนำผลของการประเมินมา กำหนดทิศทางในการพัฒนาการจัดโครงการในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย

1. หน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน ธุรกิจชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเน้นการสร้างตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยว (Destination Branding) เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนอย่างยั่งยืน ได้กลายเป็นแนวคิดที่สำคัญแนวคิดหนึ่งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พร้อม ๆ กับ การรณรงค์เพื่อป้องกันและลดการต่อต้านการเจริญเติบโต อันเนื่องมาจากการพัฒนา แต่ต้องเน้นข้อจำกัดของการเจริญเติบโต และการท่องเที่ยวต้องจัดการบริหารภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรของชุมชน

2. ควรสนับสนุนให้ภาคประชาชนคัดเลือกตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหาร จัดการ การรักษาสีแกวล้อมและอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารราชการเพื่อ ขอความร่วมมือให้ประชาชน

3. ด้านสมาชิกของชุมชนและผู้นำชุมชนควรร่วมหารือกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว มุ่งนำเสนอผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจากภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นหลักและคำนึงถึงผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับงานต่าง ๆ อย่างระมัดระวัง โดยอาศัยการแสดงความคิดเห็นด้วยฉันทามติทุกขั้นตอน และเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนทุกพื้นที่ทุกจังหวัดมีจุดเด่นทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ อยู่แล้ว ควรศึกษาและทำความเข้าใจในความเป็นมาอย่างลึกซึ้งและจริงจัง เพื่อดึงออกมาเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มุกประเภท เช่น แหล่งท่องเที่ยวโดดเด่นเชิงวัฒนธรรม วัดและโบราณสถาน ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและจูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีเอกลักษณ์และมีความเป็นระเบียบที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

4. หลายพื้นที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องของการกระจายผลประโยชน์ ดังนั้นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้น ได้แก่ นักท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึง

ผู้ประกอบการทุกประเภท การเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการสร้างงานสร้างรายได้ภายในชุมชน ต้องมีการวางแผนร่วมกันของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันและลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อส่วนรวม และสร้างความสามารถพึ่งตนเองได้ ยังต้องการการแนะนำจากผู้นำชุมชน รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควร ทำการวิจัยในประเด็นปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านการจัดการ ปัจจัยด้านการตลาด เป็นต้นซึ่งจะทำให้งานวิจัยในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณงบประมาณสนับสนุนการวิจัย จากวิทยาลัยนวัตกรรมการและการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สนับสนุนงบประมาณในการลงพื้นที่จัดทำงานวิจัย พร้อมทั้งขอบคุณคณะผู้วิจัยทุกท่านที่ร่วมกันจัดทำผลงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559**. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2559). **พีไทยมาแรง! เจาะชัด ทำไมกรุงเทพฯ เป็นที่ 1 ฝรั่งมาเที่ยวมากที่สุดในโลก**. ฉบับวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2559. ค้นเมื่อ 1 มิ.ย. 2560 จาก <https://www.thairath.co.th/content/731858>.
- ประทีป จันทรสิงห์. (2549). **การมีส่วนร่วมของบุคลากรเพื่อสนับสนุนการเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ**. ขอนแก่นเวชสาร, 30(3), 246-253.
- ปราณี งามสุด และจำรัส ดวงสุวรรณ (2545). **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี
- อดิศร วงศ์คงเดช. (2539). **การพัฒนาสาธารณสุขชุมชน : การมีส่วนร่วมและการเตรียมชุมชน**. ขอนแก่น : ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสอนสาธารณสุขมูลฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดขอนแก่น.
- อรรถัย กักผล. (2546). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิปริญญาโทสำหรับนักบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Chapin, F.S. (1997). **Social participation and social intelligence (3rd ed)**. New York : Longman.
- Cohen, J.M. , & Uphooff, N.T. (1977). **Rural development participation : Concept and measures for project design implementation and evolution rural development committee center for international studies**. New York : Longman.

Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1986). **World Deverlopment**. New York : McGaw – Hill.

David, K. and Newstrom, W. (1989). **Human Behavior At Work**. 8 th edition. New York :
Mcgraw – Hill.

Putti J.M. (1987) . **Management : A Functional Approach**. Singapore: McGaw – Hill.

สระแก้ว Model ตัวแบบการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการ

สิริมาส หมั่นสาย^{1*} ธนสุนทร สว่างสาส์² อธิภัทร กิจจารักษ์³ สุปรียา หิรัญบุรณะ⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวแบบการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้วเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary) จากเอกสารตำรา ระเบียบข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้องรวมถึงศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์จากผู้นำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเป็นเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว

ผลการศึกษาพบว่าตัวแบบการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้วสามารถสร้างเป็นตัวแบบได้เรียกว่า “SAKAE0 MODEL” ประกอบด้วย 1) S : Solider : ทหาร : การสกัดกั้นของกำลังบูรพาในการหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายของชาวกัมพูชา มีจัดทำแผนการบูรณาการ “การจัดการชายแดน” 2) A : Abroad : การต่างประเทศ : การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างไทยกับกัมพูชา 3) K : Knowledge : เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนองค์กรภาครัฐภาคเอกชน 4) A : Accept : การสร้างการยอมรับว่าจังหวัดสระแก้วเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาการค้ามนุษย์ 5) E : Environment : การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในจังหวัดสระแก้วโดยเฉพาะบริบททางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง 6) O : One Home : บ้านเดียวกัน : การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ต้องเป็นไปในทิศทางและเป็นทีมเดียวกัน 7) M : Morale : การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน 8) O : One Stop Service : การแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ของจังหวัดสระแก้วอย่างเบ็ดเสร็จในจุดเดียว 9) D : Development : การพัฒนา : การพัฒนาจังหวัดสระแก้วให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง 10) E : Elastic : ความยืดหยุ่น : ผู้ปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ และ 11) L : Labor : แรงงาน : การแก้ไขปัญหาแรงงานให้เป็นแรงงานที่ถูกกฎหมายมีทักษะมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด

คำสำคัญ : การค้ามนุษย์, การนำนโยบายไปปฏิบัติ, สระแก้ว Model

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

² พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระแก้ว

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

⁴ นักวิชาการอิสระ

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail : Pong_m8@hotmail.co.th

SAKAE0 Model FOR THE INTEGRATED IMPLEMENTATION OF HUMAN TRAFFICKING POLICY FOR PREVENTION AND SUPPRESSION

Sirimas Muensai^{1*} Tanasunton Sawangsaree² Teeraphat Kitjarak³
Supreecha Hiranbirana⁴

Abstract

This research is purpose of the research to study SAKAE0 Model FOR THE INTEGRATED IMPLEMENTATION OF HUMAN TRAFFICKING POLICY FOR PREVENTION AND SUPPRESSION is Qualitative research with documentary analysis From the textbook Regulation Relevant legislation includes studies related to anti-trafficking policies. Data collection was conducted by interviewing leaders of the Department of Human Trafficking Prevention and Suppression

The study indicated that Modeling the implementation of anti-trafficking policies in integrated practice in Sa Kaeo area. The model is called. "SAKAE0 MODEL" Include 1)S : Solider : The interception of Cambodian illegal immigrants Have an integrated plan. "Border management" 2) A : Abroad : Foreign Affairs: The establishment of international relations between Thailand and Cambodia 3) K : Knowledge : It creates knowledge and understanding for people, government organizations, the private sector. 4) A : Accept : Creating recognition that Sa Kaeo is the beginning of the trafficking problem. 5) E : Environment : Environmental change in Sa Kaeo, especially in economic, social and political contexts. 6) O : One Home : The implementation of anti-trafficking must be in the same direction and team. 7) M : Morale : The morale of the workers 8) O : One Stop Service Total human trafficking problem in Sa Kaeo 9)D : Development: The development of Sakaeo province covers all economic, social and political aspects. 10) E : Elastic: Trafficking in human beings and 11) L : Labor : Fixing Labor Problems to Legally Labor Quality is the market's demand.

Keywords : human trafficking, Policy implementation, SAKAE0 Model

¹ Lecturer in Master of Public Science Program Faculty of Humanities and Social Sciences Surat Thani Rajabhat University

² Chief of Sakaeo Provincial Social Development and Human Security Office.

³ Lecturer in Local Administration Program in Faculty of Humanities and Social Sciences. Phetchabun Rajabhat University.

⁴ Independent Academician

* Corresponding author, e-mail : Pong_m8@hotmail.co.th

บทนำ

“การค้ามนุษย์” หมายถึง การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัยหรือการรับไว้ซึ่งบุคคล ด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวงด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือด้วยการใช้สถานะความเสี่ยงภัยจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้ หรือรับเงิน หรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจ ควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงประโยชน์ การแสวงประโยชน์อย่างน้อยที่สุด ให้รวมถึงการแสวงหา ประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่นหรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้บังคับ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย

และเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2557 กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้เผยแพร่รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (Trafficking in Persons–TIP Report) ประจำปี พ.ศ.2557 รายงานดังกล่าวเป็นการประเมินผลการดำเนินการด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศต่างๆทั่วโลกระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2556 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2557 เป็นการประเมินเฉพาะประเด็นการค้ามนุษย์ในปีนี้กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดให้ไทยอยู่ในระดับที่ 3 (Tier 3) หรือระดับต่ำสุดในการจัดลำดับของรายงานดังกล่าวแม้ว่าในช่วงปีที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยมีการดำเนินการที่มีความคืบหน้าและเป็นรูปธรรมในทุกด้านตามหลักมาตรฐานสากล (5Ps) ได้แก่

1. การจับกุมการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิด (Prosecution)
2. การคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ (Protection)
3. การป้องกันปัญหา (Prevention)
4. การขับเคลื่อนกลไกการดำเนินงานระหว่างส่วนราชการ (Policy mechanism)
5. ความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆทั้งในและนอกประเทศ (Partnership)

ในส่วนของจังหวัดสระแก้วด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดนั้นมีพรมแดนติดกับราชอาณาจักรกัมพูชาเป็นระยะทางประมาณ 165 กิโลเมตร อีกทั้งยังมีศูนย์กลางทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ คือ “ตลาดโรงเกลือ” ทำให้มีแรงงานจำนวนมากจากราชาอาณาจักรกัมพูชาเคลื่อนย้ายเข้ามาและเคลื่อนย้ายผ่านจังหวัดสระแก้ว ทั้งที่เป็นการเข้าเมืองโดยถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย สาเหตุที่ทำให้แรงงานชาวกัมพูชาต้องเคลื่อนย้ายเข้ามานั้นเนื่องจากการหารายได้ที่ดีกว่าในประเทศของตน ปัจจัยหนึ่งคือผู้ประกอบการในประเทศไทยนั้นมีความต้องการแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานบางประเภทที่คนไทยไม่นิยมทำ เช่น งานก่อสร้าง งานเกษตรตามฤดูกาล ปัจจัยดังกล่าวที่กล่าวมานี้ถือเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องให้แรงงานต่างด้าวตกอยู่ในสถานะที่เสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ อย่างไรก็ตามข้อมูลจากการดำเนินงานของจังหวัดสระแก้วในด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ตลอดจนการจัดระเบียบขบวนการนั้นจังหวัดสระแก้วไม่มีขบวนการค้ามนุษย์ที่อยู่ในรูปแบบต่างๆหรือลักษณะการขบวนการที่เป็นชาวกัมพูชาหรือคนต่างประเทศอื่นโดยตรง แต่อาจจะเป็นทางผ่านของการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายในการนำคนต่างด้าวไปสู่เมืองใหญ่ เช่น จังหวัดชลบุรี จังหวัดสมุทรปราการและกรุงเทพมหานคร เป็นต้น ทั้งนี้มีปัจจัยร่วมหลายประการที่ทำให้มีมูลเหตุจูงใจให้ชาวกัมพูชาหลบหนีเข้าเมืองมาโดยผิดกฎหมาย เช่น สถานะความเป็นอยู่ของชาวกัมพูชาที่ประเทศตนเองนั้นมีความลำบากรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ หรือการเข้าเมืองโดยวิธีการที่ถูกกฎหมายนั้นอาจจะมีความค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงหรือกระบวนการในการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายล่าช้าทำให้ชาวกัมพูชาส่วนหนึ่งนั้นอดทนรอคอยเอกสารไม่ได้ จึงทำให้มีการแสวงหาวิธีที่จะหลบหนีเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยไม่ผ่านกระบวนการขั้นตอนของกฎหมาย นอกจากมีการลักลอบเข้า

เมื่อมาโดยผิดกฎหมายแล้ว ยังพบอีกว่ามีขบวนการค้ายาเสพติดข้ามชาติจังหวัดสระแก้วเป็นทางผ่านไปยังจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทยหรือผ่านไปยังสหพันธรัฐมาเลเซีย ซึ่งสถานการณ์การค้ายาเสพติดจังหวัดสระแก้วยังมีแนวโน้มสูงยิ่ง หลังจากมีการเปิดประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการ สถานการณ์การค้ายาเสพติดอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีมากขึ้น ปัญหาเด็กเร่ร่อนชาวกัมพูชาอาจจะเพิ่มมากขึ้นเด็กเร่ร่อนชาวกัมพูชากลุ่มนี้จัดว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงที่อาจจะตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ายาเสพติดในอนาคตต่อไปได้ จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษานโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว เพื่อนำเสนอตัวแบบซึ่งสามารถนำไปสู่การกำหนดนโยบายระดับชาติ ระดับพื้นที่เพื่อพัฒนาการแก้ไขปัญหาการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา : เพื่อศึกษาตัวแบบการนํานโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น รวมทั้งการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary) จากเอกสารรายงานของจังหวัด นโยบายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เกี่ยวกับการค้ายาเสพติด การสรุปผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ การศึกษาแนวคิดทฤษฎีการนํานโยบายไปปฏิบัติ ความหมายของการค้ายาเสพติดและกฎหมายว่าด้วยการค้ายาเสพติดของไทย แนวคิดการขับเคลื่อนนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดของไทย จากเอกสารตำรา ระเบียบข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้องรวมถึงศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาในครั้งนี้คือ ผู้นำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดไปปฏิบัติที่เป็นผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดสระแก้ว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้นำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดไปปฏิบัติที่เป็นผู้บริหารระดับสูงของจังหวัด จำนวน 10 คน ประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด ป้องกันจังหวัดนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด จัดหางานจังหวัดและแรงงานจังหวัด ตำรวจ และทหาร ในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนี้แต่งตั้งตามคำสั่ง คสช. ที่ 101/2557 เรื่องการแต่งตั้งชุดติดตามและตรวจสอบการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ายาเสพติด โดยให้แต่ละจังหวัดแต่งตั้งชุดติดตามและตรวจสอบการจัดการแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ายาเสพติดภายในจังหวัดและระบุอำนาจหน้าที่ของชุดติดตามและตรวจสอบการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) อันได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรับนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ประกอบ ด้วยคำถามปลายเปิด อุปกรณ์บันทึกเสียงภาพ สำหรับการศึกษาในครั้งนี้

การรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้รวบรวมจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในภาคสนาม และแหล่งข้อมูลด้านทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น วิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัย บทความ วารสาร หนังสือ และรวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การตีความหรือการแปลความจากบทสัมภาษณ์ เพื่อตอบคำถามการวิจัย การนำเสนอผลการศึกษาที่ได้รับจากการวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งสรุป และอภิปรายผลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาตัวแบบการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการ ในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้วนั้นในการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดสระแก้วประกอบด้วยด้านต่างๆที่สำคัญดังนี้

1. ด้านนโยบายและการนำไปปฏิบัติ (Policy and Implementation)สรุปได้ว่า สถานการณ์การค้ามนุษย์ในพื้นที่สระแก้วนั้นในเบื้องต้นพบว่า จังหวัดสระแก้ว เป็นพื้นที่ต้นทาง ซึ่งเป็นเมืองชายแดนที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา 165 กิโลเมตร สามารถข้ามผ่านไปได้สะดวกเนื่องจากมีพื้นที่ราบ ปัญหาที่พบหลักๆ คือ การลักลอบเข้าเมือง การเข้ามาค้าแรงงาน เป็นแรงงานทางการเกษตรในการใช้แรงงานนี้หากมีการตรวจจับในเบื้องต้นพบว่าผิดกฎหมายแรงงานก็จะดำเนินการตามกฎหมายแรงงาน และไม่เข้าข่ายกฎหมายการค้ามนุษย์ เนื่องจากยังไม่มีกระบวนการที่สมบูรณ์ แรงงานที่เข้ามาส่วนใหญ่เป็นภาคเกษตรกรรม ทำงานเกี่ยวข้าว ตัดอ้อย ซึ่งเข้ามาเป็นช่วงฤดูกาล ทั้งนี้จากปัญหาการลักลอบเข้าเมืองนั้นพบว่า การจัดทำเอกสารทางราชการของประเทศเพื่อนบ้านมีความล่าช้ามีค่าใช้จ่ายมากกว่าบ้านเรา จึงมีเข้ามาแบบเข้าไปเย็นกลับเป็นส่วนใหญ่

2. ด้านความร่วมมือ (Partnership) การสร้างความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์แบบบูรณาการกับภาคีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคเอกชน ภาคประชาสังคมบริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สระแก้วนั้น สิ่งที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายที่สำคัญคือ “นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว” สิ่งที่ได้รับผลกระทบเรื่องแรกคือชีวิตสภาพความเป็นอยู่ของคนที่อยู่ในและนอกรอบเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นๆวิถีชีวิตเศรษฐกิจเปลี่ยนแน่นอน เปลี่ยนเร็วขึ้น เปลี่ยนจากระบบ “การผลิตเกษตรแบบดั้งเดิมจะเปลี่ยนเป็นระบบแผนใหม่” มองในแง่ของการค้ามนุษย์ ถ้าเกิดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ สถานประกอบการอาจมีโควตาจ้างแรงงานต่างด้าวมากขึ้น เมื่อมีการเปิดการจ้างอย่างถูกกฎหมายการค้ามนุษย์ก็อาจจะลดลง ในบริบทของสังคม ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นคือจะมีการที่คนเข้ามามากขึ้น มันก็จะมีการแย่งกันใช้สาธารณูปโภคปัญหาเสพติด เรื่องอาชญากรรม เรื่องสิ่งแวดล้อมต้องตามมาแน่นอน ในส่วนของด้านการเมืองนั้น ณ ปัจจุบันกลุ่มนักการเมืองในพื้นที่ที่ยังไม่มีบทบาทมากนัก เพราะยังไม่มีเลือกตั้ง แนวชายแดนเริ่มดีขึ้นทหารไทยกับทหารกัมพูชายุ่งกันมากขึ้น จับมือกันมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาปัจจุบันนี้อยู่ในเกณฑ์ที่ดี สงบ ไม่มีปัญหา แต่ยังคงมีบทบาทในการต่อรองสามารถหาข้อตกลงร่วมกันระหว่าง 2 ฝ่ายขึ้นไปโดยใช้สันติวิธี เน้นไปที่การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และลดเงื่อนไข จนหาข้อยุติปัญหาและข้อขัดแย้งในพื้นที่ได้ สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการ

ปฏิบัติงานได้สามารถเข้าถึงข้อมูลในพื้นที่เพื่อใช้ในการต่อรองทางการเมืองในพื้นที่ได้ และสามารถเข้าถึงข้อมูลในพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ มีการแสวงหาข้อตกลงที่จะให้ทุกฝ่ายร่วมเจรจาได้รับผลประโยชน์ด้วยกัน ซึ่งในพื้นที่มีอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามค้ายาเสพติดและหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเฝ้าระวังปัญหาการค้ายาเสพติด

3. ด้านการป้องกัน (Prevention) การดำเนินการตามมาตรการในการป้องกันการค้ายาเสพติดเพื่อลดความเสี่ยงของบุคคลที่จะตกเป็นผู้เสียหายค้ายาเสพติดโดยกำหนดมาตรการเพื่อลดความเปราะบางของแรงงานข้ามชาติต่อการถูกค้ายาเสพติด (การจัดการแรงงานต่างด้าว, การควบคุมดูแลชายแดน) สรุปได้ว่ากำหนดมาตรการเพื่อลดความเปราะบางของแรงงานข้ามชาติต่อการถูกค้ายาเสพติด (การจัดการแรงงานต่างด้าว, การควบคุมดูแลชายแดน) ได้มีมาตรการ “มาตรการผ่อนปรนที่ผ่อนผันกันพอสมควร” ด้วยเหตุผลของการเป็นจังหวัดชายแดนแล้วก็เพื่อมนุษยธรรม และก็เพื่อ “ความสัมพันธ์อันดีของไทยกับกัมพูชา” ในช่วงที่ผ่านมาที่ผ่อนผันให้คนกัมพูชาสามารถเดินทางเข้าออกได้โดยใช้หนังสือเดินทางอยู่สามประเภทหนึ่งหนังสือเดินทางไปกลับรายวัน สองก็คือหนังสือเดินทางที่ใช้ก็คือ border pass border pass ส่วนที่สามคือ หนังสือเดินทางถูกต้อง เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนค้าขายเดินทางเข้าออกเชื่อมความสัมพันธ์ ซึ่งหนังสือเดินทางชนิดนี้ใช้มานานและเป็น “MOU ที่ตกลงกันระหว่างไทยกับกัมพูชา” ซึ่งมันสามารถให้คนกัมพูชา เดินทางเข้ามาในไทยได้กับในท้วงระยะเวลา 7 วัน “การแก้ปัญหาในเรื่องการค้ายาเสพติดเชื่อมโยงกับแรงงานต่างด้าว” มันก็จะเชื่อมโยงกับแรงงานต่างด้าว “การบริหารจัดการของจังหวัดชายแดนของจังหวัดสระแก้ว” เลย เพราะนี่คือหัวใจสำคัญเลยนี่คือ “แผนบูรณาการ” การกันจะเข้าจะออกมันก็เป็นหัวใจสำคัญเลย คือ “การบริหารจัดการชายแดนถ้าได้ปัญหาที่ลดลง ปัญหาของแรงงานต่างด้าวก็ลดลง ปัญหาการค้ายาเสพติดมันก็จะเชื่อมโยงก็จะลดลง” และการการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้วนั้นลักษณะขององค์กรที่นำไปปฏิบัติต้องได้รับการสนับสนุนจากเอกชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน มีหน่วยงานภาครัฐเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันการปฏิบัติงานตามนโยบายฯ และมีการดำเนินงานทุกส่วนอย่างจริงจัง เข้มงวดในการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด

4. ด้านการดำเนินคดีและบังคับใช้กฎหมาย (Prosecution) แนวคิดการบูรณาการความร่วมมือในการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้วไปปฏิบัติสรุปได้ว่าได้มีการตรวจบูรณาการมีเครือข่ายอาสาสมัครแรงงาน ซึ่งเป็นตัวแทนเป็นผู้แจ้งข่าว ซึ่งหลักการในการทำงานแบบบูรณาการนั้นทำหน้าที่ในการ 3 อย่างเป็นหลักคือ การสกัดเป็นหน้าที่ของหน่วยกำลังทหารอยู่แล้วที่มีตามแนวชายแดน ต่อมาก็มีหน่วยตรวจค้นของตำรวจ การป้องกันมีทั้งป้องกันในประเทศและนอกประเทศ การปราบปรามก็เป็นส่วนที่ออกตรวจหรือออกตรวจร่วม ซึ่งในการดำเนินการนั้นส่วนใหญ่จะเข้ากันได้แล้วก็แบ่งแยกหน้าที่การปฏิบัติไว้ชัดเจน มีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ของปัญหา เสร็จแล้วก็มีการทำข้อตกลงความร่วมมือกับส่วนราชการต่างๆ รวมไปถึงมีการสนธิกำลังร่วมกันหลายหน่วยงานก็ให้สนธิกำลังออกไปเป็นด้านๆ และที่สำคัญต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลกัน รวมไปถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดไปปฏิบัติผลการศึกษา ในด้านความชัดเจนของนโยบาย ด้านความพร้อมและความเพียงพอของทรัพยากรและด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

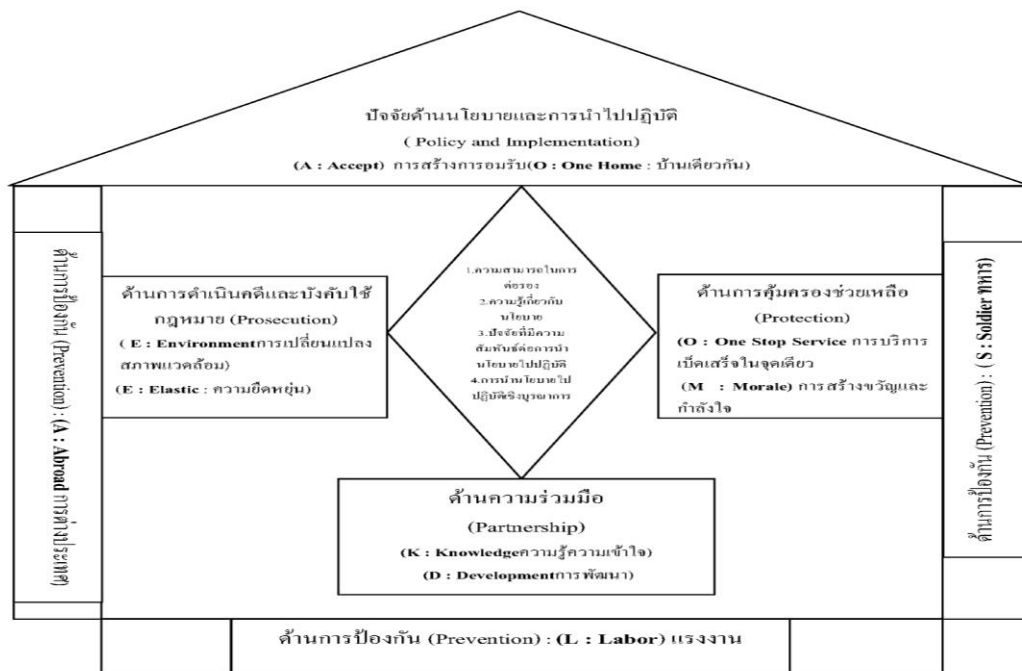
5. ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือ (Protection) การให้ความคุ้มครองช่วยเหลือด้วยระบบคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ายาเสพติด เพิ่มศักยภาพของเจ้าหน้าที่ (จำนวนบุคลากร) และให้ความร่วมมือเพื่อสร้างหลักประกันการประสานงานระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในการต่อต้านการค้ายาเสพติด การนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้วสรุปได้ว่า

ปัญหาที่พบเกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว มีปัญหา “ด้านการข่าว” หน่วยงานภาครัฐ ราชการ ลงลึกไปถึงในพื้นที่ไม่ได้ ต้องอาศัย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนร่วมกับคนในท้องถิ่นแจ้งปัญหาให้กับส่วนราชการ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับ “ความชัดเจนเชิงระบบ” ในการเป็นเจ้าภาพงาน แนวทางในการพัฒนานั้นควรมีการติดตามการประเมินผล โครงการการลดปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่ ผ่านโครงการ “โครงการพระราชดำริ” “สอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เขาพออยู่พอกิน” มีการจัดตั้ง “ศูนย์ประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของกระทรวงแรงงานโดยสำนักงานแรงงานจังหวัดกับหน่วยงานราชการอื่นๆ” ในพื้นที่ชายแดนเพื่อให้ประชาชนทั้ง 2 ประเทศได้มาแลกเปลี่ยนความรู้กันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ “ป้องกันการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่น การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน” นอกจากนี้ในด้านสุขภาพนั้น ควรมีการส่งเสริมให้แรงงานซื้อ “บัตรประกันสุขภาพ” เพื่อลดปัญหาการไม่มีค่าใช้จ่ายเวลาเจ็บป่วยปัญหาส่วนใหญ่ของจังหวัดสระแก้วจะเป็นการแฝงเข้ามาในรูปแบบแรงงานต่างด้าวโดยการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย จังหวัดสระแก้วถือเป็นทางผ่านของแรงงานและกระบวนการค้ามนุษย์เพื่อเข้ามาในประเทศและเดินทางไปสู่จังหวัดต่างๆ ที่เป็นเมืองใหญ่และเมืองท่องเที่ยวหากมองเหตุการณ์การค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดสระแก้วยังไม่ถือว่ารุนแรงมากนักเพราะจังหวัดสระแก้วมีการขับเคลื่อนนโยบายร่วมกันหลายหน่วยงาน มีการบูรณาการ มีการสร้างความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์อย่างเป็นระบบบนฐานความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนครอบคลุมทุกพื้นที่ในจังหวัดสระแก้ว ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้นำนโยบายระดับชาติตามแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน เข้ามาเป็นประเด็นหลักในการขับเคลื่อนนโยบาย การจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถสรุปผลการดำเนินงานและนำเสนอตัวแบบการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้วจากผลการศึกษาทั้ง 5 ด้านข้างต้นนั้นนำมาสร้างตัวแบบที่ใช้ชื่อเรียกว่า “S A K A E O M O D E L” ดังปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวแบบการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว

ที่มา : สิริมาส หมื่นสาย,และคณะ (2561).ตัวแบบการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว “SAKAEOMODEL”. ทุนวิจัยสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระแก้ว ปีงบประมาณ 2561

จากผลการศึกษาตัวแบบการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิงบูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว รูปแบบการนำเสนอเป็นตัวแบบ “SAKAEOMODEL” พบว่าจังหวัดสระแก้วเป็นด่านแรกในพื้นที่ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนที่มีแนวเขตเชื่อมต่อประเทศกัมพูชา ซึ่งได้มีการจัดตั้งกองกำลังบูรพาเป็นด่านสกัดกั้นการเข้าออก (S : Solider : ทหาร) และมีการบริหารจัดการชายแดนเพื่อพัฒนาพื้นที่ควบคุม ส่งเสริมและสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างไทยกับกัมพูชา ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจ (A : Abroad : การต่างประเทศ) การประชาสัมพันธ์ให้ชาวกัมพูชา ให้รู้ว่าการลักลอบเข้าเมืองเป็นการผิดกฎหมาย นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญก็คือปัจจัยภายในประเทศที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันนโยบายให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งต้องทำการการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน องค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน ให้ทราบถึงข้อมูลหน่วยงานให้บริการด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ (K: Knowledge) การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา รวมถึงสร้างการยอมรับให้ทุกคนในจังหวัดจะต้องออกมาช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ให้หมดไปจากพื้นที่ โดยเฉพาะปัญหาขอทานในตลาดโรงเกลือ (A : Accept)

การเปลี่ยนแปลงสภาวะเศรษฐกิจก็มีส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการเกิดปัญหาการค้ามนุษย์ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในจังหวัดสระแก้วโดยเฉพาะบริบททางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่จังหวัดสระแก้วเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเต็มตัว ควรมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับผลกระทบ (E : Environment) จึงต้องมีแผนงานโครงการ ที่จะรองรับการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นและการดำเนินการดำเนินด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตามนโยบายของรัฐบาลในยุคปัจจุบันจะจัดปัญหาการค้ามนุษย์ให้หมดสิ้นมีการบูรณาการ (O : One Home)

ในการปฏิบัติงานนั้นจำเป็นต้องมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานสนับสนุนผู้ที่มีผลงานที่เป็นรูปธรรม ส่งเสริมคนดีกระตุ้นและพัฒนาบุคลากรให้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ไม่ย่อท้อ ท้อถอย (M : Morale) ร่วมกันแก้ไขปัญหาควรมีเจ้าภาพหลัก หรือมีจุดบริการเพียงจุดเดียวในจังหวัดที่สามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจได้เบ็ดเสร็จในทีเดียว โดยใช้ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นจุดบริการในการดำเนินงาน (O : One Stop Service) ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความยึดหยุ่นสูงในการปฏิบัติงานมีความรู้เกี่ยวกับหลักการของนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ลดขั้นตอนในการทำงาน ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งบริการ แหล่งข้อมูลข่าวสารได้ง่าย ไม่เลือกปฏิบัติไม่กีดกัน เรียบง่ายและเป็นกันเอง (E : Elastic) และการแก้ไขแรงงานที่ผิดกฎหมายให้ถูกกฎหมายมีการประชาสัมพันธ์ให้แรงงานต่างด้าว ที่อยู่นอกระบบ ให้เข้ามาสู่ระบบ มีการลงทะเบียน ตลอดจนมีการขอใบอนุญาตทำงานที่ถูกต้อง ปัญหาถูกหลอกลวงซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการค้ามนุษย์ด้านแรงงานก็จะหมดสิ้นไป (L : Labor) ซึ่งหากปฏิบัติตามอย่างครบวงจรแล้วการพัฒนาจังหวัดสระแก้วให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โครงการกิจกรรมต่างๆ ที่จะพัฒนาจังหวัด ต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ตลอดจนได้เตรียมการรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่จังหวัดสระแก้วเป็นเขตเศรษฐกิจเต็มตัว (D : Development)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษามีอภิปรายประเด็นสำคัญในการศึกษาได้ดังนี้

1. ด้านนโยบายและการนำไปปฏิบัติ (Policy and Implementation) สรุปได้ว่า จังหวัดสระแก้วเป็นพื้นที่ต้นทาง ซึ่งเป็นเมืองชายแดนที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา สามารถข้ามผ่านไปได้สะดวกเนื่องจากมีพื้นที่ราบ ปัญหาที่พบหลักๆ คือ การลักลอบเข้าเมือง การเข้ามาค้าแรงงาน เป็นแรงงานทางการเกษตร พบว่าผิดกฎหมายแรงงานก็จะดำเนินการตามกฎหมายแรงงาน และไม่เข้าข่ายกฎหมายการค้ามนุษย์เนื่องจากยังไม่มีกระบวนการที่สมบูรณ์ ทั้งนี้จากปัญหาการลักลอบเข้าเมืองนั้นพบว่า การจัดทำเอกสารทางราชการของประเทศเพื่อนบ้านมีความล่าช้ามีค่าใช้จ่ายมากกว่าบ้านเรา จึงมีเข้ามาแบบเข้าไปเย็นกลับเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจังหวัดสระแก้วได้ให้ความสำคัญกับปัญหาค้ามนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เน้นย้ำให้ทุกหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ เคร่งครัด ตรงไปตรงมา ยึดกฎหมายเป็นหลัก โดยใช้ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน มีเป้าหมายที่จะไม่ให้เกิดการค้ามนุษย์เกิดขึ้นในจังหวัดสระแก้วซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาโจเนและวิลด์ฟสกี (Majone and Wildavsky, 1978, p. 30) ที่กล่าวไว้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนหนึ่งซึ่งแยกออกจากการกำหนดนโยบาย เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากการกำหนดนโยบายอาจอยู่ในรูปของกฎหมาย คำสั่ง หรือโครงการที่ได้กำหนดเป้าหมายและข้อกำหนดอื่น ๆ ไว้แล้ว ไปดำเนินการให้บรรลุผลเรียกการศึกษานี้ในแนวทางนี้ว่า “Implementation as Control or Rational Model or Classical Model” แนวทางการศึกษานี้ ประกอบด้วย

1. การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การระบุถึงรายละเอียดของแผนต่าง ๆ และเน้นการควบคุม
2. การกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีการกำหนดขอบเขตของแต่ละฝ่ายและแยกจากกัน
3. การกำหนดนโยบายเป็นเรื่องของการเมือง ส่วนการนำนโยบายไปปฏิบัติจะไม่ใช่วiệcของการเมือง แต่จะเป็นเรื่องทางเทคนิค
4. เน้นในเรื่องการให้คำแนะนำ การออกคำสั่ง หรือการให้ความยินยอม
5. การดำเนินการตามนโยบายเป็นไปในแนวทางเดียว คือ จากข้างบนลงมาสู่ข้างล่าง (top down)

2. ด้านความร่วมมือ (Partnership) การสร้างความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์แบบบูรณาการกับภาคที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคเอกชน ภาคประชาสังคมบริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สระแก้วนั้น สิ่งที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายที่สำคัญคือ “นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว” สิ่งที่ได้รับผลกระทบเรื่องแรกคือชีวิตสภาพความเป็นอยู่ของคนที่อยู่ในและนอกรอบเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้นวิถีชีวิตเศรษฐกิจเปลี่ยนแน่นอน เปลี่ยนเร็วขึ้น เปลี่ยนจากระบบ “การผลิตเกษตรแบบดั้งเดิมจะเปลี่ยนเป็นระบบแผนใหม่” มุ่งในแง่ของการค้ามนุษย์ ถ้าเกิดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ สถานประกอบการอาจมีโควตาจ้างแรงงานต่างด้าวมากขึ้น เมื่อมีการเปิดการจ้างอย่างถูกกฎหมายการค้ามนุษย์ก็อาจจะลดลง ในบริบทของสังคม ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นคือจะมีการที่คนเข้ามามากขึ้น มันก็จะมีการแย่งกันใช้สาธารณูปโภคปัญหาเสพติด เรื่องอาชญากรรม เรื่องสิ่งแวดล้อมต้องตามมาแน่นอน ในส่วนของด้านการเมืองนั้น ณ ปัจจุบันกลุ่มนักการเมืองในพื้นที่ยังไม่มีบทบาทมากนัก เพราะยังไม่มีเลือกตั้ง แนวชายแดนเริ่มดีขึ้นทหารไทยกับทหารกัมพูชายุกันมากขึ้น จับมือกันมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาปัจจุบันนี้อยู่ในเกณฑ์ที่ดี สงบ ไม่มีปัญหา แต่ยังคงมีบทบาทในการต่อรองสามารถหาข้อตกลงร่วมกันระหว่าง 2 ฝ่ายขึ้นไปโดยใช้สันติวิธี เน้นไปที่การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และลดเงื่อนไข จนหาข้อยุติปัญหาและข้อขัดแย้งในพื้นที่ได้ สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานได้สามารถเข้าถึงข้อมูลในพื้นที่เพื่อใช้ในการต่อรองทางการเมืองในพื้นที่ได้ และสามารถเข้าถึงข้อมูลในพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ มีการแสวงหาข้อตกลงที่จะให้ทุกฝ่ายร่วมเจรจาได้รับผลประโยชน์ด้วยกัน ซึ่งในพื้นที่มีอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามค้ามนุษย์และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดของวิลเลียมส์ (William, 1982, p. 37) ที่กล่าวไว้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึงความสามารถขององค์การในการรวบรวมทรัพยากรทางการบริหารในองค์การ ให้สามารถปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งต้องมีการจัดหา/เตรียมวิธีการต่าง ๆ เพื่อจะทำให้การดำเนินงานตามนโยบายสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยต้องใช้ความพยายามอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ จนสามารถดำเนินการได้สำเร็จ

3. ด้านการป้องกัน (Prevention) สรุปได้ว่ากำหนดมาตรการเพื่อลดความเปราะบางของแรงงานข้ามชาติต่อการถูกค้ามนุษย์ (การจัดการแรงงานต่างด้าว, การควบคุมดูแลชายแดน) ได้มีมาตรการ “มาตรการผ่อนปรนก็ผ่อนผันกันพอสมควร” ด้วยเหตุผลของการเป็นจังหวัดชายแดนแล้วก็เพื่อนมนุษย์ธรรม และก็เพื่อ “ความสัมพันธ์อันดีของไทยกับกัมพูชา” ในช่วงที่ผ่านมาผ่อนผันให้คนกัมพูชาสามารถเดินทางเข้าออกได้โดยใช้หนังสือเดินทางอยู่สามประเภทหนึ่งหนังสือเดินทางไปกลับรายวัน สองก็คือหนังสือเดินทางที่ใช้ก็คือ border pass border pass ส่วนที่สามคือ หนังสือเดินทางถูกต้อง เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนค้าขายเดินทางเข้าออกเชื่อม

ความสัมพันธ์ ซึ่งหนังสือเดินทางชนิดนี้ใช้มานานและเป็น “MOU ที่ตกลงกันระหว่างไทยกับกัมพูชา” ซึ่งมันสามารถให้คนกัมพูชา เดินทางเข้ามาในไทยได้กับในท่วงระยะเวลา 7 วัน “การแก้ปัญหาในเรื่องการค้ามนุษย์ เชื่อมโยงกับแรงงานต่างด้าว” มันก็จะเชื่อมโยงกับแรงงานต่างด้าว “การบริหารจัดการของจังหวัดชายแดนของ จังหวัดสระแก้ว” เลย เพราะนี่คือหัวใจสำคัญเลยนี่คือ “แผนบูรณาการ” การกันจะเข้าจะออกมันก็เป็นหัวใจ สำคัญเลย คือ “การบริหารจัดการชายแดนถ้าได้ปัญหาก็ลดลง ปัญหาของแรงงานต่างด้าวก็น้อยลง ปัญหาการค้า มนุษย์ที่มันจะเชื่อมโยงก็จะลดลง” และการการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติเชิง บูรณาการในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้วนั้นลักษณะขององค์กรที่นำไปปฏิบัติต้องได้รับการสนับสนุนจากเอกชนและ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน มีหน่วยงานภาครัฐเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันการปฏิบัติงานตาม นโยบายฯ และมีการดำเนินงานทุกส่วนอย่างจริงจัง เข้มงวดในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธยาน์ จาริยานุกุล (2557) ศึกษาเรื่อง การนำนโยบายในการป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การนำนโยบายป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่ ไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมนั้นต้องมีการกำหนดโครงการและแผนการ ดำเนินงาน ตลอดจนขอบเขต ระยะเวลาการดำเนินงาน และการประมาณ การงบประมาณ ซึ่งพบว่า ทุก โครงการจัดทำในลักษณะโครงการ มีความชัดเจน และถูกกำหนดโดยผ่านการพิจารณาอย่างละเอียดจากที่ ประชุมคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นไปตาม ขั้นตอนที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ในขั้นตอนกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติต้องมีการพิจารณาในทุกขั้นตอนเริ่ม ตั้งแต่ขั้นตอนการมอบหมายงาน พบว่า มีการมอบหมายงานโดยพิจารณาจากความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ผู้รับ มอบหมายงาน การประสานงานหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก ส่วนใหญ่มีความร่วมมือที่ดีต่อกัน อีกทั้งมีการติดตามและควบคุมงานในแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติอย่างละเอียด ตลอดจนมีการประเมินผลหลังโครงการ เสร็จสิ้นทุกโครงการ โดยมีการประเมินกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชน พบว่า ในส่วนของประชาชนได้ให้ความ ร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางภาครัฐจัดขึ้นอย่างดี และไม่มีมีการเรียกร้องใด ๆ จากภาครัฐ เนื่องจาก ประชาชนส่วนใหญ่ยังคิดว่าปัญหาการค้ามนุษย์เป็นเรื่องไกลตัว

4. ด้านการดำเนินคดีและบังคับใช้กฎหมาย (Prosecution) สรุปลงได้ว่าได้มีการตรวจบูรณาการมี เครือข่ายอาสาสมัครแรงงาน ซึ่งเป็นตัวแทนเป็นผู้แจ้งข่าว ซึ่งหลักการในการทำงานแบบบูรณาการนั้นทำหน้าที่ ในการ 3 อย่างเป็นหลักคือ การสกัดเป็นหน้าที่ของหน่วยกำลังทหารอยู่แล้วที่มีตามแนวชายแดน ต่อมาก็มี หน่วยตรวจค้นของตำรวจ การป้องกันมีทั้งป้องกันในประเทศและนอกประเทศ การปราบปรามก็เป็นส่วนที่ออก ตรวจหรือออกตรวจร่วม ซึ่งในการดำเนินการนั้นส่วนใหญ่จะเข้ากันได้และก็แบ่งแยกหน้าที่การปฏิบัติไว้ชัดเจน มีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ของปัญหา เสร็จแล้วก็มีการทำข้อตกลงความร่วมมือกับส่วนราชการ ต่างๆ รวมไปถึงมีการสนธิกำลังร่วมกันหลายหน่วยงานก็ให้สิทธิกำลังออกไปเป็นด้านๆ และที่สำคัญต้องมีการ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลกัน รวมไปถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำนโยบายการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ไปปฏิบัติผลการศึกษา ในด้านความชัดเจนของนโยบาย ด้านความพร้อมและความเพียงพอของ ทรัพยากรและด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนสอดคล้องกับแนวคิดของแวน มิเตอร์และแวน ฮอร์น (Van Meter and Van Horn, 1975) ในด้านลักษณะขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น จำนวนเจ้าหน้าที่ การ ควบคุม การบังคับบัญชาความอยู่รอดขององค์กรความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการกับผู้กำหนด นโยบายและสอดคล้องกับแนวคิดของบาร์ดาค (Bardach, 1980, p. 9) ที่กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็น เกมของกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด ทฤษฎี จะเห็นได้ว่า เป็นกิจกรรมทางสังคมที่ เกิดขึ้นและเป็นไปตามข้อกำหนดของนโยบาย ซึ่งเน้นความสำคัญของกระบวนการอย่างชัดเจน และแสดงให้เห็น

ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นเป็นผลผลิตของกระบวนการทางการเมือง การนำนโยบายไปปฏิบัติถือเป็นโอกาสแรกที่จะได้นำการตัดสินใจทางเลือกนโยบายไปปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง และขั้นตอนทั้งหมดของกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติแสดงให้เห็นถึงความหวังในการแก้ไขปัญหาของสังคมความกลัวเกี่ยวกับอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน และจินตนาการของผู้ที่มีส่วนร่วมที่ต้องการจะเน้นการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ ดังนั้น การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ จึงครอบคลุมกระบวนการแปลงนโยบายเป็นนามธรรมให้เป็นแผนงานรูปธรรมที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติและตรวจสอบวัดระดับความสำเร็จได้ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ

5. ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือ (Protection) การให้ความคุ้มครองช่วยเหลือด้วยระบบคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพิ่มศักยภาพของเจ้าหน้าที่ (จำนวนบุคลากร) และให้ความร่วมมือเพื่อสร้างหลักประกันการประสานงานระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในการต่อต้านการค้ามนุษย์ มีการบูรณาการ มีการสร้างร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์อย่างเป็นระบบบนฐานความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนครอบคลุมทุกพื้นที่ในจังหวัดสระแก้ว ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้นำนโยบายระดับชาติตามแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน เข้ามาเป็นประเด็นหลักในการขับเคลื่อนนโยบาย การจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติสา โล่สถาพรพิพิธ (2552) ศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้ตกเป็นเหยื่อจากกระบวนการค้ามนุษย์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้คำปรึกษาและเยียวยาจิตใจผู้ตกเป็นเหยื่อจากกระบวนการค้ามนุษย์ ขององค์กรจากภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย จำนวน 3 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า

5.1 บทบาทและหน้าที่ขององค์กรทั้ง 3 องค์กร จะมีความแตกต่างกันในเรื่องบุคลากรที่จะเข้ามาทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ และรูปแบบการทำงานที่แตกต่าง

5.2 เจ้าหน้าที่ใช้กลยุทธ์ในการแนะนำตนเอง การสร้างความไว้วางใจ โดยเริ่มจากการแนะนำตนเองให้แก่เหยื่อ ในขณะเดียวกัน ก็ยึดหลักการรักษาความลับ เพื่อเป็นหลักประกันว่าจะไม่มีใครรู้เรื่องส่วนตัว รวมถึงการให้ความรู้สิทธิถึงการเป็นพวกเดียวกัน เลือกใช้สรรพนามที่เหมาะสม ไม่วิพากษ์ในสิ่งที่เหยื่อพูด ไม่มีการตอกย้ำและสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในตัวผู้เสียหาย การเป็นผู้ฟังที่ดี มีการให้เกียรติในความเป็นมนุษย์ของเหยื่อ ให้คำชมเชย และสร้างกำลังใจ

5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้เสียหาย จะประกอบไปด้วย การใช้ภาษาที่แตกต่างกัน เช่น เจ้าหน้าที่คนไทยต้องสื่อสารกับเหยื่อที่เป็นชาวต่างชาติ โดยส่วนมากจะเป็นชาวลาว และพม่า นอกจากนั้น ยังมีสภาพร่างกายที่บอบช้ำของผู้เสียหาย ทำให้การบอกข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นนัก และประเด็นเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างเพศตรงข้าม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย

1. ควรมีการพัฒนาช่องทางให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงข่าวสารข้อมูลที่ควรรู้ทั้ง สิทธิ บทบาทหน้าที่ และกรณีที่ควรเฝ้าระวัง และส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของกระบวนการค้ามนุษย์ทั้ง ของประเทศตามชายแดนและภูมิภาค

2. ควรมีการพัฒนาระบบการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐเพื่อสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์และส่งเสริม / สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล/ข่าวสาร

ระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งระดับภูมิภาค ระดับประเทศและระดับพื้นที่รวมทั้งเพิ่มความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเอกชนและประเทศต้นทางในการช่วยเหลือผู้เสียหายคืนสู่สังคม

3. ควรมีการศึกษาสถานการณ์ การโยกย้ายถิ่นฐานในระดับภูมิภาคที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน และพิจารณาแนวทางช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบสุขภาพและประกันสุขภาพจากกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน และนำผลการศึกษาสรุปรูปเป็นภาพรวมของประเทศเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมากที่สุด

2. ควรมีการศึกษาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องและนำเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

3. ควรมีการสำรวจและศึกษาพื้นที่จุดเสี่ยงที่จะเกิดการค้ามนุษย์ในพื้นที่และกำหนดแนวทางการป้องกันอย่างชัดเจน

4. ควรมีการศึกษาความร่วมมือระหว่างประเทศ ภูมิภาคในการผลักดันส่งกลับ และการป้องกันการค้ามนุษย์ในภูมิภาค เพื่อผลักดันให้เกิดกฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นและเหมาะสมกับสภาพของแต่ละประเทศในภูมิภาค

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุนวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระแก้ว โดยท่าน ดร ธนสุนทร สว่างสาส์ และขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บและรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐธียรย์ จาริยานุกุล. (2557). การนำนโยบายในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไปปฏิบัติ: ศึกษากรณีจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สันต์สิตา ไส่สภาพรพิพัช. (2552). การสื่อสารเพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้ตกเป็นเหยื่อจากกระบวนการค้ามนุษย์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Bardach, E. (1980). **Implementation studies and the study of implements**. Presented at the 1980 meeting of American Policy Science Association, University of California, Berkeley.
- Majone, G., & Wildavsky, A. (1978). **Implementation** (2nd ed.). Beverly Hills, CA: University of California Press.
- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). The policy implementation process: A conceptual framework. **Administration and Society**, 6(4), 445-488.
- Williams, W. (1982). **Social policy research and analysis: The experience in the federal social agencies**. New York: American Elsevier.

การส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้กับผู้พิการสายตาด้อยโอกาสในจังหวัดเพชรบูรณ์ : การประสานและการนํานโยบายไปปฏิบัติ

ธีรภัทร กิจจารักษ์^{1*}

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีที่มาจากโครงการวิจัยเรื่อง การสร้างยุทธศาสตร์วิธีการนวดแผนไทยสำหรับผู้พิการทางสายตาด้อยโอกาสในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างปัจจัยความเข้มแข็งของผู้พิการทางสายตาด้อยโอกาสด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้กับผู้พิการสายตาด้อยโอกาสในชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งจากของวัตถุประสงค์ทั้งหมด ศึกษาด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับผู้พิการสายตาด้อยโอกาสในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. จุดแข็งของการประกอบอาชีพ พบว่า การประกอบอาชีพในพื้นที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป แต่มีบางส่วนที่มีความคล้ายกัน ได้แก่ การประกอบอาชีพที่มีตลาดรองรับ ตลาดมีความต้องการสูง มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ส่งผลต่อการต่อรองราคาสินค้าในฐานะผู้ผลิต และมีความเป็นเอกลักษณ์ในด้านการบริการสินค้า

2. ข้อจำกัดของอาชีพ พบว่า การประกอบอาชีพของผู้พิการสายตานั้นมีข้อจำกัดในด้านของสภาพจิตใจของผู้พิการเป็นหลัก สังคมไม่ยอมรับ กลไกการขับเคลื่อนการสนับสนุนจากกลุ่มภาครัฐต่างๆ งบประมาณสนับสนุนการประกอบอาชีพ ความยากลำบากในการเดินทางรวมกลุ่มอาชีพ ขาดความรู้เรื่องแหล่งทุนในการสนับสนุน

3. ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ พบว่า การประกอบอาชีพของผู้พิการนั้นมีความเสี่ยงหลายด้าน แต่สิ่งที่สามารถสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จได้ ได้แก่ ความสามัคคี รักในอาชีพ มีผู้นำที่เข้มแข็ง การได้รับการยอมรับในตัวผู้พิการ และการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนอาชีพ

4. ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ พบว่า การประกอบอาชีพของผู้พิการนั้นมีปัญหาได้แก่ ได้แก่ หน่วยงานของรัฐไม่เข้ามาสนับสนุนเท่าที่ควร ขาดความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกด้านวัสดุ อุปกรณ์ที่ไม่ทันสมัย ทักษะคติของบริบทสังคม หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ไม่เข้ามาสนับสนุน ขาดความร่วมมือของกลุ่มสมาชิก

5. การพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็ง พบว่า แนวทางในการพัฒนาการประกอบอาชีพผู้พิการให้เกิดความเข้มแข็งได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่ง รัฐต้องส่งเสริมผู้พิการให้มีความรู้ด้านกฎหมายและสิทธิที่ตนเองพึงได้รับจากรัฐ รวมถึงการส่งเสริมภาวะผู้นำของกลุ่ม หน้าที่และบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม จัดตั้งเป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับ การมีส่วนร่วมของกลุ่มสมาชิก การได้รับสวัสดิการและสามารถเข้าถึงแหล่งทุนต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐ

คำสำคัญ : ศักยภาพผู้พิการทางสายตา การประกอบอาชีพ การพัฒนาที่ยั่งยืน

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail : dr_mara24@hotmail.com

PROMOTING SELF-EMPLOYMENT FOR DISADVANTAGED VISUALLY IMPAIRED PEOPLE IN PHETCHABUN PROVINCE : COORDINATION AND IMPLEMENTATION OF POLICIES

Teeraphat Kitjarak^{1*}

Abstract

This research article Which is from the research project Creating a strategy of Thai massage methods for disadvantaged visually impaired people in Phetchabun Province. Which is part of the research plan Re: Strengthening the Strength of the Disabled Persons with Local Wisdom for Sustainable Development in Phetchabun Province. With the objective To study the promotion of independent occupation for disadvantaged visually impaired people in the local community of Phetchabun Province. Which is part of all objectives Study with qualitative research methodology Found that the promotion of occupations for the disadvantaged visually impaired in Phetchabun province Consists of the following factors

1. The strength of the occupation found that occupation in the area has different characteristics. But there are some that are similar Namely occupations that have a market to support The market has high demand. Have a group to strengthen Affecting the bargaining of products as manufacturers And is unique in product service

2. The limitations of occupation found that The occupation of the visually impaired is primarily limited to the mental state of the disabled. Society does not accept Mechanism to drive support from various government groups Budget for career support Difficulties in traveling, including professional groups Lack of knowledge about funding sources to support

3. Factors that result in success in the occupation found that the occupation of the disabled has many risks. But what can support success is unity, career love, strong leadership Being accepted in a disabled person And the establishment of a professional support fund

4. Problems and obstacles in the occupation found that the occupation of the disabled has problems, namely, the government agencies do not come to support as they should. Lack of cooperation among material members Non-modern equipment Attitude of social context Agencies / organizations Do not come to support Lack of cooperation among members

5. Strengthening development found that the guidelines for the development of disabled people to be strong are essential. The state must promote the disabled to have legal knowledge and rights that they should receive from the state. Including promotion of group leadership Functions and roles of group members Established as a recognized organization Participation of member groups Receiving benefits and being able to access various funding sources From government agencies

Keywords : Potential of the visually impaired, occupation, sustainable development

¹ Lecturer in Local Administration Program in Faculty of Humanities and Social Sciences. Phetchabun Rajabhat University.

* Corresponding author, e-mail : dr_mara24@hotmail.com

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของประเทศไทย มีแนวโน้มและการพัฒนาบนฐานสิทธิอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้กำหนดมาตรการและการสร้างกลไกเพื่อการคุ้มครองสิทธิคนพิการในเชิงนโยบายไว้ในกฎหมาย ตลอดจนให้คนพิการได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิทธิสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และ ความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ เป้าประสงค์การพัฒนาที่ยั่งยืน นับว่าเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้าน การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของประเทศไทย โดยประเทศไทยได้ลงมติรับรองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ๒๐๑๕-๒๐๓๐ ภายใต้ความร่วมมือของสหประชาชาติในเดือนกันยายน ๒๕๕๘ โดยต้องบรรลุในอีก ๑๕ ปีข้างหน้า SDGs เป็นวาระการพัฒนาใหม่ของโลกที่จะเป็นแรงกดดันในห่วงโซการผลิตในอนาคตที่มุ่งเน้นความเชื่อมโยง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการ 5Ps ได้แก่ ประชาชน โลก ความมั่งคั่ง สันติภาพ และ ความเป็นหุ้นส่วนซึ่ง SDGs นับเป็นภูมิทัศน์ใหม่ที่สร้าง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเป็นแรงกระตุ้นและตัวเร่งในการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนภาคเอกชนและภาครัฐต้องปรับตัวเพื่อก้าวไปสู่ความยั่งยืน ซึ่งประเทศไทยต้องนำเอา SDGs มาใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาประเทศ โดยไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No one left behind) รวมทั้งคนพิการด้วย แต่สำหรับทิศทางการพัฒนาที่เกิดขึ้นจริงนั้นยังพบว่าคนพิการส่วนใหญ่ยังมิมีฐานะที่ยากจนทำให้ ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระยะแรกเริ่มหรือพบความพิการ การเข้าไม่ถึง โอกาสทางการศึกษา และทำให้เกิดปัญหาการไม่มีอาชีพ ไม่มีงานทำ เกิดความไม่มั่นคงในการดำรงชีวิต

นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะก็ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนพิการ ทั้งที่อยู่อาศัย อาคารสถานที่ต่างๆ สถานที่ท่องเที่ยว ระบบคมนาคมขนส่ง รวมถึงเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการก็ยังมีราคาที่ยังค่อนข้างสูง ทำให้คนพิการที่มีฐานะยากจนไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จริง คนพิการส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การถูกเลือกปฏิบัติ คนพิการส่วนใหญ่ยังถูกเก็บไว้หลังบ้าน ซึ่งเกิดจากปัญหาด้านเจตคติของครอบครัวและสังคมที่มีต่อคนพิการและความพิการนั่นเอง

ในด้านของการทำงานของคนพิการ พบว่า ยังขาดการบริการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้คนพิการไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการและประโยชน์จากสิทธิ สวัสดิการบริการสาธารณะอื่นๆ ความช่วยเหลืออย่างเป็นธรรม พร้อมทั้งยังขาดการเชื่อมโยงกันทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและการจัดบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนพิการได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะด้านการประกอบอาชีพของผู้พิการนั้นยังมีการส่งเสริมหรือการสนับสนุนให้ผู้พิการประกอบอาชีพด้วยตนเองมีจำนวนจำกัด สิ่งที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการนำนโยบายไปปฏิบัติได้สำเร็จนั้น นอกจากตัวผู้พิการเองแล้ว ยังประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่เป็นกำลังหลักในการส่งเสริม นอกจากนี้ยังประกอบด้วยปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เป็นส่วนช่วยในการสนับสนุนให้การประกอบอาชีพของผู้พิการในพื้นที่ประสบผลสำเร็จได้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้กับผู้พิการสายตาด้อยโอกาสในชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้นำเสนอความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ การนำนโยบายไปปฏิบัติ กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งรายละเอียดนำเสนอในแต่ละหัวข้อดังนี้

1. ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ในพจนานุกรมเว็บสเตอร์ (Webster; cited in Sabatier & Mazmanian, 1983, p. 143) อธิบายความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ตรงตัวว่า หมายถึง กระบวนการทำการตัดสินใจของนโยบายหลักที่อยู่ในรูปแบบต่างๆไปปฏิบัติ เช่น นำกฎหมาย คำพิพากษาของศาล คำสั่งของฝ่ายบริหาร หรือพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาตามระบอบรัฐสภา หรือมติของคณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีไปปฏิบัติ แต่สำหรับในวรรณกรรมการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติแล้ว อธิบายความหมายการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้กว้างกว่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฟาน มีเตอร์ และฟาน ฮอร์น (Donald S. Van Meter & Van Horn, 1975, p. 202) นิยามว่า “การนำนโยบายไปปฏิบัติประกอบด้วยกระบวนการกระทำโดยคนหรือกลุ่มของภาครัฐและเอกชนที่มุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามการตัดสินใจของนโยบายก่อนหน้านั้น การกระทำนี้มีทั้งความพยายามครั้งเดียวที่จะเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ และความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะทำให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่หรือทีละน้อยตามที่กำหนดไว้ในการตัดสินใจของนโยบาย”

แมซเมเนียน และซาบาเตียร์ (Mazmanian & Sabatier, 1981, pp. 5-6; cited in Alexznder, 1985, p.405) นิยามว่า “การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการนำการตัดสินใจของนโยบายไปปฏิบัติซึ่งปกติกำหนดในรูปแบบพระราชบัญญัติ กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติตามธรรมดากระทำผ่านขั้นตอนต่างๆหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การเสนอร่างพระราชบัญญัติไปจนเกิดการทำตามโดยหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติและการทำตามของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนเกิดผลกระทบที่เป็นไปตามที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ และท้ายที่สุดมีการแก้ไขหรือพยายามแก้ไขพระราชบัญญัติ”

วิลเลียมส์ (William, 1975, p. 155) อธิบายว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่อยู่ระหว่างการตัดสินใจและการปฏิบัติเริ่มต้นด้วยการพัฒนาแนวปฏิบัติหรือออกแบบคุณสมบัติ จากนั้นก็เคลื่อนไปสู่ขั้นตอนที่ค่อนข้างจะยาวนานในการทำงานซึ่งเผชิญกับปัญหาอันหลากหลายและเป็นปัญหาใหม่ๆ เช่น ปัญหาทางเทคนิค การบริหาร บุคคลและสถาบัน การทำงานนี้จบลงเมื่อเริ่มมองเห็นว่าพร้อมที่จะทดสอบการทดลองหรือถ้าไม่ได้เป็นการทดลองก็จบลงด้วยดุลพินิจที่คิดว่าการปฏิบัตินั้นสมบูรณ์แล้ว ขั้นตอนนี้บางทีก็มีการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อนำข้อมูลไปเริ่มต้นกระบวนการใหม่อีก

ริปลีย์ และแฟรงกลิน (Ripley & Franklin, 1986, p. 4) อธิบายว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติ สิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากที่กฎหมายได้ให้อำนาจแก่แผนงาน นโยบายหรือให้ผลประโยชน์หรือผลผลิตบางอย่างที่จับต้องได้ คำนี้หมายถึงกลุ่มของกิจกรรมที่ตามมากับเจตนาของแผนงานหรือผลลัพธ์ที่พึงปรารถนา การนำนโยบายไปปฏิบัติประกอบด้วยกระบวนการกระทำหรือไม่กระทำของตัวแสดงหลายคน โดยเฉพาะข้าราชการ การออกแบบให้แผนงานบังเกิดผลมีวิธีการที่มองเห็นได้ชัดว่าจะบรรลุจุดมุ่งหมาย

บาร์แดช (Bardach, 1980: 9) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นเกมของกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด ทฤษฎี และการวิจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นและเป็นไปตามข้อกำหนดของนโยบาย ซึ่งเน้นความสำคัญของกระบวนการอย่างชัดเจน และแสดงให้เห็นว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นผลผลิตของกระบวนการทางการเมือง การนำนโยบายไปปฏิบัติถือเป็นโอกาสแรกที่จะได้นำการตัดสินใจทางเลือกนโยบายไปปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง และขั้นตอนทั้งหมดของ

กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติแสดงให้เห็นถึงความหวังในการแก้ไขปัญหาของสังคม ความกลัวเกี่ยวกับอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน และจินตนาการของผู้ที่มีส่วนร่วมที่ต้องการจะเน้นการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงครอบคลุมกระบวนการแปลงนโยบายเป็นนามธรรมให้เป็นแผนงานรูปธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติและตรวจสอบวัดระดับความสำเร็จได้ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ

สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการหลังจากที่กฎหมายผ่านสภาหรือนโยบายได้รับการอนุมัติ เป็นกิจกรรมของการนำนโยบายที่อยู่ในรูปของกฎหมาย นโยบาย ระเบียบ คำสั่งหรือรูปแบบอื่นๆ ไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการที่อยู่ระหว่างการก่อรูปนโยบายและผลลัพธ์ อย่างไรก็ตาม การนำนโยบายไปปฏิบัติจริงนั้นอาจไม่ตรงกับที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของนโยบาย เพราะการปฏิบัติจริงขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆที่ไม่แน่นอนและควบคุมไม่ได้จำนวนมาก เช่น จำนวนหน่วยงาน ผลประโยชน์ของหน่วยงานและผลประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทรัพยากรและความสนับสนุนของฝ่ายต่างๆทั้งภายในและภายนอกองค์กร ยิ่งไปกว่านั้น นโยบายอาจล้มเหลวมาตั้งแต่ตอนคิดหรือก่อรูปนโยบายก็ได้ การที่นำนโยบายไปปฏิบัติมีความไม่แน่นอนนี้เองที่นักวิชาการหลายคนมองว่าเป็นการเมืองหรือการเมืองอยู่ในนั้น ดังสังเกตได้จากการเกิดความขัดแย้ง การแสวงหาความร่วมมือ การต่อรองและต่อสู้เพื่อแย่งชิงทรัพยากรจากนโยบาย อนึ่ง การนำนโยบายไปปฏิบัตินี้อาจมองจากข้างบนลงข้างล่าง หรืออาจมองจากพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติระดับล่างเป็นหลักหรือมองทั้งสองแบบก็ได้

2. การนำนโยบายไปปฏิบัติ

การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของการศึกษานโยบาย ซาบาเตียร์และแมซิมานิอัน (Sabatier & Mazimanian, 1983, pp. 153-161) ได้รวบรวมความรู้ช่วงสิบปีแรกของการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ สรุปเป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

2.1. ความสำคัญของการมอบหมายงานต่อหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติพร้อมกับการจัดให้มีทรัพยากรสำรอง (importance of assignment to a sympathetic implementation agency with slack resources) หน่วยงานการถูกหล่อหลอมมานานและมีกลไกปกป้องตัวเองจากภายนอก การมอบหมายนโยบายให้กับหน่วยงานโดยไม่มีการปฐมนิเทศจึงมักก่อให้เกิดปัญหา การอาศัยการติดตามและควบคุมคนที่มิพพฤติกรรมที่เป็นศัตรูต่อนโยบายนั้นไม่เป็นการเพียงพอ และนโยบายมักถูกต่อต้านจากกลุ่มผลประโยชน์และสมาชิกนิติบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

2.2. การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการขยายความขัดแย้งในขั้นกำหนดนโยบาย (implementation as an extension of the conflicts of the formulation) นักวิชาการบางคน เช่น มินซ์ (Mayntz) และ บาร์แดช (Bardach) เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการขยายความขัดแย้งในขั้นการกำหนดนโยบาย บางครั้งสถานการณ์นิติบัญญัติประนีประนอมกันให้ร่างพระราชบัญญัติผ่านไปได้โดยใช้ถ้อยคำกำกวมไปก่อน แล้วจึงไปกำหนดนโยบายจริงในขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น ยอมให้เงินนโยบาย แต่ไม่มีกลไกในการปฏิบัติซึ่งทำให้คนพอใจ แต่ต้องไปต่อสู้กันในการนำนโยบายไปปฏิบัติต่อไป หรือแม้แต่นโยบายที่ชัดเจนก็อาจไม่มีผลในทางปฏิบัติ

2.3. ทรัพยากรการเงินและเทคโนโลยี (financial and technical resources) นโยบายจะสำเร็จได้จะต้องมีเงินและเทคโนโลยีเพียงพอในระดับหนึ่ง การจัดสรรเงินทุนจึงเป็นหัวใจของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.4. การทำงานควบคู่กันระหว่างความสนับสนุนทางการเมืองกับทักษะการจัดการ (twin of political support managerial skill) การนำนโยบายไปปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความสามารถเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ได้แก่ ความแตกต่างหรือแม้กระทั่งการเป็นศัตรูกันของผู้สนับสนุนนโยบายไปปฏิบัติที่มีอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะกรณีที่เป็นนโยบายที่นำไปปฏิบัติในท้องถิ่น การรุกรานของกลุ่มผลประโยชน์หรือสมาชิกสภานิติบัญญัติที่คัดค้านนโยบายมาตั้งแต่แรก ปัญหาการต่อรองกันระหว่างหน่วยงานจำนวนมากซึ่งมักมีระดับการปกครองต่างกัน หน่วยงานแต่ละระดับดังกล่าวต่างรู้สึกกลัวว่าคนอื่นจะรุกรานอาณาเขตของตน จึงมักมีกลุ่มผลประโยชน์และผู้มีอำนาจในกลุ่มคอยปกป้อง แต่ละปีมีการคุกคามจากการตรวจสอบจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติซึ่งเกิดการจำกัดอำนาจตามกฎหมายและตึงงบประมาณที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติอ่อนแอ เกิดความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขข้อบกพร่องของทฤษฎีเชิงสาเหตุและผลที่เป็นพื้นฐานของนโยบายเดิมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องจะทำลายทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของนโยบายและความสนับสนุนทางการเมือง

สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติพร้อมกับการจัดให้มีทรัพยากรสำรอง ซึ่งเป็นการสำรองและทดแทนทรัพยากรใหม่เพื่อแก้ปัญหาการรับภาระมากเกินไปป้องกันการดำเนินงานล่าช้า การนำนโยบายไปปฏิบัติในขั้นกำหนดนโยบายนั้นเป็นการขยายความขัดแย้งได้เนื่องจากขั้นการกำหนดนโยบายนั้นจะต้องมีการเจรจา ประนีประนอมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับนโยบายทำให้เกิดการอุทธรณ์ขยายระยะเวลาในการต่อรองกัน ทั้งนี้ นโยบายจะสำเร็จได้ต้องก็มีทรัพยากรการเงินและเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเงินทุนเป็นหัวใจหลักในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายจะสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับการจัดสรรทรัพยากรด้วยและประเด็นสำคัญอีกประเด็นก็คือการทำงานควบคู่กันระหว่างการเมืองและการจัดการซึ่งหากได้รับการสนับสนุนจากการเมืองอย่างเต็มที่ เกิดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และมีทักษะในการบริหารจัดการอย่างมุ่งมั่นแล้ว การกำหนดนโยบายก็จะนำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างสำเร็จ

3. กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ (implementation process) มีความซับซ้อน เพราะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานเป็นจำนวนมาก เช่น หน่วยงานรัฐบาลกลาง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นความคิดพื้นฐานของนักวิชาการที่ศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติมองว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นปัญหาเกี่ยวกับระบบราชการและการเมือง ไม่ใช่เรื่องทางเทคนิคหรือระเบียบวิธี เพราะระบบราชการและการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่บรรลุผล ส่วนปัญหาทางเทคนิคนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปัญหาในระบบราชการและการเมือง ตัวอย่าง เช่น หากท้องถิ่นไม่ร่วมมือกับนโยบายรักษาสังแวดล้อม หรือนโยบายป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันของรัฐบาลกลาง หรือครูในโรงเรียนที่กำลังปฏิรูปมีทัศนคติเชิงลบต่อนโยบายแล้ว ก็ย่อมมีความสำคัญมากกว่าการขาดอุปกรณ์ในการทำงาน หรือปัญหาทางเทคนิคของการก่อสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียหรือเตาเผาขยะ

สรุปได้ว่ากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง ขั้นตอนและองค์ประกอบของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หากมองในแง่ของการส่งนโยบายตามลำดับขั้น ก็จะมีผู้เริ่มนโยบายส่งนโยบายผ่านไปยังระบบราชการ และหน่วยปฏิบัติ จนกระทั่งถึงมือผู้สนับสนุนนโยบายไปปฏิบัติเต็มไปด้วยการเมืองหรือการเล่นเกมที่มีการชิงไหวชิงพริบ เอาแพะชนะกันนโยบาย สุดท้าย ปัญหาที่เกิดในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติมีทั้งปัญหาในขั้นการก่อรูปนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้จากการมีทฤษฎีรองรับ มีผลประโยชน์รวมทั้งดูพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งแบ่งออกเป็นองค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติและกลุ่มเป้าหมาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารต่างๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) จากการสร้างแบบสนทนากลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) เพื่อจำแนกประเด็นที่สำคัญ โดยใช้วิธีการจับคู่เหมือน (Matching) และการจัดกลุ่มข้อมูล (Grouping) โดยเริ่มจาก

1. รับสมัครกลุ่มผู้พิการทางสายตา ผู้ด้อยโอกาส ด้วยความสมัครใจรวมจำนวนไม่เกิน 25 คน
2. สนทนาข้อมูลกลุ่มย่อย สัมภาษณ์ แบบมีส่วนร่วม
3. รวบรวมข้อมูลและสรุปข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากวิจัยเอกสารต่างๆ จากการวิจัยเอกสารแล้ว การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว นำมาวิเคราะห์เนื้อหา และตีความข้อมูลออกมาเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อสร้างความเข้าใจและสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปผลการวิจัยต่อไป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารต่างๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์

1.1 นักสังคมสงเคราะห์ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 2 คน โดยกำหนดประเด็นคำถามหลักและประเด็นคำถามรองในฐานะหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้กับผู้พิการทางสายตาและผู้ด้อยโอกาส

1.2 นายกสมาคมคนพิการจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 คน โดยกำหนดประเด็นคำถามหลักและประเด็นคำถามรองที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้กับผู้พิการทางสายตาและผู้ด้อยโอกาส

2. การใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) จากการสร้างแบบสนทนากลุ่ม โดยกำหนดประเด็นคำถามหลักและประเด็นคำถามรองที่เกี่ยวข้องกับการได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้กับผู้พิการทางสายตาและผู้ด้อยโอกาส ความต้องการและปัญหาในการประกอบอาชีพ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) เพื่อจำแนกประเด็นที่สำคัญ โดยใช้วิธีการจับคู่เหมือน (Matching) และการจัดกลุ่มข้อมูล (Grouping) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเลือกรายชื่อจากผู้ที่ยื่นทะเบียนเป็นผู้พิการและเป็นสมาชิกสมาคมคนพิการจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้พิการทางสายตา จำนวน 5 คน ผู้พิการมือและขา จำนวน 3 คน และผู้ด้อยโอกาส จำนวน 2 คน

3. สนทนาข้อมูลกลุ่มย่อย สัมภาษณ์ แบบมีส่วนร่วม

4. รวบรวมข้อมูลและสรุปข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากวิจัยเอกสารต่างๆ จากการวิจัยเอกสารแล้ว การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว นำมาวิเคราะห์เนื้อหา และตีความข้อมูลออกมาเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อสร้างความเข้าใจและสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปผลการวิจัยต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการศึกษา

เหตุผลในการเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับความพิการสำหรับคนพิการแล้วโดยส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาเรื่องความพิการ ไม่ได้มีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพเลย แต่การประกอบอาชีพในแต่ละอาชีพนั้น ขึ้นอยู่กับผู้พิการเป็นหลัก หากมีใจรักในการทำงานก็ย่อมสามารถทำงานได้เทียบเท่าคนปกติได้ ในการประกอบอาชีพของผู้พิการนั้นต้องการเพียงการได้รับการยอมรับในศักยภาพจากสังคมรอบข้างเท่านั้น และหากอาชีพที่ประกอบมีความถนัดใจรักเป็นทุนเดิมแล้วยิ่งทำให้คนพิการรู้สึกถึงการมีคุณค่าในตัวเองยิ่งขึ้น อาชีพบางอาชีพที่เหมาะสมกับคนพิการที่สามารถทำได้ และหากครอบครัว ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้คนพิการก็ จะมีความมั่นใจในการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น เช่น ประกอบอาชีพเพาะเห็ด ประกอบอาชีพนวด เป็นต้น ซึ่งคนพิการจะประกอบอาชีพได้สำเร็จนั้นต้องมีศักยภาพในตัวเองและได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี การประกอบอาชีพให้กับผู้พิการสายตาด้อยโอกาสในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. จุดแข็งของการประกอบอาชีพ พบว่าการประกอบอาชีพในพื้นที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป แต่มีบางส่วนที่มีความคล้ายกันได้แก่ การประกอบอาชีพที่มีตลาดรองรับ ตลาดมีความต้องการสูง มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ส่งผลต่อการต่อรองราคาสินค้าในฐานะผู้ผลิต และมีความเป็นเอกลักษณ์ในด้านการบริการสินค้า

2. ข้อจำกัดของอาชีพ พบว่าการประกอบอาชีพของผู้พิการสายตานั้นมีข้อจำกัดในการเลือกการประกอบอาชีพที่เหมาะสม ด้านของสภาพจิตใจของผู้พิการ กลไกการขับเคลื่อนการสนับสนุนจากกลุ่มภาครัฐต่างๆ งบประมาณสนับสนุนการประกอบอาชีพ ความยากลำบากในการเดินทางรวมกลุ่มอาชีพ ขาดความรู้เรื่องแหล่งทุนในการสนับสนุน สังคมไม่ยอมรับ

3. ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ พบว่า การประกอบอาชีพของผู้พิการนั้นมีความเสี่ยงหลายด้าน แต่สิ่งที่สามารถสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จได้ ได้แก่ ความสามัคคี รักในอาชีพ มีผู้นำที่เข้มแข็ง การได้รับการยอมรับในตัวผู้พิการ การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนอาชีพ และการได้รับการยอมรับในตัวผู้พิการจากสังคม

4. ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ พบว่า การประกอบอาชีพของผู้พิการนั้นมีปัญหา ได้แก่ หน่วยงานของรัฐไม่เข้ามาสนับสนุนเท่าที่ควร ขาดความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกด้านวัสดุ อุปกรณ์ที่ไม่ทันสมัย ทักษะชีวิตของบริบทสังคม หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ไม่เข้ามาสนับสนุน ขาดความร่วมมือของกลุ่มสมาชิก

5. การพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็ง พบว่าแนวทางในการพัฒนาการประกอบอาชีพผู้พิการให้เกิดความเข้มแข็งได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่ง รัฐต้องส่งเสริมผู้พิการให้มีความรู้ด้านกฎหมายและสิทธิที่ตนเองพึงได้รับจากรัฐ รวมถึงการส่งเสริมภาวะผู้นำของกลุ่ม หน้าที่และบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม จัดตั้งเป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับ การมีส่วนร่วมของกลุ่มสมาชิก การได้รับสวัสดิการและสามารถเข้าถึงแหล่งทุนต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐ

อภิปรายผลการศึกษา

การประกอบอาชีพให้กับผู้พิการสายตาด้อยโอกาสในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. จุดแข็งของการประกอบอาชีพ พบว่าการประกอบอาชีพในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป แต่มีบางส่วนที่มีความคล้ายกันได้แก่ การประกอบอาชีพที่มีตลาดรองรับ ตลาดมีความต้องการสูง มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ส่งผลต่อการต่อรองราคาสินค้าในฐานะผู้ผลิต และมีความเป็นเอกลักษณ์ในด้านการบริการสินค้าซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย(2560) นโยบายด้านการส่งเสริมวิชาชีพ/การมีอาชีพ การประกอบอาชีพและการมีงานทำของคน พิการทางการเห็น ได้แก่1) มูลนิธิมีนโยบายจะจัดตั้งสถาบัน, โรงเรียนการอาชีพ, ศูนย์บริการคนพิการหรือศูนย์เพื่อดำเนินการสอนวิชาชีพหรือฝึกอาชีพให้แก่คนพิการทางการเห็นและคนพิการทางการเห็นที่มีความพิการอื่นร่วมด้วย เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง 2) มูลนิธิมีนโยบายจะจัดให้มีการอบรมวิชาชีพทั้งระยะสั้นระยะยาว แก่คนพิการทางการเห็น รวมทั้งจัดให้มีทุนหมุนเวียนกู้ยืมหรือช่วยเหลือโดยทางอื่นเพื่อให้มีทุนเริ่มต้นประกอบอาชีพและ3) มูลนิธิมีนโยบายจะจัดตั้งหน่วยงานบริการช่วยเหลือคนพิการทางการเห็น เพื่อดำเนินการช่วยเหลือคนพิการทางการเห็นในรูปแบบต่างๆให้สามารถมีงานทำ มีอาชีพเลี้ยงตนเองได้และจะสนับสนุนหน่วยงานทุกหน่วยงานดำเนินการช่วยเหลือให้คนพิการทางการเห็นให้สามารถมีงานทำเช่นเดียวกัน

2. ข้อจำกัดของอาชีพ พบว่า การประกอบอาชีพของผู้พิการสายตานั้นมีข้อจำกัดต่างจากผู้พิการอื่นๆและผู้ด้อยโอกาสในด้านความหลากหลายในการเลือกประกอบอาชีพที่เหมาะสม เนื่องจากเป็นผู้พิการทางสายตาส่วนใหญ่เลือกที่จะประกอบอาชีพผู้จำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล รองลงมาคือ นวดแผนไทย รวมถึงด้านของสภาพจิตใจของผู้พิการ และที่สำคัญ คือ กลไกการขับเคลื่อนการสนับสนุนจากกลุ่มภาครัฐต่างๆ บบประมาณสนับสนุนการประกอบอาชีพ ความยากลำบากในการเดินทางรวมกลุ่มอาชีพ ขาดความรู้เรื่องแหล่งทุนในการสนับสนุน สอดคล้องกับแนวคิดของจกภพ ดุลศิริชัย และคณะ (2556) ที่ได้ทำการศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการในจังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษาบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น พบว่าด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ ได้แก่ 1) การขาดกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพที่ครบวงจร บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้รับการอบรมทักษะในการประกอบอาชีพแล้วหรือการใช้สิทธิในการกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพแล้ว แต่ไม่มีการให้ความรู้หรือไม่ได้รับการส่งเสริมด้านอื่น ๆ เช่น ส่งเสริมการตลาด การแปรรูปผลิตภัณฑ์ หรือสถานที่ในการทำงาน เป็นต้น และ 2) ปัญหาด้านงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพคนพิการมีจำกัดเมื่อเทียบกับสัดส่วนของคนพิการที่มีเพิ่มมากขึ้น

3. ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ พบว่า การประกอบอาชีพของผู้พิการนั้นมีความเสี่ยงหลายด้าน แต่สิ่งที่สามารถสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จได้ ได้แก่ ความสามัคคี รักในอาชีพ มีผู้นำที่เข้มแข็ง การได้รับการยอมรับในตัวผู้พิการ การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนอาชีพ และการได้รับการยอมรับในตัวผู้พิการจากสังคม ซึ่งตามกฎหมายที่กล่าวถึงการจ้างงานผู้พิการในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ายังมีเพียง 2 คน และถูกจ้างโดยบริษัทเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวภา จรตลและคณะ (2556) ที่ได้ทำการศึกษา การจัดบริการด้านการจ้างงานของรัฐแก่คนพิการ พบว่าหน่วยงานภาครัฐควรยึดถือการปฏิบัติตามหลักการแนวคิดในการจัดบริการทางด้านการจ้างงานของรัฐแก่คนพิการเป็นการเฉพาะโดยคำนึงถึง อนุสัญญา 159 ว่าด้วยการฟื้นฟูอาชีพและการจ้างงาน (คนพิการ) และปรับปรุงสาระของพระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ให้สอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันมากที่สุด ควรมีการเตรียมความพร้อมขององค์กรภาครัฐที่มีต่อการขยายการจัดบริการด้านการจ้างงานของรัฐแก่คนพิการ มีการกำหนดนโยบายและมาตรการบังคับใช้กฎหมาย

อย่างจริงจัง ก่อนที่จะปรับเปลี่ยนระบบต่างๆ ภายในหน่วยงานการประชาสัมพันธ์ขององค์กรภาครัฐที่มีต่อการจัดบริการด้านการจ้างงานของรัฐแก่คนพิการ มีจัดการตั้งศูนย์กลางบริการด้านการจ้างงานคนพิการที่ใกล้บ้านงบประมาณเพื่อจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการต่างๆ

4. ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ พบว่า สมาคมคนพิการจังหวัดเพชรบูรณ์ ยังมีความเข้าใจในระเบียบวิธีการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐ เช่น การขอรับการสนับสนุนในโครงการเดียวกันจากหลายหน่วยงานของรัฐ ซึ่งอาจมีปัญหาการเบิกจ่ายภายหลัง หน่วยงานของรัฐขาดการสนับสนุนในเชิงรุกในขั้นตอนการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ เช่น รัฐให้การสนับสนุนงบประมาณแต่ผู้พิการต้องดำเนินการเขียนโครงการด้วยตนเอง ซึ่งอาจไม่ได้รับการสนับสนุน เนื่องจากผู้พิการไม่มีความรู้และไม่เข้าใจในแบบฟอร์มการเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐ ซึ่งอาจทำให้ในแต่ละปีไม่ได้รับการสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ A. Dunsire (1978) ปัญหาการนำนโยบายไปปฏิบัติ มักปรากฏ ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังในขณะกำหนดนโยบายและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงขณะนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือที่เรียกว่า “ช่องว่างของการนำนโยบายไปปฏิบัติ” (implementation gap) รวมถึงปัญหาและอุปสรรคอื่น ได้แก่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่ทันสมัย ศักยภาพของบริบทสังคม ขาดความร่วมมือของกลุ่มสมาชิก และหน่วยงานของรัฐขาดการสนับสนุน ความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิวิรุทธิ์ ฉัตรมาลาทอง (2555) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการฝึกและพัฒนาอาชีพเพื่อส่งเสริมศักยภาพแรงงานคนพิการไทยในเขตภาคกลาง พบว่าสภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่าภายในหน่วยงานให้บริการฝึกและพัฒนาอาชีพคนพิการ พบว่า การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหน่วยงานให้บริการฝึกอาชีพคนพิการในเขตภาคกลาง มีการปรับสภาพสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องและเหมาะสมต่อการใช้งานของคนพิการ เช่น อาคาร ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการอื่นๆ ให้เหมาะสมในการฝึกและพัฒนาอาชีพของคนพิการ ปัญหาที่พบในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ความชำรุด ทรมานของอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกเนื่องมาจากระยะเวลาและขาดแคลนงบประมาณในการซ่อมบำรุงหรือจัดหาทดแทน และยังขาดการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนพิการ เช่น ห้องสมุด ห้องนั่งเล่นการ เป็นต้น สภาพแวดล้อมนั้นขาดการปรับปรุงสภาพแวดล้อมจึงทำให้เป็นอุปสรรคในการฝึกอาชีพของคนพิการ

5. การพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็ง พบว่าแนวทางในการพัฒนาการประกอบอาชีพผู้พิการให้เกิดความเข้มแข็งได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่ง รัฐต้องส่งเสริมผู้พิการให้มีความรู้ด้านกฎหมายและสิทธิที่ตนเองพึงได้รับจากรัฐ รวมถึงการส่งเสริมภาวะผู้นำของกลุ่ม หน้าที่และบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม จัดตั้งเป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับ การมีส่วนร่วมของกลุ่มสมาชิก การได้รับสวัสดิการและสามารถเข้าถึงแหล่งทุนต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ สิริมาส หมั่นสาย และคณะ (2560) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการขององค์กรสวัสดิการสังคมในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า 1.การเข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการพบว่ามีความรู้เกี่ยวกับการเสนอโครงการขอรับเงินสนับสนุนจากกองทุนฯ รู้จักกองทุน และสามารถเข้าถึงกองทุนและงบประมาณไปใช้เพื่อพัฒนาชุมชนของท่าน แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการขอรับเงินจากกองทุน ฯ และกระบวนการติดตามการดำเนินของกองทุน ฯ 2.สภาพปัญหาการเข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการพบว่า กฎระเบียบของกองทุน ฯ ไม่มีความยืดหยุ่นต่อสมาชิก การกำหนดขอบเขตแนวทางการจัดทำข้อบังคับของกองทุนฯ ไม่ชัดเจน มีปัญหาเกี่ยวกับการรายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินกองทุนฯ และขาดกลุ่มคนรุ่นใหม่เข้ามาประสานงาน ขาดประสบการณ์ในการทำงานและค่าตอบแทนของผู้ปฏิบัติงานและพบว่าในการดำเนินการนั้นผู้มีสิทธิขอใช้เงินกองทุน จำเป็นจะต้องมีตัวกลางคอยประสานงาน ต้องมีจิตอาสาเข้ามาช่วยเหลือ ขาดจิตอาสาที่จะช่วยเหลือจริงจัง มีผู้

ประสานงานแต่ยังมีจำนวนที่น้อยและ บุคลากรยังขาดองค์ความรู้ในการเข้าถึงกองทุน และ 3. แนวทางการพัฒนาการเข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการพบว่าควรมีช่องทางการสื่อสารเพิ่มกลุ่มงาน ที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้ชัดเจนมากขึ้น มีบุคลากรที่จะเป็นสื่อกลาง แนะนำ มีช่องทางการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น มีการอบรมทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำโครงการ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำโครงการ การเขียนโครงการที่ถูกต้อง และการบริการให้คำปรึกษา การกำหนดขอบเขตการทำงาน ร้อยต่อระหว่างองค์กร เช่น หน่วยงาน มูลนิธิองค์กรต่างๆ และความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น ควรจัดระบบการทำงานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรสนับสนุนให้สมาคม / ชมรมคนพิการ ให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการในลักษณะองค์กรมาตรฐาน ซึ่งจะช่วยให้สามารถพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการได้

2. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน ทั้งระบบ เพื่อให้ผู้ขอทุนสามารถดำเนินโครงการขอทุนได้อย่างถูกต้อง และเพิ่มช่องทางการเข้าถึงกองทุนให้มากขึ้น

3. สมาคม/ชมรม ที่จัดตั้งเพื่อประโยชน์ของผู้พิการ ควรได้รับความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณ โดยอาจจัดตั้งที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ช่วยประสานงานกับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ

4. การจัดสรรเงินกองทุนสนับสนุนโครงการ / กิจกรรม ตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน และเพื่อมุ่งเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสังคม โดยจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

5. ควรมีการติดตามขั้นตอนการเสนอของงบประมาณอย่างเป็นขั้นตอน เช่น ขั้นตอนการขอรับทุน มีระบบการตอบรับอย่างชัดเจน ควรมีหนังสือตอบรับว่าได้รับทุนหรือไม่อย่างไร หากไม่ได้รับทุนควรชี้แจงว่าเป็นเพราะเหตุใดให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้รับทุนแก้ไขโครงการและนำมาเสนอต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จักภพ ดุสิตวิชัย และคณะ. (2556). การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการในจังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษาบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น. วารสาร มข.มส (ฉบับบัณฑิตศึกษา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่

1 ฉบับประจำเดือนมกราคม – เมษายน 2556

มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย. (2560). นโยบายด้านการส่งเสริมวิชาชีพ/การมีอาชีพ การประกอบอาชีพและการมีงานทำของคน พิการทางการเห็น.

<http://www.cfbt.or.th/index.php/about-us/policy/12>. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 61

สิริมาส หมื่นสาย ปัญญา คล้ายเดช วสันต์ ศรีสอาด. (2560). การเข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการขององค์กรสวัสดิการสังคมในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. ปีที่ 12 ฉบับที่ 2

สุวภา จรตลและ โชคชัย สุธาเวช. (2556). การจัดบริการด้านการจ้างงานของรัฐแก่คนพิการ. วารสารวิทยาการ ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2556.

อวิรุทธ์ ฉัตรมลาทอง. (2555). การพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการฝึกและพัฒนาอาชีพเพื่อส่งเสริมศักยภาพแรงงานคนพิการไทยในเขตภาคกลาง. รายงานวิจัยวิทยานิพนธ์. สาขาวิชาการศึกษานอกโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- Dunsire, A. (1978). **Implementation in a Bureaucracy**. Oxford : Martin Robertson.
- Bardach, E. (1980). **Policy Termination as a Political Process**. Policy Sciences 7: 9
- Mazmanian, Daniel A. and Sabatier, Paul A. (1981). The Implementation of Public Policy: A Framework of Analysis. **Policy Studies Journal Contents**. Special Issue
- Ripley, R. B. & Franklin, G. A. (1986). **Bureaucracy and Policy Implementation**. Homewood, Ill.: Dorsey Press.
- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E (1975) **The Implementation of Intergovernmental Policy , in Charles O. Jones and Robert D. Thomas eds. , Public Policy Making in a Federal System**. Colifornia : Sage Publications , Inc.400 - 450
- Williams, W. (1975). **Social policy research and analysis: the experience in the federal social agencies**. New York: American Elsevier.

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์

สุทธิชัย โล่ห์นารายณ์^{1*} สุพจน์ ทรายแก้ว² สาธิต วงศ์อนันต์นนท์³

บทคัดย่อ

การศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์ แนวทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ 3) ศึกษาปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ที่ส่งผลต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ และ 4) เสนอแนะตัวแบบการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน ซึ่งเป็นคณะกรรมการการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 372 คน จากจำนวนประชากร 5,248 คน ซึ่งเลือกจาก บุคลากรภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาคประชาชน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณตามสูตรของทาร์โร ยามาเน่ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการณ์ แนวทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95, S.D. = 0.56$) 2) ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบันพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.37, S.D. = 0.69$) 3) ปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ที่ส่งผลต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 ตัวนี้ สามารถอธิบายความผันแปรได้ ร้อยละ 55.90 ($R^2 = 0.559$) ของยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 4) ตัวแบบการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งสังเคราะห์จากงานวิจัยและการสนทนากลุ่ม สรุปได้ดังนี้ (1) ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (2) ด้านการจัดการโลจิสติกส์ (3) ด้านการพัฒนาช่องทางการตลาด (4) ด้านการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ และ (5) ด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ : การท่องเที่ยว จังหวัดบุรีรัมย์ ยุทธศาสตร์

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี e-mail: suddichai_lonara@hotmail.com

² สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี e-mail: saisupot@vru.ac.th

³ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา e-mail: satitv17@gmail.com

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: suddichai_lonara@hotmail.com

INTEGRATED TOURISM STRATEGY FORMULATION OF BURI RAM PROVINCE

suttichai Lonarai^{1*} Supot Saikaew² Saatit Wonganannon³**Abstract**

The objectives of this research were to 1) study the states, approaches and patterns of tourism of Buri Ram province, 2) study the integrated tourism strategies of Buri Ram province, 3) study the factors of tourism development of Buri Ram province that affecting the strategies of integrated tourism strategies of Buri Ram province, and 4) propose the model of development for the strategies of integrated tourism of Buri Ram province. This study was a mixed methods research of the qualitative and quantitative research. The qualitative research was conducted using in-depth interviews. There were 21 key informants who were the Buri Ram provincial tourism committees, they were purposively selected and the data were analyzed by interpretation. The quantitative research was conducted using 372 respondents of the population of 5,248 persons who were selected from public officials, private sector and people sector. The sample size was obtained using Taro Yamane's formula. 1) The states, approaches and patterns of tourism of Buri Ram province revealed that was, overall, at a high level ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.56). 2) The current integrated tourism strategies of Buri Ram province revealed that was, overall, at a high level ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.69). 3) The factors of tourism development of Buri Ram province that affecting the strategies of integrated tourism strategies of Buri Ram province These 4 factors could explain 55.90 percent ($R^2 = 0.559$) of the variation of integrated tourism strategies of Buri Ram province at the significance level of 0.05. 4) The proposed model to develop the integrated tourism strategies of Buri Ram province which were synthesized research findings and group discussions as follows: (1) creative tourism management, (2) logistics management, (3) developing marketing channel, (4) creating innovation for integrated tourism management, and (5) solid waste management in tourism sites.

Keywords : Integrated Tourism, Buri Ram Province, Strategies

¹ Doctor of Public Administration in Public Administration, valaya Alongkorn Rajabhat University Under The Royal Patronage, e-mail: suttichai_lonarai@hotmail.com

² Department of Public Administration, college of Innovation Management, valaya Alongkorn Rajabhat University Under The Royal Patronage, e-mail: saisupot@vru.ac.th

³ Supervisor Group, The Secretariat of the Senate, e-mail: satitv17@gmail.com

* Corresponding author, e-mail: suttichai_lonarai@hotmail.com

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก รัฐบาลของประเทศต่างกำลังให้ความสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและอาเซียนต่างกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลก เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศตนเพิ่มมากขึ้น ภารกิจด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นภารกิจที่ถูกผสมผสานกลมกลืนไปกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศต่างๆ จึงได้มีการบูรณาการงานด้านการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งหากประเทศใดมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ชัดเจน บนพื้นฐานของเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง โครงสร้างพื้นฐานที่ดีทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ และบุคลากรภาคการท่องเที่ยวมีศักยภาพด้วยแล้ว จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ประเทศนั้นๆ มีข้อได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวของตนให้เติบโตได้อย่างมั่นคง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558:1)

การท่องเที่ยวหรือการส่งเสริมการท่องเที่ยว ถือว่าเป็นนโยบายสำคัญของประเทศไทย ซึ่งเป็นภาคอุตสาหกรรมที่สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก รายได้จากการท่องเที่ยวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาคบริการที่มีสัดส่วนมากกว่าภาคการผลิตอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 50 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมหรือ GDP ทั้งประเทศ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าและการลงทุนในประเทศอีกด้วย

สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อในอดีตจังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัด ที่ไม่ใช่เป้าหมายของการท่องเที่ยว แต่ในปัจจุบัน จังหวัดบุรีรัมย์กลายมาเป็นเป้าหมายของการท่องเที่ยวในลำดับต้นๆ ของประเทศ และจังหวัดอื่น กลายมาเป็นเป้าหมายรองลงมาต่อจากจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อก่อนจังหวัดบุรีรัมย์มีเพียงสถานที่ท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อประจำจังหวัดด้านประวัติศาสตร์ ที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุ แต่เพียงอย่างเดียว นั่นก็คือ ประสาทหินเขาพนมรุ้ง และปราสาทเมืองต่ำ แต่ ณ ปัจจุบัน จังหวัดบุรีรัมย์ ได้มีแหล่งท่องเที่ยวใหม่หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่ถูกมนุษย์สร้างขึ้นนั่นก็คือ สนามฟุตบอลไอโมบาย สเตเดียม และสนามแข่งรถบุรีรัมย์ อินเตอร์ เนชันแนล เซอร์กิต เพิ่มขึ้นมา เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ให้นักท่องเที่ยว จึงทำให้ ณ ปัจจุบัน รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์เพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิม จังหวัดบุรีรัมย์เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

ในขณะนี้เราก็คงทราบกันดีอยู่แล้วว่า นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลจังหวัดอื่นๆ ก็ได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดของตนขึ้นมา เพื่อให้เกิดรายได้ และตอบสนองนโยบายของรัฐบาล จึงทำให้จังหวัดบุรีรัมย์ประสบกับปัญหาในเรื่องของการแข่งขันทางการท่องเที่ยวในเขตภาคอีสาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นภาวะคุกคามทางการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์โดยตรง ตลอดจนสภาพและปัญหาของยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเดิม สมควรที่จะได้รับการพัฒนาและปรับปรุง เพื่อยกระดับของการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม เพื่อต้องการรักษาภาพแชมป์ทางการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ไว้ให้ได้ และรักษาภาพความเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ให้คงอยู่ต่อไป จึงเป็นที่มาของยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการสร้างยุทธศาสตร์เชิงรุกให้กับการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ จากปัญหาที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยซึ่งเป็นคนในพื้นที่ จึงต้องการที่จะทำการศึกษาถึงปัจจัยของความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ และสร้างยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ขึ้นมา เพื่อช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของชาวบุรีรัมย์ให้ดีขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้มีการศึกษาในเรื่องยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ แนวทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์
4. เพื่อเสนอแนะตัวแบบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย บุคลากรด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดบุรีรัมย์ ปลัดจังหวัดบุรีรัมย์ หัวหน้าสำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ ท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ พัฒนาการจังหวัดบุรีรัมย์ เกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ประชาสัมพันธ์จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้อำนวยการโครงการชลประทานจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุรินทร์ หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง นายกเทศมนตรีเมืองบุรีรัมย์ ประธานหอการค้าจังหวัดบุรีรัมย์ ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ประธานสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ ประธานสโมสรฟุตบอล บุรีรัมย์ ยูไนเต็ดและ/หรือผู้บริหารที่เกี่ยวข้องของในองค์กร ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์เป็นกรรมการและเลขานุการ รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 21 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ประกอบด้วย บุคลากรภาครัฐ บุคลากรภาครัฐ และบุคลากรภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5,248 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 372 คน ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ซึ่งยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 5 หรือ 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา หรือหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) ได้ค่าเท่ากับ 0.84 และการทดสอบเพื่อหาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามทั้งฉบับจากค่าครอนบาค (Cronbach) ได้ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ (1) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (2) การสังเกตการณ์ และ (3) การสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามในการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การจัดกลุ่มประเด็นข้อมูลในแต่ละด้านออกมาเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย จากนั้นจึงนำผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำแบบสอบถาม ในการวิจัยเชิงปริมาณต่อไป

ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณแสดงผลการศึกษาในรูปของตาราง รวมทั้งใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มีดังนี้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

สรุปภาพรวมความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

1. สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ในปัจจุบันสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ในปัจจุบันมีการเติบโตอย่างก้าวกระโดด ตลอดระยะเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมา เห็นได้ชัด

อย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นการเติบโตของสนามบิน โรงแรมต่างๆ สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตลอดจนธุรกิจร้านอาหาร

2. แนวทางหรือกรอบที่กำหนดขึ้นระหว่างรัฐบาลกับหน่วยงานในพื้นที่ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า จังหวัดบุรีรัมย์มีแนวทางหรือกรอบการพัฒนาเพื่อที่จะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอม และกีฬามาตรฐานระดับโลก จะใช้ยุทธศาสตร์นี้เป็นหลัก จะมีการนำเรื่องสปอร์ตเข้ามาเป็นส่วนร่วมเป็นจุดขาย เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมขอม เช่น ปราสาทพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ ผ้าไหม การเกษตรที่มีชื่อเสียง ภูเขาไฟภูกระโดง และมีการเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และประเทศกัมพูชา

3. ผู้นำที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ และภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ผ่านมาที่ปรากฏให้เห็นเป็นต้นแบบก็คือ ทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ และประธานสโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ดเป็นผู้นำในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง

4. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มีการจัดกลุ่มการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างจังหวัดในเขตนครชัยบุรีรินทร์ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันในจังหวัด คือ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และ สุรินทร์ และการประสานความร่วมมือกับต่างประเทศในการจัดการแข่งขันโมโตจีพี และจัดการแข่งขันวิ่งมาราธอน ซึ่งชาวต่างประเทศให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และจัดกิจกรรมร่วมกันกับประเทศกัมพูชา คือ การแข่งเรือยาวประเพณี เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ชาติของแต่ละประเทศร่วมกัน

5. การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาเครือข่ายและเส้นทางการท่องเที่ยว พบว่า การรวมกลุ่มนครชัยบุรีรินทร์ทั้ง 4 จังหวัดนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะทั้ง 4 จังหวัด คือ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ นอกจากจะมีพื้นที่ติดต่อกันแล้ว ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องและคล้ายคลึงกัน คือ แหล่งท่องเที่ยวทางอารยธรรมขอม โบราณ หากมีหรือเปิดเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกัน ก็จะส่งผลให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น และนักท่องเที่ยวยังสามารถเรียนรู้เส้นทางอารยธรรมขอมโบราณได้ชัดเจนขึ้น และจังหวัดบุรีรัมย์มีการประสานความร่วมมือกับจังหวัดอุดรธานีของประเทศกัมพูชา เกี่ยวกับการเปิดด่านพรมแดนช่องตะกู ให้เป็นด่านพรมแดนถาวรภายในปี พ.ศ. 2561

6. ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนา พบว่า (1) จังหวัดบุรีรัมย์มีภูเขาไฟกระโดงที่ดับแล้ว และกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัด (2) จังหวัดบุรีรัมย์มีโบราณสถานที่สำคัญและเป็นรู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ คือ ปราสาทพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ และวัดเขาอังคาร เป็นต้น (3) ประเพณีที่ถือว่าเป็นวิถีชีวิตของคนพื้นเมือง คือ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแข่งวัวอีสาน ประเพณีขึ้นเขากระโดง ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง และประเพณีแข่งเรือยาวที่อำเภอสตึก และ (4) จังหวัดบุรีรัมย์มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทที่สร้างขึ้น คือ สนามไอโมบาย สนามแข่งรถ เฟลล่าเฟลิน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

7. ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า จังหวัดบุรีรัมย์ควรพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงกีฬา และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควบคู่กันไป เนื่องจากจังหวัดบุรีรัมย์มีจุดเด่นหรือจุดแข็งทั้งสองด้าน

8. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ควรเน้นการพัฒนาหรือรักษาความสะอาด ขยะมูลฝอย เพราะเมื่อจังหวัดบุรีรัมย์เป็นเมืองท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามามากก็จะทำให้ขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วย และควรทำนุบำรุงและรักษาสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น ปราสาทโบราณ ให้อยู่ในสภาพที่ดี หรือคงสภาพได้ยาวนาน อีกทั้งควรเน้นในเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือมาเยือนจังหวัดบุรีรัมย์

ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 21 คน มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า จังหวัดบุรีรัมย์ควรพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงกีฬา และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควบคู่กันไป เนื่องจากจังหวัดบุรีรัมย์มีจุดเด่นหรือจุดแข็งทั้งสองด้าน โดยคำนึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของคนในท้องถิ่นและโบราณสถานที่สำคัญของจังหวัด ด้วยการเชื่อมประสานจังหวัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอีสานใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขตนครชัยบุรีรินทร์ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัด

สุรินทร์ พร้อมกันนั้นควรยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยเชื่อมประสานกับนักกีฬาต่างประเทศในระดับสากล รวมทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ไร้พรมแดนในยุคเทคโนโลยีที่ทันสมัย

2. การสังเคราะห์ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์

ในการสร้างยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ มาเป็นสรุปและกำหนดเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ด้วยเทคนิค SWOT Analysis เพื่อยกร่างยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ คือ “คนบุรีรัมย์มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีบ้านเมืองน่าอยู่ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางเชิงบูรณาการ”

พันธกิจ ประกอบด้วย

- 1. ส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้จุดเด่นทางศิลปวัฒนธรรมและการกีฬา
- 2. ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ
- 3. พัฒนาช่องทางการตลาดให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว
- 4. ส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
- 5. พัฒนาระบบโลจิสติกส์รองรับการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

ประเด็นยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้จุดเด่นทางศิลปวัฒนธรรมและการกีฬา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาช่องทางการตลาดให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการโลจิสติกส์รองรับการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

3. การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพการณ์ แนวทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อภาพรวม สภาพการณ์ แนวทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ($\bar{X} = 3.95, SD = 0.563$)

2. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยว	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
ด้านนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานในพื้นที่	3.86	0.639	มาก
ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	3.94	0.572	มาก
ด้านเครือข่ายและการมีส่วนร่วม	3.92	0.160	มาก
ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	4.07	0.597	มาก
ภาพรวม	3.86	0.639	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อภาพรวมปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ($\bar{X} = 3.86, SD = 0.639$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.07, SD = 0.597$) รองลงมาได้แก่ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 3.94, SD = 0.572$) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ด้านเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.160$) และ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.86$, $SD = 0.639$) ตามลำดับ

3. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	3.82	0.761	มาก
ด้านการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ	3.77	0.790	มาก
ด้านการพัฒนาช่องทางการตลาด	3.77	0.722	มาก
ด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว	3.63	0.832	มาก
ด้านการจัดการโลจิสติกส์	3.78	0.819	มาก
ภาพรวม	3.76	0.639	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อภาพรวมยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ ($\bar{X} = 3.76$, $SD = 0.639$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.82$, $SD = 0.761$) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากในด้านการจัดการโลจิสติกส์ ($\bar{X} = 3.78$, $SD = 0.819$) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากในด้านการพัฒนาช่องทางการตลาด ($\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.722$) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากในด้านการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ ($\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.790$) และ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากในด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.63$, $SD = 0.832$) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ส่งผลต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ส่งผลต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์

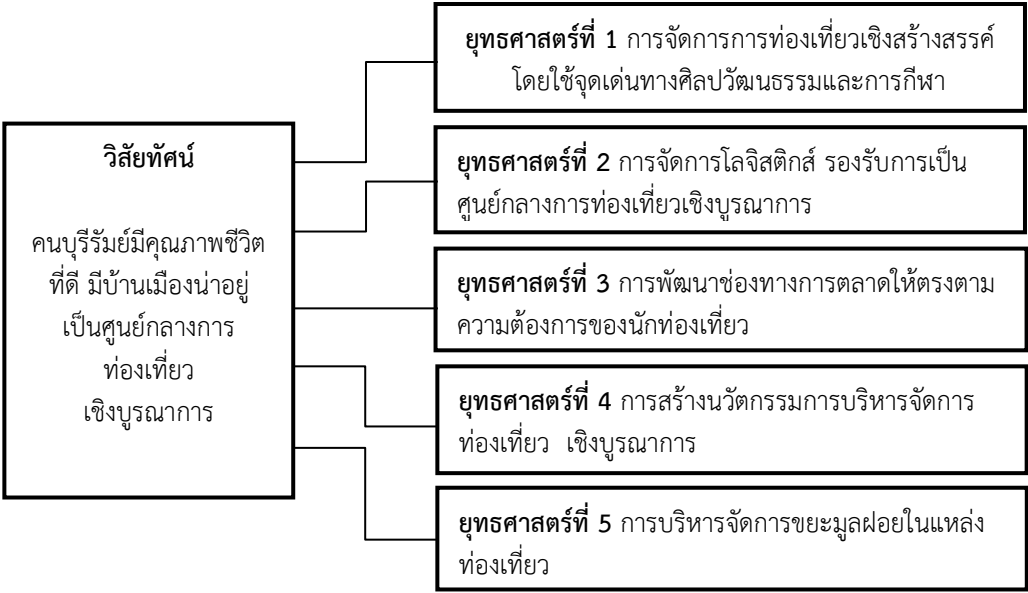
ตัวพยากรณ์	Beta	t-value	Sig.
(1) ด้านนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานในพื้นที่	0.136	2.357	0.019*
(2) ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	0.189	4.182	0.000*
(3) ด้านเครือข่ายและการมีส่วนร่วม	0.273	5.732	0.000*
(4) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	0.201	4.372	0.000*
n=372, R ² = 0.559, F test = 116.373, Sig.= .000			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานในพื้นที่ (2) ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (3) ด้านเครือข่ายและการมีส่วนร่วม และ (4) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่งผลต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ ร้อยละ

55.9 ($R^2 = 0.559$) โดยเรียงลำดับจากความสำคัญจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ (1) ด้านเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ($Beta = 0.273$) (2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ($Beta = 0.201$) (3) ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($Beta = 0.189$) และ (4) ด้านนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานในพื้นที่ ($Beta = 0.136$) ตามลำดับ

5. ตัวแบบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ คือ การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ควรให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์เรียงลำดับจากความสำคัญมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (2) ด้านการจัดการโลจิสติกส์ (3) ด้านการพัฒนาช่องทางการตลาด (4) ด้านการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ และ (5) ด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวแบบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์

การอภิปรายผล

1. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ว่า จังหวัดบุรีรัมย์ควรพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงกีฬา และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควบคู่กันไป เนื่องจากจังหวัดบุรีรัมย์มีจุดเด่นหรือจุดแข็งทั้งสองด้าน โดยคำนึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของคนในท้องถิ่นและโบราณสถานที่สำคัญของจังหวัด ด้วยการเชื่อมประสานจังหวัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอีสานใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขตนครชัยบุรินทร์ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ พร้อมกันนั้นควรยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยเชื่อมประสานกับนักกีฬาต่างประเทศในระดับสากล รวมทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ไร้พรมแดนในยุคเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีสาเหตุเนื่องจาก ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์โดยตรงกับการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ในปัจจุบัน ล้วนเข้าใจบริบทของจังหวัดได้ดีโดยเฉพาะจุดแข็งของการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งด้านโบราณสถาน เช่น ปราสาทพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ วัดเขาอังคารที่มีกรมศิลปากรเข้ามาดูแลอยู่ และเมื่อผนวกรวมกับวัฒนธรรมประเพณีของคนบุรีรัมย์ที่มีมาแต่ดั้งเดิมแล้ว เช่น ประเพณีแข่งเรือยาว ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ประเพณีขึ้นเขากระโดง ประเพณีแข่งวัวอีสาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวของจังหวัดได้เป็นอย่างดี และการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงกีฬานั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องได้ของคนบุรีรัมย์โดยตรง เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เข้ามาท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นประจำ อีกทั้งผู้นำทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการจัดกิจกรรมระดับสากลหรือระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดบุรีรัมย์คึกคักอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

2. ด้านสภาพการณ์ แนวทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ นั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก เนื่องจากในสถานการณ์ปัจจุบัน (1) การท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ (2) จังหวัดบุรีรัมย์ มีการเติบโตอย่างก้าวกระโดด จึงทำให้ธุรกิจโรงแรม ที่พัก และร้านอาหาร ยังไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว (3) มีการพัฒนาสนามบิน และการขยายถนน 4 เลนทั่วทุกเส้นในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อความสะดวกสบาย และย่นระยะเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยว และ (4) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและเชิงกีฬาเป็นที่ประจักษ์และรับรู้ได้ของทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิฐาน ไชยเรือง (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามเส้นทางแหล่งอารยธรรมขอมในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามเส้นทางอารยธรรมขอมในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างโดยรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ประกอบไปด้วย (1) ยุทธศาสตร์ความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมทั้งสามภาคส่วน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน (2) ยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงแหล่งอารยธรรมขอมทั้งสี่แห่งอย่างเป็นรูปธรรม (3) ยุทธศาสตร์แหล่งรายได้ทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน และ (4) ยุทธศาสตร์การทะนุบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการ

3. ด้านปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้านนั้น กลุ่มตัวอย่างล้วนเห็นด้วยในระดับมากทุกด้าน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าจังหวัดบุรีรัมย์มีความพร้อม (1) การจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับประเทศและต่างประเทศ ที่สนามไอโมบายสเตเดียม (2) ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีโดย รู้จักักทหาย ปราศรัยกับบุคคลทั่วไป แสดงความเป็นกันเอง และให้ความช่วยเหลือผู้อื่น (3) การสร้างสนามฟุตบอล ไอโมบาย สเตเดียม และ การสร้างสนามแข่งรถ ช้าง อินเตอร์ เนชั่นแนล เซอร์กิต และ (4) อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์นั้น ได้รับรู้และเป็นส่วนหนึ่งในพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดอยู่แล้ว อีกทั้งผลลัพธ์ของการพัฒนาเป็นที่ประจักษ์และรับรู้ได้ของทุกฝ่าย ทั้งในส่วนของนักท่องเที่ยว ผู้บริหารงานท่องเที่ยว และผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

4. ด้านยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ ที่แบ่งเป็น 5 ด้านนั้น กลุ่มตัวอย่างล้วนเห็นด้วยในระดับมากทุกด้านนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าจังหวัดบุรีรัมย์มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในสถานการณ์ปัจจุบันของบุรีรัมย์ ดังนี้ (1) การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตชุมชน (2) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาพัฒนาในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว (3) มีการตั้งเว็บไซต์ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว และเทศกาลท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว (4) มีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารในการบริหารจัดการ ขยะมูลฝอย และ (5) ป้ายคำแนะนำข้อควรปฏิบัติในสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับรู้และเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดอยู่แล้ว อีกทั้งผลลัพธ์ของการพัฒนาตามยุทธศาสตร์เป็นที่ประจักษ์และรับรู้ได้ของทุกฝ่าย ทั้งในส่วนของนักท่องเที่ยว ผู้บริหารงานท่องเที่ยว และผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Speier (2005 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวและการพัฒนาแบบยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเป็นทางเลือกที่สำคัญของการพัฒนาได้รับการส่งเสริมศักยภาพเพื่อเสนอการผสมผสานที่เป็นเอกลักษณ์ของลักษณะต่างๆ เพื่อตอบสนองมิติทางการพัฒนาแบบยั่งยืน สำหรับการพัฒนายังยืนต้องประกอบด้วยสังคมและมนุษย์ ตลอดจนเป้าหมายการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สัมฤทธิ์ผลที่ดำเนินการภายในบริบทของการปกป้องวัฒนธรรมของมนุษย์และสภาพแวดล้อม อนึ่งความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืนปรากฏว่าไม่มีโอกาสใดเลยที่มิติทั้งของการพัฒนาแบบยั่งยืนได้รับแสดงผล

5. ด้านปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ส่งผลต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 4 ด้าน เรียงตามลำดับความสำคัญมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว (3) ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ (4) ด้านนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานในพื้นที่ เป็นปัจจัยที่ส่งผลอิทธิพลต่อยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ จากการสังเกตการณ์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากรการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ หรือเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์นั้นมีความเข้าใจ รับรู้บริบทต่างๆ เกี่ยวกับปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ได้เป็นอย่างดี

โดยเฉพาะการรับรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ พร้อมกันนั้นบุคลากรดังกล่าวยังได้ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวและร่วมขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์

6. ด้านตัวแบบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์นั้น ควรให้น้ำหนักในการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การพัฒนาและขับเคลื่อนตามความสำคัญเรียงจากสำคัญมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (2) ด้านการจัดการโลจิสติกส์ (3) ด้านการพัฒนาช่องทางการตลาด (4) ด้านการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ และ (5) ด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. จังหวัดบุรีรัมย์ควรเน้นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและเชิงกีฬาไปพร้อมๆ กับการวางแผนการท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมที่สร้างขึ้น เช่น การแข่งขันฟุตบอลและแข่งรถ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นมามาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

2. จังหวัดบุรีรัมย์ควรนำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ ไปปรับใช้โดยให้ความสำคัญเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านจุดเด่นทางศิลปวัฒนธรรมและการกีฬา (2) ด้านการจัดการโลจิสติกส์รองรับการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ (3) ด้านการพัฒนาช่องทางการตลาดให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว (4) ด้านการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ และ (5) ด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว ตามลำดับ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ในประผลสำเร็จยิ่งขึ้น

3. จังหวัดบุรีรัมย์ควรตัวแบบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ไปขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยในการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้ (1) ด้านเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว (3) ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ (4) ด้านนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานในพื้นที่ ตามลำดับ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษา เรื่อง “ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการของจังหวัดบุรีรัมย์” ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจาก ดร.สุพจน์ ทรายแก้ว ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.สาธิต วงศ์อนันต์นนท์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ ที่ได้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ที่ได้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขดุษฎีนิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้คำแนะนำและเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ ขอแสดงความดีและประโยชน์ใดๆ ของการวิจัยครั้งนี้ แด่บิดา มารดา ผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ รวมทั้งครอบครัว พี่น้องทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจ ให้ความรัก ความห่วงใย ละให้การสนับสนุนด้วยดีตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2558 - 2560. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- นิคม จารุมณี. (2536). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอเคียนส์โตร์.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2546). การบริหารเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อิชัญญา ไชยเรือง. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามเส้นทางแอ่งอารยธรรมขอมในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

Certo, S. C. & Peter, J. P. (1991). **Strategic management: Concepts and application**. (2 nd ed).
Singapoec: Mcgrow - Hill.

Mill, R. C. (1990). **Tourism: The international business**. New Jersey: Prentice Hall.

Speier. (2005). The hidden minefields in the adoption of sales force automation technologies.
Journal of Marketing: July 2002, Vol. 66, No. 3, pp. 98-111.

Yamane, T. (1973). **Statistics: An introductory analysis**. New York: Harper and Row Publications.

การเมืองในการกำหนดนโยบายพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดน : จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ทิพย์สุดา ธรรมาลากุล^{1*} วสันต์ เหลืองประภัสร์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ไทย-กัมพูชา บนฐานบริบทภายใต้จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (2) เพื่อศึกษาการกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ (3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนหรือกำหนดนโยบายการค้าชายแดน การกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษในระดับต่าง ๆ กลุ่มภาคเอกชนและประชาชน กลุ่มนักวิชาการ ผลการวิจัย พบว่า

1. ความสัมพันธ์ ไทย-กัมพูชา บนฐานบริบทจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-กัมพูชา มีการพัฒนาการที่ก้าวหน้าและดำเนินไปบนพื้นฐานของความเข้าใจกัน โดยมีกรอบความร่วมมือต่าง ๆ เป็นพลังขับเคลื่อนความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันคือความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนในสินค้าเกษตร การเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกัน การส่งเสริมและการอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน ความร่วมมือด้านวิชาการ ความร่วมมือสาขาใหม่ ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบที่จะขยายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว โดยใช้เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มีส่วนร่วม ที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่และท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษโดยมีการระดมความคิดเห็นทั้งงานส่วนภูมิภาคเชิงยุทธศาสตร์และเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. การกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ การบริหารจัดการเชิงนโยบายเป็นการบริหาร การจัดสรรทรัพยากร ความรู้ ความสามารถ เทคโนโลยี การประสานงานและวิธีการบริหารจัดการเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ โดย การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการค้าชายแดนไทย – กัมพูชานำมา ความมั่นคงตามแนวชายแดน จังหวัดศรีสะเกษ โดยพื้นที่บริเวณนี้มักเป็นจุดเส้นทางคมนาคมหรือเป็นเส้นทางที่ผ่านไปผ่านมาออกไป ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจำเป็นต้องใช้แนวทางปฏิบัติโดยคำนึงถึงความอ่อนไหวของทั้ง 2 ฝ่าย การจัดการทางกายภาพการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานทางโลจิสติกส์ของด่านช่องสะง่า การจัดการทางสถาบันโครงสร้างสถาบัน การจัดการระดับประชาชนเป็นการเชื่อมโยงด้านศาสนา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว การศึกษา และความร่วมมือของชุมชนและท้องถิ่น ศักยภาพของด่านช่องสะง่าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มีมุมมองเรื่องโอกาสของการขยายการค้าและการลงทุนที่เติบโตขึ้นจากฐานตลาดที่ใหญ่ขึ้นของภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งความร่วมมือทางด้านการลงทุนระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นของภาครัฐและเอกชนที่

¹ หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
e-mail: emily_u_u_jup@hotmail.com.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ e-mail: wasanbu@gmail.com, wasanbu@yahoo.com

*ผู้พิมพ์หลัก e-mail: emily_u_u_jup@hotmail.com.

ต้องการแลกเปลี่ยนด้านทรัพยากรแรงงานและความเชี่ยวชาญ การเติบโตของการค้าและการลงทุนยังส่งผลกระทบทางบวกให้ภาคการบริการ เช่น การบริการทางการแพทย์ การศึกษาและการท่องเที่ยวที่จะเติบโตไปพร้อมกัน การเติบโตในภาคส่วนต่าง ๆ

3. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพกิจกรรมทางเศรษฐกิจการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา จุดผ่านแดนถาวรช่องสะงำ การกำหนดนโยบายรัฐมีนโยบายจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพื่อให้สอดคล้องกับการแถลงนโยบายในด้านอุตสาหกรรม ด้านพาณิชย์ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของนโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่ามีทั้งปัจจัยภายในและภายนอก มีส่วนสำคัญกับพัฒนาการของนโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาที่เกิดขึ้นขับเคลื่อนนโยบายที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบการค้าชายแดนให้ทันสมัย การพัฒนาศักยภาพตลาดการค้าชายแดน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในจังหวัดสระแก้วเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน เป็นต้น

คำสำคัญ : การเมือง นโยบายพื้นที่เศรษฐกิจ การค้าชายแดน

THE POLITICS FOR MAKING POLICY IN BORDER TRADING ECONOMIC ZONE: CHONGSANGAM BORDER CROSSING, PHUSING DISTRICT, SISAKET

Tipsuda Thummalapagul^{1*} Wasan Luangprapat ²

Abstract

This research aims to 1) study the relation between Thailand and Cambodia on the basis of Chongsangam Border Crossing contexts, Phusing District, Sisaket; 2) study the making of policy to develop trading economic at Chongsangam Border Crossing, Phusing District, Sisaket; and 3) study the way to improve trading economic competency at Chongsangam Border Crossing, Phusing District, Sisaket. The author applied qualitative research to this paper. The populations in this research were groups of government agencies who related to policy driving process in each level, groups of private organizations and residents, and academicians.

The result showed that:

1) The relation between Thailand and Cambodia on the basis of Chongsangam Border Crossing contexts, Phusing District, Sisaket, the author found relation between Thailand and Cambodia on trading economic has been being developed on the basis of understanding each other. There were cooperation frameworks to drive the good relationship to trade and invest for agricultural products, strengthening links, investment supporting encouragement, academic cooperation, and new field of cooperation which both sides agreed to extend to tourism cooperation by using the stage of cooperation discussion with many participants who related to the area of Sisaket including brainstorming from region strategies and staffs.

2) The making of trading economic policy for Chongsangam Border Crossing, Phusing District, Sisaket, there was policy management to manage resources, knowledge, technology, cooperation, approach to achieve the objectives by establishing Thai-Cambodian Trade Center which makes the stability along the border of Sisaket. For this place, it is way of traveling between 2 countries – so, the staffs from 2 countries have to care much about sensitivity. There were physical logistic linking infrastructure management of Chongsangam Border Crossing; institute structure management; and resident management which linked to religions, cultures, environment, tourism, education, and cooperation between community and agencies. The competency of Chongsangam Border Crossing for being in AEC, the author found the establishment of Special Economic Border Area which expressed the point of trading and investment expansion – as we can see that the trading has been being grown up in ASEAN

¹ Master of Political Science Program in Politics, Thammasat University. e-mail: emily_u_u_jup@hotmail.com.

² Asst.Prof, Faculty of Political Science, Thammasat University. e-mail:: wasanbu@gmail.com, wasanbu@yahoo.com

* Corresponding author, e-mail: emily_u_u_jup@hotmail.com.

market. Also, there had been being the investment cooperation between 2 countries: both governments and private enterprises to exchange labors and experts. The growing of trading and investment made positive effects to service business: medical service, education and tourism which have been being grown up respectively

3) The way to develop business activity competency in Thailand and Cambodia border at Chongsangam Border Crossing. The governments had defined the policy of establishing border economic zone to accord industry, commerce, and international economic. For influenced factors which affected to the development of Thailand and Cambodia border trading policy, the author found that there were both internal and external factors which were very important to develop Thailand and Cambodia border trading policy and drove the policy to encourage expansion of trading continuously. There were improvement of infrastructure and logistic system to adjust laws and rules for border trading to be up to date, the development of border trading competency, and the development of resident competency in Sisaket to be the member of AEC.

Keywords : Politics, Economic Area Policy, Border Trading

บทนำ

การค้าระหว่างประเทศของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ มาเลเซีย เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นการค้าตามแนวชายแดนเกิดขึ้นจากลักษณะของความเป็นพี่น้องและความสัมพันธ์ฉันท์มิตร เป็นการค้าที่ทำรายได้เข้าประเทศอย่างต่อเนื่องและมีความสำคัญเพิ่มขึ้นทุกปี โดยปี 2560 (มกราคม-กันยายน) (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. ออนไลน์ 2560) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การค้าชายแดนขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง คือ นโยบายของรัฐบาลในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน และส่งเสริมให้มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกันทั้งในด้านการค้า การลงทุน การคมนาคม การขนส่ง และการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีการค้าชายแดนจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์ที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทำให้มีต้นทุนค่าขนส่งต่ำและยังเป็นแหล่งระบายสินค้าที่ล้นตลาดของไทย ตลอดจนยังเป็นช่องทางในการหาวัตถุดิบที่มีราคาถูกเพื่อป้อนเข้าสู่โรงงานผลิตสินค้าภายในประเทศ ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตทำให้สินค้าดังกล่าวมีราคาต่ำลง อันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคภายในประเทศของไทยและสามารถส่งออกสินค้าที่มีราคาต้นทุนต่ำลงเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านราคาในตลาดโลกเพิ่มขึ้น

การค้าระหว่างไทย-กัมพูชาระหว่าง พ.ศ. 2538-2547 มีมูลค่าเฉลี่ยปีละ 18,066 ล้านบาท แบ่งเป็นมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยปีละ 17,033 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 973 ล้านบาทโดยไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ามาโดยตลอด เฉลี่ยปีละ 16,060 ล้านบาท และจากการที่ไทยได้เปรียบดุลการค้ามาโดยตลอดได้ส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นหลายประการ เช่น ชาวกัมพูชาบางส่วนเกรงว่าไทยจะเข้าไปครอบงำด้านเศรษฐกิจ ประกอบกับในระยะที่ผ่านมากัมพูชามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนไทยว่าจะเข้าไปเอารัดเอาเปรียบ ทำให้ชาวกัมพูชาต่อต้านคนไทยจนเกิดเหตุบานปลายถึงขั้นก่อการจลาจลบุกเผาสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงพนมเปญ และที่ทำการบริษัทสัญชาติไทยในกรุงพนมเปญ เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2546 ซึ่งรัฐบาลไทยได้ประกาศตอบโต้ฝ่ายกัมพูชาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ ด้วยการประกาศปิดด่านการค้าตามแนวชายแดน (บัญญัติ สาลี. 2560) และลดสถานะทางการทูตของกัมพูชาในไทยจากเอกอัครราชทูตเหลือเพียงชั้นอุปทูตเท่านั้น ซึ่งต่อมารัฐบาลกัมพูชาได้ออกมาแสดงความรับผิดชอบและยินยอมที่จะปฏิบัติตามข้อเรียกร้องจากฝ่ายไทยทุกประการ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชาก็เริ่มปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น จากพัฒนาการการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการค้าชายแดนของทั้งสองประเทศ ซึ่งมีความใกล้ชิดและสัมพันธ์ทางการค้ากันมาอย่างยาวนานแม้จะมีปัญหาทางการเมือง สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ทำให้การค้าชายแดนต้องชะงักลงไปบ้างก็ตาม แต่ไทยและกัมพูชาก็ยังมีการพัฒนากรอบความร่วมมือกับทั้งที่เป็นพหุภาคีและทวิภาคีอีกหลายกรอบ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดพลังในการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในรูปแบบการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและวัฒนธรรมซึ่งจะส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างอนุภูมิภาคเป็นไปได้อย่างดี และคาดว่าในระยะต่อไปการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะกัมพูชาจะขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกมาก เนื่องจากได้รับผลดีจากยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ โดยแผนปฏิบัติการภายใต้ ECS มีหลายโครงการที่ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านจะร่วมมือกันในลักษณะทวิภาคี (พรพิมล ตรีโชติ. 2560) ซึ่งจะสนับสนุนให้การค้าชายแดนระหว่างกันเติบโตยิ่งขึ้น อาทิเช่น การส่งเสริมการผลิตและการรับซื้อสินค้าแบบทำสัญญาผูกพัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมระหว่างกัน ส่วนในระดับจังหวัดก็ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะกลยุทธ์เปิดจุดผ่านแดนบริเวณชายแดนที่มีศักยภาพเพื่อประโยชน์การค้าและการท่องเที่ยว

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่มีการค้าขายแดนกับประเทศกัมพูชา โดยในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ มีแนวชายแดนติดกับประเทศกัมพูชาระยะทาง 127 กิโลเมตร เริ่มจากช่องโพย อำเภอโนนไช้ จังหวัดอุบลราชธานี ถึง ช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยมี 3 อำเภอที่มีอาณาเขตติดกับจังหวัดพระวิหาร และจังหวัดอุดรธานี ของประเทศกัมพูชา คือ อำเภอกันทรลักษ์ระยะทาง 76 กิโลเมตร อำเภอขุนหาญ ระยะทาง 18 กิโลเมตร และอำเภอภูสิงห์ ระยะทาง 33 กิโลเมตรมีช่องทางที่สามารถสัญจรไปมาระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา 16 ช่องทาง คือ ช่องโพย ช่องตาเกียรติ ช่องกุ่มะดึก ช่องคำผกา ช่องกระบือ ช่องตาเข็ม ช่องกำเปียบ ช่องจักแจรง ช่องกกเนย์ ช่องเชิงพระพุทธร ช่องโดนตวล ช่องแปดหลัก ช่องตาเฒ่า ช่องพระพะลัย ช่องบันไดหัก (ผามออีแดง) และช่องสะง่า ซึ่งมีช่องทางที่ประกาศเป็นจุดผ่านแดนและจุดผ่อนปรน 2 ช่องทาง คือ 1) จุดผ่อนปรนเขาพระวิหาร ชายแดนอำเภอกันทรลักษ์ ปัจจุบันไม่สามารถเดินทางไปได้ เนื่องจากจากกัมพูชาได้ปิดประตูที่ด่านชายแดนแห่งนี้มาตั้งแต่ปี 2551 และ 2) จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า ชายแดนอำเภอภูสิงห์ เป็นช่องทางการติดต่อด้านการค้าที่สำคัญของจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนช่องทางอื่น ๆ นั้นจะใช้สำหรับการสัญจรไปมาระหว่างประชาชนที่อาศัยตามแนวชายแดนของทั้งสองประเทศเท่านั้น

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้เอง งานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาถึง ความสัมพันธ์ทางการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ภายใต้จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและทิศทางการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชาจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า ให้ก้าวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวจากมุมมองของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับการค้าชายแดนด่านถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ยังมีผู้ศึกษาน้อยมาก การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่ ผู้ประกอบการ หน่วยงานรัฐ และเอกชน ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อการค้าชายแดนของทั้งสองประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ไทย-กัมพูชา บนฐานบริบทภายใต้จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาการกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชาจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเมืองในการกำหนดนโยบายพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดน : จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาที่ครอบคลุม ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาในการเปิดด่านช่องสะง่า การกำหนดนโยบายการพัฒนาการเชื่อมโยงของเศรษฐกิจการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันหลังจากเป็นประชาคมอาเซียนในระดับท้องถิ่น จังหวัด เพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งสองประเทศว่าเป็นอย่างไร

กลุ่มประชากร

1. กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนหรือกำหนดนโยบายการค้าชายแดน การกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษในระดับต่าง ๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดศรีสะเกษที่เกี่ยวข้อง

2. กลุ่มภาคเอกชนและประชาชน ได้แก่ นักธุรกิจที่ดำรงตำแหน่ง ประธาน/รองประธานหอการค้า/สภาอุตสาหกรรมจังหวัด/สมาคมการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการค้าและประชาชน ที่ประกอบการค้าเกี่ยวกับสินค้าส่งออก-นำเข้า บริเวณด่านถาวรช่องสะงำ

3. กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ นักวิชาการที่มีความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็นสองส่วน คือ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางราชการ ข่าวหนังสือ บทความวิชาการ รายงานประจำปี รายงานการประชุม ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา จากห้องสมุด สถานที่ราชการต่างๆ และค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากประชากรกลุ่มเป้าหมาย ตามประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลที่ต้องการครบหมดแล้วผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เชื่อมโยงปรากฏการณ์กับแนวคิดทางทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เพื่อให้สามารถตอบโจทย์การวิจัยและความมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ได้โดยสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ ไทย-กัมพูชา บนฐานบริบทจุดผ่านแดนถาวรช่องสะงำ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-กัมพูชา นับได้ว่ามีพัฒนาการที่ก้าวหน้าและดำเนินไปบนพื้นฐานของความเข้าใจกัน โดยมีกรอบความร่วมมือต่าง ๆ เป็นพลังขับเคลื่อนความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี - เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงกรอบความร่วมมือสามเหลี่ยมมรกต ที่เมืองเสียมเรียบและจังหวัดอุบลราชธานี

(1) ความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนในสินค้าเกษตร ไทยและกัมพูชายืนยันที่จะร่วมกันจัดทำความร่วมมือด้านตลาดข้าวซึ่งได้ยกระดับเป็นความร่วมมือข้าว 5 ประเทศในอาเซียน ประกอบด้วย กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ไทย และเวียดนาม มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับและเสริมสร้างเสถียรภาพราคาข้าวในตลาดโลก และเป็นการเตรียมตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงในโลก เช่น เรื่องความมั่นคงด้านอาหาร

(2) การเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกัน ทั้งสองฝ่ายยินดี กับการเริ่มเดินรถขนส่งระหว่างไทยกับ กัมพูชาบนเส้นทางเศรษฐกิจผ่านจุดผ่านแดนอรัญประเทศ-ปอยเปต ตามความตกลงการขนส่งข้ามพรมแดนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำ ซึ่งไทยและกัมพูชาเป็นสมาชิกร่วมกับสมาชิก GMS อีก 4 ประเทศ คือ ลาว เวียดนาม เมียนมาร์ และจีนตอนใต้ ในการนี้ ทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบที่จะประสานงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการขนส่งคนและ สินค้าระหว่างกันให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น

(3) การส่งเสริมและการอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน ทั้งสองฝ่ายสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยเพิ่มพูนปริมาณและมูลค่าการค้าและการลงทุนระหว่างกัน (4) ความร่วมมือด้านวิชาการ ทั้งสองฝ่ายได้มีความร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และ แนวทางปฏิบัติที่ดีในการกำหนดและดำเนินนโยบายการค้า เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ตรงกันอันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพ ในการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนต่อไป

(4) ความร่วมมือสาขาใหม่ ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบที่จะขยายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว โดยสนับสนุน ให้มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่การใช้ประโยชน์จาก ACMECS Single Visa scheme และการจัดให้มีช่องทางด่วนสำหรับนักท่องเที่ยวที่ด่านชายแดน เพื่อสนับสนุนการขยายตัวของการท่องเที่ยวของทั้งสองประเทศ

การเพิ่มประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการช่องสะง่า โดยใช้เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มีส่วนรวม ที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่และท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษโดยมีการระดมความคิดเห็นทั้งงานส่วนภูมิภาคเชิงยุทธศาสตร์และเชิงปฏิบัติการสำนักงานจังหวัดพาณิชย์การค้าการลงทุนและอุตสาหกรรม หน่วยงานองค์กรเอกชน สภาอุตสาหกรรมหอการค้าจังหวัดศรีสะเกษนักธุรกิจภาคเอกชนสมาคมการท่องเที่ยว หน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอนายกองค์กรบริหารส่วนตำบล ส่วนงานผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับความมั่นคง ทหาร ตำรวจ ผู้แทนและผู้ทรงคุณวุฒิเชิงพื้นที่ หน่วยงานด้านการศึกษา อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และทีมงานผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการงานวิจัย การศึกษาระบบบริหารจัดการเมืองใหม่ช่องสะง่า ที่มีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจชายแดนว่า เป็นการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนให้เป็นประตูการค้าการท่องเที่ยว ฐานการผลิตทางการเกษตร และอุตสาหกรรม โดยอาศัยวัตถุดิบและแรงงานทั้งในประเทศและจากประเทศเพื่อนบ้าน รัฐให้การสนับสนุนด้านการบริหารโครงสร้างพื้นฐานพร้อมทั้งมาตรการสนับสนุนอื่น ๆ โดยเฉพาะสิทธิประโยชน์ทางภาษี การอำนวยความสะดวกในลักษณะ One Stop Services และผ่อนปรนการใช้แรงงานต่างด้าว เป้าหมายเพื่อกระตุ้นการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และโอกาสการจ้างงานในพื้นที่ในระดับจังหวัดและภาคเหนือตอนบน ตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย พัฒนาพื้นที่ให้เป็นประตูทางการค้า การลงทุนร่วมกับจีนตอนใต้เข้าสู่อินโดจีน เอเชียและอาเซียน เพื่อเป็นโครงการนำร่อง ที่จะป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนารูปแบบเขตเศรษฐกิจชายแดนแห่งแรกของประเทศ และขยายผลการพัฒนาไปยังพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพอื่นในประเทศ

2. การกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

การบริหารจัดการเชิงนโยบายเป็นการบริหาร การจัดสรรทรัพยากร ความรู้ ความสามารถ เทคโนโลยี การประสานงานและวิธีการบริหารจัดการเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ โดยรวมกันทำหน้าที่อย่างกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวเน้นการจัดระบบการบริหารต่าง ๆ รวมเข้าด้วยกันเป็นเนื้อเดียวกันองค์กรนำมาตรฐานการจัดการต่าง ๆ มาใช้ประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจ โดยการนำมาใช้รวมกันเป็นระบบการบริหารเดียวขององค์กร โดยทุกกระบวนการ ทุกหน่วยงานต้องทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การรวมเข้าด้วยกัน

เป็นเนื้อเดียวกัน เรียกว่า เป็นการบูรณาการ เป็นสิ่งที่ควรทำ เพื่อรองรับการรวบรวมบริหารด้านอื่นๆ ที่มีประสิทธิภาพเข้ามาใช้ในองค์กรและมีประสิทธิผล การบริหารจัดการพื้นที่ชายแดน (Border Management) ไม่อาจมีวิถีทางเดียว ในบางพื้นที่ต้องมุ่งไปในเรื่องความมั่นคง บางพื้นที่ต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ บางพื้นที่ต้องมุ่งไปในปัญหาทางสังคม การบริหารจัดการชายแดน จึงหมายถึงการรักษาสิทธิในการเดินทางผ่านไปมาใน พื้นที่ชายแดนได้อย่างปลอดภัยและมีเสถียรภาพ และยังหมายถึงการไหลเวียนของเงิน ทุน และการเคลื่อนไหว ของตลาด การบริหารจัดการชายแดน โดยใช้หลักความเป็นเหตุเป็นผล (rational) ในการเข้าไปจัดการพื้นที่ ชายแดน มักคำนึงถึงความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการให้ดีที่สุด ซึ่งบางกลุ่มบางองค์กรก็ยึด หลักความเป็นเหตุเป็นผลที่แตกต่างกันไปในประเด็นองค์ประกอบได้แก่

1. การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการค้าชายแดนไทย - กัมพูชานำมาซึ่งการสนับสนุนข้อมูลให้แก่ผู้ ที่ต้องการติดต่อค้าขาย ต้องการลงทุน กับประเทศกัมพูชา พร้อมทั้งยังประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไข ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการค้าขาย การลงทุน อันจะทำให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้นในการเข้าไปทำธุรกิจใน ประเทศกัมพูชา และรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

2. ความมั่นคงตามแนวชายแดน จังหวัดศรีสะเกษ มีแนวพรมแดนติดกับประเทศกัมพูชา ระยะทางประมาณ 127 กิโลเมตร ในพื้นที่ 3 อำเภอคือ อำเภอกันทรลักษ์ติดกับจังหวัดพระวิหาร อำเภอขุนหาญ และอำเภอภูสิงห์ ติดกับจังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชา มีจุดผ่านแดนที่สำคัญ จำนวน 2 แห่ง คือ จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ เชื่อมกับถนนหมายเลข 67 เข้าสู่จังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชาและ จุดผ่อนปรนเพื่อการท่องเที่ยวพระวิหาร ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ ในพื้นที่บริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา บริเวณอำเภอกันทรลักษ์ อำเภอขุขันธ์ และอำเภอภูสิงห์จังหวัดศรีสะเกษ โดยพื้นที่บริเวณนี้มักเป็นจุดเส้นทาง คมนาคมหรือเป็นเส้นทางที่ผ่านไปผ่านมามากออกไป ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจำเป็นต้องใช้แนวทางปฏิบัติโดย คำนึงถึงความอ่อนไหวของทั้ง 2 ฝ่าย

3. การจัดการทางกายภาพการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานทางโลจิสติกส์ของด่านช่องสะง่า จะ เป็นการเชื่อมต่อการใช้เส้นทางคมนาคม เพื่อการค้าและการท่องเที่ยว ซึ่งการส่งออกสินค้าที่ด่านช่องสะง่า สามารถกระจายสินค้าได้ครอบคลุมจังหวัดทางตอนเหนือของประเทศกัมพูชา

4. การจัดการทางสถาบันโครงสร้างสถาบัน ประกอบด้วย การเปิดเสรี การอำนวยความสะดวก ทางการค้า การบริการ การลงทุน การสร้างมาตรฐาน กฎหมาย กฎเกณฑ์และข้อบังคับ ให้สอดคล้องกัน เพื่อลด อุปสรรคต่อการรวมกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

5. การจัดการระดับประชาชนเป็นการเชื่อมโยงด้านศาสนา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การ ท่องเที่ยว การศึกษา และความร่วมมือของชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการหนังสือเดินทาง อาเซียน (Asian Passport) การเชื่อมโยงการท่องเที่ยว แรงงานข้ามชาติ ด้านการศึกษา ภาษา และสื่อมวลชน ดังนั้น จังหวัดศรีสะเกษ จึงมีความเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชาในการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในระดับ ประชาชน

6. ศักยภาพของด่านช่องสะง่าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนการวิเคราะห์สภาวะ แวดล้อมของด่านช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยการประเมินศักยภาพของด่านช่องสะง่าในการ เป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วยจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภัยคุกคาม (SWOT Analysis) รวมทั้งการ วิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น การเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชา เศรษฐกิจโลก เทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มีมุมมองเรื่องโอกาสของการขยายการค้าและการลงทุนที่เติบโตขึ้นจากฐานตลาดที่ใหญ่ขึ้นของภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งความร่วมมือทางด้านการลงทุนระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นของภาครัฐและเอกชนที่ต้องการแลกเปลี่ยนด้านทรัพยากรแรงงานและความเชี่ยวชาญ การเติบโตของการค้าและการลงทุนยังส่งผลกระทบทางบวกให้ภาคการบริการ เช่น การบริการทางการแพทย์ การศึกษาและการท่องเที่ยวที่จะเติบโตไปพร้อมกัน การเติบโตในภาคส่วนต่าง ๆ

3. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพกิจกรรมทางเศรษฐกิจการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า

การกำหนดนโยบายรัฐมีนโยบายจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพื่อให้สอดคล้องกับการแถลงนโยบายในด้านอุตสาหกรรม ด้านพาณิชย์ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งได้ประกาศไว้ว่าจะปรับโครงสร้างการผลิตในภาคอุตสาหกรรม และการส่งเสริมการลงทุนให้สอดคล้องกับเป้าหมายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ เสริมสร้างให้มีอุตสาหกรรมพื้นฐาน และเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เป็นไปตามตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล ซึ่งเป็นตัวแบบการกำหนดนโยบายที่เป็นเหตุเป็นผล โดยรัฐบาลต้องยึดถือประโยชน์สูงสุดของประชาชนในประเทศเป็นสำคัญซึ่งนโยบายการค้าชายแดน (ปี2531-2534) นับตั้งแต่เริ่มต้นรัฐบาลยึดผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาสงครามและความมั่นคงตามแนวชายแดนให้เกิดขึ้นในขณะนั้น

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของนโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่ามีทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ ลักษณะของผู้นำรัฐบาลพรรคการเมืองที่เข้ามาบริหารราชการ และกลุ่มผลประโยชน์เช่น หอการค้าไทย เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองโลกที่เปลี่ยนแปลงไปรวมถึงนโยบายของรัฐบาลกัมพูชา เป็นต้นทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่เกิดขึ้นมีส่วนสำคัญกับพัฒนาการของนโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาที่เกิดขึ้นขับเคลื่อนนโยบายที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบการค้าชายแดนให้ทันสมัย การพัฒนาศักยภาพตลาดการค้าชายแดน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในจังหวัดสระแก้วเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ ไทย-กัมพูชา บนฐานบริบทจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-กัมพูชา นับได้ว่ามีพัฒนาการที่ก้าวหน้าและดำเนินไปบนพื้นฐานของความเข้าใจกัน โดยมีการขอความร่วมมือต่าง ๆ เป็นพลังขับเคลื่อนความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันคือความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนในสินค้าเกษตร การเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกัน การส่งเสริมและการอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน ความร่วมมือด้านวิชาการ ความร่วมมือสาขาใหม่ ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบที่จะขยายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว โดยใช้เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มีส่วนร่วม ที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่และท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษโดยมีการระดมความคิดเห็นทั้งงานส่วนภูมิภาคเชิงยุทธศาสตร์และเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ อาพา แก้วกำก (2551) ผลการสัมภาษณ์ชาวกัมพูชาจากองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ พนักงานโรงพยาบาลเอกชน ผู้ประกอบธุรกิจค้าส่งเสื้อผ้า ภิกษุและนักศึกษา โดยสรุปพบว่ามีมุมมองของชาวกัมพูชาต่อไทยได้เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกมากขึ้น ชาวกัมพูชาจึงมีความประทับใจขณะใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย ด้วยสังคมและวัฒนธรรมมีความคล้ายคลึงกันมากทำให้ชาวกัมพูชาสามารถปรับตัวได้ไม่ยาก ทั้งยังได้พยายามเรียนรู้การใช้ชีวิตให้กลมกลืนกับชาวไทยได้ โดยเฉพาะการสื่อสารภาษาไทยที่

ทำได้ดี อย่างไรก็ตามเหตุผลทางเศรษฐกิจก็ยังเป็นเหตุผลหลักที่พวกเขาต้องการเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม สิ่งที่ชาวกัมพูชาสะท้อนคือต้องการให้คนไทยปรับทัศนคติที่มีต่อชาวกัมพูชา ให้คิดว่าคนเราสามารถอยู่ร่วมกันได้ไม่ว่าจะเชื้อชาติใด ภาษาใด เพราะต่างมีภาระที่ต้องหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัว เพียงแต่ชาวกัมพูชาอาจจะมียาได้น้อยกว่าคนไทยเท่านั้น และเห็นว่าความร่วมมือในกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องช่วยนาพาไปสู่ความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับ พิชิตพล แจ่มจรัส (2545) ที่กล่าวถึงความคล้ายกันในชีวิตของสังคมวัฒนธรรมไทยกับกัมพูชาทั้งการนับถือศาสนาพุทธ การประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมทางศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีซึ่งมีความผูกพันกันมาช้านาน เช่นเดียวกับกับข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดที่ชาวกัมพูชาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการค้าขายที่คล้ายคลึงกันทำให้พวกเขารู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับคนไทย และความเชื่อทางศาสนาสามารถเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับกัมพูชาได้ อาทิ การทอดผ้าป่า ทอดกฐิน การจัดงานบุญร่วมกันตามประเพณี ชาวกัมพูชาล้วนเห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันได้

2. การกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ การบริหารจัดการเชิงนโยบายเป็นการบริหาร การจัดสรรทรัพยากร ความรู้ ความสามารถ เทคโนโลยี การประสานงานและวิธีการบริหารจัดการเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ โดย การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการค้าชายแดนไทย – กัมพูชานำมา ความมั่นคงตามแนวชายแดน จังหวัดศรีสะเกษ โดยพื้นที่บริเวณนี้มักเป็นจุดเส้นทางคมนาคมหรือเป็นเส้นทางที่ผ่านไปผ่านมาออกไป ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจำเป็นต้องใช้แนวทางปฏิบัติโดยคำนึงถึงความอ่อนไหวของทั้ง 2 ฝ่าย การจัดการทางกายภาพการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานทางโลจิสติกส์ของด่านช่องสะง่า การจัดการทางสถาบันโครงสร้างสถาบัน การจัดการระดับประชาชนเป็นการเชื่อมโยงด้านศาสนา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว การศึกษา และความร่วมมือของชุมชนและท้องถิ่น ศักยภาพของด่านช่องสะง่าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มีมุมมองเรื่องโอกาสของการขยายการค้าและการลงทุนที่เติบโตขึ้นจากฐานตลาดที่ใหญ่ขึ้นของภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งความร่วมมือทางด้านการลงทุนระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นของภาครัฐและเอกชนที่ต้องการแลกเปลี่ยนด้านทรัพยากรแรงงานและความเชี่ยวชาญ การเติบโตของการค้าและการลงทุนยังส่งผลกระทบทางบวกให้ภาคการบริการ เช่น การบริการทางการแพทย์ การศึกษาและการท่องเที่ยวที่จะเติบโตไปพร้อมกัน การเติบโตในภาคส่วนต่าง ๆ สอดคล้องกับ นวรัตน์ นิธิชัยนันต์ (2559) ศักยภาพทางเศรษฐกิจชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน พร้อมทั้งเกื้อหนุนให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถดำรงอยู่รอดในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน ด้วยศักยภาพทางเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญประกอบด้วย 1) ทูทางทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ ที่ดินหากินของตนเอง ทรัพยากรป่าไม้ และแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ที่สามารถทำการผลิตได้ตลอดทั้งปี 2) การปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นการเกษตรผสมผสาน โดยมีความพอเพียงเป็นพื้นฐานในการผลิต 3) การจัดการแรงงานให้ความสำคัญกับการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน 4) การตลาดที่มั่นคงในการกระจายผลผลิต 5) ทูทางสังคมและวัฒนธรรมที่ยึดมั่นผูกพันอย่างเหนียวแน่น 6) บทบาทของผู้นำที่เข้มแข็ง และ 7) องค์กรชุมชนพึ่งตนเองที่มีความมั่นคง อันเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้ครัวเรือนและชุมชนยังคงรักษาวិถีระบบเศรษฐกิจของตนให้ดำรงอยู่รอดในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งชุมชนสามารถพึ่งตนเองและกันเองได้อย่างเข้มแข็งด้วยศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน และสอดคล้องกับ บุหงา ศรีรัตนภมร พรนภา เตียสุธิกุล และวิมล หอมยั้ง (2559) ความเป็นไปได้ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งแรก พบว่า ความเป็นไปได้ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยภาพรวมมีความคิดเห็นด้วยอยู่ระดับมากและรายด้านความเหมาะสมของที่ตั้งมีความคิดเห็น

ด้วยอยู่ระดับมาก 2) ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นไปได้ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยรวมพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความผันแปรของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษได้ร้อยละเท่ากับ 78.30 ($R^2=0.783$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารภาคประชาชน รัฐ และเอกชน มีความคิดเห็นว่าเป็นไปได้ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยภาพรวมมีความคิดเห็นด้วยมากที่สุดและ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะทางในการปรับปรุงความเป็นไปได้ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษพบว่า ปัญหาในเรื่องแรงงานภาษีการค้าถูกระเบียบทางราชการ ความโปร่งใสการบริหารของภาครัฐ ปัญหาอาชญากรรมข้ามประเทศ และปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ส่วนข้อเสนอแนะ ควรให้ความรู้แก่ประชาชนในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษความร่วมมือกับทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนและรัฐวิสาหกิจในการผลักดันให้สำเร็จ

3. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพกิจกรรมทางเศรษฐกิจการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า การกำหนดนโยบายรัฐมีนโยบายจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพื่อให้อสอดคล้องกับการถลงนโยบายในด้านอุตสาหกรรม ด้านพาณิชย์ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของนโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่ามีทั้งปัจจัยภายในและภายนอก มีส่วนสำคัญกับพัฒนาการของนโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาที่เกิดขึ้นขับเคลื่อนนโยบายที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบการค้าชายแดนให้ทันสมัย การพัฒนาศักยภาพตลาดการค้าชายแดน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในจังหวัดสระแก้วเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน เป็นต้น สอดคล้องกับ ชิตพล ชัยมะดัน และ ศรีติ สุกฤตน์ (2558) นโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชานับตั้งแต่ ปี 2531-2557 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตรต่อเนื่องสามารถแบ่งออกเป็น 4 ช่วงดังนี้ ช่วงที่ 1 นับตั้งแต่ปี 2531-2534 เป็นนโยบายเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและความหมายขอบข่ายเรื่องความมั่นคงของรัฐซึ่งนำมาใช้กับการแก้ไขปัญหาชายแดน ช่วงที่ 2 ปี 2535-2545 เป็นการปรับเปลี่ยนนโยบายการค้าชายแดนสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ภายใต้การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและส่งเสริมการพัฒนาการค้า การลงทุนและการค้าชายแดนในภูมิภาค ช่วงที่ 3 ปี 2546-2552 เป็นนโยบายการค้าชายแดนภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) เพื่อผลักดันให้เศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา เติบโตอย่างต่อเนื่อง และช่วงที่ 4 ปี 2553-2557 เป็นนโยบายการค้าชายแดนเชื่อมโยงประชาคมอาเซียนเพื่อยกระดับพัฒนาเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

1. กระบวนการการศึกษาเพื่อศักยภาพองค์รวมการบริหารจัดการช่องสะง่าอย่างมีประสิทธิภาพควรมีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนสำหรับผู้ประกอบการการค้าชายแดนของไทย รวมทั้งการศึกษาส่วนงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการให้บริการของพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา และการค้าชายแดนที่มีผลกระทบต่อชุมชนรวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน กับข้อตกลงการค้าชายแดนหรือการค้าเสรี อาจจะมองถึงส่วนงานที่เกี่ยวข้อง

2. จังหวัดสระแก้วได้ดำเนินการผลักดันนโยบายเมืองคู่มือ ไปสู่การปฏิบัติ โดยได้มีการจัดประชุมส่วนราชการ หน่วยงาน คณะกรรมการระดับจังหวัด อำเภอ และจัดประชุมเจรจาสองฝ่ายหลายครั้ง ซึ่งต่างเห็นพ้องที่จะสถาปนาความสัมพันธ์เมืองคู่มือ รวมทั้งมีการประชุมคณะผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนไทย - กัมพูชา จากนั้นก็ยังไม่มีการจัดการประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนไทย - กัมพูชา

3. การศึกษาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารสารสนเทศร่วมกัน เช่น ข้อมูลการเดินทางข้ามแดน ประเภท ชนิด ปริมาณสินค้า ห่วงเวลาที่ทำการค้า การลงทุนร่วมกัน แหล่งท่องเที่ยวที่จะเชื่อมโยงกัน ควรแก้ปัญหาด้วยการให้มีการเชื่อมโยงในระดับสถาบัน โดยภาครัฐ สถาบันการศึกษา สถานทูต กงสุล รวมทั้งภาคเอกชน ทั้งหอการค้า และสภาอุตสาหกรรม ให้ความร่วมมือสนับสนุนศึกษาแลกเปลี่ยนข้อมูล

4. ควรจัดให้มีการประชุมหารือร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อแก้ปัญหาอุปสรรคระหว่างกัน และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนผู้แทนการค้าระหว่างประเทศ และการเยี่ยมเยือนเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างเมืองชายแดน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาความร่วมมือด้านการค้า การลงทุนภาครัฐควรให้การส่งเสริม / สนับสนุน / ให้คำปรึกษาแก่ภาคเอกชนในการเข้าไปทำธุรกิจในประเทศกัมพูชาเพื่อลดความเสี่ยง โดยอาจเข้าไปถือหุ้นในกิจการที่นักธุรกิจไทยเข้าไปดำเนินการเพื่อสร้างความเชื่อถือและความมั่นใจให้กับภาคเอกชน พิจารณาดำเนินการด้านการค้าชายแดนอย่างจริงจัง โดยมีนโยบายและการดำเนินการที่ชัดเจน ตลอดจนการประสานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนของไทยในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ควรกำหนดหน่วยงานระดับท้องถิ่นให้มีบทบาทที่จะรับผิดชอบดูแลการค้าชายแดนให้ชัดเจนและเป็นมาตรฐานสากล

5. การประสานการดำเนินการในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน ซึ่งประกอบด้วย ภาคอุตสาหกรรม / เกษตรกรรม/สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้ชัดเจนเพื่อสนับสนุนการค้าชายแดน กระทั่งการต่างประเทศ กรมเอเชียตะวันออก และกระทรวงมหาดไทย กรมพัฒนาชุมชน ควรเป็นหน่วยงานประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และหน่วยงานอื่น ๆ ในการให้ความช่วยเหลือประเทศกัมพูชา ในการจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนถนนหมายเลข 67 (สง่า – อลลองเวง – เสียมเรียบ) ณ บ้านโอ๊กกันดาน ตำบลมูมโตง อำเภออลลองเวง จังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชา ในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า และให้มีการจัดทำโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์กันในระดับประชาชนระหว่างประชาชนไทยกับประชาชนกัมพูชา

6. โครงการวงกลมเศรษฐกิจ ควรมีหน่วยงานหลักมารับผิดชอบอย่างแท้จริง กระทรวงการต่างประเทศ ควรเข้ามาแสดงบทบาทอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการประสานงาน ของงบประมาณ การติดต่อกับประเทศที่เชื่อมโยงกับประเทศไทย

7. โดยสรุปการที่จังหวัดศรีสะเกษ ได้มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศกัมพูชา ได้มีการจัดกิจกรรมด้วยกันต่าง ๆ หลายโครงการที่เชื่อมความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ พร้อมทั้งมีการพบปะหารือของข้าราชการระดับผู้ว่าราชการจังหวัดหลายครั้ง จังหวัดศรีสะเกษ จึงเป็นสะพานเชื่อมโยงรอยต่อให้แก่ประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาและประเทศในอาเซียน ในจังหวัดทางภาคอีสานตอนใต้ ที่จะเป็นประตูไปสู่การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์โดยมี ผศ.ดร วสันต์ เหลืองประภัสร์ ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์เป็นที่ปรึกษา โดยได้ใช้กระบวนการเปิด ปรับ เปลี่ยน ให้กับนักศึกษาจนวิทยานิพนธ์สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, “สรุปรายงานสถานการณ์การค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน, <http://www.dft.go.th/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2560.
- จิตพล ชัยมะดัน และ ศรีติ สกฤตรัตน์. นโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชากับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน : กรณีศึกษาจังหวัดสระแก้ว. วารสารราชพฤกษ์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2558).
- บัญญัติ สาลี. (2560). การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาและนัยเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนของรัฐไทย, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- พิชิตพล แจ่มจำรัส. (2545). มิติความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชาที่ส่งผลกระทบต่อไทยในห้วง พ.ศ.2536-2545. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โรงเรียนเสนาธิการทหารบก.
- พรพิมล ตรีโชติ. (2560). การค้าชายแดนไทยกับอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง. สงวนลิขสิทธิ์ © พ.ศ. 2539-2560 โดย บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- นวรรตน์ นิธิชัยอนันต์. (2559). ศักยภาพทางเศรษฐกิจชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา: กรณีศึกษาชุมชนบ้านโจรง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. ปีที่ 11 (2559): ฉบับพิเศษ 2559.
- อาพา แก้วกำกัณ. (2551). ทศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา. งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2551.
- บุหงา ศรีรัตนภร พรณภา เตียสุธิกุล และวิมล หอมยิ่ง. (2559). ความเป็นไปได้ของนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งแรกของประเทศไทย จังหวัดตาก. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1. มกราคม - เมษายน 2559.

คำแนะนำการเขียนและส่งต้นฉบับ
วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1. **การเตรียมต้นฉบับ** ต้นฉบับบทความวิจัยต้องจัดทำสำหรับกระดาษขนาด B5(JIS) (18.2 ซม. X 25.7 ซม.) ความยาว 10 หน้ากระดาษ ตามรูปแบบวารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พิมพ์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Word เวอร์ชัน 2007 ขึ้นไป
2. **การตั้งค่าหน้ากระดาษ** ระยะขอบกระดาษด้านบน (Top Margin) 2.54 เซนติเมตร ด้านซ้าย (Left Margin) ด้านขวา (Right Margin) และด้านล่าง (Bottom Margin) 2 เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างบรรทัดค่าแน่นอน 18 Point (Exactly)
3. **รูปแบบตัวอักษร** ใช้ TH SarabunPSK เท่านั้น

ข้อความ	ขนาด	ชนิด	จัดแนวเนื้อหา
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	14	ตัวหนา	จัดกึ่งกลาง
ชื่อผู้นิพนธ์บทความวิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	14	ตัวหนา	จัดกึ่งกลาง
ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	12	ธรรมดา, เอียง	จัดชิดซ้าย (ในส่วนเชิงอรรถ)
หัวข้อ “บทคัดย่อ” “Abstract” และหัวข้อเรื่อง	14	ตัวหนา	จัดชิดซ้าย
หัวข้อเรื่องย่อย	14	ตัวหนา	จัดกระจายแบบไทย
บทคัดย่อ Abstract คำสำคัญ keywords และเนื้อเรื่อง	14	ธรรมดา	จัดกระจายแบบไทย

4. **องค์ประกอบบทความวิจัยประกอบด้วย**

- 4.1 **ชื่อเรื่อง** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่เกินภาษาละ 2 บรรทัด สามารถอธิบายสาระของเรื่องได้ดี
- 4.2 **ชื่อผู้นิพนธ์บทความวิจัย** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ชื่อเต็มไม่ต้องระบุคำนำหน้าชื่อ ใส่เครื่องหมายเชิงอรรถเป็นตัวเลขยกไว้ท้ายนามสกุลเรียงลำดับตามจำนวนผู้นิพนธ์ฯ และใส่เครื่องหมายดอกจัน (*) ไว้บนเลขยกเพื่อแสดงว่าเป็นผู้นิพนธ์ฯ หลัก โดยใส่รายละเอียดที่อยู่ผู้นิพนธ์ฯ และอีเมลผู้นิพนธ์ฯ หลักในเชิงอรรถ
- 4.3 **ที่อยู่ผู้นิพนธ์บทความวิจัย** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใส่รายละเอียดในเชิงอรรถข้อความที่เขียนไว้ส่วนล่างของหน้ากระดาษและมีเส้นคั่นระหว่างเชิงอรรถกับ บทคัดย่อ และ Abstract อย่างชัดเจน โดยขีดเส้นคั่นจากริมกระดาษด้านซ้าย ไปทางด้านขวาประมาณ 1 นิ้ว หรือ 7 ตัวอักษร ใส่ตัวเลขกำกับไว้เหนือตัวอักษรตัวแรกเล็กน้อย ตัวเลขต้องตรงกับตัวเลขที่กำกับไว้กับชื่อผู้นิพนธ์ฯ

ให้ระบุ สถานที่ทำงาน หน่วยงานหรือสถาบัน และอีเมลแอดเดรส (E-mail Address) ของผู้พิมพ์
ทุกท่าน เช่น หลักสูตร... สาขา... คณะ... มหาวิทยาลัย... อีเมล... หรือ อาจารย์... สาขา... คณะ...
มหาวิทยาลัย... อีเมล... หรือ ตำแหน่ง... บริษัท... ที่อยู่... อีเมล...

- 4.4 **บทคัดย่อ และ Abstract** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 15 บรรทัด หรือ 350 คำ โดยใช้สำนวนให้กระชับ ชัดเจนที่สุด
- 4.5 **คำสำคัญ และ Keyword** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้พิมพ์ต่อกับบทคัดย่อ และ Abstract ควรเลือกคำที่เกี่ยวข้องกับบทความวิจัย จำนวน 3 – 5 คำ เรียงตามลำดับอักษรระหว่างคำวรรค 2 วรรค Keyword หรือคำสำคัญภาษาอังกฤษคั่นระหว่างคำด้วยจุลภาค (.)
- 4.6 **เนื้อหาของบทความวิจัย** ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้
 - 4.6.1 **บทนำ** เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายความสำคัญ และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย
 - 4.6.2 **วัตถุประสงค์ของการวิจัย** ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัย
 - 4.6.3 **วิธีดำเนินการวิจัย** ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย โดยกล่าวถึงวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ที่มาของกลุ่มตัวอย่าง แหล่งที่มาของข้อมูล การเก็บและรวบรวมข้อมูล การใช้เครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 4.6.4 **ผลการวิจัย** เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางกราฟ แผนภาพ ประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง พิมพ์คำว่า “**ตารางที่ ...**” ด้วยอักษรตัวหนา ตามด้วยชื่อตาราง ตัวอักษรธรรมดา ที่ด้านบนตารางจัดชิดซ้าย และเป็นตารางแบบไม่มีสีพื้นหลัง และไม่มีเส้นขอบตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางพิมพ์เป็นตัวหนาจัดกึ่งกลาง ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็นไม่ควรเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำ ที่ชัดเจน และมีคำบรรยายได้รูป พิมพ์คำว่า “**รูปที่ ...**” ด้วยอักษรตัวหนา ตามด้วยชื่อรูป ตัวอักษรธรรมดา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้
 - 4.6.5 **สรุปและอภิปรายผลการวิจัย** เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัยและควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบกับ การทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้านทฤษฎี ที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์ และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต
 - 4.6.6 **ข้อเสนอแนะ** ควรมี 2 ส่วน คือ ข้อเสนอเกี่ยวกับงานวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัย ครั้งต่อไป
 - 4.6.7 **กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)** ข้อความแสดงความขอบคุณผู้มีส่วนสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือในการทำงานวิจัย รวมถึงแหล่งทุนสนับสนุนต่างๆ
 - 4.6.8 **เอกสารอ้างอิงและการอ้างอิง** การเขียนเอกสารอ้างอิงและการอ้างอิง ใช้ระบบ APA (American Psychological Association) ให้เรียงลำดับชื่อผู้แต่งหรือผู้รายงานตามลำดับอักษรเริ่มด้วยเอกสารภาษาไทยก่อน แล้วต่อด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ

4.7 การเขียนเอกสารอ้างอิงและการอ้างในระบบ APA (American Psychological Association)

- 4.7.1 ชื่อวารสาร ชื่อหนังสือ และปีที่ (Volume) ไม่ใช่ชื่อย่อ
- 4.7.2 ชื่อภาษาอังกฤษ เขียนชื่อผู้แต่งโดยขึ้นต้นด้วย Last name ตามด้วยจุลภาค (,) และชื่อย่อตามด้วยมหัพภาค (.)
- 4.7.3 ชื่อไทย เขียนชื่อผู้แต่งโดยขึ้นต้นด้วยชื่อตัว ตามด้วยนามสกุล
- 4.7.4 กรณีผู้แต่งมากกว่าหนึ่งคน ให้เขียนชื่อผู้แต่งทั้งหมดทุกคน คั่นระหว่างชื่อด้วยจุลภาค (,) และมีคำว่า “and” ในกรณีชื่อภาษาอังกฤษ หรือ “และ” ในกรณีชื่อภาษาไทยก่อนชื่อสุดท้าย
- 4.7.5 ถ้าไม่มีชื่อผู้แต่ง ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อเรื่อง หรือชื่อวารสาร หรือชื่อหนังสือ ตามด้วยปีที่พิมพ์
- 4.7.6 ถ้าผู้แต่งเป็นหน่วยงาน หรือองค์กร ให้ใช้ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรแทนชื่อผู้แต่ง
- 4.7.7 เรียงลำดับรายการตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง รายการที่มีทั้งเอกสารภาษาไทยและอังกฤษ ให้นำข้อมูลภาษาไทยขึ้นก่อน ตามด้วยข้อมูลภาษาอังกฤษ
- 4.7.8 บรรทัดที่สองและบรรทัดต่อไปของแต่ละรายการให้ย่อหน้าเข้ามา 7 ตัวอักษร หรือ 1.25 เซนติเมตร
- 4.7.9 การอ้าง – อ้างโดย (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์)
- 4.7.10 ไม่อ้างโดยใช้คำว่า “และคณะ” หรือ “และคนอื่นๆ” หรือ et al. ยกเว้นกรณีอ้างในเนื้อเรื่องที่มีผู้แต่งตั้งแต่สามคนขึ้นไปและหลังจากได้มีการอ้างครั้งแรกไว้ก่อนหน้านี้แล้ว หรือการอ้างที่มีผู้แต่งตั้งแต่หกคนขึ้นไป
- 4.7.11 การอ้างจากวารสารและนิตยสารให้ระบุหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายโดยไม่ใช้คำย่อ “p.” หรือ “pp.” นอกจากหนังสือ
- 4.7.12 การติดต่อส่วนตัวโดยสื่อใดๆ ก็ตาม สามารถอ้างอิงได้ในเนื้อเรื่อง แต่ต้องไม่มีการระบุไว้ในรายการเอกสารอ้างอิง เพราะผู้อื่นไม่สามารถติดตามข้อมูลเหล่านี้ได้
- 4.7.13 การอ้างอิงจาก Website ให้ระบุวัน เดือน ปีที่พิมพ์ ถ้าไม่ปรากฏให้อ้างวันที่ทำการสืบค้น และระบุ URL ให้ชัดเจน ถูกต้อง เมื่อจบ URL address ห้ามใส่จุด (.) ข้างท้าย
- 4.7.14 Website ไม่บอกวันที่ให้ระบุ n.d.
- 4.7.15 หลังมหัพภาค “.” (period) เว้น 2 บรรทัด
- 4.7.16 หลังจุลภาค “,” (comma) เว้น 1 บรรทัด
- 4.7.17 หลังอัฒภาค “;” (semicolon) เว้น 1 บรรทัด
- 4.7.18 หลังทวีภาค “:” (colons) เว้น 1 บรรทัด
- 4.7.19 รูปแบบและตัวอย่างการอ้างอิงจากสิ่งพิมพ์ต่างๆ

1) หนังสือหรือตำรา

- รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี)). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
ตัวอย่างเช่น ไพรซ์ รัชชยพงษ์ และกฤษณะ ช่างกล่อม. (2541). งานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- Mitchell, T. R., & Larson, J. R., Jr. (1987). People in organizations: An introduction to organizational behavior (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

2) หนังสือหรือตำราที่มีบรรณาธิการ

- รูปแบบ: ชื่อบรรณาธิการ(ผู้รวบรวม). (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
ตัวอย่างเช่น อุดุลย์ วิริยเวชกุล, (บก.). (2541). คู่มือจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Gibbs, J. T., & Huang, L. N. (Eds.). (1991). Children of color: Psychological interventions with minority youth. San Francisco: Jossey-Bass.

3) หนังสือหรือตำราที่มีผู้เขียนเป็นสถาบัน/นิติบุคคล

- รูปแบบ: สถาบัน/นิติบุคคล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
ตัวอย่างเช่น สำนักคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2523). ขนบทไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- World Health Organization. (2012). WHO Technical working group on creation of an oral cholera vaccine stockpile. California: WHO.

4) วิทยานิพนธ์

- รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ชื่อปริญญา สาขา คณะ มหาวิทยาลัย.
ตัวอย่างเช่น พรพิมล เกลิมพลาณภาพ. (2535). พฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารของบริษัทธุรกิจเอกชนที่มียอดขายสูงสุดของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Almeida, D.M. (1990). Fathers' participation in family work: Consequences for fathers' stress and father-child relations. Unpublished master's thesis, University of Victoria, Victoria British Columbia, Canada.

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

- รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อเรื่องหรือชื่อหัวข้อที่บรรยาย. ใน ชื่อรายงานการประชุม. ครั้งที่. วัน เดือน ปี. (หน้าแรก-หน้าสุดท้าย). สถานที่จัด. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

9) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง, วันที่ทำการสืบค้น. ชื่อฐานข้อมูล. URL
Author(s). (date-or “n.d.”). Title of work. (Online), date retrieved. Name of Database or Internet address of the specific document. Specify URL exactly.

ตัวอย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2545). ประเพณีใส่กระจาดชาวไทยพวนสอนให้รู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจ, 7 มิถุนายน 2548.
http://www.m-culture.go.th/culture01/highlight/highlightdetail.php?highlight_id=114&lang=th
Lynch, T. (1996). DS9 trials and tribulations review. Retrieved October 8, 1997, from Psi Phi: Bradley’s Science Fiction Club Website: <http://www.bradley.edu/psiphi/DS9/ep/503r.html>

5. การส่งต้นฉบับ ผู้นิพนธ์บทความต้องส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามรูปแบบของต้นฉบับในข้อกำหนดของคำแนะนำการเขียนและส่งต้นฉบับวารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในรูปแบบ Word Document (.docx) และ PDF File (.pdf) พร้อมแบบนำเสนอบทความวิจัยลงตีพิมพ์เผยแพร่วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์และสำเนาหลักฐานการชำระเงินค่าธรรมเนียมบำรุงวารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มาที่ E-mail address: gunchayawri@hotmail.com บทความวิจัยที่ปฏิบัติตามคำแนะนำจะได้รับพิจารณาดำเนินการโดยทันที

6. การประเมินบทความวิจัย และลิขสิทธิ์ในการตีพิมพ์เผยแพร่

6.1 การอ่านประเมินต้นฉบับ บทความวิจัยต้นฉบับที่ส่งเข้ามาเพื่อลงตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะได้รับการอ่านประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขานั้นๆ อย่างน้อยจำนวน 2 ท่านต่อเรื่องและส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้นิพนธ์บทความวิจัยให้เพิ่มเติม แก้ไข แล้วแต่กรณี โดยบทความที่ผ่านการประเมินได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยและพัฒนา ผู้นิพนธ์ฯ จะได้รับหนังสือแจ้งพิจารณาการตีพิมพ์ จำนวน 1 ฉบับ พร้อมวารสารฉบับที่บทความวิจัยนั้นลงตีพิมพ์ จำนวน 1 ฉบับ

6.2 ลิขสิทธิ์บทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยเป็นลายลักษณ์อักษร

6.3 ความรับผิดชอบ เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์บทความหรือผู้เขียนเอง ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

รูปแบบบทความวิจัย
วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2.54 ซม.

ชื่อเรื่องภาษาไทย (ตัวหนา, 14 point, จัดกึ่งกลาง)
(เว้น 14 point)

ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทย¹ ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทย² ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทย³ (ตัวหนา, 14 point, จัดกึ่งกลาง)
(เว้น 14 point)

บทคัดย่อ (ตัวหนา, 14 point, จัดชิดซ้าย)

บทคัดย่อควรสรุปเนื้อหาทั้งหมดของบทความวิจัย โดยมีเนื้อหาครอบคลุมถึงความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ผลวิจัยและสรุปผลของการวิจัย กำหนดให้มีความยาวไม่เกิน 15 บรรทัด หรือ 350 คำ เพื่อให้บทความของท่านได้รับการจัดพิมพ์อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ในวารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ย่อหน้า 1.25 ซม. หรือประมาณ 7 ตัวอักษร

2 ซม.

2 ซม.

..... (ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)
(เว้น 14 point)

คำสำคัญ: (3 -5 คำ) (ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)
(เว้น 14 point)

เชิงอรรถ สำหรับระบุสถานะและที่อยู่ของผู้พิมพ์

¹ หลักสูตร... สาขา... คณะ... มหาวิทยาลัย... อีเมล...

² หรือ อาจารย์... สาขา... คณะ... มหาวิทยาลัย... อีเมล...

³ หรือ ตำแหน่ง... บริษัท... ที่อยู่... อีเมล...

* ผู้พิมพ์หลัก e-mail: ...

2 ซม.

2.54 ซม.

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (ตัวหนา, 14 point, จัดกึ่งกลาง)
(เว้น 14 point)

ชื่อผู้พิมพ์ภาษาอังกฤษ^{1*} ชื่อผู้พิมพ์ภาษาอังกฤษ² ชื่อผู้พิมพ์ภาษาอังกฤษ³ (ตัวหนา, 14 point, จัดกึ่งกลาง)
(เว้น 14 point)

ABSTRACT (ตัวหนา, 14 point, จัดชิดซ้าย)

Abstract must be written in Thai and English, within a maximum of 350 words for each language.

ย่อหน้า 1.25 ซม. หรือประมาณ 7 ตัวอักษร

2 ซม.

2 ซม.

..... (ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)
(เว้น 14 point)

Keywords:,,,,, (3 -5 คำ) (ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)
(เว้น 14 point)

เชิงอรรถ สำหรับระบุสถานะและที่อยู่ของผู้พิมพ์

¹ Position..., Office address..., Email address: ...

² Position..., Office address..., Email address: ...

³ Position..., Office address..., Email address: ...

* Corresponding author, e-mail: ...

2 ซม.

2.54 ชม.

บทนำ (ตัวหนา, 14 point, จัดชิดซ้าย)

เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายความสำคัญ และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย

(ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)

(เว้น 14 point)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (ตัวหนา, 14 point, จัดชิดซ้าย)

ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัย.....(ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)

(เว้น 14 point)

วิธีดำเนินการวิจัย (ตัวหนา, 14 point, จัดชิดซ้าย)

ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย โดยกล่าวถึงวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ที่มาของกลุ่มตัวอย่าง แหล่งที่มาของข้อมูล การเก็บและรวบรวมข้อมูล การใช้เครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

(ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)

(เว้น 14 point)

ผลการวิจัย (ตัวหนา, 14 point, จัดชิดซ้าย)

เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางกราฟ แผนภาพประกอบ การอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง พิมพ์คำว่า “ตารางที่ ...” ด้วยอักษรตัวหนา ตามด้วยชื่อตาราง ตัวอักษรธรรมดา ที่ด้านบนตารางจัดชิดซ้าย และเป็นตารางแบบไม่มีสีพื้นหลังและไม่มีเส้นขอบตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางพิมพ์เป็นตัวหนาจัดกึ่งกลาง ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็นไม่ควรเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบ ควรเป็นรูปภาพขาว-ดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายใต้รูป พิมพ์คำว่า “รูปที่ ...” ด้วยอักษรตัวหนา ตามด้วยชื่อรูป ตัวอักษรธรรมดา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้.....

(ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)

(เว้น 14 point)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย (ตัวหนา, 14 point, จัดชิดซ้าย)

เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัยและควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบเพื่อให้ผู้อ่าน เห็นด้วยตามหลักการหรือค้ำยันทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์

(ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)

(เว้น 14 point)

ข้อเสนอแนะ (ตัวหนา, 14 point, จัดชิดซ้าย)

ควรมี 2 ส่วน คือ ข้อเสนอเกี่ยวกับงานวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)

(เว้น 14 point)

กิตติกรรมประกาศ(ถ้ามี) (ตัวหนา, 14 point, จัดชิดซ้าย)

ข้อความแสดงความขอบคุณผู้มีส่วนสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือในการทำงานวิจัย รวมถึงแหล่งทุนสนับสนุนต่างๆ

(ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)

(เว้น 14 point)

เอกสารอ้างอิง (ตัวหนา, 14 point, จัดชิดซ้าย)

การเขียนเอกสารอ้างอิงและการอ้างอิง ใช้ระบบ APA (American Psychological Association) เท่านั้น ให้เรียงลำดับชื่อผู้แต่งหรือผู้รายงานตามลำดับอักษรเริ่มด้วยเอกสารภาษาไทยก่อน แล้วต่อกับเอกสาร ภาษาต่างประเทศ

(ตัวธรรมดา, 14 point, จัดกระจายแบบไทย)

2 ชม.